ABC Amber Palm Converter, http://www.processtext.com/abcpalm.html

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\H\Harrison Harry\Harrison_Harry-Kladivo_a_Kriz_3-Kral_a_Cisar.PDB

**PDB Name:** Harrison_Harry-Kladivo_a_Kriz_3
**Creator ID:** REAd
**PDB Type:** TEXt
**Version:** 0
**Unique ID Seed:** 0
**Creation Date:** 8.5.2004
**Modification Date:** 8.5.2004
**Last Backup Date:** 1.1.1970
**Modification Number:** 0

# KRÁL A CÍSAŘ

březen, Anno Domini 875

"Jenom vesnice," říkali. "Pár chalup u silnice. Hlavní město Severu! To není ani hlavní město blat. Nikdy to nic nebylo a nikdy nebude."
Obyvatelé Stamfordu, starousedlíci i mnoho nově přišedších, posměšky sousedů snášeli s klidem. Mohli si to dovolit. Ať už měl Stamford jakoukoliv minulost, ať už měl či naopak neměl jakékoliv přednosti, nyní to bylo hlavní sídlo krále Severu, jenž byl kdysi spolukrálem, jarlem, předtím pouhým carlem Velké armády, nyní zničené, a předtím téměř otrokem v jedné vísce na blatech. Teď držel titul jediný král, neboť dokázal, že jím je, a k jeho jménu a titulu král Shef dodávali jeho severští poddaní přízvisko Sigrsraell a jeho angličtí slovo stejného významu a téměř stejného znění, Sigesaelig - Vítězný. Vskutku to byl král, který svému světu vládl sám. A když prohlásil bezvýznamný Stamford hlavním městem Severu, tak jím musel být.
Po nyní již legendární porážce bratrů Ragnarssonů ve velké bitvě u Braethraborgu v roce 868 podle křesťanského počítání, po které následovalo vítězství nad králem Švédů v boji muže proti muži pod Královským dubem v Uppsale, se Shefovi, jedinému králi, podrobili všichni malí králíčci Skandinávie, Dánska, Švédska i Norska. Do jeho floty nastoupili odvedenci podkrálů, mezi nimiž vynikal Olaf Norský a jeho přítel Gudmund Švédský, takže se Shef na Britské ostrovy vrátil s ohromnou silou a získal také království Východních a Středních Anglů, jež mu byla zaručena již dříve, rychle zastrašil i ubohé vládce Northumbrie a jižních hrabství a pak si podrobil Skoty, Pikty a Velšany. Roku 869 král Shef s velkou parádou obeplul ostrov Británii. Výprava začala v přístavu Londýně, pak lodi zamířily na sever podél anglických a skotských břehů a jako mrak se vrhly na stále nevěřící pirátské jarly na Orknejích a Shetlandech, kteří se polekali a napravili, a poté se opět obrátily k jihozápadu, propletly se mezi skotskými ostrůvky a zamířily dolů na západní břeh samotného Konce země, kde panovalo veliké bezpráví. Tady se setkaly s přátelskou mocí, takže zatáhly drápy a vypluly k východu v doprovodu lodí Alfréda, krále Západních Sasů, až dorazily zpátky do domovského přístavu.
Od té doby se mohli obyvatelé Stamfordu pyšnit tím, že u nich přebývá král, který je nesporným vládcem od nejzápadnějších britských ostrovů Scilly po samotný Severní mys na ledovém ostrově Island. Nesporným - jak říkala většina - neboť s králem Alfrédem se o moc dělil jen teoreticky, i když jeho hranice král Shef umanutě ctil podle dohody o spoluvládě, již ti dva uzavřeli za temných dní plných nebezpečí před téměř deseti lety.
Co obyvatelé Stamfordu říci nemohli a nechtěli na to ani pomyslet, bylo, proč největší král, jakého Sever poznal od časů císařů, sídlí v rolnickém blátě Střední Anglie. Královští rádci totéž říkali mnohokrát. Vládni z Winchesteru, říkali někteří, a on se na ně okamžitě zamračil svým jediným okem, poněvadž Winchester zůstával hlavním městem Alfréda a jihu. Vládni z Yorku, radili jiní, z kamenných hradeb, jež král sám kdysi ztekl. Londýn, navrhovali další, který se bez krále a dvora, jenž by ho zaplnil, stal na dlouho ubohým zapadákovem, ale nyní nesmírně zbohatl, neboť se stal střediskem obchodu od kožišinových zemí Severu po viniční Jih, a v přístavu se tlačily lodi naložené chmelem, medem, obilím, kůžemi, lojem, vlnou, železem, mlýnskými kameny a tisícovkou přepychových věcí a všechny platily clo úředníkům spolukrálů, Shefa na severním břehu a Alfréda na jižním. Ne, namítali Dánové, jichž bylo mezi rádci mnoho, vládni ze starobylé pevnosti skjöldunských králů, ze samotného Hlethraborgu, protože to je uprostřed tvých zemí.
Král je odmítl všechny. Kdyby to bylo možné, byl by si vybral městečko na blatech, protože byl dítětem blat. Ale Ely bylo po většinu roku nepřístupné kvůli bažinám a Cambridge na tom nebyla o mnoho lépe. Stamford alespoň stál na Velké severní silnici postavené Římany, nyní podle jeho příkazů vydlážděné tvrdým kamenem. Tady vyhlásil, že založí Wisdom-hus, Dům moudrosti, jenž se stane hlavním úspěchem jeho vlády - novou univerzitou Asgardské cesty, která nenahradí, nýbrž zastíní starou univerzitu v norském Kaupangu. Zde budou vítáni všichni kněží Cesty, budou zde moci vyučovat svému řemeslu a učit se řemeslu od ostatních.
Podle poutnického práva všichni kněží platili za své živobytí prací, nežili z desátků a daní jako kněží křesťanští. Nicméně král dal univerzitě schopného účetního, bývalého křesťanského kněze otce Bonifáce, který měl dát peníze každému knězi Cesty na živobytí, jež pak on splatí ze své práce, svými znalostmi či v dobrém stříbře. Kněží přicházeli z celého Severu, aby se naučili řemeslu mletí, ať s použitím vodního či větrného mlýna, a zase odcházeli a brali s sebou znalost mletí obilí, ale také způsob, jak zpracovávat železo s pomocí hamrů a měchů, jak upravit nový zdroj energie k

mnoha úkolům, které kdysi plnily pouze svaly otroků. Otec Bonifác, s královým svolením ale bez jeho vědomí, často takovým návštěvníkům půjčoval peníze oplátkou za podíl na zisku z nějakého nového mlýna se splatností pět, deset i dvacet let.
Stříbro, které proudilo do královské pokladnice a pokladnice Cesty, by kdysi přilákalo deset tisíc loupežných Vikingů. Ale na severu již na šibenicích v pobřežních osadách neviselo ani mnoho vousatých mrtvol, které měly podobné odradit. Královské válečné lodi hlídkovaly na mořích a přístupových cestách k přístavům a těch pár městeček a fjordů, jež se držely svých pirátských zvyklostí, navštívila jedno po druhém ohromná flota mnoha podkrálů, jíž se prostě nedalo vzdorovat.
Co Stamford nevěděl a ani nechtěl vědět, bylo, že právě jeho bezvýznamnost a nijaká minulost byly pro krále doporučením. Nakonec řekl vůdci svých rádců, Thorovu kněži Thorvinovi, jehož určil do čela univerzity: "Thorvine, místo pro nové znalosti je takové, které nemá žádné dějiny, žádné staré tradice, které by lidé napodobovali a řídili se jimi a které by je mátly. Vždycky jsem tvrdil, že stejně jako nové jsou důležité i staré vědomosti, které si už nikdo neuvědomuje. Ale mnohem horší jsou staré vědomosti, které jsou posvátné a nikdo o nich nepochybuje, všichni je znají tak dobře, že o nich už nikdo nepřemýšlí. My začneme znovu, ty a já, někde, kde to nikdo nezná. Kde nebude ve vzduchu cítit atrament a pergamen!"
"Na atramentu a pergamenu není nic špatného," opáčil Thorvin. "Ani na velínu, když už jsme u toho. Cesta má své knihy svatých písní. Dokonce i tvůj mistr ocelář Udd se naučil zapisovat, co ví."
Král se zamračil a znovu zvážil, co řekl. "Nemám nic proti knihám a psaní jako řemeslu," vysvětloval. "Ale lidé, kteří studují jen knihy, si vždycky začnou myslet, že kromě nich na světě nic není. Udělali knihu z bible, a to jsou právě ty staré vědomosti, co se staly tradicí. Já chci nové vědomosti, nebo staré, ale aby bylo jasné, co jsou zač. Takže to tady ve stamfordském Domě moudrosti zavedeme jako pravidlo. Každý, muž či žena, poutník nebo křesťan, který nám přinese něco nového nebo nám ukáže nějaký nový a užitečný způsob, jak využít starých poznatků, bude odměněn víc, než kdyby léta dřel. Nebo kdyby léta loupil s Vikingy. Už nechci žádné hrdiny jako Ragnarssonové. Ať lidé ukážou svou odvahu také jinak!"
Léta Páně 875 - protože kronikáři Asgardské cesty dodržovali křesťanské počítání času, i když odmítali křesťanského Pána - bylo založeno jeho hlavní město a jeho politika začala přinášet ovoce, někdy sladké, často kyselé.

## Kapitola 1

Vysoko na obloze hnal jihozápadní vítr malé bílé mráčky. Jejich stíny letěly přes zelenající se novou trávu, krásně hnědé, čerstvě obrácené brázdy, jež na polích pomalu vyorávala spřežení těžkých chladnokrevníků. Mezi mráčky svítilo slunce a zahřívalo Anglii probouzející se ze zimního spánku. Probírající se, říkali někteří, z dlouhé temnoty do nového dne a nového jara s novým vládcem a jeho obrazoboreckou, ale šťastnou vládou.
Na tržišti rolnického Stamfordu se sešlo na dva tisíce lidí, aby se podívali na podivný pokus, který jim slíbili. Zemani a kmáni sem přišli z polí s manželkami a dětmi. Shrnovali kápě, aby si užili sluníčka, a dokonce sundávali pláště, které si vzali pro případ, že by se objevily přeháňky. Byli spokojení, zvědaví, dokonce vzrušení, protože dnes někdo předvede nový druh odvahy, jíž by se nevyrovnal ani Ivar Měkkýš nebo jeho bratr Sigurd Hadí oko. Dnes jeden muž skočí z velké kamenné věže Domu moudrosti. A poletí!
Aspoň to se povídalo. Lidé se těšili, že uvidí, jak ten člověk letí, aby to mohli vyprávět svým dětem a jejich dětem. Ale také rádi uvidí dramatický pád. Vyrovnaně žmoulali chleba a dobré jitrnice a stejně klidně očekávali obojí.
Za zvuku rohů se diváci pomalu rozešli na všechny strany náměstí a z velké síně vyšel král, jeho hosté a důstojníci. V čele, za skupinou rytířů, kteří troubením na obrovské, prastaré pratuří rohy vyzývali odvážlivce, pomalu kráčeli oba králové, Shef a jeho host a spolukrál Alfréd Saský. Ti, kteří je ještě neviděli, se nejistě dívali na dvě protikladné postavy a uvažovali - dokud jim jejich lépe zpravení sousedi nepošeptali pravdu do uší - který je ten mocný a který je tolerovaný partner. Pohledy vskutku přitahoval Alfréd, oděný jako král v šarlatovém plášti, nebesky modré tunice, se zlatým kroužkem ve žlutých vlasech, s levou rukou položenou na zlatém jílci starobylého meče.
Muž vedle něho byl rovněž v šarlatu, měl plášť z tak jemného sukna, že působilo stejně měkkým dojmem jako úžasná hedvábná podšívka. Ale tunika a spodky pod pláštěm byly obyčejné tmavošedé. Král neměl meč, vlastně neměl žádnou zbraň, nesl se s palci za pasem jako kmán vracející se domů z pole. A přesto, při bližším zkoumání, bylo možné, že tento muž je opravdu ten, jehož Severané nazývali Ivarsbani, Sigurdsbani, muž, který vlastníma rukama zabil jak Ivara Měkkýše, tak Sigurda Hadí oko, i krále Švédů Kjallaka Silného. Také svrhl moc Karla Holého a jeho franckých rytířů u Hastingsu léta Páně 866.
Králi táhlo na třicítku a měl tělo kováře v rozpuku sil, široká ramena, silné ruce, při chůzi se pohupoval a pás měl tak útlý, že by si mohl půjčovat opasek od své ženy - kdyby nějakou měl. Ale tvář měl mnohem starší. Černé vlasy měl prošedivělé a skráně úplně bílé. V krátkém vousu měl také šediny. Pravé oko mu zakrývala obyčejná černá klapka, ale kolem bylo vidět stažené, vpadlé maso a propadlá líc. Na čele měl vrásky, výraz stálé bolesti. Nebo to byla lítost?
Povídalo se, že ze souboje s posledním Ragnarssonem se vrátil bez přátel a zcela sám, svůj život a vítězství vykoupil ztrátou jiných. Prý nechal své štěstí na bojišti s mrtvými přáteli. Jiní, ti lépe informovaní, tvrdili, že má tak ohromné štěstí, protože ho vysává z ostatních, a na ty, kteří se k němu příliš přiblížili, sesílá smrt.
Ať byla pravda jakákoliv, král necítil potřebu stavět na odiv bohatství, hodnost nebo moc. Neměl korunu ani šperky a nezaměstnával obratné zlatníky. Ale kolem paží měl desítku zlatých náramků, prostých a bez ozdob. Nosil je bez předvádění, jako by to byly obyčejné peníze.
Za oběma králi kráčeli jejich družiny, komorníci, strážci, Shefův mečonoš, vikinští podkrálové a angličtí konšelé z

hrabství, toužící být co nejblíže zdroji moci. Těsně za Shefem šel muž, jenž vyvolával údiv sedláků z polí, chlap téměř sedm stop vysoký, který už nikdy nebude vážit dvacet kamenů , ani pětadvacet, muž o hlavu a ramena vyšší než i nejsilnější z vybraných osobních strážců, Viking Brand, nyní šampion celého Norska, nejenom svého rodného Halogalandu, o němž se dokonce i v hlubinách Anglie šeptalo, že je příbuzný s trolly a mardbendily z hlubin. Jen málokdo znal pravdu o tom, co se stalo, když byl král zahnán na nejdálnější sever, a ještě méně lidí se opovažovalo po tom pátrat.
"Ale kde je ten, co má letět?" šeptl jakýsi znepokojený sedlák svému bratranci z města. "Ten, co má být oblečený jako pták?"
"Ten už je v Domu moudrosti s kněžími," zněla odpověď. "Bojí se, že by mu v tlačenici mohli poničit jeho péřový plášť. Přijde za králi a pak ho uvidíme."
Dav se za královským procesím pomalu uzavíral a vlekl se za ním po tvrdém kameni samotné Velké severní silnice. Ne k městské hradbě, poněvadž Stamford, aby ukázal svou moc, žádnou neměl a jeho obrana ležela daleko na moři na válečných lodích s balistami, které rozdrtily Vikingy i Franky. Avšak tam, kde končily dřevěné chalupy obyčejných lidí, stál na louce velký čtverec dormitoří, dílen, kováren, stájí a skladišť - anglická poutnická univerzita. Nad ní se zvedaly vysoké lopatky větrných mlýnů potažené plachtami. A uprostřed se tyčila kamenná věž, kterou Shef nařídil postavit tak, aby předčila díla křesťanských králů: šedesát stop vysoká, s čtvercovou základnou o straně čtyřicet stop, kamenné kvádry byly tak masivní, že svobodní lidé, kteří sem přicházeli, nevěřili, že ji postavili lidé s pomocí jeřábů a protizávaží, a místo toho vyprávěli podivné příběhy o ďáblech ovládaných kouzly.
Králové a hodnostáři vstoupili do věže vysokými, železem obitými dveřmi a obyčejní lidé se vyčkávavě rozestavili do půlkruhu a civěli vzhůru.
Když Shef vystoupil po schodech až nahoru, poprvé předhonil svého spolukrále a vyšel na plochou střechu s ochozem. Tady se s ním setkal Thorvin, oblečený jako vždy do prostého, ale zářivě bílého roucha kněze Cesty, se stříbrným kladivem oddaného vyznavače Thora kolem krku a skutečným dvouhlavým kladivem za pasem. Za ním, ale obklopen ostatními kněžími, byl muž, jenž měl letět.
Shef k němu zamyšleně zamířil. Muž byl oblečený do obleku z nejobyčejnější doma tkané vlny, neměl obvyklou halenu a spodky. Místo toho byl jeho oblek střižen a ušit jako jeden kus a padl mu docela těsně. Kolem sebe měl pláštěnku, která zpola zakrývala i jeho oblek. Shef se, stále mlčky, podíval blíže. Tisíce a tisíce pírek, ne zastrkaných do nějakého jiného materiálu, vlny či lnu, nýbrž přišité těsně k sobě, brk k brku. Pláštěnku měl letec šlachami připevněnou k zápěstím a kotníkům a také na ramenou a dole na bedrech. U boků mu však visela volně.
Náhle se muž podíval králi do oka, rozpažil a rozkročil se. Pláštěnka získala tvar - vypadala jako pavučina, jako plachta.
Shef kývl, pochopil záměr.
"Odkud pocházíš?"
Ptačí muž uctivě kývl směrem k Alfrédovi, stojícímu krok za Shefem. "Ze země Alfréda krále, můj pane. Z Wiltshire."
Shef se raději nezeptal, proč přišel do země jiného krále. Pouze jeden král platil stříbrem za nové poznatky, a tak rychle, že to přitahovalo experimentátory ze všech koutů severu.
"Jak tě to napadlo?"
Ptačí muž se narovnal, jako by se hotovil pronést připravenou řeč. "Narodil jsem se a pokřtili mě jako křesťana, pane, ale před mnoha roky jsem slyšel učení Cesty. A slyšel jsem příběh o největším kováři, moudrém Völundovi, kterému Angličané říkají kovář Wayland. Napadlo mě, že když on mohl vzlétnout a uletět svým nepřátelům, tak bych mohl i já. Od té doby jsem nešetřil úsilím na výrobu tohohle oděvu. Vyzkoušel jsem jich hodně, tenhle je poslední. Protože v Písni o Völundovi se zpívá: 'Se smíchem zvedl se do vzduchu, na křídlech letěl z peří.' A já věřím, že slova bohů jsou pravdivá, pravdivější než křesťanské příběhy. Vidíš, udělal jsem si znamení své oddanosti."
Muž opatrně vytáhl stříbrná křidélka, která mu visela na řetízku kolem krku.
Shef jako odpověď vytáhl vlastní znamení, kraki, jednožerďový žebřík svého vlastního patrona a možná i otce, málo známého boha Ríga.
"Völundova křídla ještě nikdy nikdo nenosil," poznamenal hrdě k Thorvinovi.
"Rígův žebřík taky nenosilo moc lidí."
Shef kývl. "Úspěch přináší hodně změn. Ale pověz, Völundův stoupenče - proč si myslíš, že s touhle pláštěnkou dokážeš letět, pomineme-li slova písně."
Ptačí muž se zatvářil překvapeně. "Copak to není zřejmé, pane? Ptáci létají. Mají peří. Kdyby měli lidé peří, taky by létali."
"Proč to ještě nikdo neudělal?"
"Jiní třeba neměli mou víru."
Shef znovu kývl a náhle vyskočil na ochoz a stál na úzké kamenné koruně. Jeho osobní strážci se rychle pohnuli, ale do cesty se jim postavil Brand. "Jen klid," zavrčel. "Král sice není Halogalanďan, ale teď je tak trochu námořník. Za denního světla z rovné plochy nespadne."
Shef se podíval dolů a uviděl dva tisíce tváří obrácených vzhůru. "Zpátky," křikl a zamával rukama. "Zpátky, ať má ten člověk místo."
"Myslíš, že spadnu, pane?" otázal se ptačí muž. "Chceš snad vyzkoušet mou víru?"
Shef se podíval za něj a v davu za Alfrédem uviděl tvář jediné ženy, jež je doprovázela nahoru. Byla to Godiva, Alfrédova manželka, nyní všem známá jako princezna z Wessexu. Byla to první dívka, do níž se zamiloval, jeho první milenka, která jej opustila pro laskavějšího muže. Muže, který ostatní nevyužíval. Dívala se na něj káravě.
Sklopil zrak a uchopil letce za paži, přičemž dával pozor, aby nepoškodil peří.
"Ne," pravil. "To vůbec ne. Když budou moc blízko věže, tak dobře neuvidí. Chci, aby měli co vyprávět svým dětem a

vnoučatům. Ne jenom: 'Proletěl moc rychle, abych něco viděl.' Přeji ti štěstí."
Ptačí muž se pyšně usmál, opatrně vystoupil nejdřív na schod a pak na ochoz, kde stál Shef. Lidé dole vzdychali údivem. Letec roztáhl pláštěnku do silného větru. Shef si všiml, že vane zezadu a tiskne mu pláštěnku na záda. Takže ji považuje za plachtu, která ho ponese, jako by byl loď. Ale co kdyby to bylo...?
Muž se přikrčil, nabral sílu a pak náhle skočil a vykřikl z plných plic: "Völunde, pomoz!"
Pažemi máchl ve vzduchu a pláštěnka divoce pleskala. Jednou, pak se Shef předklonil, ještě víc, a pak... Z kamenného dláždění na dvoře dole se ozvalo zadunění a zároveň z davu zaúpění. Shef se podíval dolů a uviděl tělo ležet tak šestnáct stop od paty věže. Již k němu běželi kněží Cesty, kněží léčitelky Idunn. Shef mezi nimi poznal postavičku dalšího přítele z dětství, Hunda, bývalého otroka, který měl stejně jako on psí jméno, ale nyní byl považován za největšího ranhojiče a napravovatele kostí na Britských ostrovech. Musel je tam poslat Thorvin. Takže on také nevěřil.
Ranhojiči se nyní podívali nahoru a volali: "Má zlomené obě nohy, je to ošklivé. Záda má celá."
Godiva teď rovněž nahlížela přes ochoz, stojíc vedle manžela. "Byl to udatný muž," poznamenala obviňujícím tónem.
"Dostane se mu nejlepší péče, jakou mu můžeme poskytnout," odtušil Shef.
"Kolik bys mu dal, kdyby uletěl, řekněme, čtvrt míle?" chtěl vědět Alfréd.
"Za čtvrt míle? Sto liber stříbra."
"A dáš mu něco teď, vyrovnání za ta zranění?"
Shef náhle pevně stiskl rty do tenké čárky, cítil, jak na něj tlačí, tlačí na něj, aby ukázal štědrost, úctu k dobrým úmyslům. Věděl, že ho Godiva opustila kvůli jeho nelítostné povaze. On sám sebe za nelítostného nepovažoval. Dělal jen to, co bylo zapotřebí. Musel chránit mnoho neznámých poddaných stejně jako ty, kteří stáli před ním.
"Byl to odvážný muž," řekl a odvrátil se. "Ale taky pěkně hloupý. Mohl se řídit jenom slovy. Ale na univerzitě Cesty se počítají pouze výsledky. Není tomu tak, Thorvine? Vzal vaši knihu svatých písní a přeměnil ji na bibli jako křesťanské evangelium. Věřil tomu, nepřemýšlel o tom. Ne. Pošlu mu své ranhojiče, ale nevyplatím mu nic."
Ze dvora se znovu ozval hlas. "Už se probral. Říká, že chybou bylo použít husí peří, husy jsou blátošlapky. Příště použije pouze racčí."
"Nezapomeň," řekl Shef hlasitěji, aby ho slyšeli všichni, v odpověď na nevyslovené obvinění. "Stříbro svých poddaných utrácím za něco. Tohle všechno nám můžou každé léto sebrat." Ukázal do větru, přes louky k jihu a východu.

o o o

Kdyby nějaký pták nebo ptačí muž mohl sledovat, kam král ukazoval, přes moře a zemi na tisíc mil, přes La Manche a celý evropský kontinent, nakonec by se ocitl na schůzce. Schůzce dlouho připravované. Mnoho měsíců unavení zprostředkovatelé jezdili po rozbahněných cestách a plavili se po rozbouřených mořích a opatrně kladli otázky v jazycích Byzance a Říma.
"Kdyby se stalo, že by byl imperator ve své moudrosti připraven zvážit to a to a pokusil by se využít to málo vlivu, který má na Jeho Svatost papeže, k tomu, aby jej přiměl znovu zvážit tu a tu formulaci, mohl by basileios (pokud přijme předchozí slova jako jistou možnost či, smím-li použít tvého tak pružného jazyka, hypothesis) na oplátku změnit názor na to a to?" Tak mluvili Římané.
"Ctihodný kolego, ponecháme-li tvou zajímavou hypotézu jen na chvíli stranou, kdyby se stalo, že by basileios mohl - aniž by byť jen na okamžik opustil svou pravověrnost a práva patriarchy - zvážit fungující a snad dočasnou dohodu na tom a tom poli zájmů, mohli bychom se v tom případě zeptat, jaký přístup by měl imperator ke zneklidňující otázce bulharského vyslance a nešťastných pokusů předchozích úředníků odvrátit naše novokřtěnce od jejich víry a připojit je smlouvou k Římu?" Tak odpovídali Řekové.
Emisaři si pomalu pohovořili, prozkoumali názory a stanoviska protihráče a vrátili se domů pro další příkazy. Emisaři měli stále vyšší a vyšší hodnosti, od pouhých biskupů a druhých tajemníků až k arcibiskupům a vlivným opatům, přidali se i vojáci, hrabata a stratégové. Byli vysláni zplnomocněnci, jen aby zjistili, že bez ohledu na to, jaké mají pravomoce, nemohou zavázat svého císaře a církev na pouhé slovo toho druhého. Nakonec nebylo jiné možnosti - musela být domluvena schůzka nejvyšších mocností, čtyř největších osob křesťanského světa: římského papeže a konstantinopolského patriarchy a císařů římského a řeckého.
Schůzka se zdržela o celé měsíce, protože se zjistilo, že řecký basileios považuje ve svých očích za pravého dědice césarů sebe a římský císař jakbysmet, kdežto papež hořce litoval, že mu k titulu přestali přidávat "římský", neboť sám sebe považoval za dědice svatého Petra a papeže všech křesťanů na světě. Byly sestaveny opatrné formule a dohodlo se nejen to, co by mohlo být řečeno, ale i to, co za žádných okolností vyřčeno býti nesmělo. Mocnosti se spojovaly jako pářící se ježci: opatrně, nesměle.
Dokonce i místo schůzky vyžadovalo tucet návrhů a protinávrhů. Ale teď konečně mohli vyjednavači vyhlížet na moře modřejší, než kterýkoliv král Severu kdy uvidí - na Jadran, když se podívali na západ směrem k Itálii z místa, kde si kdysi nejmocnější z římských úřednických císařů vybudoval palác pro svůj odpočinek - ze Salony císaře Diokleciána, kterou již Slované, co postupně sem pronikali, nazývali Split.
Nakonec, po dnech vyčerpávajících obřadů, dva vojenští vůdci ztratili trpělivost a propustili všechny poradce, překladatele a šéfy protokolu. Nyní seděli na balkoně s výhledem na moře a mezi sebou měli džbán pryskyřičného vína . Všechny vážné záležitosti byly vyřízeny, dohody byly v této chvíli v rukou písařů, kteří zlatem a atramentem sepisovali rozsáhlou smlouvu v mnoha kopiích. Jediný možný zádrhel mohl ještě přijít od náboženských vůdců, kteří si odešli promluvit mezi čtyřma očima. A oběma se od jejich pozemských kolegů a pokladníků dostalo přísného a výhrůžného varování, aby se neopovažovali vyvolávat nějaké potíže. Protože církvi se mohly přihodit horší věci, jak

imperator Bruno řekl papeži Janovi, kterého sám dosadil, než je nedorozumění kvůli přesnému smyslu nikájského vyznání víry.
Císařové pohodlně seděli na balkoně, čekali, až se vrátí církevní otcové, a probírali osobní problémy, jeden svrchovaný vládce s druhým. Bylo to snad poprvé, kdy se o takových věcech bavili volně a otevřeně. Mluvili latinsky, což nebyl rodný jazyk ani jednoho z nich, ale alespoň jim umožňoval rozmlouvat bez prostředníků.
"Jsme si podobní v několika směrech," hloubal císař řecký, basileios. Císařské jméno, které si vyvolil, Basileios I., ukazovalo na jistý nedostatek představivosti, což u někoho s jeho životopisem nebylo nijak překvapivé.
"Hoc ille," souhlasil imperator Západu, Bruno císař Římanů, jak tvrdil, ale ve skutečnosti Franků, Italů a hlavně Němců.
"Je to tak. Jsme noví lidé. Moje rodina je samozřejmě stará a význačná. Ale v mých žilách nekoluje krev Karla Velikého."
"Ani já nepocházím z Leonova rodu," souhlasil s ním basileios. "Oprav mne, jestli se mýlím, ale slyšel jsem, že z rodiny Karla Velikého nikdo nepřežil."
Bruno kývl. "Nikdo po meči. Některé zabili vlastní vazalové, jako krále Karla Holého, protože neuspěli v bitvě. Proti jiným jsem podnikl opatření sám."
"Kolika?" zkusil to Basileios.
"Asi deseti. Usnadnilo mi to, že všichni měli stejná jména. Ludvík Koktavý, Ludvík Němec. Každý měl tři syny a všichni měli stejná jména, Karel, Ludvík a Karloman. A taky pár dalších, samozřejmě. Ale není tak docela pravda, že z jeho rodu již není nikdo naživu. Zůstaly po něm prapravnučky. Jednou, až splním všechny úkoly, se možná s jednou z nich spojím."
"Abys posílil své postavení."
Po Brunově drsné, jako z kamene vytesané tváři přelétl ještě zuřivější výraz. Narovnal se v křesle a sáhl za sebe pro předmět, který s sebou vždycky nosil. Žádný vyjednavač ho nedokázal donutit, aby se od něj odloučil. Kopí s listovou hlavicí, na které se znovu leskly zlaté kříže, nasazenou na ratiště z jasanového dřeva, které však pod zlatými a stříbrnými drátky téměř nebylo vidět. Svaly na ramenou, díky nimž připomínal opici, se mu napjaly, když kopím švihl před sebe a udeřil jím do mramorové podlahy.
"Ne! Moje postavení už nemůže být silnější. Protože já mám posvátné kopí, s nímž germánský centurion Longinus probodl srdce našeho Spasitele. Ten, kdo ho vlastní, je dědicem Karla Velikého víc než jen díky krvi. Získal jsem ho v boji s pohany a navrátil zpět křesťanům."
Bruno uctivě políbil čepel a opatrně zbraň položil vedle sebe. Osobní strážci, kteří se o kus dál napjali, se uvolnili a ostražitě se na sebe usmáli.
Basileios kývl. Zjistil dvě věci. Za prvé: tenhle zvláštní hrabě z nejvzdálenější francké výspy té své pohádce věří. A za druhé: příběhy, které se o něm vyprávějí, jsou pravdivé. Tento muž nepotřeboval osobního strážce, v boji muže proti muži neměl sobě rovného, nebyl stratégos, jen pouhý rytíř. A přesto nebyl hloupý.
"A ty," vybídl Bruno kolegu. "Ty... jsi odstranil svého předchůdce na trůnu Michaela III. Opilce, jak mu říkali. Soudím, že on za sebou nenechal žádné sémě, z něhož by mohla vzejít vzpoura."
"Ne," odpověděl stroze Basileios a bledé líce nad černým vousem mu zrudly.
Brunovi špehové hlásili, že Basileiův údajný druhý syn Leon je ve skutečnosti Michaelův. Basileios zabil císaře, svého pána, protože mu nasadil parohy. V každém případě však Řekové potřebují císaře, který dokáže zůstat střízlivý dost dlouho, aby mohl velet vojsku. Tlačí se na ně Slované, Bulhaři, dokonce naši vlastní nepřátelé Vikingové, kteří provádějí nájezdy po velkých řekách na východě. Teprve před dvaceti lety ohrožovala vikinská flota Konstantinopol, již nazývají Byzanc. Nevíme, proč Basileios nechal Leona naživu.
"Aha. Tudíž jsme noví lidé. A na žádného z nás nečekají staří, aby nás vyzvali. A přesto oba víme, že na nás číhá mnoho nebezpečí. My a křesťanská říše jsme jedno. Pověz," zeptal se Bruno napjatě, "co je podle tebe největší hrozbou pro nás, Krista a Jeho církev? Totiž, co si myslíš ty sám, ne tví generálové a rádci."
"Na to je snadná odpověď," opáčil Basileios, "ačkoliv to možná nebude odpověď, kterou čekáš. Víš, že tví odpůrci, severští pohané, Vikingové, jak je nazýváte, víš, že před jedním pokolením přitáhli se svými loděmi k samotné Byzanci?"
Bruno kývl. "Když jsem se o tom dozvěděl, překvapilo mě to. Nemyslel jsem si, že najdou cestu přes Italské moře. Ale tvůj sekretář mi řekl, že to neudělali, že nějak dostali své lodě přes řeky na východě. Považuješ je za největší nebezpečí? To jsem doufal..."
Basileios ho pokynem ruky zarazil. "Ne. Nemyslím, že tito muži, jakkoliv jsou zuřiví, znamenají největší hrozbu. Vykoupili jsme se, víš. Prostí lidé říkají, že je z cesty svedla Panna Maria, ale ne, vzpomínám si na ta jednání. Zaplatili jsme jim něco zlata. Nabídli jsme jim neomezené použití našich velkých městských lázní! Přijali to. Podle mě jsou jako zuřivé a chamtivé děti. Ne vážná hrozba.
Ne, skutečné nebezpečí neznamenají oni, pouzí pagani, nedospělí sedláci. Skutečné nebezpečí znamenají vyznavači Muhammada." Basileios se odmlčel a napil se vína.
"Ještě jsem žádného nepotkal," podotkl Bruno.
"Přišli odnikud. Před dvěma sty padesáti lety se tito vyznavači falešného proroka vynořili z pouště. Zničili Perskou říši. Sebrali nám všechny africké provincie a Jeruzalém." Basileios se předklonil. "Zabrali jižní břehy Italského moře. Od té doby je moře naším bojištěm. A na něm prohráváme. Víš proč?"
Bruno zavrtěl hlavou.
"Galéry potřebují vodu, pořád. Veslaři pijí víc než ryby. Strana, která ovládá zdroje vody, ovládá moře. A to znamená ostrovy. Zabrali Kypros, Venušin ostrov. Potom Krétu. Poté dobyli Španělsko a získali Baleáry. Teď se jejich floty tlačí na Sicílii. Jestli získají ji - kde bude Řím? Takže vidíš, příteli, že ohrožují i vás. Za jak dlouho se jejich vojska dostanou

před brány vašeho svatého města?"
Otevřely se dveře, ozvaly se hlasy a kroky, znamení, že porada papeže s patriarchou skončila, že císařové Východu a Západu musejí opět věnovat pozornost ceremoniálu a smlouvám. Bruno se snažil zvolit odpověď. Basileios je člověk z Východu, pomyslel si, jako papež Mikuláš, kterého jsme zabili. Neuvědomuje si, že osud leží na Západě. Neví, že poutníci nejsou chamtivé děti, které za časů jeho otce podplatili. Že jsou horší než vyznavači Proroka, protože oni mají svého proroka stále s sebou, jednookého proroka. Měl jsem ho zabít, když jsem měl meč na jeho krku.
Ale možná není nutné se hádat. Basileios potřebuje moje základny. Já potřebuji jeho flotu. Ne kvůli Arabům, jen abych vyčistil La Manche a dostal přes něj své kopiníky. Ale ať je nejdřív po jeho. Protože on má jednu věc, kterou poutníci nemají...
Císaři vstali a duchovní přistoupili, samý úsměv. Promluvil jeden z kardinálů - s úklonou - byl to bývalý kolínský arcibiskup Gunther. Mluvil plynnou dolnoněmčinou, svým a Brunovým rodným nářečím, jíž nerozuměli papež, patriarcha ani žádný Řek nebo Ital. Zároveň se od patriarchova štábu oddělil jeden hodnostář a spustil lidovou řečtinou, nepochybně se stejným záměrem.
"Je to hotovo. Souhlasili, že k nikájskému Krédu můžeme přidat formuli 'a Syna' - že to tedy znamená velký rozdíl - pokud z toho nebudeme dělat žádné závěry o dvojím vycházení Ducha svatého. Náš italský hlupák dostal nařízeno stáhnout své biskupy od Bulharů a nechat svatému Cyrilovi volnou ruku, aby je naučil číst a psát. Všechny strany se dohodly na odsouzení předchozího patriarchy, toho knihomola Fótia, s tím nejsou žádné potíže. Je to hotovo."
Bruno se obrátil k Basileiovi, který poslouchal vlastní tajné hlášení. Oba muži se zároveň usmáli a napřáhli ruce.
"Moje základny v Itálii," řekl Bruno.
"Moje flota k osvobození Sicílie. A pak celého Italského moře," opáčil Basileios.
A pak Atlantik, pomyslel si Bruno. Ale nechal si to pro sebe. Koneckonců se do té doby možná Řeků a jejich císaře zbaví. Pokud on či jeho agenti dokážou objevit tajemství zbraně, díky které byla Konstantinopol z moře nedobytná. Tajemství, které neznal žádný Západan, Říman, Němec ani poutník.
Tajemství řeckého ohně.

## Kapitola 2

Halim, amír floty Bohem požehnaného Ahmada ibn Túlúna, chalífy egyptského, nově nezávislého na slabém chalífátu Bagdádském, byl docela klidný, když jeho galéra v nejtmavší hodině před úsvitem vyplouvala v čele stovky dalších lodí na moře. Ve chvilce, až bystrý zrak dostatečně rozezná bílé vlákno od černého, jeho muezzin svolá věřící k modlitbě tradičním voláním šahády:

Bůh je převeliký!
Vyznávám, že není božstva kromě Boha.
Vyznávám, že Muhammad je posel boží.

A tak dál, vzývání, jež Halim vyslechl, opakoval a řídil se jím čtyřicettisíckrát od doby, kdy dosáhl postavení muže a válečníka. On a jeho muži si na pohupujících se palubách roztáhnou koberečky a projdou svými rak'y předepsanými obřadem modlitby. Ale muži u vesel to neudělají, budou dál pohánět lodi do bitvy. Protože u vesel seděli křesťané, otroci z mnoha ztracených výprav. Halim ani v nejmenším nepochyboval o výsledku té současné. Jeho vojáci byli nakrmení a odpočatí, otroci napojení a občerstvení. Koncem léta neorganizovaný odpor Rúmíjů skončí, jako tomu bylo vždycky. A tentokrát celý ostrov Sicílie znovu připadne jeho pánovi a tím se z něj stane dár al-islám, území islámu, kde vládne vůle boží.
Halim zaslechl hlídku volat zároveň se začátkem obřadní modlitby salát. "Lodě před námi! Lodě se světlem za zády!"
Halima to rozzlobilo, ale nepřekvapilo ani nevyvedlo z míry. Za léta se křesťané, ti, již k Bohu přidávali bohy, naučili obřady svých nepřátel a občas se je snažili využít. Zmýlili se v tom, že to považovali za výhodu. V boji za víru bylo možné zříci se modlitby, dokonce to bylo považováno za zbožné. Pomodlit se bude možné až později. Pokud se ho Rúmíové snaží překvapit, jen si svůj konec přivodí o něco dříve.
Halim zavolal na kormidelníka, aby otočil loď k sílícímu světlu, a zaslechl, jak dozorce křičí na otroky u vesel na levoboku, aby přestali veslovat a pak zrychlili a loď tak získala rychlost k taranování. Halimova loď byla postavená podle starého vzoru, jenž ovládal Středozemní moře, Italské moře, jak je nazývali ti hloupí Rúmíové od časů řeckých filozofů předtím, než přišel Marjamin syn a začal sužovat svět. Loď byla dlouhá, úzká, nebylo na ní moc volného prostoru a vepředu byla posílená, s železem obitým klounem a ochozem nad lavicemi veslařů, kde mohli stát v boji vojáci.
Halim se nespoléhal pouze na kloun. Jeho pán ibn Túlún nebyl původem Arab, nýbrž Turek ze stepí střední Asie. Na každou loď poslal tucet svých krajanů. Ti teď stáli po stranách a napínali luky, středoasijské kompozitní luky s dřevěným jádrem a šlachami na vnější straně lučiště, kam byl luk ohnutý, než na něj připevnili tětivu, a tvrdou rohovinou na vnitřní straně lučiště. Všechny materiály byly slepeny a sesazeny s fanatickou péčí. Halim častokrát viděl, jak Rúmíové padají dřív, než se dostanou na dostřel, jejich slabé dřevěné luky dostřelily dobře o sto yardů méně a nedokázaly prorazit ani slušnou pevnou kůži.
Když se nad vodou rozjasnilo, Halim si uvědomil, že lodi, jež se k němu nyní blíží, připravené taranovat, nejsou toho druhu, který čekal. Přídě měly namalované na červeno a vyčnívaly výš z vody, než kdy u lodí viděl, a na trupech těchto válečných lodí neviděl kříže Rúmíů, nýbrž zlacené obrazy, ikony.

Takže to nebyla flotila Siciliánců nebo jejich Svatého otce v Římě, ale Rudá flota Byzantinců, o níž Halim zatím jenom slyšel. V srdci cosi pocítil - ne strach, protože pravověrný něco takového cítit prostě nemůže, dokonce ani překvapení ne, jen intelektuální starost: co dělá byzantská flota tady, pět set mil od svých základen, víc dní, než mohli veslaři urazit, aniž by zemřeli vyčerpáním? Starost, protože tuto zprávu bylo třeba předat pánovi.
A předána také bude. Halim dal rukou znamení kormidelníkovi, ne aby se s útočícím nepřítelem střetl příď proti přídi, nýbrž aby uhnul stranou, a spolehl se na větší obratnost, že dokáže oholit jednu stranu vesel a zasypat palubu smrtící salvou šípů, protože jeho lučištníci dokázali vystřelit jeden šíp za vteřinu a nikdy se neminou. Rozběhl se na lávku na pravoboku a tasil šavli, nechtěl se ale bít, nýbrž povzbudit své muže.
Tady hrozilo nebezpečí. Protože až se otočí, Řek, pokud je dost rychlý, by mohl zrychlit a udeřit přídí do boku, prorazit kýl pod hladinou a okamžitě obrátit vesla, aby menší plavidlo setřásl a nechal jeho posádku ve vodě. Připoutaní otroci by zůstali v zoufalé pasti.
Otroci to však věděli též. Jak se loď otočila jen padesát yardů od bílé vody zpěněné nepřátelskou přídí, muži na pravoboku se jako jeden zapřeli vesly a otroci na levoboku vší silou zabrali. Podívali se po sobě, aby zjistili, jak na tom jsou, a pak loď přímo poskočila dopředu, jako kdyby muži dnes teprve začínali veslovat. Lučištníci napjali luky a mezi tvářemi u zábradlí si vybírali cíle.
Uprostřed lodi cosi bylo. Halim pořádně neviděl, co to je, ale viděl nějaké kovové zařízení, jakousi měděnou kupoli, jasně ozářenou nejen vycházejícím sluncem, ale také nějakou září či plameny zespoda. Přes vodu, přes syčení vesel a břeskný hlas polnic se nesl řev jako nějaké obrovské šelmy, přerušený vysokým, strašidelným pískáním. Halim viděl, jak dva muži zoufale pumpují a dva další zvedají přes bok hubici.
Řecké lodi a řecký oheň. Halim o této zbrani slyšel, ale nikdy ji neviděl. Vlastně jen málokdo, kdo ji spatřil, přežil, aby mohl říci, jak se proti ní bránit. Přesto se doslechl jednu věc, totiž že pokud se posádku podařilo zabít nebo rozptýlit během příprav, tak byla zbraň nebezpečná stejně tak pro domácí, jako pro nepřítele.
Halim začal hlasitě vykřikovat rozkazy na Turky na svém plavidle a marně si přál, aby zároveň mohl varovat stovku lodí, plujících za ním, hotovících se k útoku, jak si nyní všiml, na pouhé dvě desítky Byzantinců.
Právě když nabíral vzduch do plic a vyletěly první šípy, hvízdání zesílilo v jek a pak na plavidle ženoucím se na Halimovu loď kdosi štěkl rozkaz. Halim se díval, jak se hubice obrací k němu, ucítil ve vzduchu podivný zápach a v ústí hubice uviděl záři. Potom vzduch naplnil oheň, který mu spálil oční bulvy a sežehl kůži, takže ho bolest zasáhla ze všech stran jako palice. Jak se Halim snažil vykřiknout, vdechl smrt, plíce měl okamžitě v jednom ohni. Když padal do výhně své vlajkové lodi, zaslechl stejný výkřik bolesti stovky otroků a s posledním záblekem vědomí to vzal jako daň pro vstup válečníka do ráje.

o o o

Túlúnovy výzvědné čluny, ostražitě plující vodami, kde teprve před třemi dny byla jejich flota, nenašly nic, co by vysvětlovalo její zmizení. Pouze ohořelé trámy na hladině a bezhlavé tělo obřezaného věřícího, který přežil oheň, jen aby zemřel za to, že odmítl křest. A žízní zpola šíleného otroka, stále ještě přikovaného k trámu, který v záchvatu děsu vyrval z potápějící se lodi. Jeho chraptivý příběh vyslal výzvědné čluny bez dalšího otálení k egyptským břehům.

o o o

Zpráva o pohromě však nepředběhla flotu, která ji způsobila. O čtrnáct dní později al-Ma'mún ben Chaldún, velitel pravověrných na nově dobytém ostrově Mallorca, mohl jen zachmuřeně přihlížet ze břehu, když byzantská flota smetla pokusy o obranu jeho vždy připravené příbřežní eskadry, a pak pomalu proplouvala podél těsných řad lodí invazní floty, zakotvených sto stop od břehu, a chrlila svůj Iblísův plamen. Jeho vojsko se vylodilo před několika měsíci a vydalo se dobýt ostrov, na lodích zůstaly jenom hlídky a stráž pro případ náhlého útoku domorodců. Když se Řekové objevili v dohledu, hlídky své svěřence co nejrychleji opustily a v člunech zuřivě veslovaly ke břehu. Ztratí jen pár mužů, kromě těch, které nechá popravit za útěk bez rozkazu, ale lodě byly velká ztráta.
Přesto si al-Ma'mún nedělal velké starosti. Za sebou měl velký a úrodný ostrov, jehož domorodé obyvatelstvo nyní bylo důkladně zkroceno. Měl ohromné zásoby obilí, oliv, vína a hovězího a v případě potřeby mohl zásobovat sebe i vojsko ze zdrojů samotné Mallorky. A měl něco ještě důležitějšího, pro každého Araba samotný zdroj života: měl vodu. A třebaže měli Byzantinci oheň na moři, kvůli vodě budou muset brzy zavítat na břeh. Bez ní žádná flota galér dlouho nevydrží. Jestli připluli až ze svých základen na řeckých ostrovech, voda jim již musela pomalu docházet.
Ačkoliv něco tu bylo špatně, uvědomil si al-Ma'mún. Jestli Byzantinci opravdu přepluli celé Středozemní moře, voda by jim musela dojít už před několika dny. Takže ještě měli zásoby. Přistáli někde mnohem blíž. Podle jeho informací to bylo nemožné. Tudíž měl špatné informace. Al-Ma'mún tedy došel k závěru, že to je v dané situaci nebezpečné. Kde ale mohli Řekové nabrat vodu? Na Sicílii? Slyšel, že Sicílii často navštěvují síly Túlúnovců, chalífů egyptských.
Al-Ma'mún sám k Túlúnovi a jeho stoupencům, obyčejným Turkům, barbarům bez původu, nechoval než opovržení. Byli to v každém případě stoupenci - do té doby, než se vzbouřili - proradných nástupců Abdulláha. On sám byl Umajjovec a člen kmene Kurajšovců, pokrevně spřízněný s córdobským amírem, poněvadž oba byli potomky toho Abdurrahmána - sluhy Milosrdného - jenž uprchl před masakrem v Persii, když byla zlomena moc Umajjovců. Nicméně i když ho Egypťané nemilovali o nic víc, než on miloval je, al-Ma'múna překvapilo, že se k němu nedoneslo, že byla znovu dobyta Sicílie. Bledým vyznavačům Ísy, jehož mylně nazývali Kristus, se nepodobalo, že by zareagovali tak rychle.
Bude muset získat další informace. A přesto, ať už byl skutečný stav věcí jakýkoliv, nebylo pochyb, že čluny v klidném

zálivu Palma se brzy pokusí najít nějaký nehlídaný pramen. Nepochybně doufali, že on, al-Ma'mún, nedokáže ohlídat celé pobřeží tohoto nerovného ostrova. Teď to budou oni, kdo se mýlí.
Když se otočil od posledních zbytků své floty, uvědomil si, že se cosi děje mezi jeho gardou. V sevření dvou válečníků se zmítal jakýsi mladík a rozzlobeně křičel. Rozzlobeně, ne ustrašeně. Al-Ma'mún dal znamení kapitánovi gardy, aby mladíka nechal projít. Jestli mu chce něco říci, ať to řekne. Bude-li plýtvat časem velitele věřících, mohl by skončit nabodnutý na kůl jako varování pro ostatní.
Mladý muž si rychle urovnal šat. Al-Ma'mún si všiml, že vypadá také jako Kurajšovec. Většinu jeho vojska tvořili potomci Berberů, na pravou víru obrácení Španělé, dokonce nějací Gótové. Al-Ma'mún musel zakázat posměšky o jezení vepřového, tak citliví byli synové bývalých křesťanů v jeho řadách. Ale tento mladík neměl jediný světlý chlup, byl hubený a snědý jako al-Ma'mún sám. A mluvil také jako pravý Arab, bez uhýbání a podřízenosti.
"Veliteli, muži na těch lodích nejsou Řekové, i když ty lodi plivají řecký oheň. Ne všichni. Mnozí z nich jsou firinghíjové, Frankové."
Al-Ma'mún zvedl obočí. "Jak je možné, že jsi to viděl? Já to neviděl a mé oči jsou dost bystré, abych rozeznal Hvězdného jezdce." Měl na mysli hvězdu v Orionově pásu, která byla viditelná pouze pro lidi s nejbystřejším zrakem, maličký průvodce skrytý ve světle svého souseda.
Mladý muž se usmál s protivnou blahosklonností. "Mám něco, co mi umožňuje vidět ještě lépe."
Kapitán stojící u mládencova ramene popošel blíž, věděl, že jeho pán už nejspíš každou chvíli nařídí přichystat kůl a jinocha na něj narazit. "Tento mladý muž, pane, je Mujatíja. Žák ben Firnáse."
Al-Ma'mún zaváhal a zatahal se za bradku. Ben Firnáse jmenoval před padesáti lety veliký chalífa, jenž v Bagdádu založil velkou knihovnu a středisko moudrosti. Učených mužů si nesmírně vážil. A nebylo pochyb, že Abú-l-Qásim Abbás ben Firnás je chloubou Córdoby díky své učenosti a mnoha pokusům. Trochu méně netrpělivým hlasem mladíka vybídl: "Ukaž nám tedy moudrost svého pána."
Mladý Mujatíja se znovu usmál a z rukávu vyndal předmět připomínající láhev obalenou kůží.
"Věz," řekl, "že můj pán, starší o mnoho let, zjistil, že se mu začíná kalit zrak, takže vidí, jen co je dál než jeho natažená ruka. Mnoho let studoval vědění o výrobě skla a kamenů, ze kterých se dá sklo vyrobit. A tak jednoho dne náhodou přišel na to, že když se podívá skrze kameny jistého druhu a tvaru, to, co je blízko jeho očím, vypadá daleko, díky čemuž si to mohl přečíst. A nikoliv náhodou, ale schválně studoval mnoho hodin, až objevil sklo takového tvaru, který pro něj dělal totéž, a on tak mohl znovu Číst knihy."
"To činí blízké dalekým," namítl al-Ma'mún. "Jenže my tu potřebujeme opak."
Mladík se znovu usmál, znovu al-Ma'múna provokoval svou sebedůvěrou. "To jsem objevil já, Mujatíja. Když člověk vezme ne jedno, nýbrž dvě sklíčka a podívá se přes jedno a pak přes druhé, to, co je daleko, se přiblíží."
Al-Ma'mún zamyšleně natáhl pravou ruku a vzal mládenci kožený předmět z ruky. Toho, jak se jinoch náhle polekal a začal blekotavě vysvětlovat, si nevšímal. Přiložil si předmět k oku, chvíli se díval, pak ho dal pryč.
"Vidím jenom maličké obrázky."
"Ne takto, ó mocný." Mladík konečně poprvé dával najevo podráždění. Al-Ma'mún si ponuře řekl, že s učenci je to často takové. Nejvíc je neděsila vyhlídka na smrt, ale strach, že nedokážou předvést své schopnosti. Al-Ma'mún tedy mladému muži dovolil, aby si předmět vzal a obrátil ho, takže když se skrze něj podíval, jako by se díval hrdlem láhve.
"Ano, pane. Na palubě první lodi vidím stát pod obrazem světce Řeka s kudrnatým vousem." Al-Ma'mún se znechuceně zamračil a obřadně si odplivl, aby odvrátil špínu vytvořenou zobrazením božského. "Ale vedle něj je světlovlasý Frank, celý v kovové zbroji. Hádají se, ukazují na různé strany."
"Co říkají?"
"Moje vědění se týká vidění, ne zvuku."
"No dobře." Al-Ma'mún dal znamení kapitánovi. "Tohoto mladého muže budeš mít odteď u sebe. Jestli budu potřebovat jeho umění, pošlu si pro něj. Pokud ne, španělská vojska potřebují víc moudrých než odvážných. Musíme ho chránit. A Mujatíjo, pokud mi řekneš, kde chce řecký amiral přistát, dřív, než to sám uvidím, naplním ti hrdlo zlatem. Když mi označíš špatné místo, tak ho nejdřív roztavím."
Otočil se a zavolal si velitele divizí. Mladý muž za ním znovu zvedl dalekohled a zřejmě se snažil získat lepší výhled tím, že si dalekohled dával blíž k oku a zase ho odtahoval.

o o o

Čas od času během svého blábolení kolem sebe mallorský vesničan vrhl ustrašený pohled. Měl důvod se bát. Viděl kolem mysu proplouvat flotu velkých červených galér, které už spálily lodi, co před několika měsíci přivezly obřezance na Mallorku. Uvědomil si, že musejí hledat vodu, a usoudil, že ať jsou kdokoliv, nepřátelé Muhammada musejí být jeho přátelé. Když se tedy vylodili a začali si na břehu stavět tábor, poté, co se přikradl dost blízko, aby viděl jejich kříže a obrazy svatých, nesměle a pomalu k nim zašel a nabídl své služby. Doufal v nějakou odměnu, co by ho zachránila před smrtí hladem. Doufal také v pomstu na zuřivých snědých nájezdnících, kteří mu ukradli ženu, syna a dcery.
A přesto neodhadl, jak divným a hrozivým spojencům bude čelit. Vesničan mluvil jazykem naprosto odlišným od mluvy řeckých námořníků nebo německých vojáků, které přepravovali. Nicméně ho předávali dál od hlídky k hlídce, až nakonec našli latinsky hovořícího kaplana. Když mluvil pomalu a pozorně poslouchal, nakonec Mallorčanovi porozuměl, poněvadž ten mluvil nářečím velmi podobným hovorové latině ze starých časů, jíž se zde mluvilo špatně a bez učitele jednu zapomenutou generaci za druhou. Tolik Mallorčan čekal. Nečekal, že najde někoho, jako byl zamračený muž stojící vedle křesťanského frátera a jeho scvrklého informátora.
Agilulf, Ritter des Lanzenordens, rytíř řádu posvátného kopí, kdysi společník samotného velikého císaře Bruna a nyní

velitel výpravy proti Maurům, byl o stopu vyšší než kněz či vesničan. Jeho výšku ještě zvyšovala železná přílba s hledím a černým chocholem, označujícím jeho hodnost. Přesto vesničan nedokázal pochopit a nemohl uvěřit tomu, co měl ten muž na sobě. Agilulf jako by byl od hlavy k patě ze železa. Měl přílbu, osník, jenž mu visel ke kolenům, chrániče holení a pod nimi železné plátové boty. Železem měl obité i rukavice a okraj štítu mandlového tvaru. Byl to jezdecký štít protažený dolů, aby kopiníkovi při útoku chránil levou nohu, ale Agilulf jej klidně nosil i bez koně, jako by pro něj jeho váha nic neznamenala. Nebo horko. Pod železem nosil kůži, aby se mu kroužky nevmáčkly do masa, a pod kůží konopí, které sálo pot. V odpoledním horku baleárského jara se mu pot tvořil na čele a stékal mu do vousů. Nevšímal si toho, jako kdyby všímat si nepohodlí nějak snižovalo jeho důstojnost. Vesničanovi, který nikdy neviděl víc železa, než kolik ho bylo potřeba na okraj radlice jeho primitivního pluhu, připadal Němec jako stvoření z jiného světa. Kříž namalovaný na štítě přinášel jen malou útěchu.
"Co říká?" chtěl vědět Agilulf, jehož unavil pomalý hovor v jazyce, kterému nerozuměl.
"Dobrý pramen prý je asi půl míle odsud, tam si můžeme naplnit tolik sudů, kolik budeme potřebovat. Ale muslimové ho prý znají taky. Už nás zahlédli. Hlavní voj nepřátel je jen asi deset mil daleko. Prý se pohybují rychle jako vítr. Tak taky přišel o rodinu. Odvedli každého z jeho vesnice dřív, než zjistili, že nájezdníci přišli."
Agilulf kývl. Vůbec se netvářil znepokojeně, jak Pedro, vesničan, čekal. "Ví, kolik mužů muslimové mají?"
Kněz pokrčil rameny. "Prý deset tisíc. To může znamenat cokoliv nad pár stovek."
Agilulf znovu kývl. "No dobrá. Dej mu trochu zrní a láhev vína a nech ho běžet. Tady v kopcích bude určitě víc takových, jako je on. Řekni mu, že až muslimy rozprášíme, budeme dávat odměnu za hlavy. Můžou se pro nás postarat o opozdilce."
Agilulf se otočil a vykřikl rozkaz, aby muži vytvořili oddíl, který půjde pro vodu. Řečtí námořníci začali jako obvykle protestovat a namítat, na suché zemi byli celí nesví a přesvědčení, že se na ně z lesa každou chvíli vrhne horda gházíjů a přemůže je. Agilulf se na chvíli zastavil, aby svůj plán vyložil řeckému veliteli.
"Ovšemže se na nás vrhnou," pravil. "Za úsvitu. Mí kušištníci a tví veslaři je na pár minut zadrží. Pak je se svými rytíři a družiníky napadnu zezadu. Byl bych raději, kdybychom měli koně, útok by pak byl rychlejší. Nakonec to ale vyjde nastejno."
Řek se za ním díval, když železný muž odcházel. Frankové, pomyslel si. Neohrabaní, nevzdělaní, kacířští rolníci. Proč si najednou tolik věří? Přehnali se Západem jako Muhammadovi vyznavači Východem přede dvěma sty lety. Moc rád bych věděl, jestli se k nám budou chovat lépe než ti, co odmítají víno.

o o o

Jakmile měl al-Ma'mún své muže na místě, útok za rozbřesku se ani nenamáhal skrýt. Spočítal nepřátelské lodě, byly jich pouhé dvě desítky. Ať už se na ně namačkalo sebevíc mužů, nemohlo jich dohromady být víc než dva tisíce. On měl deset tisíc. Teď přišel čas pomstít zničení svých lodí. Věděl, že řecký oheň nelze přenést na pevninu. Ničeho jiného se nebál. Nechal své kněze vyvolat salát a neohlížel se na to, že tak poskytne nepříteli varování, a vedl své muže při obřadné modlitbě sám. Pak tasil šavli a dal znamení svým velitelům tisíce, aby vedli útok.
Vojsko věrných se v plném denním světle rozběhlo v útvaru, který jim přinášel vítězství nad jedním vojskem křesťanů za druhým, ve Španělsku, ve Francii, na Sicílii, u bran samotného Říma. Volná vlna mužů s oštěpy a meči, bez semknutých štítů a těžké osobní zbroje běžné na Západě, poháněná pohrdáním smrtí a jistotou, že ti, kdož padnou v boji s nevěřícími, budou žít navěky mezi huriskami v ráji.
Al-Ma'mún věděl, že křesťané budou mít v zásobě nějaký trik. Jinak by se neodvážili utábořit na pevnině. Viděl již mnoho triků a žádný neuspěl. Když se náhle objevila řada přileb a namířených kuší, nijak ho to nepřekvapilo. Ještě nikdy neslyšel kovové cvakání kuší a se zájmem se díval, když první vlna jeho útočníků šla k zemi nebo je náraz šipky zblízka srazil dozadu. Zbraně k použití proti zbroji, usoudil, hluboko zakořeněný zlozvyk Franků: dychtili zabíjet, ale zdráhali se zemřít. Znovu nabít zbraně bude pomalé, byť by byly sebelepší. Vyznavači islámu se neohroženě hnali dál, dostali se k nízké palisádě a začali sekat a bodat do obránců. Al-Ma'mún slyšel, jak jeho kněží svolávají rituální kletby na ty, kdo k Bohu přidávají bohy. Pomalu šel dál a čekal, až se odpor zhroutí.
Kapitán jeho gardy mu sáhl na ruku a mlčky ukázal za něj. Al-Ma'mún se zamračil. Další trik, opravdu! Ze skalnaté rokle na jeho levém křídle, již zahnutá do širokého oblouku, aby odřízla jeho ústup - jeho ústup! - vyšla řada mužů. Železných mužů. Ocel se leskla na jejich zbraních, zbroji, štítech, rukou i nohou. Nebylo jich mnoho. Šli jen ve dvojřadu dlouhém pouhých dvě stě yardů. Blížili se pomalu. Proč vypadají tak divně? Al-Ma'mún se zatahal za bradku a uvědomil si, že všichni mají stejné zbraně a nesou je skloněné ve stejném úhlu, krátký oštěp v pravé ruce a štít mandlového tvaru po levém boku. Copak nemají ve svých řadách žádné leváky? Co mohlo donutit muže jít vedle sebe, jako by byli stroj, neměnným tempem jako nádoby na norii, vodním kole? Al-Ma'mún se jen nevěřícně díval, jak všichni dělají kroky zároveň, takže se řada blíží jako jediné zvíře, jako končetiny plazící se stonožky. Slyšel, jak kdosi křičí barbarským jazykem firinghíjů, stejné slovo opakoval pořád dokola: "Links... links... links." Při každém slově udělali muži krok.
Al-Ma'mún se zachvěl a vyslal běžce, aby otočili zadní řady těch, co útočili na palisádu, zavolal si gardu a s tasenou šavlí se rozběhl vstříc železným mužům. Jeho muži se za chvilku otočí, nahrnou se kolem Franků, kteří se nyní dostali na otevřené prostranství, a strhnou je ze stran. S funěním, protože mu bylo padesát zim, dorazil k pomalu postupující řadě a šavlí z nejlepší toledské oceli ťal po jednom železňákovi.
Němec, který proti němu stál, nebyl žádný rytíř ani Ritter, jen chudý bratr jednoho ze členů Lanzenorden, si rány šavlí nevšímal, jenom trochu sklonil hlavu. Soustředil se na to, aby udržel krok s ostatními, aby udržel řadu. Řídil se drilem, který do něj vtloukli jeho seržanti. Levá noha dopředu, vystrčit štít, odstrčit muže před sebou dozadu, pravá noha

dopředu, bodnout oštěpem. Ne muže před sebou, toho si nemusí všímat. Muže napravo. Bruder Manfred nalevo zabije muže před ním, on zabije muže před Bruder Wolfim napravo. Bodnout do podpaždí, když se útočník napřáhne k ráně.
Al-Ma'mún sekl po jednom nevěřícím a zemřel, zabila ho rána, kterou neviděl. Jeho garda byla rozsekána na kusy a rozdupána řadou, která při pochodu ani nezakolísala. Vlna bojovníků, již se otočili od palisády a vrhli se na železné muže, se nerozbila a nestáhla se, byla rozsekána a rozdupána jako obilí pod kosou. Na povzbudivé výkřiky a modlitby k Bohu odpovídal pouze ochraptělý křik seržantů: "Links... links. Narovnat se! Srazit řadu! Druhá řada, oštěpy dolů. Bodni ho, Hartmane, je jenom zraněný. Pravý rameno sklonit!"
Když se nad bojištěm zvedl prach, Mujatíja, jenž nešel s al-Ma'múnem a jeho stráží vstříc slavné smrti, uslyšel podivné francké strojové vojáky chrčet jako dělníky, kteří na polích nosili těžké náklady. Na palisádě se frančtí střelci připravovali k druhé salvě, zatímco lehce vyzbrojení řečtí veslaři se vyhrnuli ven, připravení zahnat demoralizované nepřátele k hrotům železné řady těsně za nimi.
Povinností učenců je učit se a hlásit vše, co zjistí, říkal si Mujatíja, když probíhal mezi skalami a křovím na stráni. Někteří neurození vojáci, pouzí Berbeři a Gótové, následovali jeho příkladu. Tucet si jich zavolal k sobě, aby ho chránili před křesťanskými rolníky, kteří tu jistě budou, aby pomstili svá uloupená pole a děti.
Vojáci poslechli, poznali jeho šat a čistou arabštinu potomka Kurajšovců.
Někde na ostrově bude člun. Doveze tyto novinky svému učiteli ben Firnásovi. A samotnému amírovi z Córdoby. Lepší ale bude nejdřív promluvit s mistrem. Bude moudré objevit se ne jako někdo, kdo uprchl z bitvy, ale jako někdo, kdo zvládl nebezpečí, aby poznal pravdu. V bezpečné vzdálenosti se Mujatíja obrátil, vytáhl dalekohled a opět se podíval dolů, kde Agilulf řídil lhostejné vraždění mužů, natlačených nepřítelem příliš blízko k sobě, aby mohli zvednout ruku proti oštěpům a bradaticím.
Železní Frankové, pomyslel si. A řecký oheň. Porazit tyhle dohromady bude chtít od gházijů víc než odvahu.

o o o

Daleko ve spánku cítil král Severu varování, mráz, který jako by udeřil ze země pod jeho postelí z těžkých trámů a přes slamník. Ve spánku sebou házel a snažil se probudit, jako se plavec snaží vyskočit z vody před žraloky. A stejně marně. Za léta Shef poznal rozdíl mezi různými druhy vidění.
Tohle bude nejhorší druh, při němž nepoletí nad zemí jako pták, ani se nevrátí do starých lidských příběhů. Tohle ho stáhlo hluboko do pevností bohů, do světa Hel, za mříž oddělující živé od mrtvých.

o o o

Měl pocit, že se propadá stále hlouběji, neviděl nic, jen hlínu a kamení, a v chřípí cítil plíseň. Přesto ho nějaký smysl varoval, že se blíží k místu, které již viděl. Zahlédl je na kratičkou chvíli. Tohle místo nebylo určeno k návštěvám lidí.
Tma byla stále, ale měl pocit, že je kolem něj volný prostor, jako by byl v nějaké obrovské jeskyni. Objevilo se světlo, slabá záře. Nemyslel si, že by ho jeho otec a patron nechal odejít, aniž by mu něco ukázal.
Náhle stíny získaly tvar. Tvar, který ho bez varování udeřil do obličeje, sekl ze tmy s nenávistným sykotem tak zuřivým, až zněl jako vřískání. Shef sebou křečovitě škubl na posteli, svaly se ho snažily vrhnout zpět. Příliš pozdě uviděl hlavu obrovského hada, jenž na něj hleděl a znovu udeřil, jedové zuby se mu mihly jen pár yardů před obličejem.
Uvědomil si, že had je uvázán na řetěze. Nedosáhne na něj. Znovu zaútočil, ale tentokrát ne na něj. Znovu na cíl, na nějž nedosáhl. Stěží nedosáhl.
Pod sebou Shef konečně rozeznal ohromnou lidskou postavu, nataženou v temnotě. Velkými železnými řetězy byla přikována ke kamenné tabuli. Shefovi naskočila husí kůže, když si uvědomil, co vidí. Protože toto mohl být jenom Loki , Baldrův zhoubce, otec nestvůr, nepřítel bohů a lidí. Uvěznili ho tu na rozkaz jeho otce Odina, aby žil v nikdy nekončících mukách až do konce světa. Do ragnaröku.
Shef se díval, jak se drsná tvář kroutí bolestí. Viděl, že had, ačkoliv na svého přikovaného nepřítele nedosáhne, může mu seknout zuby pár palců nad hlavou. Ze zubů kanul jed a dopadl vězni na obličej. Muž nemohl pohnout hlavou, takže mu jed rozežíral kůži a maso, ne jako obyčejný jed, ale jako - něco, co Shef neuměl pojmenovat.
Ačkoliv se mu tvář zkřivila bolestí, něco na ní se nezměnilo. Cílevědomost, prohnanost. Shef se opatrně rozhlédl a viděl, že velké tělo soustředí síly, neustále se vzpírá okovům, zdánlivě nepohnutelným, hluboko ukotvenému řetězu poutajícímu pravou ruku. Shef si vzpomněl, že tohle již viděl. A viděl, jak se řetěz uvolňuje.
Ano, teď tam byl jeho otec. Zdánlivě maličký vedle olbřímího Lokiho a velkého hada, ale stál tam s dokonalým sebeovládáním a nevšímal si zubů, které teď nenávistně útočily na něj.
"Přišel ses radovat z mé bolesti, Rígu?" zašeptal drsně Loki.
"Ne, přišel jsem se podívat na tvé řetězy."
Trpící bůh se uzavřel do sebe, jako by nechtěl dát najevo strach nebo zklamání.
"Žádný řetěz mě neudrží věčně. Ani mého syna, vlka Fenriho , nebude Gleipni poutat navěky."
"Já vím. Ale přišel jsem věci urychlit."
Shef se nevěřícně díval, jak se jeho otec, poťouchlý bůh, sklání, z rukávu vytahuje jakýsi kovový nástroj a začíná páčit na místech, kde byl okov, poutající Lokiho pravé zápěstí, zapuštěn do kamene. Spoutaný bůh zřejmě taky nevěřil vlastním očím a nehybně se díval, až mu jed stekl do očí.
Když to Shefa začalo táhnout pryč, zpět do světa lidí, zaslechl další chraptivý šepot: "Proč to děláš, podvodníku?"
"Mysli si, jestli chceš, že podle mě by ragnarök přišel příliš pozdě. Nebo že chci svobodu pro Lokiho stejně jako pro Thora. V každém případě chci, aby ses s někým setkal..."

o o o

Shef se opět vřítil do bdění se srdcem prudce bušícím. Se mnou? napadlo ho. Ne se mnou. Se mnou ne.

## Kapitola 3

Shef se zadumaně díval na své královské hosty, když se vynořili z komnat, které pro ně nechal zbudovat. Noční děs ho ještě neopustil. Celý svět teď byl tmavší. Přistihl se, že našlapuje víc zlehka, opatrněji, jako by země mohla každým okamžikem puknout a on by se propadl na místo, které znal.
Všechno však vypadalo v pořádku. Tady přicházel jeho přítel a partner Alfréd, na schodech se otočil a natáhl povzbudivě ruce k baculatému batoleti za sebou. Maličký Eduard zpola vběhl, zpola upadl do otcova náručí. Za nimi se objevila s potěšeným mateřským úsměvem a druhým dítětem u boku žena, na niž Shef nedokázal zapomenout. Jeho láska, nyní pro něho dávno ztracená, Godiva, kdysi dívka, kterou miloval na blatech, nyní všude známá a milovaná princezna z Wessexu. Zprvu ho neviděli, protože stál ve stínu podivného vynálezu, který chtěl dnes předvést. Mohl je pozorovat, sám nepozorován.
Nepozorován těmi, na které se díval. Jeho muži, když si všimli jeho zaujetí, však znepokojeně přešlapovali a vrhali po sobě pohledy.
Věděl, že by se jich měl bát a nenávidět je. Plánovat - když už ne jejich smrt, tedy alespoň jejich odstranění. Mnozí lidé by řekli, ačkoliv by se mu to neodvážili říci do očí, že první povinností krále je myslet na vlastního nástupce. Před lety, v temných dobách vpádu Franků Karla Holého a pohanů Ivara Měkkýše, se Shef s Alfrédem dohodli, že se podělí o své štěstí a svá království, pokud je znovu získají. Dohodli se také, že budou nástupci jeden druhého, pokud by některý zemřel bez dědice, a že ve stejné situaci dědic jednoho podědí i druhou říši. Tenkrát nebyla dohoda důležitá. Ani jeden neměl velkou naději, že se dožije zimy, natož jara. A Godiva spala v Shefově stanu, ne v jeho posteli. Tehdy si myslel, že jestli přežijí, bude jen otázkou času, než se vrátí její láska a jeho touha.
Mýlil se. Kdyby teď zemřel, jeho království by připadlo Alfrédovi. A po něm smějícímu se batoleti, jež mu teď nesli ukázat, maličkému Eduardovi. Podkrálové by se na jeho dohodu samozřejmě vykašlali. Skandinávští králové Olaf či Gudmund nebo kterýkoliv z tuctu další by v žádném případě nepřistoupili na to, že budou poslouchat anglického křesťana. Bylo pochybné, že by dokonce také Angličané z Mercie nebo Northumbrie přijali vládu západního Sasa. Jediný král Severu byl vskutku jedinečný. Ostatní by nikoho jiného nepřijali.
Situace byla nestabilní. Mohl mu jeho otec naznačovat, že právě ona spustí ragnarök? Měl by si co nejrychleji vzít ženu a zplodit syna. Všichni si to mysleli. Dvůr se hemžil dcerami jarlů a severskými princeznami, které zde předváděli v naději, že zaujmou královu prchavou pozornost. Ragnarök nebo ne - tohle neudělá. Nemůže to udělat.
Když vyšel ze stínu, aby přivítal hosty, zkřivil tvář do přívětivého úsměvu. I těm, které vítal, to připadalo jako bolestný úšklebek. Alfréd se ovládl a neloupl okem po své ženě. Celá léta věděl, že jeho spolukrál není milovník chlapců, jak si mnozí šeptali, nýbrž je zamilovaný do jeho ženy. Občas si přál, aby se jí dokázal vzdát nebo se o ni dělit. Ale i když by to sám možná dokázal, ona ne. Z nějakého důvodu svého přítele z dětství nenáviděla každým rokem víc. Její zloba rostla s jeho úspěchy, snad si říkala, co by mohlo být.
"Co nám chceš ukázat dnes?" zeptal se Alfréd s falešně znějícím veselím.
Shefovi se rozjasnila tvář, jako tomu bylo vždy, když vysvětloval něco nového. "Je to povoz. Ale k vození lidí."
"Povozy vždycky vozily lidi."
"Tři míle na trh a zpátky. Spadne do díry a vyškrábe se z ní. Jede stejně rychle, jako když jde člověk pěšky, jinak by cestující vypadli. Dokonce i na dobré kamenné silnici, jakou jsme spolu postavili," - to byla pouhá lichotka, jak všichni věděli - "by byla cesta utrpením, kdyby se koně rozběhli.
Ale ne s tímhle. Hele." Shef poplácal pevný sloupek, který vedl z rámu nad koly. "Na tomhle sloupku je kovová pružina." Ukázal.
"Jako ta ocel, co používáš na kuše."
"Ano. Na pružinu jsme připevnili pruhy té nejpevnější kůže. A na to jsme pověsili - tohle." Shef poplácal košatinu kolesky, až se mírně zhoupla. "Nastup si."
Alfréd nesměle nastoupil a posadil se na jednu ze dvou lavic, upevněných v košatině. Povšiml si, že se pohupuje jako houpací síť.
"Paní." Shef opatrně couvl o dva kroky, aby se o sebe ani šatem neotřeli, a ukázal Godivě, ať následuje manžela. Princezna vyšplhala do kolesky, posunula malého Eduarda, který se uhnízdil vedle otce, a rázně se usadila vedle Alfréda. Shef také nastoupil, zvedl kvílející dítě a posadil si ho vedle sebe. Pak mávl na kočího, který práskl bičem, a koleska se s prudkým trhnutím rozjela.
Jak se koleska se čryřspřežím hnala nevídanou rychlostí po silnici, Alfréd překvapeně vyskočil ze sedadla. Za koleskou se ozvalo příšerné ječení, které se změnilo v kvičení, jako když se zabíjí prase. Objevila se hlava, muži v úsměvu chybělo několik zubů a tváře měl fialové námahou, jak hrál na dudy.
"Můj zeman Cwicca. Když lidé uslyší dudy, vědí, že mají hned uhnout ze silnice."
A opravdu, koleska, houpající se na pružinách, se již řítila po kraji Stamfordu. Alfréd si uvědomil, že kolem silnice stojí jásající svobodní muži se ženami, všichni se radovali z opojné rychlosti. Za nimi cválaly královské družiny, muži radostí výskali jako sojky. Godiva k sobě tiskla dcerku a nervózně se ohlížela po Eduardovi. Král Shef mu zabránil vylézt, železnou pěstí ho držel za kaťata.

Přes řev kolem silnice Alfréd zavolal: "Tohle je to nejužitečnější, co nám ten tvůj nový Dům moudrosti přinesl?"
"Ne," křikl Shef v odpověď. "Je toho mnohem víc. Jedna věc se blíží, ukážu ti to. Zastav, Osmonde," zařval na kočího, "zastav, pro Kristovy drahý rány, totiž pro Thora, nemůžeš? Co se děje?"
Kočí se s úsměvem ohlédl. "Promiň, pane, koně mají nejspíš radost z běhu."
Alfréd se zatvářil pochybovačně. Stamfordský dvůr byl zvláštní místo. Lidé Alfréda nazývali esteadig - "Laskavý" - pro jeho laskavost a dobrou náladu. Přesto ho jeho zemani a rádcové oslovovali více méně s úctou. S jeho spolukrálem dokonce i svobodníci mluvili, jako by byli školáci, co se vydali krást jabka, a Cwicca i Osmond, byť oběma říkali zemani, pořád nesli na tvářích i tělech známky otrockého původu. Přednedávnem by jediná možnost, jak by se mohli dostat do blízkosti krále, byla tehdy, když by stáli na popravišti. Pravda, Cwicca i Osmond přežili podivnou cestu jediného krále na Sever, takže měli velkou svobodu. Přesto...
Jediný král již vyskočil z kolesky, dvířka nechal otevřená, a mířil ze silnice ke skupině sedláků, lopotící se opodál až po kolena v blátě. Ti ustali v práci a uctivě se dotkli čela. Ale i oni se zubili.
"Vidíte, co dělají? Co je nejtěžší na klučení nových polí? Ne kácení stromů. To zvládne každý trouba se širočinou. Ne, nejtěžší je dostat ven pařezy. Kdysi je co nejvíc vysekali a potom se je snažili spálit. Trvalo to dlouho a dub, jasan a jilm zase vyrostou skoro z ničeho.
Ale tady," - Shef popadl dlouhou tyč trčící ze složité změti železných koleček a kladek - "máme provazy přivázané k největšímu pařezu na poli. Upevněte druhé konce kolem menšího pařezu. Opřete se do toho," - Shef se řídil svými slovy, uvolnil tyč a vší silou se do ní opřel. O dvacet yardů dál se pařez s praskáním začal vynořovat z hlíny. Jeden rolník přiskočil a připojil se ke králi. Jak tlačili, pařez se za hlasitého jásání sedláků i přihlížejících šlechticů uvolnil.
Král si otřel zablácené ruce do nohavic šedých spodků a mávl na rolníky, aby pařez vyvalili a připevnili provazy na příští oběť.
"Anglie je země stromů. Já ji změním v zemi obilí. Tenhle kladkostroj vyrobili v Domě moudrosti kněží Njörda - jsou to námořníci, o kladkách vědí vše - a s nimi i střelci z balist. Jsou zvyklí na ozubená kola. Můj ocelář Udd dohlíží na výrobu kol. Jsou možná malá, ale silná."
"A to dovolíš, aby měl stroje kdekdo?"
Shef se zazubil. "Kdyby to bylo jen na mně, možná. Ale to není. Můj pokladník v Domě moudrosti, otec Bonifác, je pronajímá těm, co potřebují vyčistit půdu. Ti za stroj platí poplatek. Ale vyčištěnou půdu si pak můžou nechat. Ne navždycky. Po tři pokolení. Pak se půda vrací koruně. Já bohatnu z pronájmu strojů. Mí nástupci," - Shef kývl na malého Eduarda. "Ti zbohatnou, až se jim půda vrátí."
Ukázal přes roviny Stamfordshire k nyní známé siluetě větrného mlýna, jehož lopatky se ve větru rychle otáčely. "Tam je další novinka. Ne mlýn, ten už dobře znáte. To, co je k němu připojené. Další způsob, jak získat půdu. Pojďte, ukážu vám to."
Koleska výrazně zpomalila, když Osmond zabočil z Velké severní silnice s kamenným a štěrkovým povrchem a zamířil na staré koleje vyježděné v blátě. Shef využil příležitosti a do poměrného ticha se znovu rozhovořil o úspěších Domu moudrosti.
"Uvidíme něco velkého," pokračoval a předklonil se k Alfrédovi, "ale bylo tu pár maličkostí, které znamenaly stejně velký rozdíl. Například jsem vám neukázal, jak je tohle vepředu připevněné. Ale když jsme se od Branda a jeho mužů naučili, jak zapřáhnout koně, aby mohl tahat, začas jsme zjistili, že tah může být příliš silný, protože když kůň zahne, často přetrhne postroj, když tah působí z jedné nebo druhé strany, ale ne z obou. No, tak jsme použili silnější kůži. Ale pak si jeden svobodný sedlák uvědomil - a já mu za to dal vlastní statek plný dobytka - že koně nemusíš připřáhnout k vozu. Místo toho je oba připřáhneš k pevné tyči, kterou uprostřed upevníš k vozu. Tím se tah vyrovná.
A neušetří to jenom kůži! Ne. Došlo mi to až později. Ale skutečná změna stroje často nepřinese první dobrou věc, kterou dělá, ale až druhou. To otočné břevno, jak tomu říkáme, znamená, že můžeš orat kratší řádku, menší pole, protože spřežení se snáz obrátí. A to znamená, že i chudší lidé, co mají jen akr dva, můžou orat vlastní pole, místo aby byli závislí na pánech."
"A za to můžou poděkovat svému králi," poznamenal Alfréd zamyšleně. "Stali se z nich tví lidé, ne svých pánů. To je další věc, jako tvoje poplatky za stroje, díky které jsi silný."
Godiva si poposedla. "Proto to udělal. Nedělá nic bezdůvodně. To jsem zjistila už před lety."
Shef se odmlčel, díval se na své zablácené prsty. Po chvíli ticho přerušil Alfréd. "Pověz nám něco o té nové věci, kterou nám chceš ukázat."
Shef odpověděl nevesele. "Jak víš, tak támhle půda rychle přechází v bažinu. Něco z toho vždycky byla bažina. Lidé se ji přirozeně snažili odvodnit. Jenomže když vykopeš kanál, vždycky nepoznáš, kudy voda poteče, ne tady, nebo jestli vůbec poteče do kanálu.
Věděli jsme ale jedno." Do hlasu se mu pomalu vracel živější tón. "Každý, kdo vaří pivo, dobře ví, že, abys ho dostal ven, můžeš buď narazit sud až dole - a pak ho musíš pečlivě zašpuntovat, jinak ti vyteče všechno - nebo trochu vysát hadičkou a pak dát konec hadičky do džbánu nebo vědra. Pivo pak teče, i když už nesaješ."
"To jsem nevěděl. Jak to?"
Shef pokrčil rameny. "To nikdo neví. Zatím ne. Ale když jsme si uvědomili tohle, věděli jsme, co potřebujeme. Velké hadice, větší, než by člověk dostal do pusy. A něco, co by vodu nasálo. Jako obrácený měch. Tak můžeme přinutit vodu téct z bažiny do kanálu, i když je ten kanál dál."
Koleska s doprovodem zastavila u mlýna, k němuž mířili, a Shef vyskočil a znovu nechal dvířka otevřená. Kolem mlýna byla změť blátivých jam a tu a tam vedla hadice z nadehtovaného plátna zdánlivě a prostě z jedné jámy do druhé.
"Zase vidíte novou půdu." Shef ztišil hlas, aby ho slyšeli jenom královští hosté, ne doprovod. "Nevím kolik. Občas si říkám, že tu na odvodnění čeká půl tuctu hrabství. A tuhle novou zemi nedávám pryč. Dělám mlýny a platím mlynářům.

Získaná půda patří koruně, kterou pronajímám."
"Zase pro svůj vlastní zisk," procedila Godiva hlasem jako bič. Alfréd viděl, jak sebou jeho zjizvený spolukrál znovu trhl. "Pověz mi, co z tohohle všeho jsi udělal pro ženy?"
Shef zaváhal, chtěl něco říci, ale zarazil se. Nebyl si jistý, s čím začít. Mlýny samotné propustily desítky tisíc otrokyň z věčné dřiny mletí zrní na ručních mlýncích. Při pokusech v Domě moudrosti přišli na lepší způsob, jak spřádat nit, než na přeslici, kterou skoro každá žena v zemi doposud nosila neustále při sobě a bez ustání předla. Ne, usoudil Shef, nejdůležitější pro ženy je mýdlárna, kterou zřídil a kde se z popela a zvířecího tuku vyrábělo jádrové mýdlo. To samo o sobě nebylo nic nového, ale ranhojič Hund trval na tom, že na horečku omladnic mu po porodu umírá jen asi polovina žen - poté, co král vydal rozkaz, že každá porodní bába musí nosit mýdlo a umývat si ruce.
Rozhodoval se příliš dlouho. "Myslela jsem si to," prohlásila Godiva a s dětmi odešla. "Všechno je pro muže. A všechno je pro peníze."
Nenamáhala se ztišit hlas. Když zamířila ke kolesce, oba králové, Cwicca, Osmond, mlynář, jeho žena a dvě královské družiny za ní zírali. Potom se všichni, kromě něj samotného, podívali na Shefa.
Král sklopil zrak. "Tak to ale přece není," zamumlal a zvedl se v něm stejný hněv, jako když letec spadl z věže a oni po něm chtěli, aby mu zaplatil i za neúspěch. "Všechno se zvládnout nedá. Nejdřív musíš udělat to, o čem víš jak, a pak zjistíš, kam tě to dovede. Ženy dostávají svůj díl z toho, co jsme udělali. Víc země, jídla, vlny."
"Ano," souhlasil Cwicca. "Před pár lety bylo každou zimu vidět malý bosý děcka v hadrech, brečely zimou a hladem. Teď mají aspoň kabát a v bříšku teplý jídlo. Poněvadž je král chrání."
"To je pravda," řekl Shef, vzhlédl a náhle se tvářil rozhořčeně. "Protože tohle všechno," - ukázal na mlýn, pole, odvodňovací kanály, čekající kolesku - "to všechno závisí na jediné věci. A tou je síla. Před několika lety, kdyby kterýkoliv král, kdyby dobrý král Edmund nebo král Ella udělali cokoliv moudrého, jakmile by měli dost stříbra, skočili by po nich Vikingové, všechno by jim sebrali a země by se zase vrátila do bídy. Abychom tohle udrželi, museli jsme potopit lodi a zničit armády!"
Družiníci i Alfréd ihned souhlasně zamručeli, všichni se prosadili v boji.
"Ano," pokračoval Shef, "tohle všechno je dobré. A já budu jen rád, když uvidím, jak se toho účastní i ženy. Co ale potřebuju nejvíc, za co zaplatím zlatem, ne stříbrem, není nový způsob, jak zapřáhnout koně nebo odvodnit bažiny, ale nový způsob, jak porazit císaře za mořem. Bruna Němce. Protože i kdybychom na něj tady na blatech zapomněli, on jistě nezapomněl na nás. Ríg, můj otec," - když vytahoval stříbrné znamení z výstřihu, Shef už křičel - "mi poslal novou věc, jak zvítězit v bitvě! Nový meč, nový štít! Nové kuše, nové katapulty. Žádné jiné nové vědomosti nepotřebujeme víc. Jestli má přijít ragnarök, tak budeme bojovat a vyhrajeme!"

o o o

Když byl jejich král na celé dopoledne bezpečně z cesty, nejbližší královi rádci a přátelé využili příležitosti, aby si o něm promluvili. Všichni tři, Brand, Thorvin a Hund, seděli nahoře ve velké kamenné věže Domu moudrosti v Thorvinově soukromé komnatě, dívali se na úrodnou krajinu, zelená pole rozdělená dlouhým bílým pruhem Velké severní silnice, neustále plné jezdců a vozů. Avšak s nimi a na Thorvinovo naléhání seděl čtvrtý muž, Farman, kněz Freyji, jeden ze dvou velkých zřeců Cesty. Nevypadal zvlášť působivě a nesdílel s ostatními nebezpečí, nýbrž znal hluboká tajemství bohů, aspoň to Thorvin tvrdil.
Obrovský Nor Brand se na Farmana chvíli díval úkosem, ale přinejmenším ostatní znal poměrně dlouho, aby promluvil otevřeně. "Budeme se tomu muset postavit," začal. "Jestli odejde, totiž Shef, tak přijde všechno vniveč. Lidi jako Gudmund jedinému králi vděčí za všecko a jemu jsou oddaní až za hrob. Ale bude Gudmund ochotný spolupracovat s Olafem, Gamlim nebo Arnoddem nebo kterýmkoliv z ostatních dánských a norských králů? Nebude. A i kdyby byl, jeho vlastní jarlové mu to nedovolí. A poslouchat Angličana... Ne, tohle je záležitost jediného člověka. Potíž je, že on je šílený."
"To už jsi říkal," ozval se ranhojič Hund káravě, "a ukázalo se, že nemáš pravdu."
"Dobrá, dobrá," ustoupil Brand. "Možná není šílený, jenom podivín, to byl vždycky. Ale víte, co tím myslím. Vyhrál spoustu bitev a přežil spoustu divných věcí. Každá mu ale zřejmě něco sebrala. A nevrací se to."
Ostatní tři se nad tím zamyslili. Hund, ranhojič, kněz Idunn a Angličan, Thorvin, kovář, kněz Thorvina a Dán, Farman, zřec a muž, na jehož rasu už dávno zapomněli.
"Ztratil něco, když zabil Sigurda," zkusil to Hund. "Ztratil to kopí. Nikdo z nás neví, jak přesně k němu přišel, ale z nějakýho důvodu si ho moc cenil. A tohle kopí prý nový císař nosí neustále při sobě a Hagbard tvrdí, že viděl ty dva bojovat a Bruno s ním utekl. Možná je to šťastné znamení, jak tomu říkají křesťani, a tohle Shef ztratil."
Brand rozhodně zavrtěl hlavou. "Ne. Máme tady odborníky na štěstí a on ho neztratil. Má štěstí jako vždycky. Ne, je to něco jiného. Má to co dělat s tím, zač sám sebe považuje."
"Tenkrát v Braethraborgu ztratil kamarády," zkusil to Hund znovu. "Toho mládence z Ditmarshe a šampiona Cuthreda. Mohl by se cítit - vinen, možná, protože přežil a oni ne?"
Veterán Brand si to chvíli přebíral a nelíbilo se mu to. "Už jsem něco takového viděl," uznal nakonec. "Myslím si však, že to není ono. Abych řekl pravdu," - než pokračoval, rozhlédl se kolem sebe. "Myslím, že to má co dělat s tou zatracenou ženskou."
"S Godivou, Alfrédovou manželkou?" vyhrkl šokované Hund. Oba je znal od doby, kdy byli všichni tři děti.
"Ano, s ní. Ona s ním mluví, jako by byl pes, a on sebou pokaždé škubne, jako by dostal ránu. Ale není to jenom ona. Byla tu ta druhá, Ragnhild, norská královna. Ona mu něco sebrala. Nezabil ji, ale zapříčinil její smrt a smrt jejího syna. Jestli se cítí vinen, tak ne kvůli mužům, kterým ublížil, ale kvůli ženám. Proto si nevezme další."

Ticho. Tentokrát se zamyslel Hund a ta představa se mu nelíbila.
"Mluví s ním jako se psem," řekl nakonec. "Moje jméno znamená 'pes', jak víte. Můj pán, Shefův otčím, si myslel, že pro něj nikdy nebudu znamenat víc. Ale Shefovi z nenávisti dal taky psí jméno. Když nás noví lidi slyší říkat ‚král Shef, usmívají se, jako kdybychom říkali 'král Nemotora' nebo 'král Zub'. Norové to dokonce ani nevysloví. Víte, Alfréd ho několikrát žádal, aby přijal jiné jméno, které Angličani i Norové dokážou vyslovit a ctít: Offa nebo Atli, jméno nějakého hrdiny z minulosti. A ty přece říkáš, že jeho jméno je jméno hrdiny, Thorvine? Třeba bys nám to tentokrát mohl vysvětlit. Protože já cítím, že ať se tu děje cokoliv, je to i záležitost bohů, stejně jako nás. Pověz nám celý příběh. A pověz nám, proč ho Cesta nakonec přijala jako toho, kdo má přijít. Vždyť my tři ho známe líp než kdokoliv jiný na světě. A Farman je náš průvodce k bohům. My čtyři bychom to možná mohli posoudit."
Thorvin kývl, ale chvíli váhal, než si uspořádal myšlenky.
"Je to takhle," řekl nakonec. "Dánové si vyprávějí jeden hodně starý příběh. Nikdy podle něj nesložili ságu a není součástí našich svatých knih, aspoň ne těch, které všichni přijímají. Já si o tom taky moc nemyslel. Ale čím víc o tom přemýšlím, tím víc mi připadá, že je pravdivý, je cítit stářím. Myslím, že se to skutečně stalo, a má to stejný význam jako píseň o Völundovi anebo o mrtvém Baldrovi.
Dá se to vyprávět takhle. Před mnoha lety - asi v době, kdy křesťané tvrdí, že se narodil Kristus - zůstali Dánové bez krále. Vyhnali posledního člena královského rodu, toho Hermóda, který je prý pro svou krutost Odinovým oblíbencem ve Valhale. Ale bez krále se krutost ještě zhoršila. Bylo to v dobách, kdy bratr zabíjel bratra a nikdo si nebyl jistý životem, pokud v ruce nedržel zbraň.
Pak jednoho dne našli na mořském břehu vyplavený štít a na tom štítě ležel malý chlapec. Hlavu měl podloženou ječným snopem, jinak neměl nic. Vzali si ho, vychovali a časem se z něj stal nejmocnější král, jakého Sever poznal. Byl to takový válečník, že na celém Severu zařídil mír. V jeho časech prý mohla panna bez doprovodu přejít z jednoho konce Severu na druhý se zlatem na každém prstě a váčkem u pasu a žádný muž by ji nezastavil a dokonce by na ni ani hrubě nepromluvil. Dánští králové stále tvrdí, aspoň někteří, že pocházejí z jeho rodu, z rodu Skjöldungů, nebo po našem Shieldingů, protože mu říkali Skjöld podle štítu, na kterém ho našli.
To je jeden příběh," pokračoval Thorvin, "a poznáte, že to dává smysl. Štít dává jméno Shieldingům. A protože chlapec přišel z neznáma, lidé vyprávějí, že ho poslali bohové, poněvadž viděli bídu, v níž Dánové žili, a slitovali se nad nimi. Ale jinak to moc smysl nedává, a proto je podle mě pravý. Ano, Brande, vidím, jak zvedáš obočí, jenže já ti říkám, že to, co dává smysl bohům, nemusí dávat smysl lidem. Zvaž tohle: bohové že se slitovali nad bídou Dánů? Odkdy se naši bohové nad něčím slitovávají? Kdyby to dělali, neuctívali bychom je. A stejně, co s tím snopem? V příběhu je vždycky, ale nikdo neví proč. Podle mě je klíčem k pochopení.
Myslím, že příběh, jak ho známe, se po letech vypráví špatně. Myslím, že jméno toho krále bylo Skjöld Skjefing nebo v angličtině Scyld Sceafing. Nějaký vypravěč někde vzal jméno a udělal z něj příběh. Tvrdil, že král se jmenoval 'Shield' - 'Štít', protože - no, protože na zem připlul na štítě. A 'Sheafing' - 'Se snopem' se mu říkalo proto - protože u sebe musel mít snop. Ta jména pocházejí od věcí. Dokonce i příběh o připlutí na pevninu pochází z představy vypouklého štítu. Já si ale nemyslím, že by to byla pravda.
Myslím, že ve skutečnosti existoval král, co se jmenoval ‚Štít'. Tvoje jméno, Brande, znamená 'meč'. Setkal jsem se s mužem jménem Geirr, 'oštěp', nebo Franki, 'bojová sekera'. Takže existoval král jménem Shield. Sheaf-ing se mu neříkalo proto, že by měl hlavu na štítě, ale proto, že to byl syn Sheafa. Nebo Shefa."
Thorvin si zřejmě myslel, že s vysvětlováním skončil. Po chvíli ho Hund pobídl k dalšímu. "Ale co tenhle příběh, ten starý příběh znamená?"
Thorvin pohladil přívěsek s kladivem. "Podle mého - a tenhle názor nesdílí ostatní na univerzitě, ti by mě nazvali kacířem, kdyby mě slyšeli, jak moc dobře víš, Farmane. Podle mého to znamená tři věci. Za prvé, ty krále si pamatujeme, nebo jsme si je vymysleli, z nějakého důvodu. Myslím, že proto, že náš svět vyslali na cestu, jakou předtím neznal. Myslím, že válečný král, který přinesl mír, Shield, zřídil státy a dal Severu zákon. Zákon lepší než boj muže proti muži, jaký do té doby znal. Myslím, že mírový král, Sheaf, nám dal ječmen, pšenici a pole a odvrátil nás od způsobů našich předků, kteří žili jako Finové a lovili v pustinách. Nebo jako tvoji bratranci Huldu, Brande. Masožravci a tuláci.
Za druhé, myslím, že cesta, na kterou nás vyslali, byla správná a lidé na ni nikdy nezapomněli. Ale vrátili jsme se zpátky na špatnou cestu, cestu Hermóda, Odinova oblíbence. K válce a pirátství. Dali jsme jí pyšná jména, nazýváme ji drengskap a hermanna veg, udatnost a cesta válečníka. Ty to děláš, Brande, já vím. Ale nakonec dojde na to, že silní obírají slabé."
"Já raději obírám silné," zavrčel Brand, ale Thorvin si ho nevšímal.
"Myslím, že král Shef byl poslán, aby nás navrátil na správnou cestu. Není to ale cesta Hermóda nebo Odina. Vlastně myslím, že náš král není Odinovi zrovna nakloněn. Neobětuje mu. Nepřijme jeho znamení.
A teď přicházíme k tomu, co by někteří nazvali kacířství. Pořád se mi vrací, že tohle všechno se mělo stát ve stejné době, kdy křesťané tvrdí, že přišel jejich Bílý Kristus. A proč přišel? Proč přišli Sheafa Shield? Můžu říct jenom tohle a tohoto názoru se držím.
Myslím, že svět kdysi utrpěl velkou ránu, kterou není možné vyléčit. My říkáme, že zemřel Baldr a ze světa odešlo světlo. Křesťani mají tu svou hloupou povídačku o jablku a hadovi, ale konec je stejný. Svět byl zmrzačen a potřebuje léčitele. Léčitele zvenčí. Křesťané tvrdí, že léčitelem byl Kristus a léčení je skončeno, takže všichni můžeme zůstat sedět na zadku a čekat na záchranu. Pche! My možná říkáme - nebo jsme to aspoň říkali - že přišli dva králové, aby nás poslali na cestu. Pak jsme ji ztratili. Podle mého názoru král, kterého máme, se nejmenuje Shef náhodou. On přišel, aby nás znovu poslal na správnou cestu, jako jeho dávný předek. Protože podle mě on i jeho pradávný jmenovec mají původ u boha, boha Ríga. Možná ne staršího než Odin, ale moudřejšího."
Po chvíli si Hund sáhl na Idunnin přívěsek a řekl: "Nevidím v tom kacířství, Thorvine. Nejsme přece křesťané, abychom

lidem říkali, co si mají myslet."
Thorvin se zahleděl do dálky, přes silnici a pole. "Skoro bych řekl, že poutnické a křesťanské příběhy jsou v podstatě stejné. Obojí jsou falešné, zkomolené. Nebo jsou naopak obojí správné. Ale správné úlomky většího celku."
Brand se náhle zasmál. "Možná máš pravdu, Thorvine! Jenže i když třeba přesvědčíš mě a tady Hunda a snad i radu kněží Cesty, když budeš mluvit dost dlouho, pochybuju, že se dostaneš daleko, pokud se o tom pokusíš přesvědčit papeže křesťanů v Římě. A souhlasím, že v tom má Cesta trochu pravdu!"
Thorvin se zasmál taky. "Ne, nepůjdu do Říma a nepožádám o audienci, abych mohl vyložit své názory. Ani nezapomenu, že ať už si o křesťanech myslíme cokoliv, jejich církev zůstává naším nepřítelem na život a na smrt. A císařství ji teď podporuje. Náš král prý měl ten den Bruna Němce v mířidlech kuše. Měl vystřelit."
Poprvé promluvil Farman, v jeho bledé, hubené tváři se neobjevily žádné emoce. "Zmrzačení," zopakoval. "Svět byl zmrzačený a tento druhý Shef nebo druhý Spasitel byl poslán, aby ho vyléčil. Podle našich pověstí to způsobila Baldrova smrt, kterou lstí přivodil Loki. Ale my všichni víme, že Odin se pokoušel vyprostit Baldra z Helu a neuspěl a na oplátku přikoval Lokiho pod hadí zuby. Pomsta může být dobrá, ale jak může něco vyléčit?"
"Pokud lék existuje," podotkl Thorvin, "přijde skrze něco, co obyčejný rozum nedokáže předpovědět. Ale náš přítel Shef - je moudrý, ale rozum ho často opouští."
"A tak jsme zpátky u skutečného problému," doplnil Hund. "Ať už je člověk nebo polobůh, šílený nebo posedlý, co s ním uděláme?"
Farman se díval za koleskou ženoucí se po silnici v oblaku prachu a doprovodu třiceti cválajících koní. "Nejsem si jistý," řekl. "Ve svých snech jsem nic neviděl. Ale z toho, co jsem slyšel, bych řekl, že tento muž má s bohy nevyřízené účty. Možná je jeho osudem znovu získat posvátné kopí, možná spálit brány Říma, to nevím. Ale dokud sedí tady, tak svůj osud odmítá, odvrací zrak."
"Dělá si hlavu kvůli ženám, které před mnoha lety opustil," souhlasil Brand.
"Je možné, že potřebuje nabrat dech, skutečně dospět v muže," pokračoval Farman. "Ale jestli zůstane tady a bude si hrát v blátě s jhy, tak už nevyroste."
"Musíme ho dostat na loď," řekl Thorvin. "Možná ho zanese tam, kde ho chtějí mít bohové, jako to nahé dítě v příběhu, plující na štítě."
"Tentokrát ale nesmí jít sám," dodal Farman. "Vy jste jeho přátelé. Musíte jít s ním. A já - já počkám na jasnější vedení."
Dudy venku kvílely v neharmonickém varování.

## Kapitola 4

Ghanija, polobratr córdobského amíra, dobře chápal, jak důležitá je jeho výprava na sever k polonahým divochům, uctívačům ohně, majus, ďábelskému lidu, za něž je považoval. To mu v nejmenším nebránilo nenávidět každou chvíli té cesty. Byl to muž zcela jistě a neochvějně věrný. Samozřejmě kdyby nebyl, nebyl by přežil nástup svého bratra na díván, čalouněný córdobský trůn. Jeho bratrovi se sice říkalo, na počest slavného předka, Abdurrahmán, Služebník Milosrdného, ale v povaze rozhodně žádné milosrdenství neměl. Když nastoupil po svém otci, byla spousta práce pro meč a luk. Mužští potomci v otcově harému se dočkali pečlivého zvážení. Děti pravých Arabek, potomků Kurajšovců, zemřely brzy, protože by mohly být zdrojem příštích nepokojů. Potomci křesťanských otrokyň zemřeli též, pokud nebyli nějak užiteční, někteří z nejlepších dostali místo ve vyhnanství pod pozorným dozorem, často na hranici s chabými křesťanskými královstvíčky a vévodstvími v horách severního Španělska. Ghanija však byl synem berberské ženy. Neměl dost čistou krev, aby přitáhl stoupence, přesto nebyl dítětem nějaké must'aríb, nějaké rádobyarabky, jak opovržlivě nazývali děti křesťanů, kteří kvůli jídlu či povýšení přešli k islámu.
Ghanija věděl, že je dost dobrý, aby ho využili, avšak ne dost dobrý, aby se ho báli. Jeho ctižádosti to stačilo, přinejmenším prozatím. Nehodlal znovu riskovat, že se ocitne na koženém koberci před dívánem, vedle něhož stáli obrovští otroci s tasenými šamšíry.
Dobrým znamením také bylo, že dostal tento úkol. Věděl, jak vážně ho jeho polobratr bere, když dostal zprávy z Mallorky a Sicílie. Ne že by se snad córdobský amír bál křesťanských aktivit, ať řeckých či franckých. Město Córdoba mělo v roce 875 celý půlmilion obyvatel, víc než ty vesnice Řím a Byzanc a všechna hlavní města všech Franků dohromady. Každý den tu svolávali muezzinové věřící k modlitbě ze tří tisíc minaretů. Každý den do města přivážely vozy potraviny pro obyvatele z úžasně úrodného údolí Guadalquiviru a celé Andalusie za ním. Křesťané by se do Córdoby nedostali, i kdyby se jim všichni věřící jen postavili do cesty.
A přesto Abdurrahman, jeho bratr, pozorně vyslechl líčení Mujatíji, žáka ben Firnáse, stejně jako hlášení svých kupců, vracejících se z Egypta, a hlášení o panice a strachu, které vypukly mezi tamními Túlúnovci. Snížil se dokonce k tomu, že se o své myšlenky podělil se svým polobratrem.
"Ostrovy potřebujeme," pravil. "Stráží naše obchodníky, stráží naše břehy. Také," pokračoval, "amír musí myslet na budoucnost. Mnoho let jsme nevěřící udrželi za hranicí, ode dne, když náš předek přistál na březích Džebel at-Tárik a řekl svým mužům, že za sebou mají moře a před sebou nepřítele a mají na vybranou pouze mezi vítězstvím a smrtí. Teď jsme dostali šach. Je to šach, nebo je to chvíle, kdy se mění rovnováha?" Abdurrahmán, který znal jen moře, kde nebyl příliv a odliv, si neuměl představit začínající příliv, kdyby ho však znal, použil by toto přirovnání. "Jestli naše nepřátele jenom napadne, že se mění rovnováha," zakončil, "získají odvahu. Musíme je znovu zatlačit.
A ještě jedna věc. Vždycky jsme věděli, že křesťané se nám nerovnají v žádném civilizovaném umění. Nemají muže, jako je ben Firnás," - natáhl ruku k jeho poslouchajícímu žáku - "a přesto nyní přicházejí k našim břehům se zbraněmi, jimž se nemůžeme rovnat. Musíme se dozvědět víc. Naši nepřátelé nám to neprozradí. Ale naši nepřátelé mají také nepřátele,

aspoň tak mi to říkali. Před několika lety přišla zpráva o porážce velkého voje firinghíjů, Franků, z rukou těch, co nebyli křesťané. Hledej, můj bratře. Zjisti, co vědí. Přines nám pomoc nebo vědomosti. Vezmi s sebou žáka ben Firnáse, aby hlásil, s jakými mechanickými vynálezy ti divoši přišli."
Jen mávl rukou. A tím vyslal Ghaníju s jeho strážci, společníky a rádcem, žákem ben Firnáse, na tuto hroznou výpravu do zemí věčného větru a zimy.
Výprava začala špatně, loď, na níž vypluli z přístavu Malaga, nebyla k ničemu, jakmile propluli samotnou úžinou Džebel at-Táriq. Moře bylo hodně divoké, vítr sílil a veslaři proti proudu mířícímu z oceánu do moře ve středu světa, Středozemního moře, vůbec nic nezmohli. Ghaníja v Cádizu přesedl na jiné plavidlo, loď s plachtami, s kapitánem a posádkou, jimž byla ve tvářích i činech vidět křesťanská krev. Za zlato byli docela ochotní vyplout k severu a jejich rodiny zůstaly jako rukojmí jejich věrnosti. Přesto Ghaníja o jejich úctě od začátku pochyboval.
Když pokračovali pořád dál chladnými moři Severu, dokonce i jedlíci vepřového z posádky ztichli. Přiblížili se k místu, které mělo být jejich cílem, přístavu Lon ed-Dín, po obou stranách se objevily šedé břehy a z věčného deště k nim zamířilo podivné plavidlo. Loď dvakrát větší než jejich, se dvěma stěžni vyrobenými z kmenů stromů a plachtami až málem na obloze. Na přídi i zádi byly vysoké nástavby a na nich velké stroje. Přes železné plátování vyhlíželi zuřiví vousáči. Loď nepřirazila, jen se srovnala vedle nich a schválně vystřelila velký kámen do moře deset yardů před Ghanífovu příď. Následoval dlouhý hlasitý hovor v neznámém jazyce připomínajícím štěkání psů. Potom loď spustila plachty a nedbale odplula.
"Povídali, abychom pluli dál," překládal must'aríbský kapitán. "Chtěli se jenom ujistit, že nejsme služebníci Franků, císařství, se kterým vedou věčnou válku."
Ghaníja se snažil sám sebe přesvědčit, že to je dobré znamení. Nepřítel mého nepřítele je mým přítelem, a tihle jsou rozhodně nepřáteli Franků. Přesto se mu nelíbilo, jak bezstarostně byla córdobská loď zvážena a zavržena. Ani to, jak cizí loď vypadala. Všiml si, že dokonce i povýšený Mujatíja se za ní koukal s otevřenou pusou.
Shefovi stavitelé lodí měli několik mírových let, během nichž mohli vyhodit či zdokonalit zoufalé pokusy z let šedesátých. Když je Shef tolik honil a zkušení muži z řad poutníků, mezi nimiž vynikal Hagbard, Njördův kněz, jim radili, přišli stavitelé s novými návrhy, vybrali nejlepší řešení a vyřešili problémy starých. Nápad s balistami na bitevních lodích zůstal a hodně ho vylepšilo posazení na kruh, s nímž přišel ocelář Udd. Potíže s váhou posazenou tak vysoko vyřešilo rozšíření a zatížení trupu. Problém s tím, jak byly Shefovy první bitevní lodě třídy "Shire" hrozně pomalé, spravil vylepšený model se dvěma stěžni. Dvě plachty znamenaly, že mohli opustit nápad rybářů se šikmou a protaženou plachtou. Shefovi kapitáni hlásili, že mají pořád problémy s plavbou s větrem v zádech, protože zadní plachta ubírala vzduch přední. Kdyby to šlo, lodi by pluly stále s bočním větrem. Někteří kapitáni dělali pokusy s malou plachtou umístěnou na čnělce na předním stěžni a nechávali si na palubě půl tuctu hbitých lehkých chlapců, kteří v případě potřeby vyšplhali nahoru a plachtu skasali. Zůstával však jeden podstatný problém, který Brand považoval přinejmenším za neřešitelný: slabost v kýlu, neboť ten byl nyní větší, než aby mohl být vyroben z jediného kmene. Ocelář Udd to vyřešil tvrzením, že kov zvládne, co dřevo nedokáže. Slabý kýl potřebuje lepší výztuž, to je vše. Nakonec použili bronzové svorníky - protože i Udd musel nakonec přiznat, že slaná voda znamená pohromu i pro nejpevnější ocel - a těžká nýtovaná dřevěná žebra, která posílila složený kýl, takže lodi mohly plout dokonce i po Atlantiku. Když byly konečně schopné vyplout na moře, s palubami a otočnými onagery na přídi i zádi, s těžkými samostříly na obou stranách, nové lodi námořnictva spolukrálů okamžitě uzavřely Kanál pro všechny lodě bez královského patentu.
Obchod od Fríska po Loiru probíhal pouze s jejich svolením. Ze cla se pak vyplácel žold posádkám lodí. A bez jediné vikinské lodi v mořích podél celého atlantského pobřeží se obchod zdvojnásobil, ztrojnásobil. Když nakonec andaluská loď pomalu veslovala do londýnského přístavu, ocitla se uprostřed hemžení, jaké mohlo panovat i na samotném Guadalquiviru, alespoň co se obchodu týkalo, když už ne počtu obyvatelstva.
Aspoň neměli žádné potíže upoutat pozornost. Jakmile správce přístavu, jenž přišel na palubu, pochopil, že tito lidé chtějí audienci u jeho pána a že můžou platit lesklými zlatými dirrhamy, opatřil poselstvu koně - ubohá zakrslá zvířata, všiml si Ghaníja s opovržením a jistou úlevou - průvodce a doprovod a poslal je nahoru po silnici vedoucí k severu do královského hlavního města Stamfordu.
Cestou byl Ghaníja stále nervóznější. Pro syna Kurajšovců nic, co barbaři udělali, nemohlo být skutečně obdivuhodné, ale Ghaníja byl dost inteligentní, aby rozeznal znamení. Svou bavlnu by nevyměnil za zvířecí látky, jaké nosili domorodci, přesto brzy cítil, jak je jeho bavlněný šat ve větru a dešti nedostatečný. Také viděl, jak obyčejní rolníci pracující na polích pracují v pevném suknu. Od jejich jídla, černého chleba s vepřovým sádlem, kyselého kravského mléka a ostré, pálivé zeleniny, po které páchl dech, by se v Córdobě i pes znechuceně odvrátil, ale zřejmě ho měli dost. Neviděl žádné propadlé tváře ani ruce natahující se pro almužnu.
U silnice také viděl otáčející se kola. Od prvních dvou tří, na něž narazili, se odvrátil s povýšeným úsměvem. Podobali se vodním kolům noria jeho domoviny, jenže ti nešťastní barbaři je nepoužívali k vytahování vody, ale k mletí obilí. A kola umisťovali do pomalu tekoucí vody a využívali to málo síly, kterou jim proud poskytoval. Když však narazili na čtvrtý mlýn, Ghanífův úsměv se změnil v zamračení. Zde si domorodci uvědomili svou chybu a využili svahu, aby navedli náhon nad kolo, takže ho poháněla váha padající vody, ne proudící. A ze mlýna se neozývalo drsné skřípání mletého obilí, nýbrž neutuchající iblísovské řinčení hamru kovajícího železo. Ačkoliv tuto představu nebyl Ghaníja ochoten přijmout jen tak, v hlavě mu číhalo podezření. I když tito barbaři očividně nebyli lepší, než za jaké je před chvílí považoval, za pár let zřejmě provedli víc změn, než ke kolika jich došlo za amírů, co si jen pamatoval.
Navíc se Ghanífovi nelíbily příběhy, které se k němu donesly, o zvláštním králi, jenž toto vše způsobil. Bylo dobré, že není křesťan. Bylo přijatelné, že křesťany nepronásleduje, což nedělal ani sám velký Abdurrahman, a raději od nich vybíral daně, protože je nemohl vybírat od věřících. Bylo však nemožné, že by někdo mohl skutečně věřit, že je to Syn boží, další přišedší Ísá. Ještě horší však byla představa, že není synem Jediného Boha, v něhož věřili křesťané i

muslimové, ale nějakého barbarského bůžka, jednoho z mnoha. Ghaníja cítil hrůzu monoteisty před modloslužebníkem. Hněv smíšený se strachem. Jednoho dne na cestě uslyšeli, jak se k nim blíží strašlivé kvílení, a pak se před nimi objevilo pět set mužů, pochodujících v zástupu, s dudákem v čele. Nad nimi vlál prapor s kovářským kladivem. Nebyl na něm žádný kříž, protože tohle byli poutníci a své spojenectví s křesťanem Alfrédem nestavěli na odiv. Ghaníja odbočil s koněm na krajnici a dobře si všímal jejich zbraní. Byli to obvyklí do kovu zakutí pěšáci firinghíjů, siláci s meči a sekerami, ale uboze pomalí, s nimi však šli jiní, menší muži s podivnými luky na ramenou, a za zástupem táhly muly tucet strojů z provazu a dřeva. Jeho průvodce tvrdil, že to jsou vrhače střel nebo kamení, válečné stroje, které zboří každou hradbu, prorazí zbroj i štít. Nejvíc se Ghaníja mračil na rozjásané tváře a neustálé žvanění pochodujících. Ti muži měli něco, čemu rozuměl: iqbál, očekávání úspěchu, které úspěch přináší.
A přesto, když dorazili do města, jemuž říkali hlavní, opovržení a pocit nadřazenosti v Ghaníjovi opět zesílily jako amírův úd v harému. Tohle město by neprošlo ani jako předměstí Córdoby. Kamenná věž byla nová a dobře postavená, ale nízká a pouze jedna. Na samotném rynku bylo méně mužů než na nádvoří jeho pána. Z jednoho konce města dohlédl na druhý! Místo davů prosebníků, které by řadili a poslouchali komoří, mu přišel vstříc jediný muž a vůbec nepředstíral, že je jeho pán příliš zaneprázdněný, aby přijímal návštěvy. Pán takového místa se mohl nabídkou na spojenectví s amírem Córdoby, potomkem Proroka a vojevůdcem Alláha na zemi, jistě cítit pouze poctěn!
Jak se Ghaníja připravoval na setkání s pánem těch lidí a lodí, znovu pocítil sebedůvěru. Usoudil, že na něho musí udělat dojem svým bohatstvím a učeností Mujatíji. Byl si jistý, že barbar se nemůže rovnat ani jednomu. Starosti mu dělalo jen to, že v této vzdálené zemi se musí jako na překladatele spolehnout na schopnosti žida Sulajmána.

o o o

"Co je to žid?" zeptal se Shef koutkem úst. Cizí poselstvo před ním stálo v jeho velké přijímací síni a jeden člen oddílu - ne vůdce, ale mluvčí - stál před ostatními. Právě se představil, ale slovo, které použil, pro Shefa nic neznamenalo. Rádci, kteří stáli za ním, se v krátkosti poradili. Pak, když Shefův vlastní tlumač, otec Bonifác, začal znovu, aby doporučení přeložil do angličtiny, popošel dopředu Heimdallův kněz Skaldfinn. Byl to jazykozpytec a překladatel a o cizích lidech věděl všechno, co na Severu k vědění bylo.
"Židi jsou lidé z Východu, kteří ukřižovali křesťanského boha," vysvětloval. "Zřejmě ještě nějací zůstali."
"Krista ukřižovali Římané," namítl Shef. "Němečtí vojáci z jedné římské legie." Mluvil s naprostou jistotou, jako by tu událost sám viděl.
"Křesťani to raději házou na židy."
"A ti druzí, ti v těch dlouhých tenkých hábitech. V co věří oni?"
"Nazýváme je mohamedáni. Oni věří v Proroka, který přišel před naším. Jejich Bůh a křesťanský Bůh jsou skoro stejní, ale oni nevěří, že Kristus je božského původu, a křesťané zas nepřijímají jejich Proroka za proroka. Mezi mohamedánskými a křesťanskými královstvími je pořád válka. Ale mohamedáni přijímají křesťanské a židovské poddané a zacházejí s nimi spravedlivě."
"Takže jsou jako my."
"No ano, až na to -"
"Až na co?" Shef stále na půl ucha poslouchal Bonifácův překlad úžasně květnatého proudu úvodních lichotek židovského tlumače.
"Až na to, že oni považují všechny tři, tedy mohamedány, židy a křesťany za 'lid Knihy'. Nikoho jiného nepovažují za vyznavače téhož Boha, jako mají tato tři náboženství, i když mají jinou víru."
Shef si to chvíli přebíral a dvojitý překlad pokračoval dál. Žid Sulajmán si poslechl Ghaníjovu arabštinu a přeložil ji do jakés takés latiny. Latinu zase do norsko-anglického dialektu, používaného u Shefova dvora, překládal Bonifác.
Nakonec Shef zvedl ruku. Překlad okamžitě ustal.
"Řekni mu, Bonifáci, že jsem slyšel, že nás nepovažují za lid Knihy. Teď mu, Thorvine, ukaž jednu z našich knih. Ukaž mu vaši knihu posvátných básní, napsanou celou runami. Bonifáci, zeptej se ho, jestli neřekne, že jsme taky lid knihy."
Když k němu přistoupil kolohnát v bílém s kladivem za pasem a jakýmsi svazkem v ruce, Ghaníja si pohladil vous. Nechal Sulajmána, aby knihu vzal, pro případ, že by v ní číhalo znečištění.
"Z čeho to je?" zamumlal arabsky.
"Prý z teletiny."
"Takže ne vepřovice, díky Alláhovi. Oni tedy nemají papír?"
"Ne. Ani papír, ani svitky."
Oba muži se na písmo dívali naprosto nechápavě. Sulajmán se naklonil blíž.
"Hle, pane, v tomto písmu nejsou žádné křivky, všechno to jsou rovné čárky. Myslím, že měli nějaký systém, kdy značky škrábali nožem do dřeva, a pak ho převzali jako písmo."
Shef si bystrým okem povšiml, jak Ghaníja nepatrně opovržlivě ohrnul ret, a poznamenal k mužům za sebou. "Dojem to na ně neudělalo. Uvidíte, že ji mluvčí zdvořile pochválí a neodpoví na naši otázku."
"Vyslanec amíra vidí tvoji knihu," zkusil to Sulajmán chrabře, "a obdivuje vaše písmo. Jestli nemáte žádné řemeslníky, zběhlé ve výrobě papíru, tak vám pošle návod. My toto řemeslo také neznali, dokud nám ho neukázali zajatci z daleké říše, kterou jsme před mnoha lety porazili v bitvě."
Sulajmán nenašel jiný latinský výraz pro "papír" než papyrium, papyrus, který již Bonifác znal, ač sám použil slovo "velín". Než se překlad dostal k Shefovi, stala se z něj "teletina", což nebylo nové ani zajímavé.
"Jeho nabídku zdvořile přijmi a zeptej se, co ho k nám přivádí."
Všichni rádci, Angličané i Norové, křesťani i poutníci, pozorně naslouchali, když se před nimi začal rozvíjet příběh o

útocích na ostrovy, o řecké flotě a franckých vojácích, o železných mužích a řeckém ohni. Když se Sulajmán dostal až sem, Shef se do toho znovu vložil a zeptal se, jestli v poselstvu není někdo, kdo to viděl na vlastní oči. Skupinka se rozdělila a dopředu postrčili jakéhosi mladíka. Mladý muž byl snědý, s orlím nosem, jako měl vůdce, ale Shef si všiml, že se tváří nadutě a nadřazeně, a nebyl dost velký diplomat, aby to skryl.
Jinoch pomalu odvyprávěl celý příběh.
"Máš bystré oči," poznamenal Shef nakonec.
Mujatíja se úkosem podíval na Ghaníju, jenž kývl, a jinoch pomalu vyndal dalekohled.
"Můj pán ben Firnás," řekl, "je nejmoudřejší muž na světě. Nejdřív se naučil upravit svůj slabý zrak tím, že použil zvětšovací sklo správného tvaru. Pak jsem jednou, pod jeho vedením a z vůle Alláha, objevil, že dvě skla přiblíží to, co je daleko." Namířil skla v pevné kůži z okna a jako vždy měl potíže správně zaostřit.
"Tam," řekl nakonec, "se nezahalená panna sklání nad studnou a vytahuje okov. Je velice krásná, hodila by se i do amírova harému, a má holé paže. Kolem krku má - má stříbrný falus, u Alláha!" Mujatíjův smích u jeho vůdce vyvolal káravé zamračení. Je lepší se divochům nevysmívat, i když jejich ženy nemají žádný stud.
Shef se podíval na Ghaníju, a když ten kývl, vzal si z mládencových rukou podivný předmět a nevšímal si, jak se jinoch nespokojeně mračí. Podíval se na větší konec, vzal ze stolu kus látky a jemně čočky otřel, přičemž hmatem zkoušel jejich tvar. Totéž udělal na menším konci. Už dřív si všiml, když se díval přes tlusté dno láhví ze skla, které bylo nejlepší, jaké jeho svět vyráběl na okna, ač jen pro ty nejbohatší, jak mění tvary věcí. Takže mohlo být užitečné nejen jako překážka.
"Zeptej se ho, proč musí být jeden konec menší než druhý." Tichý překlad. Odpověď: Hoch neví.
"Na větším konci je sklo vyboulené. Co by se stalo, kdyby bylo promáčklé?"
Znovu mumlání a stejná odpověď.
"Co se stane, když bude trubička kratší nebo delší?"
Tentokrát byla odpověď nepochybně hněvivá a židův překlad kratší, jako by ho diplomaticky upravil. "Říká, že stačí, že to funguje," zněla přefiltrovaná odpověď od Boniface.
Konečně Shef přiložil trubičku k oku a podíval se, kam se prve díval mladý Arab. "Ano," poznamenal. "To je Alfwyn, dcera čeledína Edgara." Obrátil trubičku a podíval se větším koncem, jako to před ním udělal al-Ma'mún, na což Arab netrpělivě zavrčel a Shef mu trubičku bez dalších poznámek vrátil.
"No," řekl, "něco znají, ale zřejmě moc netouží po tom, dozvědět se víc. Lid Knihy, to určitě, dělají věci, protože jim to jejich pánové nakážou. Víš, co si o tom myslím, Thorvine." Shef se ohlédl na své rádce a věděl, že Sulajmán ani ostatní ničemu z toho, co řekne, neporozumějí bez dalšího překladu do latiny. "Existuje nějaký dobrý důvod, proč bychom se s nimi měli spojit? Mně to připadá, že oni nás potřebují víc než my je."
Ghaníja si uvědomil, že celá ukázka dopadla špatně. Jejich knihu nepovažoval za nijak důležitou. Všimli si - nebo aspoň jejich král si všiml - že Mujatíja je i přes veškerou moudrost svého pána hlupák. V této chvíli viselo jeho poslání na vlásku. Hrozivě syčel, když šeptal Mujatíjovi a Sulajmánovi.
"Povězte jim o nádherách Córdoby, hlupáci. Mujatíjo, pověz tomu jejich králi něco o svém pánovi, aby se tomu divil i on. A žádné dětské triky! Možná to je divoch, ale nenechá se oklamat hračkami!"
Oba muži zaváhali. Sulajmán odpověděl rychleji. "Ty jsi křesťanský kněz?" zeptal se Boniface. "A přesto sloužíš králi, který není tvé víry? Tedy pověz svému pánovi, že já také. Pověz mu, že by pro všechny z nás, kteří sloužíme pánům jako je on a můj pán, bylo moudré se spojit. Protože ať už jsme lid Knihy nebo ne - a já si nemyslím, že jeho kniha je jako moje tóra, tvoje bible nebo korán mého pána - přesto se nám všem dostalo požehnání. Naše požehnání je v tom, že nenutíme ostatní přejít na naši víru násilím. Řekové upalují nebo oslepují ty, kteří nesdílejí jejich krédo do posledního slova a glosy. Frankové říkají: 'Křesťané mají pravdu a pohani ne.' Kromě své bible a svého výkladu nepřijímají žádnou jinou knihu. Ve svém a mém zájmu, otče, přidej své slovo k tomu, co jsem řekl, prosím tě! My totiž budeme trpět první. O mně oni tvrdí, že jsem ukřižoval jejich Pána. Co budou říkat o tobě? Že jsi zrádce víry pravé?"
Shef poslouchal, když mu Bonifác spíš opisoval, než překládal doslovně, podstatu Sulajmánovy naléhavé prosby. Všiml si, jak se žid tváří ustaraně. On sám měl tvář bezvýraznou.
"Zeptej se ostatních, co chtějí dodat."
Mujatíja měl čas se vzpamatovat, ale dokázal jenom opakovat mnoho předností svého pána, předností arabské tradice. Vyrobil přístroj počítající rytmus hudby, aby hudebníci mohli hrát zároveň. Jeho dvůr je chloubou Córdoby, protože nad kašnou udělal skleněnou střechu. Přišel na to, jak vyrábět sklo z popela. Jeho básně - a teď už se Mujatíja stébla chytal - byly známé a slavné po celém světě.
Shef se podíval na své rádce, připravený audienci ukončit. Ghaníja se na blekotajícího Mujatíju, nyní otřeseného nedostatkem zájmu, zuřivě mračil.
"Mám jednookému králi přednést nějakou báseň svého pána?" nabídl se. "Nebo nějakou báseň o mém pánovi?"
Když Shef uslyšel překlad, zavrčel, vstal a upřeně se podíval Ghaníjovi do očí. Když se nadechoval, aby všechno ukončil, promluvil Bonifác a jeho tichý hlas ukončil arabskou hatmatilku mladého učence.
"Odpusť, pane. Řekl něco zajímavého. Nabídl, že přednese báseň o tom, jak jeho pán létal. Sletěl z nejvyšší věže v Córdobě. A zřejmě to přežil."
Shef se na mládence podíval se silným podezřením. "Zeptej se ho, jaké peří použil."
Otázka, odpověď a Bonifácův překlad. "Prý žádné peří. Prý jenom hlupák si může myslet, že člověk může létat jako pták. Člověk musí létat jako člověk."
"Tak jak?"
"To neřekl. Jeho pán mu nařídil mlčet. Prý jestli to chceš vidět, pojeď do Córdoby a podívej se sám."

o o o

O několik hodin později, po uzavřeném jednání s radou a hostině uspořádané pro své muže a návštěvníky, mířil unavený Shef na lůžko. Hostina byla zápas. Jeho návštěvníci se vyptávali na každý pokrm, který před ně postavili, odmítali vepřové, šunku, klobásy, víno, medovinu, pivo, kvašenou jablečnou šťávu, a dokonce i "pálené víno", které se Udd naučil destilovat, jen podezíravě očichali a odmítli.
Nakonec si vzali v podstatě jen chleba a vodu. Shef se obával o jejich zdraví. V jeho světě bylo pití čisté vody rizikem, jež se odvážili podstoupit jen málokteří. Pijáci vody často umírali na bolesti břicha a úplavici.
Jednání bylo jen o málo lepší. Celou dobu cítil nátlak, cítil, že s ním manipulují. Překvapilo jej však, že jeho rádci jednohlasně trvali na tom, že má odjet. V minulosti se ho vší mocí snažili udržet doma, bránili mu účastnit se podle nich zbrklých výprav. Teď - ač to dělali velmi opatrně - se zřejmě sjednotili a chtěli, aby odjel. Někdo, kdo by se o politiku zajímal víc než on, by je možná podezíral z toho, že připravují vzpouru.
Začal Brand. "Vnitřní moře," zamručel. "Už jsme to dokázali. Asi to nevíš, ale Ragnarssonové," - při tom jméně si odplivl do ohně - "se o to pokusili, než ses objevil na scéně. Tak před patnácti lety, když byl ještě naživu jejich otec. Vzali tam sto lodí a byli pryč dva roky. Tenkrát jich bylo pět..."
"Pět?" zeptal se Shef. Znal jen čtyři.
"Ano. Sigurd, Ivar, Halvdan, Ubbi - a jejich starší bratr Björn. Björn Silák, tak mu říkali. Měl jsem ho docela rád," uvědomil si. "Nebyl takový blázen jako ostatní. Při obléhání Paříže ho zabil kámen.
Ale podstatné je tohle: Odpluli tam dolů a vrátili se po dvou letech, když už si všichni mysleli, že jsou mrtví. Ztratili přes polovinu lodí a dvě třetiny mužů. Ale, do Helu, vrátili se jako boháči! To byl počátek jejich moci. Z toho pokladu vybudovali Braethraborg. Tam dole musí být dobrá kořist. Nikde jinde zlato nenajdeš."
"My zlato nepotřebujeme, máme dost stříbra," odpověděl Shef. Ale pak se přidal Hund s novými poznatky. Celá nová věda jako na talíři, tvrdil. A co ten létající muž? Nikdo jim nechtěl sdělit další podrobnosti, ale příběh se dostal ven, byť nechtěně, když ten mladý hlupák začal mluvit o poezii. Tvrdil, že na tom něco je. Něco, co si nikdo z nich ani neumí představit. To je nejužitečnější druh nových poznatků. V každém případě si Hund, podle svých slov, podrobně promluvil s židovským tlumačem. Bylo zřejmé, že ve městě Córdobě mají ranhojiče, kteří se dvakrát nerozmýšlejí, když mají při léčení otevřít pacientovo tělo, něco, co dokonce i Ingulf, Hundův učitel, udělal jen několikrát, a Hund to nedělal téměř nikdy. Kromě toho vykládal, že tam jsou muži, kteří se nezdráhají otevřít lebku a zkoumat mozek. Hund prohlásil, že on pojede na jih. Je to jeho povinnost k Idunn, jeho ochrannému božstvu, bohyni léčitelce.
Thorvin toho moc nenamluvil, ačkoliv se také nabídl, že se připojí k výpravě, jež snad vypluje. Shef po něm chtěl vědět, kdo za něj asi povede Dům moudrosti. Thorvin bez váhání odpověděl, že Farman, což bylo zvláštní, protože Farman nesdílel Thorvinův zájem o kovářství. Celý večer Shefa pozoroval, jako by si přál, aby odjel.
Shef vklopýtal do svého pokoje, propustil světlonoše, svlékl si státnické roucho a hodil ho do rohu, svalil se do postele a přál si usnout. Dokonce i na matraci vycpané prachovým peřím, úplně jiné než dřevěné desky a slamníky, na nichž prospal většinu života, nepřicházel spánek snadno. A když přišel, byl plný děsivých snů.

o o o

Ve snu se díval na mappu. Ale skutečnou mappu, zcela odlišnou od té, kterou měl pověšenou ve velké pracovně. Ještě víc se lišila od těch, které viděl a posbíral z celého křesťanského světa. Většina křesťanských map představovala svět ve tvaru T, neznámé země Afriky tvořily nožku, Evropa jednu část příčky a Asie druhou, obě stejně velké. A spojnice, osa světa, byla vždy vyznačena v Jeruzalémě.
Shefovy mapy podrobněji zobrazovaly sever a západ a na jihu a východě se rychle vytrácely do neznáma, protože do nich odmítl zaznamenat něco, co neměl potvrzeno ze spolehlivých zdrojů. Mapa z jeho snu nebyla ani křesťanské schéma, ani místní záznam. Pudově věděl, že je pravá. Byla příliš rozeklaná, nečekaná a plná zbytečných dodatků, aby to byl výplod fantazie.
Na mapě byly barevně vyznačeny hranice. Nejdřív Shef uviděl své vlastní panství, Británii, Dánsko, Norsko, Švédsko a ostrovy mezi nimi, zobrazené jasnou červení. Proti nim byly ostatní země označeny modře. Nejdřív země Franků, přímo naproti Británii, potom celá vnitřní Evropa, německé země, a modrý příliv se pák zavlnil dolů do Itálie ve tvaru holínky. Říše Karla Velikého. Jen byla v rukou Karlova pravého následníka, byť ne pokrevního. V rukou Bruna, nového císaře.
Shef ucukl, když uslyšel chladný, tichý hlas, jejž nyní tak dobře znal. "Jen klid," říkal ten hlas. "Tohle není vidění z Helu. Není tu žádný had, žádný Loki. Je to jenom mapa. Podívej se na hranice.
Vidíš, s říší máš jen jednu pevninskou hranici, v dolní části Dánska. Nyní jsi ji posílil od Ditmarshe po Baltické moře, podél hranice starého Dannevirke, Dánské zdi, kterou nechal zbudovat král Guthfrith. Ale Bruno má dlouhou hranici. Na východě..." A Shef viděl, jak modrá bledne do téměř bezbarvého pruhu, jenž pomalu přecházel v zelenou. "Země stepí a lesů. Z ní může každou chvíli vyrazit velké vojsko. Ale ztrácejí se stejně rychle, jako se objevují. Bruno si s nimi nedělá velké starosti.
Na jihovýchodě." A najednou Shef viděl záplavu zlata od italské boty do hlubin Asie. "Řekové. Se svým velkým městem Byzantiem, Micklegardem, jak je nazývá Brand, Velkým městem. Jejich kraj není už tak bohatý jako země Arabů. Je však pravým dědicem Římanů, římské vzdělanosti. Bruno se nebojí ani jich, ačkoliv s nimi má jisté plány. Rád by je přivedl do sjednocené křesťanské obce, spojující všechny schopnosti a jemnost Řeků s energií a zuřivostí jeho Němců. Před tím by mohli couvnout dokonce i stepní válečníci. Teď se však podívej na stříbrnou."
A byla tam, zalévala mapu jako rozvíjející se koberec, táhla se přes země, jaké si Shef ani neuměl představit, daleko na východ od Byzance a také do hlubin Afriky. "Země dár al-islámu, podléhající vůli Alláha," sděloval chladný hlas. "Alláha Jediného Boha. Není divu, že nejvíc se nenávidějí obě strany, které věří v Jediného Boha. Možná dokonce

toho samého. Ale nedokážou se shodnout.
Teď se podívej, kde leží dár al-harb . Dům války." Mezi stříbrnou a modrou plochou se propletla zářící čára, táhla se přes hornaté kraje severního Španělska - "loupeživá vévodství," pravil hlas, "nyní je však posílil Lanzenorden, křesťanští mniši-válečníci." Záblesk přes jižní Francii - "loupeživé državy mohamedánů," pravil hlas, "ale nyní ohrožené oživenou říší." A pak to zářilo kolem jednoho ostrova za druhým, Sicílie, Malty, Sardinie, Mallorky a zbývajících Baleárských ostrovů. "Ty jsou klíčem," pokračoval hlas. "Ovládají Vnitřní moře." Shef se díval, jak se stříbrná pomalu mění v modrou. Jako kleště svírající boky arabského Španělska.
Sjednotit modrou a zlatou, napadlo Shefa. Odříznout stříbrnou a změnit ji v modrou. Pak vznikne velká překážka.
Ohnisko se zaostřilo opět na jeho vlastní červenou - tenká čára, táhnoucí se kolem jednoho rohu bloku. Jeho panství se táhlo od ostrovů Scilly k Severnímu mysu. Vypadalo jen jako tenká čárka.
"Tady je stěžejní bod," řekl hlas, a již zněl z větší dálky, jako by se vytrácel. Mapy křesťanů ukazovaly jako střed světa, osu, čep osudu, vždy Jeruzalém. Když se Shef podíval, jeden z bodů uprostřed zazářil a zvětšoval se před ním. Místo v srdci Vnitřního moře, vyrovnávalo sever proti jihu, východ proti západu. On ale nevěděl, kde je to místo.
V myšlenkách se natáhl za již odcházejícím učitelem a zavolal: "Kde? Kde?"
A hlas mu odpověděl z mrazivé a nepřátelské dálavy. "Řím," zavolal. "Jdi do Říma, synu můj. A tam najdeš svůj klid..."

o o o

Shef se s trhnutím probudil a dostal křeč, až pod ním postel zaskřípala a probrala ospalého strážného na chodbě, takže vyskočil jako splašený. On chce, abych šel, pomyslel si Shef. To mě volal můj otec Ríg.
Nazval mě svým synem. Od takového otce to neznamená nic dobrého.

## Kapitola 5

Když flotila vyplula s rychlým říčním proudem z ústí Temže a zamířila k jihu na delší cestu přes La Manche a Biskajský záliv, Shef se znovu podivil, jak se mu vrací dobrá nálada. Znamení byla špatná. Svým viděním nevěřil. Vycítil, že se proti němu spikli vlastní přátelé. A přesto, jakmile pod nohama ucítil palubu, bylo mu náhle lehko u srdce.
Usoudil, že je to nejspíš díky změnám, které si uvědomil pokaždé, když nastoupil na loď. Jako by změna tempa, již dost zřejmá na zemi, nebo aspoň na jeho zemi, byla na moři ještě patrnější. Nemohl si pomoci, musel to srovnávat s plavbou, již podnikl před osmi lety, když vyplul na dálný sever a nakonec porazil Ragnarssony a ztratil posvátné kopí ve prospěch svého protivníka Bruna. Tenkrát byly lodi, s nimiž vyplul, pokusné, uměly jen jediné: uvézt balisty. Všechno na nich působilo nesnáze. Ani nejzkušenější posádky na světě by jim nedokázaly zabránit, aby se neustále nenakláněly po větru. Byly příliš neohrabané a nejisté, nedal se na nich ani zapálit oheň, ať už si všichni dávali sebevětší pozor, takže to byla studená menáž a večer malé pivo, a jedině pro tu naději, že na noc najdou kotviště, stálo za to vozit třísky na podpal.
Teď to bylo něco zhola jiného. Shefova flotila nebyla velká, po úzkostlivých výpočtech se rozhodli, že nové dvoustěžňové, balistami vybavené koráby zůstanou hlídat nebezpečné ústí Labe. Všichni věděli, že říše má lodě neustále připravené v naději, že proklouznou blokádou, možná dokonce přistanou na anglické půdě a tam vylodí děsivé, vycvičené a neporazitelné mnichy-vojáky z Lanzenordens - kteří se v nejmenším nepodobali špatně cvičeným rytířům Karla Holého, poraženým před devíti lety u Hastingsu. Takže třicet lodí neustále kroužilo mezi stanovištěm na Labi a domovskou základnou v Norwichi, s krátkými zastávkami v přístavech na dánském poloostrově. Shef s sebou vzal kromě své vlajkové lodi Fafnisbane jen šest plavidel.
Ale jaké to byly lodi. Jihozápadní vítr, který by jejich prototypy zastavil, jim v nejmenším nepřekážel, bez obtíží proplouvaly Kanálem a posádky zvládaly dvojité plachty bez zmatku. Taky se tolik nehoupaly, což Shefa a jeho již mrtvého společníka Karliho tolik děsilo, když poprvé putovali jako cestující na skutečné vikinské dlouhé lodi. Místo aby se vyhoupl na vlnu a sklouzl dolů, větší a těžší koráb vlny prorážel. Byly stabilizované těžkým nákladem i zátěží a tíhu tunu a čtvrt vážící balisty snášely bez námahy. Měly dokonce - Brand nad tím závistivě a lítostivě kroutil hlavou, když to poprvé uviděl - úplně nový přepych - palubu. Žádná dlouhá loď neměla v trupu nic než veslařské lavice a kožené přístřešky, které se občas stavěly kvůli stříkající pěně. Pokud chtěl člověk během plavby na moři spát, tak se prostě zabalil do pokrývky na dno mezi lavice, pokud měl štěstí. Tady větší velikost a hloubka bronzem posíleného trupu umožňovala vybudování dřevěné paluby s prostorem pod ní, kam bylo možné zavěsit sítě pro důležité osoby a hlavně pro krále. Shef se nad tím pohodlím zubil jako kluk, když mu jeho kapitán Ordlaf ukazoval nový vynález. A pak, když zase vylezl ven, poznamenal, že díky tomu může loď zůstat déle na moři, což je cenné při udržování blokády.
"On si nikdy neužívá," svěřil se Ordlaf později svým podřízeným. "Pořád myslí dopředu. To nikomu nesvědčí, jestli chcete slyšet můj názor."
Ordlaf se však mýlil. Když Shef konečně stál na balistové nástavbě, díval se, jak se za ním vytrácejí anglické břehy, a poslouchal dávivé zvuky, jak se chalífův vyslanec a jeho muži znovu vyrovnávali s atlantickými vlnami, pociťoval úžasnou radost z každé podrobnosti. Všiml si, jak zkušeně se jeho tucet lodí - sedm střeleckých a pět běžných dlouhých lodí s vikinskou posádkou, fungujících jako zvědové - seřadil do protaženého V, kde mezi rameny bylo pět mil, aby se lodě udržely na dohled a zároveň rozšířily obzor hlídek. Pochvalně kývl na nová "vraní hnízda" na každém stěžni. Nejraději by v každém viděl muže vyzbrojeného dalekohledem, jako byl ten, který mu ukázal Arab, ale zatím mu tajemství jejich výroby unikalo. Kněží Cesty v Domě moudrosti měli právě teď plné ruce práce s foukáním skla do různých tvarů a snažili se přijít na nejlepší způsob, jako tomu bylo, když se učili vyrábět lepší ocel a zbraně: ne logikou,

ale metodou pokusu a omylu. Muž, jenž uspěje, si bude moci říci vlastní cenu.
Zatím však měla každá z nových lodí uprostřed cihlové ohniště, zastíněné před větrem a pěnou! Shefovi se rozšířilo chřípí, když ucítil klobásovou polívku, a znovu si vzpomněl na strašlivé hladovění v minulosti. Přes všechno, co lidé říkali, v útrapách nebyla žádná ctnost. Snad jen v tom, když byl člověk schopen je vydržet. Ale cvikem se nikdo nezlepšoval.
Příjemné vzpomínky přerušilo náhlé hemžení na přední nástavbě. Kdosi křičel a do toho - nemožné na moři - se ozýval ženský jekot. Žena byla podle hlasu navíc pěkně rozzlobená. Shef se rozběhl k zábradlí a rychle překonal sedmdesát stop paluby.
Byla to žena, opravdu, ale Shefovu pozornost v okamžiku prvního překvapení upoutal ranhojič Hund, jeho přítel z dětství, stojící před kapitánem Ordlafem, jehož doslova strkal zpátky. Hund vážil jako moucha a navíc byl tichý a mírný, až to bylo na překážku. Vidět ho odstrkávat pořízka Ordlafa bylo téměř neuvěřitelné.
Ještě méně uvěřitelná byla žena sama. Shef zahlédl měděné vlasy, záblesk modrých očí - přivolaly jisté vzpomínky - ale pak už nedokázal odtrhnout zrak od jejích šatů.
Mozek konečně začal pomalu vnímat to, co se dostávalo do oka. Měla na sobě napodobeninu šatu kněží Cesty. Bílá vlna, bělená stále dokola. Kolem krku přívěsek, ale jeho tvar hned nepoznal. Nebylo to ranhojičské jablko ani kovářské kladivo. Snad Ullovy ski? Ne, péro, neuměle vytvořené, ale přesto brko. A kolem pasu měla rozhodně pás z posvátných jeřabin.
Shef si uvědomil, že vedle něj stojí Thorvin. Uvědomil si také, že křik a strkání ustaly, uhasila je jeho přítomnost a upřený pohled.
"Ona je s tebou?" zeptal se Shef Thorvina nevěřícně. "Vy už máte kněžky?"
"Není se mnou," zněla nevrlá odpověď. "Nemá právo nosit naše značky a zástavy. Měli by to z ní sundat i se sukní."
"A pak co?"
"Pak přes palubu s ní," vybuchl Ordlaf. "Kdo kdy slyšel o ženě na palubě lodi?" Vzápětí se vzpamatoval. "Chtěl jsem říct přadleně."
Shef už si všiml, jak se slova haf mezi námořníky šíří, dokonce i mezi Angličany, kteří byli vychováni jako křesťané, k nimž patřil například Ordlaf. Brand a jeho muži umíněně trvali na tom, že zmínit se na moři o ženách, kočkách nebo křesťanských kněžích přináší smůlu, horší mohlo být jen to, pokud by s někým takovým pluli. Obyčejným jazykem nemluvili ani o částech lodi a pečlivě používali vyčleněné rituální termíny. Ordlaf to dělal teď. Ale Shefa ze zamyšlení znovu vytrhlo, když se na ženu před sebou podíval lépe. Nepřítomně mávl na Hunda, jenž před ní stál, jak ji chtěl chránit, aby ustoupil a on se mohl podívat pořádně.
"Už jsem tě viděl," poznamenal. "Praštilas mě. Zranilas mě. Už si vzpomínám. Bylo to v Bedricswardu u - u tábora mocného. Byla jsi ve stanu, ve stanu, který jsem rozřízl, ve stanu -" Zaváhal. Nevzpomínal si, že by Brand něco takového povídal, ale něco mu říkalo, že Ivar Měkkýš je jméno, které mořskou čarodějnici, bohyni hlubin Rán, rozčílí či upozorní stejně jako zmínky o ženách či kočkách. "Ve stanu bledého muže," dokončil neobratně.
Kývla. "Taky si na tebe vzpomínám. Tenkrát jsi měl obě oči. Rozřízls stan, abys zachránil tu anglickou holku, a mě jsi chytil, protože sis myslel, že jsem ona. Já tě praštila a tys mě pustil." Shef si všiml, že mluví anglicky se silným norským přízvukem, stejně hrozným, jako měl Brand. Ale nemluvila tak docela jako on, ne jako tolik stoupenců Cesty, mířících k jazyku společnému Norům i Angličanům. Je to Dánka, čistokrevná Dánka, usoudil Shef. Odkud se tu vzala?
"Já ji přivedl na palubu," prohlásil Hund, když na sebe konečně dokázal připoutat pozornost. "Schoval jsem ji pod palubou. Shefe, tys byl Thorvinův učedník. Já byl Ingulfův učedník. Teď je Svandís můj učedník. Prosím tě, abys ji chránil - jako Thorvin chránil tebe, když tě chtěli zabít Ivarovi psi."
"Jestli je tvůj učedník, tak proč nenosí Idunnino jablko jako léčitelka?" chtěl vědět Shef.
"Ženy nejsou učedníci," zavrčel Thorvin zároveň.
"Můžu to vysvětlit," řekl Hund. "Ale musím ti vysvětlit ještě něco. V soukromí," dodal.
Shef pomalu přikývl. Z dlouhé zkušenosti již věděl, že Hund nikdy nepožádal o nic pro sebe ode dne, kdy mu Shef sundal otrocký obojek. Ale občas Shefovi prokázal službu. Zasloužil si, aby ho vyslechl. Shef jenom ukázal dopředu, kam pověsili jeho spací síť. Obrátil se k Ordlafovi, Thorvinovi, čekajícím lodníkům a snědým Arabům za nimi.
"Už žádné řeči o svlékání nebo házení přes palubu," nařídil. "Rozdej jídlo, Ordlafe. A pošli něco mně a Hundovi. A jí taky, strč ji zatím do zadního oddělení a dva tví muži ať ji hlídají. Jsi zodpovědný za její bezpečí.
"Paní," dodal, "jdi, kam ti ukážou."
Chvíli se na něj dívala, jako by ho nejradši znovu praštila. Měla zuřivou tvář, známou tvář. Když se uvolnila a sklopila zrak, Shef si s mrazem v srdci uvědomil, kde ji už viděl. Mračila se na něho přes bort. Byla ženským obrazem Měkkýše, jehož zabil a spálil na popel, takže se jeho duch nikdy znovu nepozvedne. Proto ji Hund přivedl z minulosti? Jestli byla draug nebo jeden z dvojzrozených, nakonec možná přijme Thorvinovu radu. Posádku, rozmrzele se rozcházející pro jídlo, to rozveselí.

o o o

"Ano, je to Ivarova dcera," přiznal Hund ve tmě, v kolébajícím se soukromí na palubě pod přední nástavbou.
"Nedávno mi to došlo."
"Ale jak mohl mít dceru? Jakékoliv dítě? Se ženami se na nic nezmohl, proto mu říkali Měkkýš, neměl..."
"Ale ano, měl," opravil ho Hund. "Měl bys to vědět. Tys ho přece zabil, když jsi mu je rozmáčkl v ruce."
Shef se odmlčel, vzpomínal na poslední chvíle souboje s Ivarem.
"V době, kdy jsme ho poznali," pokračoval Hund, "máš, myslím, pravdu, nemohl obcovat se ženami. Ale když byl

mladší, mohl - pokud jim nejdřív hodně ublížil. Byl jedním z těch mužů - a je jich víc, než by být mělo, dokonce i ve tvém království - které vzrušuje bolest a strach. Nakonec si cenil jen bolesti a strachu a já věřím, že žádná žena, kterou mu dali, nemohla přežít. Ty jsi před tím Godivu zachránil, však víš," připojil s pronikavým pohledem.
"Chvíli s ní zacházel dobře, ale z toho, co jsem slyšel, to bylo jen pro větší potěšení, jak se její důvěra změní ve strach, až přijde její chvíle.
Ale v dřívějších letech jeho požadavky zřejmě nebyly tak náročné. Ženy přežily, co jim udělal. Mohl dokonce najít jednu dvě, které s ním spolupracovaly, které byly stejně pokřivené jako on."
"Co, jim se líbilo, když jim ubližoval?" zavrčel Shef nevěřícně. Jemu ubližovali až moc často. Muž, s nímž se tu bavil, mu rozpálenou jehlou vypálil pravé oko, aby zabránil horšímu. Neuměl si představit sebemenší spojení mezi bolestí a potěšením.
Hund kývl a mluvil dál. "Myslím, že v případě Svandísiny matky k sobě dokonce chovali jistou vzájemnou náklonnost. Ona prostě počala jeho dítě a dožila se porodu, i když nedlouho po něm zemřela, jak měl Ivar stále náročnější požadavky. Ivar si Svandís nesmírně cenil, možná kvůli její matce, možná proto, že je živoucím důkazem jeho mužnosti. Vzal ji s sebou při velkém útoku na Anglii. Avšak po překvapení u Bedricswardu poslali všichni Ragnarssonové své ženy, své skutečné ženy, ne otrokyně do postele, které posbírali, do bezpečí v Braethraborgu.
Musíš si, Shefe, uvědomit, že teď mluvím jako ranhojič." Hund sevřel svůj přívěsek s jablkem, aby ukázal, jak je to vážné. "Té mladé ženě třikrát ublížil strach. Poprvé u Bedricswardu. Většinu žen v tom stanu zabili, víš. Godivu jsi odvedl. Svandís popadla zbraň a vlezla mezi stanové provazy, kam se na ni válečníci tak snadno nedostali. Ale většinu žen rozsekali muži tak zaslepení nenávistí, že skoro neviděli. Ona ráno sbírala těla.
Pak v Braethraborgu poté, co jsi ho dobyl. Žila v bezpečí, jako princezna, splnili jí každé přání. Pak zase tekla krev a všechno shořelo a ona skončila jako žebračka. Ragnarssonovu dceru nikdo nepřijal. Kdyby ukázala zlato, někdo by jí ho sebral. Všichni její příbuzní byli mrtví. Jak myslíš, že pak žila? Než našla cestu ke mně, prošla rukama spousty mužů. Jako jeptiška, kterou chytí tlupa Vikingů a podávají si ji kolem táborových ohňů."
"A potřetí?" zeptal se Shef.
"Když zemřela její matka. Kdo ví, jak k tomu došlo? Kdo ví, kolik toho to dítě vidělo, slyšelo a domyslelo si?"
"Ona je teď tvoje otrokyně do postele?" chtěl vědět Shef a snažil se dojít k nějakému rozhodnutí.
Hund znechuceně rozhodil rukama. "Já se ti tu snažím říct, ty úchylnej zmetku, že ze všech žen na světě je právě ona ta nejmíň pravděpodobná kandidátka na otrokyni do postele. Pokud ví, když ženy líhají s muži, tak nejspíš skončí pomalu vykuchané, a jediný dobrý důvod, proč to dělat, je pro peníze nebo jídlo."
Shef se posadil na lavici. I když mu v tmavém, neosvětleném mezipalubí nebylo vidět do tváře, mírně se zubil. Hund s ním mluvil, jako když byli malí kluci, jeden syn nevolníka, druhý parchant. Kromě toho pocítil slabé vzrušení při pomyšlení, že ta nová žena není Hundova milá. Ragnarssonova dcera, říkal si. Když jsou nyní její otec, strýcové a bratranci bezpečně mrtví, nemuselo by být špatné spojit se s ragnarssonskou krví. Všichni přiznávali, že jsou z plemene bohů a hrdinů, jakkoliv je nenáviděli. Hadí oko tvrdil, že je potomkem Völsunga a svého jmenovce Fáfhobijce. Nebylo pochyb, že Dánové, Švédové a Norové budou ctít dítě pocházející z toho rodu, i když to bude z ženského Měkkýše.
Vzpamatoval se. "Jestli není tvoje milenka, tak proč jsi ji schoval na lodi?"
Hund se předklonil a ztišil hlas. "Říkám ti, že té mladé ženě to myslí líp než komukoliv, koho jsme my dva potkali."
"Vážně, ještě líp než Uddovi?" Shef myslel mrňavého bývalého zběhlého otroka, který se pozvedl a stal se Shefovým ocelářem a nejváženějším kovářem mezi kněžími Cesty, třebaže už nikdy neopustí Dům moudrosti ve Stamfordu, protože ho zlomily hrůzy, které prožil na Severu.
"Jistým způsobem, ale jinak. Není kovář, neumí vymyslet stroj. Ale umí přemýšlet. Někdy po tom, co utekla z Braethraborgu, jí někdo vysvětlil nauku Cesty. Zná svaté básně a příběhy stejně dobře jako Thorvin a umí je přečíst a zapsat. Proto se rozhodla nosit brk, ačkoliv nevím, za kterého boha ho nosí."
Hund šeptal. "Myslím, že příběhy vysvětluje líp než Thorvin. Skutečný význam příběhu o Völundovi nebo králi Fródim a obryních, pravdu za všemi našimi bájemi o bozích a obrech, o Odinovi, Lokim a ragnaröku. Těm, co ji poslouchají, káže divné nauky, říká jim, že není žádná Valhala pro dobré a Náströnd pro špatné, v podzemí a v moři nežijí žádné obludy, není Loki ani Hel..."
Shef ho uťal. "Smí zůstat, jestli chceš," prohlásil. "Co se mě týče, může si i klidně kázat. Ale řekni jí tohle. Jestli chce někoho přesvědčit, že Loki neexistuje, může začít se mnou. Dám dost zlata každému, kdo mi to ukáže. Nebo mi poví, že jeho řetězy drží."

o o o

Tak daleko, kam doletí krkavec od místa, kudy proplouvaly válečné lodě podél francouzského atlantského pobřeží, se nový císař Svaté říše římské s potěšením připravoval k odpolední zábavě.
Když se vrátil ze schůzky v saloně, se svou obvyklou zuřivou energií se vrhl do dalšího úkolu, odpovídajícího námořním operacím, které jeho generál Agilulf a řecký admirál Rudé flotily prováděli na moři. Bruno vyhlásil, že je pravý čas konečně vyřídit muslimské pevnosti vybudované o pokolení dříve na jihofranckém pobřeží. Byly stálou hrozbou poutníkům a úředníkům putujícím do Říma, ostudou křesťanstva a dědice Karla Velikého. To se snáz řekne, než udělá, mumlali někteří. Ale nebylo jich moc. Jejich císař nedělal nic bez plánu.
Teď Bruno vstal, uvolněný a přívětivý, a skupině ostražitých, nedůvěřivých, ale nesmírně zaujatých šlechticů, menších vévodů a baronů z Pyrenejí, vysvětlil, co se bude dít. Ti muži byli svým způsobem protějškem muslimských banditů, kteří budou brzy vykořeněni, a jejich pevnosti visely na kraji muslimského Španělska jako ta stojící na břehu křesťanské Francie. Čas od času přeletěl po obloze šíp či šipka, vystřelené z pevnosti zvedající se na vršku dvě stě

stop nad nimi. Šlechtici si všimli naprostého nezájmu svého císaře, který jen občas zvedl štít, aby odrazil střelu, aniž by při tom přestal mluvit. Tady k nim nemluvil žádný bačkorový válečník. Střelili ho víckrát, než kolikrát močil.
"Postavili ji vysoko, jak můžete vidět," vysvětloval. "To bylo dlouho bezpečné. Nedají se tam pořádně dopravit obléhací žebříky, mají spoustu lučištníků - dobrých lučištníků," dodal a znovu pozvedl štít. "Je postavená na skále, takže se nedá podminovat. Ani naše onagery nezvedneme dost vysoko, abychom jimi vyrazili dveře.
Avšak mohamedánští lotrové zatím neměli co do činění tady s mým dobrým secretariem!" Císař ukázal na postavičku, již španělští baroni doposud ignorovali, hubeného mužíka v černém hávu jáhna, stojícího vedle velkého stroje, který sem přitáhlo dvě stě mužů. Baroni se podívali znovu a všimli si, že vedle jáhna stojí dva muži v plné zbroji s dvojnásob velkými štíty. Císař možná riskoval vlastní život, ale ne život svého jáhna.
"To je Angličan Erkenbert, Erkenbert arithmeticus." Baroni zadumaně kývli. Dokonce i oni o tomto muži již slyšeli. Nyní již celé křesťanstvo slyšelo příběh o tom, jak velký císař putoval do zemí pohanů a vrátil se s Longinovým posvátným kopím. Hlavní část příběhu se týkala toho, jak Erkenbert arithmeticus zničil Královský dub modloslužebných Švédů.
Malý jáhen pronikavě vykřikoval rozkazy a v ruce držel hořící dřevo. Podíval se na císaře, a když viděl, že kývl, sklonil se nad svůj stroj, narovnal se a vykřikl poslední slovo. Vzápětí Španělé sborově zahučeli úžasem. Velké rameno stroje se pomalu, hrozivě sklonilo, táhl ho velký okov na kratším rameni. Zároveň dlouhé rameno vyletělo, tak rychlé, jako bylo krátké rameno pomalé, a vymrštilo do vzduchu střelu s kouřovou stopou. Úžas však vzbudila velikost střely. Byla větší než kámen, který by dokázal zvednout člověk, větší než mula nebo dvouletý býček, letěla jako kouzlem oblohou. Přeletěla hradbu muslimské pevnosti a zmizela uvnitř. Shora slyšeli poplašný a vzteklý řev. Střelci už zuřivě pracovali na kratším rameni, někteří do něj skočili a vyhazovali kameny ven na suchou zemi.
"Je dost pomalý," prohodil Bruno mile, "ale docela snadno vymrští kámen o hmotnosti tří mužů na sto padesát yardů. A vrhá je nahoru. Ne po rovné dráze jako onagery. Takže lumpům nejdřív zapálíme dřevěnice ve tvrzi - čtyři sta liber nasmolené slámy neuhasíš tím, že ji pomočíš - a potom, no, uvidíte. Jakmile se můj secretarius podívá na jeden dva výstřely, sníží váhu - je to těžké, ale on je arithmeticus - a hodí ne slámu, ale balvan přímo do dveří." Ukázal na železem obitou dubovou bránu.
"A pak, jak vidíte," Bruno ukázal na těžkooděnce čekající v řadách mimo dostřel luků, "hrdinové z Lanzenordens jsou připraveni vpadnout dovnitř a dokončit práci."
"A my s nimi," řekl jeden ze španělských baronů, zjizvený veterán.
"Ale samozřejmě!" zvolal Bruno, "a já též! Přece jsem kvůli tomu přišel!" Rozpustile mrkl. "Ale jednu věc musíme vyřídit. Moji mládenci nakonec mají brně, tohle dělávají dvakrát týdně. Ale ti z nás, kteří máme příležitost jen tu a tam, bychom měli raději jít jen v lehké zbroji. Já mám jenom podšitou kůži, jsem pak o něco rychlejší, a Arab také nenosí brni. Abych řekl pravdu, podle mě je to spíš chytání krys než skutečný boj. Ale to proto, že jsem přišel na způsob, jak ty krysy vykouřit."
Vesele se zazubil na svého secretaria, jenž v té chvíli dohlížel na ohýbání ramene svého trébuchetu a připravoval se znovu naložit střelu.
"A vezmeš do bitvy i posvátné kopí?" zeptal se jeden hodně odvážný Španěl.
Císař kývl a ve slunci se zaleskl zlatý kroužek, který měl na jinak prosté ocelové přílbě. "Mám ho vždy u sebe. Ale nosím ho v levé ruce a nikdy ho nepoužívám k boji. To, co kdysi pilo svatou krev našeho Spasitele, nesmí být pošpiněno krví nějakého mizerného nevěřícího. Bráním ho víc než vlastní život."
Španělé se odmlčeli. Velmi dobře věděli, že tento útok má za účel jak zničit bandity, tak jim předvést císařskou moc. Císař jim chtěl předvést marnost všeho, kromě úplného spojenectví a naprosté poslušnosti. Přesto jim to vyhovovalo. Jejich předkové po celá pokolení bojovali marný boj s přílivem islámu a křesťané, které měli za zády, na ně zdánlivě zapomněli. Když teď přišel silný král s vojsky, byli připravení mu ukazovat cestu a dělit se o zisky. Relikvie v jeho ruce byla jen dalším důkazem jeho moci, a pádným. Konečně promluvil jeden z baronů, císař si ho již získal a on byl připraven mu dokázat svou věrnost.
"Všichni půjdeme za kopím," řekl zkomolenou latinou horalů. Jeho druhové souhlasně zamručeli. "Napadlo mě, že držitel kopí si zaslouží i další velkou relikvii našeho Spasitele."
Bruno se na něj ostře, podezíravě podíval. "Co je to?"
Španěl se usmál. "Ví o tom jen málokdo. Ale v těchto kopcích prý odpočívá třetí relikvie kromě svatého kříže a posvátného kopí, o níž se ví, že se dotkla našeho Spasitele." Odmlčel se, účinek jeho slov ho potěšil.
"A to je?"
"Svatý grál." V hraničním nářečí to znělo jako santo graale.
"A kde je a co to je?" zeptal se velmi tiše Bruno.
"To nevím. Ale prý je ukrytý někde tady v horách. Je tu schovaný od časů dlouhovlasých králů."
Ostatní baroni se po sobě pochybovačně dívali, nebyli si jistí, je-li moudré zmiňovat se o staré dynastii, kterou vybil děd Karla Velikého. Brunovi ale ani zbla nezáleželo na legitimnosti dynastie, kterou sám zničil, a cele se soustředil na to, co baron vykládal.
"Tak kdo ho má, víme to?"
"Kacíři," odpověděl baron. "Tady v horách jsou všude. Ne vyznavači Muhammada nebo Alláha, ale prý vyznavači ďábla. Povídá se, že grál jim padl do rukou před mnoha lety, i když nikdo neví, co by to mohlo být. Nevíme, kdo jsou ti kacíři, můžou být i teď mezi námi. Prý kážou divnou věrouku."
Stroj za nimi znovu práskl, do vzduchu se pomalu zvedl kámen a s ničivým účinkem dopadl na bránu, za níž stoupaly chocholy černého dýmu. Z řad Lanzenordens se ozval jásot, rytíři se hnali k průlomu. Jejich císař tasil obouruční meč a postavil se jim do čela, s posvátným kopím v osmahlé pěsti.
"Později mi povíš víc," křikl přes sílící válečný pokřik. "U večeře. Až budou krysy mrtvé."

Kapitola 6

Abdurrahmán, amír córdobský, byl ustaraný. Seděl se zkříženýma nohama na svém oblíbeném koberci na nejmenším a nejsoukromějším nádvoří svého paláce a v duchu pečlivě probíral svoje potíže. Vedle sebe měl fontánku a zurčení stříkající vody ho uklidňovalo. Ve stovce květináčů zdánlivě náhodně rozestavěných kolem uzavřeného dvora byly kvetoucí rostliny. Před slunečními paprsky ho chránil baldachýn. Krátké andaluské jaro již bylo značně teplé. Všude kolem něho lidé mluvili šeptem a sloužící šli pracovat jinam. Jeho osobní strážci se bosky přesouvali do zastíněných sloupořadí, pozorovali, ale sami zůstávali neviděni. Must'aríbská otrokyně z harému, kterou chvatně povolal jeho majordomus, se začala jemně probírat ve strunách citery, tak tiše, že ji skoro nebylo slyšet, a dávala pozor na sebemenší známku nelibosti. Amír se však jen nořil stále hlouběji do sebezpytování.
Zprávy kupců byly špatné. Nebylo pochyb, že křesťané zabrali všechny ostrovy, které se daly použít jako základna pro flotu. Malta, Sicílie, Mallorca, Menorca, ostatní Baleárské ostrovy, dokonce i Formentera, všechny byly pryč, a za nimi - i když to ho nezajímalo - řecké ostrovy Kréta a Kypr. Jeho obchodníci hlásili, že křižáci teď svými nájezdy ruší i lodní dopravu podél afrického pobřeží. Abdurrahmána napadlo, jak je zvláštní, že se objevili tak rychle.
Mělo to důvod, ač ho amír dosud neznal. Přes to, jak bylo Středozemní moře velké, se v jistých směrech podobalo spíš jezeru než otevřenému moři. Díky převládajícím větrům a proudům, vlévajícím se do něj z Atlantiku jako náhrada za odpařování z téměř zcela pevninou obklopeného moře, bylo ve Středozemním moři mnohem snazší plachtit od západu na východ než obráceně, také bylo snazší plout od severu k jihu než od jihu k severu. První faktor byl pro amíra výhodou, druhý výhodou jeho křesťanských nepřátel. Jakmile byla odstraněna blokáda arabských lodí a základen na severu, každá křesťanská vesnice na středozemních ostrovech, která dokázala vybavit loď, měla otevřenou cesta k jihu, kde se mohli křesťané pokusit získat náhradu za dávné ztráty na kupcích v Egyptě a Tunisku, ve Španělsku a Maroku.
Ne, řekl si amír. Přerušení obchodu ho rozčilovalo, ale nebyl to zdroj jeho potíží. Španělsku nic nescházelo. Pokud by došlo k přerušení obchodu, někteří zchudnou a místo nich jiní zbohatnou, protože začnou dodávat to, co se zatím kupovalo od Egypťanů. Ztráta lodí a lidí ho rozzlobila, jenže mohl se pomstít. To ho z klidu nevyvádělo.
Tak snad zpráva o Francích? Amíra pevnosti banditů, které nový francký císař vypaloval, ani v nejmenším nezajímaly. Loupežníci mu neplatili daně a neměl mezi nimi žádné příbuzné. Nemálo z nich navíc uprchlo před jeho spravedlností.
Přesto ho něco dráždilo. Nemohl zapomenout na slova proroka Muhammada: "Ó věřící, bojujte proti nevěřícím, které máte nejblíže." Zanedbal snad Abdurrahmán své povinnosti? Nepotíral snad nevěřící na severní hranici dost rázně? Nešel na pomoc těm muslimům, kteří poslouchali proroka? Abdurrahman věděl, že nechal severní pohoří být, protože tam nekynul žádný zisk, jen těžké ztráty, a navíc by přišel o přehradu mezi sebou a Franky na druhé straně hor.
Křesťané, kacíři, židé, všichni jsou tak pomíchaní, je snazší od nich vybírat daně než jim vládnout, říkal si. Ale možná se mýlil.
Ne, řekl si amír znovu, tato zpráva ho rozhněvala a možná v budoucnu změní svou politiku, ale neznamenala nebezpečí. León, Navarra, Galicie, Rousillon a ostatní královstvíčka padnou, kdykoliv k nim natáhne ruku. Možná napřesrok. Musel si to promyslet.
Mohly ho znepokojit zprávy, které mu dodal jeho kádí, starosta a hlava bezpečnosti ve městě? Opravdu v nich bylo něco, co ho silně rozrušilo. Dvacet let Córdobu trápil zástup hloupých mládenců a mladých žen, příslušníků křesťanské menšiny. Drali se dopředu.
Uráželi Proroka na tržišti, přicházeli za kádím a tvrdili, že byli vyznavači Proroka, ale teď se obrátili k pravému Bohu, zkusili každý trik, na jaký přišli, jenom aby si vysloužili smrt pod popravčím mečem. Pak je jejich přátelé uctívali jako světce a prodávali jejich kosti - pokud kádí nenařídil úplný žeh a nedohlédl na něj - jako svaté ostatky. Amír si přečetl křesťanské svaté knihy a dobře věděl, že jejich smrt je obdobou smrti Ísy. Věděl, jak rúmíjský Pilát dělal, co mohl, aby muže před sebou neodsoudil, ale nakonec byl vyprovokován a nařídil jeho smrt. Škoda pro svět, že neměl pevnější zásady. A už se objevili zas, hlásil kádí, dráždili své muslimské spoluobčany k zuřivosti a vyvolávali ve městě nepokoje.
Ale ani to není středem potíží, říkal si amír. Jeho předchůdce na to brzy našel lék. Křesťané byli ochotní přijmout smrt pro slávu mučednictví. Už méně ochotně přijímali veřejné ponížení. Způsob, jak to s nimi vyřídit, už navrhl sám Pilát: na veřejnosti je svléknout a zbičovat, provést baštonádu. Pak je s hanbou poslat domů. Muslimský dav to pobavilo a nevznikali tak ani relikvie, ani mučedníci. Někteří snášeli výprask lépe, jiní hůře. Jen málokterý se vrátil pro další. Klíčem bylo nereagovat na provokace. Pokud pravověrný muslim přestoupil na křesťanskou víru - musel zemřít. Těch, kteří jen tvrdili, že se obrátili, aby si tak vysloužili smrt, bylo třeba si nevšímat.
Amír si však uvědomoval, že právě v tom spočívá jádro problému. Znepokojeně si poposedl a citera okamžitě utichla. Znovu se uhnízdil a hudba se velmi nesměle ozvala znovu.
Jádrem islámu byla šaháda, dosvědčení víry. Muž či žena, kteří ji jednou vyslovili před svědkem, pak byli nadosmrti a nezvratně muslimy. Stačilo pouze vyslovit: Dosvědčuji, že není božstva kromě Boha a Muhammad je posel boží. Lá illáha illá 'lláh wa Muhammadan rasúlu 'lláh, zamumlal si amír pro sebe - snad po stotisícáté. Jednoho svědka určil sám Prorok. Slova se nedala vzít zpátky.
Amír si však pomyslel, že Prorok, pochváleno budiž jeho jméno, přesto nikdy nemusel jednat s křesťany vrhajícími se na mučednickou smrt! Kdyby ano, svědectví by dozajista ztížil! Amír se vzpamatoval. To skutečně bylo jádro všech jeho potíží. Už málem začínal kritizovat Proroka, přijímal změnu v islámu. V srdci se z něj začínal stávat nevěřící.
Zvedl prst a udělal posunek, jako když se rozmotává svitek. Vzápětí už před ním mlčky stál jeho knihovník, kátib Isháq. Amír ukázal hlavou na podušku, že se kátib může posadit, a nechal si přinést šerbet a datle.

"Pověz mi," řekl po chvíli, "pověz mi o mu'tazilitech."
Isháq se na svého pána ostražitě podíval - a zamrazilo ho. Jaké podezření vyvolalo tuto otázku? Nakolik chce amír informace a nakolik uklidnit? Usoudil, že jde o informace.
"Mu'tazility," začal, "podporovali nehodní stoupenci Abdulláha, nepřátelé tvého domu. Ale dokonce i v Bagdádu, sídle nečistých, teď upadli v nemilost a byli rozprášeni."
Pánovy přimhouřené oči Isháqovi prozradily, že má mluvit rychleji. "Základem jejich učení," pokračoval, "je, že víra má být, tak jako je tomu u Řeků, podřízena rozumu. A v nemilost upadli, neboť tvrdili, že učení koránu není věčné, ale může podléhat změnám. Tvrdili, že věčný je pouze Alláh. Korán ale ne."
Isháq zaváhal, nebyl si jistý, jestli by měl pokračovat. On sám, jako tolik córdobských učenců, duší i tělem soucítil s těmi, kdož nabízeli svobodné zkoumání, vymanění z pout hadíthů, z pout tradice. Naučili se však své sympatie neprozrazovat. Mohl by se však odvážit a ukázat dilemma, jak by to nazvali moudří řečtí myslitelé, falasífah.
"Amír pochopí, že mu'tazilité si vynucují tvrdou volbu," mluvil dále. "Protože pokud bychom s nimi souhlasili, souhlasili bychom, že je možné změnit zákon šarí'i, čisté cesty. Ale kde je naše cesta? Pokud s nimi ale nebudeme souhlasit, tak musíme věřit, že korán tu byl i předtím, než ho Prorok vyhlásil. A pokud věříme tomuto, tak Prorokovi sebereme čest za to, že ho našel a vyhlásil."
"Jaký máš názor ty, Isháqu? Mluv otevřeně. Pokud se mi nebude líbit, co řekneš, nebudu to poslouchat ani se ptát znovu."
Knihovník se zhluboka nadechl a soucítil se slavným vezírem chalífy Hárúna, který řekl, že pokaždé, když ho chalífa propustí, musí si sáhnout na hlavu, aby se ujistil, že ji má stále na ramenou. "Myslím, že v tom, co mu'tazilité hlásají, může být zrno moudrosti. Prorok byl člověk, žil a zemřel jako člověk. Část toho, co říkal, byla lidská, druhá část byla seslaná od Boha. Je možné, že části vyhlášené jeho vlastní lidskou moudrostí podléhají změnám, stejně jako všechna lidská díla."
"My ale nevíme, která část je která," shrnul to amír. "A tak bylo zaseto sémě pochybností."
Isháq sklopil oči, když slyšel tón amírova hlasu, jaký často následoval rozsudek smrti. Znovu dotáhl shovívavost na hranici.
Zvenčí na tiché nádvoří pronikl dusot nohou, který přerušil slabý proud dívčí písně. Amír zvedl oči, protože věděl, že by ho nerušili, kdyby to nebylo kvůli něčemu, co přikázal. Posel, který se prve zastavil v podloubí, popošel dopředu a zhluboka dýchal, aby ukázal svou přičinlivost a rychlost, s níž spěchal za svým pánem. Hluboko se poklonil.
"Deputace, kterou jsi vyslal do země majus, se vrátila," ohlásil. "A nejsou sami! Vracejí se s králem majus a flotou podivných lodí."
"Kde?"
"Dorazili do ústí Guadalquiviru a veslují proti proudu na několika svých lodích, těch nejmenších. Veslují rychle, jsou skoro stejně rychlí jako naši koně. Do Córdoby dorazí za dva dny, po ránu."
Amír kývl, lusknutím prstů nařídil vezírovi, aby posla odměnil, a vydal rozkaz připravit pokoje.
"Král," řekl nakonec. "Král barbarů. To nic neznamená, ale dejme si práci, abychom na něho udělali dojem. Zjistěte, jaké má záliby, dívky, chlapce, koně, zlato, mechanické hračky. Vždycky se najde něco, po čem děti Severu prahnou."

o o o

"Chci, aby to vypadalo dobře," řekl Shef svým hlavním rádcům. Neohrabaně se krčil na dně jedné z Brandových pěti dlouhých lodí. Sedm dvoustěžníků s balistami mělo k překvapení Arabů příliš hluboký ponor, aby mohly plout po řece, a tak je nechali v ústí s plnou posádkou a stráží. Shef se po řece vydal jen s pěti čluny, na nichž bylo tolik mužů, aby se do nich pohodlně vešli, dohromady necelé dvě stovky. Své posádky dobře sestavil. Dvacet mužů v každé lodi byli Norové z řádných posádek, zbytek převelel z bitevních lodí a nahradil je stejným počtem kušištníků z Anglie. Angličané se za značného pobavení rovněž střídali při veslování. Nicméně obě strany si dobře uvědomovaly ochranu, kterou jim ta druhá poskytuje.
"Jak to provedeme?" zeptal se Brand. Stejně jako ostatní, i jeho vyděsilo bohatství a přepych, které byly vidět všude kolem, a ještě víc ohromné množství lidí. Z toho, co slyšeli, bylo ve městě Córdobě tolik lidí jako v celém Norsku. Celou cestu proti proudu řeky viděli střechy panských sídel, mlýnská kola, vesnice a městečka se táhly po pláni jedno za druhým, kam až oko dohlédlo. "Můžeme se oblíknout, ale abychom udělali dojem na tyhle lidi, bude to chtít víc než jen hedvábnou halenu."
"Správně. Nesnažme se vypadat bohatí. V tom nás vždycky překonají. Snažme se vypadat zvláštně. A děsivě. To, myslím, zvládneme. A není to jenom ve vzhledu, co? Je to zvuk..."

o o o

Když poutnická flotila přistála a muži začali vystupovat, povaleči se s prskáním stahovali z nábřeží. Shefovy rozkazy si jeho muži řádně přežvýkali a všichni hráli svou úlohu. Nejdřív se ze člunů vyhrnuli Vikingové, lesknoucí se v čerstvě naleštěných osnířích. Jediný z nich neměl pod šest stop, za štíty pomalovanými jasnými barvami se ježily oštěpy, o ramena se opíraly dlouhé sekery. Námořnické opánky z kozích kůží vyměnili za těžké boty zpevněné železem. Silně dupali a Brand a jeho kapitáni vykřikovali rozkazy hlasem, kterým překřičeli i vichřici. Pomalu se seřadili do čtyřstupu. Další rozkaz, a následovali kušištníci. Tito muži byli méně působiví vzrůstem, ale pohybovali se s mnohem větším souladem. Rozběhli se na svá místa a také se seřadili. Každý měl přes levé rameno podivný nástroj. Shef se díval, jak se řadí, a pak sám s pečlivou obřadností přešel po lávce. Také měl osnířa na hlavě zlatý kroužek a na pažích a kolem krku

se mu lesklo tolik zlata, kolik unesl. Za ním šel Brand s Thorvinem a dvěma dalšími vikinskými kněžími, kteří se připojili k výpravě, tlumačem Skaldfinnem, knězem Heimdallovým, a námořníkem Hagbardem, knězem Njörda. Ti čtyři vytvořili řadu v čele průvodu hned za Shefem samotným, jenž šel sám. Za ně, pokud možno do zákrytu za Brandovu mohutnou postavu, se zařadili Hund a jeho chráněnka Svandís. Na Shefův důrazný příkaz si zahalila tvář závojem a teď zpoza něj vrhala ostré pohledy.
Shef se podíval na posla, který je přišel uvítat, a ukázal mu, ať je vede. Když muž, zmatený a vyvedený z míry podivným chováním firinghíjů, vykročil, přičemž se neustále ohlížel přes rameno, Shef naposledy mávl. Cwicca, jeho nejvěrnější druh a zachránce, popošel dopředu se třemi společníky a kuše měli přehozené přes rameno. Všichni rázně zaduli do svých dud, aby co nejvíc nafoukli měchy, a začali pochodovat, přičemž bujaře vyhrávali do kroku. Když povaleči uslyšeli ten hrozný zvuk, stáhli se ještě víc.
Pištci se zařadili za průvodce. Shef a jeho druhové je následovali a za nimi si to s dupotem a cinkáním zbroje rázovali vikinští těžkooděnci. Následovali kušištníci, pochodující jako jeden muž, což nacvičovali na nových, rovných kamenných silnicích Anglie. Každý dvacet kroků muž v čele zástupu a napravo zvedl oštěp a stovka Vikingů za ním společně vyrazila bojový pokřik. Shef ho poprvé slyšel před deseti lety od vojska Ivara Měkkýše.
"Ver dik," křičeli znovu a znovu, "her ek kom, dávej si pozor, přicházím." Arabové jim nerozuměli, jak poukázal Shef, a tak si nebudou myslet, že je vyzývají. Stejně bychom měli křičet něco jiného, navrhoval jeden z kapitánů. Brand odpověděl, že cokoliv složitějšího by ta banda zapomněla.
Zástup procházel městskými ulicemi plnými lidí za kovového zvonění, které se odráželo od kamenných zdí, a před nimi se nesl zvuk dud a hromový řev. Kušištníci vzadu začali zpívat chvalozpěv na svá vlastní vítězství. Vzrušené davy houstly, takže pochodující muži začali udávat takt a dupali podkovanými botami. Shef si koutkem oka všiml, jak jeden Arab fascinovaně hledí na Brandovy obrovské nohy. Nejdřív se díval dolů na půl yardu vysoké boty. Pak se s otevřenou pusou snažil přeměřit sedm stop mezi nimi a hřebenem Brandovy přilby.
Dobrá, pomyslel si Shef, a když amírův doprovod dav zatlačil, pokračoval v cestě. Dobrá, přinutili jsme je zamyslet se. Přemýšlejí o tom, jestli je člověk. To není tak špatná otázka.

o o o

Amír slyšel řev davu až v zastíněné a uzavřené audienční síni. Zvedl obočí a poslouchal zprávy, jež mu pobočník chrlil do ucha. Jak se zvuky stále blížily, rozeznal pištění podivných nástrojů firinghíjů, které postrádalo krásu stejně jako mrouskání koček. Také slyšel děsivý třesk kovu o kámen a hluboké hlasy barbarů. Užasle si položil otázku, zda se ho snad nepokoušejí vyděsit. Nebo zda je to u nich běžným zvykem. Řekl si, že si musí promluvit s Ghanífou. Když neporozumí zvykům těch cizinců, nedokáže se vcítit do jejich myšlení.
Hluk náhle ustal, když dal Shef znamení zastavit a pravý signalista podle dohody udělal oštěpem kruh. Shefovi muži, Vikingové i Angličani, se zastavili ve vyrovnaných řadách na vnějším nádvoří.
"Kolik jich smí k audienci?" zeptal se Shef. Jenom deset kromě tebe, zněla odpověď. Shef kývl a určil, kdo půjde s ním. Brand, Thorvin, Hagbard a Skaldfinn. Zaváhal nad Hundem. Nikdo na Severu nevěděl víc o léčení a Córdoba byla svými ranhojiči vyhlášená. Mohl by ho potřebovat, aby něco posoudil či odpověděl. Jenže Hund se nechtěl nechat oddělit od protivné, ale stále poslušně zahalené Svandís. Tak je vzal oba. Nakonec si zavolal dva vikinské kapitány. Oba se do velení probojovali dvacítkou soubojů a jenom mlčky kývli Shefovým dvěma starým druhům Cwiccovi a Osmondovi s kušemi.
Amír, sedící na díváně, se díval, jak cizinci vstupují, a poslouchal tlumený komentář Ghaníji, jenž přišel, zatímco se majus řadili venku. Král je ten jednooký. Zvláštní pro firinghíje, kteří si velmi cení síly a velikosti. Král by měl být ten obr vedle něj. Ačkoliv jednooký má skutečně velitelské chování. Abdurrahmán se díval, jak sebevědomě přichází a zastavuje se před ním, jen se rozhlédl, kde jsou tlumočníci.
Také si všiml, jak se mu po čele pod zlatým kroužkem řine pot. Co tihle lidé nosí? Kov, který chrání před sluncem, kůži pod ním, aby si chránili pokožku, a vespod, to vypadá jako ovčí vlna? V andaluském létě se tihle lidé oblékli tak, že do poledne zemřou na úžeh. A přesto si toho král ani jeho muži zřejmě nevšímali, nestyděli se ukazovat tělesné obtíže, dokonce se ani nenamáhali otřít si tvář. Amír věděl, že jeho lid se snaží od nepohodlí distancovat. Tihle považovali za důstojné nevšímat si ho, jako otrok pracující na slunci.
Amír položil první a životně důležitou otázku: "Zeptej se, je někdo z nich křesťan?"
Čekal, že otázku bude překládat žid Sulajmán, jenž mluvil latinsky, a potom ji přeloží některý z učenců mezi cizinci. Překvapilo ho, že když Sulajmán začal překládat, král sám zavrtěl hlavou. Takže rozumí trochu arabsky. A odpověď již byla na cestě. Skaldfinn měl jako své kněžské povolání učit se cizím jazykům a porozumět cizím lidem. Celou plavbu se učil od Sulajmána a na oplátku ho učil anglo-norsky. Většinou s nimi sedával Shef a rovněž poslouchal. Skaldfinn nyní hovořil pomalou, avšak srozumitelnou arabštinou a svému králi překládal sám.
"Ne. Nikdo z nás není křesťan. Dovolujeme křesťanům řídit se svou vírou, my však kráčíme po jiné cestě podle jiné knihy. Bojujeme jenom proti těm, kteří nám to právo upírají."
"Vysvětlili vám, že existuje jen jeden Bůh, totiž Alláh, a že Muhammad je jeho posel? Uvěřte a můžete ode mě čekat odměnu."
"Vysvětlili nám to."
"Vy nevěříte v Alláha? Raději věříte ve své bohy, ať jsou kdokoliv?"
Napětí a kat v amírově hlase. Brand lehce přehmátl na své sekeře "Bojový troll" a vyhlídl si dva muže stojící za amírem s obnaženými šamšíry. Byli velcí, spálení sluncem víc, než kdy viděl. Byli však do pasu nazí a neměli štíty. Dvě rány a třetí pro Araba v křesle.

Shef poznal, že amírově arabštině celkem rozumí, a tak poprvé odpověděl bez překladatele. Nasadil hlas vysoko a tou nejprostší arabštinou, jakou zvládl, zavolal: "Alláha jsem ještě neviděl. Ale viděl jsem naše bohy. Možná kdybych měl dvě oči, uviděl bych i Alláha. Jedním okem neobsáhnu všechno."
Po nádvoří se rozběhl šum hlasů. Arabové, kteří používali hojně přirovnání a zvládali umění nepřímých výtek, poslední větu pochopili. Chce říct, že ti, kdo věří jen v jednu věc, jsou napůl slepí. Rouhač, pomysleli si někteří. Na firinghíje moudré, říkali si jiní.
Amír si pomyslel, že s tímhle mužem není radno se špičkovat. Již bylo jasné, že chápe, o co tu jde. Teď se mi snaží sebrat mou vlastní přijímací síň.
"Proč jsi přišel do Córdoby?" zeptal se.
Protože jsi mě požádal, pomyslel si Shef a trochu se rozhlédl. Mezi oběma muži a trochu stranou stál Ghaníja. Nahlas Shef odpověděl: "Abych bojoval s tvými nepřáteli. A taky mými nepřáteli. Ghaníja mi řekl, že Frankové mají novou zbraň pro boj na moři i na zemi. My jsme přivezli nové zbraně a nové lodě, abychom zjistili, jestli se jim naši nepřátelé můžou postavit."
Amír se mlčky díval na Ghaníju, který začal vzrušeně popisovat lodě a balisty poutnické flotily. Když se plavili k jihu, Shef kapitány povzbuzoval, aby vyráběli vory, házeli je do vody a pak je na půl míle daleko ničili kamennými střelami. Posádky byly zkušené a secvičené a vyslanec nad výsledkem žasl. Žádná jemu známá loď by vydržela tak jeden, nejvýš dva zásahy z onageru. Neviděl obrněného, ale téměř nepohyblivého Nebojsu z bitvy o Braethraborg.
Když Ghaníja skončil, Abdurrahmán se znovu zamyšleně podíval na muže, jenž se protivil Bohu. Pořád ještě jsem na něj neudělal dojem, říkal si, když hleděl na zachmuřenou, klidnou tvář. Ani na jeho druhy. Dal znamení a dopředu popošel jeden z jeho obrovských katů a sundal z ramene šamšír. Další znamení, a k popravčímu se připojila mladá otrokyně. Cestou si stáhla dlouhý průhledný šátek, který jí halil horní polovinu těla, a stála tu před muži, stále se závojem, ale s odhaleným poprsím.
"Hodně jsem slyšel o vašich nových zbraních," řekl. "Ale ani my nejsme bezbranní."
Mávl rukou. Dívka vyhodila šátek do vzduchu. Hedvábí se pomalu snášelo k zemi. Kat otočil šamšír ostřím nahoru a podržel ho pod vlající látkou. Šátek dopadl na břit, rozdělil se a na zem dopadly dva kusy látky.
Brand zavrčel a zamumlal něco ke kapitánům po svém boku. Teď, řekl si amír, mi král poví, že ten obr něco rozsekne tou svou obrovskou neohrabanou sekerou.
Shef se obrátil a podíval se na Cwiccu a Osmonda. Ani jeden nebyl zrovna dobrý střelec. Osmond si byl trochu jistější. Mlčky ukázal na mramorovou nádobu s purpurovými květy, stojící ve výklenku nad amírovou hlavou. Osmond viditelně polkl, loupl okem Po Cwiccovi a sundal kuši. Natáhl ji na jeden záběr, s použitím napínáku. Nasadil krátkou železnou šipku. Zvedl zbraň, zamířil a stiskl spoušť.
Osmond hádal správně, když pro krátkou vzdálenost namířil nízko. Šipka, která dokázala prorazit zbroj, vletěla do kamene a rozsekala ho na kousky. Odštěpky kamene bzučely po místnosti, šipka se odrazila od stěny a zazvonila o podlahu. Květiny se rozložily na ozdobný podnos. Hlína z květináče se pomalu a tiše sypala na zem.
Amír si mlčky hladil bradku. Přemýšlel o tom, jak mu pohrozil svým katem, ale ta Iblísova střela by mu projela srdcem dřív, než by se stačil pohnout. Ghaníja ho zdaleka nevaroval dost.
"Budeš bojovat s našimi nepřáteli," řekl nakonec, "a říkáš, že proto jsi sem přišel. Pokud jsou naši nepřátelé i tvými nepřáteli, tak je to možná pravda. Ale nikdo nepracuje jen pro dobro jiného. Sem tě muselo přivést něco jiného. Pověz mi, co to je, a u Alláha, já udělám, co budu moci, abys to dostal."
Cizí král ho šokoval potřetí. Znovu odpověděl svou prostou, ale jasnou arabštinou.
"Přišli jsme se sem podívat na létajícího muže."

## Kapitola 7

Shef se netrpělivě dral rostoucím davem a znamení jeho boha se mu houpalo na prsou. Při čekání on a jeho muži pomalu svlékali vrstvy oděvů. Nejdřív kroužkovou zbroj. Bylo jasné, že i když se Shefových dvě stě mužů nalézá v srdci možná nepřátelské země, jsou v takové menšině, že organizovaná bitva by byla marná, přičemž ulice Córdoby byly hlídané tak, že se nikdo nemusel obávat soukromé rvačky. Shef odložil vikinské brně a anglické kuše do strážnice, ani tak proto, aby byly v bezpečí, poznamenal, jako spíš proto, aby muži své zbraně nevyměnili za alkohol.
"Nikde v Córdobě není žádný tvrdý alkohol," namítal Hund. "Muhammad to zakázal."
"Někde něco bude," opáčil Shef a osobně na ukládání zbraní dohlížel.
Pak šly dolů kazajky. Pár dní procházek s otevřenou pusou úzkými ulicemi mezi kamennými domy Córdoby přesvědčilo i toho nejzarytějšího Severana, že kůže je, když už ne životu nebezpečná, tedy přinejmenším na obtíž. Teď už byli poutníci svlečení do konopných košil a vlněných spodků a ti šťastlivci, kteří si něco našetřili, se naparovali v bavlně veselých barev. Jejich stříbrné přívěsky - nikdo ještě nebyl tak unáhlený nebo takový kacíř, aby ho prodal - se na slunci leskly, čímž se jejich majitelé ještě o něco víc odlišovali od snědých tváří a veselejších oděvů okolo.
Strach se konečně vytratil. Shef vzhledem k tomu, jak důležitá jeho mise byla, čekal, že ho k velkému ben Firnásovi, létajícímu muži, zavedou okamžitě. Trvalo to několik dní, ne - jak ho ujišťoval žid Sulajmán - proto, že by mu chtěl někdo bránit, a už vůbec ne vypočítaná urážka, ale proto, že tady byli mudrci ctěni. Amír mohl nařídit audienci a ukázku, ale raději posílal posly, dával dary a žádal mudrce o laskavost, aby se předvedl barbarům, jež sem zdaleka přitáhla jeho pověst, a postupně procházel zavedeným obřadem andaluské diplomacie. Ben Firnás také - jak je znovu ujistil Sulajmán - nedělal schválně těžkosti. Toužil jen po tom, aby je nezklamal tím, že by nedostál zajisté přehnaným pověstem, které se do dalekých krajů dostaly z doslechu. Jak poslové běhali sem a tam, vyšlo najevo, že čeká na vítr.

Shef a jeho muži trávili dny toulkami stále zajímavějšími ulicemi Córdoby a jeden každý z nich poprvé na vlastní oči viděl sto tisíc podrobností rozvinuté obchodní civilizace. Káry, každý den ráno přivážející do města plodiny. Bylo jich tolik, že ty, které přijížděly, měly vyhraženu jednu stranu ulice, odjíždějící pak druhou, a určení muži městského kádího nedělali celý den nic jiného, než že dohlíželi na to, aby to platilo! Věčně se otáčející vodní kola, norie, které nabíraly vodu z řeky a přelévaly ji do kamenných žlábků, odkud si mohl každý chudák nabrat. Přísná nařízení o žumpách, jimiž se museli řídit i největší boháči. Domy pro ošetřování nemocných. Veřejné debaty, kde mudrci mluvili zároveň o koránu, učení židů, moudrosti Řeků. Felčaři, mešity, dvory, kde se prováděla přísná, nestranná spravedlnost šarí'i. Něco k dívání pro každého. Za chvíli i ten nejzakřiknutější z nich ztratil strach z neznáma a dokonce i nejzuřivější a nejchamtivější přestali tento svět považovat jen za další město k vyloupení. Pokud něco, tak začali cítit bázeň, třebaže slovo, které Vikingové používali, neznamenalo strach, ale pocit, že jsou beznadějně v menšině. Copak tihle lidé dokážou všechno?

Jen málokterý se nad to pozvedl, aby si všímal slabin a nedokonalostí. Shef se o to aspoň snažil, byť věděl, že ho možná pohání pouhá žárlivost. A pak poslal amír zprávu, že přišla chvíle setkání s neuvěřitelným létajícím mužem. Když se Shef blížil k věži, z níž měl muž letět, říkal si, že to bude další pohroma, jako ta s mužem s brkovým oblekem. Jeho muži se za ním prodírali davem způsobem, jaký se naučili v neustálé neuvěřitelné tlačenici, která ve městě panovala. Nejspíš to bude další katastrofa. Ale tentokrát tu byly dvě dobré věci, které chyběly, když se člověk krále Alfréda snažil vzletět ze Shefovy věže. První byly ty řeči o větru, jaký byl i posledně, a nikdo se nezmínil o ptácích nebo peří.

A druhá: Setkali se s muži, pravdomluvně vypadajícími muži, pokud mohli se Skaldfinnem posoudit jejich slova, kteří trvali na tom, že tohoto muže viděli létat před patnácti lety. Viděli to na vlastní oči. A jejich vyprávění, pokud už se neshodovalo v tom, co viděli, shodovalo se aspoň v tom kdy a kde.

Shef se ocitl před vraty do věže, které před tlačícími se diváky hlídali muži ve žluté a zelené z amírovy gardy. Když stráže poznaly klapku přes oko a znamení firinghíjského krále a bílé odění svatých mužů za ním, odsunuly oštěpy. Shef v chladnu a tmě věže zamrkal.

Když se mu zrak přizpůsobil po jasné záři venku, uvědomil si, že majitel věže stojí přímo před ním, lehce se uklání a sepjaté ruce drží na prsou. Začal se také klanět a snažil se poskládat pozdrav v jednoduché arabštině, když tu si ohromeně uvědomil, že muž před ním je mrzák. Dokázal stát chvíli vzpřímeně, ale pak se zase opřel o dřevěný rám před sebou. Když se pohyboval, tlačil rám před sebou a sám se vlekl za ním.

"Tvoje nohy," vypravil ze sebe Shef. "Co se ti stalo? To při létání?"

Arab se usmál, zřejmě se ho to nijak nedotklo. "Při létání," souhlasil. "Let probíhal dobře, ale cesta dolů na zem už ne. Víš, na něco jsem zapomněl. Docela jsem zapomněl, že všichni létající tvorové mají ocas."

Když se mrzák ben Firnás začal pomalu šourat ke schodům vedoucím nahoru na den, Shef se s pochybovačným a zklamaným výrazem ohlédl na Thorvina, Hunda a ostatní kněze. "Takže pouze další ptačí muž," zamumlal. "Počkáme, až nám ukáže péřovou pláštěnku."

Ale na vrcholku věže, na čtvercové otevřené plošině, z níž byl výhled na příkré břehy Guadalquiviru, nebylo po peří ani památky, letec se nepřipravoval na seskok. V jasném denním světle Shef viděl, že ben Firnás je obklopen pomocníky a sluhy, mezi nimiž se pohyboval i mladý Mujatíja, který přijel s poselstvem na Sever, a všudypřítomný muž pro všechno Sulajmán. Někteří postávali u něčeho, co vypadalo jako lehký rumpál nebo vrátek, další drželi tyče a plátno. Za Shefem vystoupili kněží Cesty, jediní, pro koho dokázal získat povolení. Shef došel na kraj věže a v davu dole uviděl většinu svých mužů, dívali se nahoru a obr Brand byl zcela nepřehlédnutelný. Všiml si, že stále zahalená Svandís se drží u něj, i když se na sebe vůbec nepodívali. Brand svému příteli a léčiteli Hundovi slíbil, že na ni dá pozor, ale odmítl se s ní stýkat víc, než bylo naprosto nezbytně nutné. Přiznal se, že ho Ivarova tvář děsí, mrazilo ho z ní ve staré ráně v břiše.

"Nejdřív uděláme tohle," začal vysvětlovat ben Firnás. "Pokud si král firinghíjů ráčí všimnout. Tady -" Vydal rozkaz a muži u rumpálu se pustili do práce. Do vzduchu se zvedl letoun, zachytil vítr, a jak se rumpál otáčel, začal stoupat k obloze. Vypadal jako lehká krabice, čtyři stěny tvořilo plátno natažené na tyčích, na koncích byla otevřená a tu a tam byly v látce umístěné laťky či klapky.

"Tohle je samozřejmě jen dětská hra," pokračoval ben Firnás.

"Bedna se nezvedne sama. Ale vidíte, že provaz drží otevřený konec proti větru. Mnohem líp se ovládá proti větru. Po větru zřejmě plachtí jako loď, ale naneštěstí je pak pánem vítr, ne člověk, jak jsem zjistil. Jestli to zkusím znovu, udělám to jinak."

Shef slyšel volání lidí dole, kteří uviděli bednu. Seřadili se na břehu řeky, někteří téměř v rovině věže, jak svah stoupal k tisícovce městských minaretů.

"Takže tomu rozumíš?"

Shef kývl a čekal na povel bednu přitáhnout. Ben Firnás místo toho dokulhal k rumpálu, vytáhl nůž a přeřízl šňůru. Uvolněná bedna vyskočila do vzduchu, zakroužila a po křivolaké spirále odplachtila dolů. Dva sloužící vyskočili, rozběhli se dolů a bednu vyzvedli.

"Teď zkusíme něco těžšího."

Na pokyn čtyři sloužící přinesli jiný vynález. Byl stejného tvaru, na koncích otevřená krabice z plátna napjatého na tyčích, ale dvakrát větší a očividně těžší. Uvnitř byl navíc závěs z provazu a látky. Na obou stranách trčela křídla. Shef na to zmateně zíral.

Mezi ostatními sluhy se protáhl jakýsi chlapec a s vážným výrazem se postavil před novou bednu. Ben Firnás mu položil ruku na hlavu a mluvil k němu arabsky tak rychle, že mu Shef nerozuměl. Chlapec odpověděl a kývl. Dva velcí tmaví otroci ho rychle zvedli a strčili ho do bedny. Shef popošel blíž a viděl, že chlapec visí v závěsu. Hlava mu vyčnívala z bedny a ruce měl položené na páčkách. Když jimi otočil, látková křídla po obou stranách bedny se pohnula.

Čtyři sloužící bednu opatrně zvedli do vzduchu a došli na kraj věže. Muži u rumpálu trochu zabrali, takže vytvořili průvěs. Shef zdola slyšel vzrušené bzučení, které pomalu utichlo.
"Je to nebezpečné?" zeptal se tiše Sulajmána, neboť v této chvíli své arabštině nedůvěřoval. "Nechci, aby se ten kluk kvůli mně zabil."
Sulajmán stranou promluvil s ben Firnásem a soustředěně se tvářící mládenec zůstával na kraji věže, kde se do něj opíral vítr. Tlumač se otočil. "Ben Firnás říká, že je to samozřejmě Alláhova vůle. Ale taky říká, že dokud bude šňůra uvázaná, všechno by mělo být poměrně bezpečné. Nebezpečné by to bylo, kdyby ji uvolnili a nechali chlapce letět volně."
Shef kývl a couvl. Ben Firnás si toho všiml, otočil se, aby zkusil vítr, a pak dal pokyn sloužícím. Ti se zavrčením zvedli bednu nad hlavu, počkali, až ji zachytí vítr, a naráz ji pustili.
Bedna klesla podél věže, pak ji zachytil proud vzduchu a ona se znovu zvedla. Muži zatočili rumpálem a povolili provaz na pět, potom deset provazců. Bedna pomalu stoupala k obloze a v otvoru byl stále vidět chlapcův obličej. Shef viděl, jak se křídla lehce pohybují, a bedna se natočila nahoru, obrátila se a vyrovnala. Ve větru se propadala a skákala, ale chlapec ji zřejmě dokázal uřídit, směřovala tam, kam chtěl on. Shefa napadlo, že kdyby zakroužila a zamířila dolů, jako ta první, když přeřízli šňůru, mohlo by to letce vyhodit ze závěsu. Ale zřejmě letěl vyrovnaně. Prostě jako člun na rozbouřeném moři.
Ben Firnás Shefovi mlčky podal vynález podobný tomu, který mu ukázal Mujatíja, dalekohled. Beze slova mu vysvětlil, že tenhle je jiný, dvě poloviny klouzající jedna přes druhou, v pouzdře z naolejované kůže. Znamenalo to, že se délka trubičky mohla měnit. Ben Firnás nápadně přimhouřil oči a posouval spodní polovinou trubičky. Shef si od něj vynález vzal, zamířil ho na bednu a letcovu tvář a opatrně posouval trubičkou, až se obraz zaostřil.
Našel to. Chlapec měl vyplazený jazyk, jak se soustředil na křídla a snažil se udržet bednu ve větru. Nebylo pochyb, že bedna jeho váhu udrží.
"Jak daleko ho můžeš vyslat?" zeptal se.
"Na délku provazu," ohlásil Sulajmán.
"A co když se provaz přeřízne?"
"Říká, přeje si to firinghíjský král vidět?"
Shef odložil dalekohled a zamračil se. "Ne. Jestli to už někdy udělali, tak o tom chci slyšet."
Opět zaostřil a mezitím se rozběhl dlouhý rozhovor. Jestli chlapec přežije, odváží se pokusu sám ben Firnás. Prý zjistil tři věci. Za prvé, je mnohem snazší ovládat let proti než po větru. Za druhé, chlapec při mnoha zkušebních letech na úvazu zvládl umění ovládat křídla, na což učenec neměl čas. Prý musí tělo zareagovat dřív, než má mysl čas vydat rozkaz, a toto umění přinese pouze čas. Za třetí, zjistil, že měl také připevnit křídla ovládající let do strany, nejen nahoru a dolů. Prý když letěl údolím řeky, nemohl se obrátit zpátky. Takže místo toho, aby přistál půvabně jako vodní pták, převracel se na kamenech. Od té doby nemůže chodit bez opory i přes všechno, co dokázali lékaři z Córdoby. Prý svoje nohy daroval Alláhovi za získané vědomosti.
"Stáhněte chlapce dolů," řekl Shef. "Pověz pánovi domu o tom, jak vděčný mu jsem, že mi to ukázal, a jak hodně si vážím jeho ochoty vyzkoušet to sám. Řekni mu, že bychom si rádi udělali podrobné plány jeho stroje. Možná najdeme lepší místo, kde ho vyzkoušet, než jsou břehy Guadalquiviru. A taky mu pověz, že jsme nadšení jeho skleněnými trubičkami. Rádi bychom věděli, jak na ten nápad přišel."
"Prý," zněl překlad, "už tady mnoho let znají čočky, které zvětšují malé písmo. Pak už to byla jen otázka mechanické obratnosti a mnoha zkoušek."
"Dělat ze starých vědomostí nové," pronesl Shef s potěšeným úsměvem. "Tenhle muž je moudřejší než jeho žák."

o o o

V jednom z nesčetných malých obydlí ve městě seděl u otevřeného okna se zkříženýma nohama muž. Ruce se mu pohybovaly, šev, na kterém pracoval, mu procházel mezi prsty jako živý had. Oči však muž nespouštěl z ulice. Všiml si všeho, co prošlo kolem. V rohu místnosti seděl další muž, hezky mimo dohled zvenčí.
"Podíval ses na to pořádně?" zeptal se krejčí.
"Ano. Celou dobu se procházejí městem a zírají jako opice. Na těle nosí jen těsnou halenu a mnozí dokonce ani to ne. Chodili by na slunci nazí jako opice, kdyby to kádí dovolil. Je snadné vidět, co nosí kolem krku. A k firinghíjskému králi jsem měl stejně blízko jako k tobě."
"A co jsi viděl? Co jsi slyšel?"
"Všichni cizinci nosí kolem krku stříbrné amulety. Často je to kladivo, taky roh nebo falus nebo člun. Některá znamení nosí jen pár z nich: jablko, luk, dvě divné tyčky. Obvykle je nosívají ti větší cizinci, ti, co do města vstoupili v brni, ale jablko má jenom ten mrňous v bílém, o němž říkají, že je to ranhojič."
"A co nosí král?"
"Ten nosí graduale. O tom není pochyb. Díval jsem se zblízka tak, že jsem cítil jeho pot. Je to graduale. Má tři příčle napravo a dvě nalevo."
"Která je svrchní?"
"Nahoře jsou dvě v rovině, jako kříž. Pod nimi je z našeho pohledu pravá." Z pohledu nositele levá, uvědomil si krejčí, aniž by přestal šít.
"Pověz, co jsi zjistil o těch znameních."
Druhý muž si spiklenecky přitáhl stoličku blíž. "Brzy jsme zjistili, že všichni tihle muži velice dychtí po silném pití, jaké Prorok zakázal, touží po něm víc než po ženách či hudbě. Za některými jsme zašli a řekli jsme jim, že jsme křesťané, kteří

alkohol zakázaný nemají, že máme zásobu vína pro službu našemu Bohu. Pak jsme zjistili, že ty největší to šokovalo, dívali se úkosem. Chtěli pití, ale na Kristu jim nezáleželo. Ale někteří z těch malých klidně prozradili, že byli taky křesťany, věděli všechno o mši a mešním vínu. Ty jsme vzali stranou."
"Byli křesťany?" zamumlal krejčí. "Takže teď jsou z nich odpadlíci?"
"Je tomu tak. Ale vykládali jasný příběh, aspoň pokud jim naši tlumači dobře rozuměli. Prý celé jejich království bylo kdysi křesťanské, ale o praktikách jejich církve mluvili s hrůzou. Někteří z nich byli otroky opata nebo biskupa a ukazovali nám na důkaz Jizvy. Pak je osvobodil jednooký král, který je obrátil na víru, říkají tomu 'Cesta'. Znamená to v podstatě totéž jako šarí'a. Jejím znamením jsou ty přívěsky, co nosí, každé znamení přísluší některému z mnoha bohů, které mají."
"A graduale?"
"Všichni se shodují, že to je také božím znamením, ale nikdo si není zrovna jistý, kterého že boha. Říkají mu 'Ríg', což je myslím jeden z jejich výrazů pro 'krále'. Je to jako náš rois nebo španělský reje. Všichni bez výjimky se shodují, že ho nenosí nikdo jiný, kromě několika otroků, které jednooký zachránil, a oni ho nosí z vděčnosti. Kdyby ho nenosil on, to znamení by nikdo nepoužíval."
Oba muži se zamyšleně odmlčeli. Nakonec krejčí odsunul hromádku šatů a ztuhle se zvedl.
"Myslím, že se můžeme vrátit domů. Tuto zprávu jim musíme oznámit. Cizí král se znamením, které má jen on, stejným jako naše posvátné graduale, i když s obrácenými příčlemi, jako zástavu oddanosti Králi. To určitě musí něco znamenat."
Druhý muž poněkud pochybovačně přitakal. "Aspoň dostaneme z chřípí zápach nížiny a znovu budeme dýchat chladný vzduch. A probouzet se bez toho, aby nám v uších zvonil salát." Odmlčel se.
"Když se opili, ti malí Seveřani pořád dokola opakovali, že tenhle muž pro ně není jen tak ledajakým králem. Říkají mu 'jediný král'." Elegantně si odplivl z okna. "Ať už je on cokoliv, oni jsou odpadlíci a modlosluţebníci."
"Pro církev," opáčil krejčí, "jsme my taky."

o o o

Brand se se spokojeným povzdechem opřel mohutnými plecemi o stěnu. Byl si jistý, že přinejmenším Angličanům se podařilo sehnat alkohol. Ale pokaždé, když k některému z těch trpaslíků přistoupil, ten okamžitě nasadil jejich obvyklý tupý výraz a všechno popřel. Nakonec kolohnát překonal svou pýchu a zašel za Cwiccou a Osmondem a prosil je jako bývalé druhy, hosty a námořníky, aby ho do svého tajemství zasvětili.
"Ale jenom ty," řekl Cwicca nakonec.
"A můžeš přivést Skaldfinna," dodal Osmond. "Většinou máme potíže jim rozumět. Možná z nich dostane víc než my." při odchodu z letecké přehlídky je obratně provedli davem a zavedli do mrňavé ošuntělé místnůstky, kde, jak musel Brand přiznat, dostali s úsměvem a beze zmínky o placení překvapivě velké množství dobrého vína - alespoň pokud to mohl Brand posoudit, protože víno pil tak desetkrát v životě. Vyprázdnil svou pintu a natáhl se pro další.
"Nemáš náhodou dávat pozor na tu kněžku?" vyzvídal Cwicca.
Skaldfinn se zamračil. "Neříkej jí tak. Ona jenom tvrdí, že jí je. Nebyla přijata."
Brand se rozhlédl, jako by ho překvapilo, že tu Svandís není. "Asi ano," zabručel. "Mrazí mě, jenom se na ni kouknu. Měkkýšova dcera! Věděl jsem, že je na světě, hodně se o ní povídalo. Jenom jsem doufal, že celá ta Hel zplozená rodina pochcípala."
"Ale tys na ni měl dohlížet," naléhal Cwicca. On a Hund se narodili dvacet mil od sebe a byli velcí přátelé. Pokud Hund a jeho pán Shef tu ženu přijímali, pravidla a obřady Cesty pro něj moc neznamenaly.
"Je docela v pořádku," řekl Osmond. "Určitě si našla cestu zpátky." On také mávl hrnkem, aby mu usmívající se hostitel dolil. "Vím, že když se žena zatoulá v některých městech, skončí znásilněná v uličce s pytlem přes hlavu. Tady ale ne! Stačí se na ni podívat a useknou ti hlavu a taky další kousky. A kádího muži jsou všude."
"Prokletá užvaněná ženská," vrčel Brand. "Ani šest opilých námořníků by nestačilo na to, co tahle potřebuje."
Skaldfinn si vzal Brandův hrnek a skoro polovinu obsahu přelil do svého. "Nemám ji rád," poznamenal, "ale v tomhle se mýlíš. Šest opilých námořníků není ani desetina toho, co ji už potkalo. A vůbec jí to neprospělo.
Ale do svého pokoje se vrátí v pořádku," dodal na uklidněnou. "Nemá jinou volbu. Nemluví jejich jazykem. Žádným jazykem, kterým se tu hovoří." Obrátil se a zkomolenou latinou, prošpikovanou arabskými slovy, v níž už rozeznali jeho rodné nářečí, zavolal na hostitele.

o o o

Na chladném nádvoří kousek od dusné chýše, kde se povalovali muži, seděla Svandís na lavičce v kruhu žen, rozesazených kolem kašny. Pomalu zvedla ruku k závoji, stáhla si ho z tváře a shodila kapuci. Na ramena se jí rozsypaly měděné vlasy, podtrhující světlé, vodnaté oči. Některé ženy zadržely dech. Jiné ne.
"Takže mluvíš anglicky," řekla jedna z nich. Spustila závoj stejně jako ostatní. Svandís se podívala na mluvčí. Uvědomila si, že je skoro stejně světlá jako ona, vlasy měla jako světlé jasanové dřevo a oči zelené. Také si uvědomila, že žena je velmi krásná. Od své dospělosti byla Svandís zvyklá na to, že je středem pozornosti. Musela si však přiznat, že pokud by s ní v místnosti byla tato žena, mohlo by to být jiné.
"Ano," odpověděla také anglicky. "Ale ne dobře. Jsem Dánka."
Ženy se po sobě podívaly. "Dánové ukradli mnoho našich z jejich domovů," řekla první. "Prodali nás do harémů mocných. Některé z nás si vedly dobře - ty, které věděly, jak použít svá těla. Ostatní nedopadly tak dobře. Nemáme

důvod Dány milovat." Jak mluvila, její slova se plynule překládala z angličtiny do arabštiny. Svandís si uvědomila, že kolem ní jsou ženy všech možných ras a jazyků. Ale všechny bez výjimky byly mladé a krásné.
"Já vím," řekla. "Můj otec byl Ivar Ragnarsson."
Tentokrát se výrazy změnily z ustrašených ve vzteklé. Ruce pátraly v pláštích. Plavovláska si z vlasů zamyšleně vytáhla dlouhou ocelovou jehlu.
"Vím, co byl můj otec zač. Vím, co dělal. Mně se to stalo taky - a má matka dopadla ještě hůř."
"Jak se ti mohlo stát něco takového? Dánské princezně? Od vikinských zlodějů žen?"
"Povím vám to. Ale za jedné podmínky." Svandís se podívala na kruh dvanácti žen a snažila se odhadnout jejich věk a rasu. Polovina byly Seveřanky, ale jiné měly olivovou pleť jako córdobští muži, jedna byla skoro žlutá a další - nepoznala to. "Podmínka je, že každá z nás prozradí ostatním, co nejhoršího se jí stalo. Potom budeme vědět, že jsme všechny na stejné straně. Ne Angličanky, Dánky nebo Arabky. Všechny jsme prostě ženy."
Když byl dokončen překlad, ženy se po sobě úkosem podívaly. "A já začnu. Nebudu vám vyprávět o dni, kdy jsem za skývu chleba přišla o panenství. Ne o dni, kdy jsem do jednoho hrobu naráz pohřbila všechny své kamarádky. Ne, povím vám o dni, kdy zemřela má matka..."
Když dohovořila poslední žena, slunce už se překlonilo přes nádvoří a stíny se dloužily. Plavovláska si, nikoli poprvé, otírala slzy a velitelsky mávla ke sloupořadí kolem nádvoří. Objevili se mlčenliví otročtí osobní strážci, přinesli stolky s ovocem, džbány se studenou vodou a šerbetem a zase se stáhli do stínů, odkud hlídali majetek svých pánů.
"No dobrá," řekla. "Takže jsme na tom všechny stejně. I když ty jsi Dánka a dcera šílence. Ale teď nám pověz, co chceme vědět. Co tě sem přivedlo? Kdo je ten jednooký král? Jsi jeho žena? A proč nosíš ty divné šaty, jako kněží, o nichž se mluví? Udělali tě kněžkou, a kterého boha?"
"Něco vám musím říct pro začátek," pravila Svandís a ztišila hlas, byť si byla jistá, že muži ve stínech jejímu jazyku nerozumějí. "Žádný bůh neexistuje. Dokonce ani Alláh ne."
Poprvé tichý překlad utichl docela. Ženy se po sobě dívaly, nebyly si jisté, jak to, co řekla, převést do jiných slov. Tak blízko šahádě: není božstva kromě Boha. A zároveň pravý opak. A pokud vyslovení šahády znamenalo pro muže či ženu, že se stali nezvratně muslimy, říci opak - to muselo znamenat přinejmenším smrt.
"Dovolte, já to vysvětlím."

## Kapitola 8

"Co myslíš tím, že nevíš, kde je ta Nídhöggem kousnutá žena? Řekl jsem ti, ať ji nespouštíš z očí!"
Brand, jenž nebyl zvyklý, aby s ním někdo takhle mluvil od doby, kdy mu začaly růst vousy, zaťal pěsti a začal cosi bručet v odpověď. Vedle něho stál skoro o dvě stopy menší Hund a tvářil se zoufale jak kvůli zmizení Svandís, tak kvůli sílícímu střetu mezi provinilým, ale ne kajícným Brandem a rozzlobeným a přespříliš ustaraným Shefem.
Kolem nich vládl chaos. Seveřané dostali vyhrazeno celé nádvoří, jakási kasárna na břehu Guadalquiviru. Nyní muži vybíhali ze dveří a zase se vraceli a vzduchem se neslo rozzlobené a zvídavé volání. Na pískovém nádvoří ležela výbava a muži stáli na stráži před druhy, kteří by snad hodlali nahradit své nedostatky na účet někoho lajdáčtějšího. Vikinští velitelé lodí a angličtí kapitáni s oddíly kušištníků si přepočítávali muže a snažili se zjistit, kdo schází.
"Koukni se na ten binec," ječel Shef dál. "Dvanáct chlapů je fuč, Skardi říká, že nějakej parchant prodal půlku vesel k lodi - vesla, pro Krista Pána, totiž Thora - a ty hadrový hlavy na mne pořád řvou, abychom se vrátili po řece, protože přicházejí křesťané s vojskem a Loki ví čím. Vrátíme se k lodím a nejspíš zjistíme, že už je spálili až k hladině, aniž by si jedinkrát vystřelily, protože všichni chrápali. A teď se musím zastavit a hledat nějakou pitomou ženskou, protože ty nedokážeš dát ruce pryč od flašky!"
Brand začal vrčet a přitiskl si ruce na břicho, aby svého krále, pána a bývalého druha-carla neuškrtil. Hund se postavil mezi oba mnohem větší muže ve snaze je zadržet. Shef si uvědomil, že křenící se diváci, sledující hádku, se teď dívají za něj. Obrátil se.
Bránou na nádvoří ještě v ranním stínu vstoupila Svandís. Závoj měla uvážlivě přetažený přes celý obličej. Když se setkala s padesátkou nepřátelských zraků a mlčením, závoj si stáhla. Zamračila se a vystrčila bradu. Brand se s tichým zaúpěním pudově chytil za břicho.
"No, už je zpátky," řekl uklidňujícím tónem Hund.
"Ano, ale kde byla?"
"Na lovu kocourů," zamručel Brand. "Venku celou noc. Nejspíš si ji nějaký Arab vybral do harému a pak zjistil, že za ty potíže nestojí. Vůbec se mu nedivím."
Shef se podíval na rozzlobeného muže před sebou a pak koutkem oka na Hunda. V jeho kultuře byla každá žena majetkem nějakého muže, manžela, pána, otce či bratra. Pokud se nějaká zatoulala do cizí postele, znamenalo to hlavně zneuctění pro muže. V tomto případě, pokud to mohl posoudit, jestli Svandís měla nějakého majitele, tak to byl muž, který ji vzal jako svou učednici, totiž Hund. Pokud to on nevezme osobně a nebude se cítit zneuctěný, tak se v podstatě nic nestalo. V každém případě si Shef byl téměř jistý, že Svandís nevyužila chvilky, kdy ji nikdo nehlídal, aby si našla nového milence, ať už si Brand myslel cokoliv. Přes všechnu svou krásu vypadala spíš rozzlobeně než koketně. Z toho, co mu Hund řekl a naznačil, to bylo jen přirozené.
Svandís se připravovala na proud urážek a nejspíš i ran, což by normálně následovalo po tom, co udělala. Shef se místo toho začal obracet, avšak ještě se ohlédl a prohodil: "No, hlavně, když jsi v pořádku." Popadl Branda a vlekl ho k hromadě naskládaných vesel, které Hagbard znovu počítal, ve snaze dostat konečnou odpověď.
Zuřivost, která se v ní klubala jako obrana, vytryskla na povrch. "Nechceš vědět, kde jsem byla?" zavřískla. "Co jsem

dělala?"
Shef se ohlédl přes rameno. "Ne. Promluv si o tom s Hundem. Avšak jedna věc. Jakým jazykem jsi mluvila? Skaldfinn si byl naprosto jistý, že tady nenajdeš tlumače, kromě na latinu, kterou neznáš."
"Anglicky," zasyčela Svandís. "Kolik Angličanek je podle tebe v Córdobě? V harémech?"
Shef pustil Branda, vrátil se a podíval se na ni pozorněji. Svandís si všimla, že se zase tváří zachmuřeně. Když promluvil, vypadalo to, že mluví sám k sobě, i když oslovil Hunda.
"Mohlo nás to napadnout, co? Viděl jsem je na trhu v Heddeby. Vikingové tam prodávali wendišské dívky Arabům. Strážný mi řekl, že cena za dívky stoupla, když anglický trh přestal nést. Ale musejí je sem prodávat padesát let. Najdeme je všude, kam přijdeme, Hunde. V zapadlých vískách v Norsku, v drnových chajdách na Shetlandech, tady ve Španělsku. Na světě zřejmě není místo, kde by nebyl nějaký otrok z Norfolku nebo Lincolnu. Nebo Yorku," dodal, když si vzpomněl na berserka Cuthreda. "Jednou si budeme muset popovídat se zkušeným otrokářem, vsadím se, že jich máme pár i v našich řadách. Zjistit, jak je rozdělovali a oceňovali na trh. Ty sedřené jako švédské obětiny, silné dělníky na statky v horách. A hezké ženy sem, za zlato, ne za stříbro."
Shef sáhl po zbrani, jenže jako obvykle žádnou neměl, dokonce ani krátký meč u pasu.
"Dobře, Svandís, někdy mi o tom povíš. Nedávej si vinu za to, co udělal tvůj otec, on za to zaplatil. Teď, jak můžeš vidět, se stěhujeme. Nasnídej se a sbal si věci. Hunde, zjisti, jestli je někdo nemocný."
Cílevědomě vyrazil k veslům a zavolal na Skaldfinna, ať zjistí, jestli se dají nějaká vykoupit od jejich nových majitelů.
Svandís se na něj nejistě mračila. Brand také odešel a mumlal si pod fousy. Hund se podíval na svou učednici.
"Mluvila jsi s nimi o své víře?" zeptal se tiše.

o o o

"Nevěřící si zase hrají se svými bednami," poznamenal velitel córdobské vlajkové lodi ke kapitánovi námořní pěchoty.
Kapitán, Córdoban, plivl do moře, aby ukázal znechucení a opovržení. "Snaží se dohonit učeného ben Firnáse, Alláh mu buď milostiv. Jako by psí synové z dalekého konce Barbarie mohli dokázat to, co skutečný filozof! Vidíš, jejich bedna už padá a není v ní muž ani chlapec. Půjde dolů jako pyj starého šajcha. Je úplně jiná než ta ben Firnásova, tu jsem viděl létat jako ptáka s chlapcem místo zobáku. Kéž nevěřící trpí v mukách pro svou pýchu a hloupost."
Velitel loupl okem po kapitánovi a říkal si, jestli je takový vztek moudrý. "Alláhova kletba na ně," řekl mírně. "A na všechny, kdo nevěří v Proroka. Ale ať jim to nespadne, dokud nám neukážou, jak fungují ty jejich kamenovrhače."
"Kamenné stroje!" prskal kapitán. "Lepší postavit se Ísovým vyznavačům se šavlí v ruce, jako jsme to dělali vždycky, a taky jsme je vždycky porazili."
Tak tím to je, došlo veliteli. Vidí, jak mu berou jeho práci. "Jak říkáš," souhlasil znovu. "A bude-li to vůle Alláhova, tak to taky uděláme. Avšak jednu věc mi, Osmane, musíš nechat. Podržme si tyhle majus, tyhle severské pohany bez knihy, na své straně, aspoň dokud se nestřetneme s Řeky. Jejich kamenné stroje dokážou, co šavle ne. A já netoužím setkat se s řeckým ohněm na moři."
Vrátil se od zábradlí, než se rozmrzelý voják zmohl na odpověď.
O půl míle dál nad čistou modrou vodou u pobřeží Shef koukal do dalekohledu, který mu dal arabský filozof, a díval se, jak se bedna pomalu pohupuje po obloze. Nebyl nijak zvlášť podrážděný. Jakmile spojenecká flota Poutníků a Andalusanů vyrazila na moře po divoké jízdě dolů po Guadalquiviru, pustil se do pokusů, s čímž mu ochotně pomáhali Cwicca, Osmond a osádky balist z Fafnisbane. Shef zajistil, že s sebou vezou velké množství tyčí a plachtoviny, jaké používal i ben Firnás. Se svými muži teď stavěli bedny všech možných tvarů. "Nevíme, co tu věc drží nahoře," vykládal Shef dychtivě poslouchajícímu kroužku. "Takže klidně můžeme vyzkoušet všechno a zjistíme, co funguje."
Dneska zjišťovali účinek bedny celé obalené plachtovinou bez průduchů a panelů. Vypadalo to na úplný propadák. Znamenalo to, že panely jsou nakonec nezbytné i proti tomu, co zdánlivě říkal zdravý rozum? Nebo to bylo kvůli dvěma ovládacím lanům, která dnes také zkoušeli? Dva Angličani, kteří lana drželi, se jemně snažili ovládat bednu na obloze, ale jen s omezeným úspěchem.
Nezáleželo na tom. Například to byla zábava pro mužstvo. Shef se podíval na vrcholek stěžně a viděl, jak tušil, že hlídka civí na bednu, místo aby se věnovala svým povinnostem. Křikl, zamával a muž se provinile obrátil a znovu se zahleděl k obzoru.
Shef také ze svých velice bohatých zkušeností věděl, že každý technický průlom přišel skrze pokusy, kdy si muži, kteří se strojem museli pracovat, zvykali na to, co vše dělá, přicházeli na problémy a vymýšleli, jak je vyřešit. Ještě nikdy nic nefungovalo stoprocentně hned na první pokus. Teď prostě nechával muže, aby se bavili, zkoušeli dosáhnout alespoň standardu, jejž jim předvedl ben Firnás, získávali zručnost, jíž budou potřebovat, až přijde čas věci vylepšit. Jednu věc si ben Firnás neuvědomil, kupodivu se zdráhal dostat se až na hranice své teorie, v čemž Shef již poznal věc typickou pro zdejší kulturu: Pokusy s létajícím strojem s člověkem na palubě by byly mnohem bezpečnější nad klidným mořem než nad kamenitou roklí. Shef již zjistil, kolik Ordlafových lehkooděnců umí plavat.
Bedna, za všeobecného zklamaného vzdychání, dosedla na vodu. Jedna z pěti dlouhých vikinských lodí, s nimiž vpluli po Guadalquiviru do Córdoby, k ní zamířila, vesla se líně zvedala a klesala a muži vytáhli bednu a provaz a dovezli je zpátky.
Dvoustěžník měl jednu slabinu, které si na Atlantiku, pro nějž byly navrženy, nikdo nevšiml. Byly to skutečné plachetnice, rychlé, houževnaté, schopné uvézt onagery, kuše a desítky tun potravin a vody. V britských či skandinávských vodách, kde téměř nikdy neustával vát vítr, ovládly moře proti franckým kogám a vikinským dlouhým lodím, protože první byly příliš pomalé a druhé příliš křehké, aby se jim vyrovnaly.
Nikdo se s nimi ale nepokoušel veslovat dál než na pár set yardů cestou z přístavu, k čemuž se používala velká vesla

pro čtyři muže, a dokázaly se jenom plazit. Tady, na Vnitřním moři, při počasí, jaké bylo dneska, vítr nestál za řeč. Se spuštěnými plachtami a s tím nepatrným větrem, vanoucím přímo od moře, Fafnisbane a jeho sesterské lodě třídy "Hero" - Grendelsbane, Sigemund, Wada, Theodrik, Hagena a Hildebrand - se jenom ploužily. V protikladu k tomu pět vikinských člunů pod vesly na klidném moři s nimi snadno udrželo krok a jejich posádky měly radost, že si můžou vybít nadbytek energie sháněním beden. Córdobské galéry zatím, poté, co jejich admirál několikrát vybuchl vzteky, zřejmě tu situaci přijaly. Rutina se ustanovila taková, že dopoledne galéry veslovaly, v poledne si udělaly dlouhou siestu a potom veslovaly znovu do západu slunce, aby našly místo pro tábor a vodu. Nevěřící urazili většinu vzdálenosti, která je dělila, během siesty a pak to dohonili večer. Spojení mezi předsunutými loděmi a opozdilci udržovala řada lodí mezi nimi. Admirál, zřejmě ze zdvořilosti - nebo spíš proto, že jim nevěřil - se svou nazeleno natřenou galérou zůstával vzadu spolu se dvěma desítkami větších lodí. V případě nutnosti by to stačilo, aby zničily Shefovu flotilu. Tomu by se dalo zabránit jedině tak, že by si od Arabů udržovali jistou vzdálenost, aby měli čas spustit onagery. Shef si to promyslel a situaci přijal. Když ho Arabové nenapadli v ulicích Córdoby, tak to tady a teď neudělají, když mířili do boje proti společnému nepříteli.

Hagbard se připravoval k polednímu obřadu, kdy svou hůlkou měřil výšku slunce a výsledky poměřoval s tabulkami, které sestavoval. K ničemu to nebylo. Výsledek neřekl - pokud Shef pochopil teorii - jak daleko na jihu nebo na severu jsou, znamenalo to jen, že Hagbard mohl říci, v úrovni kterého místa na pobřeží Atlantiku právě jsou. Mnohem zajímavější by bylo spojit jednou tyto výsledky s dobrou mapou. Shef uznával, že taková informace by byla jemu a jeho druhům ušetřila spoustu potíží při dlouhé cestě přes norský Keel od atlantského pobřeží do Jarnberalandu.

Shef rozvinul mapu, kterou dostal od svých arabských hostitelů, tu, již považoval za nejlepší, co zatím viděl. Včera večer nabrali vodu v Denii, dobrém chráněném přístavu s hladkými plážemi po obou stranách, kam mohli vytáhnout lodice s mělkým ponorem. Velitel místní posádky jim ohlásil, že křesťanské válečné lodi, a zvláště obávána řecká Rudá flota, přistály v minulých dvou týdnech jen pár set mil na sever. V této chvíli mohly být těsně za obzorem.

Při tom pomyšlení Shef zvedl hlavu a zavolal na hlídku.

"Něco nového?"

"Ne, pane. Admirál roztáhl baldachýny a přestal veslovat, zůstávají za námi. Na moři je pár rybářských člunů. Všechny mají ty legrační třírohé plachty. Obzor je holý jako zadek -"

Přirovnání přerušil Hagbardův výkřik. Hagbard se z nějakého důvodu rozhodl, že čistotu jejich jediné pasažérky je třeba chránit před znečištěním. Shef si všiml, že žádný z Vikingů, jakkoliv ji neměli rádi, nedokázal docela odolat bázni, již všichni cítili k ragnarssonské krvi.

Hagbard seděl se zkříženýma nohama na palubě vedle Shefa a mapy spolu s Hundem a Thorvinem, kteří se usadili pohodlněji na plátěné skládací stoličky. Shef se chvíli rozhlížel, napadlo ho, koho ještě by mohl pozvat na nenadálou schůzku. Brand nebyl na palubě, trval na tom, že se vrátí na vlastní loď Narwhal, kterou postavil jako náhradu za oplakávaného Walruse. Jako důvod uvedl, že je na palubě majestátního korábu Fafnisbane netrpělivý, dával přednost mnohem pohyblivější menší lodi. Shef soudil, že prostě nesnese přítomnost Svandís, ať už kvůli jejímu otci, či jí samotné. Skaldfinn stál u zábradlí. Proč nepřijde? Shef si uvědomil, že vedle něj je žid Sulajmán, jehož nechtěl opustit, a nebyl si jistý, jestli by byl Sulajmán vítaný na poradě, které by teď docela dobře rozuměl.

Žid byl zvláštní, důstojná, odtažitá postava. Shef si ho celé týdny neuměl představit jinak než jako tlumočící stroj, ale naučit se cizí jazyk člověku poskytne značně lepší přehled. Shef si začínal myslet, že přes všechna ujištění, jak je věrný Abdurrahmánovi a svým muslimským pánům, je Sulajmán - ne úplně důvěryhodný? Bylo by možné ho získat na svou stranu? Při rozhovorech se vynořila jedna věc, v muslimském světě platili daně židé a křesťané, ale muslimové ne. To muselo být zdrojem nespokojenosti, když už ne nepřátelství. Shef Skaldfinnovi pokynul a ukázal mu, že se Sulajmán může také připojit.

"No," pravil Hagbard. "Pověz nám znovu, pane, jaký je plán? Vypustíme do vzduchu bednu, ukradneme křesťanům řecký oheň a shodíme ho na ně z oblohy."

Shef se zazubil. "Neříkej to Mujatíjovi. Jeho pána to prý napadlo prvního. Dobrá. Jsme asi tady." Prstem s okousaným nehtem poklepal na mapu. "Křesťané nemůžou být daleko, a my zjistíme, že se na nás hrnou, ve chvíli, kdy to zjistí oni o nás. Měli bychom čekat přímý čelní útok. Tudíž to dopadne jinak. Znají něco, co my ne, a my známe něco, co neznají oni."

"Tohle je ta lehčí část," řekl Hagbard, nejmladší a nejlehkovážnější z poutnických kněží. "Pověz nám, co víme."

Shef se znovu zazubil. "Víme, že nikdo z těchhle lidí, křesťani ani Arabové, nevědí, jak vést námořní bitvu."

Ticho a výměna pohledů. Nakonec se odvážil zeptat Sulajmán, když se prve ujistil, že nikdo jiný se na návnadu nechytí. "Pane králi? Andaluské floty vybojovaly mnoho bitev. A stejně tak Řekové. Myslíš - že je nevedly správně?"

"Ne. Myslím tím, že to nebyly námořní bitvy. Z toho, jak pracuje ten starý admirál jak-se-jenom-jmenuje," - Shef ukázal palcem přes rameno ke galéře s baldachýny, oddávající se siestě dvě míle daleko na vodě připomínající sklo. "Jeho představa je bojovat v podstatě pozemní bitvu, kde jeho lodi vytvoří křídlo. Od chvíle, kdy jsme se spojili tam u - Alicante? - se jenom snaží udržet krok s pozemním vojskem, které pochoduje po pobřeží. Je pravda, že ho naše lodě zdržují, ale kdybychom pluli celou noc, což my bychom klidně udělali, postupovali bychom rychleji. Jenže on se každou noc utáboří tak, aby se setkal se svým suchozemským kolegou. Čekají střet na břehu, vojsko proti vojsku, flota proti flotě. Nikdy se příliš nevzdálí od zdroje vody - nemůžou, když mají všechny tyhle veslaře a je takové horko - a nikdy se nevzdálí od vojska, jízdy ani pěších."

"Jakou nám to poskytuje výhodu?" zeptal se Thorvin opatrně. To, co vykládal jeho bývalý chráněnec, znělo až příliš jako sebevědomé blábolení šílence, což se samozřejmě nikdo neodvážil říci o vítězi od Hastingsu a Braethraborgu.

"Já bych rád našel nepřítele a pak s větrem od pevniny, co vane každé ráno, zamířil na moře, abychom se jim odpoledne dostali do boku a do zad od otevřeného moře. Pak můžeme v denním světle použít balisty a oni budou v pasti mezi

námi a pobřežím."
"Máš jenom sedm lodí s - jak jim to říkáte? - mezky," poznamenal mírně Sulajmán. "Stačí sedm k tomu, aby rozhodly velkou bitvu?"
"Admirál tady má stovky lodí," opáčil Shef. "Stejně tolik jich měli, jak jsme slyšeli, i admirálové obou flot, které už Řekové zničili. Ty obě byly proti řeckému ohni bezmocné. My doufáme, že křesťanské floty budou bezmocné proti našim kamenům."
"Potopit stovky lodí střelbou potrvá dost dlouho," poznamenal Thorvin skepticky.
"V tom je ten háček. Já chci zasáhnout jenom lodi s řeckým ohněm. Prý jsou to červené galéry. Je jich tak asi dvacet. V této bitvě bude záležet pouze na jejich dvaceti ohnivých lodích a našich sedmi s mezky. Zvítězí ten, kdo zaútočí první. Jakmile se rozhodne tohle, ostatní lodě budou jenom vepřové pro řezníka. Totiž jehněčí pro řezníka," opravil se spěšně, když si vzpomněl na podivné dietní návyky muslimů a židů.
"Chápu," řekl Skaldfinn. "Druhá otázka: Co znají oni a my ne?"
"Nevím," řekl Shef rychle, než s odpovědí, která byla nasnadě, přijde někdo jiný. Všichni Severané se zasmáli a Sulajmán je nevzrušeně pozoroval a hladil si bradu. Jsou jako děti, pomyslel si, právě jak říkal Abdurrahmán. Budou se smát čemukoliv. Samé žertíky a koniny, muži si schovávali jídlo, svazovali tkaničky od bot. Sám král každý den nechával létat bedny a nezáleželo mu na tom, že padají do moře. Neměli žádnou důstojnost. Nebo snad měli pocit, že mají tolik důstojnosti, že jim ji nemůže uloupit nic, k čemu se rozhodnou? Mujatíja mluvil až do ochraptění o tom, jak pitomí a neučení jsou. A přesto se učili strašně rychle a Mujatíja se nenaučil nic, co k němu nepřešlo skrze autoritu většího muže nebo, ještě lépe, velké knihy. Sulajmán uvažoval, co si asi jednooký myslí doopravdy.
"Doufám, že nevědí, že jsme tady," řekl Shef nakonec. "Nikdo v jižním moři ještě neviděl střílet mezka. Třeba čekají další sebevědomou muslimskou floru, velká přesila a odvaha. V tom případě je nejspíš máme. Ale jestli vědí, že tu jsme, tak bych čekal, že se pokusí o noční útok. Přesný opak toho, co chceme. My potřebujeme světlo, abychom mohli střílet z dálky, a chceme se rozptýlit. Oni chtějí, abychom se srazili co nejblíž, střetnout se s natlačeným nepřítelem nablízko, při čemž na světle nezáleží. V každém případě si oni světlo udělají sami."
"Odpověď na to je docela jasná."
"Správně," souhlasil Hagbard. "Zůstaneme u pobřeží ve skrytu za ostatními loděmi. Jestli je zapálí, budeme mít světlo na střelbu a čas natáhnout stroje."
"Možná nevíme ještě něco?" zopakoval Thorvin.
"Já vím. Mohli postavit Nebojsu, jako byl ten náš?"
Hagbard zavrtěl hlavou, stále trochu smutně. Ten neohrabaný, plavby téměř neschopný Nebojsa obložený ocelovými pláty, který před sedmi lety doslova rozbil flotilu Ragnarssonů, bývala kdysi jeho vlastní loď Aurvandill, nejrychlejší plachetnice na celém Severu, jak tvrdil, než ji úplně přestavěli. Ale i jí přerazily páteř kameny z balist a po bitvě už nikdy znovu nevyplula. Už dávno ji rozštípali na dříví na otop.
"To nemůžou," řekl klidně. "Díval jsem se na galéry z Vnitřního moře, viděl jsem, jak je stavějí. Prý to dělají už tisíc let stejně, a řecké lodě budou taky takové. Prkna dávají k sobě, není to jako naše klinkrová obšívka. A prostě dávají prkna na sebe, až je to hotové, nemají žádnou kostru. Slabý kýl, velice slabá žebra. Posílená příď a záď kvůli klounu, ale i to jen málo. Udělat do nich díru nedá moc práce. Samozřejmě neříkám, že stavitelé jsou hloupí. Jenom že stavějí pro mělké moře bez přílivu a vlnobití. Říkám, že ze žádné z těch galér se Nebojsa postavit nedá. Nemají na to dost silnou kostru. Tím jsem si jistý."
Dlouhá zamyšlená odmlka, přerušovaná křikem a šplícháním. Fafnisbane se teď v poledním horku zastavil docela, plachty zplihle visely a jenom poskytovaly stín. Posádka využila příležitosti, muži se svlékali a skákali do přívětivé modré vody. Shef si všiml, že Svandís stojí u zábradlí, pozoruje naháče a nepřítomně se škrábe na boku pod dlouhými šaty z bílé vlny. Vypadala, že se každou chvíli svlékne též. To by přinejmenším způsobilo nějaké vzrušení, nemluvě o tom, co by Brand řekl o hněvu mořských čarodějnic a marbendilů z hlubin. Jeho autorita v těchto otázkách se paradoxně zmenšila, jakmile se muži dozvěděli, že je sám ze čtvrtiny marbendil.
"Tak se budeme držet plánu," řekl Shef. "Hagbarde, ty se Sulajmánem dneska večer promluvíte s admirálem o nočních strážních lodích. Zítra ho požádám, ať lehké lodi vyšle dopředu, aby našly nepřítele a udržely ho na místě, abychom ho mohli obklíčit. Naší tajnou zbraní, kromě mezků, je, že se nebojíme otevřeného moře, ani nám nedojde voda pro žíznivé veslaře. Na to se spolehneme.
A je tu ještě jedna dobrá věc."
"Co je to?" chtěl vědět Hagbard.
"Není tady starý ramenáč Bruno. Chci říct císař."
"Jak to víš?"
Shef se zakřenil. "Cítil bych, kdyby byl ten všivák poblíž. Nebo by se mi o něm zdály ošklivé sny."

o o o

Necelé dva dny cesty daleko oba velitelé spojených římsko-řeckých expedičních sil také vymýšleli bitevní plán. V zadní kajutě velké řecké galéry, v horku a polosvětle, provoněném cedrovým dřevem, seděli jen oni dva. Žádný nevěřil na poradu s podřízenými. Jako jejich pánové před nimi, císařové Bruno a Basileios, i oni zjistili, že se docela dobře domluví latinsky, jazykem, který ani pro jednoho z nich nebyl mateřštinou, ale jíž oba do jisté míry rozuměli. Ani jeden jí nemluvil rád. Řek Georgios se naučil italskou formu latiny od neapolských námořníků, jimiž opovrhoval jako zženštilci a kacíři. Němec Agilulf se naučil francouzskou formu od svých sousedů na druhém břehu Rýna, které nenáviděl jako dávné nepřátele a naduté rádobykulturní nadřazence. Přesto se oba naučili dělat, co bylo nutné ke spolupráci. Dokonce si

začali do určité míry opatrně vážit schopností toho druhého, což se zrodilo z mnoha měsíců úspěšných bojů a vítězství.
"Jsou den na jih a pomalu se blíží?" vyptával se Agilulf. "Jak to víš?"
Georgios ukázal rukou na to, co bylo za malými okénky zasazenými do zádi galéry. Mezi dvacítkou jeho červených lodí o délce sta stop byl houf menších plavidel všech velikostí, která posbírali v křesťanských rybářských vesničkách na severním pobřeží Španělska, ostrůvcích a na hranici mezi Španělskem a Francií.
"Arabové jsou tak zvyklí na rybářské čluny, že si jich nevšímají. Navíc nepoznají křesťanský od muslimského nebo židovského. Naše čluny se promíchají s jejich. Každou noc se jeden vydá na moře a přiveze zprávy. Už pár dní vím přesně, kde je každá jejich loď."
"Oni třeba stejně sledují nás."
Georgios zavrtěl hlavou. "Já nejsem tak neopatrný jako arabský admirál. Na padesát stadií odsud se nedostane žádný člun, který bychom neprohlédli. Když jsou na něm muslimové -" Sekl rukou.
"Jak to, že tvoje výzvědné čluny jsou zpátky tak dlouho před jejich flotou. Jsou rychlejší?"
"Rozhodně šikovnější. Vidíš ty plachty, které používají?" Georgios znovu ukázal rukou na shluk člunů vedle lodi. Jeden z nich, plující někam s posílkou, měl spuštěnou plachtu. Trojúhelníkovou plachtu na šikmém ráhně. "Tady se tomu říká latinská plachta - v jejich jazyce lateeno." Oba muži se štěkavě zasmáli, oba k cizincům cítili opovržení. "U nich lateeno znamená -" Georgios hledal slovo. "Něco jako aptus, šikovný. A tohle je šikovné oplachtění, rychlé a v lehkém větru užitečné."
"Tak proč je taky nepoužíváš?"
"Když se podíváš blíž," vysvětloval admirál, "uvidíš, že když chceš loď otočit," - ani jeho latina, ani Agilulfova nesahala až k výrazu "křižovat" - "nemůžeš jenom otočit ráhno, to je ta tyč, co na ní visí plachta. Musíš ráhno zvednout přes vršek stěžně. U malého člunu je to snadné. Čím je stěžeň vyšší a ráhno těžší, tím hůř se to dělá. Tohle je oplachtění pro malé čluny. Nebo pro lodě plné námořníků."
Agilulf zavrčel, moc ho to nezajímalo. "Takže víme, kde jsou, ale oni nevědí, kde jsme my. Jak nám to pomůže?"
Řek se zaklonil. "No, naší zbraní je oheň. Jejich - jak jsi mi tolikrát opakoval - je kámen. Tvrdíš, že jsi viděl, jak jedna jejich loď, navíc železná, potopila celou flotu za kratší dobu, než odsloužíš mši."
Agilulf kývl. Zúčastnil se bitvy u Braethraborgu, viděl, jak Ragnarssonovu flotu rozbil na kusy Shefův Nebojsa. Udělalo to na něj velký dojem.
"Věřím ti. Oni tedy budou chtít bojovat na dálku, my chceme boj zblízka. Mohli by čekat, že zaútočíme v noci. Já mám lepší nápad. Víš, mí muži na výzvědných člunech se shodují v jedné věci. Ty severské lodě jsou plachetnice. Neviděli, že by na nich někdo vesloval, a na pohled jsou těžké, s kulatým kýlem.
Tady ale vždycky kolem poledne, když země a voda dosáhnou stejné teploty, vítr utichá. Nevane vůbec žádný vítr. Tehdy na ně udeřím."
"Svoje kameny můžou vrhat, aniž by se pohnuli," poukázal Agilulf.
"Ne přes příď nebo záď. V každém případě mám v plánu zahnat nebo spálit jejich doprovodné lodě, Araby. A pak se důkladně podívám na Seveřany. Když se já budu moci hýbat a oni ne. Pokud dojde k nejhoršímu - tak prostě odplujeme pryč. Ukážou nám svou slabinu - my jí využijeme."
"Takže ty zaženeš flotu a necháš Seveřany sedět, bude-li to nutné, a potom zaútočíš s námořní pěchotou a veslaři od moře na týl arabského vojska. Já zepředu zadržím jízdu a pěchotu."
Georgios mlčky kývl. Oba muži věděli, že v plánu může dojít k různým změnám. Již oba znali způsob, jakým ten druhý myslel a co by udělal. Ještě neprohráli jedinou bitvu, severní pobřeží Středozemního moře získali celé.
Agilulf vstal. "To zní docela dobře. Moje oddíly pro tvé lodi jsem již vyčlenil. Hodinu před úsvitem budou na břehu s celou výbavou. Jenom nech připravit čluny, které je přepraví."
Georgios se také zvedl. Potřásli si rukama. "Škoda, že tu není císař," řekl náhle Agilulf. "Totiž můj císař."
Georgios zakoulel přehnaně očima. "Je to tvůj císař, ne můj. Ale dokonce ani můj císař nebo ten pitomec před ním by v tomto stadiu války nešli hledat nějaké relikvie."
"Minule se mu to vyplatilo," podotkl Agilulf a snažil se do hlasu dostat co nejvíc věrnosti.

## Kapitola 9

"Pověz mi znovu o tom zatraceném -"
Bruno, císař Svaté říše římské, ochránce víry, metla kacířů, odpadlíků a falešných věřících, se odmlčel. Byl to špatný den. Další špatný den. Zde, v divoké krajině, kde se Francie spojovala se Španělskem a obě země oddělovaly vysoké Pyreneje, stála nad každou vesnicí pevnost na skále, z nichž většina se jmenovala "Puig-punyent", "Špičatá hora". Proto se tu dařilo tolika muslimským banditům. Teď už však ne. On je vypudil. Jenomže nyní, když by od křesťanů, které zachránil před jejich nepřáteli, mohl čekat vděk a spolupráci, setkával se místo toho jen s umíněným odporem a zavřenými branami, lidé odháněli stáda do hor a zavírali se ve svých orlích hnízdech. Ale ne všichni. Podle baronů, kteří za ním přišli a podvolili se mu, byli lidé, kteří mu odporovali, kacíři z nějaké staré sekty, která se usadila v pohraničí, s níž katolíci po generace vedli soukromé sousedské spory.
Potíž byla v tom, jak se všichni shodli, že zrovna tihle kacíři ukrývali svatý grál. Pokud existoval - a Bruno vášnivě věřil, že ano, stejně jako posvátné kopí, na němž spočívala jeho vláda, bylo ukryté mezi pohany - byl na nějaké hoře, schované u kacířů.

A tak se pustil do jejich vyhlazování, vypaloval je, zabíjel, děsil, podplácel a lichotkami lákal z jejich horských doupat.

Občas to šlo dobře, někdy zase špatně. Dneska to šlo špatně. Zuřivý odpor, brána nedotčená těžkými kameny a dvacet dobrých bratří z Lanzenorden mrtvých spolu s mnoha oddíly odvedenými barony v jižní Francii.
Přesto málem spáchal smrtelný hřích, když nadával na drahocennou relikvii. Bruno se odmlčel a rozhlížel se kolem. Pokání si určoval sám. Kdysi si vzal hrst dřevěných třísek, zapálil je a nechal je hořet v dlani. Ale puchýře ho omezovaly v boji. Neměl právo si znemožnit boží práci kvůli vlastním hříchům. A v každém případě nezhřešila ruka. Ne. Vytáhl dýku, podržel špičku nad svící a počkal, až rudě žhnula. Potom vyplázl svůj velmi hříšný jazyk, rozpálenou špičku na něj položil a chvíli ji tam držel. Po zaprášených lících mu pomalu stékaly slzy, avšak ostře řezaná tvář se jinak nezměnila. Ucítil pach spáleného masa, který nyní, po dnech obléhání a šarvátek, dobře znal. Kriticky se podíval na dýku, aby se přesvědčil, zda se nějak změnila teplota. Zřejmě ne. Vzhlédl a setkal se s nesouhlasným pohledem svého důvěrníka a duchovního rádce jáhna Erkenberta. Erkenbertovi se jeho asketické praktiky nelíbily, podle něj vedly k duchovní pýše.
"Pokud tě urazilo tvé oko, vyndej ho," řekl Bruno v odpověď na nevyslovené obvinění.
"Lepší se řídit nařízeními svého zpovědníka," opáčil Erkenbert, "pokud nějaká má." Erkenbert choval k Brunovu zpovědníkovi Felixovi zášť, neboť Felix byl kněz, a tak mohl naslouchat zpovědím a dávat rozhřešení, kdežto Erkenbert, stále pouhý jáhen, nikoliv.
Bruno hrozící hádku zahnal posunkem. "Teď," řekl, "mi znovu pověz o požehnaném grálu našeho Pána. Má víra bohužel opět potřebuje posílit."
Erkenbert začal vyprávět, ale stále se tvářil neochotně a nelibě. V jistém smyslu byl Erkenbert muž lapený úspěchem. Byl s císařem, když se ten, ještě jako pouhý Ritter des Lanzenordens, vydal na pustý Sever, odkud se vrátil s posvátným kopím, které znovu sjednotilo hroutící se říši Karla Velikého. A protože byl s císařem celou dobu a prováděl výzkum, díky němuž mohli kopí identifikovat, a navíc utěšoval malomyslného císaře, když měl pocit, že jeho hledání nikdy neskončí, byl nyní považován za odborníka na relikvie a hledání. S nápadem získat kopí však původně přišel a nakonec ho ověřil svatý Rimbert, arcibiskup hamburský a brémský. Příběh, o jehož pravdivosti byl nyní císař přesvědčen, ale měl úplně jiný zdroj.
Erkenbert však přesto prostudoval těch pár dokumentů, jež mu přinesli. Celý příběh znal stejně dobře jako kdokoliv jiný. Snad bylo dobře, že jej vyprávěl člověk, který jím v žádném případě nemohl být sveden.
"Jak zajisté víš," začal, "čtyři evangelisté nevyprávějí o ukřižování našeho Pána úplně stejný příběh. A právě to je důkazem jejich pravdomluvnosti, poněvadž jsme častokrát svědky, jak čtyři lidé, kteří vidí tutéž věc, o ní vyprávějí různě. Avšak tam, kde se shodují - jako se shodli na centurionovi, jenž Kristu probodl bok kopím a pak ho oslovil jako Syna Božího - si můžeme být jisti, že je tím míněno něco velkého a posvátného, protože všem čtyřem se dostalo vnuknutí od Ducha svatého, aby viděli a zapsali stejnou věc."
Bruno kývl, tvářil se jako dítě, které slyší dobře známou pohádku před spaním.
"Ale velká moudrost či důležitá věc může být také v tom, co bylo poskytnuto pouze jednomu svědkovi. Evangelista Jan nám sděluje mnoho věcí, které u ostatních chybí. Jedna z nich je zvláštní, ale ne nepravděpodobná. I jinde jsem se dočetl, že když Římané, krutý a bezbožný to lid, ukřižovali člověka, měli ve zvyku nechat jeho tělo sežrat ptáky."
Bruno, jehož šibenice po celé Evropě sténaly pod nepohřbenými těly, znovu kývl, snad ho to uspokojilo, snad císař souhlasil s politikou.
"Ale židovský zákon říkal, že žádná mrtvola nesmí být nepohřbena přes jejich svátek Pesach. Proto poslali muže, aby dobili Krista a ty, kteří byli ukřižováni s ním, ne ze soucitu, ale aby je mohli sejmout před pátečním západem slunce, kdy začíná židovský šabat.
A co se stalo pak? O tom se zmiňuje pouze Jan, ale jeho příběh není nepravděpodobný, ani nebylo nutné, aby jej znali všichni. Jan nám říká, že jeden bohatý žid prosil Piláta o tělo, aby ho mohl zabalit do rubáše a uložit do kamenného hrobu - což je zvykem v kamenitých krajinách jako tato, a ne do hlíny, jako to děláme my. Jméno toho žida udává jako Josef z Arimatie. A pak nám vypráví o vzkříšení, stejně jako to různými způsoby činí ostatní evangelisté.
O tomto Josefovi existuje mnoho příběhů. Mí lidé - ne z Northumbrie, ale Angličané z dalekého západu, si vyprávějí, že tento Josef po Ježíšově smrti odplul od břehů Svaté země a nakonec se dostal do Anglie, tehdy to vlastně ještě nebyla Anglie, ale Britannia. A tam prý v Glastonbury zbudoval kostel a prováděl mnohé zázraky. Také s sebou prý přivezl svatý grál a ten tam leží doposud."
"Ale tomu my nevěříme, že?" optal se Bruno, ačkoliv odpověď slyšel nejméně tucetkrát.
"Ne. Je možné, že by bohatý žid opustil Svatou zemi, pokud by si znepřátelil vlastní lid. Ale Britannia v časech smrti našeho Pána ještě k říši nepatřila. Musela to být pustina obydlená jen divokými Velšany. Kdo by se tam stěhoval?"
"Tak proč si myslíme, že svatý grál existuje?"
Erkenbertovi se podařilo zakrýt nesouhlasné frknutí. Přinejmenším on si nemyslel, že svatý grál existuje. Ale ze zkušenosti věděl, že pokud by to řekl, jeho zbožný, leč zpupný pán by se s ním hádal, dokud by nepřiznal, že se může mýlit. "Hlavně proto, že v něj věří tolik lidí. Nicméně," pospíšil si Erkenbert, než po něm jeho pán bude chtít lepší odpověď, "nahlíženo správně, líčení smrti našeho Pána ponechává prostor pro pochybnosti.
Již jsem říkal, že svatý Jan jako jediný evangelista vypráví o Josefovi z Arimatie. Pouze v tomto evangeliu je také zmínka o židu Nikodémovi, a to třikrát. Na konci, když Nikodémos a Josef konečně zařídili Ježíšův odpočinek. V židovském chrámě, kde Nikodémos žádá spravedlivý soud. A když Nikodémos v noci přichází za Ježíšem a klade mu otázku.
Já ale četl ještě jedno evangelium."
"Kromě čtyř naší bible?" vyptával se Bruno.
"Ano. Je to Nikodémovo evangelium. Církevní otcové se ve své moudrosti rozhodli, že ho nezahrnou mezi kanonické texty. Nepochybně to však je velmi staré dílo. A vypráví nám příběh o tom, co se událo po Kristově smrti. A před jeho

vzkříšením."
"Když sestoupil do pekla," vydechl Bruno uchváceně.
"Právě toto evangelium nám poskytuje slova kréda, descendit ad infernos, sestoupil do pekla. Takže Nikodémos viděl Kristův pohřeb, věděl o jeho vzkříšení - a rozmlouval s těmi, které Kristus osvobodil z pekla. Jak jinak by o tom mohl vědět? Musel to být člověk zasvěcený hluboko do tajemství našeho Pána. Možná dokonce víc než Josef. Tito muži v našem Pánu poznali Syna Božího téměř ve stejné chvíli jako centurion Longinus, jenž si své kopí ponechal jako relikvii. Měli hodně příležitostí získat předměty, kterých se Syn Boží dotkl, a jedním z nich mohl být i grál. Podle některých je to kalich z Poslední večeře, podle jiných nádoba, do níž byla sebrána svatá krev poté, co ji prolilo kopí."
"Ale to proto, že to jsou ti zatracení Francouzi!" zaječel náhle Bruno, s obvyklou děsivou rychlostí vytasil dýku a zarazil ji do stolu před sebou. "Vždyť ani neumějí mluvit svým zatraceným jazykem! Jenom latinu przní, až zní tak, že jí nikdo na světě nerozumí! Vezmou aqua a změní ji na eau, caballerus na chevalier. Ptám se tě, co mohlo znamenat slovo graal, než ho do pusy dostali ti nečistokrevní parchanti?"
Do stanu vběhli dva osobní strážci s připravenými zbraněmi a uviděli svého pána sedět klidně u stolu. Náhle se Bruno zakřenil, mávl na ně a promluvil rodnou dolnoněmčinou. "V pořádku, hoši. Jenom říkám, co si myslím o Francouzích."
Oba muži se taky zazubili a odešli. Brüder des Lanzenordens sdíleli názor svého pána, a zvláště po dnešku, kdy Francouzi stáli na obou stranách a oni vycítili, že ti na jejich straně bojují méně odhodlaně než na straně nepřátel.
"No," řekl Erkenbert ve snaze zodpovědět otázku. "Graal může být nějaký plochý talíř či mísa."
"Ten by ale krev neudržel, ne?"
"Možná to je krev. Možná když tito lidé říkají sancto graale nebo saint graal, svatý grál, ať už to vyslovují jakkoliv, jejich předkové se snažili říci sang real, krev královská. V latině by to bylo taky skoro stejné. Jedno je sanctus graduale druhé sanguis realis. Možná je grál prostě svatá krev."
Bruno chvíli mlčel a zadumaně si sáhl na puchýř na jazyku. Erkenbert se na něho díval s rostoucím zájmem. Tohle už probírali několikrát a Erkenbert nechápal, proč si je Bruno zřejmě tak jistý sebou i svým hledáním. V Janově a Nikodémově evangeliu byly rozhodně podivné náznaky. Ale o grálu se tu vůbec nemluvilo, na rozdíl od důkazů silně podporujících existenci posvátného kopí, které ještě za života pamětníků vlastnil Karel Veliký. Nebylo tu nic jako dopis centuriona, který jáhen viděl na vlastní oči. Erkenbert měl podezření, že před ním Bruno něco skrývá.
"Jak z graduale dostaneš 'talíř' nebo 'kalich'?" zeptal se Bruno nakonec.
"To je z gradus - asi stadium," odpověděl Erkenbert. "Takže to může znamenat chod při večeři a to, na čem se jídlo podávalo."
"Ale gradus neznamená žádnou zatracenou etapu," prskl Bruno. "To říkáš jen tak. Znamená to zatracený stupeň. Znamená to něco, na co šlapeš. A graduale je něco, co má hodně stupňů. A to my oba nazýváme stejně, ať už já mluvím německy nebo ty anglicky. Stejné slovo v obou jazycích. Překontroloval jsem si to. Víš, co to je! Je to zatracený..."
"Žebřík," dokončil za něj Erkenbert studeným tichým hlasem. Poprvé pochopil, kam jeho pán míří.
"Žebřík to je. Jako ten, co nosí kolem krku však-víš-kdo."
"Ale jak by se z něj mohl stát posvátný předmět? Jako z kalicha Poslední večeře?"
"Napadlo tě někdy," zeptal se Bruno a poposedl si, "co se stalo po ukřižování?"
Erkenbert jen zavrtěl hlavou.
"No, Římané našeho Pána nesnímali, ne? Soudím, že můj předek Longinus," - jáhen jen mlčky kývl na povýšení Longina z předchůdce na předka - "se vrátil zpátky do kasáren, podíval se na své kopí a podle mě se zamyslel. Ale tělo, tělo Pána našeho - no, právě jsi to řekl, že prostě bylo předáno židům. Těm přátelským, ne těm, kteří ho nechali ukřižovat. Ale pokud chceš vědět, co se stalo pak, musíš se zeptat židů. Ne Římanů, ti všichni odešli, ne křesťanů, ti se všichni skrývali. A co podle tebe udělali jako první?"
Erkenbert němě zavrtěl hlavou. Měl děsivý pocit, že se tu cosi rodí, něco se vynořovalo z minulosti, z Brunovy vlastní minulosti, co bude mít v budoucnu strašlivé důsledky. Neměl tušení, co to může být.
Bruno ze šikovného džbánu nalil víno do dvou velkých pohárů a jeden přistrčil Erkenbertovi. "Mluvení je žíznivá práce," poznamenal a znovu se zatvářil nečekaně přívětivě a přátelsky.
"Skutečně ses nikdy vážně nezamyslel nad tím, jak někoho ukřižovat? A jak ho z kříže sundat? Co?"

o o o

Shef ležel v síti zavěšené mezi zábradlím a předním mezkem. Slabý vánek umenšoval horko stoupající z dřevěných prken a loď se mírně kolébala na téměř nehybné hladině. Sedmdesát mužů kolem něj také pospávalo, někteří v sítích, jiní se natáhli na palubu. Nad nimi svítily hvězdy, na obloze čistší, než kdo z nich viděl.

o o o

Ve snu Shef věděl, že je hluboko, hluboko pod zemí, mořem či oblohou. Byl na jakémsi obrovském schodišti. Schodišti tak velkém, že špičkami prstů právě dosáhl na další schod. Mohl by vyskočit, vytáhnout se, dostat koleno přes okraj a vyškrábat se na další schod. Kolikrát by to dokázal, než by ho přemohla únava?
A po schodišti se k němu něco blížilo. Něco obrovského, takže vedle toho vypadal jako trpaslík, stejně jako vedle něj vypadala malá myš. Z chladného vlhkého kamene cítil vibrace dus-dus-dus obrovských nohou vystupujících po schodech. Před tělem se nahoru nesl závan zloby a zášti. Pokud ho ten tvor uvidí, zašlápne ho stejně jistě, jako by on zašlápl jedovatého pavouka. Dole se také objevilo slabé světlo. Blížící se tvor ho uvidí.

Shef se rozhlédl kolem sebe a už si představoval, jak se jeho tělo a krev rozcáknou po kameni. Nahoru nevedla žádná cesta, na níž by ho stvoření nakonec nedohonilo. Nemělo smysl chodit dolů. Na bok. Přiskočil a v šeru začal hmatat po straně schodiště. Něco tam bylo, dřevěná lišta nebo obložení. A on byl jako myš. Shef si pamatoval, jak před lety měl vidění, v němž sám sebe viděl jako chromého kováře Völunda a Freyjin kněz Farman k němu vzhlížel z podlahy jako myš z deštění. Teď byl myší on a Farman - dusot na schodišti Shefa vytrhl ze zamyšlení nad tichým Domem moudrosti.
Ve dřevě byla skulina a Shef se do ní začal soukat hlavou napřed, když tu si uvědomil, že pak neuvidí, jestli mu něco hrozí zezadu, takže se vytáhl a obrátil se. Nevšímal si, jak mu třísky trhají tuniku a zadírají se mu do kůže.
Zalezl dozadu, aby ho nebylo přímo vidět. Zatáhl hlavu ještě dál, protože věděl, že ve tmě není vidět nic tak dobře jako světlá kůže. Stále viděl ven. Když byl dupot nohou přímo ohlušující, uviděl v omezeném zorném poli obličej.
Vážný, krutý obličej poznačený jedem. Obličej patřil Lokimu Baldrsbánimu, který se osvobodil z věčného vězení s hadem, co mu kapal do očí jed, když ho jeho věrná žena nezachytila včas. Obličej někoho odhodlaného se pomstít. Pomstít se za neodpustitelné bezpráví.
Hlava zmizela a nohy pokračovaly ve výstupu. A pak se zastavily. Zastavily se v úrovni Shefovy hlavy. Shef zadržel dech, a náhle si jasně uvědomoval, jak mu buší srdce, ve štěrbině to znělo jako buben v místnosti s ozvěnou. Vzpomněl si, jak Brand před užaslými Araby dupal svýma velkýma nohama. Loki by jeho křehkou skrýš určitě dokázal zničit jediným kopancem.
Kroky se ozvaly znovu, Loki pokračoval v cestě nahoru za světlem. Když Shef začal znovu dýchat, uslyšel další zvuk. Tentokrát šustot. Šustění šupin na kameni. Vzpomněl si na ten hrozný výjev, když se po něm ohnala veliká hlava, had zaútočil a nedosáhl, než se vrátil k nekonečnému úkolu mučení. Nekonečně rozezlený na bohy, kteří ho upoutali těsně mimo dosah. Obludná zmije, plazící se za tím, kdo jí tak dlouho unikal, si celá staletí ve tmě pěstovala vztek. A její oči byly blíž zemi než oči boha. Zmije navíc měly kromě zraku ještě další smysly. Smysly navržené k tomu, aby mohly ve tmě chytat myši. Shef si vzpomněl na modře naběhlou tvář Ragnara Lodbroka, otce Ivara a také Sigurda, když umíral v hadí jámě, v yorském orm-gardu.
V panice se snažil zalézt hlouběji do úkrytu. Puklina se rozšiřovala a on dostal ramena skrz. Napadlo ho, co je asi na druhé straně. Světlo zmizelo, ale šustění za ním se stále přibližovalo.
Dostal se skrz. Skrz co, nevěděl, ale teď stál v jámě a díval se nahoru. A tam, vysoko nad ním, svítil úplněk se skvrnami, takže vypadal jako lebka. Před sebou viděl zeď, byla mnohem nižší než útes za ní. Pro něj to však bylo stále příliš vysoko, nedokáže vyskočit, zachytit se a vyšplhat, jako by to byl dokázal se schody. V panice se Shef rozběhl ke zdi a nestaral se o to, kdo ho uvidí. Ale všude kolem něj, ne jenom za ním, se ozvalo pronikavé zasyčení.
Shef na místě ztuhl, vnímal šustot všude kolem sebe. Unikl Lokimu a zmiji, která ho pronásledovala. Ale teď se ocitl na lezoucím koberci z hadích těl. Byl v orm-gardu bohů. A nedalo se z něj vylézt.
Jak nehybně stál, ucítil ránu na stehně, ucítil první kousnutí, ucítil, jak se mu do žil dostává jed.

o o o

Shef se v křeči vykulil ze sítě, zachytil nohou o šňůru a práskl sebou na palubu. Okamžitě stál na nohou, připraven zaútočit libovolným směrem, a v hrdle mu bublal výkřik. Když muži kolem začali klít a rovněž se škrábali na nohy, přičemž se chápali zbraní, ucítil kolem těla svalnatou paži a na okamžik ho to zvedlo do vzduchu.
"Jenom klid," zamumlal Thorvin. "Všechno je v pořádku, jděte klidně spát. Byl to jenom sen. Jenom noční můra."
Kněz opřel Shefa o zábradlí, nechal ho podívat se na oblohu a zjistit, kde je.
"Co jsi viděl tentokrát?"
Shef popadl dech a cítil, jak na něm zasychá pot. Tuniku měl úplně propocenou, jako kdyby spadl do moře. V prázdném očním důlku ho pálila sůl.
"Viděl jsem Lokiho. Lokiho volného. Pak jsem byl v orm-gardu, jako Ragnar." Začal si třít stehno, jak měl dojem, že ho tam uštkla zmije.
"Jestli jsi viděl volného Lokiho, musí se o tom dozvědět univerzita," zamumlal Thorvin. "Možná Farman ve Stamfordu, dokonce i zřec Vigleik v Kaupangu by mohl poskytnout radu. Protože jestli je Loki volný, zkáza bohů a příchod světa Skuld jsou mnohem blíž. Možná jsme to začali my."
"Loki není volný," ozval se za nimi rozzlobený hlas. "Nikdo takový jako Loki neexistuje. Ani bohové nejsou. Zlo ve světě pochází výhradně ze samotných lidí."
Shef si ve světle hvězd vytáhl tuniku a podíval se na holé stehno. Měl na něm dvě purpurové tečky. Kousnutí.
Svandís zírala, natáhla ruku a zase ji stáhla. Pro jednou se jí nedostávalo slov.

o o o

Dvě stě mil od místa, kde se na klidném moři vznášel Fafnisbane, seděla skupinka mužů u paty jiného tmavého schodiště, vedoucího do nitra hory.
"Zítra se nejspíš dostane dovnitř," prohodil jeden z nich.
Ostatní přikyvovali a mručeli na souhlas. "Dneska ráno jsme jim způsobili těžké ztráty. Zítra přitáhnou tu velkou balistu trochu blíž a začnou dřív, když je naše vnější ochrana pryč, a zastřílejí se. Pak stačí jeden kámen do hlavní brány a jejich vojáci se dostanou skrz. My se vevnitř samozřejmě zabarikádujeme, ale..." Galicijec pokrčil rameny, ve světle svic to skoro nebylo vidět.
"Když se vzdáme zítra za úsvitu, mohli by přistoupit na nějaké podmínky. Císař Bruno je prý milosrdný, požádají jenom o přísahu, kterou můžeme složit s vědomím, že není pravá, a pak..."

Poděšené blekotání umlčel další rázný posunek. "Co se s námi stane, není důležité," prohlásil první mluvčí. "Můžeme se dohodnout, můžeme přežít, můžeme zemřít. Důležité jsou posvátné relikvie. A jestli si císař bude myslet, že jsou tu - a on si to už myslí, proto nás taky obléhá - každý, kdo přežije zítřek, půjde na mučidla a prozradí všechno, co ví."
"Co zkusit dostat je pryč? Mají hlídky, ale naši horalé se dokážou protáhnout ven puklinami Puig."
"Možná s knihami a záznamy. Ale s graduale," - mluvčí mluvil s occitánským přízvukem, takže to znělo jako graal - "to nemyslím."
"Tak dostaneme ven ostatní věci. Posvátnou relikvii prostě shodíme z hradby. Není zlatá, nejsou na ní žádné značky uctívání, jaké svým dávají katolíci. Nepoznají, co to je. Naši bratři ji vyzvednou později."
Dlouhé mlčení. "Příliš velké riziko," řekl první mluvčí. "Mohla by se ztratit v troskách. Ten, komu prozradíme, jak vypadá, by mohl zemřít, mohli by ho mučit, mohl by se přiznat.
Ne. Musíme ji nechat tady pod horou. Vstup známe pouze my a perfecti mezi našimi za hradbami. Císař nemůže strhnout horu. Vstup nikdy nenajde - pokud mu ho někdo nevyzradí."
"A žádný z nás mu to nepoví," odpověděl jeden z jeho druhů.
Náhlý záblesk, dutá rána a dávivý kašel. Dva muži položili tělo na podlahu. Tělo muže, jenž navrhoval vyjednávat.
"Buď s Bohem, bratře," řekl jeden z vrahů. "Stále tě miluji jako bratra. Nechtěl bych tě vystavit zkoušce, jíž bys nemusel projít."
První mluvčí pokračoval. "Takže je to jasné. Relikvie musí zůstat. A ti z nás, kteří znají tajné schodiště, musejí zemřít. Protože nikdo si nemůže být jistý, co v bolestech prozradí."
"Smíme zemřít v boji?" optal se jeden ze stínů.
"Ne. Rána do hlavy, zmrzačená paže. Každého mohou zajmout i proti jeho přání. Později bychom zemřeli na endura, ale to by mohlo být pozdě. Želbohu na to nemáme čas. Jeden z nás vyjde nahoru a řekne kapitánovi Marcabruovi, aby pro naše ubohé bratry, imperfectos, zítra domluvil co nejlepší podmínky. Pak se bratr vrátí. A my se z Josefova kalicha napijeme posvěceného nápoje společně."
Spokojený šum souhlasných hlasů, ruce podávané potmě přes stůl.
O hodinu později, když mlčící dokonalí zaslechli kroky svého bratra vracejícího se dolů, aby se se svými bratry napil jedu, se ve tmě ozvala poslední slova.
"Radujte se, bratří, neboť jsme staří. A jakou otázku náš zakladatel Nikodémos položil božímu Synu?"
Odpověděl mu sbor hlasů, komolících latinská slova do jejich zvláštního cizího nářečí. "Quomodo poteset homo nosci, cum senex sit? Jak se může člověk narodit, když je starý? Nebo může znovu vstoupit do matčiny dělohy?"

## Kapitola 10

Nepřátelská flota dorazila dřív, než si jí Shefova hlídka všimla nebo ji poznala. Řecký admirál si svůj čas vybral dokonale: chvíli po poledni, kdy se spojené floty Arabů a Severanů rozdělily do tří obvyklých skupin. Předsunutá stráž a hlavní část držely krok s oblakem prachu, který znamenal jezdce a pěšáky postupující po břehu, ale již s uskladněnými vesly pro siestu. Severané byli dvě dlouhé míle za nimi, vzhůru, avšak bezmocní v bezvětří, jejich plachty fungovaly pouze jako ochrana před prudkým žárem. O další míli dál plul admirál se svými doprovodnými loděmi, připravenými k siestě, protože věděl, že pomalé plachetnice později snadno dohoní.
V každém případě se pozornost všech upírala na pevninu. Právě z místa, kde loď ležela v modré vodě, Shef slyšel slabý hluk, trubky, vysoké a pronikavé podle arabského zvyku. Bylo to troubení v odpověď? Drsné válečné rohy Germánů či Franků? Všichni na lodi se tlačili na levoboku, dívali se k pevnině, pozorně poslouchali a snažili se přijít na to, co se na břehu děje. Oblak prachu? Záblesk světla? Určitě zbraně blyštící se ve slunci.
Shef se odvrátil od zábradlí a zamrkal, jak ho unavilo hledění přes oslepující hladinu. Podíval se na moře do poledního oparu. Blížily se k nim rybářské čluny, jejich trojúhelníkové plachty sbíraly i ten slabý větřík, co vál. Shef si uvědomil, že jich je hodně. Našli snad hejno tuňáků? Používali i vesla a na rybáře v horku se pohybovali dost rychle. Příliš rychle.
"Hlídko!" křikl. "Na moře. Co vidíš?"
"Rybářské čluny, pane," zněla zmatená odpověď. "Spoustu."
"Kolik?"
"Vidím jich - dvacet třicet. Ne, z oparu se vynořují další a spěchají."
"Mají tady něco jako mlýn?" zeptal se Thorvin, veterán z cesty na dálný Sever. Měl na mysli halogalandský zvyk zahnat s pomocí člunů na břeh velryby a na mělčinách je pobít.
"Nic takového," odsekl Shef. "A nejsou to ani rybáři. To je nepřátelská flotila a my se všichni koukáme na opačnou stranu. Jak dlouho už nás ti všiváci pozorují a my si říkáme: 'Ále, to jsou jenom rybářský čluny'?"
Zesílil hlas, jak se snažil proniknout otupělostí sluncem, přimět líné muže, aby se k němu otočili. "Cwicco, Osmonde, muži k mezkům! Všichni ke kuším. Hagbarde, můžeš aspoň trochu manévrovat? Thorvine, zatrub na roh, upozorni zbytek floty. Pro Thora, pohyb, všichni. Oni jsou připravení a my ne!"
Hlídka vyrazila nesrozumitelný výkřik a ukázala prstem. Ani jedno nebylo potřeba. Z oparu se již hrozivou rychlostí vynořovaly červené galéry Řeků a řítily se k nim seřazené do širokého klínu. Na bocích se ve slunci blýskala na bílo natřená vesla, která se zvedala a klesala, každá loď měla v zubech kost a přes hrozivý kloun se zvedala bílá příďová vlna. Na vysoké přídi Shef s úžasem spatřil namalované ženské oko s černými řasami, viděl, jak se leskne zbroj jejich námořní pěchoty, když muži vzdorně mávali zbraněmi.
"Jak daleko jsou?" To se ptal Hund, neboť měl slabý zrak.
"Tak míli. Ale nemíří na nás, míří na Araby. Chtějí je dostat z boku a zezadu."

Andaluská předsunutá stráž vůbec neměla naději. Lodě byly hluboko ponořené do siesty, plátěné stříšky byly přivázané a strhnout je a dostat muže k veslům trvalo drahocenné chvíle. Rychlejší a pozornější lodě se otáčely, aby se pokusily odrazit útok, který se na ně hnal rychlostí dvaceti mil za hodinu, což bylo předem odsouzeno k nezdaru. Shef viděl, jak při střetu z obou stran přes vodu létají oštěpy a šípy. Jako v odpověď se do vzduchu zvedl tenký proužek kouře a ozvalo se vzdálené, nezemské hvízdání.
A pak plameny. Diváci na Fafnisbane vykřikli jako jeden muž, když oranžový plamen náhle vybuchl. Nebylo to, jako když chytí oheň v krbu nebo strom při lesním požáru. Tohle byla ohnivá koule, jako by se zvětšovala, visela ve vzduchu a ve svém středu držela loď, která se již rozpadala. Shef měl dojem, že vidí maličké postavičky, již hořící, jak se vrhají do moře. Ale pak se do útoku pustily i ostatní lodě.
Když rudé galéry dorazily k hlavní skupině nepřátelských lodí, zpomalily a vybíraly si cíle, oheň vyletěl nejdřív z jedné, pak z dalších. První byly zničeny ty odvážné, které se snažily zapojit do boje. Chabých střel, jež z nich létaly, si galéry nevšímaly, jako by to byli střečci nalétávající na velké rudé býky. Pak přišly na řadu nepřipravené lodě, které se nehýbaly. A nakonec, když rudé galéry znovu zrychlily pro taranování, zbabělci, kteří se snažili uprchnout. Po jediném útoku za sebou řecká flota nechala stovku hořících lodí. Za nimi připlouvaly rybářské čluny z křesťanských vesnic, plné mužů, kteří se chtěli pomstít za nějakou tu bolístku, posílené Agilulfovými vyčleněnými oddíly. Ty obklíčily plavidla, kterým se podařilo vyhnout plamenům, dychtivé zaútočit, zabíjet a loupit.
"Dobrá práce," poznamenal Georgios ke kapitánovi své vlajkové lodi.
"Ti jsou vyřízení. Teď se podíváme na ty vrhače kamenů. Poloviční rychlost a veslařům ředěné víno."
Když rudé galéry zahnuly širokým kruhem, Shef nechal plavat nápad, že poplují pod plachtami. Pět minut na skasání plachet, aby nezavazely posádkám mezků. Potom vysunout obrovská vesla, jen tucet na každou loď. Ke každému veslu čtyři muži, víc jich nemohli u balist postrádat. Muži zabrali a těžké kulaté lodě se ve vodě pohnuly.
"Jestli nechtějí bojovat, tak nemusí," podotkl Hagbard napjatě. "Jsou pětkrát rychlejší než my. Možná desetkrát."
Shef neodpověděl. Sledoval vzdálenost. Na druhé straně třeba nevěděli, co kameny z mezků dokážou. Kdyby se nepřítel ještě o kousek přiblížil - životně důležité bylo nenechat je přiblížit natolik blízko, aby mohli použít své ohnivé zbraně. Plamen byl použitelný nejvýš na sto yardů. Kámen z mezka doletěl dobře na půl míle. Teď už by to snad šlo. Ať se přiblíží ještě o kousíček - ještě maličký kousek. Lepší vypálit salvu. Kdyby vystřelily všechny lodi zaráz, mohly by najednou potopit polovinu ohnivých galér.
"Mezek to nezvládne," křikl Cwicca od přední balisty. A vzápětí to zopakoval Osmond ze zádi. "Mezek to nezvládne."
Shef si náhle zděšeně uvědomil past. Jeho lodi byly roztažené v řadě daleko vepředu. Žádná nemohla střílet přes příď nebo záď. Galéra mířící přímo na ně mohla překonat vzdálenost mezi nejzazším dostřelem mezka a účinným dostřelem jejich zbraní - nevěděl jistě, tak padesáti záběry vesel. A blížily se. Nebo aspoň jedna se blížila, nabírala rychlost a nechávala ostatní za sebou. Vesla se pohybovala zároveň.
"Vesla," zařval Shef, "vesla na pravoboku, stát, vesla na levoboku, zpětný záběr."
Vteřiny zdržení, když si muži u vesel přebírali, co po nich chce, a dostali nešikovná, těžká vesla do správné pozice. Pak se hlava Fafnisbane začala pomaloučku otáčet a Cwicca, kapitán mezka na přídi, se napjatě mračil přes kovový štít a chystal se zvednout ruku, aby ukázal, že má zaměřeno.
Jak Fafnisbane otáčel příď, otáčela se i galéra mířící k němu a zamířila stejným směrem. Pokud v tom bude pokračovat, ukáže čekajícímu mezkovi dlouhý křehký bok jen necelé čtvrt míle daleko. To znamenalo jistý zásah a jisté potopení. Ale díky své úžasné rychlosti a manévrovatelnosti se držela neustále na slepém bodě Fafnisbane. Na galéře věděli přesně, co dělají.
Třeba se na dostřel dostane některá z ostatních lodí? Shef se ohlédl a uvědomil si, že zuřivé troubení, které přestal vnímat, pochází od kapitána Sigemundu, který plul opodál. Fafnisbane se dostal přímo před něj, čímž mu úplně blokoval bok. Řecká galéra dokončila obrat a vracela se do bezpečí, její první útok byl odražen.
Zatímco se díval, celá situace se znovu změnila. Když se jejich sesterská loď pustila do útoku, ostatní řecké galéry nijak nezahálely. Rozdělily se do dvou širokých oblouků těsně mimo dostřel mezků - někdo je velmi pozorně sledoval, když cvičili střelbu - a severské lodě obklíčily. Jedna už zatáčela a snažila se dostat za záď Hagenu, poslední lodi v řadě, a kapitán si toho ani nevšiml. Stačilo jen, aby se na dostřel dostala jediná ohnivá galéra, a potom mohla plout podél plahočící se řady anglických dvoustěžníků, zapalovat jeden po druhém a používat hořící lodi jako kryt před kameny té další.
Museli se začít navzájem krýt. Každá loď musela mít příď a záď kryté mezkem jiné lodi. Jakou že k tomu potřebují formaci? A zatímco usilovně přemýšlel, musel dát znamení Hagenu, který se ještě volně vznášel na vodě, dokonce ani neměl venku vesla, a hlídka i kapitán se stále dívali špatným směrem. Shef už chtěl zakřičet na velitele Sigemundu, aby si uvědomil veliké nebezpečí a předal zprávu.
Brand byl rychlejší. Když si muži ještě předávali rozkazy, Shef viděl, jak se kolem žene Narwhal. Jeho vesla se míhala ještě rychleji než na galérách. Následovaly ho další vikinské lodi. Shef si uvědomil, že se všech pět srazilo k sobě na ochranu před řeckým ohněm před sedm větších plachetnic. Ale Brand věděl, že to je jejich slabé místo. Snažil se jim získat čas.
Se srdcem v krku se Shef rozběhl na záď, obratně vylezl nahoru a postavil se na téměř nehybný dračí ocas, který se zvedal šest stop nad palubu. Náhle si vzpomněl, vzal si dalekohled - kdyby měli tucet takových, hlídky by je byly mohly varovat dříve! Nebyl čas litovat. Otevřel dalekohled a posouval trubičky, aby zaostřil a viděl co nejjasněji. Přes kouř a zabarvené čočky viděl, jak se k sobě úžasnou rychlostí, mnohem rychleji, než dokázal běžet kůň, blíží tři lodi, jedna řecká a dvě vikinské. Řecká byla dvakrát větší než druhá plavidla a mohla je taranovat a potopit, aniž by se namáhala použít svůj oheň. Ale bylo třeba ji zdržet. Shef pochopil, oč se Brand se svou sesterskou lodí snaží. Mířili příděmi podél řady řeckých vesel ve snaze je zpřelámat, čímž by zároveň při zpětném nárazu vesla zabila veslaře. Pak by

se možná dostali na palubu a zjistili, jak řecká námořní pěchota umí čelit vikinským sekerám.
Ale ten oheň, ten oheň. Shef poprvé spatřil něco z podivného zařízení, které spalovalo lodi na popel. Uprostřed lodi byla měděná kupole a kolem ní muži, dva se potili u pák, jimiž pohybovali nahoru a dolů jako u sací pumpy na polích východní Anglie...
Náhle to pumpující muže odhodilo, jako by je smetlo velké koště, a ostatní se shlukli kolem, aby je ochránili. Shef honem otočil dalekohled a snažil se zjistit, co se děje. Byla tam Brandova loď, viděl Branda stát na přídi a mávat sekerou. A tucet kuší u zábradlí, muži zároveň nasadili šipky a natáhli tětivy. Řekové těžké, kovem pronikající střely z takové blízkosti nečekali.
Ale jejich kapitán věděl, oč jim jde. Když se Brandův Narwhal stočil kolem zádi galéry, Shef viděl, jak se objevují vesla. Veslaři je dobře nacvičeným manévrem zvedli. Shef si zároveň ve středu dalekohledu všiml, že se muži vrátili k pákám řecké ohnivé zbraně. Zachytil záblesk lesklé hubice, jež se otáčela k druhé vikinské lodi padesát yardů za Brandovou a na bližší straně. U hubice stál muž a zatlačil něco, co vypadalo jako hořící šňůra...
Shef s dalekohledem uhnul příliš pozdě, takže uviděl, jak z hubice vyskakuje plamen. Objevila se ohnivá koule. A v jejím středu Sumarrfugl, velitel Marsvinu, jenž před mnoha lety se Shefem a Brandem překonal hradby Yorku, mrštil oštěpem a vzdorně zaječel na smrt, která se k němu blížila.
Když na palubě Fafnisbane viděli, jak na Marsvinu šlehají plameny až nad stěžně a postavy se vrhají do vody a některé se ještě zmítají na hořící hladině, sborem zaúpěli. Všechno to byli muži, jež znali a popíjeli s nimi.
Shef se znovu rozhlédl, ochromený hrůzou při pomyšlení, že se všichni znovu dívají stejným směrem a nedávají pozor na nebezpečí, které by se k nim mohlo rychle blížit z kterékoliv strany. Uvědomil si, že již dvakrát slyšel zabzučení a náraz mezka, zabzučení, když se uvolnil provaz, a náraz vrhacího ramene o vycpané břevno, až se celá zpevněná loď otřásla. Na moři nedaleko plavali trámy a trosečníci. Ale žádné velké galéry, pouze rybářské čluny. Řecký velitel je vyslal, aby odlákaly pozornost a zvýšily počet cílů. Jako hrát na lišku a kuřata, s příliš velkým počtem lišek, aby je kuřata stačila sledovat.
Nás ale nepolekají, řekl si Shef. Proto to zatím jde tak špatně. Bojíme se ohně, viděli jsme uhořet své druhy, někteří ještě umírají v hořící vodě - jak může voda hořet? Ale jenom si s námi pohrávají. Pro muže z jejich vraků je to jenom otázka toho, chvilku plavat a počkat si, než je zachrání. Musíme jim nadělat starosti. Donutit je se bát.
Ale nejdřív se my musíme dostat do bezpečí. Musíme vytvořit čtverec. Ne, sedm lodí, čtyři strany, vždycky tu bude slabé místo a oni by se mohli rozhodnout na ně zaútočit a obětovat jednu dvě lodi, aby nás dostali všechny. Musíme udělat co nejlepší kruh, tak budou proti každé blížící se lodi otočeny aspoň dva boky. Kdyby aspoň trochu zavál vítr, mohli bychom aspoň trochu kormidlovat.
Popadl za rameno Hagbarda a řekl mu, co potřeboval, načež ho nechal, aby předal rozkazy velitelům Sigemundu a Grendelsbane za nimi. Obrátil se zpátky, aby se podíval, jaká nová pohroma je postihla.
Celá bitva probíhala v řadě záblesků, něco takového ještě nezažil. Předtím vždycky věděl, co se má stát. Teď ani netušil, jak dlouho se Hagbard domlouval. Hagenu se mezitím nějak podařilo pohnout. Řecká galéra, kterou na drahocennou chvíli zdržely Narwhal a Marsvin, příliš pomalu spustila vesla a nedokázala se udržet na slepém bodě. Hagena se otočil bokem a vystřelil zároveň z obou balist. Přes vodu vyletěly dva kameny o váze třiceti liber ze vzdálenosti pouhé čtvrt míle. Vikinské dlouhé lodi s klinkrovou obšívkou a sražené příď na záď, se prostě rozpadly, když je kámen zasáhl. Galéra, přes to, jak Hagbard opovrhoval její konstrukcí, se držela o něco lépe. S kýlem na dvou místech přeraženým se potápěla, ale zanechala po sobě značné množství trámů jako vor, jehož se zachytili veslaři a námořní pěšáci. Rybářské čluny se již blížily a v úkrytu za vrakem se snažily posbírat trosečníky.
Shefovu pozornost upoutalo to, co se odehrávalo o míli dál. Objevil se tam nyní známý ohnivý jazyk. Arabský admirál se s fatalistickou odvahou své víry - a pobízen pomyšlením na kůl, čekající na zbabělce - rozhodl pustit se do Řeků. Desítka galér se obracela k němu a zbytek zůstal a sledoval kruh severských lodí, jako vlci kolem losa uvízlého v bažině. Plameny znovu a znovu šlehaly jako dračí dech a na konci každého jazyka vybuchla loď. Ale dav Arabů, proplouvajících mezi uhlíky svých druhů, zřejmě měl jistý vliv. Shef právě uviděl - znovu vyndal dalekohled, aby se ujistil - letící hákovací kotvice, jak se zadním řadám admirálovy eskadry podařilo přiblížit k některým nepřátelům. Dostaly se příliš blízko. Teď to bude šavle a šamšír proti oštěpu a štítu.
Shef poprvé od chvíle, kdy spatřil rybářské čluny a uvědomil si, že to je nepřítel, cítil, jak se mu zrychlený tep zpomaluje. Sundal dalekohled. Začal vnímat spokojený šum hlasů, zvedající se z paluby Fafnisbane, šum, který nahradil vrčení a zuřivý křik.
Brandův Narwhal pomalu klouzal kolem vraku řecké galéry a do bezbranných mužů, držících se prken, létala jedna salva šipek z kuší za druhou. Někteří trosečníci se křižovali, jiní natahovali ruce v prosbě o smilování. Několik jich plavalo směrem k Narwhalu a snažilo se zachytit vesla. Shef viděl, jak se Brand, jehož bylo snadné poznat i na čtvrt míle, naklání a seká svým "Bojovým trollem". Tam, kde voda nebyla zčernalá popelem a uhlíky, rudla krví. Hagena se také připojil a jeho posádka nerušené cvičila střelbu do cíle z těžkých, na obrubníku napevno přidělaných ocelových kuší.
Shef si uvědomil, že ho někdo drží za loket, a podíval se dolů. Byl to Hund. "Zastav je!" křičel ranhojič. "Ti muži už nejsou nebezpeční. Nemůžou bojovat. Tohle jsou jatka."
"Lepší být zastřelený než usmažený," prskl kdosi za ním. Byl to Tolman, jeden z plavčíků, prcek držící sekeru větší, než byl sám.
Shef se podíval na vodu. Fafnisbane se pootočil, jak Hagbard tvořil ochranný kruh, který Shef požadoval. Manévr a nějaký téměř nezachytitelný proud posunul Fafnisbane na místo, kde byl uškvařen Marsvin. Ve vodě stále plavalo něco, co vypadalo jako žebírka spálená při rožnění volů. Shef ukázal. "Někteří jsou možná ještě naživu, Hunde. Vezmi si člun. Udělej pro ně, co půjde."
Otočil se a zamířil k přednímu stěžni, odkud mohl přehlédnout obzor, a poprvé od začátku bitvy i posbírat myšlenky.

Kdosi mu stál v cestě, kdosi vřískající a držící se ho za ruku. Svandís. Dneska zřejmě všichni ječeli a vřískali. Rázně ji odstrčil a došel ke stěžni. Pravidlo, řekl si. Musí tady být pravidlo. Nemluv na toho, kdo velí, dokud on nepromluví na tebe. Hagbard, Skaldfinn a Thorvin mu zřejmě četli myšlenky. Popadli stále ječící ženu, strkali ji pryč a odháněli ostatní. Aby mohl myslet.
Shef se opřel o stěžeň, který se na vlnkách mírně pohupoval. Prohlédl si kolem dokola celý obzor. Na jihu byly lodě arabského admirála, hořely, potápěly se, měly na palubě nepřítele nebo prchaly. Žádná již nebojovala. Na straně moře čtyři řecké galéry veslovaly v mírném oblouku daleko mimo dostřel. Na severu byly dvě další galéry a shluk menších člunů, některé se občas nedbale přiblížily a křižovaly sem a tam se svými zvláštními šikovnými trojúhelníkovými plachtami.
Směrem k pevnině tři další galéry dokončovaly kruh. A za nimi? Shef namířil dalekohled a pozorně se díval. Oblak prachu. Pohybující se lidé. Mířili na jih a spěchali. Nedalo se poznat, kdo ten prach zvedá. Ale... podíval se dál a tam, díky nějakému triku čistého okraje zabarvených čoček, je uviděl vycházet na kopec. Pevné řady mužů v kovu. Přilby, brň, kov blýskající se ve slunci, jak postupovali. Postupovali zároveň. Disciplinovaná řada obrněnců pochodovala. Lanzenorden vyhrál pozemní bitvu bez pomoci z moře. Taková byla situace. Bylo jasné, co je třeba udělat.
Shef zakřičel do nastalého ticha. "Hagbarde. Za jak dlouho se zase zvedne vítr? Za půl hodiny? Až bude dost silný, abychom mohli manévrovat, zamíříme podél pobřeží k jihu. Utvoříme klín, rozestupy padesát yardů. Jestli se galéry pokusí dostat poslední lodi zezadu, tak se otočíme a potopíme je - jakmile dostaneme vítr do plachet, tak to bude snadná kořist. Do tmy urazíme co největší kus cesty a na noc zakotvíme v nějaké zátoce, kterou dokážeme uzavřít - nechci, aby se k nám potmě dostaly ohnivé lodě.
Cwicco, vidíš ty čluny, co se k nám snaží dostat? Až budou na dostřel čtyři, zkuste je s Osmondem všechny potopit. Začínají mít moc velké roupy.
Thorvine, zavolej Branda. Až Cwicca s Osmondem potopí ty rybáře, tak tam vezme dvě svoje lodě a pobije posádku. Nikdo neodplave, nikdo nepřežije. A ať ho při tom křesťani vidí."
Thorvin chtěl něco namítnout, nakonec ale neřekl nic. Shef se mu díval do očí. "Oni se nebojí. To jim poskytuje výhodu. Musíme jim ji sebrat, chápeš?"
Otočil se a došel k zábradlí na pravoboku. Hund a pár pomocníků se snažili přes bok kohosi vytáhnout. Když se jeho obličej dostal nad zábradlí, bez očí, bez chlupů, spálený až na lesklou lebku a lícní kosti, Shef ho poznal. Sumarrfugl, starý kamarád. Něco šeptal nebo spíš chrčel s tím, co mu zbylo z plic.
"Pro mě už není naděje, kamarádi. Moje plíce. Pokud tu je nějaký kamarád, ať mi daruje smrt. Válečnickou smrt. Jestli to bude trvat ještě chvíli, začnu ječet. Nechte mě odejít potichu, jako drenga. Je tu někdo? Je tu nějaký kamarád? Nic nevidím."
Shef k němu pomalu přistoupil. Viděl to dělat Branda. Dal ruku Sumarrfuglovi kolem krku a řekl rázně: "Jsem Shef, fraendi. Jsem tvůj kamarád. Mluv o mně ve Valhale dobře." Vytáhl krátký nůž, opřel špičku tam, kde míval Sumarrfugl ucho, a vrazil čepel do mozku.
Když mrtvola dopadla na palubu, uslyšel za sebou znovu tu ženu. Musela se dostat z podpalubí.
"Muži! Vy muži! Zlo na světě pochází pouze od mužů. Ne bohů. Mužů!"
Shef se podíval na ohořelé tělo bez kůže a s upálenými genitáliemi u svých nohou. Od moře slyšel křik a ječeni, jak Brandova posádka dohnala dalšího trosečníka z vraku a ve vodě ho nabodla na harpunu, jako by to byl tuleň.
"Muži?" opáčil a podíval se na ni a skrze ni, jako by se snažil proniknout zemí do podsvětí. "Muži, myslíš? Copak ty necítíš, jak je Loki neklidný?"

o o o

Když se zvedl odpolední vítr, severská flota nabrala rychlost, čtyři zbývající vikinské lodi se hnaly vlnami jako obvykle a dvoustěžníky si razily cestu za nimi, až pěna stříkala nad vysokou příď. Řecké galéry se jim pokusily zahradit cestu, jenže poté se stáhly před hrozbou mezků. Brzy vzdaly i hrozivé pronásledování a zabočily do oparu. Naštěstí pro ně, jak poznamenal Shef k Thorvinovi a Hagbardovi. Kdyby se jich držely déle, obrátil by a pokusil by se je dohonit a potopit celou flotu. Galéry měly výhodu v bezvětří, plachetnice ve větru. Balisty překonávaly řecký oheň ve dne a ve vzdálenosti. Nepřítel měl výhodu zblízka a ve tmě.
Dávno před západem slunce Shef určil zátoky s vysokými útesy po obou stranách a úzkým průplavem a celá flota se tam směstnala. Brandovi Vikingové, zkušení v udržování předmostí na březích moře, se okamžitě vydali na pevninu, prozkoumali přístupy a jedinou pěšinu, která vedla dolů, zablokovali. Čtyři dvoustěžníky byly pevně zakotveny bokem ke vstupu do zátoky, hezky z dosahu ohnivých střel. Shef poslal dva oddíly na útesy s otepmi slámy napuštěnými smolou a rozkazem je zapálit a shodit dolů při první známce, že se nějaká loď snaží vplout. Na poslední chvíli se jeden z Angličanů vyčleněných k tomuto úkolu vrátil a nejistě požádal o kus plachtoviny. Shef chtěl vědět nač. Muž, zakrnělý a příšerně šilhající, pomalu vysvětloval svůj nápad. Připevnit na otepi kus plátna jako plachtu. Myslel si, že až je shodí dolů, plátno zadrží vzduch jako u létajících beden. Otepi pak budou padat pomaleji. Shef na něj zíral a přemítal, zda nenarazil na dalšího Udda. Poplácal ho po zádech, zeptal se ho na jméno, řekl mu, ať najde plachtovinu a do budoucna že je přičleněn k létajícím bednám.
Všechno bylo vykonáno, protože je poháněl král svým ostrým jazykem, a jeden každý muž věděl, co řecký oheň dokáže. Přesto byli pomalí, liknaví. Shef sám byl úplně vyprahlý a vyčerpaný, ačkoliv nezasadil jedinou ránu ani nevesloval. Za to mohl strach. Pocit, že pro jednou stojí proti někomu chytřejšímu, než byl sám, někomu, kdo vymyslel plán a donutil ho tancovat podle něj. Kdyby se do toho nevložili Brand a Sumarrfugl, všechny lodě a muži z floty by nejspíš skončili na mořském dně nebo by pluli jako ohořelé klády na vodě, kde by je oklovávali racci.

Shef nechal vyvalit jeden z posledních sudů piva, každý muž dostal dvě pinty. Kdosi se zeptal proč. "Na přípitek minni-öl, vzpomínka na muže z Marsvinu," odpověděl. "Vypijte ho a myslete na to, kde byste bez nich byli."
Teď, pod stráží, ohřátý u ohně, s břichem plným vepřového a sucharů, připraveným bez ohledu na poražené opozdilce, kteří by se mohli potulovat po břehu, Shef hloubal nad druhou pintou. Po chvíli si všiml, že na něj z druhé strany ohniště Svandís upírá světlé oči. Pro jednou a kupodivu vypadala - ne zkroušeně, ale jako kdyby byla pro změnu ochotná vyslechnout i názor někoho jiného. Shef na ni zakýval ohnutým prstem a nevšímal si obvyklého hněvivého záblesku v jejích očích.
"Je čas, abys nám to řekla," prohodil a ukázal jí na kámen vedle, aby se posadila. "Proč podle tebe neexistují bozi, jen zlí muži? Pokud si to myslíš, tak k čemu ta maškaráda s bílými šaty a jeřabinami jako poutnický kněz? Neplýtvej mým časem, nevztekej se a odpověz."
Únava a napětí do jeho hlasu dodaly mráz, který nepřipouštěl žádný vzdor. Ve světle ohně Svandís za Shefem uviděla dřepět v písku Thorvina s kladivem za pasem a s ním další poutnické kněze. Žid Sulajmán seděl vedle svého kolegy Skaldfinna. "No, mám vám vykládat, proč si myslím, že existují zlí muži?"
"Nebuď hloupá. Já znal tvého otce. Zabil jsem ho, pamatuješ? Nejlaskavější, cos o něm mohla říct, bylo, že nemá jednu kůži, eigi einham, jako vlkodlak. Jenže on byl hadodlak, viděl jsem ho na druhé straně. Když jsi na něj musela myslet jako na muže - no, cos mohla říct? Pro radost ženám zaživa vyřezával vnitřnosti, to byl jediný způsob, jak se mu mohl postavit. Zlý?" Shef jen mlčky zakroutil hlavou. "Ne, pověz nám, proč podle tebe neexistují zlí bozi. Mluvíš s mužem, který je viděl."
"Ve snech! Jenom ve snech!"
Shef pokrčil rameny. "Podle Thorvina má matka jednoho viděla na pláži, jako je tato, a taky ho cítila. Jinak bych tu nebyl."
Svandís zaváhala. Svá vidění vysvětlovala dost často. Ale nikdy někomu, kdo si byl tak naprosto jistý opakem. Jenže ohnivá Ragnarova krev v jejích žilách se při protivenství jen víc rozehřála.
"Vezmi si bohy, v něž lidé věří," začala. "Bohy, kterým obětoval můj otec a jeho bratři, Odina, boha oběšenců, zrádce válečníků, neustále připraveného na ragnarök a boj s vlkem Fenrim. Jakými slovy k nám Odin mluví ve svaté básni Hávamál, 'Výroky Vysokého'?" Náhle začala recitovat, jako to dělali kněží Cesty.

"Brzy vstávati má ten, kdo jiného chce zbavit života či zemí či žen."

"Znám to," zarazil ji Shef. "Jaký je smysl?"
"Smysl je ten, že bůh je jako muži, kteří v něj věří. Říká jim, co už stejně chtěli vědět. Odin - Vysoký, jak mu říkáš - je jen hlásná trouba pro moudrosti piráta, vraha jako můj otec."
"Pomysli na jiného boha. Pomysli na boha Krista - kterého zbičovali, plivali po něm, přibili ho na kříž a zabili beze zbraně v ruce. Kdo věří v něj?"
"Ti odporní mniši," ozval se ze tmy čísi hlas. "Bývali to moji páni. Oni měli důtky pořád v ruce, to jo, ale je nikdy nikdo nebičoval."
"Kde ale začali křesťani?" zvolala Svandís. "Mezi otroky Římanů! Vytvořili si boha podle svého vlastního obrazu, boha, který znovu povstane a přinese jim vítězství na jiném světě, protože na tomhle neměli šanci."
"A co mniši?" ozval se skeptik znovu.
"Komu oni kážou své náboženství? Svým otrokům! Možná tomu sami věří, možná ne, ale je to pro ně velice užitečné. K čemu by jim bylo, kdyby jejich otroci věřili v Odina?
A co zdejší stoupenci Proroka?" pokračovala, využívajíc své výhody. "Ti věří v jedinou jasnou cestu. Každý se může připojit, když řekne pár slov. Nikdo nesmí odejít, aniž by ho čekala smrt. Ti, kdo se připojí, neplatí daně, avšak muži musejí věčně bojovat s nevěřícími. Před dvěma sty lety byli Arabové jen písečné krysy, nuly, nikdo se jich nebál! Co je jejich náboženství jiného než způsob, jak získat sílu? Vytvořili si boha, který jim dává moc. Stejně jako si moji strýcové vytvořili boha, který jim dával odvahu a neohroženost, a křesťané boha, který dával poslušnost."
"Dej císarovi, co je císarovo," ozval se znovu hlas ze tmy a mluvčí si odplivl do ohně. "To je pravda. Slyšel jsem je, jak to říkají."
Shef si hlas konečně zařadil. Nebyl to Cwicca, nýbrž Trimma, jeden z jeho druhů. Zvláštní, že mluvil tak otevřeně. Muselo to být tím pivem.
Ozval se další hlas, tichý hlas žida Sulajmána, který teď mluvil běžnou anglo-norštinou floty téměř bez přízvuku.
"Zajímavý názor, mladá dámo. Rád bych věděl, co řekneš o Pánu, jehož jméno je zapovězeno." Když se všichni tvářili nechápavě, dodal: "Bohu mého lidu. Židů."
"Židé žijí na chodbě," prohlásila Svandís. "Na druhém konci tohoto Vnitřního moře. Všechna vojska světa tou chodbou prošla, Arabové, Řekové, Římané, všichni. Podle toho, co jsem o nich slyšela, žijí židé v područí, jako ropuchy pod kamenem, od chvíle, kdy se začaly jejich dějiny. Slyšels, co ropucha křičí, když ji nakopneš motykou? Křičí: 'Budu pomstěna!' Židé si udělali boha svrchované moci a s dokonalou pamětí, který nikdy nezapomene na nic, co ublížilo jeho lidu, a který ho pomstí - jednou. Až přijde svatý. Ten přišel už dávno a vy jste ho prý ukřižovali. Ale podle tvé víry je úplně jedno, jestli svatý třeba nikdy nepřijde, protože on přichází pořád. Tak žijete."
Shef ve světle ohně viděl Sulajmánův výraz a pozorně se díval, jak se tváří. Židovi se ve tváři nehnul ani sval.
"Zajímavý názor, princezno," řekl jen opatrně. "Vidím, že máš odpověď na všechno."
"Pro mě ne," prohlásil Shef a vyprázdnil hrnek. "Já je viděl, ve snu. A další viděli ve stejném snu mě, takže to není jenom výplod mé představivosti. Taky mi ukázali věci daleké a ty se splnily. Stejně jako vidění Vigleika, Farmana, Freyjina kněze, a dalších poutníků.

A povím ti, že tito bohové nejsou podle mého obrazu! Co mě to kouslo, Svandís? Viděla jsi tu ránu na mé noze. Lokiho zvíře, nebo Odinovo? Rozhodně ne moje. Nemám rád dokonce ani svého otce Ríga, pokud je mým otcem. Svět by byl podle mě bez bohů lepší. Kdybychom všichni věřili v to, v co chceme, tak já bych věřil ve Svandís. Ale vím, že to tak není. To bozi jsou zlí. Muži jsou zlí taky, protože musejí. Kdyby byl tohle lepší svět, než jak ho bozi stvořili, tak by muži byli taky lepší."
"Svět bude lepší," zabručel Thorvin hlubokým basem, "pokud unikneme okovům Skuld."
"Mysli na to, Svandís," řekl Shef a vstal. Před odchodem se ale ještě zastavil. "Co říkám, myslím vážně, ne jako vtip nebo urážku. V bozích Cesty se mýlíš, nebo jsi mi aspoň nevysvětlila, co vím. Stejně je ale možné, že je v tom někde nová vědomost, lidská vědomost, ne božská. O tom je Cesta. O vědomostech, ne o přípravě k ragnaröku."
Svandís sklopila zrak, na chválu neměla slova.

## Kapitola 11

Malá severská flotila, nyní tvořená pouze jedenácti loděmi, se příštího rána připravila na cestu ve chvíli, kdy hlídka na obloze uviděla první sluneční paprsky. Mnohým se zdálo o ohni a nikdo nechtěl uvíznout na nepřátelském pobřeží s rudými galérami Řeků v zádech. Shef nechal Branda, který odplouval již z nejednoho předmostí, aby zorganizoval odjezd. Neohrabané dvoustěžníky vypluly nejdřív, a zatímco čekaly na první závan větru, který každé ráno vál od ochlazené pevniny na teplejší moře, používaly vesla. Čtyři zbylé vikinské dlouhé lodi se záděmi opíraly o pláž. Hlídky strážící pěšinu seběhly dolů, velitel jako poslední, odstrčily lodě a zároveň naskočily na palubu. Brand je pečlivě přepočítal. Deset záběrů vesel, a dlouhé lodi byly v hlavním kanálu a proplouvaly kolem Fafnisbane.
Bylo třeba vyzvednout poslední skupiny. Shef poslal tucet mužů na oba útesy s otepmi suché trávy a smolou, aby osvětlili každého nepřítele, který by se snažil dostat do zátoky. Vikingové měli nacvičeno i vyzvedávání takových mužů. Na zavolání se objevily provazy a muži začali slézat dolů jako pavouci po vlákně. Shef si všiml, že Vikingové své méně zkušené anglické druhy doslova spouštějí. Dostali se dolů, kousek se brodili vodou, popadli natažená vesla a nechali se vytáhnout na palubu.
Teď se do toho pustili odborníci, byli třikrát rychlejší a pohybovali se, jako by se na ně zpoza kopce hnalo nepřátelské vojsko. Provazy byly pověšené na zatlučených kolících a Vikingové si je omotali kolem pasu a hbitě pozadu sestupovali po útesu. Dostali se do vody a provazy uvolnili.
A někoho nechali nahoře! Když se poslední muži vyškrábali do čekajících lodí, Shef uviděl hlavu a mávající ruku. Dokonce poznal obličej, šilhání. Byl to ten vynálezce ze včerejška, který chtěl na pochodně připevnit plátno. Shef už znal jeho jméno: Steffi, známý jako Šilhoun, prý nejhorší střelec z kuše v celé flotě. Teď vypadal zcela bezstarostně, vlastně se široce zubil. Shef zachytil jeho slova.
"Mám nový způsob, jak se dostat dolů! Koukejte!"
Steffi došel na nejvyšší bod útesu, podíval se dolů do hluboké vody a čluny pohupující se o sto stop níž. Měl na sobě cosi přivázaného. Shef zavřel oko. Další, kdo si myslí, že umí lítat. Alespoň to bylo nad vodou. Pokud nespadne na skálu. Pokud se udrží dost dlouho na hladině, aby ho mohli zachránit.
Steffi couvl, neohrabaně se rozběhl a pak skočil. Cosi se za ním vzdulo. Plachtovina. Čtverec plátna osm stop napříč, upevněný šňůrami k jakémusi pásu. Když se postavička spustila dolů, plátno jako by zachytilo vítr a vytvořilo nad mužem zvon. Na chvíli se pád zpomalil, Steffi zůstal viset ve vzduchu a křenil se od ucha k uchu.
Pak se zřejmě něco zvrtlo a Steffi se ve větru zmítal sem a tam, přestal se usmívat a marně tahal za šňůry a kopal nohama. Cáknutí jenom dvacet stop od boku. Dva Brandovi muži již byli ve vodě a plavali jako tuleni. Společně Steffiho, jemuž tekla krev z nosu, zachránili a táhli ho k Shefově lodi, kde ho další muži vytáhli na palubu. Plavci se pak vrátili na svůj Narwhal.
"Šlo to dobře," mumlal Steffi. "Pak začal vzduch tak jako přetýkat. Jako moc plnej hrnek. Plátno ale pořád mám," dodal a tahal za šňůry, které měl připevněné k pasu. "Nic jsem neztratil."
Shef ho poplácal po zádech. "Než to uděláš příště, dej vědět, Ptačí muži."
Otočil se a mávl na Hagbarda. Flotila pomalu zamířila na moře a všechny hlídky s pomocí dalekohledů pátraly na obzoru po galérách či nebezpečných zvědech s latinskou plachtou.
Nikde nic. Hagbard zakašlal a položil velice důležitou otázku. "Pane? Kudy teď? Na jih a zpátky na základnu?"
Shef zavrtěl hlavou. "Vezmi nás na moře, tak daleko od pevniny, kam se dostaneme do poledne. Až utichne vítr a my budeme zase bezmocní, chci, abychom byli tak daleko, že nás křesťanští zvědové nenajdou. Za chvíli už budou sledovat pobřeží. Do té doby musíme být za obzorem.
Porada v poledne," dodal. "Vyřiď Brandovi, aby pak přišel na palubu." Otočil se v síti. V noci na písku s písečnými blechami si nikdo moc neodpočinul. Ti, kteří neměli na starosti plachty nebo nebyli na hlídce, následovali jeho příkladu.

o o o

O několik hodin později, pod plátnem, které je stínilo před sluncem, se Shef s radou usadili na vyvýšené palubě předního mezka Fafnisbane. Shef sám se posadil na rám balisty. Kolem něj seděli nebo dřepěli na palubě čtyři poutničtí kněží: Thorvin, Hagbard, Skaldfinn a Hund. Brand se opíral o dračí příď. Po chvilce Shef znovu přivolal žida Sulajmána, aby se připojil. O pár stop dál, neboť měli dovoleno poslouchat, ale ne se bez vyzvání vměšovat, dřepěli Cwicca a Osmond, aby rozhodnutí rady sdělili posádce. Mezi nimi byl mrzutě se tvářící mladý Arab Mujatíja. Z toho, co se tu bude probírat v anglo-norském podřečí Cesty, nebude rozumět ani slovo, protože se za týdny strávené u floty

nenamáhal naučit ani jeden jazyk.
"Tak," začal Shef bez úvodu, "jediná otázka, kam plout?"
"Zpátky do Córdoby," ozval se okamžitě Hagbard. "Nebo aspoň zpátky do ústí Guadalquiviru. Povíme amírovi, co se stalo. Dozví se to, než se tam dostaneme, nějací opozdilci museli uniknout, ale aspoň mu můžeme říct, že my jsme neutekli."
"Stejně mu budeme muset oznámit, že jsme neuspěli," opáčil Shef. "Tihle mohamedáni nejsou zrovna trpěliví, když jde o neúspěch. Zvlášť když jsme mu tvrdili, že to dokážeme."
"Jinam se ale jít nedá," zabručel Brand. "Na severu nás najdou a pošlou zprávu galérám. Dál na moře, no, prý skoro všechny ostrovy jsou v rukou křesťanů. Dohonili by nás. Ale souhlasím, že nemá smysl vracet se k amírovi. Proč se prostě nevrátit domů? Cestou třeba získáme nějakou kořist. Proplujeme úžinou na otevřený oceán, vrátíme se domů a zkusíme cestou najít něco, co by přineslo nějaký zisk. U křesťanů na franckém pobřeží," dodal a koutkem oka sledoval poslouchajícího Sulajmána. "Teda pokud se rozhodneme, že spojenectví s amírem platí."
Shef zavrtěl hlavou. "Ne. I kdybychom něco získali, vraceli bychom se bez toho, pro co jsme přišli.
Čistě pro případ, že jste na to všichni zapomněli, tak jsme sem přišli kvůli poznatkům. Aspoň já. O létání. A teď také o ohni. Nezapomeňte, že křesťanská říše se ho naučila vyrábět, až se s nimi příště střetneme na Kanále. Domov už není v bezpečí."
"Nikam jinam se jít nedá," trval na svém Brand umíněně. "Jediná bezpečná věc je zůstat v pohybu. Nezbyly tu žádné bezpečné tábory. Ne tady ve Vnitřním moři."
Dlouhá odmlka. Loď se mírně kolébala na klidné vodě. Slunce pálilo a plavci byli natažení na palubách a užívali si nečinnosti a tepla, což pro velkou většinu z nich byla nová zkušenost. Nákladové prostory byly plné jídla a sudů s vodou. Neměli žádné starosti, nebo aspoň žádné bezprostřední starosti. Ale tlačila na ně tíha rozhodování. Pro Angličany i Vikingy byl domov hezky daleko a v cestě jim stály jen nepřátelské voje, nepřátelé a nejistí přátelé.
Mlčení přerušil Sulajmán. Zároveň si začal rozvíjet turban, který ještě nikdy nesundal.
"Možná dokážu najít bezpečný přístav," řekl. "Jak víte, pod vládou córdobského amíra žije mnoho mých lidí, židů. Ještě jsem vám neřekl, že někteří - mnozí - žijí, no, ne tak docela pod jeho vládou."
"Na druhém konci Vnitřního moře?" zeptal se Shef. "V zemi, kde byl ukřižovaný Kristus, ať se jmenuje jakkoliv?"
Sulajmán si odvinul celý turban a roztřásl si dlouhé vlasy, které mu látka přidržovala. Na hlavě měl jen malou kulatou čapku, připevněnou několika sponkami. Shef si koutkem oka všiml, že mladý Mujatíja se začal zvedat, ale Cwicca s Osmondem ho zase stáhli dolů a ne zrovna jemně ho drželi. Dělo se něco, čemu nerozuměl.
"Ne," řekl Sulajmán. "Na tomto konci. Na severu mezi královstvím Franků a córdobským emirátem. Tam v horách žije můj lid spolu s dalšími, kteří vyznávají jinou víru, už mnoho let. Myslím, že tam budete vítáni."
"Jestli je to na severu," podotkl Brand, "tak tam se teď musíme bát křesťanů, ne amíra."
Sulajmán zavrtěl hlavou. "Horské průsmyky jsou srázné a máme mnoho pevností. V každém případě, jak včera večer říkala jasná princezna, můj lid má hodně zkušeností s - se životem v chodbě. Se svolením tamtudy pochodovaly císařské oddíly a nikdy nevstoupily do města. Aby získal naše knížectví, musí podniknout velké tažení. Nazýváme je Septimánie, ačkoliv Frankové mezi námi mu říkají Roussillon. Pojďte do Septimánie. Tam můžete posoudit novou víru."
"Proč nám to nabízíš?" chtěl vědět Shef.
"Po mnoho let jsem byl služebníkem knihy, tóry a talmudu a dokonce koránu. Ale vy - někteří z vás - jste mi ukázali něco jiného. Nyní i já toužím po nových vědomostech. Vědomostech mimo knihu."
Shef se podíval na vzpírajícího se Mujatíju. "Pusť ho, Cwicco." Pokračoval jednoduchou arabštinou. "Mujatíjo, řekni, co chceš. Řekni to opatrně."
Když ho pustili, mladý muž okamžitě vstal. Ruku položil na jílec dýky u pasu, ale Cwicca i Osmond byli přikrčení a připravení ho znovu strhnout, kdyby se pohnul. Shef si všiml, že Thorvin si uvolnil kladivo, které nosil u boku. Ale Mujatíja byl zřejmě příliš vzteklý, než aby si všímal nebezpečí. Hlas se mu třásl a ukazoval na Sulajmána.
"Židovský pse! Celá léta jsi jídal amírův chléb, tví lidé přijímali jeho ochranu. Teď se snažíš vyklouznout, opustit šatt al-islám, stezku poslušnosti Alláhovi. Spojíš se s kýmkoliv, jako děvka ve stoce. Jestli chceš vpustit křesťany do Andalusie, tak oni nezapomenou, že jsi jim zabil boha - Alláhova kletba ať spočine na těch, kdo vzývají zrozeného v loži! A jestli se chceš spojit s," - máchl rukou - "s těmihle, věz, že to jsou barbaři, kteří přicházejí a odcházejí, jako divoké ovce kálí, teď tam, teď tady."
Posluchači se obraceli na Shefa a Skaldfinna a čekali na překlad. "Nazval Sulajmána zrádcem," poznamenal Shef. "O nás si taky nemyslí nic moc."
"Proč ho prostě nehodíme přes palubu?" zeptal se Brand.
Shef si to dlouho rozmýšlel, než odpověděl. Mujatíja, který jejich krátkému rozhovoru nerozuměl, nicméně ze Shefovy nehybné tváře a Brandova posunku pochopil, o čem je řeč. Zbledl a chtěl něco říci, zarazil se a snažil se sebrat a tvářit se vyrovnaně.
Nakonec promluvil Shef. "Ohledně vědomostí je rozhodně k ničemu. Ale mám rád jeho pána ben Firnáse. Necháme si ho. Třeba nám jednou poslouží jako vyslanec. A udělal pro nás jednu věc."
Rozhlédl se kolem a podíval se Skaldfinnovi do očí. "Potvrdil, že Sulajmán mluví pravdu. Jinak bychom neměli důvod mu věřit. Židovské město ve Španělsku! Kdo by tomu věřil? Zřejmě to ale musí být pravda. Já říkám, že bychom se měli vydat tam. Najít si základnu. Pokusit se zmařit křesťanům jejich plány. Ne křesťanům, s nimi nemáme žádný spor. Plány církve a Svaté říše římské, kterou podporuje, a císaře, který podporuje ji."
"A zjistíme všechno, co se dá, o řeckém ohni," rozšířil to Thorvin.
"A dáme Steffimu další příležitost se proletět," souhlasil Shef.
Posluchači přikyvovali a bručeli na souhlas. Sulajmánovi to neuniklo a tmavé oči se mu zaleskly radostí.

Z vrcholku stěžně se ozvalo volání. "Tam na severu! Plachta. Trojúhelníková. Vypadá to na rybářský člun tak čtyři míle daleko. Uhýbá na západ, možná nás ještě nezahlídli."
Shef došel na příď a roztáhl dalekohled. Snažil se zahlédnout plachtu křižující na obzoru.
"Myslíš si, že ji Narwhal dohoní, Brande? Vesla proti latinské plachtě?"
"V tomhle bezvětří klidně."
"Tak ji potop a zabij všechny na palubě."
Brand zaváhal. "Zabíjení lidí mi nevadí, víš," poznamenal. "Ale mohli by to být jenom rybáři, co si vydělávají na živobytí."
"A mohli by to být řečtí špehové. Nebo obojí zároveň. Nemůžeme to riskovat. Tak se do toho pusť. Použij kuše, jestli na to nemáš žaludek."
Shef se obrátil a odešel. Zamířil ke své síti, porada pro něj už skončila. Brand se za ním užasle díval.
"A tohle je člověk, který mi vždycky říkal, že loupit se má opatrně, a dělal si starosti kvůli otrokům."
"On si pořád dělá starosti kvůli otrokům," podotkl Thorvin.
"Ale zabíjí nevinné pro nic, jenom proto, že by mohli znamenat riziko. Dokonce ani ne pro zábavu, jako by to udělal Ivar, nebo aby promluvili, jako starý Lodbrok."
"Loki je možná volný," řekl Thorvin. "Lepší udělat, co říká." Sevřel přívěsek s kladivem.

o o o

Tentýž den ve stejný čas a už ne tolik mil daleko Bruno, císař Franků, Němců, Italů a Burgunďanů, pomalu a váhavě zvedl štít, aby si chránil hlavu ne před šípy, které na něj létaly celý den a jejichž ulámané hroty se ježily z koženého potahu štítu. Ne, jen před žárem, který se šířil od hořící věže před ním. Chtěl na ni pořád vidět, přese všechno doufal, že uslyší výkřik nějakého ztracence, nějaký zvrat štěstěny zachrání den. Přesto i pro jeho asketické tělo byl žár příliš velký. Byl to špatný den už od začátku, další špatný den. Byl si jistý, že tentokrát tvrz padne, a také padla. Ale on doufal, čekal, že po strastech předchozích dní budou mít rozum, přijmou jeho nabídku a milost, kterou ani nemohli čekat. Jeho způsob ničení horských pevností fungoval proti muslimům u pobřeží, a jeho muži mu rozuměli. První věcí bylo dostat těžký vrhací stroj s protiváhou, který postavil Erkenbert, dost blízko, aby obrovský kámen dopadl do brány. Na rozdíl od lehčích onagerů, katapult nebo strojů využívajících lidskou sílu musely stroje s protiváhou stát na rovině.
Tady na Puigpunyent nebyla nikde v blízkosti brány rovina, jen příkrý sráz. Bratrstvo řádu posvátného kopí zahnalo obránce za hradby a zachmuřeně vysekalo plošinu v holé skále. Obránci počkali, dokud to nebylo hotovo, a pak dolů shazovali jeden kámen za druhým. Kameny zvedali nad hradby silou až dvaceti mužů najednou. Bratrstvo do skály zachmuřeně zarazilo pevné kůly, posílilo je trámy a vytvořilo tak kryty pro drahocenné katapulty. Do kopce se se strojem a kameny protiváhy dřely stovky nosičů. Velké kameny, které stroj vrhal, byly ještě větší problém, nakonec je spousty zpocených, funících mužů vynesly na dřevěných deskách.
Dokázali to. Připravili stroj a přes vrcholek brány vystřelili první kámen, aby jáhen Erkenbert mohl provést své podivné výpočty a říci, kolik váhy je třeba odstranit z dalšího balvanu, aby přistál přesně na dřevěné stavbě. A potom, když práce skončila a hrozba byla předvedena, Bruno poslal jednoho ze svých mužů a Bruder Hartnit z Brém jim předal nabídku. Život pro všechny a svobodu. Odevzdají jen to, co je ve tvrzi. Bruno si byl jistý, skoro jistý, že nabídku přijmou, protože věděli, že dřív nebo později obléhatelé prorazí. Všechny zákony, lidské i boží, říkaly, že nikdo, kdo útočníky nechal tolik se nadřít a riskovat, nemůže čekat milost, muži, ženy ani děti. Ostatní bratři, dokonce i Lanzenorden, se po pánovi dívali úkosem, když Hartnita posílal, a věděli, že nabídka znamená ztrátu jejich tradičních privilegií, tvrdě vysloužených v potu tváře všech a krví mnoha z nich. Privilegií zabíjet a loupit, mstít se a znásilňovat. Bratři přísahali celibát, nemohli se ženit stejně jako mniši. Ale celibát se nevztahoval na to, co se stalo po dobytí města. Koneckonců všechny jejich partnerky by byly do rána mrtvé. Bratři potřebovali úlet, který jim tento zvyk umožňoval. Přesto nechali Hartnita jít, věděli, že jejich pána něco pohání. Slyšeli ho křičet svou nabídku ve zkomolené latině, jíž většina rozuměla. Někteří z nich si dokonce uvědomovali náladu obránců lépe než Bruno, čekali déšť šípů, který byl tradičním odmítnutím nabídky ke kapitulaci. Hartnit za svým velkým štítem, zvaným mantlet, to zpola očekával též. Nikdo nečekal velký mramorový sloup, který přepadl přes hradbu a padal dolů jako obří palice. Jeden konec rozdrtil mantlet a přerazil Hartnita málem vejpůl, než sjel dál po svahu v oblaku prachu. Všichni slyšeli kňučení odvážného Hartnita, když mu zpřelámané kosti prorazily měchýř, dokud ho sám císař neutišil misericordií, dlouhou dýkou, která dávala konečné rozhřešení. Pak zachmuřeně vystřelili další kámen, rozdrtili bránu a probojovali se dovnitř přes barikádu, o níž věděli, že bude na vnitřním nádvoří, a pustili se do vybíjení všech obránců z věže, z podkroví, schodiště i sklepa.
Obránci se zachmuřeně bránili, neopustili jediného muže, při ústupu dobíjeli vlastní raněné, až skončili v poslední věži. Byli tam jenom muži. Bruno sám viděl ve vnitřních komnatách tvrze, když se tamtudy probojovávali, řady žen, starců a dětí, ležících se zkříženýma rukama či zhroucených na lavicích. Byli otrávení, mrtví, nikdo nepřežil. Jen těch posledních dvacet, lapených v poslední věži, kterou jeho muži zapálili.
Bruno opatrně sklonil štít a čekal na šíp. Potom udělal váhavý krok. Riskoval, že teď bude vypadat hloupě, ale muselo se to udělat. Znovu zavolal: "Vy tam! Kacíři! Jestli cítíte plameny, vyjděte ven, vzdejte se. Dávám vám své slovo, slovo jako Ritter a Kaiser, že se vám nic nestane. Nikdo na světě by nemohl bojovat lépe. Už jste udělali dost."
Odpovídalo mu pouze praskání plamenů. Jeho bratři se po něm opět úkosem podívali, napadlo je, zda jejich císař nezešílel. A pak se ze srdce ohně ozval hlas.
"Císaři, věz toto. Jsem kapitán Marcabru, želbohu stále imperfectus. Nezáleží nám na vás ani na plameni. Dnešní noci budu jako dobrý zloděj se svým pánem v Ráji. Protože Bůh je laskavý. Nenechá nás hořet jak na tomto, tak na onom

světě."
Zadunělo to, jak se propadly střešní trámy, vyvalil se oblak prachu a kouře a rozhostilo se ticho, dlouhé ticho přerušované jen pohasínajícími plameny. Ale žádné děsivé zvuky loupení, křik a slzy a hluboký řev při uvolnění. Jen praskání plamenů a nárazy padajících kamenů.
Bruno couvl a zvedl štít. Když už skončil boj, objevil se Erkenbert a jeho průvodci o krok za ním. V císařových modrých očích kupodivu spatřil dobrou náladu a vzrušení.
"No, něco víme," řekl hubenému Angličanovi.
"A co?"
"Že ti parchanti museli něco skrývat. Teď už to jenom musíme najít."

o o o

Fafnisbane se protáhl nocí se sesterskými loděmi za sebou. Plachty ho nesly tiše, že se ani vlnka nezvedla. Shef seděl na přídi s nohama přes palubu a občas ho zasáhla sprška vody. Je to jako vyhlídková jízda, napadlo ho. Nebyl tu led a hlad z jeho výpravy na Sever. Vzpomněl si na Sumarrfuglovo ohořelé tělo, jak mu pod rukama praskla kůže, kdy zarazil dýku.
Kdosi se objevil na jeho slepé straně. Otočil se a uvolnil. Jenom zpola uvolnil. Byla to Svandís v bílých šatech a přisedla si k němu.
"Brand ty rybáře nezabil, víš," začala. "Potopil jim člun, ale dal jim čas postavit si vor a naložit pitnou vodu. Měli pár vesel. Prý by tak za den a půl měli dorazit buď k pevnině, nebo k nějakému ostrovu. Dost času, abychom stačili zmizet."
"Pokud je nevyzvednou jejich přátelé," zavrčel Shef.
"Skutečně se chceš stát takovým mužem, jako byl můj otec?" Svandís chvíli váhala. "Koneckonců, prý jsi rovněž eigi einham, nemáš jen jednu kůži. Kvůli tomu, co vídáš ve snech. Povíš mi o nich? Co tě tuhle v noci kouslo na stehně? Vypadalo to jako kousnutí jedovaté zmije. Ale tys neotekl a neumřel. A rána už zmizela."
Shef si vytáhl tuniku a ve slabém světle hvězd se zadíval na nohu. Nebylo tam nic, alespoň nic nebylo vidět. Možná by jí to měl říct. Cítil teplo jejího těla, uklidňující ve studené noci, a slabou vůni ženy, až ho napadlo, jaké by to bylo držet ji a zabořit jí tvář do prsou. Shef nikdy v životě nepoznal útěchu ženiny přítomnosti. Jeho matka si ho držela od těla a osud mu odepřel Godivinu lásku. Lákalo ho to podvolit se. Okamžitě pokušení zahnal. Lidé je pozorovali, sklonit hlavu do objetí a plakat jako dítě by nebylo drengilig, válečnické. Mohli si ale povídat.
Potichu jí vylíčil podrobnosti posledního snu. Schodiště. Pocit, že je myš mezi lidmi. Obr v těžkých botách dupající po schodech. Obludný had, plazící se za ním, za bohem Lokim, poněvadž si byl jist, že obr je právě jím. Orm-gard bohů, s hady pod nohama, a jeden ho uštkl.
"Proto věřím v bohy," zakončil. "Viděl jsem je, cítil jsem je. Proto vím, že Loki je volný a touží po pomstě. Jako kdybych to potřeboval vědět, po tom, co se stalo Sumarrfuglovi."
Svandís chvíli mlčela, za což jí byl vděčný. Zřejmě přemýšlela o tom, co řekl, místo aby to rovnou zahnala. "Pověz," řekla nakonec, "nebylo v tom snu nic, co ti připomnělo něco, co jsi viděl předtím? Něco, o čem jsi třeba přemýšlel před usnutím. Například ty boty. Boty dupající po schodech. Říkal jsi, žes je viděl."
"Boty? Byly jako Brandovy." Shef se zasmál a povyprávěl jí, jak, když pochodovali Córdobou, viděl, jak si jeden užaslý Arab prohlíží Branda od hlavy k patám, od obrovských nohou k přílbě na hlavě. Jak nedokázal uvěřit, že nějaký člověk může mít takové nohy.
"Takže jsi už měl takový obrázek v hlavě? A co hadi? Viděl jsi orm-gard?"
Shef znovu pocítil píchnutí pochyb a podezření. Vždyť to taky byla Ivarova dcera a vnučka samotného Ragnara.
"Viděl jsem tvého děda umírat v hadí jámě," řekl stroze. "Copak ti to nikdo nepověděl? Slyšel jsem ho zpívat píseň smrti."
"Sedávala jsem mu na kolenou a on mi zpíval," prohodila Svandís.
"Nechával si růst nehet na palci, aby s ním mohl vydloubávat lidem oči," odsekl Shef. "Můj přítel Cuthred mu ho vyrval kleštěmi."
"Takže jsi viděl i hadí jámu," pokračovala Svandís, "a viděl v ní někoho umřít. Bál ses tenkrát? Představoval sis sebe v jámě?"
Shef chvíli přemýšlel. "Snažíš se mi povědět," řekl, "že ta moje vidění - já jim neříkám sny - vůbec nepocházejí od bohů. V hlavě se mi líhnou samy z věcí, které jsem viděl nebo kterých jsem se bál. Jsou jako příběh, sága, kterou vypráví hlupák, nemá začátek ani konec, jen kousky pospojované k sobě. Mně to tak nepřipadá. Mám pocit - že je to něco většího."
"Protože spíš," vysvětlila mu Svandís. "Pořádně ti to nemyslí."
"A stejně, ta moje vidění - jsou to vidění bohů! Vyprávějí příběhy, které jsem slyšel od Thorvina, o Völundovi, Skírnim, Hermódovi a Baldrovi."
"Protože jsi je slyšel od Thorvina," poukázala Svandís. "Kdyby se ti zdály příběhy, které ti Thorvin nevypravoval, tak by to mohlo něco znamenat. Možná že sis to jenom vymyslel z toho, cos viděl a cítil. Ale nemyslíš si, že se Arabům nezdá o Alláhovi a křesťanům o jejich světcích? Tvoje vidění jsou jako bohové samotní. Lidé si obojí tvoří podle vlastních potřeb a víry. Jestli přestaneme věřit - budeme volní."
Shef si ten nápad pečlivě a pochybovačně přebral. Připadalo mu, že občas měl vidění dřív, než znal příběh. Svandís by řekla, že na něco zapomněl a příběh slyšel dřív. Rozhodně neměl žádný důkaz o opaku. Rozhodně nemohl nic dokázat. A mohla by mít pravdu. Všichni věděli, že sny občas vyvolaly události ze dne nebo dokonce zvuky, které lidé ve spánku zaslechli a změnili v příběh. I nejchrabřejším Vikingům se zdály sny o tom, čeho se báli, a on je často slýchal

mumlat ze spánku.
"Takže možná nebude žádný ragnarök," napadlo ho. "Loki není volný. Celou dobu jsem si něco namlouval. Kdybych tomu dokázal uvěřit, bylo by to pro mě mnohem snazší. A ve viděních by se neskrývala pravda."
"Ve viděních žádná pravda není," vybuchla Svandís, odhodlaná pokračovat ve svém přesvědčování až do konce. "Bohové a vidění jsou jenom iluze, které tvoříme, abychom sami sebe zotročili." V chladné noci se přisunula blíž a podívala se Shefovi do oka, přičemž se mu prsem otřela o ruku.

o o o

Daleko na severu ve stamfordském Domě moudrosti uprostřed Anglie ještě nebyla noc. Kamenná věž s mnoha přístavbami ležela v dlouhém šedém soumraku časného anglického léta. Z živých plotů lemujících políčka se nesla těžká vůně kvetoucích hlohů. Od věže, kde si na poslední hodinku před setměním sedli s pintami v rukou čeledíni a řemeslníci a měli po denní práci s dojením, kopáním a obchodováním, se nesl smích. Děti si hrály kolem svých otců a mladí, muži i ženy, si vyměňovali pohledy a občas zmizeli do tmy v polích.
V samotném Domě moudrosti umlkly kovárny, i když ze zahrnutých ohnišť ještě vystupovala rudá záře. Přes hlavní nádvoří přešel kněz, který se chtěl zastavit za přáteli a vytáhnout je na ohřáté pivo, nad nímž by probrali své zkušenosti a objevy. Když zahnul za roh, ztuhl na místě.
Na lavici před ním seděl Freyjin kněz Farman, nejslavnější z anglických kněží díky svým viděním, jemuž se na světě mohl rovnat jenom Nor Vigleik. Farman měl otevřené oči, ale zíral do prázdna. Kněz se k němu opatrně přiblížil a všiml si, že Farman nepohnul očima. Mlčky couvl, vrátil se za roh a máváním přivolal ostatní. Brzy stály v půlkruhu kolem nehybného kolegy dvě desítky kněží Cesty. Učedníky a laické bratry zahnali pryč. Mlčky čekali, až se Farman pohne. Konečně zamrkal, zavrtěl se a uvědomil si, že není sám.
"Co jsi viděl, bratře?" zeptal se jeden z nich.
"Nakonec - jsem viděl strom a na něm hada. Před stromem stála divukrásná žena. Podávala jablko muži a on - po něm natahoval ruku. A had to celou dobu pozoroval a pohyboval jazykem."
Poutničtí kněží nijak nereagovali. Nikdo z nich nečetl křesťanské knihy, nevěděli nic o Satanovi, o Adamovi a Evě a o Pádu člověka.
"Ale předtím jsem viděl něco důležitějšího. Něco, co musí slyšet král."
"Jediný král tu není, bratře," připomněl mu jeden kněz mírně, věda, že ti, kteří se probírají z vidění, potřebují čas, aby se vzpamatovali.
"Jeho zástupce. Jeho partner."
"Král Alfréd je jeho partner. Předsedá radě starších. Žádný zástupce není."
Farman si protřel oči. "Musím zapsat, co jsem viděl, než se mi to vytratí, a pak se zpráva musí dostat ke králi."
"Můžeš nám prozradit něco z toho, cos viděl?"
"Nebezpečí a zkázu. Oheň a jed - a Baldrův zhoubce je volný."
Kněží ztuhli, věděli, kdo je ten, jehož jméno Farman nechtěl vyslovit, bůh, jehož si připomínali hranicí hořící v posvátném kruhu.
"Jestli je Baldrův zhoubce volný," řekl jeden z nich pomalu, "co může anglický král Alfréd dělat? Nebo rada starších?"
"Může vyslat flotu," opáčil Farman. "Může poslat každého muže a každou loď na místo, kde hrozí nebezpečí. A to teď nečíhá v ústí Labe, ne, ani u Dannevirke. Baldrův zhoubce je všude, jenže brzy se ukáže na jihu, odkud v den ragnaröku vyjedou synové Múspellu ."
Vstal jako člověk k smrti unavený po dlouhé cestě. "Zmýlil jsem se, bratři. Měl jsem jet s jediným králem, když se vydal hledat svůj osud. Protože jeho osud bude mít vliv na nás na všecky."

## Kapitola 12

Z doposud málo známé skály Puigpunyent jezdci zamířili do všech stran. Někteří se hnali tak rychle, jak to jen jejich koně dokázali. Museli urazit pouze krátkou vzdálenost, měli rozkaz zajet rovnou do držav a tvrzí baronů v pohraničí, aby si vyžádali všechny muže pro svého císaře. Ale nedostanou je, protože ve složité místní politice horského pohraničí, kde Francouz čelil Španělovi a křesťan kacíři, kam neustále podnikali nájezdy Mauři a židovští odvedenci hlídali průsmyky a vybírali mýto, žádného z baronů, dokonce ani ty, které Brunovi informátoři vybrali pro věrnost církvi svaté, ani nenapadlo nechat zemi bez ochrany. A kdyby to udělali, Bruno by jim nevěřil. Ale dodají mu první voj, dokud jej nenahradí lepší vojáci, přičemž v této chvíli císařství a císař potřebovali hlavně početné oddíly.
Další poslové jeli pomaleji v menších skupinkách s náhradními koňmi za sebou. Měli před sebou delší cestu, někteří i mnoho set mil. Všichni věděli, že potrvá celé dny, než dorazí do bezpečných částí říše, kde jim při předložení císařské zástavy opatří čerstvé koně. Nejdelší cesta čekala ty, kteří byli vybráni, aby jeli do pevností Lanzenorden, které byly všechny v německy mluvících zemích daleko na východě a na severu, za horami nebo na břehu Rýna: Freiburg, Worms, Trevír, Curych a dokonce Bern vysoko v Alpách. Odtud přijdou muži, jimž Bruno věřil nejvíc, jeden každý mnich-válečník řádu, muži, které potřeboval, aby vybojovali jeho válku a dokončili jeho hledání. Ti nebudou váhaví ani vypočítaví. Ale nemohli se sem dostavit okamžitě a nikdy jich nebude tolik, kolik potřeboval.
Mezi nimi byli jezdci mířící ke každému biskupskému stolci v markách jižní Francie a Itálie: do Massílie neboli Marseille, Vercelli, Lyonu, Turína, Carcassonne a Daxu. Jejich zpráva byla nejjednodušší. Každého muže, kterého můžeš postrádat. Nebylo zapotřebí rytířů, těžkooděnců a šlechticů, i když ti museli přijít taky, aby řídili zbytek. Pošli každého,

kdo má obě oči a lovecký luk. Pošli pytláky a hajné, sokolníky i uhlíře. Zpovědníci v každé vesnici museli vědět, kdo dokáže najít cestu ve tmě, kdo umí štvát jelena v kopcích a v maquis. Nabídni odpuštění a omilostnění od všech hříchů každému, kdo do služby vstoupí hned, pro církev, kříž a císařství. Bruno hlavně zdůraznil, že musí mít bacheliers, muže, kteří by ve správné latině, byť latině rozpadající se říše, byli vaccalarii, muži od vaches. Honáky krav, kteří na svých otužilých koních projíždějí mokřinami Camargue, vyzbrojení deset stop dlouhým bodcem, jenž byl nástrojem jejich řemesla, s plátky sušené hověziny ovinutými kolem klobouků, a neustále dávali pozor na útoky vzteklých divokých býků. Pro boj byli příliš lehce vyzbrojení, ale byli schopní probrat krajinu jako kuchtička odrhnout rez z hrnce.
"Chci, aby tohle místo bylo uzavřeno těsněji než abatyšina - těsněji než dormitoř v konventu," řekl Bruno a zapomněl na svou obvyklou úctu ke všem formám církevního života. "Zatím ty muže nemáme, ale jakmile začnou přicházet, přidělíš jim úkoly. Do té doby, Tasso," dodal k veliteli stráží Lanzenorden, "můžeš svým mládencům říct, že nikdo nepůjde spát. Já taky ne. Ať hlídají každý kámen."
"A proč?" chtěl vědět Tasso.
"Viděl jsi, jak se zabili. Proč? Protože nechtěli, aby nám někdo něco prozradil. Prozradil nám, kde něco je. Takže to musí být tady. A můžeš si být jistý, že se to někdo pokusí dostat pryč. Takže tohle místo uzavřeme."
"Jenomže tak nic nenajdeme," namítl Tasso, starý druh, který směl otevřeně mluvit s řádovým bratrem, i když ten bratr byl jeho Kaiser a velitel.
Bruno ho oběma rukama popadl za vousy. "Ale ani nechci nic ztratit! A když teď víme, že je to tady, jakmile to tu uzavřeme, stačí, když budeme hledat."
"Už jsme hledali."
"Ne však pod každým kamenem. A rozebereme ten kopec na malé kousky a ty naházeme do moře, jestli budeme muset! Erkenberte!" zařval Bruno na jáhna, jenž vydával příkazy poslům. "Řekni biskupovi, ať pošle taky krumpáče! A chlapy, co s nimi budou kopat."
Když ho pustil, Tasso šel obhlédnout půdu a rozestavit hlídky, i když jich neměl moc. Jak den pokračoval, tvářil se stále ustaraněji. Sám byl Bavor z vinného kraje na jihu a římsy, husté křoví a příkré kopce podhůří Pyrenejí ho mátly.
"Na tuhle práci potřebuju tisíc chlapů," vrčel si pro sebe. "Dva tisíce. A odkud přijde jídlo? Nebo voda? Ale Befehl ist Befehl, rozkaz je rozkaz. Helmbrechte, Siegnote, Hartmute, hlídejte tuhle pěšinu. A pamatujte, nikdo neusne, dokud ho nepřijdou vystřídat. Kaiserbefehl, císařův rozkaz, je to jasné?"
A tak dál dusal horkem a rozesílal oddíly sem a tam. Nevěděl, že o čtvrt míle dál za kruhem, který rozestavěl, sledují každý jeho pohyb čísi oči, klouzající hustým houštím tak nízko jako oči lasiččí.

o o o

Když mladý ovčák přišel podat hlášení, čekal strach a odcizení, přesto křečovitě polkl, když se mu oči přizpůsobily šeru. V půlkruhu za stolem seděli čelem k němu muži. Aspoň by to mohli být muži. Každá postava měla dlouhý šedý hábit a kápi staženou tak hluboko do čela, že jí nebylo vidět do tváře. Kdyby je viděl, mohl by je poznat, poněvadž nikdo si nesměl být jistý, kdo mohou být perfecti, ačkoliv vesnicemi neustále kolovaly řeči a dohady. Tenhle včera odmítl skopové, třeba vůbec její maso, se ženou spávají v jedné posteli, ale mluví spolu jako bratr se sestrou, už tři roky neporodila, i když dítě odstavila už vloni na jaře. Všechno mohlo naznačovat, že dotyčný je zasvěcený. Jenže v kacířských vesnicích se snažili žít jako perfecti všichni, i když nejspíš nikdy nedosáhnou vyššího stupně, a tak post nebo celibát mohly ukazovat jen na ambice zatím nesplněné. Muži v kápích mohli být kdokoliv.
Chlapec neohrabaně poklekl a zase se narovnal. Z kraje půlkruhu, ne z prostředka, se ozval hlas. Mluvčího mohli vybrat, protože jeho hlas zůstane nepoznán. V každém případě mluvil jen šeptem.
"Co jsi viděl u Puigpunyent?"
Jinoch se zamyslel. "Obešel jsem skálu ze všech stran kromě z východu, kde je silnice. Brána je rozbitá, věže spálené a většina kamenů popadala. Císařových mužů je na hradě jako much."
"A co venku?"
"Křesťani postavili hlídky kolem dokola celé skály tak blízko k úpatí, jak to jen šlo. Jsou to muži v těžké zbroji a v horku moc nechodí. Vozí jim vodu a jídlo. Nerozumím, co si říkají, ale nespí a zřejmě si nestěžují. Většinu času zpívají své pohanské hymny a modlí se."
Perfecti pominuli, že mládenec přirovnal křesťany k pohanům, oni je za ně taky považovali. Vyslýchající ještě ztišil hlas.
"Copak ses nebál, že tě chytí?"
Ovčák se usmál. "Muži ve zbroji? Chytit mne na stráni nebo v maquis? Ne, pánové. I kdyby mě uviděli, stejně by mě nechytili. Ale oni mě neviděli."
"No, tak nám pověz tohle. Dokázal bys - třeba se svými druhy - dokázali byste proniknout jejich kruhem a dostat se přes hradbu do tvrze? A vzít jednoho z nás s sebou? Horala, ale ne tak hbitého chlapce, jako jsi ty."
Ovčák zaváhal. Když řekne ano, požádají jej, aby to udělal? Nijak netoužil připojit se k mrtvolám, které viděl vynášet ven a skládat na zelenou pláň u vstupu do hradu. Ale nade vše toužil po tom, aby si o něm muži, jichž si všichni vážili a ctili je, mysleli jen to dobré.
"Jejich hlídky jsou špatně rozmístěné a lekají se a střílejí, když jenom liška proběhne houštinou. Ano, mohl bych se tam dostat. A tak tři čtyři kamarádi. A starší muž... Trní roste vysoko, víte, tak stopu dvě nad zem. Já nechodím, plazím se po břiše tak rychle, jako když jiný člověk jde. Těžší muž, který si nelehne, který říká: 'Ách moje záda,'" - napodobil kněze z vesnice, kacíře jako on, jenž však zůstal ve spojení s církví a biskupem, aby odvrátil podezření - "ten se tam nedostane. Chytili by ho."
Hlavy v kápích neznatelně kývly, jak rozpoznaly konečné rozhodnutí.

"A chytit ho nesmějí," poznamenal šeplavý hlas. "Děkuji, mládenče, prokázal jsi nám službu. Tvá vesnice se o tom dozví. Máš naše požehnání, kéž roste s tebou. Promluv si s muži, které najdeš. Ukaž jim hlídky, jak jsi je viděl."
Poté, co odešel, sedící chvíli mlčeli. "Špatné zprávy," ozvalo se pak z jedné kápě. "Ví, že tam něco je."
"Varoval ho Marcabruův vzdor. Kdyby se vzdali a odešli, považoval by to jenom za další obléhání a šel by si po svých. Lepší nepřivolávat pozornost. Vzdát se, popřít naši víru, přísahat poslušnost papeži, jako jsme to dělali vždy. A až odejdou, zas se vrátit k tomu, co víme."
"Marcabru bojoval do posledka, protože se bál, že někdo promluví. A kdo ví? Mohli to udělat. Možná měl rozkazy. Vždyť nevíme, co se ve tvrzi stalo. Možná tam byly známky zrady."
Znovu se rozhostilo ticho. Ozval se další hlas. "Prý poté, co dobyl hrad, nechal císař vynést všechna těla ven na nivu u řeky a tam spálit. Ale předtím jeho muži všechny mrtvé svlékli. Dokonce jim i noži rozpárali břicha, aby se ujistili, že tam nic neschovali. A pak znovu prohrabali popel. A z hradu vynesli úplně všechno, každou židli a stůl, a císař a jeho černý jáhen to prohlédli. Pak to taky spálil před lidmi z okolních vesnic a přitom je pozoroval. Myslel si, že by se prozradili, kdyby viděli, jak hoří posvátná relikvie."
"Takže neví, co hledá."
"Ne. Neví, jak najít vstup k místu, kde je uložen grál."
"Ale rozebírá hrad kámen po kameni. Jak dlouho potrvá, než nějaký krumpáč odhalí dveře nebo schodiště?"
"Moc dlouho ne," prohlásil jiný s přesvědčením.
"Co když ale rozkope i skálu?"
Potřetí se všichni odmlčeli. Po delší době, když slunce vrhalo stále delší stíny přes místnost se špinavými okny, promluvil znovu nejjistější hlas.
"Nemůžeme to riskovat. Musíme poklady vyzvednout. Násilím. Kradí. Úplatkem. Budeme-li potřebovat pomoc zvenčí, musíme ji najít."
"Zvenčí?"
"Svět přichází k nám. Císař, nástupce Karla Velikého, kterého jsme před osmdesáti lety vyhnali. Ale není sám. Z Córdoby přišla podivná zpráva, jak víte. Nade vše se musíme uchránit toho, abychom mysleli jako lidé, jako by všechno, co se na tomto světě stane, byla jen pouhá náhoda a úsilí smrtelníků. Neboť my víme, že to je bojiště mezi Tím nahoře a Tím dole. Pokud se tohle všechno stane na tomto světě, víme, který vyhraje."
"A přesto je On princeps huius mundi, velký pán světa."
"A tak musíme vyjít ven. Mimo náš svět, mimo tento svět." Perfecti, muži, kteří věřili, že křesťanský Bůh je vlastně Ďábel, jehož je třeba svrhnout, až se čas naplní, začali pomalu plánovat, jak ten čas naplnit.

o o o

Stařec sedící ve stínu vínem porostlé besídky se pochybovačně podíval na krále Severu, jenž seděl naproti němu. Nevypadal jako král a ještě méně jako naplněné proroctví. Nebyl oblečený v bozrašském purpuru. Jeho muži se mu neklaněli. Odpočíval na stoličce a podle zvyku Seveřanů seděl v plném slunci, jako by se ho nemohl nabažit. Z čela mu pot kapal na dlažbu balkonu postaveného s výhledem na moře a přístav hluboko dole.
"Určitě je to král?" zeptal se stařec Sulajmána znovu. Mluvili hebrejsky. Shef trpělivě poslouchal, aniž by cizím slabikám, které žádný Angličan v dějinách neslyšel, rozuměl.
"Viděl jsem ho v jeho domovině v jeho vlastní síni. Vládne velké říši."
"Tvrdíš, že se narodil jako křesťan. Takže to pochopí. Řekni mu..." Stařec, Benjamín, kníže septimánské, Lev Judův, vládce hory Sión, promluvil. Po chvíli Sulajmán - nebo ve své vlastní zemi Šalomoun - začal překládat.
"Můj pán tvrdí, že pochopíš, co říká naše svatá kniha, která byla i tvou za časů, kdy jsi byl křesťanem. V ben Širachově Knize moudrosti, již vy nazýváte 'Ecclesiasticus' - 'Kazatel', se praví: 'Králíci jsou slabí, ale žijí ve skalách.' Kníže říká, že tady - a já mu pověděl o tom, co tvá podivná žena vykládala o židech - zdejší židé nejsou slabí. Přesto sídlí ve skalách, jak můžeš tady kolem vidět." Mávl rukou na hory tyčící se nedaleko, na srázné skály strážící přístav a město.
Shef ho bez mrknutí pozoroval. Předpoklad židovského knížete, že křesťan musí dobře znát Starý i Nový zákon, byl pomýlený. Shef o knize "Ecclesiasticus" v životě neslyšel, bibli nikdy nečetl a vlastně až do svatby milované Godivy s jeho partnerem Alfrédem ve velké katedrále ve Winchesteru ani nikdy bibli neviděl. Kněz v jeho rodné vísce v bažinách měl jen modlitební knihu, misál, výtah z bible pro různé bohoslužby liturgického roku. Otec Andreas se snažil učit pouze úctu k autoritě, ať už tou autoritou bylo krédo, modlitba k Pánu, nutnost platit desátky či společensky nadřazené osoby. Králíka také v životě neviděl, ačkoliv na tom nezáleželo, Šalomoun to totiž z nedostatku lepšího výrazu přeložil jako "zajíc".
"Zajíci ve skalách nežijí," podotkl Shef. "Žijí na loukách."
Šalomoun zaváhal. "Můj pán si přeje dojít k tomu, že máme velmi silnou přírodní i umělou ochranu."
Shef se rozhlédl. "Ano, to vidím."
"On mi nerozuměl," ozval se Benjamín.
"Ne. Jde o to, můj pane, že těmto lidem se nedostává žádného vzdělání, i když se narodí jako křesťané. Jen málokterý umí číst a psát. Myslím, že král to umí, ale není to pro něj snadné. Podle mě Písmo vůbec nezná."
"Takže oni nejsou lidé Knihy."
Šalomoun zaváhal. Teď nebyl čas vysvětlovat doktrínu Cesty, její oddanost novým poznatkům. Jeho kníže a lid nebyli věrní amírovi, natož císaři, byli připravení na nové spojenectví, které by mohlo přinést změnu. Nebylo nutné bránit se přijetí.
"Myslím, že se snaží být," naznačil. "S těžkostmi a sami. Viděl jsem jejich písmo. Vyvinulo se ze znaků tesaných noži do

kousků dřeva."
Kníže se pomalu zvedl na nohy. "Je záslužné pomáhat těm, kteří se chtějí učit. Pojďme. Ukážeme tady králi, jak vypadá škola. Škola pro ty, kteří jsou skutečnými lidmi Knihy, ne jako vyznavači Muhammada, protože ti se učí, aniž by rozuměli, ani Ješui, protože ti se schovávají za jazyk, který nesmí znát nikdo kromě jejich kněží."
Shef také vstal, byl ochoten podřídit se požadavkům hostitele, ale stále víc ho nudil hovor, který se mu nikdo nenamáhal překládat. Když mu Šalomoun vysvětloval cíl jejich návštěvy, jeho pohled přitáhly davy dole a sluncem zalitý přístav. Za vnější hrází, kde byly zakotveny lodě severské flotily, hodný kus od pobřeží a od místních plavidel, jeho muži zase zkoušeli pouštět bedny. Přesvědčil se, jestli na něj kníže čeká, a všiml si, že popošel pár kroků do chladného vnitřku. Vyndal dalekohled a rychle se podíval. Bedna se ve svěžím větru nesla dobře a let nyní sebevědomě řídil Steffi. A Tolman, nejmenší a nejlehčí z plavčíků, stál u zábradlí!
Copak ti parchanti chtějí provést nový pokus bez něho? Dnes byl dobrý den a Tolman, z rybářské rodiny v Lowestoftu, uměl plavat jako ryba.
Židé na něj čekali. Shef sklapl dalekohled a ponuře následoval Šalomouna, Skaldfinna, knížete Benjamína a zbytek eskorty a družiny do tmy. Aby se připojil k lidu Knihy.
Když Shefa vedli pevností židovské enklávy, zbudované dávno za časů před pádem Říma, měl stále silnější pocit cizoty a úzkosti.
Po pobytu u amírova dvora si myslel, že je připravený na nové zážitky, ale opevněné město bylo úplně jiné než všechno, co na severu i jihu viděl. I tady to kypělo životem, jak viděl již v ulicích a tržnicích Córdoby, a lidé byli oblečení podobně a mluvili jazykem, v němž občas rozeznal něco z arabštiny nebo latiny. Jenže tu scházel pocit živelnosti, činnosti probíhající bez povolení či fyzických hranic. Kníže ho nejdřív vzal na pečlivou obhlídku vnějších hradeb města, kamenná stěna byla obratně spojená s útesem a dokonale obepínala zátoku i přístav jako tříčtvrteční kruh. Zvláštní bylo, že u každého opevněného města, co Shef viděl, ať už to byl York, Londýn nebo Córdoba, jakoby imunní k nařízením, se za hradbami rozlézalo druhé město, chýše a brlohy, obydlí těch, kteří nebyli dost bohatí, aby mohli vstoupit pod ochranu města, a přesto je sem přitáhlo bohatství, které rostlo a pomalu ukapávalo za hranice. Pozorné stráže je neustále bouraly a zaháněly obyvatele dál ve snaze udržet volné zorné pole. Nikdy to nefungovalo. Kurvy, čachráři a žebráci se vždycky připlazili zpátky a osadu znovu vybudovali.
Tady ale ne. Kolem hradeb nic nezavazelo, dokonce ani psí bouda nebo soukromá latrína. A v puklinách také nic nerostlo - Shef viděl oddíl mužů, které spouštěli přes cimbuří, aby z kamene vymýtili houští. Ačkoliv v dálce viděl obdělaná pole a háje, nebyla tam ani bouda pro hlídače. Skupiny, jež viděl chodit z polí do města a zpátky, si své nástroje nosily s sebou, a v obou směrech. Za hradbami nenechávali dokonce ani těžké pluhy a koše na zrní.
"Chápu, o co se snažíte," řekl nakonec Šalomounovi, který stále vážně překládal poznámky svého vladaře. "Ale není mi jasné, jak to dokážete. Já bych to se svými lidmi nedokázal, ani kdyby to byli otroci. Vždycky se najde někdo, kdo se snaží upravit pravidla, a dalších deset jde za ním. I když bičujete a vypalujete cejchy jako černí mniši, vždycky se najde někdo, kdo nepochopí, co má dělat, ani když mu to budete vykládat pořád dokola. Ti lidé tam, to jsou vaši otroci? Proč poslouchají tak ochotně?"
"My si otroky nedržíme," opáčil Šalomoun. "Otroctví je zákonem zakázané." Přeložil zbytek Shefových připomínek, vyslechl dlouhou odpověď a znovu promluvil.
"Benjamín ha-Nasi, Benjamín Kníže, říká, že máš právo klást tyto otázky a že v tobě vidí skutečného vládce. Prý máš také pravdu, když říkáš, že znát zákon je úžasnější než ho poslouchat, a tvrdí, že podle něj světu přinášejí potíže jen nevědomí.
Chce, abys pochopil, že my, židé, se lišíme od tvých lidí právě tak jako od amírových. Máme ve zvyku dovolit otevřenou debatu o čemkoliv - tvá paní Svandís se může postavit v naší debatní místnosti a říci, co se jí zlíbí, a nikdo ji nepřeruší. Naším zvykem ale také je, když dojdeme k rozhodnutí a vydáme příkaz, musejí ho všichni poslouchat, dokonce i ti, kteří se proti němu nejvíc stavěli. Netrestáme nesouhlas. Trestáme neuposlechnutí vůle většiny. Proto lidé všechna nařízení poslouchají ochotně. Protože my jsme nejen lidé Knihy, ale také lidé zákona."
"A všichni zákon znají?"
"Uvidíš."
Skupinka se otočila zády k cimbuří a vrátila se doprostřed čtyřicetiakrového sídliště plného lidí, omítnutých kamenných domů spojených uličkami širokými nejvýš pro dva lidi a úzkými schody, které se občas tvářily skoro jako žebříky.
"Vidíš," ukázal Šalomoun do úzkého nádvoří. "Tohle je jeden z knížecích geoním. Kníže si jich udržuje tucet, učitelů, kteří bezplatně vyučují mládež čistě pro lásku k učení. Vidíš, že neustává, i když vidí svého pána procházet kolem. Protože učení je důležitější než knížata."
"Čemu je učí?"
Šalomoun se na chvíli zaposlouchal do drmolení a potom kývl. "Odříkává jim body halachy. To je součást Mišny. Mišna je zákon našeho lidu založený na našich svatých knihách, kterým křesťané říkají Starý zákon. Ale Mišna je vše, co o těchto knihách bylo řečeno a napsáno od chvíle, kdy jsme uzavřeli naši úmluvu s Bohem. V halachot se učíme, jaká rozhodnutí byla učiněna v jednotlivých bodech."
"Jako třeba?"
"Gaón právě vysvětluje, proč, třebaže je důležitější zachránit život muže než ženy, je zapotřebí zakrýt nahotu ženy dříve než muže."
Shef kývl a zamyšleně pokračoval v nevtíravé a neohlášené knížecí prohlídce města. Upoutalo ho cosi dalšího. Knihy v davu. Viděl, jak jich několik nesou, a jakýsi muž seděl s nosem krátkozrace zabořeným do stránky. Měl dojem, že na jednom tržišti zahlédl stánek asi s tuctem knih vystavených k prodeji. Shef ještě nikdy neslyšel, že by se knihy prodávaly. Vikingové je kradli a pak za výkupné vraceli, pokud to šlo, jejich majitelům. Mniši z řádu svatého Benedikta

si je vyráběli sami pro sebe a své poddané. Nikdo nikdy žádnou neprodal. Byly příliš cenné. Thorvin by raději na místě zemřel, než by prodal svou sbírku svatých písní, zapsaných s obtížemi v hranatém runovém písmu. Kolik knih tito lidé mají? Odkud pocházejí?
Znovu se zastavili u stavby, v níž Shef poznal kostel, byť židovský. Uvnitř se muži a ženy modlili na zemi jako mohamedáni, ale v šeru Shef viděl hořet svíčku a v jejím světle četl muž z další knihy odděleným skupinám mužů a žen. Dál na náměstí byli do debaty zabráni dva muži. Netrpělivě poslouchali, co říká ten druhý, a potom, tak po pěti stech slovech, se v řeči vystřídali. Shef, v kroužku posluchačů, měl dojem, že každý začíná tím, že cituje slova svého protivníka. Lidé kolem byli napjatí a mlčeli, jen občas souhlasně či odmítavě zabručeli.
"První říká: 'Neprováděj lichvu,'" objasnil mu Šalomoun. "Druhý odpovídá: 'Cizinci můžeš lichvou půjčiti.' Nyní probírají význam slova 'cizinec'."
Shef zamyšleně kývl. Znal vládu meče, jako byla jeho vlastní a vikinských vládců, které svrhl. Znal vládu strachu a otroctví, jako byla vláda mnichů a křesťanských králů. Tohle zřejmě byla vláda knihy a zákona, a podle zákona, jenž byl zapsán v knize, ne zákona, o kterém by rozhodovala zvůle krále, jarla nebo radního. Zákon knihy však zřejmě nebyl o nic moudřejší než okamžité rozhodování jeho dvora. Bylo tu něco, čemu nerozuměl.
"To tví lidé nestudují než zákon?" zeptal se.
Šalomoun přeložil a vyslechl odpověď knížete, který stále šel v čele. "Prý všechno učení je buď kodex, nebo komentář." Šalomoun se snažil najít výraz pro oba pojmy v Shefově anglo-norštině, a nakonec použil "knihu zákonů" a "knihu rozhodnutí".
Shef, s nečitelným výrazem, znovu kývl. Jsou to snad nové vědomosti? Nebo jenom staré, přežvykované pořád dokola, proti čemuž se ve své zemi a svém hlavním městě rozhodl bojovat?
"Podívej," řekl Šalomoun a konečně ukázal na menší budovu téměř v přístavu. Na pozadí skrz uličky Shef zahlédl bednu houpající se ve vzduchu a zalapal po dechu. Oni odstartovali bez něj! A z toho mála, co zahlédl, si byl téměř jistý, že Tolmana nakonec poslali do vzduchu. Bedna neletěla volně, někdo ji ovládal.
"Podívej," zopakoval Šalomoun rázněji. "Tady konečně najdeš nové vědomosti."
Váhavě a s hlavou stále vyvrácenou nahoru Shef následoval svého hostitele do budovy. Uvnitř stály v kruhu stoly. Za nimi seděli muži a ozývalo se tu skřípání, jak pohybovali rukama, zřejmě všichni zároveň, jako císařovi vojáci či Shefovy vlastní oddíly při pochodu pohybovali zároveň nohama. Uprostřed stál další muž, držel knihu a předčítal z ní. Četl, bez ohledu na jazyk, velmi pomalu a každých pár slov se odmlčel.
Shef si uvědomil, že kopírují. Slyšel, že něco takového mají i křesťané. Jeden pomalu čte a ostatní zapisují jeho slova. A nakonec, záleželo na tom, kolik kopistů jste měli, jste získali šest, dokonce deset knih místo jedné. Působivé, další důkaz, jak lidé zákona poznávali svůj zákon. Ale nebyly to žádné nové poznatky.
Kníže promluvil a předčitatel zmlkl. Všichni se otočili ke svému vládci a poklonili se. "Nové není kopírování," vysvětloval Šalomoun, "ani, Bůh chraň, to, co kopírují, nýbrž to, nač zapisují."
Předčitatel pozvedl knihu, originál, k Shefovi. Ten si ji neohrabaně vzal, chvíli si nebyl jistý, na které straně se otevírá. Byl zvyklý mít v rukou kladivo a kleště, ne tenké plátky kůže.
Kůže? Pokud to byla kůže, tak netušil, z jakého zvířete pochází. Zvedl knihu a opatrně ji očichal. Prsty ohmatával list a ohnul ho, jako by to udělal s velínem. Nebyla to teletina. Dokonce ani ta druhá věc, papyrus, vyráběný z cizokrajného rákosí. Tenký list se roztrhl a předčitatel přiskočil s rozzlobeným výkřikem. Shef se zarazil, opatrně natáhl ruku a knihu vrátil. Bezvýrazně, bez náznaku omluvy, se podíval muži do rozhněvaných očí. Jen hlupák si myslí, že každý ví tolik, co on.
"Nerozumím," obrátil se na Šalomouna. "Není to teletina, co používáme my. Nemá to správnou strukturu, stranu srsti a těla. Mohla by to být kůra?"
"Ani jedno. Ale vyrábí se to ze dřeva. Latiníci tomu říkají papyrium, pochází to z nějaké egyptské rostliny. My ale naše papyrium nevyrábíme z té rostliny, jenom ze dřeva, které se rozdrtí a poslepuje. Přidáme k tomu další materiály, jako jistý druh jílu, který zabraňuje tomu, aby se atrament rozpíjel. Znalost výroby pochází z veliké dálky, z druhého konce arabské říše. Tam v Samarkandu svedli bitvu s vojáky z jiné říše daleko za pouští a horami. Arabové zvítězili a přivedli mnoho zajatců ze země Činů. Ti prý Arabům prozradili tajemství výroby papíru. Ale Arabové mu nepřikládají velkou hodnotu, raději své chlapce naučí jen tolik, aby si části koránu zapamatovali. To my jsme začali vyrábět knihy. S novými znalostmi."
Nová znalost výroby knih, pomyslel si Shef. Ne nové znalosti - Šalomoun se modlil k Bohu, aby je toho uchránil - ne nové znalosti v knihách. Ale něco to vysvětlovalo. Vysvětlovalo to, proč tu je tolik knih, tolik čtenářů. Na výrobu knihy z velínu bylo třeba kůží dvaceti telat, i víc, protože se nedala použít celá kůže. Ani jednomu člověku z tisíce se nesnilo, že bude vlastnit kůže dvaceti telat.
"Jaká je cena za jednu knihu?" zeptal se.
Šalomoun přeložil otázku Benjamínovi, jenž přihlížel, se strážemi a učenci za sebou.
"Říká, že cena za moudrost je vyšší než rubíny."
"Nemyslel jsem cenu za moudrost. Myslel jsem cenu za papír."
Když Šalomoun začal znovu překládat, rozzlobený předčitatel, jenž s opovržlivým výrazem stále uhlazoval roztrženou stránku, nasadil výraz otevřeného pohrdání.

o o o

"Myslím, že do nich nemůžeme vkládat velké naděje," řekl Shef večer svým rádcům, když se díval, jak slunce zapadá za příkré štíty hor. Věděl, že zhruba totéž říkají učenci a učení muži, kteří ovládali židovský dvůr, o něm. "Vědí hodně. Ale

všechny poznatky se týkají pravidel buď jejich Boha, nebo jich samých. Ale to, co potřebují, sbírají v dalekých krajích. Znají několik věcí, které my neznáme, jako to s tím papírem. Když ale dojde na řecký oheň..." Potřásl hlavou. "Šalomoun povídal, že bychom se mohli vyptat arabských a křesťanských obchodníků v cizinecké čtvrti. Povězte mi víc o létání. Měli jste na mě počkat."
"Chlapi říkali, že by se docela rádi dostali na moře, a vítr byl právě dost silný, aby to nebylo nebezpečné. Tak strčili Tolmana do postroje a nechali ho vzlétnout na větru. Udělali ale dvě věci, které neudělal ben Firnás..." Thorvin poctivě prošel podrobnosti startu, když mládenec, stále ukotvený, ale snažící se s velkou bednou manévrovat, doletěl na konec nejdelšího provazu, jaký dokázali posvazovat, až měl pět set stop. Na druhém konci lodi se nyní Tolman vychloubal svými dovednostmi před ostatními plavčíky a plavci a jeho roztřesený vysoký hlas občas pronikl přes Thorvinovo brumlání. Když se setmělo, hlasy utichly a muži se ukládali do sítí nebo se natahovali na teplou, sluncem prohřátou palubu.

o o o

Když se mu něco zdálo, Shef obvykle poznal, že sní, cítil přítomnost svého rádce. Tentokrát ale ne. Dokonce ani nevěděl, kdo je.
Ležel na kameni a cítil, jak mu do zad proniká chlad. Taky ho bolelo celé tělo, záda, boky i nohy, a něco mu rvalo hruď na kusy. Nevšímal si toho, jako by se to dálo někomu jinému.
Vyděsilo ho to, že se nemůže hýbat, až měl obličej zalitý studeným potem. Nepohnul ani prstem. Byl omotaný nějakou látkou, poutala mu paže k bokům a nohy k sobě. Je to rubáš? Je pohřbený zaživa? Pokud ano, mohl by se vyškrábat nahoru, bušit hlavou do rakve. Dlouho jen ležel, bál se to zkusit. Protože pokud byl pohřbený, nemohl se ani hnout, nemohl vykřiknout. Určitě zešílí.
Křečovitě se vzepjal a u srdce znovu ucítil tu svíravou bolest. Ale nic tam nebylo. Tak proč nic nevidí? Pod bradou měl pásku, přidržovala mu čelist. Byl pohřbený. Nebo s ním aspoň zacházeli jako s mrtvým.
Jenže viděl! Nebo tu aspoň bylo světlo, ne, skvrna tmy světlejší než zbytek. Shef se na ni zahleděl, snažil se ji vůlí přinutit, aby se rozšířila. A pak se něco pohnulo, blížilo se to k němu. V hrůze z pohřbení zaživa se rozplynul strach z jiných lidí. Nemyslel na nic jiného, než jak by přilákal jejich pozornost, ať už to byl kdokoliv, chtěl poprosit, aby ho osvobodili. Otevřel ústa a zachrčel.
Ale ať to byl kdokoliv, nebál se mrtvých, ani těch, kteří z mrtvých vstávali. O hrdlo se mu opřela ostrá čepel a kdosi se na něj podíval. Pak řekl, pomalu a zřetelně: "Jak se může člověk narodit, když je starý? Nebo muže znovu vstoupit do matčiny dělohy?"
Shef zděšeně zíral. Odpověď neznal.

o o o

Uvědomil si, že civí do čísi tváře ozářené světlem hvězd. Okamžitě si uvědomil, kdo je a kde je: ve své síti na přídi Fafnisbane, kde byl chládek stoupající od vody. A tvář nad ním patřila Svandís.
"Snil jsi?" zeptala se tiše. "Slyšela jsem tě chrčet, jako by ti vyschlo v krku."
Shef kývl a zaplavila ho úleva. Opatrně se posadil a cítil, že má tuniku nasáklou studeným potem. Nikdo jiný tu nebyl. Osádka mu poskytovala malé soukromí v prostoru za mezkem.
"O čem?" šeptla. Zblízka cítil vůni jejích vlasů. "Pověz mi něco o svém snu."
Shef se mlčky vykulil ze sítě a přidřepl si těsně k dívce, dceři Ivara, jehož zabil. Stále silněji si ji uvědomoval jako ženu, jako by nikdy nepoznal léta žalu a impotence.
"Povím ti to," zašeptal s náhlou sebedůvěrou, "a ty mi to pak vyložíš. Ale udělám to, jestli tě budu moct obejmout."
Jemně jí položil ruku kolem ramen a okamžitě ucítil odpor, ale dál ji držel a ona z něj cítila pot strachu. Její ztuhlost začala roztávat, nechala ho, aby ji stáhl dolů na palubu.
"Ležel jsem na zádech," šeptal, "zabalený v rubáši. A myslel jsem si, že mě někde pohřbili a opustili. Byl jsem strachy bez sebe..." Při řeči jí pomalu vytahoval lem šatů, a celý studený, se přitiskl k jejímu teplému stehni. Vytahoval šaty výš, bílý šat kněžky s opaskem z červených bobulí, stále výš, a stále šeptal.

## Kapitola 13

Ke skále Puigpunyent přicházeli odvedenci ze všech stran a tam je napjatý a vzteklý císař rozděloval, jak přicházeli, buď aby posílili kruh hlídek v roklinách a trnitém křoví kolem, nebo je posílal do stále větších čet mužů s krumpáči, kteří kámen po kameni rozebírali věže a zdi kacířské pevnosti.
O sto mil dál na jih na sebe zmateně zírali admirál Georgios a generál Agilulf, když přebírali rozkaz zastavit, vrátit se, přestat tlačit na arabskou flotu, zanechat pátrání po zmizelé severanské flotile, okamžitě se vrátit se všemi muži i loděmi.
O kousek dál na jih se sám amír, který poprvé za mnoho let opět sloužil Prorokovi v poli, hnal v čele největšího vojska, jaké kdy Córdoba vyslala ode dnů, kdy se síly islámu snažily dobýt Francii a země ležící za ní, aby je zpět zahnal Karel, jehož Frankové nazývali Martel, "Kladivo".
A Biskajským zálivem přeplul oddíl, malý ve srovnání s ostatními co do počtu lodí a mužů, ale lepší v dostřelu a váze střel, flotila jediného krále Anglie a Severu, jejíž lodě byly staženy z blokády císařství a vyslány na jih kvůli tomu, co řekl zřec Farman. Dvacet dvoustěžníků s mezky, třicet dlouhých lodí, nacpaných nezaměstnanými a netrpělivými

válečníky ze Severu, naložené těžce hovězinou, pivem a suchary pro žaludky více než dvou tisíc mužů. Alfréd přijal Farmanovo varovné vidění, ale odmítl na tažení velet slovy, že Anglie nesmí zůstat bez krále. Flota plula pod velením Gudmunda Zlatého, podkrále Švédů, kdysi známého (a stále nezapomenutelného) jako Gudmund Skrblík.
Dokonce i v Římě, dokonce i v Konstantinopoli se pozornost upírala na vzdálené pohraničí, kde císař římský pátral po relikvii - grailu, který završí jeho říši, a kde šatt al-islám utrpěl první porážku za více než sto let.
Ale sám jediný král seděl na sluníčku, za ruku držel svou konkubínu a hloupě se křenil.

o o o

"Úplně praštěný," prskal Brand na ostatní členy královské rady, když se ze slušné vzdálenosti díval na párek u stolu v přístavu. "To se mu stane vždycky. Celá léta se ženskými zachází, jako by to byli hadi v sukních, a pak mu jedna z nich něco udělá, nenapadá mě jak, a prásk! Ani vás nevnímá. Chová se, jako by mu bylo čtrnáct a právě si za stodolu odtáhl děvečku od krav."
"Nemuselo by to uškodit," poznamenal Thorvin. "Nakonec je lepší, že má ženu. Kdo ví, mohl by jí udělat dítě..."
"Podle toho, jak se chovají, už by měli mít trojčata, celá loď se půlku noci otřásá..."
"...a kdyby se to stalo, třeba by pak král - bral svoje povinnosti vážněji. A ona je, kdo je. Dcera Ivara, vnučka Ragnara. Může svůj původ vysledovat až k samotnému Völsungovi a přes něj k Odinovi." Thorvin ukázal na loď zakotvenou čtvrt míle daleko na klidném moři. "Fafnisbane, Sigurd drakobijce, jeho krev jí proudí v žilách. Nikoho to nepotěšilo víc než mě, když zabili jejího otce a strýce. Ale mezi živými nebylo nikoho, kdo by si jich jistým způsobem neváži. Ona je z božského rodu, z rodiny, kterou podporuje sám Odin. Možná to odvrátí něco z božího hněvu, kterého se někteří z nás báli."
Rada si jeho slova pečlivě přebrala. Na Vikingy v radě, Hagbarda a Skaldfinna, dokonce i na Branda to proti jeho vůli udělalo dojem. Cwicca a Osmond se po sobě mlčky dívali, oni si na Ivara Měkkýše stále živě pamatovali. Jenom Hund se zatvářil ustaraně. Brand, jenž byl jako šampion citlivý na otázky cti a precedensů, si toho všiml.
"Nikdy to nebyla tvoje žena," poznamenal s takovou něhou v hlase, na jakou se vzmohl. "Máš pocit, že ti něco dluží, protože to byla tvoje učednice?"
"Ne," odvětil Hund. "Přeju jim štěstí, pokud si sebe navzájem opravdu vybrali. Co však mají znamenat ty řeči o božském původu a hrdinské krvi?" Do hlasu se mu vloudila hořkost. "Koukněte se na ně! Kdo jsou? Pirátův parchant, který většinu života strávil v chatrči. A žena, která se vychrápala s půlkou Dánska. A to je jediný král a jeho budoucí královna!"
Náhle vstal a odešel na sluncem zalité nábřeží plné lidí. Ostatní se za ním dívali.
"Co říkal, je pravda," zamumlal Hagbard.
"Ano, ale dostal se nahoru, ne?" namítl Cwicca, který se vztekal pokaždé, když jeho pána někdo kritizoval. "A ona nejspíš taky dělala jenom to, co musela. Podle mě je to stejně důležitý jako královská krev. My s Osmondem bychom to měli vědět. Kolika králům jsme přivodili smrt, Osmonde?"
"Šesti," odpověděl Osmond stroze. "Pokud počítáš i toho franckýho. Totiž, nezabili jsme ho my, ale jeho muži to udělali za nás, když jsme ho porazili."
"Potíž je," prohlásil Thorvin, "že čím víc jich zabíjíte, tím větší moc přejde do rukou těch, které nepobijete."

o o o

Jenom několik yardů od Seveřanů na přeplněném nábřeží pozorovala milence jiná skupina. Dřepěli ve stínu plátěné střechy, kde krejčí vystavoval své zboží, sám krejčí seděl na štokrleti a sešíval dva kusy látky. Zatímco jeho údajní zákazníci zkoušeli různé tkaniny a občas překvapeně a rozzlobeně vykřikli, což odpovídalo naprosto normálnímu smlouvání, obchodník a klienti si vyměňovali poznámky.
"To je určitě on," řekl ten v propoceném šatu horského ovčáka. "Ten jednooký. Zlatý kroužek. Amulet kolem krku."
"Graduale," opravil ho lépe oděný muž se šedými vlasy a vousy. Ostatní po něm loupli okem, vzpamatovali se a zase se začali věnovat látkám.
"Přede dvěma dny prošel celé ha-Nasiho město," vykládal krejčí, aniž by zvedl hlas či zrak. "V librariu roztrhl knihu a zeptal se, jaká je cena za moudrost. Geoním si myslí, že je to hlupák, a požádali ha-Nasiho, aby ho poslal pryč. Včera a dneska je pořád s tou ženou. Pořád na ni civí. Nedokáže z ní sundat ruce, nebo jen s obtížemi."
Šedobradý se zatvářil šokované, pak řekl: "Je možné, že je stále vázán ke službě Zlému. Ale kdo není, když se narodí? Z toho se musíme vyškrábat. Thierry, myslíš, že by přišel dobrovolně, kdybychom ho požádali?"
"Ne. Nic o nás neví."
"Můžeme ho podplatit?"
"Je boháč. Za jeho šaty by se sice styděli i pěstitelé cibule, ale podívej na to, kolik má na sobě zlata. Povídá se..."
"Co se povídá?"
"Povídá se, že neustále žádá o nové vědomosti. Jeho muži po tavernách mluví o řeckém ohni, otevřeně vykládají, že hledají způsob, jak se mu postavit. Každý den, když se zvedne vítr, pouštějí z palub svých lodí do větru ty divné bedny s kluky. Kdybys mu mohl říct, jak vyrobit řecký oheň, možná by s tebou šel. Nebo poslal někoho jiného."
"Neznám způsob, jak vyrobit řecký oheň," prohlásil šedobradý pomalu.
Znovu promluvil ovčák. "Tak to bude muset být ta žena."
Aby zakryli ticho, které se rozhostilo, krejčí zvedl hlas a začal vychvalovat své zboží a ceny.
"Bude to muset být ta žena," řekl šedobradý těžce. "Tak to s muži chodí. Jejich vlastní touhy je vedou do nebezpečí a

smrti. Jejich klín je nutí rozdávat život. Ale každý život, který dají, je dalším rukojmím pro Zlého. Křesťanského Boha Otce."
"Židovského Jehovu," dodal ovčák.
"Pána tohoto světa," řekli všichni dohromady. Obřadně si odplivli do dlaně, aby to nikdo neviděl.

o o o

Shef, předmět takového utajeného zkoumání, konečně vstal od stolu, u něhož seděl, jako platbu za silné smolné víno odhodil penci s vlastní hlavou - židům nic nezakazovalo pít alkohol jako mohamedánům, třebaže ho nepili každý den jako křesťané, ani tak odhodlaně až do němoty jako Poutníci.
"Vraťme se na loď," řekl.
Svandís zavrtěla hlavou. "Chci se projít. Promluvit si s lidmi." Shef se zatvářil překvapeně, zklamaně a poplašeně. "To jsi udělala už dřív. V Córdobě. Bylas pryč celou noc. Nebudeš..."
Usmála se. "Nebudu s tebou zacházet jako s chudákem Hundem."
"Tady nejsou žádní otroci, víš. Jakým jazykem budeš mluvit?"
"Jestli nenajdu nikoho, kdo mi porozumí, vrátím se." Shef se na ni dál díval. Od chvíle, kdy se spolu vyspali na palubě Fafnisbane, jen před půldruhým dnem, nemyslel na nic jiného než na ni. Připadalo mu přirozené, že když se jednou upne na nějakou ženu, žádná jiná ho neuspokojí a on nemyslí na nic jiného. Jen na to, co je nutné udělat. Přesto mu cosi říkalo, že tuto ženu nemůže držet, že se vzbouří, pokud to navrhne. A zanedlouho začne foukat vítr.
"Vrať se brzy," řekl a odešel, míře ke člunu a veslařům, již ho odvezou zpátky na Fafnisbane.

o o o

Když se začal zvedat odpolední vítr, letci připravili bednu na další zkušební start. Vytvořila se tu malá elitní skupinka. Cwicca a Osmond do ní patřili právem, byli společníky jediného krále při všech jeho výpravách. Důležitější bylo, že oba nyní pevně věřili, že každý problém má nějaké technické řešení. Technická řešení je oba pozvedla z otroctví k bohatství - nejdřív k balistám, potom ke kuším a tvrzené oceli, poté k vodním kolům, větrným mlýnům, vačkám, bucharům a měchům na vodní pohon. Byli zvyklí na obrovské potíže, když uváděli nápady do praxe, měnili představy v techniku. Věděli, že se to dá udělat. A možná nejdůležitější bylo, že věděli, že se to musí dělat metodou pokusu a omylu, spojením vědomostí mnoha lidí. Neúspěch jeden den je neodradil další den. Jejich přesvědčení bylo nakažlivé.
Dalším členem skupiny byl šilhavý Steffi. On také věřil - věřil dost na to, jak si ostatní členové uvědomili, aby skočil z útesu a čekal, že to přežije. Hama a Trimma ovládali šňůry, Godrich a Balla stříhali drahocenné plátno, které jim opatřil ben Firnás, a šili z něj létající bedny. Půl tuctu plavčíků z Fafnisbane, které původně naverboval kapitán Ordlaf k ovládání ráhen, se dychtivě hádalo o to, kdo poletí, a s hořkou závistí je sledovali jejich kolegové z dalších šesti dvoustěžníků. Všichni, kdo se motali kolem létání, byli Angličané, s výjimkou chlapců to byli muži, které Poutníci zachránili z otroctví. Vikingové z Brandovy lodi projevili jistou zvědavost a byli ochotní skočit na vesla a zachraňovat či vyzvedávat spadlé bedny. Ale smysl pro důstojnost jim zřejmě bránil šíleně se strkat, aby lépe viděli na to, co vědátoři dělají.
Nejdůležitějším členem elitní skupinky byl sám král, který si příliš často musel dělat starosti s jinými věcmi a vždycky se vracel jako rozzlobená včela k nektaru létání. Hagbard, Njördův kněz, ačkoliv s celým projektem zpola nesouhlasil, neboť v něm viděl hrozbu námořnictví, nicméně považoval za svou povinnost k Cestě pokusy zaznamenávat. Často mu přišlo zatěžko dostat se dost blízko k aparátu, aby viděl, jaké změny byly na bedně a pákách provedeny.
"Vidíš," řekl nakonec Cwicca, když byly přípravy dokončeny. "Myslíme si, že teď to máme úplně správně. A udělali jsme dvě změny, na které ten Arab v Córdobě nepřišel."
"Dali jste pryč všechno slepičí peří," řekl Shef, když si vzpomněl na naprosté selhání skoku ze stamfordské věže.
"Vůbec žádný peří. Jak říkal ten Arab, musíš létat jako člověk, ne jako pták. A ten starý Arab měl pravdu v další věci. Musíš přestat myslet na 'plachtění'. Nechceš, aby do tebe vítr strkal. Chceš, aby tě držel nahoře. Takže musíš tohle dát sem -" Cwicca se snažil zvládnout představu "asymetrie", a nakonec se spokojil s popisem "každý konec jiný. Širší proti větru, užší po něm."
"Dobře, tak teď ty dvě věci, na který jsme přišli sami. Nejdřív kluk lítal hlavou proti větru. Dobrý nápad, když chceš zůstat nahoře. Ale už ne tak dobrý, když se pokoušíš létat."
Dvanáctiletý Tolman, nejoblíbenější a nejzkušenější z pokusných letců, dychtivě kopal nohama, když Cwicca mluvil, a dostal hned ránu do ledví od žárlivého soupeře. Král oba chlapce snadno roztrhl, neboť v tom měl dlouhou praxi, a držel je od sebe.
"Pokračuj," vybídl Cwiccu.
"Je to jako -" Cwicca opět zápasil s představou, tentokrát toho, čemu se v pozdějších letech bude říkat "kontra-intuitivní", a spokojil se s "ne tak, jak bys čekal, ale zkoušeli jsme startovat s klukem po větru. Znamená to, že nevidí na loď..."
"Pozoruju moře a oblohu," zavřískl Tolman. "Pozoruju, kde se setkávají. Dokud je to rovně a mám to pod bradou, tak zůstávám."
"A ta druhá věc, co jsme objevili," pokračoval Cwicca odhodlaně, "je to docela, jak to říkal ten Arab, potřebuješ dvoje ovládání. Jedno pro lítání nahoru a dolů. Na to jsou ta křídla, s nima kluk pracuje rukama. Je však rozumný, že musíš mít řízení i doprava a doleva. Tak jsme tam dali něco jako ocas, jako mají na korouhvičkách. Pracuje s tím, když to má mezi nohama."

Hagbard, jenž se díval, si pozorně prohlédl dva plátěné čtverce na širším konci bedny. Jakkoliv byl zkušený námořník, ještě nikdy neviděl kormidlo. Všechny severské lodě používaly tradiční kormidelní veslo. Nicméně mu bylo zcela jasné, že se to dá upravit pro vodu.
"A dneska zkusíme volný let," poznamenal Shef. "Je některý z kluků připravený to zkusit?"
Chlapci se začali okamžitě zase pošťuchovat a muži je popadli a pevně je drželi od sebe.
"Radši zůstaneme u Tolmana," prohlásil Cwicca. "Je nejhubenější a lítá nejčastěji."
"A nestojí za nic," dodal Osmond, Tolmanův bratranec z druhého kolene.
"Správně. Teď poslyšte, chlapi. Je to nebezpečné? Nechci ztratit ani Tolmana, i když za nic nestojí."
"Trochu nebezpečný to bude," připustil Cwicca. "Koneckonců poletí až na pět set stop. Nikdo nemůže spadnout tak hluboko, aby pak byl schopný chodit. Ale je to nad vodou. Moře je teplý. Záchranný čluny budou po větru a dávat pozor. Žádná bedna se nám do vody ještě nezřítila, při nejhorším se pomalu snesou dolů."
"Dobrá," řekl Shef. "Teď mi ukaž, jak se to vypouští."
Cwicca mu ukázal silný poutací kabel, vedoucí k místu vedle letcovy pravé ruky. Ukázal mu pojistku, která ho držela, obratný vynález, který zajišťoval malý průvěs, i když bednu nesl vítr.
"Až dopadne na vodu, bude se muset dostat z postroje. Ať si nezapomene vzít ostrý nůž. V pochvě kolem krku na provaze. Dobře, Tolmane, budeš první Norfolčan, co poletí."
Náhle ho cosi napadlo a rozhlédl se kolem sebe. "Ten Arab, Mujatíja, kam se poděl? Rád bych, aby to viděl a mohl pak říct svému učiteli."
"Aha, ten." Cwicca pokrčil rameny. "Pořád se tu motal kolem a něco mlel. Nerozuměli jsme mu, ale dalo se to uhodnout. Je to jeden z těch lidí, co pořád říkají, že to 'nebude nikdy fungovat', najdeš je všude. No, nakonec jsme ho už měli plný zuby, a Sulajmán, Šalomoun, ať se jmenuje jakkoliv, ho vzal na břeh a zamkl. Prý nechce, aby moc brzy běžel do Córdoby s nějakou povídačkou o proradných židech."
Teď pokrčil rameny Shef a šel se postavit k zábradlí, zatímco Hagbard se ujal velení nyní dobře nacvičené rutiny startu.
Fafnisbane se kolébal ve větru dobrou míli od vnějšího vlnolamu. Dvě rychlejší a obratnější vikinské lodi se držely poblíž, míli po větru, připravené doveslovat ke spadlé bedně. Dvě sesterské lodi s mezky, Hagena a Grendelsbane, byly o další půl míle dál na jih a na sever od Fafnisbane. Ne aby sledovaly start. Aby dávaly pozor na červené galéry, kdyby se náhodou vynořily z oparu, a na stěžních byli bystroocí chlapci s dalekohledy.
"Zase si hrají," prohlásil ha-Nasi nesouhlasně. Šalomoun mlčel.
"Nikdy to nebude fungovat," prskal Mujatíja, když se zamřížovaným oknem díval na moře. "Jak jen by mohli barbaři soupeřit s mým učitelem, chloubou Córdoby? Dokonce ani arabsky nemluví lépe než opice."
"Ta žena je u studny," hlásil ovčák Thierry Anselmovi, šedobrádému perfecto. "Snaží se mluvit se ženami, které přicházejí pro vodu, ale ony jí nerozumějí."
Lodi křižovaly na klidném moři.

o o o

Když se start přiblížil, všichni na palubě Fafnisbane přešli na dobře známou rutinu. Tolman si vlezl do postroje. Čtyři nejsilnější muži na palubě zvedli celou konstrukci na zadní zábradlí. Hagbard u kormidelního vesla odhadoval vítr. Ve správné chvíli, když Fafnisbane plul co nejrychleji po větru, vykřikl. Muži ihned vytáhli obě plachty. Dvoustěžník se otočil přídí proti větru. Bedna se naplnila vzduchem a zvedla se pomocníkům z rukou.
Cwicca dloubl do Shefa. "Dej povel, pane. Tohle je velká chvíle."
"Ty ho dej. Ty víš, kdy je ta pravá chvíle."
Cwicca zkusil vítr a pohyb lodi a poněkud zaváhal. Pak křikl: "Pusťte ji!"
Bedna se prudce zvedla nad zpomalující loď. Pomahači začínali s tím, že měli lano smotané mezi dlaní a loktem. Teď už věděli, že je to příliš pomalé, a tak ho měli úhledně stočené na palubě, jen občas zpomalili odvíjení mozolnatou dlaní. Udržovali napětí tak, aby bednu tahali proti větru.
Bedna z plátna a tyčí stoupala k obloze pod dohledem tisícovky očí. "Lano je skoro odmotaný," zavolali pomahači.
"Jaké je znamení, aby ho uvolnil?"
"Dvakrát zatáhnout."
"Udělejte to."
Tolman, syn otrokyně meloucí obilí a lovce úhořů, vysoko na obloze ucítil dvě škubnutí. Sáhl na pojistku, uvolnil ji a opatrně posunul za sebe. Kovová svorka sjela ke smyčce, kudy procházelo lano - udělali ji větší, aby se nikde nic nezadrhlo.
A byl volný, visel na obloze a opíral se jenom o vítr. Pomalu, opatrně, což bylo v rozporu s jeho normálním chováním na zemi, začal zkoušet ovládání. Stále stoupal. Dokáže to vyrovnat? Dával pozor na všechny změny v křehké konstrukci, snažil se zvládnout řízení, zachytit vítr a snést se dolů. Neměl žádnou teorii o tom, jak to funguje. Rozhodoval se na základě pokusu a reakce. Nedostatek předpojatosti jeho dvanácti let spolu s rychlými reakcemi ho naučily základům aerodynamiky.
Podařilo se mu vyrovnat horizont. Konečně se mohl podívat dolů. Daleko před sebou viděl, jak z úzké přímořské roviny stoupají vysoké hory. Tu a tam jeho pohled upoutal dokonce pohyb, záblesky světla, musel to být odraz od kovu. A šmouha v dálce na severu jistě znamenala požár. Kde je přístav?
Tolmanovi se zadrhl dech, když si uvědomil, že volný let se velice liší od plachtění na laně. Nyní ho to neslo dál od Fafnisbane a od záchranných lodí. Vikinské čluny už byly skoro pod ním, jenom čtvrt míle od pevniny. Ve chvilce se dostane nad pevnou zem, v duchu viděl, jak ho to unáší míle daleko do hor.

Musel se obrátit. Ale jak? Mohl by bednu obrátit proti větru? Když to dokáže loď... Kdyby ji dokázal sklonit dolů, tak by rychlost sestupu určitě vyrovnala síla větru. Pokud se nevrhne přímo do větru...
Opatrně, nastražený na změnu rovnováhy, pracoval nohama, cítil, jak se letoun naklání doprava, a zjistil, že automaticky pohybuje rukama, aby zvedl levou stranu a sklopil pravou.
Asi o jednu míli dál Shef, Steffi a ostatní diváci viděli, jak bedna náhle zpomaluje a kolébá se. Záchranné čluny vyrazily, byly připravené ho vyzvednout, když teď znovu zamířil na moře. Hagbard už chtěl vykřiknout rozkazy, vyplout, zamířit stejným směrem.
"Počkej," zarazil ho Shef. "Myslím, že už ví, co dělá. Podle mě se pokusí obrátit a vrátit se k nám."
"No, jedno je jistý," prohlásil Steffi se vzdorným výrazem, který ještě zesilovalo jeho šilhání. "Není pochyb o tom, že dokážem lítat. A bez peří."
V poslední chvíli letu Tolman, jako Steffi před ním, zřejmě ztratil kontrolu a dopadl tvrdě. Když narazil na vodu, cáklo to, až popraskaly tyče, necelých sto stop od Fafnisbane, a záchranné čluny byly hodný kus za zádí. Shef, který si před chvílí sundal zlatý kroužek a náramky, skočil do vody a s nožem přivázaným k zápěstí plaval k bedně, připravený kluka v případě nutnosti vyříznout. V teplé vodě se s půl tuctem dalších plavců hnal ke stále plovoucí bedně. Jenomže Tolman už vylezl, šlapal vodu jako žába a ochranitelsky držel své plavidlo.
"Viděli jste?" ječel. "Viděli jste?"
"Viděli," pravil Shef a vesele kopal nohama. Úzkost a deprese, které se v něm během let nastřádaly, zmizely. Neexistovalo nic příjemnějšího než si zaplavat ve Vnitřním moři, daleko od mrznoucích vod Anglie. A problém s létáním byl vyřešen, či skoro. A on byl milencem Svandís.
"Dlužím ti odměnu," pronesl. "Kterou jsem slíbil za nové vědomosti. Ale budeš se o ni muset podělit s Cwiccou, Steffim a ostatními. Možná i s kluky."
"Měl bych dostat nejvíc," vřeštěl Tolman. "Dostal jsem ji nahoru a letěl!"

o o o

Na břehu, u brány do pevnostního židovského města, perfectus Anselm pozoroval malou kolonu mezků a oslů. "Máte ji?" zeptal se.
"Zabalenou v koberci na tom černém mezkovi. Nemůžeš ji vidět, poněvadž jsme ji obložili balíky. Strážní u brány si ničeho nevšimnou." Ovčák Thierry poněkud zaváhal. "Ale jedna špatná věc, mi dons."
"A jaká?"
"Ztratili jsme Guillema. Zabila ho."
"Jedna žena proti vám šesti?"
"Mysleli jsme, že ji máme. Šli jsme po ní z boku a zezadu, zvedli jsme jí šaty přes hlavu jako pytel. Čekal bys, že žena začne křičet 'znásilnění' a bude příliš vystrašená, aby se bála, když má chycené ruce a nahaté nohy."
"No a?"
"Měla za pasem nějaký vyvrhovací nůž. Rozřízla si šaty a bodla Guillema přímo do srdce, když se ji snažil chytit za ruku. Pak jsem ji praštil a ona šla k zemi. Ale bojovala dál, když jsme jí dávali roubík. Udělali jsme to v uličce za studnou, kolem byly jenom ženy, myslím, že nás nikdo neviděl. Doufám, že nemá bratry. Nechtěl bych s některým bojovat, když jsou už ženy takové."
"Guillem si to zasloužil," řekl perfectus. "Kéž všichni opustíme tento svět stejně dobře a vysloužíme si právo z něj odejít. Pokračuj, Thierry. Nechám mu zprávu a přijedu za vámi."
Kolona soumarů pokračovala stráženou bránou ven a zamířila nahoru do hor. Svandís, svázaná, s roubíkem, skoro nahá, ale při vědomí, byla pověšená přes vedoucí zvíře.

## Kapitola 14

Když se člun přiblížil k nábřeží, Shef si uvědomil, že na něj čeká uvítací výbor. Knížete samotného, Benjamína ha-Nasiho, sice neviděl, byl tu však Šalomoun a muži, v nichž poznal knížecí družiníky a kapitána knížecí gardy. Tvářili se vážně. To muselo znamenat potíže. Mohl snad být let, který museli vidět, proti nějakému jejich náboženskému přikázání? Chystali se mu říci, aby sebral svou flotilu a odplul? Zřejmě ale neměli nepřátelské úmysly. Shef si nasadil masku přísné strohosti. Když člun přirazil ke schůdkům, hbitě vyskočil, narovnal se a s tlumačem Skaldfinnem za patami vyrazil k nim.
Šalomoun neplýtval slovy. "Našli jsme ve městě mrtvolu," pravil.
"Mí muži to nemohli udělat. Byli na moři nebo na lodích v přístavu."
"Mohla to udělat tvoje žena. Ale je pryč."
Shef, přes nucené klidnou tvář, zesinal. "Pryč?" zachrčel. "Ona je pryč?" Tentokrát to znělo jistěji. "Jestli je pryč, tak neodešla z vlastní vůle."
Šalomoun kývl. "To je možné. U jednoho chlapce v křesťanské čtvrti nechali tento dopis. Kluk dostal zaplaceno, aby ho donesl kapitánovi městské hlídky a řekl, že je pro jednookého krále."
Shef, se zlou předtuchou, si papír vzal - všiml si, že je to opravdu papír - a rozbalil ho. Latinsky číst uměl, i když s obtížemi, díky vzdělání z dětství, jakkoliv bylo chabé. Ale z toho, co četl, moc chytrý nebyl.
"Nullum malum contra te nec contra mulierem tuam intendimus," slabikoval pečlivě. "Skaldfinne, co to značí?"
Skaldfinn si dopis vzal, přečetl a zamračil se. "Stojí tady: 'Nechceme ublížit tobě ani tvé ženě. Ale jestli ji chceš dostat

zpátky, přijdi druhou hodinu dne následujícího po tomto k desátému milníku na silnici do Razes. Tam ti řekneme, co od tebe chceme. Přijď sám.' Jiným rukopisem tu stojí - a je dost hrozný, horší než latina - 'Zabila člověka, když jsme ji chytili. Propadla životem.'"
Shef se podíval na spoustu lidí kolem, kteří všichni mlčeli a dívali se na něj. Ruch na tržišti utichl. Jeho vlastní muži vystoupili z člunu a stáli za ním. Věděl, že i muži na jeho lodích zakotvených v přístavu si uvědomili, že něco není v pořádku, a také stojí u zábradlí a dívají se na něj. Před mnoha lety se z náhlého popudu rozhodl zachránit jednu ženu, Godivu, z rukou otrokářů. Ale tenkrát ho u toho nikdo kromě Hunda a již mrtvého zemana Edricha neviděl.
Nepochyboval, že Svandís musí zachránit. Tentokrát ale bude muset přesvědčovat lidi, že to, co dělá, je správné. Jako král byl méně svobodný než otrok.
Byl si jistý dvěma věcmi. Za prvé, Brand, Thorvin a ostatní ho nenechají jít samotného. Už ho viděli zmizet mockrát. Jestli nepůjde sám, zabijí únosci rukojmí? Také si byl jistý, že v davu budou agenti mužů, kteří ženu unesli. Cokoliv řekne, oni to ohlásí. Musel udělat něco smysluplného. Přijatelného pro Branda a Thorvina.
Otočil se. Jak tušil, ostatní čluny už také připluly. Brand vystupoval a vypadal hrozivější, rozzlobenější a ještě větší než obvykle. Hund byl malý a rozčilený. Cwicca a Osmond taky. Měli natažené kuše a vypadali jako muži, kteří si vybírají cíle. Na některé se mohl spolehnout, jiné bude muset ukecat.
Shef se obrátil na Branda, ale promluvil hlasitěji, aby ho bylo slyšet přes vodu na lodích.
"Slyšels, co Skaldfinn četl, Brande?"
Brand v odpověď zatočil svou stříbrem zdobenou sekerou.
"Před lety, když jsme pochodovali na York, jsi mě, Brande, naučil způsobům drenga a já to vzal. Opouští dreng své přátele?"
Brand okamžitě pochopil, kam tou otázkou směřuje a ke komu. Shef věděl, že on osobně by Svandís klidně hodil přes palubu jako oběť Rán, bohyni hlubin. Nepovažoval ji ani za přítelkyni, ale za černou pasažérku. Jakmile ji ale začnou považovat za přítelkyni, druha na lodi, jakkoliv mladého, veřejné mínění jak Vikingů, tak Angličanů bude tvrdě proti tomu, aby ji opustili či snad obětovali, a hlavně těch nejmladších, veslařů a štítonošů.
Než se Brand zmohl na odpověď, Shef pokračoval: "Kvůli kolika přátelům musí vytáhnout vojsko?"
Brand neměl na vybranou. "Jednomu," odvětil. Pýcha mu automaticky narovnala ramena, rozzlobeně se podíval na přihlížející jižany.
"A kvůli kolika musí i vůdce riskovat život?"
"Tak jo," řekl obr. "Jdeš za ní. Ale ne sám! Vezmi flotilu. A jestli se tě tyhle prasata pokusí zastavit..." Popošel dopředu se zdviženou sekerou, a jeho strašný vztek na Shefa, že ho převezl, se vmžiku přenesl na toho, kdo by se mu případně opovážil odporovat. Kapitán stráže spustil ruku k jílci a v davu se objevily oštěpy.
Šalomoun zvedl ruku a postavil se mezi obě skupiny. "My ji neunesli," prohlásil. "V našem městě se odehrála vražda a znásilnění a také musíme pomstít příkoří. Jestli potřebuješ naši pomoc, máš ji mít. Co ale hodláš dělat?"
Shef už věděl. Tentokrát, když zvedl hlas, patřilo to těm v davu, již tu museli zůstat, aby ohlásili, jak zprávu přijal. Promluvil prostou arabštinou, lingua franca tohoto pobřeží. Budou mu rozumět.
"Půjdu k tomu milníku, pokud mi někdo ukáže cestu. Ale ne sám! Půjdu jako jeden z třinácti."
Když to Skaldfinn překládal, Shef si všiml Hunda. "Koho vezmeš?" zeptal se mrňavý ranhojič stísněně.
Shef mu dal ruku kolem ramen. "Tebe, starý brachu. Cwiccu a Osmonda. Musí jít Skaldfinn. Ve velení flotily nechám Hagbarda a Thorvina. A Brand musí taky zůstat, na horské cesty je moc pomalý. Ale poprosím ho, aby se Cwiccou vybrali nejlepší bojovníky a lučištníky."
Šalomoun taky přistoupil. "Jestli jsi ochotný mi věřit, tak bych šel též. Mám aspoň tušení, kvůli čemu to může být."
"Jsem rád, že aspoň někdo," opáčil Shef.

o o o

Druhý den ráno vyrazili z města v době, kdy se na oblohu vkrádaly první sluneční paprsky a ptáci v polích začali se svou časnou písní. Muži byli aspoň najedení a odpočatí, třebaže Shef skoro celou noc nespal. Dlouhé týdny plavby, kdy nebylo třeba hnout prstem, a břímě vlády v nedohlednu ho zanechaly při plné síle.
Jeli s ním Šalomoun a Skaldfinn, Hund, který od Svandísina únosu neřekl slova, a devět dalších, z toho pět kušištníků z anglických posádek. Vedli je podle práva Cwicca a Osmond. Když před odchodem prohlížel vybavení, Shef si překvapeně všiml, že mezi vybranými je i šilhavý Steffi.
"Říkal jsem nejlepší střelce flotily," štěkl na Cwiccu. "Steffi je nejhorší. Pošli ho zpátky a vyber jiného."
Cwiccovi zeskelnatěl pohled jako vždycky, když dostal přímý rozkaz, který se mu nelíbil. "Steffi je v pořádku," zamumlal. "Vší mocí chtěl jít. Nenechá tě ve štychu."
"Kušištník! On netrefí ani krávu tupým koncem," prskl rozzlobeně Shef. Ale na svém rozkazu netrval. Věrnost fungovala oboustranně.
Shef byl ale spokojenější s osobní stráží, kterou vybral Brand. Všechno to byli Skandinávci, dva Dánové, Švéd a Nor, všechno muži známí svými úspěchy v boji se stejně velkými a silnými protivníky. Když se na ně Shef podíval, viděl v nich marbendilskou krev, známku mořských trollů v jejich obočí a plochých zubech. Neřekl k tomu nic. Styrr zabil dva muže už v Anglii za to, že se mu smáli při jídle, a byl zproštěn viny. Skupince velel jeden z Dánů a jeho zkušenosti byly vidět ve špercích a jizvách na předloktí. Shef se ho zeptal na jméno.
"Bersi," odvětil. "Říkají mi Holmgang-Bersi. Byl jsem v něm pětkrát."
"Já jenom jednou," řekl Shef.
"Já vím. Viděl jsem to."

"Co sis myslel?"
Bersi vyvrátil oči. Shef svůj holmgang u bran Yorku vyhrál proti dvěma mužům, ale těžko klasickým stylem. "Viděl jsem již lepší zápasy."
"A já zabil větší šampiony," opáčil Shef, ale nehodlal své výhody využívat. Bersi, Styrr a jejich druhové ho uklidňovali. Nebylo pochyb, že tady na jihu mají kurážné válečníky, ale Shef neviděl, jak by lehce stavění, v bavlně a lnu odění Španělé, ať židé, Mauři nebo křesťané, mohli déle odolávat ozubeným sekerám a železem obitým oštěpům. Aspoň ho ochrání před obyčejnou vraždou. A ponesou s ním hrozbu pomsty za Svandís.
Druhou hodinu už začínalo být horko a Shefova skupinka vypadala méně pozoruhodně než na začátku. Muži funěli, jak od rána klusali a střídali se v běhu a jízdě na přetížených soumarech, které jim opatřil Šalomoun. Z vlasů do hustých vousů jim tekl pot. Slunce bude brzy pražit přímo do vikinských zbrojí. Budou se muset rozhodnout, jestli ji svléknou, nebo se usmaží. Ale milník už byl v dohledu a v určenou dobu. Shef se rozhlédl kolem. Pokud to měla být léčka, tak tohle místo se na ni hodilo. Cwicca a jeho muži sesedli a šli pěšky, se zdviženou hlavou a připravenými kušemi, dávali pozor na první odraz světla na kopí či šípu.
Z houští se ozval trylek. Jako volání ptáka, jenže muzikálnější. Zvuk píšťaly. Shefovi se zježily vlasy na hlavě a otočil se, aby zdravým okem viděl, odkud to přichází. Stál tam kluk. Před chvílí tam ještě nebyl. Byl to snad nějaký horský tvor, polobůh, jako byli marbendilové severských pustin či finnští čarodějníci ve sněhu? Mířilo na něj pět kuší. Pro bezpečí to víc než stačilo. Shef se schválně otočil kolem dokola. Pokud je měl ten chlapec rozptýlit, útok přijde z jiné strany. Holmgang-Bersi to aspoň pochopil a se zvednutým oštěpem vyrazil po stezce.
Nikdo jiný tu však nebyl. Kluk stál nehybně, dokud se neujistil, že ho nikdo ze strachu nezastřelí, pak znovu zapískal a zavolal na Šalomouna. Shef nerozuměl ani slovo.
"Máme jít za ním."
"Kam?"
Šalomoun ponuře ukázal na horu.
O několik hodin později si Shef říkal, jestli snad chlapec s píšťalou neznamená nějakou zvlášť rafinovanou past, která je pomalu zabije. Soumary nechali stát a vydali se do kopce. Nadávali. Teď měli slunce přímo nad hlavou. Beze slova šplhali do svahu příkrého jako střecha domu, ale pokrytého trnitým křovím a sutí. Trny je chytaly za šaty tam, kde pod nimi chlapec proklouzl jako úhoř.
Nebyly ale tak hrozné jako kamenná suť. Shef si po chvíli uvědomil, že si všichni jeho muži zacházejí, aby se vyhnuli sluncem rozpálenému kamení, které spalovalo ruce a propalovalo se koženými podrážkami.
Dokonce ani kámen nebyl tak hrozný jako kopec. Po týdnech plavby na moři nebyl žádný Seveřan schopen dlouhých procházek po horách, ale dokonce i Finnové z bažin by měli potíže s lezením dlouho poté, co je stehenní svaly přestaly bolet a všichni se vzdali naděje, že ještě někdy půjdou po rovině. Soustředili se na to, že se po čtyřech škrábali nahoru. Zabíjela je ale žízeň. Žízeň a úžeh. Zvedal se prach a usazoval se jim v nose a ústech a ucpával hrdlo. Všichni na začátku nesli měchy s vodou. První zastávka přišla po necelé míli. Pak pili stále častěji. Při třetí zastávce už Shef chraptěl a řekl Vikingům, aby si stáhli zbroj a kůži, udělali z nich rance a nesli je na zádech. Teď nesl rance dva. Viděl, jak Styrr, Brandův bratranec, rudne, až měl odstín malinové šťávy, a pak zesinal jako smrt. Voda byla pryč. A ten mizerný kluk pořád mizel, vracel se a pískal na ně ze všech stran. Shef se obrátil na Cwiccu, jenž si vedl o něco lépe než ostatní a také nesl ještě cizí výstroj.
"Až se ten zmetek příště vrátí," zachrčel Shef. "Jestli se vrátí, zastřel ho. Šalomoune," - židovskému tlumočníkovi zřejmě hora a žízeň dělaly menší problémy než ostatním, i když taky lapal po dechu a potácel se únavou. "Řekni mu to. Odpočinek a voda. Nebo umře."
Šalomoun něco odpověděl, ale Shef si ho nevšímal. Kluk byl zpátky. Shef se po něm natáhl, ale on se vykroutil, netrpělivě se otřepal a vyrazil dál. Cwicca na něj roztřeseně zamířil. A pak, těsně nad nimi, byl hřeben a chlapec za ním zmizel.
Shef se z posledních sil vyškrábal za ním. Před sebou uviděl malou ubohou vesničku s tuctem domů, vypadaly jako z kamene, jako by vyrůstaly přímo z okolní skály. Důležitější než domy byl zelený plácek, vedle něhož ze skály vyvěral pramen. Shef náhle přes cvrkot cikád v křoví jasně slyšel zurčení vody.
Otočil se a viděl své muže sto yardů níž po svahu. Chtěl na ně zavolat: "Voda!" ale slova mu uvázla v krku. Nejbližší mu to však uviděli na očích a pospíšili si s obnovenou energií. Daleko dole se Styrr, Bersi, Thorgils a Ogmund bezmocně plazili dál.
Shef sklouzl dolů, popadl nejbližšího a zamumlal mu do ucha: "voda" a ukázal na hřeben. Sklouzl k dalšímu. Styrra bylo třeba posledních padesát stop táhnout, a když se dostal nahoru, třebaže ho Shef podpíral, potácel se jako opilec.
Shef si uvědomil, že na ně není nejlepší pohled, ať se díval kdokoliv. Vypadal mnohem míň jako král a jeho osobní stráž a mnohem víc jako banda žebráků s tančícím medvědem. Narovnal Styrra a zavrčel na něj, ať se sebere a vypadá jako dreng. Styrr jenom dovrávoral k vodě, kde měl Bersi vědro. Ten funícího kolohnáta polil a strčil mu vědro do ruky.
"Jestli se v tomhle stavu napije studené vody, umře," poznamenal Šalomoun s prázdnou naběračkou v ruce. Shef kývl a rozhlédl se kolem sebe. Ostatní se napili a zřejmě už dokázali myslet i na něco jiného než na svou žízeň. On sám cítil vodu, toužil do ní skočit, jako to udělali ostatní.
Pozorovali je. Pokud tohle byla past, tak fungovala. Dlouhé minuty by se jeho muži nezmohli na odpor proti meči, oštěpu ani šípu, pokud by nebyly mezi nimi a vodou. Shef se pyšně narovnal a vzal si od Cwiccy naběračku vody. Přinutil se ji držet nedbale. Došel ke kruhu mužů se zdviženou hlavou.
Diváci měli luky a sekery, ale nevypadaly nijak pozoruhodně. Byly to jenom pracovní nástroje a muži, kteří je drželi, bylo jich asi třicet, vypadali jako ovčáci a čihaři, ne válečníci. Nebyly vidět žádné známky vůdcovství, ale Shef se naučil všímat si chování. Jeden šedobradý byl beze zbraně. To byl vůdce.

Došel k němu a snažil se říci: "Připravil jsi nám únavnou cestu." Slova však nevyšla. Zvedl naběračku, vypláchl si prach z úst a svlažil hrdlo. Skoro ho přemohla touha polknout. Ukáže jim, kdo je pán, alespoň sám sebe. Vyplivl vodu na zem a řekl, co chtěl.
Nerozuměli mu. Když vyplivl vodu, oči se jim rozšířily, avšak když mluvil, jen se mračili. Mluvil špatným jazykem. Zkusil tedy svou jednoduchou arabštinu.
"Vzali jste naši ženu."
Šedobradý kývl.
"Teď ji musíte dát zpátky."
"Nejdřív mi musíš něco říct. Ty nepotřebuješ vodu?"
Shef zvedl naběračku a podíval se na vodu, kterou pak vychrstl na zem. "Piju, když chci. Ne když chce moje tělo."
Muži se zavlnili. "Tak mi řekni. Co to nosíš na prsou?"
Shef se podíval na znamení svého boha, Rígův žebřík. Připomínalo mu to, co kdysi dávno prožil, když poprvé potkal Thorvina. Dělo se tu něco víc, než bylo řečeno.
"V mém jazyce je to žebřík. V jazyce mého boha a Cesty, po níž jdu, je to kraki. Kdysi jsem potkal muže, který to nazýval graduale."
Poslouchali velmi pozorně. Přišel k němu Šalomoun, připravený překládat. Shef ho zahnal pryč. Nesměl ztratit intimní kontakt, i když se dokázali bavit jen špatnou arabštinou.
"Kdo to tak nazval?"
"Císař Bruno."
"Tys byl s ním? Byl to tvůj přítel?"
"Byl jsem u něj tak blízko jako u tebe. Ale nebyli jsme přátelé. Měl jsem jeho meč na krku. Slyšel jsem, že teď je zase tady."
"Ví o graduale." Šedobradý mluvil sám k sobě. "Cizinče, co víš o kopí, které nosí?"
"Dal jsem mu ho. Nebo mi ho sebral."
"Pak možná ty něco vezmeš jemu?"
"Rád."
Napětí opadlo. Shef se otočil a viděl, že jeho muži už jsou zase na nohou, mají zbraně a tváří se, že by dokázali odolat útoku nebo, když se podívali, kdo proti nim stojí, ho dokázali začít.
"Vrátíme ti tvou ženu. A nakrmíme tebe i tvé muže. Ale než se vrátíš," - Shefovi se při pomyšlení na cestu zpátky stáhlo hrdlo - "nejdřív musíš podstoupit zkoušku. Nezáleží na tom, jestli uspěješ. Ale podstoupit ji musíš pro vlastní dobro a pro svět. Pověz, tvůj bůh, jehož znamení nosíš, miluješ ho?"
Shef si nemohl pomoct a zazubil se. "Jenom pitomec by miloval bohy mého lidu. Jsou tady, víc nevím. Kdybych jim dokázal uniknout, udělal bych to."
"Moudrý," utrousil šedobradý. "Moudřejší než tvá žena. Moudřejší než ten žid po tvém boku."
Vykřikl rozkaz a muži začali nosit chleba a sýr a něco, co vypadalo jako měchy s vínem. Shefovi muži pomalu odkládali zbraně a tázavě pokukovali po svém pánovi. Ale Shef jen viděl, jak k němu kulhá Svandís v rozřezaných a zakrvácených cárech svých bílých šatů.

o o o

Pro židovské učence a rádce městského státu Septimánie znamenal odchod kolegy Šalomouna - a to někam do hor v doprovodu krále barbarů na nějaký bezvýznamný lov - úlevu. Již silně pochybovali o tom, jestli od něj bylo moudré, že do města přivedl cizince. Přesto se to dalo vydávat za službu amírovi, jejich pánovi podle jména, s nímž byli kdysi spojenci a jenž byl rozhodně nepřítelem křesťanů, kteří na ně nyní silně dotírali. Nicméně vyvstávala jedna otázka, dělala starosti knížeti i radě.
Záležitost Araba Mujatíji. Bylo jasné, že je poddaným amíra Abdurrahmána, stejně jako oni, septimánští židé, alespoň teoreticky. Copak amírovi neplatili charádž a džizju, daň z pozemků a hlavy? A nehlídali své brány před jeho nepřáteli a nepřáteli jeho víry, křesťany a Franky? Byla pravda, že ochrana se nijak nevztahovala na obchod s nejbližšími sousedy, také byla pravda, že daně se platily podle výpočtů, které udělala sama rada a které by rozhodně neseděly s těmi, jež by vypočítali amírovi výběrčí, z nichž žádný se již dávno nenamáhal ztrapňovat tím, že by se objevil ve městě. Nicméně - jak říkala většina rady - neexistoval precedens pro uvěznění mladého muže pouze z toho důvodu, aby se nedostal ke svému pánovi.
Zatímco rada rokovala, starý kníže své mudrce bedlivě pozoroval a hladil si bradu. Věděl, co by řekl Šalomoun, kdyby tu byl. Že by Arab okamžitě utekl zpátky a ohlásil, že židé se spojili s barbary, polytheisty, že poskytli základnu nepřátelské flotile, která utekla před Řeky a nyní se chystá napadnout mírumilovný venkov. Nebyla to ovšem pravda, ale takhle by se to podalo a tak tomu budou věřit.
V každém z křesťanských vévodství a knížectví na hranici by něco takového byla naprosto obyčejná věc. Deset slov, a Arab by zmizel. Kdyby se na něj někdy někdo vyptával, byla by vyjádřena zdvořilá lítost a neinformovanost. A baron, vévoda či kníže by si o tom nemysleli víc než o stříhání růží.
V židovské komunitě to však nebylo možné. Ani žádoucí. Benjamín ha-Nasi schvaloval, co jeho mudrci rozhodnou, i když věděl, že to bude chyba. Chyba z krátkodobého hlediska. Z dlouhodobého hlediska byla židovská pevnost, místo, kde si udrželi svou identitu za dlouhá staletí prchání a perzekuce, tórou a zákonem. Dokud se toho budou držet, jak je naučila historie, přežijí - jako lid, když už ne jako jednotlivci. Pokud ji opustí, chvíli se jim snad bude i dařit. Pak se rozplynou v moři kolem, nebudou se nijak lišit od těch bez zákonů, zásad, pověrčivých vyznavačů Krista, jejich

falešného Mesiáše.
Kníže klidně poslouchal argumenty, které měly stejně tak ukázat, jak jsou členové rady učení, jako ovlivnit konečné rozhodnutí. Ti, kteří hlasovali pro další zadržování, jak by to byl udělal Šalomoun, byli vášniví, avšak nejistí, podle konvencí, jimž všichni rozuměli. Proti nim stála těžká neochota jakékoliv židovské komunity nařídit jako trest uvěznění. Svoboda jít, kam se člověku zachce, patřila k dědictví z pouště, o něž se dělili se svými bratranci Araby. Byl to opak hrůzy vyhnanství z komunity, což byla pro jejich lidi největší hrozba.
Učený Mojše to shrnul a připravil se na závěrečný proslov. Patřil k amora'ím, vykladačům Mišny. "A tak," řekl a zuřivě se rozhlédl, "teď promluvím o halaše, což je závěr této debaty. Nejdřív se ústně předávala z pokolení na pokolení, nyní je zapsána navždy. 'S cizincem ve svých branách zacházej jako s bratrem, neboť pak ti bude třikrát požehnáno.'"
Skončil a rozhlédl se kolem sebe. Kdyby na posluchače nedotírala důstojnost místa a příčiny, byli by zatleskali.
"Dobrá řeč," řekl kníže nakonec. "Je pravda, že učenost moudrých je hradbou města. A že hloupost nevzdělaných přináší hrozbu." Odmlčel se. "A přesto, naneštěstí, je tento mladý muž nevzdělaný, není-liž pravda?"
Promluvil Mojše. "Podle jeho vlastních slov, kníže, je ohromně učený. Svým vlastním způsobem a ve své zemi. A kdo by odsuzoval zvyky či moudrost jiné země?"
Přesně to jsi udělal ráno, pomyslel si Benjamín. Když jsi nám sdělil svůj názor na hloupost barbarů z lodí, s jejich králem, který roztrhl knihu, aby zjistil, z čeho je, a zeptal se na cenu papíru a ne toho, co obsahuje. Přesto...
"Udělám to, co považuje rada za správné," řekl Benjamín formálně. Prstem si přivolal kapitána. "Propusť toho mladého muže. Dej mu koně a jídlo na cestu k amírovi a doprovod na naše hranice. Odečti to z našich příštích daní jeho pánovi."
Mladý Arab, který dřepěl na druhé straně místnosti, aniž by rozuměl slovo hebrejsky, i když se tu rozhodovalo o jeho osudu, poznal aspoň tón a gesto. Vztekle vyskočil na nohy. Chvíli to vypadalo, že si hodlá stěžovat a vznášet obvinění - jako to udělal už padesátkrát za krátkou dobu svého zajetí - ale pak se v záchvatu zdvořilosti uklidnil. Bylo zřejmé, co hodlá udělat. Utéct za amírem a udat vše, nač si jen vzpomene. Pomstít se slovy za každé ublížení, jehož se mu dostalo, skutečné i vymyšlené, od barbarů, na něž tak žárlil. Žárlil na jejich létající bedny.
Kníže obrátil pozornost k dalšímu případu. O učencích to je pravda, uvědomil si. Jsou silní. A nevzdělaní jsou zase jako mor. Ale naneštěstí horší než ti byla třída, k níž patřil jak Arab Mujatíja, tak učený Mojše.
Třída chytrých blbců.

## Kapitola 15

V chladném kamenném sklepě nejlepšího domu dědinky perfecti šeptem probírali, co je třeba udělat.
"Nemluví naším jazykem. Jak ho prozkoušíme?"
"Zná trochu arabsky, stejně jako my. To bude muset stačit."
"Není to obvyklé. Zkouška musí probíhat slovy zkoušky."
"To my určujeme pravidla a my je taky můžeme změnit." Ozval se třetí hlas. "Koneckonců už jednu zkoušku podstoupil. A prošel jí, aniž by věděl, že jde o zkoušku."
"Myslíš tu vodu?"
"Myslím tu vodu. Viděli jste, jak se jeho muži hnali z kopce. Byli slepí únavou a šílení žízní. Jsou to Seveřané z chladného podnebí a námořníci, kteří nikdy nechodí pěšky. Ten velký byl na pokraji smrti. A král sám byl tak vyprahlý - viděli jsme to - že nemohl mluvit. Přesto vylil vodu na zem."
Další hlas ho podpořil. "A předtím nabral do úst a vyplivl ji. To je jedna ze zkoušek. Odepírat muži vodu, až nemyslí na nic jiného, a pak mu ji dát. Abychom zjistili, jestli ji dokáže dostat do pusy, a přesto odmítnout, jako známka vítězství nad tělem, chrámem Zlého, pána tohoto světa. A to jednooký udělal."
První hlas si stěžoval dál. "Nebylo to dost dlouho! V naší zkoušce je muž bez vody noc a den."
"Když sedí nehybně ve stínu," odsekl protivník. "Naše pravidlo říká, že kandidát musí být bez vody, až nemyslí na nic jiného než na vodu. Viděl jsem kandidáty v lepším stavu, než byl on, když přelezl přes kopec."
"Každopádně," ozval se mluvčí, jenž dosud mlčel, ale teď hovořil tónem člověka, který rozhoduje, "budeme pokračovat se zkouškou. Zatímco mluvíme, císařovi muži rozebírají pevnost kámen po kameni. Nad našimi posvátnými předměty a těly našich druhů."
Šedé kápě se pomalu sklonily, rozkol skončil.

o o o

Venku seděl Shef s dalekohledem v ruce a kýval nohama spuštěnýma přes okraj srázu, který vesnici odděloval od severu. Když se se svými muži dosyta napil, mohl se rozhlédnout kolem sebe a všímat si krajiny. Vesnice stála vysoko na svahu na terase v rozlehlém poli rozpáleného kamene a křoví. Shora byly vidět tu a tam další terasy se stromy a obilím. Shef viděl, kolik lidí tu spokojeně žije. Dalekohledem zahlédl tucty hubených ovcí popásajících se na vzdálených kopcích. Ovce znamenaly skopové, mléko a sýr. A další věc, na niž se vesničané mohli spolehnout, totiž že je nebudou obtěžovat výběrčí daní. Jen velmi tvrdí a odhodlaní, a takoví si našli mnohem snazší kořist někde jinde.
Ano. Bylo zřejmé, že tady se dá odolávat v podstatě jakékoliv autoritě. Krále i císaře. Nebo církve a císaře.
Chladným, objektivním způsobem, jakým fungovala jeho mysl, když byl sám, Shef promýšlel informace, které dostal. Za léta, kdy vládl, o sobě pochopil jednu věc. Ať k dobrému či špatnému, nevěřil všemu, co mu říkali, dokonce ani ne všemu, co viděl na vlastní oči. Ale jeho nedůvěra znamenala, že si nemusel nic nalhávat, jako to dělalo tolik lidí, které znal, celou dobu nebo občas. Věřili, čemu potřebovali. Nepotřeboval ničemu věřit a viděl věci takové, jaké byly.

Stejně jako nepotřeboval věřit Svandís. Přivítala ho a jeho muže se slzami úlevy. Pak, jak viděl, se za sebe začala stydět, mluvila drsně a vztekle, aby zakryla vlastní strach. Nedával jí to za vinu. Věděl, že i zkušení válečníci dělávají totéž. A když mu řekla, co se stalo, Shef si dal dohromady to, co o ní věděl, a pochopil její strach i hanbu.
Žena, na kterou se vrhnou ze všech stran a přetáhnou jí sukni přes hlavu. Žádná žena pod šaty nic nenosila, ať už přes ně měla cokoliv. Žena s uvězněnýma rukama, nahá od prsou dolů, nemohla myslet na nic jiného než na znásilnění. Proto byla podle všech severských zákoníků urážka zvednout ženě šaty nad koleno. Ale Svandís nepotřebovala právní důvody, aby pomyslela na znásilnění. Věděla o něm všechno. Shef na ni byl pyšný, ale nedivil se, že se prořezala ze šatů a zabila člověka. Viděl, jak její děd udělal to samé, začal neozbrojený a zpola utopený proti dvěma mužům, kteří ho drželi za ruce. Opravdu měla Ragnarovu krev.
Ale strach ji zasáhl hluboko. Čišelo to z toho, co říkala o svých únoscích. A řekla, že to byli divoši, horší než nejhorší švédští pohani, chladní a bez srdce. Prý o nich slyšela vyprávět od córdobských žen - a tak to musela být pravda. Že prý v horách žije sekta, kde muži nenávidí všechny ženy a ženy všechny muže. Jakákoliv světská radost a štěstí jsou zakázané. "A takoví oni jsou," opakovala Svandís pořád dokola. "Vidíš to v tom, jak se na tebe koukají! Stála jsem tam, když mě osvobodili, měla jsem holé nohy a tělo odhalené jako tanečnice. A oni se na mě dívali. A pak se odvrátili, všichni, dokonce i poháněči mezků. Raději bych slyšela, jak pokřikují, jako to dělají tví muži, když uvidí ženu. Oni ženy znásilňují a ubližují jim, ale to proto, že je aspoň potřebují. Tady v jejich očích vidíš jen nenávist."
Shef si uvědomil, že mluví ze strachu. Seděl a klidně se díval na hory a průsmyky. Ale něco na tom být mohlo. Odpovídalo to tomu, co říkal Šalomoun poté, kdy utěšil Svandís a ona usnula pod stráží a na slunci. Když řekl Šalomounovi, co říkali o zkoušce. Šalomoun se nad tím zamyslel a pak k němu přišel a odtáhl ho i od kolegy Skaldfinna. "Něco musíš pochopit," řekl. "Něco, co ví jen málokdo. Myslel by sis, že tihle lidé jsou křesťané."
Shef kývl. Viděl na stěně hrubého kostela kříž. Lidé, kteří procházeli kolem, klekali a křižovali se.
"Nejsou. Nebo pokud ano, tak se nestýkají s nikým ostatním. Ani s mými lidmi moc ne. Víš - vyznavači Muhammada, Krista a mí lidé bojují se sebou i proti sobě, ale mají společných spoustu věcí. Pro islám byl Kristus jedním z proroků, pro křesťany je náš Bůh i jejich Bohem, jenomže oni mu dali syna. Mohamedáni věří v jediného Alláha, jako my věříme v jediného Jehovu, jako my, ani oni nejedí vepřové nebo maso, které nebylo vykrvené. Chápeš? My jsme - začali jsme - na stejné straně.
Tihle lidé jsou jiní. Oni v našeho Boha vůbec nevěří. Nebo pokud ano, tak ho odmítají."
"Jak můžeš odmítat Boha a uctívat kříž?"
"To nevím. Ale oni říkají - prý pro tyhle lidi je Abrahámův Bůh ďábel a jeho obrazy dělají jen proto, aby je mohli znesvětit. A také prý," - Šalomoun ztišil hlas ještě víc - "protože je pro ně Bůh ďábel, tak si místo toho udělali ďábla svým bohem. Jsou to uctívači ďábla. To se povídá po horách. Nevím, jak ho uctívají, ani s jakými obřady." Ani Šalomoun nebyl spolehlivý. Zase to byl lid Knihy. V podstatě tři základní náboženství, která vzešla z Východu, byla všechna náboženstvími knihy. Různých knih anebo stejné knihy s různými dodatky. Opovrhovali každým, kdo se nedržel té jejich. Nazývali je uctívači ďábla. I jím ze začátku opovrhovali, viděl to v očích geoním, zákoníků. Jestli opovrhovali jím a Cestou, tak také tou divnou sektou v kopcích. Nenávidí ženy, tvrdila Svandís. On taky nenávidí ženy? Nepřinesly mu štěstí a on nepřinesl štěstí žádné z nich.
Zalétl pohledem do dálky, jak se ve slunci ztrácel opar, a dalekohledem pátral na obzoru. Shef na silnicích vedoucích průsmyky viděl záblesky. Vzpomněl si, co říkal Tolman, že viděl při svém letu. Pohybující se kov na hranici zorného pole, tvrdil Tolman, a hořící hranici.
Shef vyprázdnil mysl a zadíval se daleko, cítil, jak se ho zmocňuje bdělý sen. Měl z něj lepší pocit než z toho posledního, ze snu o mrtvole v rubáši. Tentokrát tam byl jeho otec.

o o o

"Je volný, víš." V otcově hlase se ozývalo veselí, tajné informace, chytrost, o níž věděl, že sejí žádný nevyrovná. Bylo v tom i něco nového, nejistota, dokonce strach, jako by si bůh Ríg uvědomoval, že spustil do pohybu něco, co ani se vší svou chytrostí nedokáže ovládat.
Shef v duchu promluvil ke svému otci. "Já vím. Viděl jsem, jak ho pouštíš. Viděl jsem ho jít do schodů. Je šílený. Thorvin říká, že jeho otec i matka jsou z pokolení obrů." V nové náladě nedůvěry a vzdoru se nenamáhal dodat: "Proč jsi to všechno vlastně udělal?"
Začal se před ním formovat obraz, ne ostrý jako obvykle, ale rozmazaný, jako by se díval přes špatné sklo a nerovné čočky dalekohledu. Zatímco se tvořil, jeho otec hovořil dál.
"Bohové, víš, kdysi dávno, v čase tvého jmenovce, prvního Sheafa. Tehdy byl Baldr ještě v Asgardu. Krasavec Baldr. Byl tak krásný, že všechny věci, rostliny a tvorové na světě kromě jediného složili přísahu, že mu neublíží. A co udělali bohové, můj otec a mí bratři, co udělali, aby se pobavili?"
Shef odpověď viděl. Bůh uprostřed, tak jasný, až se na něj nedalo dívat, zářivě krásný. Přivázaný ke kůlu. A kolem něj zuřivé postavy, mocné paže, vrhající po něm veškerou silou zbraně. Sekera uhnula před jeho hlavou, kopí se mu odrazilo od prsou. A bohové se smáli! Shef viděl známého rudobradého Thora, jak se obrací k nebesům, s ústy otevřenými v radostné extázi, když pořád dokola házel kladivo na bratrovu hlavu.
"Ano," řekl Ríg. "Až jim Loki ukázal."
K čáře přivedli dalšího boha, slepého boha, Loki šel vedle něj. Jiný Loki, všiml si Shef. Stejná tvář, ale beze stop po jedu a vzteku. Bez zatrpklé nespravedlnosti. Chytrý a mazaný, dokonce pobavený. Bratr Ríga, o tom nebylo pochyb. Loki slepému bohu vložil do ruky oštěp, oštěp ze jmelí, rostliny tak slabé a mladé, že ji silní bohové ani neobtěžovali žádostí, aby Baldrovi neublížila. Bohové se při pohledu na slepce s chabou větvičkou na vrhací čáře smáli ještě

hlasitěji. Shef viděl Heimdalla, Freye, dokonce i zachmuřeného jednookého Odina, jak na sebe volají a rozjařeně se plácají do stehen.
Dokud větvička nezasáhla. Bůh padl. Světlo na světě zesláblo.
"Víš, co se tehdy stalo," řekl Ríg. "Viděl jsi, jak se Hermód snaží přivést Baldra zpátky z Helu. Viděl jsi, co Lokimu na oplátku udělali. Na něco zapomněli. Zapomněli se ho zeptat proč. Ale já si vzpomněl. Vzpomněl jsem si na Útgardalokiho."
Útgardaloki? řekl si Shef Už byl zvyklý na to, jak jsou norština a angličtina rozdílné, a přesto podobné. To znamenalo "Loki ze zásvětí". Kde je Loki ze zásvětí, měl by být i Loki z tohoto světa.
"Útgardaloki byl obr, který vyzval bohy k zápasu. A oni prohráli. Thor prohrál zápas se starobou, nedokázal vypít moře, nedokázal zvednout mitgardského hada. Jeho kluk Tjálfi prohrál závod s myšlenkou. Loki prohrál soutěž v jezení s ohněm."
V pozadí, jako by se zase díval dalekohledem, Shef viděl obrovskou síň, větší než byla Odinova Valhala, a na stole hromady hověziny a medvědiny, lidského a mrožího masa, stůl byl zásobený z Echegorgunovy spíže. Na jedné straně seděl hltající bůh, cpal si jídlo do pusy a nekousal, jen polykal jako divoký vlk. Na druhé straně se hnal oheň. Rychlý a smrtící, jako řecký.
"Který Loki prohrál?" zeptal se Shef.
"Bůh Loki, ne obr Loki. Víš, Loki byl kdysi na naší straně. Nebo aspoň jeho půlka. Na to jsem si vzpomněl a bohové zapomněli. Jestli ale zapomeneš ty... stane se tím druhým Lokim. Lokim mimo domov. Obrem z temnoty."
Nerozumím, pomyslel si Shef. Jestli tohle všechno pochází z mé hlavy, jak tvrdí Svandís, tak je v tom nějaká část, kterou neznám. Vnější Loki a vnitřní Loki? A Loki soutěžící s ohněm? Slovo pro "oheň" zní logi, třebaže to Ríg neřekl. Loki proti Lokimu proti Logimu? A taky vnější Logi a vnitřní Logi? A kdo byl ten první král Sheaf?

o o o

Potřásl rozčileně hlavou, jako to dělával, když se mu pročistil zrak, uviděl vzdálené hory, začínaly pronikat do zbytků snu, do scény z obří síně, s hltajícím bohem a plamenem. Kdosi mu položil ruku na rameno a odtáhl ho od útesu.
"Jsi v pořádku?" zeptala se Svandís. Shef znovu zamrkal.
"Ano. Něco jsem viděl. Od boha nebo z mé vlastní mysli. Nevím. Ale ať je to, jak chce, budu to muset vyřešit sám."
Shef vstal a protáhl se. Odpočinek mu udělal dobře. Odpočinek a ranní vyčerpání. Měl pocit, že ze sebe vypotil měkký život a duševní napětí z let vládnutí. Znovu se cítil jako dreng, jako carl, jímž byl ve Velké armádě, mladý, silný a krutý.
"Cwicco," zavolal. "Vidíš támhletu stodolu? Trefíš se do dveří? Každý střelte čtyři šipky doprostřed, jak nejrychleji zvládnete."
Shef klidně přihlížel, když kušištníci, aniž by to chápali, ale připravení předvést, co umějí, stříleli železné šipky doprostřed dveří. Vesničané mlčky přihlíželi s luky a oštěpy po ruce a tvářili se nejistě.
"Styrre," křikl Shef, když skončili. "Vezmi sekeru. Jdi vysekat ty šipky a vrať jim je."
Styrr se zazubil a rozmáchl se sekerou. Byl rád, že má příležitost ukázat, co v něm je, když se ráno málem zhroutil. Sekera vířila a bušila jako kladivo bohů, při každé ráně odletovaly kusy starého dubového dřeva. Shef viděl, jak se po sobě vesničané nejistě dívají. Styrr nevypadal jako muž, jehož by dokázala srazit skupinka zpola ozbrojených ovčáků. I profesionální válečníci ve zbroji by se raději stáhli dozadu, než by se postavili jeho sekeře.
"Jsou to chudáci," zašeptala Svandís, "a dřevo je tu vzácné. Ničíš jim dveře."
"Myslel jsem, žes říkala, že to jsou divoši a uctívači ďábla. No, ať jsou cokoliv, věz tohle. Je čas, aby si oni začali dělat starosti s námi. Ne abychom si my pořád dělali starosti s nimi."
Shef se otočil, když Styrr zašel za Cwiccou s dvacítkou šipek v obrovských prackách. Jemně poplácal Svandís, která byla pořád jen v hadrech. "Prospím se. Lehni si vedle."
Slunce už bylo kousek nad obzorem, když za ním přišel průvodce. Rozložitý muž v propocené vlně horského ovčáka. Svandís na něj zaprskala. "Tenhle je Thierry," zavrčela.
Thierry se podíval na Shefa, který byl natažený na trávě a tvářil se bezvýrazně. "Viens."
Shef vstal a vzal si opasek s mečem, opřeným o stěnu stodoly. Na cestu si vzal jednu z obyčejných zbraní z Fafnisbane, obyčejný obouruční meč s mosazným jílcem. Průvodce zavrtěl prstem. "Non." Zbytek toho, co říkal, Shefovi nedával smysl, ale tón byl nezaměnitelný. Shef zbraň odložil, narovnal se a připravil se jít za ovčákem. Když odcházeli, uslyšel volat Cwiccu. Průvodce se poplašeně otočil nad hrozbou v mužíkově hlase. Cwicca se na něj díval, nejdřív ukázal na Shefa, pak rozmáchlým gestem zahrnul celou vesnici. Znovu ukázal na Shefa a velitelsky bodl prstem. Pak obsáhl vesnici a přejel si hranou ruky přes krk. Znamenalo to: "Přiveď ho zpátky, jinak..."
Průvodce neodpověděl, obrátil se a vedl Shefa rychle přes políčko a pak po kamenité pěšině do hor. Shef ho následoval a nohy měl ztuhlé z dopoledního výšlapu, ale bolest se cestou pomalu vytratila.
Pěšina, pokud se jí tak dalo říkat, vedla z jedné skály na druhou, mírně stoupala, ale hlavně mířila podél úbočí, přes kamennou suť, mezi balvany a po římsách. Čas od času zvedla hlavu či jim odskočila z cesty některá z horských ovcí, které se všude pásly jako kozy. Shefovi to připomnělo cestu, jíž před lety šel od Echegorgunova domu. Jenomže tady slunce kámen ohřívalo, místo aby na něj jenom vrhalo bledé světlo, a ve vzduchu byla cítit mateřídouška. Slunce kleslo ještě víc, dotklo se obzoru a zalezlo pod něj. Na obloze bylo stále světlo, ale sláblo. Shef se rozhodl, že jestli ho nechají samotného na svahu, nebude se vracet. Najde si rovné místo a počká na den. Cestou si značil místa u cesty. Nebylo to místo, které by bylo radno prohlížet potmě.
Thierry spěchal pět deset kroků před ním a najednou byl pryč. Cesta náhle zahnula doleva kolem další skály vyčnívající z úbočí hory. Shef ji obešel. A byl sám na kraji prudkého srázu. Zastavil se, celý nastražený. Kam ten muž zmizel? Je to

past?
Příliš složité, aby to byla past. Pokud by ho chtěl Thierry strčit ze skály, měl k tomu již tucet příležitostí. A Thierry věděl, že za sebou nechal rukojmí. Shef se pozorně rozhlédl. Puklina v kameni, ve slábnoucím světle jenom černá čára. No ovšem, ústí jeskyně. A Thierry stál těsně za ním a pozoroval ho. Shef k němu došel a ukázal mu, aby ho vedl.
V jeskyni, která byla jen puklinou v kameni tři stopy širokou, někdo nechal svíčku. Thierry vykřesal oheň a pomalu pokračoval v cestě. Shef sledoval skvrnu světla. Přes sešlapanou koženou podrážku cítil, že šlape na volné kamínky. Kamínky s ostrými hranami. Jeden zvedl a studoval ho ve slabém světle svíčky o kousek vepředu. Byl to zcela jistě pazourek. Tvarovaný pazourek, osekaný, aby na něm byla špička, jako hlavice oštěpu. Echegorgun dělal totéž. Jenže jeho hroty a nástroje byly čtyřikrát větší, vyrobené pro trolla. Shef kámen zahodil a šel dál.
Jeskyně vedla dál, občas se ve světle objevila černá čára nějaké boční chodby. Shef byl stále nervóznější. Kdyby ho opustili teď, ve tmě, možná by už nikdy nenašel cestu ven. Jít zpátky potmě možná vypadalo snadné, ale musel by si cestu nahmatat. Snadné, ale určitě by špatně zabočil. Pak by bloudil tmou, dokud by ho nezabila žízeň. Při tom pomyšlení mu vyschly rty, jak si vzpomněl na ráno. Lepší než meč by byl měch s vodou a krabička s troudem.
Thierry zastavil, aby ho Shef mohl dohonit. Ve světle svíčky si Shef všiml čehosi na stěnách a ukázal Thierrymu, aby přistoupil blíž.
Malby. Po celé rovné stěně nalevo byla namalována různá zvířata s dokonalou věrností, ne zpola abstraktní draci a zvířata jako na Severu. Shef poznal býka. Horské ovce, právě jako ty venku. A tam, na zadních nohou, něco, co vypadalo jako medvěd, černý medvěd, velký jako ti arktičtí bílí. Z hrudi mu trčel oštěp a kolem něj tancovaly hůlkovité lidské postavičky.
"Pintura," řekl Thierry jako ozvěna. "Pintura de los vechios. Nostros padres." Znělo to pyšně. Šel dál a zastavil se na konci ochozu před zdánlivě rovnou zdí. Ukázal na sebe a zakýval prstem. Ukázal na Shefa a posunkem jako by ho postrkoval. "Já stát. Ty jít dál."
Shef se na zeď pozorně podíval. Dole byla zase černá puklina, nějaký otvor. Nevypadal dost velký, aby se tam vešel člověk. Ale musela to být cesta dál. Pro plazení, jít se tam nedalo. Když si uvědomil, co má udělat, Thierry odešel a udělal pět kroků. Shef se po něm natáhl, když muž náhle sfoukl svíčku a zmizel.
Shef ztuhl na místě. Kdyby se potmě hnal za Thierrym, ztratil by se, možná už by se ke stěně s dírou nikdy nedokázal vrátit. Cítil, jak tu slabě proudí vzduch. Takže na druhé straně něco bylo. Lehl si na břicho a vlezl pod skálu.
V polovině cesty se před sebou setkal s kamenem. Hmatal po obou stranách. Dole taky nic. Kus skály se mu bolestně zarýval do beder. Nemyslel si, že by se dokázal proplazit zpátky. Zachytil by se mu hrudní koš. Jestli nenajde cestu skrz, zůstane ležet pod horou, dokud se nerozpadne.
Ale v podobné situaci již byl. Ti, kteří vytvořili mohylu starého krále, z níž vyzvedl poklad a žezlo, použili stejný trik. Třeba ho používali všichni strážci pokladů. Byl v ohybu ve tvaru runy U a nad hlavou bude mít průchod. A také při pátrání rukou nad sebou nenarazil na odpor. Přesto se nemohl proplazit tak, jak byl, protože by si zlomil páteř. Měl lézt po zádech, ne po břiše.
Strachy se zpotil, strachy při pomyšlení, jak tu navěky leží pohřbený. To byla výhoda. A pod sebou neměl skálu, ale písek nebo štěrk. Shef ho začal vyhrabávat zpod sebe, takže si udělal dolík, v němž se mohl otočit. Nadechl se, aby byl co nejtenčí v pase, překulil se a pokusil se zvednout. Z boku ho tísnilo kamení a kožený opasek se mu asi zachytil na nějakém výstupku. S panickou silou se zkroutil a cítil, jak opasek povoluje a praská, konečně se obrátil.
Po několika vteřinách se mu podařilo zapřít nohama a zvednout se. Po chvíli, kdy mu připadalo, že se nedokáže pohnout, se mu podařilo dostat koleno pod okraj skály, lépe se zapřít, a dostal hlavu nahoru.
Za sebou měl římsu, která mu sahala do výše prsou. Znovu se otočil, dostal koleno nahoru a vyškrábal se z díry. Pak stál nehybně v černočerné tmě a uslyšel zasyčení. Škrábání šupin o kámen. Nic neviděl, ale věděl, že někde blízko ve tmě je had.
Mimoděk se zachvěl. Stále měl živě v paměti sen o Lokim a hadovi, jenž ho pronásledoval do schodů, a chvíli, kdy se ocitl v orm-gardu bohů. Ano, Svandís mu to vysvětlila. Kousnutí na noze, kam ho údajně uštkl had, to si s ním jen pohrávala vlastní mysl, jako když ženy věří, že jsou těhotné. Sen o krocích a orm-gardu pocházel ze vzpomínek na Branda a směsi pocitu viny a strachu při smrti Ragnara.
Avšak Shef viděl Ragnarovu smrt, viděl, jak ho hryžou zmije, i modrou a naběhlou tvář. To nebyl sen, ale tohle také ne. Někde ve tmě byl skutečný had. Hadi měli smysly, jaké lidem scházely. Had ho mohl najít a udeřit dřív, než mohl zvednout ruku na svou obranu.
Blízko něho cosi bylo. Někdo, ne zvíře. Shefovy citlivé uši zachytily slabé šouravé kroky. Zároveň kolem krku ucítil objetí studených šupin. Kolem krku mu hodili hada silného jako jeho paže.
Zachránil ho slabý závan potu. Nebýt toho, možná by byl vykřikl a chytal by se kolem krku, takže by ho zmije pokousala víckrát, a možná by zbytečně prchal do tmy, kde by zemřel nikoliv na jed - protože zmije ho v zubech měla jen tolik, že by to zabilo krysu - ale na žízeň a zoufalství. Ale pach potu patřil Thierrymu. Shef si zároveň uvědomil, že Thierry musel obejít skálu, pod kterou on musel prolézt, a určitě celou cestu jeho postup viděl či cítil, a teď měl pokračovat ve zkoušce. Čekal, že cizinec v panice uteče.
Shef stál nehybně a cítil, jak mu rozdělený jazyk jezdí po tváři, jak se had snažil zjistit, kde je, a šupiny mu pomalu klouzaly po krku, těle a noze, když plaz konečně sklouzl na zem a vydal se po svých záležitostech. Když slezl, Shef stál chvíli nehybně. Ne ze strachu. Začínal se zlobit na způsob, jakým ho pořád udržovali v nevýhodě, a při pomyšlení, jak se Thierry ve tmě směje. Ovládl hněv a zvážil, co již zjistil.
Tito lidé ho zkoušeli. Nechtěli ho zabít, tolik bylo jasné. Kdyby ho chtěli zabít, již by byl mrtvý. Zkoušeli ho. A chtěli, aby zkoušku složil. Pokud to dokáže, budou od něj něco chtít. A neznamenalo to, že ho nezabijí, pokud neuspěje. Smysluplná věc byla jít pomalu dopředu a připravit se na příští zkoušku. Zkusí ho překvapit. Nesměl zareagovat

okamžitě, ať udělají cokoliv. Popošel a opatrně došlapoval, ruce měl rozpažené kvůli rovnováze a varování.
Někdo ho popadl kolem trupu. Znovu se neovládl a nadskočil, zase jím projel strach. Ale tohle nebyl nepřátelský útok. Ruce, které na něj zepředu sáhly, byly teplé a nahé, objetí, ne sevření. Na hrudi ucítil polibek. Automaticky osobu před sebou objal. Byla to žena. Cítil její prsa. Nahá žena. Dal ruce dolů a sevřel jí zadek. Ucítil okamžitou odpověď, přitiskla se blíž a otírala se o něj ohanbím.
Před týdnem, plný pochyb o své impotenci, by možná nezareagoval. Jenže se objevila Svandís. Vzrušila ho a dokázala mu, že strach a hrůza, které na něm ležely od smrti královny Ragnhild, nejsou záležitostí těla, jenom mysli. Od té doby mu to dokázala tucetkrát, takže byl vzrušený a plný potlačovaného mládí. Než si to mohl promyslet, jeho úd zareagoval, naléhavě se zvedal. Žena to ucítila, s vítězoslavným hrdelním smíchem ho uchopila do ruky a couvala. Mohl ji převalit na kámen a užít si s ní tady ve tmě, vlít do ní své sémě přímo tady, kam nikdy nepřijde slunce.
Zkouška. Nereaguj. Představa tmy a ztracených chodeb všude kolem se mu zahryzla do srdce. Ta žena by mu neunikla, když ji teď měl v rukou, ale až by skončil, co pak? Vyklouzla by do tmy jako had a on by tu zůstal sám se svým neúspěchem. Zatímco by se zkoušející, ať to byl kdokoliv, dívali a smáli.
Narovnal se a jemně od sebe ženu odsunul. Ona se vrátila, tiskla se k němu a vášnivě sténala. Lhala. Její sténání bylo předstírané. Sundal ze sebe její ruce a odstrčil ji na délku ruky. Když se zkroutila, otočil ji, plácl ji po zadku a odsunul ji od sebe.

Uslyšel z několika míst kroky bosých nohou a pak ho po tak dlouhém pobytu ve tmě skoro oslepilo světlo svíčky. Žena zvedla kryt a on ji na okamžik zahlédl, byla nahá, malá, středního věku a mizela za skálou.
Shef se otočil do směru, jímž šel, a tentokrát okamžitě odskočil.
O kus dál se na něj dívala zažloutlá mrtvola s vyceněnými zuby a bulvami zapadlými do kůže.
Visela ze stropu jeskyně spolu s půl tuctem dalších. Měl je uvidět ve chvíli, kdy žena mizela. Ale nejbližší měl na slepé straně, takže ji zahlédl, teprve když se otočil. To ho možná uchránilo prvního šoku. A teď byl šok pryč. Byla to zkouška. Nereaguj. Aspoň tu teď bylo světlo. Shef si ze všeho nejdřív došel pro svíčku.
Mrtvoly. Nemyslel si, že to budou jejich lidi, které použili při zkoušce. Zdejší lidé pohřbívali mrtvé do kamene, jak mu řekli. Každá vesnice měla někde tajné hrobky, stejně tak jako každá anglická vesnice měla svůj hřbitov u kostela a každá norská mohyly a pohřebiště. Ne, nevypadali na vesničany. Jeden měl tvář Maura, další měl na sobě ještě kůži, ale ne kroužkovou košili, franckého kopiníka. Poutníci, možná výběrčí daní, přepadení ze zálohy v horách a držení zde. Těla se na provazech houpala jako uzené mrtvoly ve spižírně trolla Echegorguna. Tato ale byla vyschlá, suchá jako troud, mumifikovaná v suchém, studeném vzduchu vysokohorské jeskyně. Shef sáhl na látku a ta se mu mezi prsty rozpadla. Ano, vyschlá na troud. Tyhle lidi nemohl pohřbít. Ale ať to byl kdokoliv, nezasloužili si tu viset navěky. Mohl by je nějak pohřbít.
Obešel mrtvoly jednu po druhé a přidržel svíčku u hader, díval se, jak chytají plamenem, který se začíná zakusovat do svraštělého masa vespod. Jeskyní se šířila rudá záře, takže viděl stále dál, další malby na stěnách.
Před sebou měl další skalní stěnu, ale jen osm stop vysokou. Jako pozvání o ni byl opřený žebřík, který vypadal úplně jako ten, co nosil na krku.
Jak k němu mířil, říkal si, že to není nic divného. Skutečný žebřík se dvěma žerděmi a příčlemi mezi nimi, to byla práce pro tesaře, který by příčle zasadil do děr. Ale ostrev si mohl vyrobit kdokoliv, ať na severu nebo na jihu, v horách nebo v bažinách. To se vezme strom, například jedle. Osekají se větve tak, že zůstanou jen ty po stranách a střídavě. Vylézt po něm chce udržovat rovnováhu, ale vyrobit ho není problém. Kdysi musely všechny žebře vypadat takto. Jako kamenné nástroje, které už lidé překonali.
Shef došel k ostrvi a začal šplhat. Za ním plápolaly mrtvoly.

## Kapitola 16

Muž, který na Shefa čekal nahoře, nejmladší perfectus, zaváhal, když nad skálou uviděl hlavu barbarského krále. Dobře už věděl, co má dělat. Kandidát na zvolení vstoupil do dělohy, prošel zkouškou s hadem, ženou a smrtí a po graduale vylezl z jámy, kde by se měl setkat s nejmladším členem rady, tím, který jako poslední splnil zkoušku. A nejmladší mu měl opřít meč o prsa a položit mu rituální otázku: Jak se může stařec znovu narodit? A vstoupit do matčiny dělohy?
Ale to se mělo odehrát potmě! Kandidát měl mít jen ten plamínek svíčky, symbol tajných znalostí, a neměl by vidět nic než meč u srdce! Tou dobou to již byl jenom rituál, poněvadž každý kandidát, ať už byl připravený nebo ne, odpověď na tuto otázku znal. Jenže neměli vidět zkoušejícího ani jeho meč, dokud si nestáli tváří v tvář.
Ve světle ohně z hořících mrtvol Shef muže před sebou viděl jasně, viděl jako jehla špičatý meč v jeho ruce, také viděl, že ho nehodlá použít. Za mužem na skalní římse seděl tucet dalších v šedých kápích, v půlkruhu, tváří k němu. Ti také měli být neviditelní, dokud nepromluví. Když si uvědomili, že je vidí, otáčeli se, posedávali a nedůstojně si špitali. Zkoušejícím a jeho druhům Shef stoupající z jámy připadal větší a větší, jeho stín se hrozivě táhl před ním, jako by muži zavraždění kvůli vybavení zkušební komory vysílali zástupce, který je pomstí. Zlatý kroužek na čele a zlaté náramky na pažích chytaly rudou záři a po tajné komnatě vysílaly rozzlobené záblesky.
"Proč jsi to udělal?" zasyčel zkoušející. "Totiž..." Zkouška se již zvrtla. Muž napřáhl meč a vzápětí mu zápěstí sevřel mnohem silnější muž.
"Zkus to znova," vyzval ho Shef.
"Jak se může stařec znovu narodit? A vrátit se do matčiny dělohy?"
Otázka ze sna, uvědomil si Shef. Tenkrát odpověď neznal. Právě však podstoupil zkoušku a prošel jí. Odpověď musela

mít něco společného s formou zkoušky. Něco křesťanského, nebo alespoň částečně. Jak by odpověděl otec Andreas? Zadumaně použil arabštinu, kterou byl osloven, běžnou řečí pohraničí. "Odloží strach. A chtíč. A strach ze smrti. A tak vyleze z hrobu."
"To není odpověď! Nejsou to správná slova."
"Je to dost blízko," odsekl Shef. Ruka, kterou svíral, byla hubená, patřila lovci nebo ovčákovi, možná i knězi, ne oráči. Zakroutil a uslyšel vyjeknutí bolestí, vzápětí meč zazvonil o kamennou podlahu. Pustil ruku a zvedl meč. Byl lehce zakřivený, jednobřitý, na konci ostrý jako jehla. Zbraň k bodání. S mečem v pravici se vydal k půlkruhu a zachmuřeně se na sedící podíval.
"Proč jsi ty - ty muže zapálil?" zeptala se kápě uprostřed.
"Protože to byli muži. Jako ty a já. Mně nevadí zabíjet lidi, ale nedovolím, aby se jim ve smrti vysmívali. Na severu je žeh stejně dobrý jako pohřeb.
No. Přivedli jste mě sem, když jste mi ukradli ženu. Uložili jste mi zkoušku a já ji splnil. Musíte mi něco říct. Řekněte to. Určitě odsud existuje jednodušší cesta než ta, kterou jsem přišel. Řekněte, co chcete, a pak se všichni vrátíme domů. A pro lásku všech bohů, zapalte ty svíčky! Nechci si povídat potmě nebo ve světle pohřební hranice."
Vůdce perfectorum zaváhal, uvědomoval si, že mu iniciativa vyklouzla z rukou. Ale i to mohlo být dobře. Ukazovalo to přinejmenším, že tento muž, tento král, není jenom tak obyčejný člověk. Mohl by to být ten, koho hledali. Aby získal trochu času, stáhl si kápi a zvedl ruku, takže ostatní vytáhli ze skrýší lampy a zapálili je.
"Co to nosíš kolem krku?" zeptal se.
"Žebřík, kterému prý říkáte graduale. To mi řekl sám římský císař. Před mnoha lety a hodně daleko odsud. Seděli jsme na zeleném kopci za městskou hradbou."
Perfectus si nervózně olízl rty. Rozhovor mu již unikal. "Je to svaté graduale," trval na svém, "ve vašem jazyce se mu říká Seint Graal. Ale než ti řeknu, proč tomu tak je, musíš odpřisáhnout, že se staneš jedním z nás. Protože pokud se to, co ti řekneme, dostane ke špatným uším, tak by to znamenalo..." Odmlčel se. "Smrt křesťanství.
Musíš odpřisáhnout mlčení! Odpřisáhneš to?"
Shef to chvíli zvažoval. Tihle lidé zřejmě nevěděli, jak s ním mají naložit. Smrt křesťanství - to pro něj nic neznamenalo. Měli to pochopit. Přesto nevěřil na skládání falešných přísah. Mohlo to přinést smůlu.
"Odpřisáhnu na tohle," pravil a položil ruku na přívěsek. Jeho otec na nebesích nebo v jeho vlastní hlavě, ať to byl kdokoliv, by se nestaral o to, jestli přísahu poruší nebo do písmene dodrží. "Přísahám na svůj vlastní přívěsek a vaše svaté graduale, že neodhalím nic z toho, co mi řeknete v této komnatě."
Ze sedících mužů opadlo napětí. Jednomu viděl do tváře: byl to postarší muž s mazaným výrazem.
"Dobrá. Donesl se k nám příběh, že tys dal císaři posvátné kopí, které nosí. Musíš tedy vědět, proč je kopí posvátné. Byla to zbraň centuriona, který našeho Pána probodl na kříži."
Shef kývl.
"Proč s kopím souvisí žebřík? Povím ti to. Poté, co centurion Pána probodl a umyl si ruce, zbožní muži požádali Římany o tělo Páně. Byli to Josef z Arimatie a jeho bratranec Nikodémos."
Při posledním jméně se všichni pohnuli zároveň a pokřižovali se.
"Sňali tělo z kříže. A samozřejmě použili žebřík. Ten žebřík je graduale. Přivázali tělo k žebři, aby ho odnesli ke kamennému hrobu, který Josef vyhradil pro muže, jehož přijal jako proroka.
Nuže, králi, musím se tě zeptat na tohle. Prý jsi byl pokřtěn a vychován jako vyznavač Krista. Tak mi řekni tohle: Co nabízí křesťané svým věřícím?"
Shef to uvážil. Neznělo to jako rituál, spíš jako poctivá otázka. Odpověď neznal. Co si pamatoval, tak otec Andreas říkal, že křesťané by měli být křesťany nebo jít do pekla s pohany. Pekla? Nebo nebe? To možná byla odpověď.
"Nabízejí život," odvětil. "Věčný život."
"A jak můžou něco takového nabízet? Jak se opovažují? Nabízejí to, protože říkají, že Kristus sám vstal z hrobu. Já ti ale řeknu jedno. Nevstal z Josefova hrobu. Protože on nezemřel na kříži! On žil."
Perfectus se zase posadil, aby viděl, jaký účinek měla jeho slova. Ne takový, jaký čekal. Shef důrazně zavrtěl hlavou.
"Probodl ho ten germánský centurion. Říkal si Longinus. Bodl ho obyčejným pěchotním oštěpem, jmenuje se pilum. Já tu zbraň držel, viděl jsem bodnutí."
"Rána byla zasazena. Šla stranou." Perfectus zvážil zvláštní jistotu v hlase muže před sebou a pokračoval. "Je možné, že ukřižovaní, když mají ruce nad hlavou, tak mají jiné držení těla a srdce se jim posune. Je to zvláštní, že z rány vytekla voda. Možná Longinus probodl něco jiného. Ale když Josef a Nikodémos zašli po Pesachu k hrobce, aby tělo nabalzamovali, našli Krista živého, stále zabaleného v rubáši."
Teď se zamyslel Shef, poznal punc pravdy. Před deseti dny se mu zdál jiný sen, o muži, který se probral z mrtvých s rukama přivázanýma k bokům a bolestí v srdci. Byl to děsivý sen. Ale mohlo se to stát. Věděl, že se na bojišti občas probrali muži, které se jejich kamarádi chystali hodit do pohřební jámy, stalo se to i Brandovi. A Brand se také vzpamatoval z hluboké rány do břicha. Nestávalo se to často, ale nebylo to vyloučené.
"Co se stalo pak?"
"Pár důvěryhodným prozradili pravdu. Ale brzy se rozšířil ten příběh z evangelií, že je hrobka prázdná, že se objevil anděl. Že Kristus sešel do pekla, aby zachránil patriarchy a proroky. Křesťané tvrdí, že ten příběh pochází od Nikodéma, poněvadž o něm bylo známo, že s Kristem mluvil poté, co ho sňali z kříže. Dodnes ho čtou ve svém falešném Nikodémově evangeliu. Ale to nebyla pravda.
Kristus nezemřel. Ani se nevrátil ke svým stoupencům. Oživili ho, Josef a Nikodémos a žena, které říkali Marie z Magdaly. Pak Nikodémos v tajnosti prodal své zboží, stejně jako Josef z Arimatie, a s Ježíšem a Maří Magdalénou přišli do této země. Palestinu nechali židům a Římanům, aby se o ni prali, a odjeli na druhý konec Vnitřního moře, který však

stále patřil starému římskému impériu.
Tady žili. Tady zemřeli. Tady si pořídili děti, Ježíš a Maří. A jejich sémě ještě není mrtvé. Protože my tady, lidé z hor, můžeme svůj původ vysledovat až k němu. A proto jsme Synové boží!"
Jeho hlas se při posledních slovech vítězoslavně zvedl a okolosedící je opakovali.
Ano, řekl si Shef. Takový příběh by křesťané nevykládali. Byla v něm velká díra, protože jestli Ježíš, jehož prohlašovali za svého předka, byl jenom další smrtelník, proč by si říkali Synové boží, nebo v něj věřili? Neměli žádný dobrý důvod mu nevěřit. Ale na to určitě existovalo vysvětlení, stejně jako je měli Thorvin nebo Farman. Věřící ho vždycky měli.
"Co teda ode mě chcete?" zeptal se tiše.
"Graal. My ho schovávali. V hoře pod Puigpunyent. Ale císař ví, že tam je, a každý den tam jeho muži kopou. Bojíme se, že ho brzy najde, náš svatý poklad a zákony. A úplně je zničí a důkaz naší víry s ním. Musíme je dostat ven. Grail a zápisy. Nebo císaře zahnat pryč. Ty - tys přišel do naší země s naším svatým znamením na krku a bez pomoci a vybízení jsi prošel našimi zkouškami. Někteří z nás by řekli, že jsi zmrtvýchvstalý samotný svatý Nikodémos! Žádáme tě o pomoc."
Shef se poškrábal ve vousech. Byl to zajímavý příběh. Zajímavější bude cesta ven. Pořád byl v moci těchto fanatiků.
"Nejsem žádný Nikodémos," prohlásil. "Ale řekněte mi. Když dokážu splnit, co žádáte - a zatím nevím, jak by to mohlo jít - tak co uděláte vy pro mě? Vaše víra není moje a vaše obavy nejsou mé. Jaká je cena? A musíte vědět, že jsem již dost bohatý."
"Bohatý zlatem. Prý neustále pátráš po nových vědomostech, ty a tví muži se neustále snažíte létat, udělat, co ještě nikdy nikdo nedokázal. Taky nám řekli, že pátráš po tajemství řeckého ohně."
Shef se narovnal, okamžitě to upoutalo jeho zájem.
"Vy znáte tajemství řeckého ohně?"
"Ne. To říci nemůžeme. Věříme, že kromě několika málo Řeků ho nezná nikdo, a možná i oni znají každý jen malou část. Ale něco o tom ohni víme, a co víme, to ti povíme. Pokud pro nás zachráníš naše svaté relikvie."
Červené světlo za nimi už dohořelo a místnost nyní osvětlovalo jen deset lamp, jako kdekoliv, kde pracují lidé.
"Udělám, co půjde," slíbil Shef.

o o o

Císař římský zjišťoval, co se v dějinách naučilo tolik uštvaných vůdců. Že větší počet pomocníků u velkého a obtížného úkolu zvyšuje počet problémů, pokud tito pomocníci nejsou tak disciplinovaní, že nikdy nejednají sami za sebe či ze svého zájmu. Ti, kdo ho znali, si všimli, jak zatíná pěsti a napíná krk. Ti ostatní jen vnímali jeho tichý hlas s pozorností, s níž zřejmě poslouchali.
Baron z Béziers se asi rozkmotřil s biskupem besanconským. Oba kontingenty byly asi stejně velké, sto, sto dvacet mužů, a oba se počítaly mezi středně věrné a pečlivé. Nebyly místní, a tak se v jejich řadách neschovávali žádní tajní kacíři, jenomže to nebyli ani muži z Brunovy vlastní krve. Oba kontingenty poslaly do prostředního kruhu, které Bruno kolem Puigpunyent vytyčil, kde měly hlídat téměř neprůchodné houští ve dne a v noci se potit v horku stoupajícím z rozpálené země. Hádaly se mezi sebou o vodu, stejně jako zbytek armády. Baron si myslel, že biskupovi muži končí s hlídkami příliš brzy, aby byli u vody první se svými soumary a koňmi, a jeho mužům nechávají na pití jen zkalenou vodu. Ne že by voda na deset mil kolem už nebyla špinavá.
A Bruno věděl, že celou dobu se jeho kopáči blíží k tajemství. Právě dneska otevřeli tajný průchod v kamenné stěně, kterou rozebírali, na chodbu vedoucí z tajné šatny ve zdi dolů do základů hradu, kde končila v široké rokli - úniková cesta, kdyby byl hrad v obklíčení. Bruno byl přesvědčený, že tudy nikdo neunikl. Pokud ano, posádka by nemusela bojovat do posledního. Jenže kde byla jedna tajná chodba, bude i další. Čas od času se z obrovského tábora ozvala rána, jak stovka mužů zvedla ze základů další kámen a svrhla ho do hlubokého žlebu. Bruna bolela hlava a po krku mu stékal pot a zoufale toužil vrátit se do trosek, pobízet pracovní čety. Místo toho musel poslouchat, jak se dva hlupáci hádají jazykem, jemuž téměř nerozuměl.
Baron náhle vyskočil a nadával ve svém nářečí. Biskup vybraně pokrčil rameny a rozhodl se, posunek špatně pochopí jako žádost o svolení k odchodu. Se zívnutím natáhl ruku a na prstě se mu zatřpytil biskupský prsten. Polib mi prsten a táhni, naznačil.
Baron, vzteky bez sebe, ruku odstrčil. Biskup, stejně jako baron pocházející z deseti pokolení válečníků, vyskočil a sahal po zbrani, již u sebe neměl. Baron měl vmžiku dýku z pochvy, dlouhou misericorde navrženou k probodení spoje v brnění či očního důlku.
Rychleji než baron, rychleji, než oko stačilo sledovat, se pohnul císař a popadl barona za zápěstí. Opičí ramena pod sešívanou kazajkou, kterou stále nosil, se pohnula, císař zakroutil a praskla kost a baron letěl na stranu. Strážní vytáhli meče, avšak jinak se nepohnuli. Z mnoha bojů a šarvátek věděli, že císař žádnou ochranu nepotřebuje. Byl nebezpečnější s holýma rukama než zkušený rytíř v plné zbroji. Bavor Tasso jen tázavě zvedl obočí.
"Odneste ho ven," nařídil císař stroze. "Vytáhl zbraň v přítomnosti císaře. Ať ho navštíví kněz a pak ho pověste. Řekněte hraběti jeho hrabství, aby mi doporučil bézierského nástupce. Jeho muže pošlete domů."
Ještě se zamyslel. "Budou se vzpírat. Vezměte jich deset a usekněte jim levou ruku a pravou nohu a řekněte jim, že je to císařova milost. Ty, Milosti," dodal k biskupovi, "jsi ho vyprovokoval. Beru si roční důchod z tvého obročí. Dokud nezaplatíš, smíš podstoupit disciplínu, kterou tvá horká krev tolik potřebuje. Deset ran důtkami každý den. Můj kaplan na to dohlédne."
Zadíval se přes stůl do zbledlé tváře. Biskup se brzy rozhodl, že císaře nebude provokovat dál. Baron zmizel cestou na již přetížené šibenice na kraji tábora. Biskup s úklonami vycouval a přemýšlel, jak by co nejrychleji získal tisíc solidů ve

zlatě.
"Co je to za hluk?" zeptal se císař.
Tasso, Lanzebruder, se zadíval za stany.
"Agilulf," odpověděl. "Konečně dorazil."
Císař předvedl nečekaný okouzlující úsměv. "Agilulf! Ale že si dal načas, než se sem dostal. Znamená to však tisíc mužů, dobrých Němců s důstojníky Lanzenorden. Můžeme stáhnout ty lotry, co hlídají západní útes, a na jejich místo postavit pár spolehlivých chlapů. A Agilulf určitě najde pár tuctů dobrých mužů s provazy, kteří na ty líné ďábly, co tahají kameny, dohlédnou při práci. Ha, doteď měli krásné prázdniny u moře, takže budou připravení na skutečnou práci."
Tasso kývl. Císař se zřejmě rozveselil, v posledních dnech se mu nálada hodně změnila. Kdyby si ho ti pitomci ve stanu pořádně všímali, viděli by, že teď rozhodně není vhodná chvíle na provokace. Teď by mohl mít šanci.
"Ti muži, co jsi mi nařídil, abych jim usekal ruce a nohy," odvážil se. "Deset jsi říkal? Nebo pět? A byly to ruce a nohy?"
Císařův úsměv zmizel a přes stan se dostal dřív, než Tasso stačil mrknout nebo pomyslet na obranu. Ne že by se o to pokoušel.
"Vím, co máš za lubem, Tasso," řekl a vzhlédl, protože nebyl moc vysoký, aby svému kapitánovi viděl do očí. "Myslíš, že jsem na ty zmetky příliš tvrdý. No, jsem tvrdý, protože věci začínají být tvrdé. Už si nemůžu dovolit neúspěch. Ne, když je ďábel volný."
"Ďábel je volný?" ozval se další hlas, drsný a nepřátelský, hlas jáhna Erkenberta, který se přišel svému pánovi ohlásit z místa, kde vylepšoval obléhací katapulty. "Až se to stane, můžeme čekat znamení a divy na obloze."

o o o

Také v amírově táboře byly osobní stráže neklidné. Každý večer, když se začalo smrákat a tábor se ukládal na noc, byly vztyčeny kůly a každou noc se ozývaly příšerné skřeky lidí, jimž se ostrá špice prodírala vnitřnostmi, zatímco se snažili udržet na železném kruhu, jenž je chránil před smrtí. Odvážný člověk si prý dokáže dřepnout, aby mu kůl vyrval střeva a játra. K srdci to však byla dlouhá cesta, pro normálně odvážného příliš dlouhá. Amír měl zase špatnou náladu, rozčilovaly ho samé porážky, na které Prorokovi vyznavači nebyli příliš zvyklí. Jeho lodě shořely nebo uprchly, jeho vojska byla podupána nebo váhala a postupovala pomalu a neochotně. Dokud se neobjeví nějaké dobré zprávy, bude to jen samý křik a smrt. Když si vojáci rozkládali kožené koberečky a zvedali šamšíry, modlili se za rozptýlení.
Přiblížil se kapitán jezdeckých hlídek, celý uprášený. Za sebou vlekl jakéhosi mladíka, který se snažil vyškrábat na nohy a pořád vřískal nadávky. Osobní strážci se na sebe s úlevou podívali a pustili kapitána dál. Již oběť pro dnešní večer. Snad to pána trochu uklidní.
Když se Mujatíja znovu postavil, amírova hrozivého pohledu si nevšiml a rozzlobeně si urovnával potrhaný oděv.
"Ty jsi ben Firnásův žák," řekl amír. "Poslali jsme tě, abys doprovázel ty firinghíje na sever s flotilou s divnými stroji, které měly potopit rudé galéry Řeků. Ony ale galéry nepotopili a uprchli.
Aspoň tohle mi řekli ti, co přežili, dokud je neodvedli na popravu. Jaký příběh mi povíš fy?"
"Zrada," zasyčel Mujatíja. "Povím ti o zradě."
Amírově náladě se nic nemohlo líbit víc. Když Mujatíja, jehož vztek rozdmýchaly dny mlčení a opovržení na moři a dny nečinnosti a věznění mezi židy, začal vyprávět svůj příběh, amír se pohodlně uhnízdil v měkkých poduškách. Seveřané opustili arabskou věc a zbaběle váhali, když měli zaútočit na Řeky. Hlavně zradili Proroka a jeho sluhy proradným židům, jež chránila amírova milost, a oplatili ji jen tím, že se spojili s pojídači vepřového a pijáky vína. Mujatíjova jistota byla neochvějná. Na rozdíl od ostatních, které amír za poslední týdny vyslýchal, ani nepomyslel na vlastní bezpečí. Bylo jasné, že touží jen po tom, aby se mohl vrhnout na nepřítele šatt al-islám a vyhubit je. Jeho slova stále znovu a znovu mířila ke kritice amíra. Byl příliš mírný, svou shovívavostí zavinil, že jeho tajní nepřátelé nabrali odvahu.
Takovou kritiku byl amír ochoten vyslechnout. Slova poctivého muže.
"Kdy jsi naposledy pil?" zeptal se nakonec.
Mujatíja vykulil oči a i přes vztek si uvědomil svou žízeň. "Před polednem," zachraptěl. "Jel jsem polední žárem."
Amír mávl rukou. "Přineste tomuto věrnému šerbet. A ať si také ostatní všimnou jeho zápalu. Až se napije, ať mu ústa naplní zlatem a obléknou ho. Nyní pošlete pro mé generály a admirály a strážce mých map. Ať se všichni připraví vytáhnout proti židům. Nejdřív židé, pak křesťané. Nepřítel za branami a pak před nimi."
Ti, kteří měli přivést vězně k odsouzení, aby jejich pánovi pozvedli náladu, si všimli, že se amír baví, a tak je zase odvedli. Koneckonců se to dá odložit na jindy.

## Kapitola 17

Skupina na palubě Fafnisbane na Šalomouna zírala s výrazy od pochybovačného po zděšený. "Zopakuj nám to," pravil Brand. "Chce, abychom rozebrali bednu, vzali ji a dost materiálu na dvě další a míli provazu, Tolmana a další dva kluky do kopců?"
Šalomoun na souhlas sklonil hlavu. "Takové jsou rozkazy vašeho pána."
Oči zalétly ke Steffimu, stojícímu o krok dál s výrazem těžkých rozpaků. Zašoupal nohama, neschopen vydržet soustředěný pohled nadřazených. "Tohle řekl," zamumlal na potvrzení. "Dost na tři bedny a stráž, naložit je na mezky a dostat nahoru do hor, jak nejrychleji to zvládnete, ale rychleji. Takhle to řek."

O Steffiho věrnosti nebylo pochyb, na rozdíl od jeho rozumu. Tyto rozkazy aspoň nebyly past. Muži se podívali po sobě a pak na Šalomouna.
"Nepochybujeme o tom, že to řekl," zkusil to Thorvin, "ale zatímco byl pryč, věci se změnily. Stalo se něco, o čem nic neví."
Šalomoun se znovu uklonil. "No, já to vím. Nakonec můj vlastní pán vydal rozkaz, aby se všichni naši lidé na venkově, obchodníci a sedláci v kopcích, stáhli do města kvůli bezpečí. Celé týdny víme, že římský císař je příliš blízko, třebaže ho zřejmě nezajímá nic jiného než jeho vojsko za hranicí. Ale teď je amír jen dva dny cesty daleko - vlastně jezdec by to zvládl dřív. A Arabové se dokážou pohnout dost rychle, když se rozhodnou, i když amír sám třeba ne. Ráno bychom mohli mít před branami lehkou jízdu. Už by mohla být v kopcích."
"Na lehkou jízdu se můžem vybodnout," poznamenal Hagbard. "Mě víc děsí ty rudý galéry. Prostě se bez varování objevily. Jako to dělávali Ragnarssoni. Byli jsme venku s bednama a půltuctem lodí a najednou se vynořily z oparu, jako by si to naplánovaly. Ani nespěchaly, klidně si pádlovaly dvanáct záběrů za minutu. Avšak stejně nás skoro odřízly od přístavu. Kdyby je Tolman nezahlídl, všechny nás mohly usmažit."
"Kdybychom nemuseli Tolmana přitáhnout a vyzvednout, mohli jsme odplout na otevřené moře a nechat je proplout," zavrčel Brand v pokračování dlouhé hádky.
"To je jedno. Objevili se u přístavu, zrovna když jsme se dostali dovnitř, nakoukli dovnitř, spálili rybářský člun, co si jich nevšiml - byla to jenom krutost, aby nám ukázali, že to dokážou, a pak odpádlovali na sever. Ale nejsou moc daleko. Do večera by se sem mohli dostat."
"Myslím, že moudřejší by zřejmě bylo," usoudil Thorvin a mluvil za ně za všechny, "kdyby se král vrátil sem a připravil se na odjezd."
Šalomoun rozhodil rukama. "Předal jsem vám jeho rozkazy. Je - nebo to říkáte - vaším králem. Já se se svým knížetem nehádám, když jednou vydá rozkaz. Vy Severané jste asi jiní."
Dlouhé mlčení. Přerušil ho Brand. "Nechá nás váš kníže opustit město?"
"Nechá vás opustit město. Nejste pod jeho ochranou. Nechá mě, abych vás doprovodil. Upadl jsem v nemilost. Pověděl jsem, co si myslím, ohledně propuštění toho mladého Araba, a on se mě klidně vzdá. Nikdo jiný z jeho lidí ale odejít nesmí."
"Dobře," řekl Brand. "Budeme to muset udělat. Thorvine, dej Šalomounovi něco stříbra, aby mohl koupit mezky. Steffi, začni balit a zjisti, kolik mezků budeme potřebovat. Vyber osádky beden."
"Půjdeš s námi, pane?" zeptal se Steffi.
"Ne. Neumím chodit moc rychle a něco mi říká, že dolů z té hory půjdete mnohem rychleji než nahoru. Pokud budete mít štěstí. Zůstanu tady a vymyslím, jak ochránit přístav. Proti čemukoliv včetně plamenů."

o o o

Nahoře v horách Shef svým obvyklým obtížným a skeptickým způsobem opakoval pokus. Bílou sedlinu, kterou mu hlava perfectorum ukázala, znal. Stejně jako každý, kdo se kdy potloukal kolem chléva s dobytkem či vepři. Byla to bílá hlína, která se srážela ze zvířecí moči, nebo se to aspoň tvrdilo.
Ještě nikdy ale neviděl krystalickou formu z ní odvozenou. "Jak na to přišli?" zeptal se. Odpověď ho vyvedla z míry. V anglických podmínkách, kde byla půda většinou mokrá a vyklizený hnůj ještě víc, by se bílou hlínu nikdy nepodařilo zapálit. Tu, v chladném, suchém vzduchu horské zimy, kde byla zvířata často ustájena v domech, to byla přirozená věc. Jakmile si horalé uvědomili, že bílá hlína hoří, někdo si dal někde tuto informaci dohromady s tím, co již Arabové věděli o al-kimíja, al-kuhl, al-qilí, a dalšími divnými věcmi. Věděli, že vodu, která proteče bílou hlínou z chlévů, dřevěný popel z ohně a drcený vápenec lze povařit a pak vzniknou tyto krystalky.
Sal Petri, tak tomu říkali, sůl svatého Petra . Nebo to znamenalo skalní sůl? Shef nevěděl a bylo mu to jedno. Brzy si uvědomil, že Petrova sůl nemůže být tajemstvím řeckého ohně. Nicméně byla zajímavá, stejně jako ostatní přísady, které mu děti Boha ukázaly. Zase nové poznatky.
Naskládal hraničky z chroští a dřeva a nasypal na ně krystalky. Ke každé přidal další materiály, které mu dal šedobradý perfectus Anselm. V normálním životě by s obtížemi zapálil chroští a rozfoukal ho k životu s péčí, jíž se děti naučí od rodičů. Lidová moudrost říkala, že někteří lidé dokážou oheň zapálit, jiní ne. První skupina propadla peklu, kde jim bude velet ďábel. Ale tenhle oheň nebyl normální.
Shef párkrát zamával zpola zetlelým klackem, až jasně zažhnul, předklonil se a hodil pochodeň na první hromadu klacků. Tiché zasyčení, jasná záře a oheň se okamžitě zbortil do řeřavých uhlíků.
Vzal si další větev, ustoupil o tři kroky a celé to zopakoval. Tentokrát po zasyčení následovala jasná zelená záře. "Měď dává zelenou," zamumlal si pro sebe. "A co dělá žlutou?"
"Říkáme tomu auripigment, zlatá barva," ozval se Anselm, šedobradý vůdce perfectorum. "Třebaže Řekové tomu dali jiné jméno. Většinu toho se naši lidé naučili od řeckých obchodníků. Tak nás napadlo, že by to mohlo být tajemství řeckého ohně. Ačkoliv Arabové také dělají barevné ohně, když je zapalují na počest svých vůdců a Proroka. O tom, čemu říkají al-kimí, vědí hodně. Je to věda o hoření a destilaci."
"Tohle není řecký oheň," namítl Shef nepřítomně, šel mezi hranicemi a u každé si opakoval substanci a barvu. "Na něm není nic hezkého."
"Ale nezrušíš slib, že nám pomůžeš?"
"Slíbil jsem, že to zkusím, a to splním. Dali jste mi však těžký úkol."
"Naši lidé tě viděli létat s divnými stroji. Napadlo nás tedy, že bys mohl slétnout na Puigpunyent jako orel a odnést naše relikvie vzduchem."

Shef zapálil poslední pochodeň, zaznamenal výsledek, obrátil se a usmál se na menšího, staršího muže.
"Jednoho dne se možná dozvíme, jak na to. Ale přistát na hoře? Ne na klidném moři? A odletět bez provazů a posádky a větru, aby tě zvedly? Odnést Odin ví co a navíc kluka? Ne, na to bys potřeboval umění Waylanda, kováře bohů."
"Tak co teda uděláš?"
"Všichni budeme muset hodně zapracovat. Ty i mí muži, až přijdou. Ukaž mi to ještě jednou, namaluj do hlíny mapu, kde je křesťanský tábor a jak mají rozestavěné stráže."
Anselm pronikavě hvízdl a ovčák, který hrál na píšťalu z ovesné slámy, přiběhl.

o o o

Příštího dne, když zapadalo slunce, si Shef svolal celou skupinku - kacíře, Seveřany, letce, jež rychle přivedl Šalomoun - a znovu podrobně prošel svůj plán.
Třicet mužů a tři chlapci seděli na travnaté římse na posledním horském úbočí nad pláněmi. Skála Puigpunyent byla jasně vidět i bez dalekohledu. V jasném slunci všichni viděli, že pláň dole je plná lidí. Jezdecké oddíly projížděly sem a tam, v každé mezeře v křoví se slunce odráželo od zbraní a zbroje. Cesta sem byla nepříjemná, neustále se zastavovali a dělali objížďky. Anselm poslal všechny muže, které mohl, na výzvědy. Byli ve vlastní zemi a blízko své nejtajnější pevnosti. Přesto každou chvíli přicházela hlášení, že křesťanští jezdci jsou za tmy venku, a tak musel Shef, Anselm a jejich muži uhnout z cesty, dokud je další tiché hvízdnutí nevyslalo na cestu. Tam, kde byli, byli docela v bezpečí, aspoň si to Anselm myslel. Na římsu byl přístup pouze dvěma stezkami a obě teď byly dobře hlídané. Přesto se nevyplatilo přitahovat pozornost. Když Shef celé odpoledne civěl do kraje, držel se přitom zpátky, ve stínu hluboko v křoví.
Nejdřív promluvil ke svým mužům, zlodějům, jak je v duchu nazval. Bylo jich sedm včetně něj. Mladý ovčák, jehož si pojmenoval jako "Slamáka", jak bez ustání pískal, jim měl dělat doprovod. Čtyři další muži, které vybral pro obratnost a rychlost. Ti měli nést posvátné předměty. Richier, nejmladší perfectus. Když mu ho Anselm přivedl, Shef si ho úkosem prohlédl. To on Shefa vyzval, když vylezl z jámy, a Shef neměl zrovna nejlepší mínění o jeho duchapřítomnosti či odvaze. Ani nebyl žádná lehká váha jako ostatní. Možná byl nejmladší perfectus, přesto mu táhlo na čtyřicítku a v horách to byl hotový stařec, vlastně i v bažinách, nedokázal by překročit kopce za jediný den ani se protáhnout křovím při pronásledování kořisti. Přesto Anselm trval na tom, že musí jít s sebou. Pouze perfecti znali cestu do nejvnitřnější svatyně. Nikomu jinému nesměli prozradit, jak ji najít. Kromě porušení nejsilnějšího pravidla, vyžadujícího utajení, se to stejně nedalo nějak popsat. Takže s nimi musel jít nějaký perfectus, a tedy Richier.
A jako poslední sám Shef. Všiml si, že se na něj Slamák kouká se stejným výrazem, jako se on díval na Richiera, a věděl proč. Mezi lehce stavěnými horaly Shef trčel jako Styrr mezi obyčejnými lidmi. Byl o hlavu a ramena vyšší než ostatní včetně Richiera. Byl nejméně o padesát liber těžší než Richier a o sedmdesát než ostatní muži či chlapci. Zvládne to, až budou muset spěchat? Dokáže se neviděn proplížit křovím? Slamák si očividně myslel, že ne. Shef sám si věřil víc. Sice to bylo už pár let, když s Hundem lovili v bažinách divoká prasata nebo se po břiše plazili, aby zemanovi ze soukromého rybníčku vybrali ryby, od té doby vyrostl a zesílil, ale věděl, že to není tuk. Pokud se někdo dokáže vyhnout zvědům a hlídkám, tak on.
Nebál se, že ho v noci zahlédnou a zabijí. Měl ohromnou šanci, a smrt, pokud přijde, přijde čistě, ne tak, jako dostala Sumarrfugla.
Co ho ale tížilo a mrazilo, byla představa zajetí. Protože zajetí by znamenalo čelit císaři. Shef ho viděl zblízka, pil s ním a nebál se, i když mu Bruno opřel meč o hrdlo. Teď mu ale něco říkalo, že pokud se setkají znovu, příjemná stránka jeho starého přítele bude pryč a místo ní tu bude fanatik. Pohana a soupeře podruhé neušetří.
Shef se podíval na sedm společníků. "Dobře. Vyjedeme, jakmile si promluvím s ostatními. Sjedeme dolů na pláň za našimi zvědy a za soumraku to objedeme širokým obloukem, abychom se po soumraku dostali na druhou stranu té skály Puigpunyent, na severozápad. Tam necháme koně a půjdeme tady za Slamákem přes kruh císařských hlídek. Víte, že žádám hodně. Ale slibuji vám tohle. Císařovy hlídky se budou dívat po něčem úplně jiném. Pokud tam ještě budou."
Souhlasné mumlání, když už ne důvěra.
"Tak se připravte."
Shef se obrátil k větší skupince stojící opodál u strojů. Cwicca a jeho skupina s sebou přinesli rumpály, dřevěné válce s otočným držadlem, a dlouhé hodiny je potichu, bez použití kladiv, zatloukali do země. U každého rumpálu stálo půl tuctu střelců z lodi, z nichž se nyní stali letci, a vedle nich mohutní Vikingové, kteří měli hlídat.
Před každou ze tří skupin stál chlapec, Tolman uprostřed, s Ubbou a - Helmim, tak se jmenoval, malý bledý kluk, skoro ještě dítě. Byl to bratranec jednoho člena posádky, osiřelý a bez domova. Všichni tři hoši se tvářili nezvykle vážně a pozorně.
"Víte, co máte dělat. Zůstaňte tady, odpočívejte a nezapalujte ohně. O půlnoci, Cwicco, ty umíš číst hvězdy, vyletí bedny. Z hor za vámi bude vát vítr, aspoň to tvrdili.
Potom vy, kluci. Až budete na konci provazu a klidně poletíte, zapálíte ohně. Zapálíte koše a pak je pustíte. Ať se látka rozvine, než ji zapálíte. Pouštějte je postupně, vždycky napočítejte do sta. Počítejte pomalu.
Steffi, ty spočítáš koše. Jakmile budou všechny dole, přitáhneš kluky. Nezdržujte se s vytahováním rumpálů, nechte prostě všechno na místě a jděte za mistrem Anselmem. Ráno se sejdeme a vrátíme se k lodím. Nějaké dotazy?"
Žádné nebyly. Shef se pozorně podíval na vybavení, které celý den dávali dohromady. Základní představa byla spojit Steffiho vynález let zpomalující látky s tím, co mu ukázali kacíři, s barevnými ohni ze sanytru a arabské alchymie. Svazky suchých větví napuštěných sanytrem a uzavřené voskem. Látka přivázaná ke svazkům za čtyři rohy, zavěšená

na tyče létající bedny. Každý kousek plátna teď měl uprostřed díru. Steffi, který neustále prováděl pokusy, objevil, že to zabrání tomu, aby vzduch unikal bokem, takže je pád hladší a rovnoměrnější. Ve vzduchu se prostě nedalo křesat. Nakonec si vypůjčili námořnický trik od Vikingů, kteří podnikali dlouhé plavby na lodích s otevřenou palubou a ne vždy měli suchý troud: nasmolený provaz, zapálený, žhnoucí v pouzdře z pevného plátna.
Byl to dobrý nápad. Když se Shef podíval na zápalné koše, na křehkou konstrukci beden, uvědomil si, kolik se toho očekává od tří dvanáctiletých jinochů, pohupujících se na provaze vysoko ve vzduchu nad nepřátelskými horami. Odměnu jim nebylo třeba připomínat. Kluci nemysleli dost daleko dopředu, aby ocenili peníze. Tohle udělají čistě pro chválu a pro obdiv mužů. Možná, trochu, i z úcty k němu. Kývl na ně, jemně Helmiho poplácal po rameni a otočil se. "Je čas jít," řekl svému oddílu. Když odcházeli, angličtí střelci a vikinští strážní se za nimi ustaraně dívali. Cwicca už to viděl předtím, když jediný král odcházel za nějakým nejistým osudem, a doufal, že už to nikdy neuvidí znovu. Z místa, kde seděla sama s rukama kolem kolen, se Svandís také dívala za odcházejícími. Nemohla se za ním vrhnout, držet ho a brečet jako žena, důstojnost jí to zapovídala. Ale už viděla odcházet mnoho mužů, a jen pár se jich vrátilo.

o o o

O několik hodin později, když se slunce konečně sešplhalo k obzoru, Slamák dovedl sedm jezdců do vzácného stínu hájku nízkých, pokroucených stromů. Tiše zahvízdal a ze stínu se vynořil štíhlý muž a převzal koně. Shef pomalu sklouzl z koňského hřbetu a ztuhle se postavil. Stehenní svaly se mu třásly, měl v nich křeč.
Byla to pekelná jízda. Na začátku Shef zděšeně zjistil, že nepojedou na malých horských konících, na něž byli zvyklí z kacířské pevnosti, ale na větších zvířatech, která přes sebe navíc neměla obvyklou pokrývku, ale kožené sedlo s vysokou hruškou a železnými třmeny po stranách. "Brunovi baccalarii," vysvětlil krátce Richier. "Honáci dobytka z východu. Jsou tu všude. Někteří jezdí daleko a v malých oddílech. Z dálky budou tito koně a vybavení vypadat jako oni. Nikdo se nebude divit, kam jedou. Jezdí si, kam se jim zachce."
Shef se vyškrábal do vysokého sedla a okamžitě ocenil pomoc a oporu, jakou poskytovalo i nezkušenému jezdci. Pak si uvědomil, že jako ostatní má v pravé ruce držet deset stop dlouhou hůl, jakou nosili všichni honáci, a ovládat zvíře jen levou rukou a otěžemi. Kopl koně a snažil se přinutit nohy námořníka, na něco podobného nezvyklé, aby se držely koňského trupu, a tak vyjeli do slunce a prachu.
Nikdo se jim opravdu do cesty nepostavil. Cestou rozeklanými kopci a po pláni za nimi viděl v dálce několikrát muže na koních, křižovatky ale často hlídaly skupiny pěšáků. Slamák a jeho druhové na jezdce mávali holemi, ale dávali si pozor, aby se k žádnému nepřiblížili nebo aby jim nezkřížili cestu, a kdykoliv mohli, uhýbali stranou. Na skupiny pěšáků volali v nápodobě camargueského dialektu, jakým mluvili tamní honáci, ale jeli dál, nechtěli se pouštět do klevetění. Shefa překvapilo, že se jim nikdo nepostavil do cesty, ale vypadalo to, jako by všichni předpokládali, že nepravidelné jízdní oddíly budou jezdit, kam se jim zlíbí, bez rozkazů či plánu. Někdo si určitě všiml přinejmenším neobratné jízdy jeho a Richiera, viděl, že jsou na honáckou patrolu příliš staří či velcí. Ale i když na ně pokřikovali, bylo to přátelské či prostě opovržlivé. Císař udělal chybu, usoudil Shef. Postavil na hlídku příliš mnoho mužů a příliš málo z nich se navzájem znalo. Byli zvyklí na to, že kolem Puigpunyent jezdí cizinci. Kdyby císař úplně zakázal jakýkoliv pohyb a vyslal na hlídku jen pár vybraných oddílů, cizince by někdo okamžitě zastavil.
Zastávka v hájku netrvala dlouho. Byl čas vzít si měch se silně ředěným vínem a vypít kvartu a pak druhou, svlažit silně vyprahlé hrdlo, a pak pít dál, jeden lok po druhém, dokud se mu zase nezačal tvořit pot a neměl pocit, že už víc neudrží. Slamák je v hlubokém stínu spočítal a rozestavil je tak, jak chtěl. Sám byl v čele, další prcek vzadu, Richier předposlední a Shef před ním. Ostatní tři mladí kacíři prostě následovali Slamáka, jeden těsně v závěsu, ostatní trochu napravo a nalevo. Naposledy si vyměnili pár tichých slov a zapískali. Pak je Slamák odvedl do hloubi propleteného trnitého křoví. Occitánské maquis.
Shef začal brzy uvažovat, jestli se vůbec někdy dostanou ke svému cíli. Nápad byl docela jasný. Trnité křoví dokonale bránilo pohybu jak pěšky, tak na koni, dokud šel člověk vzpřímeně. Keře se však začínaly větvit až stopu dvě nad zemí. Pod nimi byl volný prostor, dost na to, aby se tam hbitý člověk protáhl, zcela ve skrytu před hlídkami, jen musel udržovat správný směr.
Potíž byla s lezením. Slamák a jeho druzi, lehce stavění a mladí, se dokázali proplazit pod křovím neuvěřitelně rychle, drželi tělo nad zemí a posouvali se po rukou a nohou. Shefovi se to dařilo jen sto yardů. Pak mu povolily přetížené svaly v pažích a on se musel začít plazit po břiše a přitahovat se jako neohrabaný plavec. Chrčení a vzdychání za ním ukazovalo, že se Richierovi vede stejně. Chlapci před ním ve chvilce zmizeli, pohybovali se asi třikrát rychleji než Shef, který si jich nevšímal a plazil se dál. Zezadu a pak zepředu se ozvalo zapískání, jako zpěv nočního ptáka. Zpět se připlazil jeden z mládenců a zamumlal cosi, že je třeba si pospíšit. Vzápětí byl opět pryč. Objevil se Slamák a zopakoval to. Shef si jich nevšímal a dál se plazil přes kořeny, proplétal se kolem silných kmínků a trní ho chytalo za vlasy, píchalo do prstů a tahalo za šaty. Zasyčení a šustot na holé zemi ho zarazily, ucukl rukou. Byla to místní zmije, ale slyšela ho přicházet dřív, než na ni sáhl. Ústa měl ucpaná prachem a kolena mu krvácela přes rozedrané vlněné kalhoty.
Slamák ho popadl na rameno a odtáhl ho stranou - do mezery v křoví, na stezku jen pár palců širokou, ale mířící kolem kopce. Shef se pomalu zvedl na nohy a cítil úlevu v protestujících stehenních svalech. Shrnul si vlasy z očí a tázavě, pochybovačně koukl po Slamákovi. Vstát? Na otevřeném prostranství? Lepší se plazit než se nechat vidět.
"Příliš pomalu," syčel Slamák v hovorové arabštině obchodníků. "Přátelé šli dopředu. Uslyšíš pískat, z cesty! Znovu schovat!"
Shef se pomalu, ale s úlevou vydal naznačeným směrem. Šustot v křoví naznačoval zvědy vepředu. Mrkl na hvězdy jasně zářící na bezmračné obloze. Do půlnoci už mnoho času nezbývalo.
Po kozí stezce, vinoucí se mezi kopci, urazil tak půl míle, než se znovu ozvalo písknutí. Slamák byl vzápětí vedle něj,

držel ho za ruku a snažil se ho stáhnout zpátky do křoví. Shef se podíval na pevnou stěnu trnů, sklonil se a proplazil se pod ni. Deset stop, a byla skoro naprostá tma, i když mu funění prozradilo, že vyčerpaného perfecti také odtáhli do bezpečí. Slamák ho vlekl dál, ale Shef se vzepřel. Byl veterán z mnoha pochodů, na hlídce strávil spoustu času. Na rozdíl od Slamáka dokázal odhadnout riziko. V této zemi, kde nehrozilo bezprostřední nebezpečí, nebudou císařovy hlídky příliš pozorné. Oko vyhlížející zpod křoví uprostřed beztvaré stráně nespatří. Opatrně se zvedl, opíraje se o větev, a odsunul ji, aby lépe viděl.
A také tu byli, jen dvacet stop daleko, proplétali se po složité klikaté stezce. Měli příliš mnoho starostí s tím, jak se vyhýbali trnům, aby si všímali okolí. Shef zachytil tichý hovor a rozzlobený rozkaz od muže v čele. Ne moc dobře vycvičení vojáci, pomyslel si Shef. Nejspíš místní odvedenci, jako fyrds z jeho vlastního hrabství. Neochotní vrhat se do potíží, myslící jen na to, jak se vrátit domů. Bylo snadné se jim vyhnout, dokud jste na ně nenarazili přímo. Nebezpeční byli ti, co nemluvili.
Zpátky na cestu, další půl míle, pak do křoví a plazit se kolem překážky či další hlídky. Sto yardů kozí stezkou a plazení. A tak pořád dál. Shef ztratil ponětí o směru, přestal se fatalisticky dívat na oblohu a počítat čas. Richier už taky tolik nefuněl, zřejmě si zvykl na nepravidelný pohyb. A pak se najednou zastavili, všech sedm, v hájku stromů, a přes cestu se dívali na holinu a mihotavé ohně. Za sebou měli velký rozeklaný štít, hrad Graduale, samotnou skálu Puigpunyent. Slamák ukázal na ohně. "Oni," vydechl. "Poslední muži. Poslední kruh. Los alemanos."
A byli to Němci. Shef viděl, jak se na nich leskne železo, když zašli ke koním, štíty a osníře, přilby a rukavice. V každém případě by poznal chování Lanzenbrüder, které před lety viděl při útoku na Braethraborg. Tenkrát stáli na jeho straně. Teď... Kolem nich se proplazit nedokážou. Vysekali všechno křoví, aby měli volnou plochu, a větve spletli do trnitého plotu. Hlídky stály jen padesát yardů od sebe a neustále přecházely. A také byly pozorné, ne nějací nesoustředění odvedenci jako předtím.
Náhle se z hory Puigpunyent ozvalo prásknutí a dunění kamení. Shef se lekl. Všiml si, že se strážní dívají také, ale vzápětí se vrátili ke svým povinnostem. Objevil se oblak prachu, jen tak tak viditelný na černém pozadí, a byl slyšet slabý křik. Císařské čety pracovaly i v noci, s pomocí krumpáčů, pák a kladek rozebíraly celou horu, aby se dostaly do srdce kacířské víry. Aby císaři našly jeho posvátnou relikvii.
Shef se znovu podíval na oblohu, na postavení měsíce, jemuž stále něco chybělo do úplňku. Byla půlnoc. Věděl však, že nějakou dobu potrvá, než se bedny vznesou. Možná budou muset čekat na vítr, dokonce i tam nahoře. Slamák ho zase tahal, nervózní, chtěl okamžitou odpověď. Byl to teprve kluk. Ve válce vám vše připadá delší, než chcete, pokud to nedělá druhá strana. Shef se rozhlédl kolem sebe. Mohli jenom odpočívat. Brzy zjistí, jestli jeho plán uspěje.
Natáhl se pod křovím, položil si hlavu na předloktí a cítil, jak ho přemáhá únava. Tady jim nic nehrozilo a chlapci zůstanou vzhůru. Padala mu víčka a pomalu se propadl do spánku.

o o o

"On není jen volný, je venku," říkal hlas, známý hlas, hlas jeho otce. "Je venku."
Dokonce i ve snu Shef cítil příval zášti a nedůvěry. "Ty tady nejsi," říkal si, sám si mluvil k sobě. "Svandís mi to všechno vysvětlila. Jsi jenom součást mé mysli, stejně jako všichni bohové jsou částí lidské mysli."
"Dobrá, dobrá," pokračoval hlas, unaveně tolerantní. "Věř si, čemu chceš. Věř si, čemu chce tvá přítelkyně. Ale věř tomuhle. On tam je. Neovládám ho. Teď se může stát cokoliv. Ragnarök - to chce Odin, to chce Loki. To si myslí, že chtějí."
"Ty to nechceš?"
"Já nechci to, co přijde po něm. Všemocná církev, všemocná Cesta, to je jedno. Existuje lepší cesta - zpět k tomu, čím jsme byli předtím, než se Sheaf stal Shieldem, Štítem. Možná s nějakým přídavkem, s něčím novým."
"A čím?"
"To se uvidí. Ty jim to ukážeš. Kněží to mají ve svém posvátném kruhu, ale vidí to pouze jako varování, ne požehnání. Může to být obojí."
Shef ztratil nit, nedokázal pochopit náznaky. "O čem to mluvíš?"
"O tom, co Loki ztratil. O tom, co mu přinášíš zpět. O jeho druhém jméně. Logim."
"Ohni," přeložil si Shef automaticky.
"Jedná se o oheň. Probuď se a uvidíš, co přinášíš světu."

o o o

Shef prudce zvedl hlavu a okamžitě otevřel oko. Uvědomil si, že ho zpola probral sílící šum hlasů z kruhu stráží před nimi. Ale nad hlídanou plání se nesl křik a volání, troubení na trubku, jak někdo zpanikařil a snažil se upozornit muže na to, co již viděli. Z oblohy pršel oheň.
Po chvilce se Shefovi přizpůsobil zrak a on začal vnímat, co vidí. Přímo před sebou měl bílou raketu, jasnou jako slunce, vrhající mihotavé stíny na trní dole. Nad ní zelenou. Opodál Shef viděl, jak se k zemi začíná snášet třetí a čtvrtá, i když na vteřinku viděl i slabou záři pomalé zápalky. Její světlo ale okamžitě přerazily jasné barvy, šířící se po obloze. Fialová, žlutá, červená. Neustále jako by ožívaly nové a nové plameny, třebaže Shef věděl, že to tak není. To jen že chvíli trvalo, než si to uvědomil. Než ho začal vnímat, objevily se další, na něž se musel soustředit. Všechny tři bedny musely být ve vzduchu. Chlapci-létavci konali svou povinnost líp, než by věřil.
Oddíly na zemi, místní odvedenci, vojáci biskupů, polokacíři i Lanzenbrüder, všichni byli silně pověrčiví, od narození vyrůstali v kultuře plné démonů a zázraků, draků a zlých znamení, a záblesky na obloze snášeli ještě hůř. Neviděli to, co

měli před očima, nýbrž to, co čekali, že uvidí, co se nejvíc podobalo tomu, co skutečně viděli. Po celé pláni pod skálou Puigpunyent se rozlehl křik, jak se muži snažili dodat význam něčemu, s čím neměli naprosto žádnou zkušenost.
"Kometa! Ocasatá hvězda! Boží soud na ty, kteří svrhli dlouhovlasé krále," kvílel kaplan, čímž okamžitě zažehl paniku.
"Draci na obloze," ječel Lanzenritter z Drachenbergu, kde měli víru v draky v krvi. "Střílejte jim na slabiny! Střílejte, než přistanou!" Do vzduchu vyletěl déšť šípů, jak se těm, kteří ho slyšeli, ulevilo, že dostali alespoň nějaký rozkaz. Šípy dopadaly mezi koně jezdeckých jednotek, ustájené dvě stě yardů daleko, a vyvolaly stampede.
"To je soudný den a mrtví vstávají, aby se na obloze setkali s Bohem," lamentoval biskup s příliš zatíženým svědomím, který doufal, že za to včas učiní pokání. Jeho křik nebyl příliš přesvědčivý, protože světla spíš padala, než stoupala, a padala pomaleji, než bylo přirozené. Ale nějaký bystrozraký muž zachytil nejasný tvar jedné létající bedny ve světle těsně předtím, než se spustilo dolů, a začal hystericky vřískat: "Křídla! Vidím křídla! Jsou to andělé Páně, kteří přišli zničit hříšníky!"
Řev se ve chvilce rozšířil po celé pláni a každý z deseti tisíc mužů ječel vlastní vysvětlení. Camargueští vojáci, nejlehčí jezdectvo, zareagovali první, ve chvilce byli v sedlech a cílevědomě mířili do bezpečí. Zpanikařené hlídky opouštěly svá místa v křoví, stahovaly se k sobě a doufaly, že ve větším počtu naleznou útěchu. Když disciplinovaní Němci z Lanzenorden viděli, jak se nákaza šíří, rozběhli se k důstojníkům, uklidnili pochybovačnější francké oddíly, začali shánět běžce a patkami kopí srážet muže k zemi, jak se je snažili zahnat zpátky na místa.
Shef to sledoval z úkrytu v houští a číhal na příležitost. Na jednu věc zapomněl. I když to muže dole, celý vnitřní kruh císařských hlídek, rozhodně rozptýlilo - choulili se k sobě a ukazovali na oblohu - díky záři bylo v kraji světlo skoro jako ve dne. Jestli vyrazí teď přes mýtinu, stráže ho jistě zahlédnou. Pokud ne cestou, tak ve chvilce, až se pokusí dostat přes barikádu, již vytvořili z posekaného křoví. Potřeboval krytí, aby se tam dostal, potom čas, aby se prosekal a proplazil přes sto yardů křoví na druhé straně. Potom se dostane na kraj hluboké rokle, vedoucí nahoru do skal a k samotnému hradu, rokle, o níž Richier tvrdil, že se jí musejí vydat. V hluboké tmě dole by měli být v bezpečí. Ale jak se tam dostat?
Na obloze se objevilo ještě něco jiného, ne pravidelné, různobarevné světlo, ale mihotavé, červené. Červené světlo, které sílilo, a nyní soupeřilo s bílým, žlutým a zeleným. Ne záře, nýbrž oheň. Shef si uvědomil, že zápalné nálože dopadly na zem, kde přistály v hustém, na troud vyschlém křoví, kterým se plazili, a okamžitě ho zapálily. Křik, ozývající se všude kolem, měl nádech paniky. Všichni zdejší znali nebezpečí ohně během grande chaleur, velkého horka jižního léta. Své vesnice chránili, prostranství kolem nich bylo pečlivě vyčištěno, zbaveno veškerých hořlavin. Teď byli venku a všude kolem nich se šířil požár. Ke křiku se přidal dusot kopyt i běžících nohou.
Z kozí stezky v houští, padesát yardů od místa, kde ležel Shef a ostatní, se vyřítil tucet mužů a odhodlaně se hnal k holé skále hradu, kde nemohlo nic hořet. Když se dostali ke kruhu, nyní shluku stráží, bylo vidět lesk oceli a slyšet rozhněvaný křik. Velitel německých hlídek jim zahradil cestu, všichni křičeli, mávali rukama a ukazovali za sebe na hořící křoví. Ze všech stran přibíhali další muži. Shef si dřepl.
"Jdeme."
Zírali na něj.
"Jdeme. Tvařte se jako koňáci, co se ztratili. Utíkejte, jako byste měli strach."
Znovu se protáhl houštím, prorazil poslední spletí a rozběhl se na mýtinu. Cestou se rozhlížel a vykřikoval směsí arabštiny a norštiny. Ostatní ho následovali, i když zprvu po dlouhých hodinách čekání váhali. Shef popadl Slamáka, zvedl ho do vzduchu a třásl jím, jako by byl bez sebe strachem, otočil se a rozběhl se špatným směrem, ne k mezeře, kde se choulili ostatní uprchlíci, nýbrž na kopec. Němci si ho všimli, ale viděli jen dalšího všivého místního, který se neovládá.
Shef zahnul za roh a zastavil se, odstrčil mladíka, který do něho zezadu vrazil, a zadíval se na trnité stromy, v nichž Němci udělali záseky. Tam bylo slabé místo. Vytáhl z pochvy krátký meč a chvíli sekal a tahal, pak pokračoval v cestě a nevšímal si toho, jak mu trní trhá vlněný a konopný šat. Ostatní ho následovali, Slamák a jeho druzi vzápětí znovu zmizeli v křoví na druhé straně, Richier zase funěl a držel se vedle něj. Shef ho popadl, silou ho strhl na zemi a doslova ho zastrčil pod větve, sám ho pak následoval a vší nashromážděnou silou se proplazil o kus dál jako ještěrka. Dostal se až k rokli a tmavým skalám dole.
Hluk za ním utichl a Shef konečně uviděl černou, nehlídanou soutěsku, která vedla k základně Puigpunyent, a cosi ho přimělo vzhlédnout.
Tam, na obloze, poprvé uviděl kroužit bednu a plameny, které ji stravovaly. Plameny prozařovaly látku bedny a plály na křídlech a uprostřed, jako tlustý pavouk na pavučině byl vidět letec, Tolman, Helmi nebo Ubba. Látku musela zažehnout jeho vlastní raketa. Nebo možná nálož, která se správně neuvolnila. Teď ale bedna padala dolů, nejdřív v bláznivé spirále, pak, jak odhořel nosný povrch, složila křídla jako racek a vrhla se do skal jako plápolající meteor.
Shef zavřel oči, odvrátil se a strčil Richiera dolů.
"Kvůli té vaší relikvii právě někdo umřel," zasyčel, "tak nás k ní teď doveď! Nebo ti podříznu krk jako oběť duchu svého chlapce."
Perfectus se neohrabaně rozběhl po kamení ke vchodu, jejž dokázal najít jen on sám.

## Kapitola 18

Císař Bruno, s tváří svraštělou vzteky, otočil koně na úzkou, požárem osvětlenou cestičku. Velký hřebec se vzepjal a automaticky se ohnal okutými kopyty. Prchající voják, který se snažil dostat kolem něj, dostal zásah do spánku a přepadl do křoví, kde zůstal ležet bez povšimnutí, dokud ho nedostal oheň. Za ním se rozzuření císařští gardisté a

důstojníci rozháněli pěstmi i důtkami a snažili se přinutit zpanikařené vojáky, aby se zastavili, poslechli rozkazy, rozestoupili se a začali hasit požár podél cesty. Bruno sám si zápasu a zmatku nevšímal.
"Agilulfe," zařval. "Najdi někoho z těch zmetků, co mluví slušným jazykem. Musím vědět, kam ta zatracená věc spadla!"
Agilulf seskočil z koně, poslušný, ale pochybující. Popadl nejbližšího muže a začal na něj řvát táborovou latinou, jakou používal u Řeků. Muž, jehož popadl, nemluvil než svým rodným occitánským dialektem a v životě nepotkal někoho, kdo by mluvil jinak, takže na něj jen tupě civěl.
Erkenbert to vše sledoval ze své pokorné muly a teď se do toho vložil. V houfu uprchlíků, které ranami donutili se zastavit, zachytil kněžské černé roucho. Nepochybně nějaký pokoutní farář, ječel spolu se svými farníky. Erkenbert k němu zamířil a vyprostil ho ze sevření jednoho z Agilulfových uřvaných poskoků.
"Presbyter es," začal. "Nonne cognoscis linguam Latinam? Nobis fas est..." Farářův strach pomalu odumřel. Když muž poznal Erkenbertovu divnou anglickou výslovnost, vzpamatoval se natolik, aby pochopil, na co se ho jáhen ptá, a odpověděl. Ano, viděli světla na obloze a brali je jako znamení blížící se zkázy a zmrtvýchvstání, duše stoupající k Pánu na nebesích. Pak někdo zahlédl mávnutí andělských křídel a celý jeho oddíl v hrůze uprchl. Navíc viděli, jak začíná lesní požár. A ano, viděl hořící postavu, která se k nim snesla.
"A jak vypadala?" vyptával se Erkenbert napjatě.
"Určitě to byl anděl letící z nebe v plamenech, nepochybně za neposlušnost. Je to hrozné, že by mělo znovu dojít k pádu andělů..."
"A kam ten anděl spadl?" chtěl vědět Erkenbert, než muž stačil znovu spustit s lamentováním.
Kněz ukázal do houští na severu. "Tam," řekl. "Tam, kde začal ten malý oheň."
Erkenbert se rozhlédl. Hlavní požár se k nim blížil od jihu. Vypadalo to, že ho císařovi muži dokážou zastavit v průseku, který vysekávali. Už na tom pracovaly stovky mužů a rozkaz se šířil jako olej po vodě. Na severu hořel malý oheň, rozfoukával ho vítr od jihu. Nevypadal nebezpečně, protože zřejmě začal na holém plácku na kopci. Jáhen kývl na kněze, otočil mulu a vrátil se ke stále vřískajícímu císaři, mávajícímu mečem.
"Pojeď za mnou," zavolal přes rameno.
Po sto krocích si císař uvědomil, kam má Erkenbert namířeno, protlačil se s válečným koněm kolem muly a prodral se houštím a trním. Erkenbert ho následoval po prošlapané cestě mírnějším tempem. Když se dostali ke zdroji ohně, císař sesedl a zůstal stát s otěžemi přes ruku a díval se na cosi na zemi.
Bylo to tělo dítěte, leželo rozbité mezi kamením. Nebylo pochyb, že chlapec je mrtvý. Měl prasklou lebku a ze stehem mu trčely zlomené kosti. Císař se pomalu sklonil a jednou rukou zvedl dítě za halenu. Tělo se kymácelo jako pytel kuřecích kostí.
"Musel si zlomit všechny kosti v těle," poznamenal Bruno.
Erkenbert si plivl do dlaně a slinou udělal křížek na čele. "Možná že to bylo milosrdenství," poznamenal. "Vidíš, začal hořet dřív, než zemřel. Má na sobě popáleniny."
"Ale co ho zapálilo? A jak spadl? Odkud spadl?" Bruno vzhlédl k nebi, jako by chtěl najít odpověď ve hvězdách.
Erkenbert se začal hrabat v kouscích a útržcích okolo. Půda byla dobře osvětlená ohněm, který nyní rozdmýchal vítr. Kousky tyčí. Lehkých tyčí, vyrobených z nějaké duté rostliny jako je bez, jenže pevnější. A pár ohořelých kusů látky. Erkenbert jeden zmačkal v dlani. Nebyla to vlna ani len. Asi ta zvláštní rostlina z jihu, pomyslel si. Bavlna. Velmi jemně tkaná. Jemně tkaná, aby zadržela vítr, jako plachta.
"Byl to nějaký stroj," usoudil. "Stroj, který udrží člověka ve vzduchu. Ale ne muže. Chlapce. Malého chlapce. Není na tom nic nadpřirozeného, žádné ars magica. A nebyl to ani moc dobrý stroj. Ale byl to nový stroj.
Povím ti ještě něco jiného," pokračoval a díval se na mrtvé dítě se světlými vlasy a očima, které mohly být modré, než je dostal oheň. "Ten kluk je jeden z mých krajanů, poznám to z jeho tváře. Jako kůrový zpěvák. Je to anglická tvář."
"Anglické dítě letící na novém stroji," zašeptal Bruno. "To může znamenat jen jediného muže, a my oba víme, kdo to je. Proč to ale udělal?"
Dohonil je Agilulf a zaslechl císařovu otázku. "Kdo ví?" odpověděl. "Kdo dokáže uhádnout plány toho nepřítele? Vzpomínám si na tu divnou loď v bitvě v Dánsku, vesloval jsem kolem ní a pořád jsem nevěděl, k čemu je, dokud nebylo po boji."
"Nejjednodušší způsob, jak pochopit nějaký plán," promluvil opět Erkenbert, a tentokrát mluvil císařovou rodnou dolnoněmčinou, tak podobnou jeho northumbrijské angličtině. "Nejjednodušší způsob, jak pochopit nějaký plán, je předpokládat, že fungoval."
"Co tím myslíš?" vyštěkl císař.
"No, tady císař římský stojí v noci v tmavém trní se svými poradci a nikdo neví, co se děje nebo co má dělat. Možná právě to náš nepřítel chtěl. Prostě to, abychom tu zůstali stát."
Císaři se najednou rozjasnil výraz. Sklonil se a s obvyklou opatrností, jako by se bál, aby mu neublížil, Erkenberta popadl za rameno.
"Za tohle z tebe udělám arcibiskupa," pravil. "Rozumím. Tohle nás má rozptýlit, abychom se dívali špatným směrem. Jako noční útok z jiné strany, než přijde ten pravý. A fungovalo to! A ti parchanti mají celou dobu namířeno k tomu, co jsme před pár hodinami uzavřeli jako myší spíž."
Bez námahy se vyhoupl zpátky do sedla. "Agilulfe, jakmile udělají ten průsek, chci, abys odtamtud stáhl všechny Lanzenbrüder a okamžitě je poslal do hradu. A pošli šest mužů k vnitřnímu kruhu hlídek, ať se otočí a hlídají obě strany, dovnitř i ven."
Ještě se zarazil, než pobídl koně. "A pošli sem někoho, ať vyzvedne tělo toho kluka. Umřel jako hrdina a měl by být jako hrdina pohřbený."

Pobodl hřebce a ten vyrazil dolů z kopce. Agilulf ho následoval, aby splnil rozkazy. Erkenbert zůstal sám. Nasedl na mulu a klusal za nimi mnohem pomalejším tempem.
Arcibiskup, přemítal. Císař své sliby vždycky plní. A v Yorku je volné arcibiskupské obročí. Jakmile církev znovu získá pod svá křídla ty kacíře a odpadlíky. Kdo by si pomyslel, že já budu dědicem Wulfhereho? On byl z mocné rodiny a já dítě venkovského faráře a jeho konkubíny. Zvláštní, co se stalo s Wulfherem. Prý ho v lázni ranila mrtvice. Rád bych věděl, jak dlouho ho museli držet pod vodou. Císař je velkorysý a dokáže odpustit neúspěch, ale ne lenost. Všichni jeho psi musejí štěkat. A taky kousat.

o o o

Na okraji skalnaté strže, v které šplhali Shef, Richier, Slamák a ostatní, jasně svítilo světlo, ozařovalo hrůzu nahánějící masu kamenného hradu nad nimi. Ale v rokli byly jenom černé stíny. Prozatím je chránila před spatřením. Temnotou za nimi se ozýval křik, jak stráže stále pozorovaly světla na obloze, i z hradeb nahoře, kde gardisté kopáním a strkáním cpali civící hlídky zpátky na jejich místa. Lepší co nejdřív zmizet z dohledu, říkal si Shef.
Když se dostali pod hradbu, která jako by vyrůstala přímo ze skály jako útes, protáhl se kolem něho Richier. Obrátil se a drsně promluvil dialektem. Shef viděl, jak se Slamák a ostatní mládenci otáčejí zády a zakrývají si obličej. Richier zopakoval rozkaz a zuřivě ukázal na Shefa. Otočit. Nedívat. Shef pomalu poslechl.
Na chvíli. Věděl, že se Richier jednou dvakrát ohlédne. Potom udělá, co musí. Bylo to, jako když v mládí hráli hru, které říkali "babiččiny kroky", když blížící se dítě muselo uhádnout, kdy se dítě, které stopuje, otočí a podívá. Shef pootočil hlavu a pozoroval Richiera ve tmě.
Zdálo se, že něco vytáhl z výstřihu tuniky. Klíč, železný klíč. Shef se otočil zpátky o chvilku dřív, než se Richier obrátil, pak se zase podíval. Tentokrát zaslechl cvaknutí. Něco se rozpojilo. Teď se Richier natáhl, zřejmě počítal kameny. Na jeden se soustředil, uchopil ho do prstů a zatáhl. Kámen vyjel ze zdi dobře na stopu.
Nic se nestalo. Shef se se zájmem přiblížil a setkal se s Richierovýma zuřivě se lesknoucíma očima, když se perfectus znovu ohlédl. Nevšímal si toho.
"Co teď?" zašeptal.
Richier polkl a pak tiše hvízdl. Mládenci tiše vylezli ze šera rokle. Richier se rozhlédl na všechny strany, jako by čekal přepadení, a pak se rozhodl. Sklonil se a zatlačil na jeden z těžkých kamenných kvádrů u základny hradby.
Kvádr se nehlučně vysunul. Ven a dovnitř zároveň. Na ose, uvědomil si Shef. A v otáčení mu bránil kámen, který Richier vytáhl ze zdi. Kámen drželo na místě nějaké zařízení, které odemkl klíč. A klíčová dírka? Podíval se pozorněji. Byla zakrytá mechem, který teď byl odhrnutý.
Richier se sklonil a prolezl dírou. Shef ho okamžitě následoval a natočil se, aby svá široká ramena protáhl dvě stopy velkým otvorem. Dole zjistil, že stojí na úzké římse. Římse, která se jedním směrem zužovala. Natáhl ruku a před sebou ucítil kamennou stěnu. Stál na schodišti, točitém schodišti, zahýbajícím doleva. Opatrně se v temnotě protáhl kolem Richiera a popošel o pár schodů. Zaslechl, jak se kolem ženou mládenci. Zachrčení, a kámen se pomalu zasunul na místo, čímž odřízl slabý paprsek světla z rokle. Ve tmě se všude kolem Shefa ozývalo vyděšené funění a byl tu cítit pach smrti, přicházející zezdola spolu se slabounkým, téměř neznatelným prouděním vzduchu.
Zajiskřilo se, jak se Richier snažil vykřesat oheň. Slamák mu držel troud a jeden z chlapců svíčky. Shef si jich nevšímal a pomalu se vydal do schodů. Zavolání zdola, nejdřív v dialektu, pak arabsky. "Nechoď nahoru! Musíme jít dolů." Shef si ho nevšímal.
Cestou po schodišti průvan zesílil a stejně tak další, co zaregistroval: hluk. Hluk přicházející přes kámen. Přes kámen? Ne. Když sevřel železné zábradlí, uvědomil si, že cosi vidí, ne světlo, jen světlejší tmu. A teď také jasně slyšel křik hlasů, prásknutí, jak provaz či řemen dopadl někomu na záda. Znovu byl zaveden pořádek. Ano, v kameni byla vskutku díra, menší než ruka, ale stejně díra. Shef k ní přiložil oko.
Skoro nic neviděl, jen rudou záři na obloze a před sebou míhající se nohy. Nejdřív holé, pak kovové chrániče přes těžké kožené holínky. A křik zněl německy. Shef mu skoro rozuměl. Koutkem oka zahlédl a poznal ještě cosi. Krumpáč ležící na zemi. Císařovi ženisté se již dostávali na tajné místo. Jenom si to ještě neuvědomili, když byli v nejdůležitější chvíli rozptýleni.
Vedle něj se objevil Richier se svíčkou. Shef natáhl ruku a mozolnatým kovářským palcem a ukazováčkem plamínek hned uhasil. Když začal Richier něco blekotat, položil mu silnou ruku přes pusu, přitáhl si ho trochu blíž a zašeptal: "Hele. Vidíš díru? Vidíš krumpáč?"
Když perfectus pochopil, co vidí, v Shefově pěsti se úplně roztřásl. Shef znovu zašeptal: "Jdeme dolů."
Po pár otáčkách schodiště se setkali s chlapci, čekajícími na rozkazy. Plamínky svíček se skoro nepohnuly.
"Máme jen chvilku," řekl Shef hlasitěji. "Rychle veď."
Richier si vzal svíčku a chvatně se vydal po téměř nekonečném schodišti dolů, do srdce hory. Když napočítal dvě stě schodů, zastavil se. Shef si uvědomil, že se konečně dostali na místo. Před sebou měli pevné dveře s oblým vrškem, dubové, zesílené železem. Richier vyndal další klíč. Než ho použil, otočil se k mladíkům a cosi zamumlal. Všichni domorodci padli na kolena a udělali podivné cik-cak znamení své sekty.
"Tohle je naše nejposvátnější místo," vysvětloval Richier. "Sem smějí vstoupit pouze perfecti."
Shef pokrčil rameny. "Lepší jít tam a odnést všechno ven."
Richier se podíval na hrozivou postavu muže, jenž ho odzbrojil, a rozčileně zavrtěl hlavou. "Pojď, ty musíš. Ale nezapomínej, že je to svaté."
Slamákovi a ostatním to nemusel připomínat. Drželi se zpátky a Shef s Richierem prošli dveřmi. Když se Shef rozhlédl ve světle svíček kolem sebe, pochopil, proč se tak bojí.

Tohle bylo místo smrti. Zápach, který předtím zachytil, tu byl silnější. A přesto zažil horší, mnohem horší, na anglických bojištích. Tady suchý vzduch zabraňoval rozkladu. Před sebou měl kulatý stůl a na židlích se válel tucet mužů - tucet mrtvol - někteří s lebkami na pažích, jiní spadli na podlahu. Richier znovu udělal cik-cak znamení a Shef, navyklý z dětství, se chtěl pokřižovat, ale vzpamatoval se a udělal znamení kladiva. Thor nebo Thunor mezi mnou a zlem.
"Raději zemřeli, než by riskovali zajetí a mučení," vysvětlil Richier. "Společně si vzali jed."
"Tak musíme zařídit, aby nezemřeli zbytečně," pobídl ho Shef.
Richier kývl, vzpamatoval se a prošel mezi mrtvými těly k dalším dveřím naproti, které odemkl a otevřel.
"Místo Graalu," oznámil. Když vstoupil, začal se náhle chovat sebejistě, jako někdo, kdo místo dokonale zná a chce předvést, že má navrch. Se svíčkou v ruce prošel po okrouhlé místnosti a rozsvěcel svíce ve velkých svícnech. Zlatých svícnech, jak si Shef hned všiml. Světlo se zalesklo na dalším zlatě na stěnách a nábytku. Vypadalo to tu jako v křesťanské kapli, ale na čestném místě nestál oltář.
Místo toho tu byla rakev, kamenný sarkofág, umístěný téměř u zdi naproti. A v něm byl opřený, nepřiměřený v okolním bohatství, obyčejný dřevěný jednožerďový žebřík, tři příčle na jedné a dvě na druhé straně, s neohlazenými konci, a na světlém dřevě byla ještě místy vidět kůra.
"To je ono," pravil Richier. "Graduale, po němž našeho Pána snesli z Kalvárie. Stojí v rakvi, aby ukázal, jak můžeme i my znovu vstát."
"Myslel jsem, že Anselm tvrdil, že Kristus nevstal z hrobu. Že umřel jako obyčejný člověk. Jeho tělo tu není?"
"Tady ne. Nikde není! Protože my nevstáváme jako křesťané, z milosti církve, matky hříchu. My vstáváme tak, že popíráme tělo. Staneme se duchem! 'Jak může stařec znovu omládnout? A znovu vstoupit do matčiny dělohy?' Existuje jenom jeden způsob -"
Za Shefem se ozvalo kvílení pověrčivého strachu, když mládenci uslyšeli velkou otázku své víry v Richierově špatné arabštině, jíž rozuměli jen zpola. Richier se rozzlobeně ohlédl a uvědomil si, že nezasvěceným prozradil příliš, a také že tento předmět z nejposvátnějších bude vzápětí znesvěcen, takže pouhá slova tolik neznamenají.
"Nevstupujte do dělohy! Neplýtvejte semenem! A neplaťte mu daně, otci, který poslal svého syna na smrt, pánovi tohoto světa, Bohu, který je správně ďábel! Zemřete a nenechávejte po sobě děti jako rukojmí pro nepřítele."
Nebylo divu, že Svandís neznásilnili, napadlo Shefa, když se podíval do rozzlobených očí a zkřivené tváře. I když to není zrovna dobrá odpověď. Mrkl na prázdnou rakev.
"Řekni mi, co máme zachránit? Kromě graduale."
Richier kývl a vzpamatoval se. "Je tu samozřejmě zlato." Mávl rukama na lesklý rudý kov okolo. "Důležitější, mnohem důležitější jsou knihy."
"Knihy?"
"Posvátná svědectví naší víry. Pravá evangelia, jež napsali muži, kteří se Synem Božím mluvili tváří v tvář. Synem Božím, jenž zmoudřel, opustil bláznovství svého mládí."
To tedy musejí být zajímavé knihy, pomyslel si Shef. Pokud nejsou falešné. "Kolik váží?" zeptal se.
"Pár liber, víc ne. A ještě... musíme s sebou vzít graduale."
Na žebřík v rakvi se Shef podíval pochybovačněji, přistoupil blíž a potěžkal ho. Za sebou zaslechl zasyčení strachu a potlačovaného hněvu, že se relikvie dotýká nevěřící. Pro to sem ale přišli. Proto sem nevěřícího poslali. A on prošel zkouškou perfectorum, sám Richier to potvrdil, i když jeho víra není pevná.
Má jenom sedm stop, říkal si Shef, a potěžkal ho. Staré, suché dřevo, dřevo staré přes osm století, pokud říkali pravdu. Přesto bylo ošetřeno, nikdy nebylo vystaveno živlům. Ve staré legionářské budově v Yorku Shefovi ukázali schody a ochozy, o nichž muži přísahali, že pocházejí od starých Římanů. Neexistoval důvod, proč by mělo být graduale falešné jenom proto, že stále vypadalo v pořádku. Nepochybně odpovídalo doktríně sekty, že nebylo ozdobené zlatem a drahokamy, jako to křesťané udělali s úlomky pravého kříže. Žebřík byl docela lehký, Shef ho zvedl jednou rukou. Nést ho nahoru po točitém schodišti bude trochu neohrabané. A trním a křovím venku...
"Tak dobře," pravil Shefa zvedl žebřík. "Richiere, posbírej si knížky, svaž je do rance, poneseš si je. Kluci, vy seberte ty zlaté svícny, talíře, všechno zlato, co vám přijde pod ruku. Každý kousek zabalte do látky a rozdělte si to mezi sebou, abyste to unesli."
"Látky, pane?" zeptal se Slamák.
"Těm pánům u dveří jejich šaty chybět nebudou. Ne pro tento účel," dodal Shef, když po něm vrhli zděšený pohled. "Kdyby ještě žili, řekli by vám, abyste to udělali. Jejich duchové jsou s vámi."
Chlapci se váhavě otočili a pustili se do nechutného úkolu. Shef, stále se žebříkem v ruce, se vrátil do předpokoje, postavil se ke schodům a zaposlouchal se. V tichu hlubokého podzemí byl shora stále slyšet křik. Nebylo to dobré znamení.

o o o

Když obtíženi stoupali po schodech, hluk je stále provázel a byl stále silněji slyšet přes namáhavé dýchání unavených mužů. Shef dupal v čele a už ani nevnímal, jak daleko jsou nebo kde by mohl být východ s otočným kamenem.
Posvátný žebřík držel v levé ruce kvůli ústřednímu pilíři schodiště a pokaždé, kdy s ním narazil na schod nebo na vnější zeď, slyšel, jak sebou Richier za ním trhl, a občas i tlumenou stížnost. Kdyby tady byl dostatek světla, ten chlap by posbíral každou třísku a odštěpek kůry, který z žebříku upadl.
Zasyčení zdola. Shef se zastavil, hned poznal, že minul kámen. Richier, jenž přestal dbát na utajení, zápasil s otočným kamenem. Vytáhl závlačku a zdánlivě pevná stěna se lehce posunula a kámen se volně otočil. Shef zaváhal, opatrně opřel žebřík o zeď na vyšším schodě a sešel o tři stupně. Když Richier vysunul horní polovinu kamene ven, Shef se

vyhnul zvedající se spodní polovině na schodišti a vyhlédl do tmy.
Tma stále nebyla úplná. Hořely ohně, i když již rudě žhnuly, nebyly to podivuhodné barvy arabských signálek. Všiml si někdo, že se kámen hýbe? Nic se neozývalo, nikdo nekřičel na poplach. Vlastně za hradem panoval naprostý klid. Shef viděl kruh trní, kterým se prodrali, a dohlédl i na kopce za ním. Nikde nikdo v panice neutíkal, nebyly tu žádné viditelné hlídky, nikde se nic nehýbalo. Je tam dost světla, říkal si, i když jeho stále ukrýval stín hradby a rokle pod ní.
Zasvrbělo ho. Protáhl se zpátky, zapřel se ramenem pod kámen a zabral, až se kvádr vrátil zpátky na místo. V mihotavém světle jediné svíčky, kterou dovolil, se na něj Richier rozzuřeně podíval.
"Je tu příliš velké ticho," vysvětlil mu Shef stroze. "Už jsem ticho slyšel. Znamená to, že hlídají. Možná obě strany. Možná vědí, že jsme uvnitř."
"Tady zůstat nemůžeme."
"Ne. Ne." Hlas, jejž Shef ještě neslyšel, jeden z jinochů s nákladem. Blábolil něco v místním dialektu, jemuž Shef nerozuměl, ale pochopil nezaměnitelný tón hlasu. Chlapci povolily nervy z toho, jak se musel tajně proplazit až sem, na posvátné místo, a oloupit mrtvé. A kolem byl jen studený kámen.
"Laissetz, laissetz me parti." Zatlačil na kámen, otevřel ho, jen částečně, dost na to, aby se škvírou protáhl jako lasička, s rancem ještě na zádech. Shef ho chtěl zadržet, ale chytil jen látku, která se roztrhla. Pak byl chlapec venku. Shef nechal kámen pootevřený, sklonil se a vyhlédl mezerou.
Nic neviděl, slyšel jen tiché kroky bosých nohou na kameni. Ty také utichly. A potom, když už Shef málem překonal svůj strach a pustil ostatní ven, ozvalo se slabé, avšak zřetelné prasknutí, jako když se zlomí větvička, pronikavý skřek, který vzápětí utichl, a zazvonění, jako gong v dálce. Kov narazil na kámen.
Shef kámen okamžitě zavřel a tentokrát s konečnou platností. "Slyšeli jste," řekl. "Dostali ho. Teď vědí, že tu jsme."
"Jsme v pasti," funěl Richier. "S graalem, pro který naši starší zemřeli."
"Schodiště vede i nahoru," podotkl Shef.
"Zevnitř stěnu prorazit nemůžeme, slyšeli by to."
"Ale nahoře musejí být dveře, tajné, jako ty, kterými jsme přišli, jen vedoucí do hradu."
Richier polkl. "Ven se jde ve věži. Ve věži, která shořela, kde umřel Marcabru."
"Takže vylezeme v hromadě sutin, to je dobře."
"Je to přes nádvoří naproti hlavní bráně. Myslím, že jiná cesta ven neexistuje. Nádvoří je plné císařových mužů, udělal z něj špitál pro zraněné z bojů nebo při práci. Nemůžeme jen tak vyjít. Ne se žebříkem! A kromě toho... chlapci by mohli projít jako dělníci nebo pomahači a já taky, ale ty..."
Myslel tím příliš vysoký, jako Němec, ale beze zbroje. A příliš výrazný.
"Ukaž mi, kde to schodiště vede ven," nařídil Shef a v hlavě se mu začínal líhnout plán. "Nemůže to být daleko od místa, kde ti kopáči prorazili stěnu."

o o o

Bruno, z milosti boží císař římský, podle svého názoru zástupce Boha na zemi, stál v hlavní bráně hradu Puigpunyent a prohlížel si nádvoří, kde se hemžili lidé. Všude, kam jeho oči dohlédly, se muži zoufale dřeli. Netěšilo ho to. Takhle to být mělo. I když se tvářil bezvýrazně, cítil tak prudké vzrušení, že se téměř neovládal. Dvakrát při šíleném cvalu od místa, kam dopadl ohňový stroj, mimoděk zatáhl za otěže, až si hřebec přisedl na zadní a málem ho shodil, Ale vrátil se v čas. Byl si tím jistý. Také si byl jistý, že celá ta záležitost se světly, plamenem a výjevy na obloze byla přesně tím, co tvrdil malý jáhen: odvrácením pozornosti. Jistý důkaz, že poklad, který hledá, má na dosah ruky. Kdyby jen mohl tu ruku natáhnout a vzít si ho. Jak tam stál a svíral kopí s novým ratištěm, které nikdy nedával z ruky, dovolil si něco, co dělával pouze ve chvílích největšího stresu: opřel se tváří právě o ten kov, který prolil krev Páně, a cítil z něj sílu a ujištění, že je jeho právem.
Na nádvoří to vypadalo jako poslední čtverec při sklizni, plný lapených krys, pobíhajících na všechny strany, jen aby se vyhnuly srpům a cepům ženců. Ale jen pro necvičené oko. Císař viděl, jak se chaos mění v řád. Muži pracující dnem i nocí na tom, aby se prokopali k základům tohoto kacířského hnízda, se hnali do práce s krumpáči a kolečky, znovu navíjeli provazy a dávali kladky na velký jeřáb, kterým zvedali kamenné kvádry a házeli je do strže pod hradem. V rohu dozorce, jenž jim při tom, když se objevila světla na nebi, dovolil opustit práci, ječel u trojúhelníku pík, zatímco dva seržanti Brunových Lanzenbrüder mu uštědřovali dvě stě ran, k nimž ho císař odsoudil. Jeho zástupce, nyní povýšený, stál uprostřed a bledý strachy vykřikoval rozkazy.
Potíže znamenal špitál. Bruno, jenž pečoval a dbal o zdraví těch, kteří mu dobře sloužili, nařídil, aby na ústředním nádvoří udělali místo pro lůžka několika obětí, přicházejících ze střetů s místními, a většího množství mužů, které zachytily kameny či jim uvízly ruce v provazech. Pouze na hradě byl dostatek čisté vody ze studny hluboko ve skále pod ním. A nemocní potřebovali víc než co jiného právě vodu. Teď sem ale po požárech a zmatku venku přinesli víc než pár zraněných. Muže popálené ohněm, muže s kostmi polámanými po pádu, hlupáky, kteří zakopli o vlastní zbraně. Bruno se rozhodl nařídit, aby sem zraněné přestali nosit. Ať do rána počkají dole na pláni. Začínali se plést do cesty pracovním četám. Tam běželi muži s nosítky úplně špatným směrem. Otevřel ústa, aby je zarazil, ale pak jen kývl na Tassa, aby ty hlupáky vyprovodil, obrátil se a vyštěkl na funícího Agilulfa, jenž ho konečně dohonil, aby zraněné, kteří již neleží na lůžku, dostali ven a další sem nepouštěli.
Když se otočil zase zpátky k nádvoří, všiml si, že se bránou dere jiná skupinka. Muži se tvářili jinak, ne ustrašeně, ale vesele a vítězoslavně. A s nimi vstoupil věrný Erkenbert, opěšalý, poněvadž svou mulu nechal pod skálou.
"Co to tam máte?" zeptal se císař.
"Krysu," hlásil Bruder v čele a v rudém světle se mu leskly oči. Wolfram, poznal ho Bruno, dobrý bratr ze svatého

Echternachu. "Vyběhl z hradu tady Dietrichovi přímo do rukou."
"Z hradu? Jenomže vy jste stáli na západě a tam žádná brána není."
"Ne brána, která je vidět, herra. Přesto ale vyšel, hnal se tou roklí k západu jako myška. Neslezl po hradbě, to bychom ho viděli. Utíkal jako k smrti vyplašený zajíc."
"Srazil jsem ho patkou kopí," dodal rozložitý Dietrich. "Zlomil si nohu a snažil se kvičet, ale dal jsem mu roubík. Ty, co jsou ještě uvnitř, určitě nestačil varovat."
"A koukni, herra," dodával seržant Wolfram, zářící radostným očekáváním. "Podívej, co měla ta krysa ve svém pokladu."
Vysypal Brunovi k nohám obsah pytle. Na zem dopadly číše a talíře a mohutný svícen. Světlo ohně z pláně se zalesklo na zlatě.
Bruno se sehnul, zvedl talíř a potěžkal ho. Nedalo se to splést. Na talíři bylo něco vyryto, nedokázal to pořádně přečíst. Snad rozevláté písmeno "N"?
"Co to podle tebe znamená?" zeptal se a podal talíř Erkenbertovi.
"To nevím," přiznal jáhen. "Ale není to z pokladu žádného loupežívého barona. Spíš ze společného vlastnictví Svatého otce v Římě. Bojím se, že se budeme muset zeptat toho chlapce."
Oči se stočily k zajatci. Byl to opravdu ještě chlapec, s tváří zkřivenou bolestí a zdviženou nohou, aby se nedotýkal země. Snědá tvář, rozedrané šaty. Domorodec. Poté, co viděl rozbitou bednu a mrtvého letce, Bruno zpola čekal dalšího zatraceného Angličana.
"Pokoušel ses s ním promluvit?"
Wolfram kývl. "Nerozumím mu ani slovo. A on nám taky ne."
"Najdu tlumočníka," nabídl se Erkenbert. "Pak uděláme, co je třeba. Vyveďte ho před bránu."
"Ještě něco," ozval se Bruno. "Vím, že nebudeš příliš mírný. Ani že nebudeš zdrženlivý. Ale radím ti tohle. Nezačínej s tím, že někomu ublížíš jenom trochu a pak přitlačíš. Odvaha s odporem roste. Ubliž mu hned na začátku pořádně, víc, než snese. Pak mu nabídni cestu ven."
"Jakmile najdu nějakého místního kazatele, aby nám překládal," sliboval Erkenbert.
Chycený mladík se díval kolem sebe. Už viděl, co potřeboval. Co musí udělat teď? Musí zemřít jako Marcabru a ostatní? Nevěděl.

o o o

O sto yardů dál na cestě do bezpečí, v proudu vyšívaných invalidů a pomocníků, se Slamák a jeho druhové dřeli se svým břemenem: Shefem, pevně přivázaným k samotnému graduale, jehož příčle sloužily jako držadla pro nosiče, se zrádným jednookým obličejem zakrytým, jako by byl popálený či umíral. Richier klusal za nimi, s tváří popelavou strachem, a tiskl k sobě své drahocenné knihy. Prošli na dvacet stop od vtělení ďábla na zemi, samotného císaře. Díky Bohu, pravému Bohu, jehož moc na světě uloupilo prolhané božstvo křesťanů, že veškerou pozornost soustředil na chudáka Mauryho. Co se stane s Maurym teď - á, to ukazovalo, jakou moc má princeps huius mundi, jehož ani pravý Bůh v této své pravé říši nemohl zcela pominout.
Když chvátali dolů z kopce, poháněly je děsivé skřeky, které se ozývaly za nimi. Skřeky v hlase, jejž chlapci rozeznali i přes bolest.

## Kapitola 19

"Takže jsme ztratili Mauryho," zakončil Richier. Jedna žena v kruhu posluchačů zakvílela. Musela to být jeho matka. Anselm neříkal nic, jen nejistě zíral na znak a nejsvětější relikvii své víry, nyní ležící na očích všem laikům a pohanům. Zřejmě mu pomalu docházelo, že záchrana jeho graduale znamenala teprve začátek potíží, pomyslel si Shef ponuře. Se známou bolestí stehenních svalů sklouzl z ukradeného koně.
"Koho jsi ztratil?" zeptal se Cwiccy, který stál před Poutníky. "Viděli jsme jednoho spadnout."
"Ztratili jsme dva. Tolman se dostal zpátky, ale je zraněný."
"Dva? Viděli jsme spadnout jen jednoho."
"To byl Ubba," přerušil je Steffi. "Nevíme, co se stalo, ale než dali Tolmanovi odvar z makovic, aby ho uspali, říkal, že bylo hrozně těžké zapálit to a hodit, aniž by něco nechytilo, když se bedny tolik houpaly. Ubba se musel zapálit sám. Pak už neměl sebemenší šanci."
"A ten druhý, jak se to jmenoval? Helmi?" Sirotek Helmi, malé bledé dítě.
"Vrátil se v pořádku, ale letěl moc rychle, moc rychle. Narazil na skalní římsu pod místem, kde jsme byli. Bedna se rozbila a on spadl dvě stě stop. Tělo jsme nenašli."
Shefa se začínala zmocňovat deprese, spolu s únavou a opožděným šokem z dlouho potlačovaného strachu. Přišel zachránit Svandís a taky ji zachránil - ale před čím? Tihle lidé ji nechtěli zabít. Kdyby je neposlechl, byli by ji propustili. A tím, že zachránil jednoho, zabil dva. Dva své vlastní. Co se graduale nebo graalu, nebo jak tomu vlastně chtěli říkat, týkalo, možná Maury zemřel dobrovolně, aby ho zachránil, avšak za takovou cenu mu to připadalo hodně málo. Tu starou dřevěnou tyč hodil nepřítomně Anselmovi, jenž ji chytil a pak se na ni zadíval, jako by držel zmiji. Chtěli ho též uplatit informací o řeckém ohni, ale co nakonec zjistil? Že se sanytrem hoří oheň jasněji, že plamen je možné zabarvit. Nic z toho nebyl řecký oheň.
"Tolman na tom není tak špatně," pospíšil si Cwicca, když viděl výraz svého pána. "Jenom trochu tvrději přistál a válel

se po kamení. Uspali jsme ho, než se mu začnou hojit ty škrábance." Zaváhal. "Ale letěl, pane, i nad zemí a v noci. A bez všeho hloupýho peří a tak."
Shef kývl. Byl to jistý úspěch.
"Tak co víme teď?" pokračoval Cwicca.
"Povím ti to." Shef se rozhlédl po kroužku posluchačů, Poutníků i kacířů, na maličkém ústředním náměstí horské vesnice.
"Za prvé, Anselme. Císař brzy zjistí, odkud Maury pochází a co je zač. A co jsme sebrali. Můžeš si být jistý, že celé jeho vojsko opustí Puigpunyent a přijde sem za vámi."
"Jsme vysoko v horách. Neznají cesty..."
Shef ho zarazil. "Neznáš císaře. Vezmi všechny na ta nejbezpečnější místa, co znáš. Přijdete o svá zvířata a domy." Kopl do pytle zlata, ležícího v zapomnění na zemi. "Kdybych byl tebou, tak až císař odejde, použil bych to na nákup nových."
Anselm váhavě kývl. "Jeskyně, netopýří jeskyně, tam se můžeme schovávat..."
"Začni brzy." Shef ukázal na dřevěný grál. "Vezmi. Váš grál byl vykoupený životem, třemi životy, tak doufám, že bude stát za to."
Shef se nyní obrátil jinam a změnil jazyk. "A my, Cwicco, pamatuješ, co Brand říkal o tom, že dolů z hor poběžíme rychleji než nahoru? Tak sežente zvířata, naložte je, nezapomeňte na Tolmana a vrátíme se k lodím, jak nejrychleji to půjde. Už určitě vyslal své jezdce a já je chci předběhnout."
"A až se dostaneme k lodím?"
"Vyplujeme na moře, jakmile Hagbard vytáhne plachty."
Lidé se rozešli a Anselm a Cwicca začali vyvolávat rozkazy. Shef se unaveně posadil na roubení vesnické studny a natáhl se pro naběračku, kterou teprve předevčírem hodil na zem. Po chvíli si k němu přisedla Svandís a roztrhané bílé šaty měla docela slušně zašité.
"No," řekla, "co ti ten kacířský Bůh dal za životy tvých chlapců? Dřevěný žebřík? Nebo jste je s tím hloupým stařík em obětovali pro nic za nic?"
Shefa maně napadlo, proč si lidé myslí, že když se takhle zeptají, pomáhají. Jako by ho to již nenapadlo. Protože pokud neexistovalo nic takového jako bůh, jak Svandís pořád tvrdila, tak celá ta věc byla opravdu nesmyslná. Došel k nim Anselm a klekl si před mladším mužem.
"Zachránil jsi naši relikvii a my bychom ti měli poděkovat."
"Zachránil jsem ji, protože jsi ty ukradl ji. Myslím, že mi něco dlužíš."
Anselm zaváhal. "Zlato?"
Shef zavrtěl hlavou. "Informace."
"O ohni jsme ti řekli všechno."
"Kromě zlata a grálu jsme přinesli knihy. Richier říkal, že to jsou pravá evangelia. Proč byste je nepustili do světa jako křesťané ta svá?"
"My věříme, že vědomosti jsou pouze pro moudré."
"No, třeba jsem dost moudrý. Dej mi jednu knihu. Židé, křesťané a mohamedáni se všichni Poutníkům posmívají a říkají, že nejsme lidé knihy. Tak mi dej jednu knihu, tu, kde je pravé Ježíšovo učení. Třeba nás pak budou lidé brát vážněji."
Je jenom pro zasvěcené, pomyslel si Anselm. Učení se musí nejen číst, ale také vysvětlit, aby ho nevědomí nepochopili špatně. Máme jenom tři kopie a náš zákon zakazuje udělat další. Barbarský král zde má třicet mužů vyzbrojených podivnými zbraněmi. Mohl by si je vzít všechny a graal taky, kdyby chtěl. Zabili jsme jeho chlapce. Lepší bude neprovokovat ho.
"Přinesu ti kopii," slíbil váhavě. "Ale dokážeš ji přečíst?"
"Když ne já, tak Šalomoun. Nebo Skaldfinn." Shefa napadlo rčení v rodném jazyce. "Pravda vyjde najevo."
Co je vlastně pravda? pomyslel si Anselm, když si vzpomněl na slova Pilátova z křesťanského evangelia. Neodvažoval se to ale vyslovit nahlas.

o o o

"Takže jsme ztratili tu zat- posvátnou věc, když jsme ji měli přímo pod nosem," prskal císař. Prožil těžkou noc, rušilo ho nejen vřískání ze stanu, kde pracoval Erkenbert, ale i jeho vlastní myšlenky. Celé dopoledne ho pak stíhaly zprávy o neúspěchu a dezerci, jeho odvedenci se ve strachu a zmatku rozprchli po půlce hrabství.
"Ano," opáčil černý jáhen. Císařových špatných nálad se nebál. Věděl, že i v té nejhorší si císař podržuje schopnost vidět věci jasně. Proto ho jeho muži milovali.
"Dobrá. Řekni mi to nejhorší."
"Ta věc, ten svatý graal, jak tomu kluk říká, byla tady, pod horou. Skoro jsme se k tomu dostali. Byl tu i tvůj soupeř, jediný král. Podle popisu kluka je omyl vyloučen. Světla na obloze - to, jak říkal, mělo jenom odvést pozornost."
Císař kývl. "Nezapomněl jsem na svůj slib a Wulfhereho obročí je stále prázdné. Pokračuj."
"Fungovalo to. Zatímco se hlídky věnovaly vyděšeným Francouzům, dostali se tam nějakým tajným průchodem. Vyzvedli relikvie té své kacířské víry včetně graduale - a je to žebřík, tušil jsi správně. Chlapec neví, proč je posvátný."
"Jak se dostali ven?"
"On se samozřejmě ven nedostal. Zpanikařil, chytily ho pozorné hlídky."
Císař znovu kývl a v duchu se rozhodl, že Wolframa a jeho muže nepotrestá, jak původně plánoval. To rozptýlení nebyla jejich chyba, protože oni na ně nezareagovali, nebo aspoň ne víc než on sám. A při návratu byli pozorní dost.

"Neví, jak se ostatní dostali ven. Ale jednu věc se nám snažil zatajit. Nakonec to vyšlo na světlo." Erkenbert zaváhal. Císař byl spravedlivý, ale tohle bylo ponížení. "Nakonec jsme ho přesvědčili, aby mluvil, protože si uvědomil, že to nebude znamenat žádný rozdíl. Ostatní už jsou pryč. Viděl je jít kolem."
Císař zamrkal a narovnal se na táborové stoličce. "Kolem mě neprošel. Žádný jednooký to nikdy nedokázal, aniž bych si ho pořádně neprohlédl."
Erkenbert se díval do země. "Přivázali ho na graduale, takže to vypadalo jako nosítka. Sám jsi Tassovi nařídil, aby je vykopal z brány."
Dlouhé mlčení. Konečně Erkenbert vzhlédl. Zvažoval snad císař jedno z těch krutých pokání, která si sám ukládal? Hleděl na hrot meče. "Měl jsem ho tam," zamumlal. "Jako pannu připravenou křičet. Stačilo jenom zatlačit. A já to neudělal. Povím ti, Erkenberte, to moje laskavé srdce mě ještě zničí, jak vždycky říkávala má matka."
Zazubil se. "Takže se dostali kolem nás. Nahoru do kopců, bezpochyby. Musíme ho jenom dohonit. A všechno zatracené jezdectvo zběhlo, ztratilo se nebo někde hledá vodu nebo kdoví co. Ale já to ještě získám. Dobrá, Erkenberte, jdi mi najít někoho, kdo se tu vyzná."
Malý jáhen zůstal sedět. "Odpusť, pane, ještě se však zamysli. Graduale je nepochybně hluboko v kopcích, a než ho najdeme, bude to trvat. Co je ale nejdůležitější? Tvůj krajan, kaplan Arno, co nyní slouží papeži, mě vždycky učil, že na tažení je vždycky třeba dávat pozor na Schwerpunkt, důležitý okamžik útoku nebo obrany. Myslím, že to není v horách. Myslím, že je to tam, kde je jediný král. Nebo kde bude."
Dneska používá ten titul, přemítal Bruno. Snaží se mě popíchnout. A funguje to. "Tak dobře. Kde je tedy král Shef Vítězný? Jak mu říkají. Když si myslí, že neposlouchám."
Erkenbert pokrčil rameny. "Kde jsou všichni piráti. Na svých lodích. V přístavu Septimánie. V městě židů."
Brunovi se nebezpečně zaleskly oči. "Kacířů a židů. Kacířů a odpadlíků. Bůh poslal svého syna, aby za ně krvácel a zemřel, a oni nedokážou říct ani 'děkuji'. Mám raději ty všivé Maury, ti aspoň v něco věří. A víme, že lodi jsou v Septimánii, protože je tam Georgios viděl. Můžeme si být jistí, že tam zůstanou?"
"Georgios dává pozor."
"Ale jestli budou mít vítr, tak je nezastavíme, prostě z dálky rozbijí jeho galéry na kusy, tohle sám říkal."
Erkenbert se podíval dolů. "Podnikl jsem jisté kroky, abych tu situaci změnil, pane. Vydal jsem rozkazy tvým jménem, abych šetřil čas. Při bitvě v Braethraborgu proti těm pohanským Dánům jsem nespal."
Císař mužíka opatrně poplácal po rameni. "Nedělej pro mě moc, příteli, nebo z tebe budu muset udělat papeže. A ten zatracený Ital ještě nezemřel. I když se to dá zařídit."
Vstal a zavolal si pro svého koně, přílbu a Agilulfa. Vzápětí byl venku s rukou na hrušce vysokého franckého sedla svého válečného oře. Bez pomoci třmene se vyhoupl do sedla, posunul si dlouhý meč do pohodlnější pozice, zachytil přílbu, již mu hodili, a pověsil si ji na sedlo.
"Kam jedeš?" křikl Erkenbert.
"Na pohřeb."
"Mužů, co včera v noci zemřeli?"
"Ne. Dítěte, co spadlo z oblohy. Měl kolem krku kladivo, takže nemůže ležet v posvěceném hrobě, ale nechal jsem pro něj jeden vykopat. A včera v noci vyrobit náhrobní kámen. Stojí na něm: Der erste Luftreiter, 'první vzdušný jezdec'. To je přece velká pocta, ne?"
A ve sprše jisker, kterou podkovy jeho koně vykřesaly z kamene, byl pryč. Seržant stojící u stanu, tupý Bruder z Burgundska jménem Jopp, se za ním s láskou usmál a předvedl zlámané zuby.
"On je Ritter," řekl. "Cti odvahu i u svých nepřátel."
Erkenbert si vzpomněl, že mladý Maury ještě žije. Mohl by se vzpamatovat natolik, že ještě promluví. Nejspíš by mu teď stačil pouhý pohled na svého kata.

o o o

Shef znovu sklouzl z koně, a tentokrát nebyl tak ztuhlý, bolavý a v křeči, byl si jen jistý, že ho už nohy neunesou. Dopadl na rovnou dlažbu septimánského přístavu. Po chvíli se narovnal a podíval se nad hlavy lidí.
"Moře," zachraptěl.
Brand mu podal láhev s ředěným vínem, ke kterému se vrátili, když jim došlo pivo, a stál s palci za páskem, dokud se jeho pán nenapil.
"Co je s mořem?"
"Miluju ho. Protože je rovné. Dobře." Tou dobou již kolem stálo na sto lidí, nakladači, židovští obchodníci, ale hlavně poutničtí kapitáni a námořníci. Rychle jim to řekne a zpráva se roznese. Nebylo třeba něco tajit. "Dobře. Máme Svandís. Naneštěstí jsme přišli o dva chlapce, Ubbu a Helmiho. O tom vám povím později. Ale nejdůležitější je tohle, zatahali jsme císaře za nos. Pořádně jsme mu s ním zakroutili. Hledá nás a sázím se, že ví, kde jsme. Takže vyrazíme na moře a pryč odsud. To bude nejlepší pro všechny, že, Šalomoune? On se tu objeví, my budeme pryč, všem to bude líto, nikomu se neublíží. Proč tu všichni ještě stojíte? Říkal jsem, že vyrazíme na moře, tak co se děje..."
Brand svému vůdci položil těžkou pracku kolem ramen, přátelsky ho zvedl ze země a vydal se po nábřeží. Dav se rozestoupil, aby mohli projít, ale nehodlal jít za nimi.
"Trochu se projdeme po přístavišti," navrhl Brand. Po několika krocích Shefa postavil na zem, ale ze sevření ho nepustil. Opatrně prošli plným přístavem na dlouhé kamenné molo, táhnoucí se ze srdce opevněného města, a začali se pro něm procházet. Překračovali železné kruhy, u nichž byla připoutána menší plavidla. Větší kotvila o kus dál, stejně jako poutnická flotila. V půlce se Brand zastavil a ukázal na moře.

"Co tam vidíš?" zeptal se, vytáhl Shefovi od pasu dalekohled a podal mu ho.
Shef si dal dalekohled k oku, posunul dolní část, jak se naučil, a zadíval se do poledního oparu. V oparu nic pořádně neviděl, a tak se chvíli rozhlížel. Ach.
"Galéry," vyhrkl. "Rudé galéry. Jsou tam tři, ne čtyři."
"Správně. Jsou tam od rána, usmažily několik rybářských člunů a odpluly na moře. Jenom nám ukazují, že dávají pozor."
"Tak jo," řekl Shef, "teď je poledne, nefouká vítr, mají výhodu. Za pár hodin, až začne zapadat slunce, zvedne se vítr od moře, pravidelný jako mulí vnitřnosti. Potom bude řada na nás. Vyplujeme, a pokud se nám některá připlete do cesty, potopíme ji. A pak si zacvičíme s harpunami, za Sumarrfugla," dodal zuřivě.
"Dívej se dál," vybídl ho Brand.
Shef si zmateně vzal dalekohled. Opar ho rozčiloval, na několika místech skoro nic neviděl a nejhustší byl těsně nad hladinou. Tam. Něco tam bylo, blíž, než čekal, blíž než galéry. Ale nerozeznal, co to je. Bylo to šedé, nízké, vyčnívající jen kousek nad klidnou mořskou hladinu, vůbec ne loď, spíš jako dlouhý nízký ostrov. Posunul dalekohled a snažil se rozmazaný obrázek zaostřit.
"Nevidím, co to je."
"Já to taky nepoznal. Pokus se spočítat lodě v přístavu, pak to pochopíš."
Shef se rozhlédl a zamrazilo ho. Dvoustěžníky zde byly pořád, všech sedm. Dlouhé vikinské lodě, začal s pěti, ztratili Sumarrfuglův Marsvin, kolik jich je teď? Tři. Přepočítal je znovu. Tři.
"Když se později galéry vrátily, táhly tu věc. Taky jsem nepoznal, co to je, tak jsem poslal Skarthiho na jeho Mořském hadu s dvojitou posádkou veslařů. Prý dokáže předhonit každého Řeka, vítr nevítr. Řekl jsem mu, ať si dává dobrý pozor na oheň, a on prohlásil, že si to ohlídá. Tentokrát to ale nebyl oheň."
Shef znovu zíral na prám, nyní viděl i hrby na hřbetě. Bylo na něm něco povědomého. Velmi povědomého.
"Skarthi se tam dostal," pokračoval Brand, "začal hned veslovat k prámu. Nechali ho přiblížit a pak - prásk. Do vzduchu vyletěly kameny. Mořský had se rozpadl ve vodě a pak se přihnali řecké galéry..."
"Kolik jsme jich ztratili?" zeptal se Shef napjatě.
"Nikoho. Všichni Skarthiho chlapi jsou z Gotlandu, plavou jako delfíni. Plavali, co měli sil, když na ně letěl oheň! A Hagbard dával pozor, a tak před galéry hodil pár kamenů, takže se stáhly."
Ano, i v oparu Shef rozeznal balisty. Byly nejmíň čtyři. Možná víc. Na rovný prám bez stěžňů, které by se jim pletly do cesty, bez žeber, která by se po nárazu rozpadla, se dalo umístit tolik strojů, kolik člověk chtěl. A on balisty nevymyslel, aspoň ne jejich mezčí verzi. Předtím to byl onager, práce Římanů, oživená císařovým jáhnem. Erkenbert. Nezapomněl na ně. A oni nezapomněli na něj. Shef konečně pochopil, proč je předtím nepoznal a proč mu připadaly tak známé.
Byly obrněné. Ocelovými pláty jako ty, jimiž obložil starého Nebojsu.
A na tom, co dělali, mu bylo povědomé ještě něco. Shef se rozhlédl po molu, vyčnívalo šest stop nad vodu, kdyby měli skočit do vody a k čertu s důstojností, byl tu žebřík, kterého se dalo chytit...
Svištění, náraz kamene na kámen, pak létající úlomky a třísky, Brand si užasle otírá z čela krev. Kámen nedoletěl, narazil na druhý konec kamenné stěny. Ale měl je zabít. A v baterii měli nejmíň čtyři.
Shef naprosto neobřadně shodil Branda z mola do klidných vod přístavu a okamžitě skočil za ním. Když se tak pohupovali v teplém moři, kameny, mířící jim na hlavu, dopadaly mezi čluny. Kapitáni začali křičet, zoufale se pokoušeli dostat muže k veslům, aby se přiblížili pod ochranu hradby.
"Takže se nedostaneme ven," řekl Shef. "Můžeme se prostřílet kolem galér, ale prám je jako náš Nebojsa. Nemůže se hýbat, ale my ho nedokážeme potopit. A proč to asi dělají? Brande, co se děje?"
"No," odpověděl Brand. "Vždycky jsem si myslel, že ten chytrý máš být ty. Když už se ale ptáš, tak tohle kupodivu vypadá jako to, čemu ti cizáci z Helu říkají obležení."

o o o

V táboře amírova vojska, mířícího pomalu, avšak nevyhnutelně ke střetu se zrádnými židy a polyteistickou chátrou severských pirátů, spolu s hlavami u sebe tiše rozmlouvaly tři ženy. Jedna byla Angličanka, s popelavě plavými vlasy, zelenýma očima a krásou své země, vyvolávající ve stanech věřících zvědavost. Před lety ji chytili Dánové a jako pannu prodali za sto dirhamů ve zlatě. Další byla Franka z pohraničí, dítě otroků, v dětství ji prodal pán, který chtěl získat peníze. Třetí byla Čerkeska z daleké východní hranice islámu z národa, přežívajícího díky exportu svých žen, vyhlášených svou krásou a sexuálním uměním. Ženy mluvily zvláštním argotem svého mnohojazyčného harému, arabštinou se spoustou slov z mnoha jazyků. Ženy si ho vymyslely, aby některé věci utajily před neustále bdícími otroky-eunuchy, kteří je hlídali.
Všechny tři ženy byly nespokojené a měly strach. Nespokojené byly, protože je vytrhli z pohodlí Córdoby a vzali na tažení jen asi s desítkou dalších, aby zmírnily nudu svého pána. Pravda, celou cestu se nesly v nosítkách vyložených hedvábím. Pravda, za nocí je ovívaly vějíře, ovládané zástupy otroků. Ale tvrdá horká země tábora se nedala změnit ve fontány a nádvoří Córdoby. Jejich pána možná těšily nesnáze - velmi mírné nesnáze - které sdílel s těmi, kteří v prachu šlapali do boje s nevěřícími, jim to ale nepřinášelo útěchu. Jednu vychovali v křesťanské víře, druhá v deseti letech přestoupila na islám, třetí pocházela z rasy, která měla tak divnou víru, že se o ní žádný cizinec ani nenamáhal něco zjišťovat. Nic nevytváří ateismus tak dobře, jako spousta vzájemně si odporujících věrouk.
Ke strachu měly dva důvody. Za prvé, žádná ještě neporodila dítě. Jelikož to nemohl být důkaz, že pánova plodnost slábne, jejich neplodnost musela být jejich vlastní vadou, pokud to nebyl následek zabití dítěte v děloze. Druhým důvodem ke strachu bylo, že je stěny stanu nemohly ochránit před nikdy neutuchajícím křikem obětí jejich pána,

neustále odsuzovaných na pranýř, k baštonádě nebo nabodnutí na kůl z nejmenšího rozmaru při nejmenší chybičce. Bály se změn Abdurrahmánových nálad, jež nikdo živý neznal lépe.
"Pořád poslouchá toho mladého hlupáka Mujatíju," řekla Angličanka. "Ten je pořád u něj a povzbuzuje ho. Samotného ho stravuje nenávist a žárlivost."
"Nemohl by Mujatíja sníst něco, co by mu neprospělo?" navrhla Čerkeska.
"Amír by poznal, že jde o jed," namítla Franka. "A kdo může říct, kam dopadne jeho hněv? Nemáme nikoho, kdo by nás nezradil. Nikoho."
"Možná bude nejlepší, když dosáhne svého a my se budeme moct všichni vrátit domů."
"Domů?" opáčila Angličanka. "Myslíš do Córdoby? To je nejlepší, v co můžeme v životě doufat? Čekat, až ho přestaneme bavit a on pošle někoho s provazem, aby nás uškrtil? Kolik let ti zbývá, Berto? Nebo tobě, Ouled? Mně už je třiadvacet."
"Co nám zbývá jiného?" zeptala se vykulená Berta.
Angličanka Alfled se zúčastnila nejednoho harémového spiknutí. Nerozhlédla se ani nezměnila výraz, ale zasmála se a zachřestila náramky, jako by probírala nějakou sexuální zkušenost, kterou plánovala pro amíra. "Jsme tady v horku a prachu na tažení. To je špatné, a my se chceme jenom vrátit do pohodlí, jakmile amír zvítězí. Jenže co když prohraje? Jeho vojska a floty už zběhly dříve, proto jsme tady. A ve zmatku po porážce..."
"Nás chytí a znásilní nás půlka vojska."
"Možná. To závisí na vojsku. Slyšelas, co nám v Córdobě vykládala ta Dánka. Jedno vojsko nebere otroky a vede je jeden můj krajan. Dokonce i ve vojsku římského císaře je plno tvých krajanů, Berto. Kdybychom udělaly znamení kříže a prosily o vysvobození ze spárů Alláhových vyznavačů, jejich kněze by to potěšilo."
"Ale jakmile se otočíš zády k Alláhovi, odmítneš šahádu, nebudou s tebou mít slitování," poukázala Čerkeska.
"Nemůžeme si dovolit neuspět, to je to."
"Tak co musíme udělat?"
"Přinutíme amíra bojovat, ale tak, aby prohrál."
"A jak to chceš zařídit? Má velice zkušené generály, kteří mu radí mnohem lépe, než bychom kdy mohly my. Nevíme dost, abychom poznaly, co je správné a co ne."
"Nevíme nic o válce," prohlásila Alfled ponuře, "ale známe muže. Vyber největšího pitomce a podporuj jeho rady. A největší pitomec v táboře je Mujatíja. Přidejme tedy naše hlasy k jeho. Naše hlasy na polštáři se přidají k hlupákovi z dívánu. Jednu věc bychom měly přidat. Přání vidět, jak náš pán vítězí nad nejsilnějšími muži, nejlepšími a nejmužnějšími válečníky."
Její sarkasmus přivítalo mlčení. Nakonec promluvila francká dívka: "Takže dohodnuto, jestli unikneme, ta z nás, která získá nejlepší postavení u dobyvatelů, se přimluví za ostatní. Pokud ano, tak jdu s vámi. Ale radím ještě jednu věc, a to je odklad. Odhodlání amírových vojáků s každým dnem slábne. Ať jim ještě chvíli ukazuje své šílenství a nákaza se rozšíří. Mezi tajnými pojídači vepřového, přeběhlíky ke křesťanství, must'aríby, mezi těmi, kteří dávají přednost rodu Túlúnovců, mezi Řekomilci a těmi, kteří chtějí opravit korán. Mezi všemi, kteří v srdci vědí to, co nám vykládala ta Dánka."
"Že žádný Bůh není, dokonce ani Alláh ne," vyhrkla ohnivě Alfled.
"Žádný jediný bůh," namítla Čerkeska.

## Kapitola 20

Obléhání Septimánie pokračovalo, nejdřív bylo nevyhnutelné, pak zjevné a nakonec kritické. Vládce města Benjamín ha-Nasi mu zprvu odmítal věřit, byl přesvědčený, že spor, který na jeho hlavu seslali cizinci v jeho branách, je možné odvrátit. A pokud ne odvrátit, tak odrazit, bude-li nutné, tím, že cizince zajme a předá rozzuřenému křesťanskému císaři, nebo tím, že je vyžene, aby se probojovali přes Řeky a řecký oheň na moře.
Rychle se přesvědčil o opaku. Začalo být jasné, že císař, v záchvatu svaté zuřivosti, nedělá rozdíly mezi křesťanskými kacíři, kteří před ním schovali grál, pohany, kteří jim pomohli ho ukrást, a židy, kteří odmítli Krista a ukřižovali jeho Pána. Vyslanci, které Benjamín vyslal, byli navráceni, jednou ráno hodili jejich hlavy přes hradbu. Povídalo se, že je před popravou násilím pokřtili, aby nevěřící psi získali poslední příležitost ke spáse, aspoň tohle povídal císař. Později z dálky vykřičeli císařovy podmínky: grál, první a nejdůležitější, lupiči vedení jednookým králem za druhé a za třetí kapitulace celé posádky a důstojníků ve městě, přijdou bosí, jen v košilích, s provazem kolem krku na důkaz naprostého podřízení vůli Boha a jeho vicekrále.
Jenomže oni grál neměli. Bez něj se císař nesmiluje. Septimánští židé si se smutkem připomínali Vespasiána a obléhání Masady ze svých dějin a připravovali se k zoufalému odporu. Poslové se spouštěli po provazech nebo se plížili po mořském břehu, aby se pokusili dostat zprávu ke svému pánovi, amírovi, o vzpouře těchto křesťanů proti dár al-islám, domu islámu. Křik a výskot za noci jim příliš často prozradil, že je chytili. Amír přijde, to bylo jisté, takovou provokaci nemohl nechat bez odpovědi. Ale jiná věc byla, jak dlouho mu to potrvá a jak moc se bude starat o své poddané, kteří nejsou stejné víry, jaké příběhy o zradě mu již napovídali.
Severští námořníci se s lepší náladou pustili do pomáhání při obraně. Jakmile se po nocích na kopcích začaly mihotat strážní ohně nepřítele, Cwicca a jeho druhové sebrali veškeré lanoví a kusy dřeva z městských zásob a desítky rybářských člunů a větších plavidel, nyní zablokovaných v přístavu. S tím, co našli, se pustili do výroby tolika balist, kolik jich jen dokázali umístit na hradby. Angličané a Vikingové teď znali tři typy.
Za prvé - ač na válečném poli byly používány jako poslední - mezky, potomci římských onagerů, uvedených znovu do

světa jáhnem Erkenbertem a jeho kopií Vegétiovy knihy De re militari. Vrhaly kameny, tvrdě a plochou dráhou letu, ničily lodě a hradby. Byly těžké, neohrabané a hůř se vyráběly. Proti lidem neměly moc velkou účinnost, bylo to jako snažit se praštit mouchu kladivem, jak říkal Brand.
Za druhé to, čemu říkali točovrhy. Torzní katapulty, podobné mezkům, se silou torzních zbraní, avšak vrhající velké střely nebo oštěpy, podobající se obrovským kuším. Prorazily skoro každý štít a měly děsivou pověst, mnohem horší, než si zasloužily vzhledem ke ztrátám, jež způsobily. Byly také těžké na výrobu a nebezpečné k používání. Nikdo nepoznal, kdy se taková zbraň nejspíš přetáhne, a jen ten, kdo s ní už dlouho pracoval, to dokázal aspoň trochu odhadnout. Přetažení znamenalo, že lano a trámy najednou praskly a vyletěly a navíječi mohly urazit ruku či paži nebo mu promáčknout hrudní koš. Angličtí propuštěnci, kteří s nimi před lety začali pracovat jako první, se naučili pružná dřevěná ramena posilovat plátem oceli, aby si chránili život. V Septimánii však žádná pružinová ocel nebyla k mání. Cwicca však poznamenal, kryt jazykem, jemuž obyvatelé Septimánie nerozuměli, že oni je přece natahovat nebudou, že? Pokud nadělají víc škody mezi nepřáteli než mezi nimi, bude to v pořádku.
Za třetí základní a primitivní stroje, které osobně vymyslel sám Shef. Byly to trakční zbraně a fungovaly tak, že pár chlapů zároveň ohýbalo jeden konec trámu a druhé, delší rameno švihlo vakem a v kritickém okamžiku vypustilo kámen. Byly laciné a snadné na výrobu, mohl s nimi pracovat kdekdo, nepotřeboval se to dlouho učit. Bylo snadné s nimi určit směr a téměř nemožné odhadnout dostřel. Vrhaly kameny vysoko do vzduchu, takže energii získávaly díky přitažlivosti, ne silou zkrouceného provazu. Nejlépe fungovaly proti velkým oddílům lidí, jež se jim nedokázaly vyhnout. Cwiccovy čety je vyráběly po tuctech a rozmisťovaly všude, kde si jenom vzpomněly, spolu s nekonečnou zásobou kamení vykopaného z kamenité půdy. Po chvíli to předali ženám, které dokázaly zabrat stejně jako muži, a ti tak měli volné ruce pro těžší práci a boj zblízka.
Po prvních pár útocích císařských, byly to spíš ukázky síly než vážné pokusy - třebaže po nich zůstaly na kamenité zemi ležet oběti, zranění a mrtví - začalo být jasné, že způsob boje významným způsobem ovlivní krajina.
Jako mnoho městeček na pobřeží, i Septimánie vyrostla z osady kolem cala, ústí řeky, stékající mezi vysokými útesy do moře. Město zabralo oba kopce i prudké svahy cala mezi nimi, ale rostoucí počet obyvatel způsobil, že původní most nahradily další, postupně přestavované v kameni, takže některé úseky řeky byly skoro úplně zastřešené. V každém případě však v rostoucím letním žáru byla řeka skoro vyschlá. Koryto přehrazovala těžká železná mříž padací brány, spouštěné do kamenného podloží dole.
Říční koryto však bylo přesto slabým místem, kudy se muži mohli dostat pod hradby spíš než přes ně. Brand při obchůzce hradeb ve společnosti Malachiho, kapitána knížecí gardy, neřekl nic, když tam došli, ale nařídil Cwiccovi, aby přitáhl své nejlepší katapulty a zakopal je za železnou mříží.
Kolem půlkruhu města směrem k pevnině vedla hradba, krásně vyrobená a pečlivě udržovaná a opečovávaná, jak Shef viděl. Útok odtamtud by byl drahý. Na obou koncích, kde se hradba setkávala s mořem, vedla silnice, pobřežní silnice, důležitá pro obchod a procházející městem, kde kupci platili clo. Brány na obou koncích byly tak silné, jak to jen šlo, z pobitého dubu a věžemi na jejich ochranu, odkud se přístupové cesty kryly střelbou z luků. Také to však byl slabý bod.
A potom sám přístav. Na Středozemním moři, kde nebyl příliv a odliv, nebylo žádné přílivové pásmo mezi vodou a pevninou, takže hradby vedly až k vodě. K nim se mohl přebrodit nebo dopádlovat každý. Pokud budou útočníci čelit hradbě, stejně hrozivé jako té směrem na pevninu, nemohlo se nic stát. Ale kde se hradba stáčela k moři, vznikal spoj. Na severním i jižním konci přístavu byly kamenné vlnolamy či mola, ten severní dobře sto yardů dlouhý, jižní poloviční. Chránily ústí cala před zuřivými bouřemi, které se náhle přihnaly od Vnitřního moře, a postavili je během let, kdy se zvyšoval obchod a s ním i velikost lodí. Každé molo vyčnívalo šest stop nad hladinu - aby bylo snadné dostat se k němu z lodi. Právě jejich obrana dělala Brandovi starosti. Byly dlouhé a nízké, a kdyby je museli bránit s mečem a oštěpem, potřebovali by podle jeho odhadu pět šest set mužů. A všichni by navíc museli být lepší než protivníci, dodával.
"Jo," opáčil Cwicca, "tak je nebudem bránit s mečem a oštěpem ani sekerou. Jsou dlouhý a nízký, není na nich, kde se krýt ani jak se na ně dostat. Kuše na krátkou vzdálenost, mezky na dlouhou. Vystřílet je, parchanty."
"V noci?" podivil se Brand a zatahal se za bradu. S Malachim se opatrně radili, počítali bojovníky a snažili se rozdělit muže i ženy, jak to jen šlo.
Posledním problémem bylo moře. Ústí přístavu, sto stop od mola k molu, bránily před vstupem lodí kmeny stromů spojené masivními bronzovými řetězy a kruhy. Galéra by si o ně rozbila kýl. Avšak to, co lidé vyrobili, mohli také lidé zneškodnit. Jak věděl každý veterán, žádná překážka skutečně nechránila před útokem, pokud za ní nestáli ozbrojenci, kteří měli nad útočníkem výhodu. Brand pečlivě rozestavěl sedm dvoustěžníků poutnické flotily tak, aby k nim nedoletěly kameny vrhané z prámu na moři, zároveň však tak, aby jejich mezky chránily přístup z moře. Každá loď či člun, které by se snažily přivést muže k útoku, by byly okamžitě potopeny. Teoreticky. Pokud by šlo všechno dobře. Pokud by se nikdo nenechal rozptýlit. Pokud druhá strana také nevymyslí něco chytrého.
Brand se snažil vymyslet něco chytrého a z úkrytu se díval na prám na vodě a patrolující ohnivé lodi, které byly o kus dál. Jenomže ho nic nenapadalo. Napadlo ho, že vyloží kovové pláty, které měly všechny lodě naložené jako zátěž, a obrní Fafnisbane nebo Hagenu jako druhého Nebojsu a vyšle je do boje s obrněným prámem. Jenže ani kovové pláty by je neochránily před řeckým ohněm. Beowulf, po němž byl pojmenován Grendelsbane, si vzal železný štít, aby se ochránil před drakem, ale jak Brand poukázal, když mu ten příběh vyprávěli, Beowulf neměl dřevěný trup. Obrněná katapultovací loď by samozřejmě dokázala z dálky potopit ohnivou galéru, pokud by vál správný vítr, avšak ne to a zároveň ještě bojovat se stejně obrněnou a méně křehkou plující pevností. Jednou bychom to mohli zkusit, řekl si Brand, ale jen pokud by se situace na zemi vyvinula vážně špatně. Oštěp do srdce byl jedna věc, být upálen zaživa jako Sumarrfugl jiná. Krátká ukázka Řeků, když spálili malé obchodní plavidlo, pokoušející své štěstí, to zdůraznila.

"Je to všechno složité," zakončil Brand svým basem. Hovořil ke svému bratranci Styrrovi, kapitánům a kněžím Cesty, kteří se sešli na neformální konkláve. "Ale nikdy nevíte, jak složité to připadá druhé straně. My prostě nesmíme udělat žádné chyby, pokud oni nepřijdou s něčím hnusným. Koneckonců, budou muset něco vymyslet, nebo odjet. Musíme tu prostě vydržet."
"Dokud se něco nevyvrbí," prohlásil Hagbard skepticky.
"Ano."
"Jako co?"
"Možná dorazí amír se sto tisíci muži. Možná mu někdo donese ten pitomý žebřík, ať je to cokoliv. Možná se bohové postaví na naši stranu."
Při jeho posledních slovech ostatní zamrazilo. "Povím ti jedno," prohlásil Brand ve snaze je trochu rozveselit.
"A co?"
"Teď nám to usnadňuje."
První tahy při obležení mohly být skutečně míněny tak, aby obléhaným dodaly sebedůvěru a nevystavovaly je zbytečné námaze. Dva dny poté, co se objevily strážní ohně předsunutého jezdectva a hlavy vyslanců spadly přes hradbu, císař - pokud to byl on - nařídil prostý útok na kus hradby proti pevnině a kus hradby na pláži. Na obou místech se za úsvitu zvedlo z úkrytu tisíc mužů a rozběhlo se se žebříky a hákovacími kotvicemi.
Nadělali příliš velký hluk. Obránci byli připravení a měli se na pozoru. Když se žebříky opřely o zeď, vidle je odstrčily pryč. Kotvice byly odříznuty. Do masy mužů u paty zdi padaly šípy a kameny. Po chvíli, když bylo jasné, že je vše pod kontrolou, Brand odtáhl nadšeného židovského obránce od žebříku, který chtěl odstrčit, odkopl anglického kušištníka, jenž dychtil sestřelit muže, lezoucího nahoru, couvl a dřepl si pod kamenné cimbuří, jen si nad hlavou držel štít kvůli šípům, dopadajícím přes hradbu.
Objevila se hlava, muž v panice a vzteku cenil zuby, přehoupl se přes cimbuří celý bez sebe z té cti, že uspěl, dychtící vytvořit na hradbách průlom. Brand si ho přeměřil, potěžkal sekeru "Bojový troll" a sekl. Rozťal přilbu i hlavu pod ní. Ucouvl a mávl na kušištníka i obránce. Jeden střelil, druhý strčil a žebřík spadl s nákladem těžce ozbrojených mužů na hromadu dole. Brand se podíval na muže, jehož zabil, na jeho vybavení a zbroj a to, co zbylo z jeho obličeje po ráně sekerou.
"Frank," zamumlal. "A bohatý." Sebral mrtvému váček od pasu a pohledem zarazil kušištníka, který se okamžitě zaškaredil. "Nedívej se tak, nakonec se to všechno rozdělí, spravedlivě, to je hermannalög, zákon válečníků. Ale nepustil jsem ho sem, abych ho obral o peníze."
"Tak proč?" zeptal se mrzutě kušištník.
"Chtěl jsem zjistit, co je zač. A co není. A není jedním z těch německých mnišských parchantů, ti u sebe nikdy nemají ani měďák."
"Tak co to znamená?"
"Znamená to, že se císař doopravdy nenamáhá. Jenom chce zjistit, jestli se necháme zviklat, nebo ne."
Nevšímaje si vítězoslavného křiku židů a Severanů kolem sebe, když obránci a občané uviděli, jak se nepřítel ve zmatku stahuje, protlačil se podél hradby a uvažoval, odkud by mohl přijít skutečný útok.
Čekal ho z říčního koryta. Den a půl po prvním, téměř ledabylém útoku vrhaly onagery bez ustání kameny proti hradbě. Občas sklouzly a rozbily pár tašek a oken na domech ve městě, ale pro obránce žádné velké nebezpečí neznamenaly. Pak, jak tempo bombardování zesílilo, všiml si strážný stěny štítů, pomalu postupující říčním korytem, vedoucím do srdce Septimánie. Vlastně to nebyly žádné obyčejné štíty, ale mantlety, těžké dřevěné rámy, které museli nést vždy dva muži, chránily proti ručním lukům, kuším a dokonce i vrhaným kamenům. Kámen z mezku by roztříštil je i muže za nimi, ale na hradbách žádné takové zbraně nebyly, protože bylo příliš obtížné s nimi mířit. Štíty se sunuly blíž a po nějaké době Brand, jehož odvolali z velitelského místa, uviděl čety zuřivě vyhazující kameny a smetí po zimních povodních zprostřed koryta. Za nimi štíty a uprostřed, na vyčištěné cestě, uviděl lézt další obrněnou konstrukci. Vyletěla proti ní vlna přivolaných zápalných šípů. Zasáhly a zasyčely na namočených hovězích kůžích. Konstrukce se přibližovala.
"Už jsi někdy něco takového viděl?" zeptal se Malachi svého obrovského kolegy lámanou arabštinou, což bylo jediné, co mohl říci, aby mu Brand rozuměl.
"Ano."
"Co to je?"
"Beran." Brand použil norský výraz murrbrjot, rozbíječ hradeb, a podepřel to posunky.
"Co uděláme?"
Brand pečlivě změřil vzdálenost blížícího se objektu a nařídil, aby muži odsekali kus kamene z mostu naproti místu útoku. Dávali přitom pozor, aby neporušili maltu. Hodinová práce s dláty a špičáky, a kus kamene ve výšce dvacet stop nad zemí byl připravený. Brand zamyšleně dohlížel na to, když k uvolněnému kvádru přidělávali těžký železný kruh, a pak nechal přitáhnout největší řetěz, jaký se v docích našel. Udělal z něj smyčku a roztáhl ji dřevěnou tyčí, uvázanou na tenkém provaze. Měl spoustu času. Mantlety se blížily, beran je následoval a na obojí dopadal nepřetržitý déšť kamení z balist na hradbách. Když se nějaký štít občas rozbil nebo nějakého neopatrného útočníka zasáhl kámen či šíp a on zůstal ležet v kanále, ozval se jásot. Ale nepřítele to nijak nezpomalovalo. Za železnou mříží dvě Cwiccovy střelecké čety pomalu nacvičovaly zaměřování svých balist. Teď do berana a štítů střílely přes mříž ze vzdálenosti, kdy nemohly minout. Brand se naklonil přes cimbuří, dávaje pozor, aby se nedotkl kamenného kvádru, kymácejícího se na pákách nacpaných pod něj, a mávl na střelce, ať toho nechají.
Zdola se ozval křik a štítonoši se vděčně rozestoupili a štíty si drželi na ochranu nad hlavou. Za beranem, ale hezky daleko mimo dostřel, Brand viděl, jak se zřejmě těžkooděná pěchota připravuje k útoku. Vypadali jako ti mizerní němečtí mniši. Třeba to tentokrát císař myslí vážně. Škoda, že jich nemůže několik rozsekat na kusy a donutit je opravdu

zaplatit. Moudřejší však bylo zbytečně neriskovat.
Beran, pod těžkým ochranným rámem, vlekla na pozici stovka mužů na deseti kolech. Železem obitá hlava se zhoupla a narazila do mříže. Zazvonilo to, kov se prohnul. Jenom pár palců nad cimbuřím náhle proletělo krupobití šípů a zároveň se ozvalo dvojité prásknutí onagerů z místa kdesi na kopci. Brand se zašklebil, pozvedl štít a rychle a opatrně vyhlédl ven. Do štítu mu zabušily šípy a odrážely se od puklice. Jeden dokonce prorazil dřevo a škrábl ho na ruce vedle řemene. Brand dál naháněl muže u řetězu na místo.
Další zadunění zdola a Malachi se ustaraně zadíval na pokroucenou železnou mříž. Brand couvl a zvedl palec. Čtyři muži zároveň shodili železnou smyčku dolů ve chvíli, kdy beran udeřil. Skrze smyčku.
Brand škubl za provaz, tyč vypadla a smyčka se stáhla s pronikavým skřípěním železa. Kolohnát znovu kývl a muži u velkého vylomeného kamene zabrali za podložené páky. Kámen se posunul na kraj a muži zabrali znovu. Zprvu pomalu, potom rychle se pětitunový kvádr zhoupl a v oblaku prachu přepadl přes okraj. Řetěz letěl s ním a smyčka se stahovala kolem hlavy beranu. Cwiccovi střelci, připravení pod samotným mostem, jen pár stop od beranu na druhé straně prohnuté železné mříže, viděli, jak to beran náhle zvedlo do vzduchu a celou ochrannou strukturu spolu s ním. Pod ní, mrkající jako netopýři vytažení na světlo nebo jako hlemýždi, jimž náhle zmizela ulita, muži zůstali civět na nepřítele a na svůj stroj, nyní visící na železném řetěze nad jejich hlavami.
"Střílejte!" zařval Brand. "Nestůjte tam jako blbci!"
Velitelé otočili stroje o pár palců, aby mohli střelit přes mříž, a uvolnili zkroucené provazy. Jedna velká střela, za dalšího Brandova vzteklého řevu, minula každého na šest stop a proletěla do údolí, kde se zabořila do země přímo u nohou čekajících dobyvatelů. Druhá, spíš štěstím než střeleckým uměním, zasáhla celou řadu tahačů a nabodla tři jako skřivany na rožeň a dokonce zabila i čtvrtého za nimi.
Muži u beranu, francští rytíři i rolníci, se okamžitě otočili a prchali dozadu. Brand pobízel židovské lučištníky a anglické kušištníky a klel, když šípy minuly a muži utíkali dál, a proklínal je jako šílený, když napočítal těla, která zůstala ležet.
"Zahnali jsme je," řekl Malachi ve snaze obra utěšit. "Není dobré zabíjet muže, když to není třeba."
Brand dál nadával norsky a otočil se k tlumočníkovi. "Řekni mu, že to je třeba. Nechci je zahnat zpátky, chci je ochromit. Musejí vědět, že za každý neúspěch zaplatí krví. Potom nebudou tak dychtivě útočit."
Otočil se, aby zařídil, že sem donesou vědra smoly, kterou pak svrhnou na trosky a zapálí. Bylo důležité, aby zde nezůstal žádný kryt pro další útok, zvlášť když byla mříž zprohýbaná a poškozená. Mokré hovězí kůže na slunci brzy uschnou. Dřevěný rám a kola, která teď byla odkrytá, zatím shoří na popel.
Když bylo všechno zařízeno, tlumač Skaldfinn k němu promluvil znovu. "Mluvili jsme s kapitánem. Prý toho víš hodně o obléhání a on teď obraně věří víc než před pár dny."
Brand se díval zpod vyčnívajícího obočí, které zdědil po svých marbendilských předcích. "Bojoval jsem v čele třicet roků, Skaldfinne, to ty víš. Viděl jsem spoustu bitev, spoustu pevností jsme dobyli i bránili. Ale víš sám, Skaldfinne, že nahoře na Severu je jen pár kamenných zdí. Viděl jsem dobýt Hamburk a York, nebyl jsem u toho, když Paříž zahnala starého Ragnara Lodbroka. Znám jenom to, co je běžné - žebříky a berany. Co uděláme, když přivezou obléhací věže? Nemá smysl se mě ptát. A mohli by mít víc nápadů. Kdepak, při obléhání potřebuješ spíš mozek než svaly. A řek bych, že tihle mají lepší mozek než já."
"On chce vědět," řekl Skaldfinn, když jeho slova přeložil, "jestli je to všechno pravda, tak proč tady na hradbách nevidíme tvého pána, jednookého krále? Copak on neumí zázraky se stroji a vynálezy? Co mu mám říct teď?"
Brand pokrčil mohutnými rameny. "Odpověď znáš stejně dobře jako já, Skaldfinne. Tak mu pověz pravdu. Řekni mu, že náš pán, kterého potřebujem víc než kdy jindy, má plné ruce práce jinde. A ty víš s čím."
"Vím," řekl Skaldfinn. "Sedí dole u přístavu se svou přítelkyní a čte knížku."

o o o

Snaží se číst knihu by se pravdě blížilo víc. Shef neuměl pořádně číst. V dětství do něj abecedu vtloukl otec Andreas, vesnický kněz, spíš proto, že ho nemohl vyhnat od učení spolu s nevlastní sestrou a polobratrem, než z nějakého jiného důvodu. Nakonec dokázal přeříkat anglické písmo psané latinkou, i když s obtížemi, a i když se jako král učil, moc se to nezlepšilo.
Kniha, kterou sebral kacířské sektě, mu ohledně písma žádné potíže nedělala. Kdyby o těchto věcech věděl víc, nebo aspoň něco, poznal by v písmu karolínskou majuskuli, nejkrásnější ze středověkých písem, jakoby připravenou k tisku - což samo o sobě dokazovalo, že kniha, již drží, je poměrně nová kopie, nejvýš padesát šedesát let stará. Zatím si však jenom uvědomil, že text přečte docela snadno. Naneštěstí neznal ani slovo z jazyka, jímž byl zapsán. Jednalo se o latinu. Ne moc dobrou latinu, jak si žid Šalomoun okamžitě všiml, když se mu kniha dostala do rukou. Latinou nevzdělance, mnohem horší, než byla latina bible přeložené svatým Jeronýmem, a z podivných slov, která se v textu objevovala, latinou domorodce ze zdejších kopců. Šalomoun si byl jist, že původní text ani nebyl latinsky, dokonce ani ne řecky či hebrejsky, ale nějakým jazykem, jejž neznal.
Nicméně mu docela dobře rozuměl. Zprvu knihu prostě četl nahlas a Shef se Svandís poslouchali. Ale jak se ho začal zmocňovat zájem o příběh, Shef ho zarazil a s obvyklou energičností zorganizoval tým překladatelů. Ti se teď shlukli, bylo jich sedm včetně posluchačů, na zastíněném dvoře u přístavu. V hliněných džbánech, omotaných hodně silnou vlhkou látkou kvůli ochlazování, bylo víno a voda. Když Shef vstal, viděl přes bíle omítnuté zdi přístavu a zakotvené lodě, otáčející se za pomocí provazů tak, aby byly k ústí přístavu a molům vždy otočeny bokem. Osádky mezků ležely u svých strojů a hlídky dávaly pozor na pohyb řeckých galér, pohybujících se mimo dostřel, nebo obrněnou pevnost, která občas - zřejmě kvůli cviku - vyslala přes mola kámen, který neškodně šplouchl do vody. Ale Shef vstával málokdy. V duchu se cele soustředil na úkol. Úkol, jak mu říkalo nějaké vnitřní počítadlo, který byl mnohem důležitější

než obléhání. Nebo aspoň obléhání v tomto stadiu.
Šalomoun stál na dvoře s knihou v ruce, pomalu překládal latinu, kterou četl, větu po větě, do obchodní arabštiny, jíž rozuměla většina posluchačů. Tady se zpráva dělila na tři oddělené proudy. Shef sám překládal Šalomounovu arabštinu do anglo-norštiny, kterou mluvila jeho flota a dvůr, a Thorvin to zapisoval svou runovou abecedou. Křesťanský kněz, jehož někde vyšťoural Šalomoun a jehož zbavil svěcení jeho biskup za nějaký neznámý zločin, zároveň překládal arabštinu do z latiny odvozeného patois, jazyka kopců, jejž někteří nazývali katalánštinou, jiní occitánštinou nebo jazykem Provence, a zapisoval. S obtížemi, jak si často stěžoval, protože ať byl jeho rodný dialekt jakýkoliv, ještě nikdy ho nikdo nezapsal a on se musel neustále rozhodovat, jak to které slovo napíše. "Píše se tak, jak slyšíš," vrčel Thorvin, ale ostatní si ho nevšímali. A jako poslední a s mnohem menšími problémy než ostatní překládal učedník vzdělaného Mojšeho arabštinu do hebrejštiny a vše také zapisoval složitým bezsamohláskovým systémem svého rodného jazyka.
S pěticí mužů seděla Svandís, pozorně poslouchala a komentovala rozvíjející se příběh. Ve stínu na palandě ležel malý Tolman, stále v obvazech a s napuchlýma očima. Nakonec budou z jedné knihy čtyři ve čtyřech různých jazycích, a toho všeho bude dosaženo na různé úrovni schopností.
Sama mistrovská kopie byla podivné dílo, jehož výstřednost způsobovala, že Šalomoun stále častěji zvedal obočí a tahal se za bradu. Začínala jakýmsi úvodem:

Toto jsou slova Ježíše ben Josefa, kdysi mrtvého, jenž se nyní vrátil do života. Nevrátil se do života v duchu, jak tvrdí někteří, vrátil se do života v těle. Neboť co je duch? Někteří říkají, že tělo zabíjí, ale duch dává život. Já vám ale pravím, že tělo nezabíjí, ani duch nedává život, ale duch je život a život je tělo. Neboť kdo může říci, že duch a tělo a život jsou tři různé věci? Protože kdo viděl ducha bez těla? Nebo tělo bez života, ale s duchem? A tak jsou tyto tři věci jedna, ale jedna nejsou tři. Říkám tohle, já, Ježíš ben Josef, jenž byl mrtev, ale nyní jsem naživu...

Přirovnání pokračovala jako neuspořádané blábolení. Ale skrze to blábolení byly stále jasnější, jak překladatelský tým procházel mnoho stránek, jakési úvahy. A úvahy, které naprosto souhlasily s tím, co Shefovi pověděl kacíř Anselm a - i když se neustále zdráhal prozradit to Svandís - s vidinami, které měl sám o ukřižování Krista.
Ať příběh vyprávěl kdokoliv, tvrdil, že sám byl ukřižován, přibit na kříž, kde vypil pohár hořkosti, a opakoval to pořád dokola. Zabili ho a sundali. Znovu ožil a přátelé ho odnesli pryč, od kříže a z jeho domova. Nyní žil na místě, které neznal, a snažil se pochopit to, co se mu stalo. Morálka, již hlásal, byla jakási hořká zášť. Znovu a znovu se zmiňoval o tom či onom, co řekl v dřívějším životě, a pak to popíral, nazýval to hloupostí, bral to zpátky. Občas odpovídal na to, co asi byly jeho vlastní řečnické otázky.

Kdysi jsem řekl: "Kdo z vás, pokud je otec a jeho dítě jej požádá o chléb, by dal dítěti kámen?" Tak jsem se ptal ve své hlouposti a nevěděl jsem, že mnohý otec může dát jen kámen, a mnozí mají chléb, ale dávají jen kameny. Tak to bylo s mým otcem, když jsem ho volal...

Tady Šalomoun při překladu zaváhal, neboť poznal větu, kterou překládal. Domne, domne, quare me tradisti? bylo v knize zapsáno barbarskou latinou. V aramejštině by to však znělo: Eloi, eloi, lema sabachthani, jak stálo v Markově evangeliu. Šalomoun potvrzení nijak nekomentoval, jen ho přeložil co nejklidnějším hlasem.
Bylo však zřejmé, že vypravěč se obrací proti všem otcům, nebo alespoň otcům na nebesích. Trval na tom, že takový otec existuje. Jenže také trval na tom, že takový otec nemůže být dobrý. Kdyby byl dobrý, proč by byl svět takový, jaký je, plný bolesti, strachu, nemocí a utrpení? Kdyby tohle všechno byl důsledek hříchu Adama a Evy, jak vypravěč věděl, že bude znít námitka, copak to není zase tak, že hřeší všichni otcové a matky a trest padá na děti? Jací rodiče by odsoudili své děti k otroctví a smrti? Tomuto otroctví a smrti je nutné uniknout, stálo v kacířské knize. Ale způsob, jak uniknout, nebyl zaplatit cenu ani výkupné, protože otrokář-otec za osvobození žádnou cenu nevezme. Spíš se měl člověk osvobodit sám. A klíčem k tomuto osvobození bylo nevěřit na posmrtný život, nebo aspoň ne v ten, který bude ovládat Bůh z tohoto světa, princeps huius mundi, jak ho vypravěč neustále nazýval. Znamenalo to žít život tak, aby z něj získal co nejvíc potěšení, protože potěšení je darem pravého Boha nikoliv z tohoto světa a nepřítele ďábelského Boha, který vládne tomuto světu poté, co zradil Otce. Znamenalo to nepřivádět do světa další otroky, aby jim Otec mohl vládnout a tyranizovat je, nýbrž ovládat svého ducha a své sémě.
"Co si z toho vybereš?" zeptal se Shef Šalomouna, když se odmlčel, aby mohli písaři přiostřit brky a svlažit si hrdlo.
Šalomoun se zatahal za bradu a pokukoval po Elazarovi, Mojšeho žáku a špehu, jenž Šalomounovi zazlíval, že na město přivolal křesťanský hněv.
"Je to špatně vyprávěné. A o to je to zajímavější."
"Pročpak?"
"Četl jsem vlastní svatou knihu, židovskou tóru. Četl jsem také křesťanská evangelia. A četl jsem korán Muhammadových vyznavačů. Liší se od sebe. Všechny nám říkají věci, které nám jejich autoři možná ani prozradit nechtěli."
Shef na to nic neříkal, nechal Šalomouna dostat se k nevyslovené otázce.
"Korán je prý božím slovem vloženým do úst Muhammada. Mně to spíš připadá jako dílo velkého básníka, člověka s inspirací. Nicméně nám neříká nic, co by nemohl znát - řekněme zcestovalý arabský kupec, který nade vše prahne po náboženském zápalu a konci řeckého hnidopišství."
"Chceš tím říct, že je to práce člověka, a ne boha," ozvala se Svandís a vrhla po Shefovi vítězoslavný pohled.
"A evangelia?" vyptával se Shef.
Šalomoun se usmál. "Ta jsou přinejmenším zmatená. Dokonce i křesťané si všimli, že si v podrobnostech odporují, a

uvádějí to jako důkaz, že musejí být pravdivá. Buď jsou pravá v jistém duchovním slova smyslu, o kterém nakonec nemůžeme diskutovat, protože neexistuje důkaz, nebo pravá jako různé výčty téže události, což je možné. Mně připadá jasné, že byla všechna napsána mnoho let po události, o níž údajně vypovídají, a lidmi, kteří podrobně znali svaté knihy židů. Z toho, co autoři chtěli, aby se stalo, nepoznáte, co se skutečně stalo. A přesto..." Zarazil se s pohledem upřeným na Elazara.
"A přesto musím říct, že mají punc pravdy, byť lidské pravdy. Všechny zřejmě vyprávějí příběh o nepohodlném muži, kazateli, který neříkal, co po něm chtěli. Odmítal odsoudit cizoložství. Odmítal dovolit rozvod. Říkal lidem, aby platili daně. Měl rád nežidy, dokonce i Římany. Posluchači se snažili překroutit to, co řekl, když to ještě říkal. Je to zvláštní příběh a zvláštní příběhy bývají pravdivé."
"Neřekl jsi nic o svých vlastních svatých knihách," poznamenal Shef. Šalomoun se opět podíval na Elazara. Mluvili anglo-norštinou cizinců, jíž Elazar určitě nerozuměl. Přesto měl podezření, uši našpicované, aby zachytil cokoliv, čemu by porozuměl. Tohle musel zformulovat opatrně.
Uctivě se uklonil. "Svaté knihy mé víry jsou slovem božím - a proti tomu neřeknu nic. A přesto je zvláštní, že Bůh občas použije dvě slova. Například v příběhu o našich předcích Adamovi a jeho ženě Evě," - používal, pokud to šlo, anglickou výslovnost jmen - "je jméno boží občas jedna věc a pak jiná. Je to jako - a to říkám sám za sebe - kdyby existoval pisatel, který používal, abych tak řekl, pro Boha výraz metod, jako to občas děláte vy, a jiný dával přednost výrazu dryhten. Jako by ta dvě slova svědčila o dvou pisatelích s různými verzemi téhož příběhu."
"Co by to znamenalo?" chtěl vědět Thorvin.
Šalomoun zdvořile pokrčil rameny. "Je to složitý text."
"Říkal jsi, že všechny tyhle svaté knihy obsahují věci, jež autoři říct nechtěli," tlačil na něj Shef, "a chápu, co tím myslíš. Tak co nám ta, kterou tady máme, říká o tom, co nám chtěl autor utajit?"
"Podle mého názoru," řekl Šalomoun, "je tohle práce někoho, kdo vytrpěl velkou bolest a žal a už nedokáže myslet na nic jiného. Už jsi takové lidi nejspíš potkal."
Shef si vzpomněl na svého bývalého stoupence, kasírovaného berserka Cuthreda, a kývl.
"Nemůžeš čekat, že takoví lidé budou vyprávět jasný příběh. Jsou šílení, a autor tohoto textu byl jistým způsobem blázen. Je ale možné, že zešílel, protože viděl jasně."
"Něco ti o něm povím," ozvala se Svandís s náhlou rozhodností, "a je to něco, co ti troubové v kopcích pochopili špatně. Jako Thierry, který mě unesl, ale neznásilnil."
Všichni se k ní otočili. Ke svému úžasu Shef viděl, jak se Svandís po opálené tváři šíří ruměnec. Nejistě se podívala na Tolmana a pokračovala.
"Když muži leží se ženami - teda aspoň v Norsku, slyšela jsem, že tihle Arabové jsou moudřejší - nemyslí na nic jiného než na to, aby své semeno dostali co nejhlouběji do ní. Existuje ale jiný způsob..."
Shef nevěřícně civěl, netušil, o čem to mluví. A jak to ví.
"Dojit skoro nakonec a pak se - no, stáhnout. Vypustit semeno mimo dělohu. Ženě to vyjde nastejno, vlastně je to lepší, když akt trvá déle. A pro muže je to taky dobré. Nezplodí tak žádné děti, žádné další hladové krky. Škoda, že to nedokáže víc mužů. To by však samozřejmě znamenalo, že by museli myslet i na ženu, což žádný muž nikdy nedělá a soustředí se jen na vlastní potěšení!
Ale právě o tomhle mluví tahle knížka. Muž, který ji napsal, musel něco vědět. Jenže Thierry a Anselm s Richierem, ti si myslí, že musejí nechat ženy být a žít jako mniši! A přesto ta knížka pořád opakuje, že si má člověk užívat. Když vás nepotěší žena - nebo muž - tak kde je tu radost? Muži jsou takoví hlupáci."
Shef si mrzutě a s potěšením všiml, že Thorvin i Šalomoun jsou stejně zmatení jako on. "Takže ta knížka je návod na manželské radosti," poznamenal. "A my si mysleli, že je to ztracené evangelium."
"Proč by to nemohlo být obojí?" štěkla Svandís.

## Kapitola 21

Císař nedoufal, že dobývací žebříky uspějí. Vyzkoušel je prostě proto, že měl spoustu mužů, a člověk nikdy neví, kde má nepřítel slabinu. Beran vypadal praktičtěji. Z dálky na cimbuří rozeznal nezaměnitelnou postavu Branda, bývalého spojence, nikdy přítele. Jeho ztráta ho rozčilovala. Teď nadešel čas k tomu, aby se vážně zamyslel, a na pomoc si zavolal těch několik mužů ze svého vojska, kteří toho byli podle jeho názoru schopní. Patřil k nim Agilulf, jeho zástupce a zkušený válečník. Georgios, řecký admirál s příslovečnou mazaností své rasy. Jáhen Erkenbert, na něhož nejvíce spoléhal. Jakmile spolu vymyslí plán, on ho předá spoustě podřízených velitelů, kteří se podle císařova nezaujatého názoru nehodili k ničemu složitějšímu než velení při útoku či přepadení ze zálohy.
"Ti ve městě nejsou pitomci," zakončil, "a brání se dobře. Taky víme, že je tam jednooký, a kde se objeví on, stávají se divné věci. Takže co uděláme, abychom je zmátli?"
Odpověděl Georgios, mluvil pomalu táborovou latinou. "Slabým místem zůstává přístav," řekl. "Nebudu riskovat své galéry zblízka proti jejich kamenům, zároveň jsme však dokázali, že se neodváží vytáhnout proti plovoucí pevnosti, kterou sestrojil tady moudrý jáhen. Jsem rád, že jsem ji viděl, a podrobně ji popíšu svému císaři, aby ji mohl případně využít. Nicméně ta kamenná mola jsou jen šest stop nad vodou a jsou mnoho stadií dlouhá. Pokud se dostaneme dost blízko, mohli bychom se na ně dostat."
"Hodně malých člunů, ne pár velkých?" navrhl Bruno.
"A radil bych v noci."
"A co řecký oheň? Nemohli bychom ho dostat blíž k molům a spálit obránce, jako jsi to udělal s arabskými galérami?"

zeptal se Agilulf.
Admirál zaváhal. Agilulfovi, který viděl řecký oheň několikrát v akci, zalhat nemohl. Ale v srdci byzantské politiky byla nutnost udržet svou velkou technickou výhodu v tajnosti. Žádný barbar - a mezi ně Řekové počítali i sluhy římského císaře - se nesměl dostat příliš blízko k hubicím či nádržím s palivem. Operátoři byli nejlépe placení muži u floty, včetně admirála, a všichni navíc nechali v Byzanci rukojmí jejich tajemství. Georgios měl pocit, že se na této plavbě hodně naučil, včetně podrobností o římských a severanských strojích. Na oplátku nechtěl dávat nic. Musel však odpovědět.
"Řecký oheň má jistá omezení," hrál o čas. "Na jeho přepravu je potřeba velké lodi. Nemůžu umístit zařízení na obyčejné rybářské čluny. Ani nemůžu riskovat, že jedno získá nepřítel, který, jak říkal císař, se až příliš rád učí věci o nových a cizích strojích. Ale v noci bych se mohl odvážit přiblížit s jednou velkou galérou." S důvěryhodnými muži na palubě, kteří by spálili a zničili důkazy, pokud by snad měly padnout do nesprávných lidí, což však již nedodal.
"Zkusíme to," rozhodl Bruno. "Pozítří v noci bude měsíc jen srpeček. Erkenberte, tak kde je 'Válečný vlk'?"
"Válečný vlk" bylo jméno velkého stroje, jejž navrhl Erkenbert osobně. Během císařova vítězného tažení k Puigpunyent rozbíjel brány jednoho hradu za druhým. Jistým způsobem to nebylo nic víc než obrovská verze prosté balisty, jaké navrhl Shef a které nyní vrhaly kameny na každého obléhatele, který se dostal do blízkosti města Septimánie. Ale "Válečný vlk" nespoléhal jen na sílu slabých lidských svalů, energii získával z obrovského protizávaží, které bylo jeho silou i slabinou zároveň. Umožňovalo vrhání obrovských balvanů, ale trvalo celé věky, než ho osádka vyprázdnila a zase naplnila, vyžadovalo, aby trámy na stroji hodně vážily a byly pevné - trámy, které teprve přiváželi po pobřežní cestě k městu.
"Ještě dva dny odsud," odpověděl Erkenbert.
"A kde ho chceš použít, až dorazí?"
"Nemáme moc na vybranou. Přivezou ho pobřežní cestou od severu. Přes kopce nad městem ho nedostaneme, a kdybychom ho měli naložit na loď, potřebovali bychom jeřáby a kamenné molo sahající až do hloubky. Takže musíme zaútočit na severní městskou bránu. Je to silná, pevná brána, ale jenom dřevěná. Jeden balvan z 'Válečného vlka' ji prorazí."
"Pokud dopadne na správné místo."
"V tom mi důvěřuj," prohlásil Erkenbert rozhodně. "Jsem přece arithmeticus."
Císař kývl. Věděl, že nikdo na světě se v mysl otupujícím úkolu převádění váhy na vzdálenost v číselném systému, který jeho svět podědil po Římanech, nevyzná lépe než mrňavý jáhen.
"Takže pozítří noční útok na přístav," zakončil. "Jestli neuspěje ‚Válečný vlk' jim ráno prorazí severní bránu."
"A když nedokážeme ani to?" chtěl vědět Georgios, vždy ochotný vyvádět dočasné spojence z míry.
Císař se na něj hrozivě podíval. "Jestli neuspějeme, zkusíme to znovu. Dokud nebudu mít v rukou posvátné graduale, které neslo našeho Spasitele, spolu s kopím, které ho zabilo. Ale já chci uspět. Všichni si dobře pamatujte, že tu máme co do činění s chytrými pohany. Dávejte pozor na všechno nové. Čekejte nečekané."
Jeho rádci mlčky přemítali, jak dosáhnout tohoto paradoxu.

o o o

Ti parchanti jsou nějak moc potichu, říkal si v duchu Brand, procházející přístavem, když hledal svého pána. Támhle byl, na dvoře, všichni pořád ještě četli, blábolili, stále něco škrábali na papír a nezajímali se o svět. Počkal, dokud si ho nevšimne Šalomoun a nepřeruší předčítání.
"Nerad ruším," poznamenal ironicky. "Napadlo mě, že se zmíním o oblíhání."
"Probíhá to dobře, ne?" zeptal se Shef.
"Docela dobře. Ale podle mě je čas, abys něco udělal."
"A co?"
"To, v čem jsi nejlepší. Myslel. Teď všechno utichlo. Ale viděl jsem dalekohledem tvého přítele Bruna. Ten se nevzdá. Takže - zcela určitě něco chystají. Nevím co. Ty jsi nejlepší člověk na světě, když přijde na vymýšlení nových věcí. Je čas, aby ses do toho zase dal."
Shef se v duchu pomalu vrátil od zajímavých problémů knihy a došlo mu, co vlastně Brand říkal. Také si nějak mimoděk spočítal, že chvíle oddechu, na niž spoléhal a využíval k tomu, co byl podle něj nejdůležitější a nejnaléhavější úkol, úkol, který dokáže zvládnout jen on sám - že tato chvíle pominula. Kromě toho ho sezení začínalo nudit. A knížka byla skoro hotová.
"Najdi Skaldfinna, ať mě tady vystřídá," nařídil. "Může Thorvinovi překládat, co říká Šalomoun, aby si to zapsal. Tolmane, ty pojď se mnou."
Spolu s kolohnátem Brandem a kulhajícím létajícím klukem za patami vyšel do slunečního světla. Svandís se za nimi mračila. Chtěla si tu divnou knihu poslechnout až do konce. Zároveň se jí nelíbilo, že její milenec dokáže okamžitě obrátit pozornost k něčemu novému. Něčemu bez ní.
"Přivedl jsem dva lidi, měl by sis s nimi promluvit," dodal ještě Brand, když byli venku. "Steffiho a jednoho domorodce."
Shef se nejdřív obrátil na domorodce. Brand ho zavolal. Byl to snědý muž, očividně s arabskými předky. Ve městě bylo stále mnoho nežidů, obchodníků, kteří tu uvízli, když se nečekaně uzavřely cesty.
"Mluvíš arabsky?" zeptal se.
"Ovšem." Lehce ohrnutý nos. Shefova arabština stačila jen na běžnou domluvu, zdaleka se nepodobala čistému jazyku Córdoby či Toleda.
"Jaké jsou zprávy?"

"Křesťanský císař, tvůj nepřítel a nepřítel mého pána amíra, letos v létě zničil mnoho hradeb a pevností. Také zabil mnoho věřících, na celém mořském pobřeží, které ovládali. Chceš vědět, jak to udělal?"
"Zaplatíme ti za to zlatem," odpověděl Shef.
"Stejně bych ti to řekl, jako službu proti nazarénům. Má stroj. Jenom jeden stroj, a ten je mnohem větší než cokoliv, co máte tady. Používá ho k jediné věci. Vrhá balvany proti nepřátelské bráně. Někteří říkají, že potřebuje rovné místo, že může střílet jenom hodně pomalu."
"Viděl jsi ho někdy?"
"Ne, ale mluvil jsem s lidmi, kteří unikli živí, když byly pevnosti dobyté."
Kousek po kousku z něj Shef vytáhl těch pár přesnějších informací, které měl, a uvědomil si použití protiváhy. Nepřítomně muže propustil a již přemýšlel o problémech s otočnou osou, zadržení a uvolnění, a nade vše na hlavní problém všech trakčních strojů, jak ovládnout dostřel. Záviselo to na váze. Musel existovat nějaký způsob, jak ji určit, pokud člověk věděl, kolik váží protiváha a kolik je ve vrhacím vaku, dokázal spočítat, kolik je třeba přidat či ubrat, aby kámen letěl na určenou vzdálenost. Ale trojčlenku Shef vypočítat nedokázal, ani on, ani žádný jiný člověk v jeho říši. Dokonce i spočítat, kolik sudů s vodou je potřeba nebo jaký podíl kořisti patří které lodi nebo člověku, bylo v severské početní soustavě věcí spíš pokusu a omylu. Shef si zoufale přál, aby měl také ve službě nějakého arithmeticum, jako Bruno. Aspoň někoho, kdo by měl vůbec ponětí, co to aritmetika je. Když se bušil pěstí do dlaně, uvědomil si, že Steffi stojí na jedné noze a nervózně ho pozoruje a šilhá při tom.
"Proč tě sem Brand poslal?"
"Přemýšlel jsem. O raketách, které jsme použili z beden. A jak jsem tenkrát skočil z útesu, pamatuješ? Přemýšlel jsem, jaké by to bylo v noci, kdybychom měli rakety připravené k zapálení a vystřelili je z balisty? Mohli bychom tam dát látku, takže by se rozvinula, víš, a padala pomalu, s dírou uprostřed, jak jsme se naučili..."
Steffi ještě chvíli vysvětloval, potom ho Shef poslal najít oddíl a nacvičit připevňování látky.
"Ale hlavně nic nezapalte," varoval ho. "Jenom vymyslete, jak to pořádně otevřít. Opatrně s tím sanytrem, vyrobit další krystaly bude chtít čas."
Když šilhavý propuštěnec odešel, Shef se v duchu vrátil ke stroji s protiváhou, který se již určitě blížil. Zrak mu padl na obvázaného Tolmana. Mládenec byl od chvíle, kdy se probral z dlouhého bezvědomí, zamlklý a zaražený, což nebylo divu, když dva jeho kamarádi zemřeli. Mohli by použít jiného kluka? Ne, nebylo pochyb, že Tolman je nejzkušenější letec, který má největší naději na úspěch. Ale bude nutné ho přesvědčit.
Shef se zatvářil rozumně a přátelsky, čehož se jeho nejbližší rádcové začali děsit, neboť ten výraz ukazoval, že hodlá někoho zneužít.
"No, Tolmane," začal. "Chtěl bys tentokrát zkusit let nad měkkou vodou? Zase bys získal odvahu, co?"
Chlapci se třásly rty a polykal slzy. Tupě, poslušně kývl. Shef ho opatrně poplácal po pohmožděném rameni a odváděl ho. Cestou volal Cwiccu, Osmonda a nejzkušenější osádky k bednám a balistám.

o o o

Stejně jako během dlouhé severské zimy před sedmi lety, i nyní Shef žasl nad rychlostí, s níž se - občas - nápad změnil ve skutečnost. Než den skončil, materiál na nový druh obléhacího stroje byl na místě, včetně těžkého trámu, který bude tvořit vrhací rameno a který bez námitek sundali z kýlu jednoho pobřežního plavidla ještě v loděnici. Taky samozřejmě pomohlo, že nikdo neměl na práci běžné věci. Celé obyvatelstvo Septimánie nemělo co dělat, a když si lidé představili, jak by město vydrancovaly císařovy oddíly, byli ochotní pomáhat s čímkoliv. Na každý úkol bylo nadbytek zkušených tesařů a kovářů, na ceny se nehledělo. Také pomáhalo, že Shefovi zkušení dílovedoucí byli připravení a ochotní, aby muže donutili dělat i věci, které normálně nedělali - když pozoroval, jak Cwicca švihá provazem zpocené dělníky, pracující na železném pásu pro jedno ze šesti velkých kol, která budou obludu po dokončení přesouvat, došlo mu, že jelikož byl kdysi otrokem, zřejmě získal zkušenosti s autoritou.
Jako on sám? napadlo ho. Ne, tuhle myšlenku zahnal. Dělal jen to, co bylo nutné.
Kromě toho nejdůležitější bylo to, co nikdo jiný na světě neměl v takovém množství, a to byla sebedůvěra. Sebedůvěra, že na každý problém, ať se jedná o létání po obloze nebo vrhání velkých kamenů, existuje řešení, stačí jenom vymyslet všechny možné podrobnosti. Cwicca a Osmond a dokonce Steffi, jako jejich nyní nepřítomný kamarád Udd, viděli, jak před nimi padají králové a vojska prchají, a to vše díky strojům. Nic nedělali polovičatě.
A to bylo v pořádku, ale tentokrát, tentokrát by se mohli zmýlit! Shef se pustil do řešení problému, který ho zaměstnával od doby, kdy se čety dělníků pustily do práce. Vesloval po celém přístavu, mumlal si a počítal, mluvil nad hromádkami černých a bílých kamenů, které sbíral a strkal do kapes.
Cwicca odložil provaz a dloubl do jednoho z dělníků. "Začíná se vztekat," zamumlal. "Někdo to odskáče, uvidíš."
"My všichni," zavrčel jeho druh zachmuřeně v odpověď. "Co ho žere?"
"Nevím. Něco moc chytrýho pro takový, jako jsme my."
Žid Šalomoun dokončil překlad a také si všiml, že se cizí král tváří stále navztekaněji. Cizí král, kterého začal mít stále raději, i přes hrůzy, které přinesl do Septimánie, kvůli jeho neustálé zvídavosti. Měl mysl aktivnější než jakýkoliv student talmudu. Avšak v mnoha směrech byl jako dítě.
Byl sice zdvořilejší než Cwiccův druh, přesto položil stejnou otázku. "Něco tě znepokojuje, pane Severu?"
Shef se zamračil, ovládl svůj vztek a přinutil se mluvit klidně. Možná, myslel si, když problém vysloví nahlas, pomůže mu to. A nakonec, jak zjistil již dávno, když nemůžeš vyřešit nějaký problém, zeptej se každého. Někdo to vždycky ví.
"Je to takhle," začal. "Jednou budu potřebovat vědět, jak daleko ta věc dostřelí. S tímhle strojem by to mělo být snazší než s těmi, co se natahují ručně. Protože u nich můžeš říct jenom: 'táhněte víc' nebo 'netahejte tolik' a 'ne tolik' se nedá

spočítat. Ale u tohohle stroje dokážu spočítat všechno! Myslel jsem na to, co se stane, až ho vyzkoušíme. Dejme tomu, že řeknu Cwiccovi, aby vzal deset stolibrových pytlů a dal je do koše, který zatěžuje kratší rameno. A řekněme, že dám kámen, který bude vážit jako tři stolibrové pytle - pokud dokážu najít nějaký, který bude vhodný, cha! - ale dejme tomu, že jsem ho našel. Pak řekněme že deset stolibrových pytlů vymrští tři sta liber na sto kroků. A já potřebuju, aby letěl sto dvacet kroků. Je jasné, že musím přidat do koše větší zátěž. Nebo hodit menší kámen. A oni mají něco, co dokáže obojí. Ale co?"
Nakonec už přidušeně ječel, ale ovládl se a dál mluvil o tom, co mu bzučelo v hlavě jako unavené včely. "Nejsem žádný pitomec, Šalomoune. Sto dvacet je ke stu jako šest ku pěti, ne? Takže musím ostatní věci brát taky šest ku pěti. Nebo je to pět ku šesti? Ne, snížit vrhanou váhu. Snížit tři sta liber jako šest ku pěti. Nebo zvýšit vrhanou pět ku šesti, těch deset stovek liber. A kolikrát je pět v deseti stovkách? Pět v deseti je dvakrát. Takže dvěstěkrát. A pak jich vezmu šest. Á, já na to přijdu, Šalomoune, nakonec na to přijdu. Ale trvá mi to tak dlouho, že i pomalý vůl by brázdu vyoral.
A nakonec to dělám s těmihle kamínky, co mám jako značky, poněvadž zapomínám, co dělám!"
Shef chvíli ječel s upřímným vztekem a hodil hrst oblázků do modré vody přístavu. Jako v odpověď pevnost plující skoro míli daleko za kamennými moly vystřelila kámen, který dopadl do přístavu. Dělníci odvraceli zrak, snažili se tvářit, že si nevšímají toho, co se kolem děje.
"A celou dobu," zakončil Shef, "vím, že to dělám s jednoduchými čísly. Protože ve skutečnosti žádný kámen, který použijeme, nebude vážit jako tři stolibrové pytle. A dostřel budeme muset zvýšit ne o dvacet yardů na sto, ale o sedmnáct na pětadevadesát."
Dřepl si do písku. "Rád bych se od nějakého učeného Římana naučil ten trik s čísly. Vidíš," načmáral do písku V. "Vím, že tohle značí pět." Dodal čárku a získal VI. "Tohle je šest. Nebo na druhé straně," a namaloval IV, "tohle jsou čtyři. Ale jak tohle odpoví na moje otázky, to tedy nevím. Jenom staří Římané byli na tohle umění dost chytří."
Šalomoun se zatahal za bradu a v duchu žasl. Naštěstí tohle neslyšel Mojše. Nebo Elazar. Jejich poznámky o barbarech by byly ještě pichlavější. "Nemyslím," začal opatrně, "nemyslím, že pro odpověď bys měl chodit ke starým Římanům."
Shef vzhlédl a oči se mu leskly. "Chceš říct, že odpověď existuje?"
"No ovšem. Mohli ti to říct v Córdobě, kdyby ses byl zeptal. Ale i zde mnoho mužů zná odpověď, kterou hledáš. Každý kupec, každý astronom. Dokonce i Mujatíja by ti to byl mohl povědět."
"Tak co je to za tajemství?" Shef vyskočil.
"Tajemství?" Šalomoun mluvil anglo-norsky a tímto jazykem už mluvil stejně plynně jako kdokoli ve flotile. Teď přešel do arabštiny. "To tajemství je al-sifr."
"Al-sifr? To znamená prázdný. To znamená nic. Jak nic může být tajemství, děláš si ze mě legraci, ty vousatej...?"
Šalomoun zvedl ruku. "Není to legrace. Ale poslyš, tohle není pro zvídavé oči, vidíš, jak všichni civí. Pojď se mnou na dvůr. Slibuji ti, že než muži zhasnou lampy, bude z tebe větší arithmeticus než všichni Římani dohromady. Ukážu ti vynález al-Chwárizmího Velikého."
Šalomoun odvedl zamlklého krále na zastíněný dvůr.

o o o

Ani ne za hodinu Shef vzhlédl od jemného bílého písku, do kterého si se Šalomounem čmárali. Oko měl vykulené úžasem. Opatrně přejel rukou podnos s pískem a smazal všechny značky až na sloupec deseti znaků, který mu Šalomoun ukázal hned na začátku.
"Zkusíme to znovu," řekl.
"Dobře. Namaluj čáry."
Shef do písku načrtl pět svislých čar, takže měl čtyři sloupce. Nahoře udělal dvě vodorovné čáry a další tři dole.
"Zkusíme vyřešit tvůj problém s dostřelem, jenom se složitějšími čísly, než jsi mi řekl. Dejme tomu, že jsi hodil balvan těžký dvě stě osmdesát liber na sto dvacet yardů, podle tvého počítání šest dvacítek. Ty ho ale potřebuješ hodit na sto čtyřicet yardů. Sedm dvacítek. Závaží jsi použil jedenáct set čtyřicet liber. Teď musíš hmotnost zvýšit v poměru sedm ku šesti. Takže nejdřív musíš vynásobit jedenáct set čtyřicet sedmi a pak vydělit šesti."
Shef kýval, slova "vynásobit" a "vydělit" mu byla cizí, ale myšlenku pochopil.
"Nejdřív," pokračoval Šalomoun, "napiš čísla pro jedenáct čtyřicet na správná místa."
Shef chvíli přemýšlel. Brzy pochopil číselný systém založený na pozici, ale pořád to pro něj nebylo snadné.
"Zkus to nejdřív napsat římskými číslicemi," poradil mu Šalomoun mírně. "Napiš to do písku mimo tabulku. Římané píšou tisíc jako 'M'."
Shef do písku napsal kostrbaté "M" s tečkou. Pak "C" za stovku. Potom známá čtyři "X" za čtyřicet. Už chtěl napsat děravé znamení pro al-sifr, nic, ale stáhl se. Římané by toto číslo nechali jako M.C.XXXX.
"Teď do čela tabulky napiš arabské znaky," pobízel ho Šalomoun. "Jedenáct set čtyřicet nahoru, sedm dolů."
Shef znovu zaváhal. Tohle byla ta těžší část. Sloupec úplně napravo byl pro čísla menší než deset. Na předposlední vodorovnou čáru, která byla pro násobení, napsal roztřesený oblouk "7": násobitele. Úplně nahoře bude násobenec, jak viděl ze svých římských číslic, jeden tisíc, jedno sto a čtyřicet.
Do úplně levého sloupce napsal "1", odpovídající "M". Vedle další jedničku, odpovídající "C". Pak složitější tvar "4" za čtyři "X". A nakonec, do úplně pravého sloupce, sloupce pro deset čísel nižších než deset - deset, ne devět, jak mu dokázal Šalomoun - udělal díru al-sifr.
Teď počítání. První, nejdůležitější věcí bylo, že sedmkrát nula je nula. Tak napiš nulu. Shef, pod dohledem čtyř párů očí, začal pracovat na výpočtu na tabulce s pískem, primitivním předchůdci počítadla. Dlouho nemyslel na nic jiného, byl ztracen v pocitech, které žádný muž jeho rasy ještě nikdy nezažil. Cele ho zaujala čísla. Nakonec, aniž si plně

uvědomoval, jak k tomu došel, překvapeně a s hlubokým uspokojením hleděl na v písku zapsaný výsledek. Sedm tisíc devět set osmdesát. Ještě nikdy takové číslo neviděl - ne proto, že bylo příliš velké, ne, když se celá jeho říše počítala na lány, třicet tisíc na provincii, sto tisíc na bývalé království. Ne proto, že bylo přesné. Čísla přes tisíc se počítala ve dvacítkách nebo desítkách nebo stovkách a polostovkách, ne šestkách, sedmičkách, osmičkách a čtyřkách.
"Teď vyděl sedm tisíc devět set osmdesát šesti," pokračoval Šalomoun tiše. "Udělej si tabulku pro dělení."
Shef srovnal písek a začal další tabulku. Šalomoun ho neustále pobízel a on se umanutě propracovával výpočtem.
"A tak nakonec," prohlásil Šalomoun, "víš, že budeš muset zvýšit vrhací váhu na..."
"Třináct set třicet liber," doplnil Shef.
"Takže ke své původní váze musíš přidat..."
"Dvě stě bez deseti. Sto a devadesát liber. Přesně."
"Ale za dobu, než jsi sebral svou pískovou tabulku a udělal tohle všechno," namítl Skaldfinn, "tvůj nepřítel tě zasypal hromadou kamení. Protože on střílel, zatímco tys čmáral!"
"Ne s novým strojem," pravil Shef. "Tohle všechno bych udělal, zatímco by sundávali zátěž, aby mohli ohnout rameno. Pak bych jim mohl prostě říct, aby dali zpátky zátěž a navíc sto devadesát liber. Kromě toho to vidím jako dalekohled."
"Jako dalekohled?" zeptal se Šalomoun.
"Ano. Vzpomínáš na toho hlupáka Mujatíju? On dokázal vyrobit dalekohled, ukázali mu, jak vyrobit sklo, něco, co by nás nenapadlo ani za tisíc let. Ale jeho nikdy nenapadlo udělat další krok.
Přísahám, že až se vrátíme domů, mí mudrci se dozvědí víc o skle a vidění než Mujatíja nebo jeho pán. Protože oni si neodpočinou, dokud na to nepřijdou! Ten výpočet, cos mi ukázal, bych se já sám taky nikdy nenaučil. Ale když to teď umím, vidím, jak by se to dalo urychlit, hodně urychlit. Ta písková tabulka - tu nepotřebuješ, ani ty moje kamínky. Používám je, poněvadž v tom nemám praxi. Kdybych měl, tak bych je mohl dát na drát a nosit je s sebou, jako harfu. Nebo bych to zvládl bez sloupečků. Nápady přicházejí těžko, ale snadno se vylepšují. Já tohle ještě vylepším. Vylepším to, až - jakže se jmenoval, Šalomoune? Al-Chwárizmí? - až to ani al-Chwárizmí sám nepozná. A využiju to u dalších strojů! Tohle je kovadlina pro kovářské řemeslo, na němž Cesta dokáže vykovat celý svět! Není to tak, Thorvine? Skaldfinne?"
Šalomoun zarytě mlčel a tahal se za bradu, aby se uklidnil. Zapomněl na zuřivost severského ducha a jednookého krále zvlášť. Bylo moudré prozradit mu vše? Teď už bylo pozdě brát to zpátky.

## Kapitola 22

Dimitrios, vrchní siphonistos řecké floty, poslouchal rozkazy svého admirála s pochybami a strachem. Rozkazy byly samozřejmě vysloveny s velkou opatrností, něco mezi návrhem a prosbou. Siphonistoi byli téměř zákon jen sám pro sebe, strážci největší byzantské zbraně, a podle svého názoru byli nakonec přinejmenším stejně důležití jako císaři, natož admirálové. Dimitrios, pokud by se rozhodl, mohl nadělat jmění a žít jako pán kdekoliv v civilizovaném světě, v Bagdádě, Córdobě nebo Římě, kdyby prostě prodal informace, které měl v hlavě. Žena, milenka, sedm dětí a dva tisíce zlatých hyperperů v byzantských bankách byly zástavou jeho věrnosti. Ale v každém případě celé město vědělo, že žádný siphonistos by nikdy nedosáhl mistrovství ve svém oboru, kdyby existovaly sebemenší pochyby o jeho věrnosti k církvi a císaři: věrnosti ze zásady, ne z donucení.
Tato věrnost vyvolávala Dimitriovy pochyby. Jeden z největších příkazů bylo uchránit tajemství ohně. Lepší prohrát bitvu a zařízení zničit, jak mu nesčetněkrát opakovali, než riskovat zajetí pro čistě dočasné vítězství - všechna vítězství byla pro sužované byzantské císařství již dlouho jen dočasná. Teď po něm admirál chtěl, aby riskoval loď a zařízení u břehu v pochybné bitvě s židy a cizími pohany. Dimitrios byl udatný muž, který riskoval, že ho ke dnu pošlou podivné, stroji vrhané kameny. Riskovat oheň a tajemství však bylo něco zhola jiného.
"Malé čluny půjdou první," opakoval Georgios podbízivě. "A jenom pokud se jim podaří prorazit, použijeme tvou galéru."
"K čemu?"
"Když se jim podaří prorazit, mohl by ses dostat do přístavu a spálit naráz všechny lodě, co vrhají kameny."
"Cestou tam nás potopí."
"Bude černá noc a jenom sto yardů k nejbližší lodi. Pak můžeš vždycky držet nepřátelskou loď mezi sebou a jejich stroji, dokud nebudeš dost blízko, abys do nich mohl napumpovat oheň."
Dimitrios se zamyslel. Potopení galéry a pobití jeho mužů v nerozhodné bitvě před pár týdny ho rozzuřilo. Byl to čin vzdoru, kdy se poprvé za celou svou službu cítil bezmocný. Bude mu potěšením pomstít tu hanbu tím, že spálí všechny nepřátelské lodě, jak si také všichni nepřátelé Byzance zasloužili. Ukázat těm uctívačům ďábla moc Boha a jeho patriarchy. A zblízka a potmě, to byly správné podmínky, jak zbraň použít.
"Co když neprorazí?"
"Mohl bys přirazit k tomu kamennému molu a spálit všechny obránce. Tak bys měl molo mezi sebou a vrhači kamenů v přístavu. Vyčistíš molo a potmě znovu odrazíš na moře."
Dimitrios přemýšlel. Bylo zde jisté riziko, to chápal, ale snad ospravedlnitelné. Samozřejmě provede vlastní ochranná opatření, o čemž admirál jistě věděl. U ohnivých nádrží budou stát muži a ve vodě budou čekat čluny, aby ho s posádkou naložily, kdyby museli opustit loď. To nebylo nutné opakovat.
Když admirál viděl, že váhá, dodal poslední dávku lichotek, aby svého údajného podřízeného získal. "Samozřejmě víme, že nejdůležitější v celé naší flotě jsi ty. Ty a to, co umíš. To se neodvážíme riskovat se žádnými barbary. Já sám budu se záchrannými čluny, abych ti přispěl na pomoc, kdyby se stalo něco nepředvídaného."

Dimitrios se usmál, dost nevesele. Co admirál říkal, byla pravda. Jenže on neměl ani ponětí, jak moc. Dimitrios sám znal celý proces výroby řeckého ohně od základů k hubici, jak říkali siphonistoi. Přeplul Černé moře až do dalekého Tmutorakánu, kde ze země prýštily barevné oleje. Viděl to v zimě, kdy byl olej řídký a čistý, i v parném létě, kdy tekl jako močůvka ze špatného hospodářství. Věděl, jak ho sbírat i uskladnit. On sám potahoval měděné nádrže drahocenným cínem, aby zajistil, že neunikne ani kapka. Celé své vybavení vyrobil vlastníma rukama, nádrže, klapky, pánve a měchy, pumpu a hubici. Pořád dokola pod vedením starých mistrů zapaloval oheň, pumpoval vzduch a sledoval letící plamen. Třikrát ho mistři přiměli pumpovat až za hranice bezpečnosti, přičemž používali menší, stará zařízení a odsouzené zločince k pumpování, aby slyšel sílící pronikavé syčení niglaros, hvízdání přetlaku, kdy byla klapka otevřená, aby vyzkoušela páru. Se zájmem si prohlížel těla odsouzenců, aby viděl, jaký na ně mělo účinek roztržení nádrže. Nikdo nikdy nepřežil a Dimitrios si myslel, že si špatně zvolili, když přijali práci siphonistoi, místo jisté, ale méně bolestivé smrti na popravišti. Velmi dobře věděl o každém problému celého procesu, o kolik snazší je udělat něco špatně než správně. Věděl, že bez něj by pouhé znalosti nestačily. Právě jeho zkušenosti byly podstatné. Dobrá, aspoň že to admirál uznává. "Pokud budou vhodná bezpečnostní opatření, tak souhlasím," pravil.
Admirál se s úlevou posadil. I když věděl, jak málo poslušné jsou jeho oddíly siphonistoi, jen nerad by to vysvětloval římskému císaři, muži, jemuž by co nejdřív měli poslat zkušeného byzantského doktora, aby zajistil, že sní něco, co mu neudělá dobře.
"Ať je jedna loď za soumraku připravená k vyplutí," řekl. "Vezmi mou vlastní Carbonopsinu."
Černooká kráska, pomyslel si Dimitrios. Škoda, že v dalekých cizích zemích žádné takové nejsou. Jen hubené Maurky a ošklivé Gótky s bledou kůží a bezbarvýma očima. Ošklivé stejně jako odpudiví Němci, jejich spojenci, i když oni trvali na tom, že jejich barbarští nepřátelé jsou ještě bledší, mohutnější a mají větší nohy. Všechny by rozhodně měli vymést z Vnitřního moře, aby se moře Středu světa znovu stalo rybníkem pro Řeky a křesťany. Dimitrios vstal, krátce se uklonil a odešel se připravit.

o o o

První znamení útoku z moře přišlo, když se oddíl městských gardistů na hlídce dostal k delšímu molu a uviděl ve tmě slabé postavy. Muži chvíli jen stáli a civěli s otevřenou pusou, aby se ujistili, a pak spustili poplach, troubili na beraní rohy. Tou dobou se už šedesát rybářských člunů, podle Brunova příkazu, dostalo na pár yardů od kamenné hradby a muži rozhoupávali hákovací kotvice a jiní zvedali krátké žebříky, které jim pro šest stop vysoké molo budou stačit. Strážní napjali krátké luky, které všichni nosili, a začali střílet do cílů, co k nim mířily. Potom, když první kotvice zacinkaly na kamení, si uvědomili, že jsou na dlouhém molu sami a každou chvíli je odříznou. Přestali střílet a rozběhli se do bezpečí přístavu. Cestou je srážely oštěpy a šípy létající ze tmy. Brunova první vlna se dostala na molo téměř bez odporu. Muži se okamžitě rozdělili do dvou skupin, jedna zahnula k moři s kladivy, pilami a dláty, aby mohla odsekat uzávěru a otevřela přístav pro posily a ohnivou loď, druhá zahnula napravo a hrnula se k pevnině ve snaze dostat se tam a udržet se dřív, než přijdou ostatní a dobydou buď otevřený přístav, nebo, což bylo pro obránce stejně nebezpečné, aby zabrali kus hlavní hradby a umožnili její ztečení.
Beraní rohy ale splnily svůj úkol. Po molu sice mohla pochodovat jen dvacítka mužů a navíc je nic nekrylo před nepředvídatelnou střelbou z balist plovoucí pevnosti, ale mnoho dalších stálo na stráži či spalo vedle na zranitelných místech, kde se mola spojovala s břehem. Útočníci ženoucí se na břeh, nesení vzrušením z toho, jak snadno se sem dostali, se střetli s deštěm šípů nablízko a za ním čekala pevná hradba oštěpů a štítů. Lehce vyzbrojené odvedence z jihu, muže, které Bruno ze zvyku posílal první, poněvadž byli nejvíc postradatelní, srážely k zemi i mrňavé šípy na deset yardů. Ti, kteří se dostali dál, se střetli s disciplinovanou řadou za barikádou. Přeživší si začali pomalu uvědomovat, že tlak kamarádů zezadu povoluje, a brzy byl pryč docela. Jelikož si nebyli jistí proč, ani jestli je někdo nezabije zezadu ze tmy, začali ustupovat, nejdřív krok za krokem za štíty, pak, jak šípy zasahovaly nechráněné nohy a boky, obraceli se a utíkali se pod ochranu tmy.
Shef se probral ze spánku při prvním zaznění rohů. V horku spal nahý, tak popadl tuniku a boty, ve chvilce si je natáhl a vyrazil ke dveřím. Svandís tam byla dřív, také nahá, ale stála mu v cestě. Dokonce i v nejčernější tmě za okenicemi Shef cítil, jak se mračí, slyšel ostří v jejím hlase.
"Neutíkej jako pitomec! Osnář, přilba, zbraně! K čemu jim budeš, když tě srazí první zbloudilý kámen z praku?"
Shef zaváhal, svářely se v něm protichůdné pocity, ale Svandís pokračovala. "Já jsem dítě válečníků, ty ale ne. Je lepší být připravený a pomalý než rychlý a mrtvý. Můj otec by ti to řekl. Kdo vyhrál bitvu, kde jsem tě viděla poprvé? Ty, nebo on?"
No, on ne, řekl si Shef. Ale nemělo smysl se hádat, rychlejší bylo poslechnout než se s ní prát. Sebral kroužkovou košili, visící na háku, a strčil ruce do těžkých rukávů. Svandís mu ji přetáhla přes hlavu a zapnula těžké kožené řemeny. Rozhodně byla pravda, že je dítětem válečníků. Shef se otočil a objal ji, přitiskl jí prsa na tvrdé železné kroužky.
"Jestli přežijeme, tak až se vrátíme domů, udělám tě svou královnou," slíbil.
Vrazila mu facku. "Teď na to není čas. Přilbu. Štít. Vezmi si ten švédský meč a zkus to přežít."
Vystrkala Shefa na nádvoří. Slyšel za sebou, jak se prohrabuje svými šaty. Věděl, že ať se bude bojovat kdekoliv, ona se tam určitě objeví. Rozběhl se s třiceti librami dřeva a železa k velitelství, kde určitě najde Branda. Od vody se neslo řinčení kovu, válečný pokřik a křik zraněných. Takže přišli od moře.
Když Shef dofuněl, uviděl Branda uprostřed oddílu Vikingů se svým obrovským bratrancem Skyrrem po boku. Byli skoro stejně velcí. Brand zřejmě nikam nespěchal, ani nebyl polekaný, a klidně počítal své muže.
"Přistáli u mola," poznamenal. "Nenapadlo mě, že to udělají. Pokud nás tím chtějí naštvat, tak to musejí udělat rychle."
Shef v bezprostředním hluku bitvy zachytil ještě jiné zvuky, již utichaly. Jako v kovárně, zvonění kovu o kov, sekery o

dřevo.
"Co se děje na druhém konci?"
"Snaží se prosekat závorou. A právě to my nechceme. Budeme je muset dostat pryč. Tak jo, hoši, máte zavázané boty? Půjdeme tam a zaženeme ty křesťany zpátky do vody. Ty zůstaň tady," nakázal Shefovi. "Sežeň nějaké kuše a ať balisty střílejí po nepříteli, ne po nás. Bylo by to jednodušší, kdybychom viděli, co se děje."
Vikingové, bylo jich asi čtyřicet, se vydali do přístavu k místu střetu, jejich okované boty dusaly o kámen. V přístavu hořelo několik luceren a vrhalo matné světlo na vodu. Když se mu přizpůsobil zrak, Shef viděl, jak se nepřítel řadí k druhému útoku. A na lodích v přístavu se rovněž něco dělo, slyšel vrzání lan a velitele střelců křičet rozkazy. Pokud se císařovi muži nedostanou z mola v pár minutách, smetou je kameny z balist. Ale dělo se tu něco hrozivého, byly slyšet drsné hlasy vydávající rozkazy, řinčení a zvonění kovu, slabé světlo luceren se odráželo od kovových hrotů a kruhů. Zuřivý jásot, a kovová stěna se vrhla kupředu, hroty oštěpů byly v řadě.
"Odvolej své muže," pravil Brand beze spěchu veliteli městské hlídky. "Myslím, že teď je to naše věc."
Lehce vyzbrojení gardisté proklouzli dozadu a Vikingové vykročili, vytvořili obvyklý tupý klín. Narychlo nasypanou barikádu na konci mola smetl první útok a nyní neposkytovala žádný úkryt. Řada Lanzenbrüder, vybraných mužů, obrněných od hlavy k patě, dusajících vstříc vikinskému klínu, byla stejně těžce ozbrojená, a pro jednou se jim nepřítel rovnal velikostí i silou. Ani jedna strana nevěděla nic o porážce, obě věřily ve svou schopnost rozbít cokoliv, co se jim postaví do cesty.
Shef stál za vikinskou formací, deset mužů vedle sebe, ale jenom čtyři řady, a slyšel nárazy, jak se setkaly štíty, zvonění oštěpů a seker, narážejících na dřevo či železo. Vzápětí, k jeho překvapení a hrůze, muž před ním ucouvl a málem ho srazila k zemi vlastní ustupující fronta. Uslyšel Brandův dunivý hlas, když na své muže volal, aby vydrželi. Vikingové že ustupují? pomyslel si. Couvali jako kdysi Angličané, jako v den, kdy jsem s nevlastním otcem bojoval proti vlastnímu a jeho muži na křižovatce v Norfolku. Ten den jsem utíkal. Ale tenkrát jsem byl nikdo, skoro otrok. Teď jsem král, mám zlato na pažích a meč ze švédské oceli, který vyrobil můj vlastní zbrojíř.
A přesto jsem na to zvyklý ještě méně než chudák Karli. Řada se srovnala, už neustupovala. Zepředu se ozýval nepřetržitý rachot kovu. Obě strany po sobě sekaly, spíš než by se snažily tu druhou dostat na zem. Shef vrátil meč do pochvy, náhle se otočil a rozběhl se podél kraje vody, hledaje něco, co by zvrátilo příliv.
Němečtí mniši-válečníci napochodovali k vikinské frontě a tam zkoušeli stejnou taktiku, která zničila každé arabské vojsko, s kterým se zatím střetli. Štít v jedné ruce, zkrácený oštěp v druhé. Nevšímat si muže před sebou a bodnout muže napravo, když se napřáhne zbraní. Bodnout napravo, ohnat se štítem doleva a dupnout nohou dopředu. Když jde protivník k zemi, pošlapat ho a spolehnout se na muže vzadu, že zajistí, aby nebodl zespodu. Tato taktika chvíli fungovala.
Ale muži, jimž nyní čelili, nebyli oblečení v bavlně či lněném plátně. Pár oštěpů zasáhlo podpažní jamku, ale víc se jich odrazilo od kovu, odstrčila je svalnatá ramena. Rány štítem nedokázaly srazit těžké chlapy. Někteří couvli, přehmátli na sekeře nebo meči, sekali do rukou či přileb. Jiní si všimli výpadu zprava a odrazili ho svou zbraní, načež bodli po nechráněné straně nepřítele. Brand o krok couvl, k vlastnímu úžasu a vzteku, a zaťal sekeru "Bojový troll" do krku a plece, rozšířil mezeru bodnutím masivním štítem, pronikl do německých řad a na špici klínu sekal na obě strany. Jeho bratranec Styrr sekl zespodu a srazil protivníka k zemi, načež mu dupnutím rozdrtil dýchací trubici a zařadil se vedle svého bratrance. Němci začali házet oštěpy, tasili meče a vzduch byl plný míhající se oceli, jak sekali do hlav a lipových štítů.
Když Agilulf, který to sledoval zpovzdálí, poznal obrovského Branda, našpulil rty. Ten velký parchant od Braethraborgu, řekl si v duchu. Syn mořského trolla. Povídalo se o něm, že ztratil odvahu. Zřejmě ji zase sebral. Někdo ho bude muset vyřídit, než sebere odvahu nám, a nejspíš to budu muset být já. Zřejmě jich není moc. Protlačil se mezi svými muži, ohánějící se za zády kamarádů štíty ve snaze získat pozici.
Když Shef klusal temnotou, všiml si, že se k němu stahují známé postavy. Malí muži s kovovými klobouky z jeho vlastních dílen. Angličané s připravenými kušemi přibíhali odevšad. Shef se zastavil a ohlédl se na stěží viditelnou skrumáž na konci mola, míhající se zbraně, zvedající se a dopadající na uhýbající těla.
"Chci, abyste je začali střílet," řekl.
"Nevidíme, na koho střílíme," ozvalo se ze tmy. "Není vůbec vidět."
Když Shef zaváhal, celý přístav náhle ozářilo světlo, jasně bílé světlo jako v poledne v létě. Boj na chvíli ustal, muži mhouřili oči a dělníci pracující na zátarasu se zarazili, chycení jako králíci ve světle pochodní. Shef vzhlédl a uviděl, jak se z oblohy snáší světlo zavěšené na kusu plachty.

o o o

Steffi, jehož pán propustil, aby problém s raketami vyřešil sám, strávil odpoledne s dělníky a snažil se přijít na to, jak hodit raketu, aby se sama snášela pomalu dolů, a potom ji zapálit. Dvě hodiny pokusů vyřešily první problém: nebylo to snadné, protože cokoliv, co bylo vystřeleno z praku, se před dopadem prudce otáčelo. Svazky prutů, které připravil, se úplně zapletly do vaku, na dalším se plachta otevřela, jakmile byly uvolněny, takže spadly na zem o dvacet yardů dál. Nakonec přišli na to, jak složit látku pod kulatý svazek, takže letěl rovně, chytil vzduch teprve na vrcholku dráhy a pomalu se snášel dolů.
Zapálit je bylo něco jiného, ale Steffi nesměl experimentovat s opravdovými raketami ze strachu, že to nepřítel uvidí. Když přišel útok, Steffi stál u jednoho z mnoha trakčních strojů rozestavěných v přístavu a na hradbách, čekajících na příležitost ke střelbě. Ve chvilce naložil první dávku sanytrem napuštěných svazků, které připravil, zapálil krátkou šňůru, již vymyslel, rukama zastavil houpající se vak a dal rozkaz k palbě. Střela vyletěla nad přístav, s hořící zápalnou

šňůrou, a pomalu spadla do vody. I další. Třetí, jíž nelítostně zkrátil šňůru, zhasla.
"Tohle není k ničemu," zavolal jeden z jeho lidí. "Začněme na ty čluny házet kamení. I když nic nevidíme, mohli bychom něco trefit."
Steffi si ho nevšímal a v duchu horečnatě přemýšlel, jako každý neúspěšný vynálezce. "Připravit," nařídil. Strčil do vaku další svazek, nechal být zbytečnou šňůru a místo toho popadl jednou rukou pochodeň, strčil ji do hořlavého svazku a druhou stáhl vak.

Jakmile vzplál oheň, vykřikl: "Táhnout," a když jeho tým zabral, pustil vak. Raketa letěla jako kometa a za ní se nesly jiskry. Jeho muži zírali, čekali, až chytí i plachta či kdy raketa zhasne. Na vrcholku oblouku se však zřejmě ustálila, sesula se pod plátěnou oporu a pomaloučku se snášela dolů. Ze svého výhodného místa náhle viděli všechno jasně: bojující muže na molu, oddíl na konci mola u zátarasu, čluny přichycené u vnější hradby.
Velkou galéru pod vesly, zdržující se jen asi padesát yardů od vstupu do přístavu, uprostřed stoupá kouř a praská plamen, kolem něhož se pohybují lidé.
Muži zaječeli a ukazovali na galéru, snažili se zamířit a vystřelit. Steffi na ně zařval a připravil novou raketu. "Budem je házet dál," štěkl, "páč jsme jediný, kdo to umí. Ať kameny střílejí ostatní."
Vrazil na místo další raketu a nevšímal si bolesti z již popálených prstů.

o o o

Když Shef viděl, jak se raketa snáší dolů, a vzpomněl si na to, co prve ledabyle prohodil ke Steffimu, uklidnil se. Odmlčel se, začal dýchat zhluboka a mluvit pomalu, aby kolem sebe šířil klid a rozhodnost.
"Trimmo," řekl, když poznal jednoho z mužů. "Vezmi si dvacet chlapů, nalož je do člunů a doveslujte tam, kde se bojuje. Pak opatrně střílejte do zadních řad Němců. Ne do předních, jasné? Jinak byste mohli zasáhnout i naše. Vidíte támhle Branda a Styrra? Ať je určitě nezasáhnete. Jakmile začnou Němci ustupovat, vykliďte molo. Dejte si načas a držte se z dostřelu jejich luků. Tak do toho.
Vy ostatní, počkejte. Kolik člunů zbývá? Dobrá, naložte je. Nyní zajeďte k našim lodím v přístavu, ke všem dvoustěžníkům, dva z vás na každý. Ať osádky mezků sundají ty chlapy kolem zátarasu. Ale Fafnisbane nechte mně!"
Rozhlédl se, náhle byl sám. Hloupost! Měl si tu jednoho muže nechat. Všechny čluny byly pryč a...
Náhle se zezadu vynořila Svandís. Podívala se na světlo a pak kolem sebe, jak se snažila přijít na to, co se děje. Najít šaty jí trvalo déle, než čekal. Nebo se všechno událo rychleji, než si myslel. Ukázala na bojující na molu, zachmuřený zápas, měnící se v klasickou bitvu, hra mečů nad lipovým dřevem, o níž se zpívaly písně.
"Tam," křikla, "tam, proč se držíš zpátky, synu děvky a kmána, postav se dopředu jako můj otec, jako mořský král..."
Shef se k ní otočil zády. "Rozvaž mi tkaničky."
Rázný tón zřejmě fungoval, cítil, jak ho tahá za uzly, které teprve nedávno zavázala, nicméně ho zasypávala dalšími urážkami, že je zbabělec, zběh, číhá ve tmě, využívá lepší muže. Nevěnoval jí pozornost. Když osníř spadl, pustil meč, odhodil přílbu, rozběhl se a skočil z přístavní hráze.
Na obloze stále svítila světla. Když při plavání vzhlédl, viděl ve vzduchu dvě naráz, jedno téměř na hladině, druhé výš. Několikrát zabral v teplé vodě a už se držel kotevního lana Fafnisbane a vytahoval se nahoru. Kdosi na něj zůstal zírat, pak ho poznal a vytáhl ho na palubu.
"Kolik mužů je na palubě, Ordlafe? Dost k veslům? Ne? Dost k plachtám? Tak do toho. Odřízni lano. Zamiřte k ústí přístavu."
"Ale zátaras je zavřený, pane."
"Ne, už není." Shef ukázal na moře. Právě když do vody kolem nich dopadly první kameny z mezků či neškodně přeletěly, muži na konci mola se drali zpátky. Rozbili železný kruh, který držel řetěz a kmeny u kamene, nebo možná přeřezali trámy. Každopádně zátaras odstranili a volný konec již plaval ve vodě. Přístav byl otevřený. A bylo tam ještě něco, za přístavní hrází. Pohyb Shefovi prozradil, že to jsou vesla, spouštějící se ze zvednuté polohy, k veslování.
Galéra, mířila sem. A s galérou oheň.
Fafnisbane se pohyboval, ve slabém nočním vánku klouzal vodou. Až příliš pomalu, a přídí k neviditelné hrozbě na moři. Přídí, kam mezek nemohl střílet. Za deset vteřin Shef poznal, že by mohl skončit spálený jako Sumarrfugl. Vzpomínal si na pocit, jak se mu pod rukama rozpadala spálená kůže, když zabodl dýku. Nejasně zaregistroval, jak kdesi nízko nad vodou zadrnčela kuše, náraz šipky do masa a zbroje, všiml si, že přímo nad nimi vzplálo další světlo. Nevěnoval tomu pozornost. Stále tiše promluvil k Ordlafovi: "Zahni na pravobok. Ať přední mezek míří na vjezd do přístavu. Budeme mít možná jen jednu šanci."
Přes řinčení oceli a válečný pokřik Shef rozeznal další zvuk. Podivný řev, známý, ale nečekaný. Zprvu si nemohl vzpomenout, co by to mohlo být. Ordlaf to uslyšel taky.
"Co je to?" zavolal. "Co tam ti ďáblové dělají? Je to to zvíře, které zkrotili, nebo kouzelný vítr z Helu? Nebo je to zvuk otáčejícího se větrného mlýna?"
Shef se usmál, jak si vzpomněl. "Žádné zvíře, vítr ani mlýn," křikl v odpověď. "To řvou velké měchy. Ale neslyším tady žádné kladivo."

o o o

O sto yardů dál siphonistos Dimitrios zachytil signál od mužů, kteří odstraňovali zátaras. Bílá vlajka, jíž někdo zuřivě mával sem a tam, ve tmě jen tak tak viditelná. Kývl na řeckého kapitána. Vesla se sklopila a galéra vyrazila ke kořisti. A

pak se na obloze objevilo světlo a všude bylo jasno jako ve dne. Veslaři se zarazili a kapitán se otočil pro další příkazy, když je teď nechránila temnota.
Jenže Dimitrios již dal příkaz mužům u měchů. Zabírali s chutí a s tím se rozhořel len pod měděnou nádrží. Dimitriův první pomocník zatlačil na píst a pohyboval jím stále rychleji, přičemž si počítal: "...sedm osm..."
Počítání se Dimitriovi zahryzlo do mysli, velmi dobře znal nebezpečí své zbraně. Jestli tlak příliš zesílí, nádrž vybuchne a on také shoří jako chudáci odsouzení zločinci. Kdyby přestali, když už jednou začali, ztratil by cit pro teplotu a tlak. Pokud ale budou pokračovat proti balistám, jejichž osádky se již mají na pozoru a jsou připravené, v tomto ďábelském světle... Dlouhá štíhlá galéra stále plula k přístavu, vesla se zvedala k dalšímu záběru, odstraněná závora se téměř dotýkala jejich klounu...
Každou chvíli by je mohli potopit. Nebo se dostat na palubu. Zatímco váhal, z měděné kupole, u níž jeho muži pumpovali, se ozval slabý hvizd a neustále sílil. Niglaros oznamující nebezpečí. Dimitriova odvaha, která již tak dostávala zabrat díky světlům na obloze a hrozivým ústím přístavu, dosáhla hranice.
"Obrat na pravobok," zaječel hystericky. "Pravobok! Obraťte podél stěny! Nejezděte do přístavu!"
Křik a bič, dopadající dokonce i na ramena placených a rozmazlovaných řeckých veslařů. Vesla na pravoboku zabrala dopředu a na levoboku zpětně. Galéra rychle klouzala podél kamenné zdi vně přístavu a vesla na pravoboku byla vysoko zvednutá, aby se nezlámala. Dimitrios viděl, jak se k němu obracejí vyděšené obličeje jen deset stop daleko. Ti, kteří přežili první útok, se tvářili, že chtějí skočit. Právě když se na ně podíval, skupinu to srazilo, padali do moře ve změti zpřelámaných žeber a kostí: jedna barbarská balista se trefila.
Nízká galéra byla za kamennou zdí v bezpečí. A tam, vepředu, nyní jen asi padesát yardů daleko, Dimitrios uviděl cíl. Bojující muže, muže ve zbroji zápolící na konci mola. Mohl doveslovat na konec a v poslední chvíli, až začne být příliš mělko, odbočit a vyslat oheň. Právě včas, než bude tlak příliš velký. Hvizd zesílil do pronikavého kvílení, koutkem oka viděl, jak dva pumpující muži couvají od držadel a osádka u měchů k němu ustrašeně vzhlíží. Všichni jen čekali, až kupole praskne a na ně se vyleje oheň.

Ale Dimitrios byl přece mistr. Znal sílu trubek, které vlastníma rukama spojoval. Otočil lesklou mosaznou hubici a přisunul zapálenou lampu do střelecké pozice. Spálí své muže zároveň s nepřítelem, ale byla to dobrá taktika, a navíc to byli Římané, Němci, kacíři a rozkolníci. Okusí tak věčný oheň, na němž se budou stejně smažit. Vztekle se usmál.

o o o

Těsně za ním se z přístavu vysunula příď Fafnisbane. Shef si vylezl na vršek dračí hlavy, aby viděl, co se děje ve chvíli, kdy se jeho loď dostane za molo. Viděl zvednutá vesla a pochopil, že se galéra otáčí. Zamrazilo ho, ptal se sám sebe, zda můžou oheň otočit proti němu, ale pak to s chladnou logikou překonal. Oheň spálí všechno, dokonce i řecké lodě. Nemohli ho použít dozadu přes vlastní záď. Kolem něj létaly z mola šípy, ale on si jich nevšímal, pozornost upíral na cíl. A támhle byl, zádí k nim, a zhruba uprostřed, u podivné rudozlaté kupole, byla vidět jasná záře. Za lodí se neslo pronikavé hvízdání. Chystali se vystřelit. A na dohled byl Brand, to Shef věděl. Copak ten mezek nebude nikdy připravený? Osmond velel, krčil se za strojem a otáčel konec...
Zvedl ruku na znamení, že je zaměřeno.
"Pal!" zařval Shef.
Trhnutí za šňůru, prudké zhoupnutí a náraz ramene, rychlejší, než dokázalo oko sledovat, ještě rychlejší švihnutí vaku, letícího dřív, než se loď stačila otřást po nárazu na polstrované příčné břevno. Shef viděl, jak kámen stoupá a klesá... Ne, příliš blízko. Kámen minul oblou záď galéry, kde by roztříštil zábradlí a žebra a otevřel celou loď jako vykuchaného slanečka. Místo toho Shef, zpola oslepený, zachytil jen obraz tmavé čáry letící přímo na tajuplnou rudozlatou kupoli ve chvíli, kdy ejakulovala proud jasného ohně, jako dech samotného Fafniho.
A pak hořelo všechno, oheň vybuchl se zaduněním, které Shefa o padesát yardů dál udeřilo do prsou. Byl oslepený, takže nic neviděl, a nic z toho, co viděl předtím, mu nedávalo smysl. Pak si uvědomil, že ta hořící masa je obracející se loď, pochodně ve vodě jsou hořící muži a hluk je zmučený křik.
Vrhl se na palubu. Steffi na břehu, s bolavýma rukama, viděl Fafnisbane, ozářeného a na dohled nepřátelské mořské pevnosti se všemi praky, odhodil pochodeň a jen se díval, jak jeho poslední raketa padá do moře a zhasíná. Na přístav se opět snesla temnota, i na přístavní hráz, kde zmatení bojovníci couvali s otevřenou pusou a ozařovala je jen hořící galéra. Shef zadrhnutým hlasem zavolal na Ordlafa, aby otočil loď a zamířil zpátky.
A ze svého výhodného místa na kopci dlouhé půl míle daleko císař Bruno pochopil, že jeho útok selhal, byť nevěděl v čem. Obrátil se na Erkenberta.
"Agilulf je pryč a Řekové nás nechali na holičkách. Teď je to na tobě."
"Na mně a na 'Válečném vlkovi'," opáčil císařův arithmeticus.

## Kapitola 23

Shef se díval z vysoké hradby otočené k moři do modrých vod pod sebou. Byl tam vrak řecké galéry, viděl jeho obrys deset, možná dvacet stop pod hladinou a stejně daleko od kamenného mola. Byl si jistý, že by tam dokázal doplavat a zjistit, co zbylo po ohni a výbuchu, možná přivázat provazy a vytáhnout zbytky kovu na světlo boží. Plovoucí pevnost byla stále na místě a stále občas pomstychtivě vystřelila kámen na cokoliv, co se hýbalo, ale Shef si nemyslel, že by na takovou vzdálenost trefila jediného člověka.

Jenže neměl čas. Ne na obyčejnou zvědavost. Na každý pád si nemyslel, že by mu vrak prozradil víc, než nač už sám přišel. Většina nepřátelských útočníků se dostala pryč na člunech dřív, než stačil zorganizovat účinné pronásledování, ale několika se nepodařilo najít místo a skončili v jeho rukou. Byli to většinou místní odvedenci, celkem ochotní mluvit ze strachu či protože je rozzlobilo, že je opustili. Ano, galéra měla na palubě oheň, ohřívadlo, zapalované, jak rozhodně tvrdil jeden muž, jakousi dlouhou zápalkou z hořícího lnu. On sám slyšel měchy a jiní je viděli. Takže museli něco zapálit nebo možná ohřát, než mohli oheň použít. Ať to bylo cokoliv, bylo to v té lesklé kupoli, která explodovala, a ta byla podle barvy měděná. Proč měděná a ne železná nebo olověná?
To byl jeden klíč. Dalším bylo hvízdání. Shef ho slyšel na vlastní uši, stejně jako mnoho dalších. Jeden židovský odvedenec, který se dostal blízko k řecké lodi, také slyšel, jak někdo počítá, aspoň tohle řekl Šalomounovi. Počítal řecky, pochopil Shef, stejně jako Cwiccovi muži za starých časů počítali otočky u torzní katapulty, počítali pečlivě ze strachu, že stroj přetáhnou a lano praskne. A nakonec tu bylo svědectví Brandových mužů. Dva z těch, co přežili, si byli zcela jistí, že v poslední chvíli viděli, jak na ně kdosi cosi otáčí, jako hadici. Oheň letěl odtamtud, pravidelný proud těsně předtím, než kámen dopadl a všechno vybuchlo.
Ohřívadlo, zápalka, měchy, kupole, hadice, hvízdání a někdo něco počítá. Shef si byl docela jistý, že to všechno zapadne na místo. Dokonce i zranění mu mohli něco prozradit. Nebo Hundovi. Kuše, Brandovu sekeru a plamen nakonec, který po nich vrhli jejich vlastní spojenci, přežilo asi deset německých Lanzenbrüder, třebaže byli hrozně popálení. Plamen se dostal i k Brandovým mužům, byť na chviličku. Pět, které zasáhl, leželi v provizorním špitále s těžkými popáleninami. Třeba by mu Hund mohl říci, co ty popáleniny způsobilo.
Pokud bude ochoten s ním vůbec mluvit. Od začátku Shefova vztahu se Svandís byl mužík zamlklý a nevrlý. Když Shef přišel navštívit popálené a viděl toho, který oslepl, protože mu oheň spálil oči, poklepal si na dýku a tázavě pohlédl na Hunda. Vikingové bezmocné zraněné běžně dobíjeli, a jak Brand, tak Shef sám to již několikrát udělali. Ale Hund se na něj vrhl jako teriér, doslova ho vyhodil z ošetřovny. O chvíli později se vynořil Thorvin a omluvně, slovy jedné posvátné písně Cesty, mu řekl: "Mám si pamatovat, že život je posvátný. Jak stojí v písni:

'Kulhavec na koni jezdit může,
Jednoruký ovce pást.
Hluchý souboj vyhraje.
Lepší slepý než spálený.
K čemu je dobrá mrtvola?'"

"Lepší slepý než spálený," zopakoval Shef. "Ale slepý a spálený?" S mrňavým ranhojičem ale nemělo smysl se hádat. Později mu třeba něco řekne. Víc, než bude možné získat od přeživších zparchantělých mnichů, jak je nazýval Brand. Žádný se nevzdal dobrovolně, všechny chytili popálené, zmrzačené či v bezvědomí. Odmítli mluvit ze strachu i donucení. Brand by jim nejradši podřízl krky, jakmile by je kněží Cesty přestali ochraňovat.
Shef se naposledy váhavě podíval na vrak ve vodě - viděl tam záblesk mědi? - a otočil se. Záhada bude muset počkat. Stejně tak Hund. A stejně tak Svandís, která na něj od trpkých výčitek na nábřeží nepromluvila ani slovo a nyní seděla u jednoho těžce zraněného řeckého námořníka, jenž přežil oheň i vodu. Shef měl na práci naléhavější věci. Nepřítel se hned ráno pokusil o nájezd na jižní bránu, jako by chtěl ukázat, že se nenechal vyvést z míry. Byl čas pro změnu je předběhnout.
Na palubě Fafnisbane připravovali bednu ke startu v silném dopoledním větru. Tolmana už zapínali do postroje. Shef ho povzbudivě poplácal po hlavě - nic jiného z něj totiž v závěsu nebylo vidět - a proč tedy zřejmě ucukl? Nejspíš ho ještě bolela zranění po pádu. Potom se znovu podíval na bednu. Nahoře měřila asi sedm stop, byla čtyři stopy dlouhá, strany měly čtyři stopy na tři. Kolik látky to je? Ber to jako tolik čtverečních stop. Otočil pískový podnos, který za ním nyní nosili dva muži, aby ho mohl kdykoliv použít, a začal počítat a mumlat si. Dohromady osmdesát čtverečních stop plátna. A věděl, že Tolman váží šedesát osm liber. On sám vážil sto osmdesát pět. Takže kdyby potřeboval povrch, aby ho zvedl...
"Počítá se vítr," přerušil jeho mručení Hagbard. "Čím silnější je vítr, tím líp letí."
"To můžeme spočítat rovněž," opáčil Shef. "Zjisti, kolik máme teď..."
"Čerstvý vítr, dost na to, aby nás pod plnou plachtou hnal čtyři uzly."
"Takže čtyři. A kolik uzlů bychom pluli, kdybys musel plachtu skasat?"
"Možná deset."
"Deset. A když vynásobíme osmdesát čtyřmi, máme zdvih... tři sta dvacet, ale kdybychom měli desetiuzlový vítr, zvedli bychom... osm set."
"To by mělo zvednout i mrože," zavrčel Hagbard skepticky. "Což by nešlo."
"Dobře, příliš spolíháme na vítr, ale když označíš čtyřuzlový vítr jako jedna a desetiuzlový jako dvě, nebo dokonce jedna a půl..."
Shef dychtivě mluvil, nová zkušenost s přesnými počty ho fascinovala. Od chvíle, kdy mu Šalomoun ukázal základy arabských počtů, metody al-Chwárizmího, začal problémy obracet na ni. Odpovědi mohly být špatné. Pro začátek. Ale byl si jistý, že tento nástroj hledal půlku života.
Ozval se pochybovačný Cwiccův hlas. "Už je nahoře. Teda jestli se chceš dívat. Riskuje svůj krk." Cwicca byl stále sarkastičtější a Hund agresivnější, ale Shef to ignoroval. Přemýšlet o tom bude jindy.
Tolman byl vysoko na obloze, ale neletěl volně, byl uvázaný na provaze již dvě stě, tři sta stop daleko, neslo ho to přes přístav, byl výš než nejvyšší věž opevněného města. Jako strážní věž na obloze. Obléhatelé na kopci vystřelili šíp, který ovšem ani zdaleka nedoletěl. Shef si olízl rty. Když teď měl základní výpočet, byl odhodlaný vyrobit dost velkou

bednu, aby zvedla i jej. Kdyby to měl být poměr jedna ku jedné, potřeboval by nejspíš bednu dvanáct stop na šest na čtyři. Ale kolik váží samotná bedna? Odpověď existovala na všechno.
Cwicca se otočil od provazů. "Třikrát zatahal. Něco viděl. A ukazuje k severu."
K severu. A polovičatý útok od jihu. "Okamžitě ho stáhněte," nařídil Shef. Nepochyboval, že se blíží císařův slavný stroj. "Válečný vlk."

o o o

Silnice, vinoucí se podél pobřeží k severní hradbě Septimánie, se naposledy stáčela dvě stě dvojkroků před dřevěnou bránou, která byla obvykle otevřená obchodu, avšak nyní zavřená a zamčená. Věže po obou stranách se ježily luky a kušemi, trakčními balistami a torzními vrhači střel. Nic z toho obránce neochrání, jakmile bude brána jednou proražena. A třebaže byl dub posílený železnými pásy, jediná rána z "Válečného vlka" ji zničí. To Erkenbert věděl.
Ale rána musela zasáhnout to správné místo. "Válečný vlk" střílel vrchním obloukem, jako všechny trakční zbraně. Střela, která dopadla pět kroků před cíl, nebyla k ničemu, jen další překážka při konečném útoku. Pět kroků za taky nebylo k ničemu. Balvan musel přiletět z oblohy a udeřit přesně doprostřed brány, nejlépe kousíček před střed, takže se dub a železo vylomí dovnitř. V minulosti vždycky svou práci udělal, občas po několika pokusech. Erkenbert si dobře uvědomoval, že malé, sršní hnízda připomínající pevnosti muslimských banditů, dokonce i kacířská citadela Puigpunyent, neposkytovaly větší odpor a jen tam stály jako cvičné cíle. Ale na toho anglického odpadlíka a jeho ďábelskou posádku se nedalo spoléhat, že budou tak pasivní. A tak Erkenbert hodně přemýšlel o dvou velkých nedostatcích "Válečného vlka".
Za prvé trvalo děsivě dlouho, než byl znovu připraven ke střelbě. Velká protiváha, o velikosti rolnického obydlí, se musela naplnit kameny. Když dopadla na zem, poskytla dostatek energie pro střelu visící na delším rameni. Jak se dá ta tíha zvednout dvacet stop do vzduchu? Doposud Erkenbert používal pomalý, bezpečný způsob. Zvedal protiváhu tím, že stáhl dlouhé rameno a upevnil ho. Poslal padesát dělníků na žebříky, aby naplnili protiváhu, která jim visela nad hlavou. Jakmile byla plná, naložila se střela a stroj se spustil. Po výstřelu bylo třeba znovu vyprázdnit protiváhu, zvednout ji proti menšímu odporu a poslat dělníky, aby do ní nasypali kamení.
Erkenbert věděl, že je to příliš pomalé. Rozhodl se, že s tím něco udělá. Do okraje protiváhy upevnil pevné železné kruhy. K nim uvázal provazy vedoucí přes nový a masivní dřevěný válec na vrcholku celého zařízení. Teď dělníci celou protiváhu prostě stáhli, pomalu a s obrovskou námahou, protože museli zvedat mrtvou váhu půl tuny dvacet stop do vzduchu. Ale ušetřilo jim to vyhazování a nakládání kamenů.
Druhý problém byl starý, pro tento stroj tak důležitý. Odhadnout dostřel. To ale více méně vyřešila stálá váha střely. Stačilo jenom změnit její váhu. Erkenbert vybral hromadu kamenů s odstupňovanou hmotností. Líní rolníci si trpce stěžovali, že je musejí vozit s sebou na vozech tahaných mulami a lidmi, ale Erkenbert na ně nedbal. Věřil, že jakmile vypustí zaměřovací kámen - a kdo ví, možná se trefí hned napoprvé - stačí jeden výpočet a brána bude dole. Přinejhorším vystřelí třikrát. Stačilo jen dostat velký stroj na místo a nevšímat si při tom nevyhnutelných střel z nepřátelských lehčích zbraní.
V poledne si už Erkenbert prohlédl terén a vydal rozkaz k pochodu. Zpocení, utahaní muži od stroje ho poslechli jen neochotně, Lanzenbrüder, opovrhující stejně jako jáhen místními poledními přestávkami, pak disciplinovaně. Když byl císař blízko, nebylo pochyb, že by někdo neposlechl.
Tolman Shefa varoval několik hodin dopředu. Za zavřenou bránou, takže ho obléhatelé neviděli, postavil Shef poutnickou odpověď na "Válečného vlka": stroj s protiváhou založený na tom, co mu pověděli Arabové a co si sám představoval a věděl o trakčních zbraních. Teď se z hradby polekaně i zvědavě díval, jak se "Válečný vlk" plíží kolem zatáčky. Převáželi ho rozložený na součásti, které sestavili kousek od místa použití. Vlekl se na dvanácti těžkých kárách. Když se dostal na rovinku, kterou Erkenbert vybral, zastavil se. Muži začali pod rám podkládat kvádry a sundávali kola. Proč to dělali a jak potom ty kvádry odstraní, když je tam jednou dali?
"Připravit ke střelbě!" ozval se hlas z hradby. Cwicca, krčící se za zaměřovačem své oblíbené katapulty. Měl před sebou sto, dvě stě mužů, jasné cíle. Shef netrpělivě požádal o ticho. Dívat se bylo důležitější než zabít pár dělníků. Takže nepřítel musel rovněž přemýšlet. Přicházeli další muži, potácející se pod obrovskými štíty, těžkými dřevěnými zástěnami, jež je ochrání před střelami z kuší i tupou silou torzní katapulty. Zástěny mu zakryly, co potřeboval vidět. Ale něco viděl. Něco hrozivého.
"Střílejte, až budete připravení," zavolal Shef.
"Není na co střílet," postěžoval si neznámý hlas. Přesto muži začali střílet do štítů, mířili na spoje. Několik střel by se mohlo dostat skrz. Nějakého chudáka by to mohlo vyděsit.
"Co jsi viděl?" zeptal se Thorvin, jenž se ze všech kněží Cesty nejvíc zajímal o mechanická zařízení.
"Jejich má po stranách dvě klády, náš ne."
"Jaký to znamená rozdíl?"
"Nevíme. My jsme z našeho nikdy nestříleli."
Oba se nervózně podívali na svůj nový stroj, stojící dvacet kroků za bránou. Byla to vlastně jen mnohem větší verze starého kamenometného stroje, trébuchetu, zbraně, která vyhrála Trojitou bitvu, jak nyní lidé nazývali bitvu na dvou frontách, proti Mercijským a Ivarovi, Svandísinu otci. Od té doby žádnou bitvu nevyhrála. Bude tento obrovský potomek fungovat stejně jako jeho předek?
"Začněte nabíjet," nakázal Shef. On také viděl problém, který Erkenbert zjistil ze zkušenosti, a díky své strojovější mysli dokázal přijít nejméně na dvě řešení: neměl čas vyrobit nezbytné převody a rohatkové ústrojí, velkou železnou osu, kterou by potřeboval pro ten lepší způsob. On také zůstal u jednodušší cesty. Zvednout protiváhu vysoko a prázdnou,

pak ji ve vzduchu naplnit. Ale jeho muži nepoužívali kameny. Každý měl pytel písku, pečlivě odvážený. Sto liber naráz. Thorvin odpočítal muže lezoucí po žebříku, nejrobustnější z Brandových Vikingů, zpocené jako myši. Patnáct náloží, a dlouhé rameno se viditelně prohnulo, jak se napínalo proti namazané závlačce.
"Naložit vak," nařídil Shef. Další těžká práce. Samotný vak ležel na zemi jako obrovská prázdná předkožka. Shef dobře věděl, že balvan váží skoro přesně sto padesát liber. Muži ho vykopali na břehu, odvážili proti pytlům s pískem v docích, a okamžitě jim přikázali, aby ho osekali dokulata - a zvážili odlomky! Potom je poslali pro tři další, měli je osekat, aby vážili stejně, jak to jen bude možné. Teď ale bylo třeba zvednout první střelu na místo. Pro silné muže to nebyla žádná velká váha, jenže kulaté kameny se ze země zvedají těžko. Siláci chvíli hekali a diváci hulákali, pak se oba zvedači rozzlobeně otočili na své druhy a do věci se vložili Brand se Styrrem. Zaryli prsty do písku pod balvanem, objali ho jako zápasníci, zvedli a naložili do pytle z dvojité hověziny.
Až se teď protiváha spustí, rameno vyletí. Až se rameno zvedne, vak se roztočí. Až se vak roztočí - kámen vyletí a dopadne na vlastní stroj a posádku, pokud hák, hák, který byl volnou součástkou pevného kruhu na provaze od vaku, pokud se tento hák nezvedne v té pravé chvíli. Shef si šel prohlédnout úhel hřebíku, na němž spočíval. Byl správný.
Když odstoupil, nadechl se a podíval na starého kamaráda Osmonda, jenž požádal o čest vystřelit jako první, uslyšel od mužů na hradbách ohromené "Ách!", překvapené zaúpění, proniknuvší práskáním kuší a drnčením provazů. Shef vzhlédl a viděl, jak se na něj řítí měsíc. Stejně jako před deseti lety při obléhání Yorku, i teď se přikrčil a jako želva zatáhl hlavu mezi ramena. Obrovský balvan se tiše snášel z výšky, kam se ani Tolman nedostal. Erkenbert a císařství vystřelili první.
Balvan se trefil téměř napoprvé. O šest stop přeletěl bránu, mihl se rychleji, než oko stačilo sledovat, a narazil do suchého písku téměř uprostřed mezi bránou a místem, kde stál Shef vedle svého trébuchetu. Země se mu otřásla pod nohama a zvedl se písek. Když se usadil, rozhostilo se ohromené ticho, muži zírali na balvan, který se tu objevil a tvářil se, jako by tu ležel již od úsvitu věků.
"Je větší než náš," ozval se ponurý hlas. Shef ho kupodivu poznal.
"Každý je větší než tvůj, Oddo," opáčil. "Tak na co čekáš, Osmonde? Vytáhni ten čudlík."
Osmond se ustrašeně otočil k závlačce a Shef vyběhl po kamenných schodech na cimbuří levé věže. Za sebou slyšel kvílení protestujícího kovu. Potom dlouhé skřípění, zakončené prudkou ránou. Ohlédl se právě včas, aby viděl, jak se vak uvolnil a balvan, jejž dva silní muži zvedali veškerou silou, letí k obloze jako kamínek.
Když stoupal po dlouhém oblouku, Shef se za ním díval a nevšímal si sténání dřeva a křiku osádky. Konečně se dostal na vrcholek oblouku. Byl si jistý, že letí směrem na "Válečného vlka". Ale dostřel?
Shef si dlouze vydechl. Věděl již, že přestřelí, hodně přestřelí. Střílel mnohem hůř než nepřítel. Náraz, a oblak prachu se objevil o kus dál. Jak velký kus? Vytáhl dalekohled s matnými čočkami a snažil se určit vzdálenost. V cestě mu stálo příliš mnoho věcí. Odhadem přestřelil o čtyřicet yardů. Přemýšlej. Kolik mužů natažených na zemi mezi místem, kde viděl "Válečného vlka", a již usazujícím se prachem? Shef počítal a mimovolně kývl pokaždé, když odpočítal zhruba šest stop. Možná ne čtyřicet. Spíš pětatřicet. Spíš míň než víc. Řekněme třicet čtyři.
A jak daleko je "Válečný vlk" od brány? Gardový kapitán Malachi stál vedle něj a mlčel, jen se tvářil nervózně.
"Pořádně se zamysli. Musel jsi po té cestě projít mockrát. Jak daleko to může být od brány k tomu stroji? Vezmi to jako dvojkroky."
Dlouhé mlčení. "Řekl bych sto čtyřicet." A dvacet, již odkrokovaných od jeho stroje k této straně brány.
Stošedesátkrát pět a půl stopy, na tuto vzdálenost hodlal střílet. Tolik plus třicet čtyři krát tři, na tuto vzdálenost střílel. Musel odpovídajícím způsobem snížit patnáct set liber vrhací váhy vzhledem k menší vzdálenosti, aby zasáhl s balvanem o stejné hmotnosti. Přede dvěma dny by rozhodil rukama a prohlásil, že je to nemožné. Nyní...
Shef seběhl dolů ke své pískové tabulce. Čekal tam na něj zoufalý Osmond. "Ten stroj. Rozpadá se. Je to na něj moc. Potřebuje výztuže, jako ten, co mají oni..."
Shef ho odstrčil. "Zaklínujte všechno, jak to jen půjde, použijte hřebíky, když to bude nutné. Musí vydržet ještě jednu ránu. Řekni mužům, ať vyloží, natočí a dají tam desetkrát sto liber. Pak ať počkají."
Sklonil se k písku, kde již měl načrtnutou tabulku pro první výpočet. Sto šedesát krát pět plus osmdesát - to bylo snadné. Zapsal do písku "880". K tomu třicet čtyři krát tři, napsat "982".
Teď 982 vydělit patnácti, aby zjistil vzdálenost na každý stolibrový pytel. A pak vydělit toto číslo 880. Shef, plně soustředěn, pokračoval dál. Jeho muži po něm pokukovali. Šalomoun a Malachi si vyměnili pohled. Oba věděli, že by to dokázali spočítat mnohem rychleji, stejně jako kterýkoliv kupec na trhu. Ale kupec by zase nevěděl, oč se barbarský král pokouší. Možná skoro neuměl psát, ale uměl vyrábět stroje. Zápalky, bedny, kuše. Nejlepší bude věřit v to, co Arabové nazývali jeho iqbál. V jeho pach úspěchu.
Shef se narovnal. Nezvládal čísla menší než jedna a musel čísla na obou stranách zdvojnásobit, aby dostal přibližný výsledek, ale měl odpověď.
"Je tam deset pytlů? Tak přidejte ještě tři. Otevřete čtvrtý a půlku vysypte. Přesně půlku."
Shef se sklonil nad otevřeným pytlem. Mělo by v něm být padesát liber. Podle jeho výpočtů by měl ubrat ještě sedm. Jaký rozdíl to může znamenat pro balvan tak velký, jakým střílel? Ponuře vyhrabal to, co považoval za sedm liber písku, stejně tolik vážily dávky na dva dny. Zavřel pytel, vylezl po žebříku a přihodil pytel na hromadu.
"Připravení ke střelbě? Zkontrolovali jste směr?"
Z cimbuří, kam šel hlídat Thorvin, se ozvalo: "Válečný vlk je připravený! Vidím, jak se zvedá dlouhé rameno!"
Shef se podíval na Osmonda. Neozývalo se řinčení kovu, netroubily trubky, nikdo nekřičel, avšak tady se tato bitva rozhodne. "Válečnému vlku" stačilo jen zkrátit dostřel o šest stop. Pokud ho touto střelou nerozdrtí, nezbyde jim, než zkusit dostat se do přístavu a v poledním bezvětří se postavit plovoucí pevnosti a řeckému ohni. Do hodiny z nich budou spálené mrtvoly v moři.

Osmond pokrčil rameny jako čeledín, kterého se někdo ptá na seno. "Zkontroloval jsem směr. Nemůžu říct, co se stalo s trámy. Slyšels sám, že se začínají rozpadat."
Shef se zhluboka nadechl a podíval se na protiváhu, rám, vak s pečlivě přitesaným balvanem. Připadalo mu to špatně. Čísla říkala, že je to správně.
"Připravit ke střelbě. Všichni ustupte. Dobře, Osmonde. Pal!"
Když mrňous vytahoval závlačku, Shef již byl na schodech na cimbuří. Za sebou slyšel škrábání, náraz, a tentokrát sbor poplašených hlasů, když se chvatně zaklíněné trámy pomalu, nevyhnutelně rozpadly. Když se Shef dostal na ochoz, balvan byl ještě ve vzduchu a stoupal. Shef zaostřil na cíl a všiml si, že se také pohnul. Velká dřevěná naložená protiváha spadla za štíty a bylo vidět dlouhé rameno, neuvěřitelně silné švihnutí vaku, jako když se rozhání obr. A pak byly na obloze dva balvany. Jeden padal, druhý stoupal. Na okamžik se Shef lekl, že se srazí. Pak už na pláni viděl jenom prach. A z prachu stále stoupala nepřátelská střela.

o o o

Erkenbert byl krátkozraký, takže svou první střelu neviděl letět. Proto u něj stál jeden Lanzenbruder, fungující jako jeho pozorovatel. Ten však řekl jen: "Velmi blízko, těsně nad vršek, zkraťto o vlásek, herra, a jsme tam!" Povzbudivé, avšak těžké určit vlásek.
Erkenbert dělal, co uměl. Věděl, že protiváha bude stejně těžká, když teď měl systém, jak ji zvednout čirou silou. Zatímco s ní muži zápolili a tahali za nepoddajné provazy, promýšlel svůj problém. Od stroje k bráně bylo více méně sto yardů. Potřeboval střelit jen o kousek míň. Takže použít další balvan v odstupňované řadě. Ale dopadne blíž? Jaký je rozdíl? Pokud dvousetliberní kámen uletěl tři sta yardů s protiváhou, jakou měl, jak těžký by musel být kámen, aby uletěl jen dvě stě devadesát pět yardů? Erkenbert věděl, jak získat odpověď. Potřeboval znásobit tři sta dvěma sty a výsledek vydělit dvěma sty devadesáti pěti.
Avšak Erkenbert byl absolvent velké a slavné školy latinského učení v Yorku, školy, která ve své době produkovala takové muže, jako byl jáhen Alkuin, ministr Karla Velikého, který zachraňoval rukopisy, psal básně, upravil a komentářem opatřil bibli, takže problém viděl jinak. Pro něj tři sta bylo CCC, dvě stě CC. III krát II bylo VI, C krát C - ale tady se do toho vložil zdravý selský rozum, ne výpočet, a odpověď zněla XM. Erkenbert měl zdravého selského rozumu na rozdávání, takže brzy, byť ne hned, přišel na to, že CCC krát CC musí být VIXM. Avšak VIXM - šest-deset-tisíc - bylo spíš slovo nebo věta, a ne číslo. Kolik by mohlo být VIXM děleno CCXCV - na to by nepřišel ani ten největší mudrc, ani kdyby stál přímo na bojišti.
Erkenbert přemýšlel, nechal přinést další kámen v řadě. Podle čísla namalovaného z boku by měl být o pět možná deset liber těžší než ten poslední - více méně, jako bylo těch tři sta yardů, které odhadl pro dostřel. Třebaže byl arithmeticus, úplná přesnost čísel do jeho světonázoru nepatřila, snad jen při výpočtu daní, symbolice biblických čísel a data velikonoc. A po "Válečném vlku" ještě nikdy nikdo nestřílel. Kámen, který dopadl o čtyřicet yardů dál, Erkenberta rozzlobil, protože to byl důkaz nepřátelských a vynalézavých myslí, které se postavily na odpor jeho, císařově a Spasitelově vůli. To, o kolik minul, ho též rozveselilo: co jiného se dá čekat od nevzdělanců, kteří se opičí po lepších, než jsou sami, bez toho, aby měli jako návod aspoň kopii Vegétia? Ani neměli důmyslné zařízení, jako byl jeho válec s provazy. Proč jeho mužům trvá tak dlouho, než vytáhnou protiváhu nahoru? Přivolal si Lanzenbrüder, aby ty líné odvedence popohnali.
Jeden z mužů u provazu, s nohama klouzajícíma v jemném prachu, se odvážil plivnout poznámku do ucha muže před sebou.
"Jsem námořník. Celou dobu taháme latinský ráhna přes stěžeň právě takhle. Ale používáme vrátky. Copak tady nikdy nikdo neslyšel o kladkách?"
Rána bičem mu udělala podlitinu na zádech a zavřela mu pusu. Když závlačka konečně zapadla na místo a funící muži pustili provazy, potrestaný otočil provaz kolem podpěry, zkroutil ji do polosmyčky a odešel. Nevěděl, co to udělá. Nevěděl, co vůbec dělají, byl tu na rozkaz svého biskupa, sebrali ho z člunu ve chvíli, kdy se mohl vydat na úspěšnou plavbu. Pokud ale najde něco, co by mohl pokazit, udělá to.
Erkenbert si natažený a připravený stroj prohlížel s ponurým uspokojením. Ohlédl se na svého císaře, pozorujícího vše z vršku mimo dosah střel létajících z hradby. Za ním se dva tisíce útočníků chystaly vrazit do města. V čele stál Bavor Tasso, císařův vybraný strážce.
Jáhen se otočil a nevěřícně se díval na balvan stoupající zpoza nepřátelské brány. V okamžitém záchvatu vzteku zavřískl rozkaz: "Pal!" Viděl, jak jeho střelu táhne vak po zemi, roztáčí ji a vyhazuje k nebi téměř stejnou cestou, jakou letěl kámen nepřítele.
A pak přišel náraz, drtilo to trámy, provazy i železo.
Shefův přesně vypočítaný kámen dopadl tak, jak zamýšlel, různé chyby při výpočtech se vyrušily, jak se často stává, když je každá část úkolu splněná, jak nejpřesněji to jde. Trochu nadhodnocená vzdálenost, odpor vzduchu - který nikdy nevzal v úvahu - nevypočitatelné namáhání trámů, ale správná odpověď. "Válečný vlk" se rozpadl na kusy, zasažen právě v ose a přímo, takže kámen roztříštil dlouhé rameno a podpěry a vyhodil protiváhu. Velký stroj ležel v troskách, trámy pomalu, s vrzáním padaly na zem, jako když údy smrtelně zasaženého hrdiny malátní ve smrti.
Usazujícím se prachem se z protiváhy začala sypat hlína a dopadala na balvan, který ji rozbil, jako by ho chtěla zakrýt před očima lidí a předstírat, že se nic nestalo. Erkenbert otupěle obhlížel škody. Pak se vzpamatoval a zadíval se na pláň, aby viděl, kam dopadl jeho kámen. Zavolal si svého pozorovatele, aby mu to řekl.
"Moc krátký," odpověděl Bruder Godschalk lhostejně a bez zájmu. "Jen o půl vlásku a dostals je."
Shef se ze zdi podíval na balvan ležící čtyři stopy před bránou a pak na oblak prachu, označující místo, které zasáhl jeho

kámen a kde byly na chvilku vidět rozbité kusy dřeva, létající vzduchem, a zamyslel se nad cenou výpočtů. Cítil hluboké uspokojení. Měl řešení. Nejen tohoto problému, ale mnoha dalších.
Možná ne toho nejnaléhavějšího. Když konečně začal utichat jásot, otočil se k radujícímu se Brandovi, který ho převyšoval téměř o stopu.
"Odrazili jsme oheň, odrazili jsme kameny," řval Brand.
"Abychom odrazili je, budeme muset udělat víc," opáčil Shef.
Brand vystřízlivěl. "Ano. Musíme jim to znechutit, vždy jsem to říkal. Tak co uděláme teď?"
Shef poněkud zaváhal. Měl pocit jako člověk, který sahá pro známý nástroj, jílec meče, který mu deset let visí u boku, a nic tam nenajde. Sáhl pro svůj zdroj inspirace. Pro radu. Hlas svého otce-boha.
Ale nebylo tam nic. Teď měl poznatky al-Chwárizmího. Rígova moudrost byla pryč.

## Kapitola 24

Císař římský, se ztrhanou tváří, se unaveně posadil na táborovou stoličku. "Naprostá porážka," řekl. Natáhl ruku k posvátnému kopí, které měl vždycky u sebe, a opřel si je o tvář. Po chvíli je uctivě, ale stále unaveně, vrátil na místo.
"Dokonce ani kopí mi nepřináší útěchu," pokračoval. "Síla mě opustila. Rozhněval jsem Hospodina."
Dva osobní strážci, stojící u vchodu do stanu v parnu dlouhého katalánského letního dne, se znepokojeně podívali po sobě a pak na čtvrtého muže ve stanu, jáhna Erkenberta, jenž se skloněnou hlavou ředil víno vodou.
"Rozhněval Hospodina, herra?" zeptal se Jopp, drzejší a tupější z těch dvou, nejistě. "V pátek jídáš ryby. Hospodin ví - totiž my víme, že jsi tady neměl žádnou ženskou, i když, pokud bys chtěl, jsou jich tu spousty..."
Jeho druh mu rázně dupl na nohu okovanou botou a Jopp hned zmlkl.
Bruno se netvářil ani pobaveně, jen unaveně mluvil dál. "Řecký oheň selhal. Čtyřicet dobrých bratří je mrtvých nebo pryč a Agilulfa vytáhli z moře zpola upečeného." Jiskřička oživení, na chvilku se narovnal. "Věřím, že ho ti řečtí parchanti spálili s ostatními, protože stál v cestě. Jenže stejně," znovu se sesul, "jsme prohráli. Admirál to už znovu nezkusí, pořád kvílí kvůli svému ztracenému ohňometu.
A 'Válečný vlk' je rozbitý. Brána stojí. Nedávám ti to za vinu, Erkenberte, ale musíš přiznat, že na tom, jak tím druhým kamenem zasáhli, je něco ďábelského. Myslel by sis, že Hospodin Svým služebníkům něco pošle. Bojím se, že jím nejsem. Už ne."
Erkenbert nevzhlédl a dál rozléval víno, jako by byl zamyšlený. "Jsou tu nějaká jiná znamení, ó imperator, že se k tobě Bůh obrátil zády?"
"Příliš mnoho. Přicházejí zběhové. Muži, kteří tvrdí, že jsou křesťané, které násilím obrátili na víru Muhammadovu. Donutili jsme je sníst šunku a pak prozkoumali, co říkali. Všichni se shodují. Arabské vojsko je za kopcem a velí mu amír Abdurrahmán osobně. Prý jsou jich desítky tisíc. Stovky tisíc. Každého, kdo se vzepře, narazí na kůl.
A nejhorší ze všeho, ó jáhne. O svatém grálu, žebříku života, který patří ke kopí svaté smrti, ani slovíčko. Kolik mužů jsme poslali na smrt při jeho hledání? Občas ve spánku slyším jejich křik. Toho chlapce, toho, který ho viděl a jehož jsi umučil k smrti. A toho dítěte, toho plavovlasého dítěte, co spadlo v plamenech z oblohy. Měli žít ještě mnoho let, ale jsou mrtví. A pro nic za nic. Pro nic za nic..."
Císař se dál sesul, dlouhé paže mu klesly k zemi, oči měl zavřené.
Na stolku před ním ležely jeho kovové rukavice. Jáhen Erkenbert opatrně přistoupil, jednu zvedl a potěžkal ji ve vyzáblé ruce, načež jí vší silou udeřil bezbranného císaře do hlavy. Tomu okamžitě vytryskla krev z přeraženého nosu. Strážní sice pudově sáhli po mečích, ale to už Erkenbert ležel na stole, ruka jako z dubového dřeva a drátu mu tiskla hrdlo a dýka mu mířila na oko. Potom tlak pomalu povolil a císař se narovnal a svého rádce postavil na nohy.
"Jen klid, mládenci. Co to sakra mělo znamenat?"
V bledé tváři před sebou neviděl ani stín strachu. "Uhodil jsem tě, protože jsi zradil Hospodina. Bůh tě vyslal, abys splnil jeho záměry. Ať už jsou jakékoliv! A ty, ty upadneš do hříchu beznaděje! Nejsi o nic lepší než ten, co spáchá sebevraždu, zabije se, protože se bojí toho, co by Hospodin mohl seslat. Rozdíl je jen v jednom. Ty máš čas učinit pokání. Na kolena, císaři, a pros Všemohoucího o odpuštění!"
Císař si pomalu klekl, dýka mu vypadla z ruky, a začal se modlit přes proud krve, co mu crčel z nosu. Erkenbert ho nechal modlitbu dokončit.
"Dost! Prozatím. Vyzpovídej se svému zpovědníkovi. Teď drž." Jáhen opatrně vzal zlomenou nosní přepážku, urovnal ji a přejel prstem po tváři. Císař se nehýbal, stejně jako při tolika svých osobních pokáních.
"Tak dobře. Pár dní holt budeš vypadat hůř. Na, pij." Jáhen mu vrazil do ruky korbel.
"Teď poslyš, co ti chci říct. Ano, řecký oheň selhal. Ano, 'Válečný vlk' je zničený. Ne, grál nebyl nalezen. Přemýšlej však: ti zběhové, ti tajní pojídači vepřového, co k tobě přišli. Jsou to odpadlíci a děti odpadlíků, mnohonásobní zrádci. Přišli by za tebou, kdyby si mysleli, že amír nepřátel církve zvítězí? Ne. Uprchlí ze strachu z jeho porážky. Tak je postav do předních řad svého vojska a připomeň jim osud těch, které chytnou, když odmítli falešného proroka. Ale amíra smeteš jako Samson Filištíny, silný ve víře."
Císař si mnul zakrvácenou bradu. "Zní to, jako kdybychom stáli proti velké přesile..."
"Tak je smeť v horských průsmycích. Pomsti se za mrtvého Rolanda. Co to ti minstrelové zpívají v jeho písni, v Rolandslied?"
Kupodivu se ozval hloupý Jopp. "Říkají, teda Frankové, Chrestiens unt dreit et paiens unt tort. 'Křesťani maj pravdu a pohani se mýlej.' Slyšel jsem to zpívat na trhu v Leuvenu. Proto jsem se přihlásil."
"'Křesťané mají pravdu a pohané se mýlí.' Víc nepotřebuješ znát. Ale povím ti jiný příběh, abych posílil tvou víru. Když

blahoslavený papež Řehoř vyslal své posly do Anglie, aby mé krajany přivedl na víru pravou, oni nechtěli poslouchat, stejně jako se dnes stali kacíři. A Paulinus, tehdejší arcibiskup, se začal bát a byl připraven uprchnout, vrátit se do Říma. Ale ve snu se mu zjevil apoštol Petr, první papež, od něhož mají moc všichni papeži, a zuřivě ho ztloukl zauzlovaným provazem a řekl mu, ať se vrátí na své místo. A když se arcibiskup probudil, stopy po provaze na jeho těle zůstaly tam, kde ho svatý Petr zbičoval. A tak se Paulinus znovu obrátil a zvítězil. Udělej totéž, císaři! A pokání za tvou slabost, ač nejsem tvým zpovědníkem, ti určuji takto: Postav se do čela, bojuj za církev svatou."
Císař vstal. "A jaké bude tvé pokání, skrčku? Protože jsi udeřil pomazaného."
Jáhen vzhlédl. "Najdu ti grál, nebo zemřu."
Bruno mu sevřel rameno. "Najdi mi grál a přísahám, že až přemůžu nevěřící, udělám z tebe ne arcibiskupa, ne kardinála, ale papeže. Už jsme měli příliš mnoho těch italských slabochů, co nikdy nevytáhli paty z Říma. Potřebujeme Řehoře. Pravého Petrova nástupce."
"Papežský stolec není prázdný," zašeptal Erkenbert téměř otupělý vyhlídkou, jež se před ním náhle otevřela.
"To se dá zařídit," opáčil Bruno. "Jako předtím."

o o o

V táboře amíra bylo zvykem, že velitelé divizí přicházeli podat hodinu po západu slunce hlášení. Jeden po druhém vstupovali do velkého stanu, postaveného před několika hodinami - jeho velikost a čas nutný k jeho postavení a složení byly hlavním důvodem, proč vojsko po severním poloostrově postupovalo tak pomalu. Velitelé se zastavili a mezi nimi a amírovým dívánem byl slavný kožený koberec, po jehož stranách stáli popravčí s tasenými šamšíry a škrticími šňůrami obtočenými kolem pasu. Vedle amíra, jak bylo nyní obvyklé, byl jeho oblíbený rádce, mladý mudrc Mujatíja. Generálové ho bezvýrazně sledovali. Jeho rady byly šílené, jeho názory hloupé. Jednoho dne přestane amíra bavit. Také bezvýrazně se dívali na závěsy za amírovým dívánem. Podle zákona a tradice se amírovy ženy nesměly objevit při formální audienci, přesto se jim dlouho dovolovalo dívat se a poslouchat za zástěnou. Někteří lidé říkali, že amír naslouchá i jim, že ho dál vedou po současné stezce hlouposti. Nikdo to nehodlal hlásit.
"Povězte mi o zbězích," řekl náhle amír. "Kolika dalším tajným pojídačům vepřového jste dovolili uniknout? Kolik jich bylo ve vojsku tolik let a přinášeli nám porážky a zneuctění?"
Odpověděl generál jezdectva. "Někteří z nich se pokusili uniknout, amíre. Mí jezdci je dohnali. Čekají jen na tvůj rozsudek. Žádný neutekl."
Jenom něco z toho byla pravda. Generál neměl tušení, o kolik mužů je dnes vojsko slabší než včera. Věděl, že o hodně, a mnoho z nich pocházelo z jeho vlastních elitních jezdeckých jednotek. Teď už by to nepřiznal, jako by to býval udělal dřív. Například byl od začátku tažení již třetím velitelem jezdectva a jeho předchůdci neumírali zrovna snadno. Za druhé, ač by ho kdysi možná zradil ctižádostivý podřízený či soupeř, jako třeba generál pěchoty, nyní táhli za jeden provaz: soupeři mohli snadno zradit jeden druhého a podřízení se netoužili dostat na výsluní.
Amír se otočil ke generálovi předsunuté gardy. "Je to pravda?"
Jen úklona na souhlas. Amír se zamyslel. Věděl, že se něco děje. Někdo ho zrazuje. Ale kdo? Mujatíja se sklonil a zašeptal mu do ucha. Amír kývl.
"Ty jednotky, které ukrývaly pojídače vepřového, co odvrhli šahádu, půjdou do bitvy v čele." Promluvil ostřeji. "Nemyslete si, že nevím, kdo to je! Mí věrní přátelé si vedou záznamy. Pokud nebudou mé rozkazy splněny - dozvím se, kdo stále ještě ukrývá zrádce. Kůly se ještě neunavily. Jděte a znovu je zaplňte. A tentokrát je zarážejte hlouběji! Křik těch zrádců ruší mou domácnost."
Generálové odešli. Cestou se po sobě ani nepodívali. Všichni věděli, že rozkazy jsou hloupé. Postavit nespolehlivé jednotky, seveřany, přeběhlíky a must'aríby dopředu znamenalo jen pomalejší útok. Ale něco takového byť jen naznačit byla zrada. Člověk teď mohl jen věřit v Alláha nebo si zařídit cestu ven. Velitel jezdectva si vzpomněl, jak rychlá je jeho oblíbená klisna, a přemýšlel, jestli by nemohl přendat část plukovní pokladny do svých sedlových brašen bez poznámek. S lítostí se rozhodl, že život je jediné břímě, které se mu nejspíš podaří odnést.
Za ním, v harému za závěsy, tři spiklenkyně tiše rozmlouvaly svou nesrozumitelnou ženskou řečí.
"Pořád máme dvě naděje. Že se dostaneme k Frankům s Bertou, nebo k pohanským námořníkům s Alfled."
"Tři," opravila ji Čerkeska.
Ostatní se na ni překvapeně podívaly. Na západní části světa žádné čerkeské vojsko neexistovalo.
"Následník musí mít následníka."
"Všichni následníci jsou stejní."
"Ne, když dojde na změnu víry."
"Córdoba že bude jíst vepřové a věřit v Ješuu, syna Bibi Miriam? Nebo se naučí hebrejsky a odvrhne Proroka?"
"Existuje jiný způsob," opravila ji Čerkeska tiše. "Je-li nástupce samotného Proroka poražen v bitvě s nevěřícími, tak víra bude otřesena. Ti, kdo říkají, že rozum je jistějším rádcem, získají větší moc. Isháq, strážce svitků, je jedním z nich. A v tajnosti i ben Firnás. A jeho bratranec, ben Ma'mún, nyní velící jezdectvu. Prý dokonce i al-Chwárizmí, chlouba Córdoby, patřil mezi mu'tazílity: ty, kteří stojí stranou. Takoví lidé budou poslouchat dokonce i rusovlasou severskou princeznu, pokud budou její slova dávat nějaký smysl. Radši bych, aby Córdobě vládli takoví lidé a já žila pod nimi, než žít v kožešinách a s blechami na severu."
"Pokud takové muže najdeme," souhlasila Berta.
"Každý muž bude změna," řekla Alfled a nespokojeně se protáhla.

o o o

V odděleném dvoře ve městě Septimánie se také vedla debata o víře a rozumu. Poprvé za celé měsíce Thorvin trval na tom, že by kněží Cesty měli utvořit posvátný kruh. Byli tu jen čtyři, Thorvin za Thora, Skaldfinn za Týra, Hagbard za Njörda a Hund ranhojič za Idunn. Nicméně když vyznačili posvátný ovál, na jednom konci zapálili hranici a na druhém zabodli kopí Odina Praotce, mohli při hovoru doufat v božské vedení. Kvůli lidskému vedení, jak bylo občas jejich zvykem, nechali u kruhu sedět šampiona Branda a žida Šalomouna, kde měli poslouchat a mluvit jen na vyzvání.
"Prý ho opustily vidiny," začal Thorvin bez úvodu. "Prý už v sobě necítí svého otce. Není jisté, zda měl lidského nebo božského otce. Mluví o tom, že zahodí přívěsek."
Odvětil mu tlumač Skaldfinn, mluvil mírně a rozumně. "Existuje prosté vysvětlení, že, Thorvine? To ta ženská, Svandís. Celé týdny mu vykládá, že žádní bohové neexistují, že má jenom brouka v hlavě. Vysvětluje mu jeho sny a ukazuje mu, že to jsou jenom pokroucené vzpomínky na věci, které se staly, a pohřbené obavy. On teď věří jí. Takže vidění jsou pryč."
"Když to říkáš takhle," přerušil ho Hagbard, "připouštíš, že to, co říká, je pravda. Vidění přicházejí zevnitř. On je přesvědčený, že by žádná mít neměl, tak je nemá. Ale my si vždycky mysleli, že vidění pocházejí zvenčí. A já viděl důkazy. Viděl jsem, jak se kněz Vigleik probral z vidění a říkal nám věci, které nemohl znát. Později se ukázalo, že je to pravda. Stejné je to s Farmanem, Freyjiným knězem, a mnoha dalšími. Ta žena se mýlí! A jestli se mýlí, tak tvoje prosté vysvětlení nefunguje."
"Je tu ještě jiné prosté vysvětlení," pokračoval Thorvin. "Že to, co říká a vždycky říkal, je všechno pravda. Že Loki je volný a blíží se ragnarök. Jeho otec Ríg s ním nemůže mluvit, protože byl - uvězněn? umlčen? Co se stane s bohy, kteří jsou poraženi? Na nebi probíhá válka. A naše strana již prohrála."
Dlouhé ticho, zatímco kněží a pozorovatelé zvažovali možnosti. Thorvin si od pasu vytáhl kladivo a při přemýšlení se tloukl do dlaně levé ruky. V podstatě pevně věřil, že jeho možnost je ta jediná správná. Jediný král, Shef, jehož poprvé potkal jako uprchlého anglického otroka, je vyvolený: Ten, který přijde od Severu, podle víry Cesty. Mírový král, jenž nahradí válečné krále z minulosti, jenž uvede svět na správnou cestu pryč od hrůz křesťanského světa Skuld. Thorvin tomu zpočátku nechtěl uvěřit, trpěl předsudky svého lidu a náboženství proti Angličanům, proti všem, kdo nemluvili norsky. Pomalu se nechal přesvědčit. Vidění. Farmanovy důkazy. Starý příběh o králi Sheafovi. Svržení králů. Pamatoval si na svědectví norského krále Olafa, který byl sám jasnovidec a prorok, který přijal smrt a zničení vlastní pokrevní linie jako vůli bohů. Vzpomněl si na smrt Valgrima Moudrého, který nebyl dost moudrý, aby se podvolil pravdě, třebaže zkoušky prokázaly opak.
Nejsilnějším důkazem pro něj nakonec byla nepředvídatelnost toho všeho. Chlapec Shef, i když dospěl v muže, se nechoval jako někdo, koho seslali bohové. Vůle bohů ho skoro vůbec nezajímala, přívěsek vzal jen neochotně a většinou byl na meče i se svým vlastním otcem a mentorem. Odina rád neměl a posvátné příběhy ho nebavily. Zajímal se čistě jen o stroje a vynálezy. Něco takového žádný kněz Cesty nečekal. A přesto měl Thorvin pořád dojem, že bohové posílají to, co žádný člověk nečeká, ať už Svandís říkala cokoliv. Co poslali, co udělali, působilo zvláštně. Jakmile jste si na to jednou zvykli, nemohlo vám to uniknout. Thorvin slyšel přednášku žida Šalomouna o podivných kvalitách křesťanských evangelií, jak dokonce i odporující si věci brali jako důkaz nějaké skutečné události. Stejný pocit měl ze Shefa a jeho vidění. Byla dost neuhlazená, často k ničemu, dokonce nechtěná. To dokazovalo, že jsou pravdivá.
Nakonec to Thorvin shrnul. "Je to takhle. Pokud vidění nejsou pravá, tak nemáme žádné svědectví o našich bozích. Stejně dobře bychom se mohli zbavit našich šatů, přívěsků a svatých znamení a vrátit se ke svému řemeslu - stejně to děláme. Buď jeho vidění pocházejí zevnitř a jsou to jenom sny, pokroucené mozkem a tělem. Nebo jsou zvenčí, ze světa, kde existují naši bohové nezávisle na nás. Ale nevím, jak by se to dalo prokázat."
V kruhu zazněl čtvrtý hlas, slabý, unavený: hlas ranhojiče Hunda. Už pár týdnů, od doby, co se připojil ke svému příteli Shefovi a údajné žačce Svandís, byl mužík odtažitý, mrzutý, dokonce rozhněvaný. Žárlil, soudili všichni, že mu muž, jemuž to bylo nejméně podobné, přebral ženu, již miloval. Teď mluvil rozhodně.
"Můžu ho pro vás vyzkoušet."
"Jak?" chtěl vědět Hagbard.
"Už dlouho vím - od té doby, co jsme s Shefem pili ten finský lektvar - že dokážu vyvolat vidění lektvarem. Myslím, že všechna jeho vidění nejspíš mají stejný kořen. Ne kořen, houbu. Všichni víte, že když při sklizni zvlhne žito, vyroste na něm taková černá plíseň. Vy, Norové, jí říkáte rugulf, vlk v žitě. Všichni víme, že ji musíme oškrábat a vysušit, nesmí se jíst. Jenže je těžké se jí zbavit úplně. Přináší vidění, ve větších dávkách přináší šílenství. Myslím, že náš přítel je na ni zvlášť citlivý, někteří lidé jsou. Jeho vidění přicházejí poté, co sní žitný chleba nebo kaši. Co jíme, co jsme tady, když nám došli naše zásoby? Pšeničný chleba z dobře vysušeného zrní. Já ale mám v zásobě odvar z námelové houby. Můžu jeho vidění kdykoliv vrátit."
"Když to ale říkáš," namítl Hagbard, "tak souhlasíš se Skaldfinnem a Svandís. Že vidění jsou tělesnou vadou. Ne poselstvím bohů. Že žádní bohové nejsou."
Hund se rozhlížel, nesnažil se ostatní přesvědčit. "Ne. To všechno jsem zvážil. Vy všichni jste obětí způsobu myšlení, který znám. Buď tak, nebo tak. Buď zevnitř, nebo zvenčí. Buď pravda, nebo faleš. Funguje to na jednoduché věci. Ne na bohy.
Jsem ranhojič. Naučil jsem se nejdřív pořádně podívat na celého pacienta, než rozhodnu, co by jim mohlo být. Občas to není jen jedna věc. Tak se dívám i na naši víru v bohy jako na celek. Pokud bychom - my, kněží Cesty - měli vložit svou víru do slov, řekli bychom, že bohové jsou někde mimo nás, někde na obloze možná, a že tady byli před námi. Že nás stvořili. A bohové ostatních lidí, jako jsou třeba křesťani, kteří mě vychovali, nebo židi, co jsme tady potkali, ti jsou jenom omyl, vůbec neexistují. Jenže oni tvrdí totéž o nás! Proč bychom my měli mít pravdu a oni ne? Nebo mají pravdu

oni a mýlíme se my? Třeba máme pravdu všichni.
Anebo se všichni mýlíme. Je správné myslet si, že bohové existují. Omyl je myslet si, že nás stvořili. Možná jsme my stvořili je. Já si myslím, že lidská mysl je divná, nedokážeme ji pochopit. Funguje způsobem, jaký neznáme a nedokážeme ho postihnout, na místech mimo náš prostor a čas - nemohla by Vigleikova a taky Shefova vidění dosáhnout tam, kam nedosáhne naše tělo? Myslím, že na těch divných místech se rodí bohové. Z mysli. Z víry. Z víry sílí. Z nedostatku víry či zapomnění chřadnou. Takže vidíte, Thorvine, Skaldfinne, Shefova vidění mohou být skutečným průvodcem k bohům. Ať je za nimi režný vlk nebo moje lektvary, na tom nezáleží. Nemusí to být buď anebo."
Hagbard si olízl rty a tváří v tvář jistotě a sebeovládání malého mužíka mluvil váhavě. "Hunde, není mi jasné, jak by to mohla být pravda. Kdyby se bohové opravdu rodili z víry, tak kolik Poutníků tu je a kolik je křesťanů? Kdyby bůh-Kristus nasával víru tisíců a tisíců a naši bohové jen víru desetiny toho počtu - naše bohy by to určitě rozdrtilo jako kladivo ořech."
Hund se nevesele zasmál. "Kdysi jsem byl křesťan. Jak moc jsem podle tebe věřil? Věřil jsem, že jestli nezaplatím desátek, spálí chajdu mýho táty. Vím, že na světě existují křesťané. Král Alfréd je jedním z nich. Shef mi kdysi vyprávěl o jedné stařeně, kterou s Alfrédem potkali. Truchlila kvůli manželovi. Ta byla další křesťanka. Ale církevníci nejsou křesťani. Ani všichni ti, co odříkají šahádu, nevěří v Alláha. Nevěří v nic, nebo věří v šarí'u, stejně jako tví lidé, Šalomoune, věří ve své knihy. Myslím, že taková víra nestačí. Protože pokud jsou bohové vytvořeni námi, tak se nenechají oklamat, jako my klameme sebe."
"A jestli jediný král přestal věřit ve své bohy?" optal se Thorvin.
"To ještě nemusí znamenat, že oni přestali věřit v něj. Protože oni pocházejí i z našich myslí, ne jenom z jeho. Dovolte, ať vyzkouším svůj lektvar. Ale nejdřív jednu věc. Tu ženu - držte ji od něj dál. Mám dojem, že má na své straně taky moc, jako její otec, měkkýš, drakodlak."
Kněží se podívali po sobě, pak do skomírajícího ohně a kývli v němém souhlasu.

o o o

Shef si vzal hrnek, který mu podal Hund, a nepodíval se na jeho obsah, nýbrž do očí svého přítele - přítele z dětství a nyní možná soupeře či nepřítele.
"Tohle zařídí, že se mi bude zdát o mém otci?"
"Budeš snít tak, jak jsi býval zvyklý."
"A co když pro mě otec nemá žádnou zprávu?"
"Tak to aspoň budeme vědět jistě!"
Shef zaváhal a potom nápoj vypil. Chutnal po plísni. "Nejsem si jistý, jestli se mi chce spát."
"Tak zůstaň vzhůru. Vidění přijdou tak nebo tak."
Hund si vzal hrnek a bez dalšího slova odešel. Shef se cítil opuštěný a sám. Svandís zmizela a nikdo nevěděl kam. Brand a ostatní se mu vyhýbali. Seděl v malé místnosti u přístavu a naslouchal tlumenému jásotu, jak střelecké osádky oslavovaly vítězství nad Řeky a "Válečným vlkem". Rád by se k nim připojil.
Po chvíli se místnost vytratila, překrývaly ji podivné barevné šmouhy a spirály. Zkoumal je se šíleným zaujetím: jako by tak mohl zabránit tomu, že ho to vtáhne do toho, co věděl, že čeká.

o o o

Jako by se mu pročistil zrak, Shef hleděl na obrovský obličej. Jenom nos byl větší než on sám, oči jako černé tůně, ohrnuté pysky odhalovaly vyceněné zuby. Ten obličej se mu vysmíval. Ozvalo se prásknutí a Shef se zapotácel pod poryvem smíchu. Cítil se jako myš. Jako myš chycená na stole, když se majitel kuchyně nečekaně vrátí. Otočil se, přikrčil, našel skrýš a vyrazil.
Plácnutí, a něco bylo na něm. Ruka. Světlo prosvítalo spodkem, a když se vydal k otvoru, pronikly dovnitř dva prsty, palec a ukazováček, a sebraly ho ze stolu jako třešeň. Palec a ukazováček ho držely, ale ne silou. Zatím. Věděl, že stačí stisknout, a střeva mu vylezou z úst a z řiti, jako když to člověka rozdrtí mezi spouštěnou lodí a kulatinami.
Obličej se na něj díval s šíleným veselím. Shef i s tak špatným výhledem viděl, že je rozběsněný. Ne rozběsněný, ale šílený. Byla to tvář muže, jehož viděl plížit se z hadí jámy, poplivanou jedem.
Muž, jehož Shefův otec propustil a jemuž se sám Shef vyhýbal na obřím schodišti u božského orm-gardu. Byla to tvář Lokiho. Volného Lokiho. Lokiho, jakého stvořili bohové.
"Bratříčkův malý oblíbenec," posmíval se mu basovým hlasem tak hlubokým, že ho skoro neslyšel. "Propustil mě, ale určitě nechtěl, abych tě chytil. Mám tě zmáčknout a zmařit jeho plány? Ty ve mě nevěříš, já vím, ale stejně zemřeš ve spánku. A nějaká část tebe tu zůstane se mnou navěky."
Shef nemohl odpovědět, jen se rozhlížel. Jeho otec Ríg? Ostatní bohové? Loki si určitě nadělal spoustu nepřátel.
"Nebo bych tě mohl předhodit svým mazlíčkům," pokračoval hlas. Ruka se otočila, takže Shef viděl dolů na to, co bylo pod stolem. Plazící se hadi, kteří se proplétali kolem nohou šíleného boha. Čas od času ho uštkli, viděl vyceněné zuby, cítil jed. "Spolykal jsem tolik jedu, že už to necítím," smál se hlas. "A jsou tu další mazlíčkové, některé jsi viděl už dřív."
Posun, a Shef viděl otevřené moře, kde se zvedaly hřbety. Některé patřily kosatkám, které téměř dostaly Cuthreda a jeho a zničily Valgrima Moudrého a všechny jeho muže u Hrafnsey. Ale to byla teplokrevná zvířata, téměř lidská svou lstivostí a vztahy. Viděl i jiné, jen chladné oči a dlouhé zuby, a horší tvory. Přepadl ho strach z toho, že spadne tam dolů, že jeho život skončí v tlamě tvora, o němž ani nevěděl, že existuje. Po těle mu vyrazil ledový pot.

"Dobře, velmi dobře. Teď se bojíš. Ale nemusíš se bát tolik jako jiní. Poněvadž já tě potřebuji, človíčku. Již jsi mi dobře posloužil. Řekové spalují lidi zaživa a Arabové do nich vrážejí kůly. Ale tys jim přinesl strach na dálku. Přinesl jsi jim strach z oblohy.
A můžeš jim přinést další. Ty se svými divnými solemi a stroji. Je toho víc, než se kdy naučíš. Ale mohl bys vyslat muže na správnou stezku. Mou stezku. A jestli to uděláš, budeš mít mou podporu. Svému oblíbenci, kterého jsi zabil ve vodě, Ivarovi Metle žen, jsem pomoci nemohl, protože jsem byl spoutaný. Ale teď jsem volný. Netoužíš snad po pomstě, jako Ivar, jako já?"
"Ne," řekl Shef hlasem jako ptáček, jako pištící myš v kočičí tlapě. Netušil, jestli ještě má nějakou odvahu. Loki mu položil otázku. Odpověď znal. Lhát by mu nebylo k ničemu.
Šílenec ho sledoval. Shef se pokoušel představit si, jak by asi jeho tvář vypadala bez jizev a stop jedu, trpkých známek zášti. Jako dívat se na zjizveného a poraženého starého válečníka a uvažovat, jaký mohl být, kdyby žil správně. Prsty se kolem něj sevřely víc, ale ještě nestiskly plnou silou.
"Podívej." Shef spatřil obrovský most, most, který byl zároveň duhou, a na konci se chladně leskly čepele. "Bohové, můj otec a bratříčci, se vrátili přes most Bifröst a Odin povolal své einherje, aby na něm hlídali. Čekají, že na něj vrazím se svými spojenci obry a dětmi nestvůrami. Proč bych neměl?"
"Kdysi to byl tvůj domov, pane. Než jsi zabil Baldra."
Tentokrát Shefovi zaskřípaly žebra, měl pocit, že mu každou chvíli prasknou a prorazí srdce.
"Nechtěl jsem Baldra zabít, chtěl jsem jim ukázat, jací jsou."
"To já vím, pane. A můj otec Ríg taky. Proto tě pustil."
Bůh se odmlčel a do výrazu se mu vrátila trocha rozumu.
"Snažíš se vyjednávat, človíčku?"
"Ano, pane."
"Tak co nabízíš?"
"To ještě nevím, pane. Přístup do Asgardu?"
"Ten mi dát nemůžeš," prohlásil Loki. "Ale možná bys mi přece jen mohl něco dát. Poslechni si mou nabídku. Splň mé přání. Vyrob víc ohně, víc strojů, staň se mým stoupencem, ne Rígovým, obrať se zády k Cestě a přiveď do světa běsy. A já ti dám na oplátku víc, než ti můj otec Odin kdy nabídl. On svým oblíbencům dává úspěch, dokud si to nerozmyslí, jako třeba Sigurdovi Hadí oko, jemuž dal smrt, když si šlápl na tkaničku. Já ti dám úspěch až do smrti, zemřeš starý a děsivý. Mysli na muže, kterým povelíš. Mysli na ženy, které si budeš moci vzít. To vše může být tvé.
Tady je má zástava. Nade vše toužíš po ohni. Pošlu ti ho, a s ním naději, jakou si ani neumíš představit. Až k tobě přijde, řekni Řekům: 'Nejlepší je v zimě po ránu.' Uvidíš, jak se budou plazit.
Teď běž. Ale nemysli si, že mi unikneš, když jsem teď volný. Nebo že tě ochrání tvůj otec, zavřený na konci Bifröstu."
Shef pojednou letěl vzduchem, stále výš, jako kámen z balisty. Obracel se ve vzduchu a snažil se dostat nohy pod sebe, posedlý strachem z toho, kam asi dopadne, do moře se studenýma očima a zuby, na zemi, kde se plazili hadi.

o o o

Pod zády měl postel. Snažil se vstát, odtáhnout nohy z dosahu jedových zubů. Kdosi ho tlačil dolů, na nahé kůži cítil měkká prsa. Svandís. Chvíli se jí jenom držel a třásl se.
"Víš, co jsi říkal?" zeptala se ho nakonec.
"Ne."
"Pořád jsi křičel norsky. Skal ek that eigi, skal ek that eigi, that skal ek eigi gera."
Shef si to automaticky přeložil. "To neudělám, to neudělám, tohle já neudělám."
"Co je to 'to'?" chtěla vědět Svandís.
Shef si uvědomil, že se drží svého přívěsku. "Vzdát se tohohle," řekl a podíval se na něj. "Vzdát se toho a uctívat Lokiho výměnou za jeho milost. Co je to venku za hluk?"

## Kapitola 25

Slunce již bylo nad obzorem - noc minula, když Shef zápolil ve snu s bohem chaosu - a ten hluk zněl jako divoký jásot. Do přístavu vplouvala jedna loď za druhou. První z dálky ostražitě sledovaly osádky mezků. Ale brzy byla konstrukce lodi zřejmá i pouhým okem, a jak na sebe připlouvající armada a osádky pokřikovaly, napětí zmizelo. Narychlo opravená závora byla odsunuta a dělostřelectvo přestalo otáčet stroje a napjaté provazy byly uvolněny. Když se zpráva roznesla po městě, všichni, kteří nemuseli stát na stráži, přiběhli do přístavu, mávali a křičeli, jak se jim ulevilo.
Flota, kterou Alfréd vybavil a vyslal na záchranu poté, co měl Farman vidění, se pomalu sebrala z různých stanovišť v Severním moři a velice opatrně vyplula k jihu. Rybáři zahlédli Shefovu menší flotilu proplouvat Biskajským zálivem a podél pobřeží Španělska a žádný námořník, který je viděl, nikdy nezapomněl na podivné dvoustěžníky, takže bylo snadné zeptat se: "Neviděli jste lodě jako naše?" Poté, co na vytrvalém proudu z Atlantiku propluli úžinou Džebel at-Táriq do Vnitřního moře, informace získávali stále obtížněji a lidem bylo hůř rozumět. Lodě majus odpluly do Córdoby. Ne, vypluli proti nazarénům. Spojily se s amírem. Ne, amír je prohlásil za proradné psy. Všechny lodě uprchly před duchy majů, kteří na rozkaz krále-čarodějníka vrhali velké kameny. Právě naopak, to nazarénové ovládli Vnitřní moře s pomocí svých zkrocených draků, kteří ohněm spalují i moře.
Hardred, anglický velitel floty, jmenovaný Alfrédem, dělal, co mohl, aby se v tom, co mu řekli, aspoň trochu vyznal.

Pomáhal mu Freyjin kněz Farman, zřec, jenž je na tuto výpravu všechny dostal, a Gudmund Zlatý, bývalý Shefův druh a nyní král (pod jediným králem) Sveariki, země Švédů. Jedno pochopili všichni tři. Všichni se báli řeckých galér z důvodů, jimiž si nebyli právě jistí: "Dokazuje to, že nikdo nepřežil, aby podal zprávu," poznamenal Gudmund. Cestou podél břehů tento názor posílil fakt, že Seveřané kotvili v přístavu a nedokázali uniknout.
Hardred neměl strach ze střetu s jakoukoliv flotou. Pod jeho vlajkou plulo dvacet balistami vyzbrojených dvoustěžníků třídy "Hero" - každá loď byla pojmenovaná po hrdinovi z norských bájí - a kolem klouzalo na třicet běžných vikinských dlouhých lodí s nejlepšími Gudmundovými Švédy a žoldnéři, jaké londýnský trh poskytl, u vesel. Přesto byl opatrný. Noc, již jeho král prosnil, strávil kus od pobřeží, s uhašenými světly, dvoustěžníky nechal přihákovat k sobě a dlouhé lodě byly na hlídce. Když se rozednilo, přiblížil se k septimánskému přístavu s plachtami nastavenými k plavbě proti větru. Všechny stroje byly nabité a připravené a výzvědné lodě pluly o hodný kus dopředu.
První, čeho si Gudmund všiml, byla plovoucí pevnost, pozoruhodná překážka, pokud by ji napadl směrem od přístavu, který měla zablokovat. Při útoku z opačné strany se však bránit nemohla. Prvních padesát Vikingů, kteří se na ni vyškrábali se sekerami v ruce, se setkali jen se zdviženýma rukama a ustrašenými výrazy. Dokonce i dvacítka Lanzenbrüder, dohlížející na francké odvedence, se mohla jen podívat na svou zbroj naskládanou v rohu a připojit se ke kapitulaci.
Řecký velitel galéry na hlídce, který již mnoho dní jen spaloval neopatrné rybářské čluny, se snažil víc. Všiml si blížícího se cizího plavidla, poslal muže k veslům a zaječel na své siphonistoi, aby se připravili. Chvíli to trvalo. Bylo třeba zapálit len, poslat muže k měchům, zapojit pumpu, překontrolovat olejovou nádobu a sesadit trubky. Zatímco se siphonistoi hnali na místa, velitel se snažil vyhnout pronásledovatelům. Dvě dlouhé lodi již byly před ním a stáčely se, aby se k němu dostaly z obou stran. Zaječel tedy na své paliče, ať střílejí bez ohledu na připravenost, a vzápětí kámen z vedoucího dvoustěžníku přerazil zadní vaz. Galéra zajela do vody a veslaři okamžitě vyskakovali ze svých míst. Když siphonistoi vzdali svůj nesplnitelný úkol, velitel si vzpomněl na svou základní směrnici nedovolit, aby tajemství řeckého ohně padlo do nepřátelských rukou, rozběhl se k nádrži se sekerou v ruce, odhodlaný ji rozbít a vypustit olej do hořícího lnu. Jeden z veslařů, dobře placený a velmi vážený, nicméně viděl příliš mnoho rybářů, svíjejících se s řevem v hořící vodě, aby byl ochoten podstoupit stejný osud - bez ohledu na osud Konstantinopole a císařství. Podrazil veliteli nohy, rozsekl mu hlavu sekerou a nerozhodné siphonistoi smetl stranou. Dlouhé lodě přirazily, posádky přelezly na palubu a nejistě si prohlížely měděnou kupoli a hubici. Řečtí veslaři a pěšáci se vrhali přes palubu a drželi se provazů a desek, plovoucích v teplé vodě. Řecká galéra, zahákovaná ke dvěma vikinským lodím, se zpola potopená převalovala ve vlnách. Když přirazil dvoustěžník, Hardred poslal na palubu svoje nejzkušenější muže, aby opravili roztříštěnou záď, nadehtovanou plachtou zakryly díru a odtáhli vrak na pláž necelé půl míle daleko.
Když byly pevnost a galéra v jejich rukou, třicítka lodí pokračovala v cestě k přístavní hrázi, za níž již viděli charakteristické stěžně ostatních severských lodí. Pochybnosti a podezření - jsou v nepřátelských rukou? je snad za kamennou městskou hradbou nalíčena nějaká past? - se rozplynuly, když obě strany viděly, jak se obracejí stejné balisty, když muži poznali kamarády a příbuzné, když sem a tam začalo poletovat krupobití pozdravů. Než Svandís nacpala Shefa, jenž si protíral oči a stále zíval, do šatů, do přecpaného přístavu se již v bouři angličtiny a norštiny sunula záchranná flota.
Cwicca na Shefa čekal u dveří a široce se křenil.
"To je Hardred," ohlásil. "Chlapík, co tě nechal trčet v Ditmarshi. Nikdy jsem mu nevěřil. Ale tentokrát přijel ve správnou dobu. Sebral jim tu starou pevnost dřív, než si ho všimli. A prej dostal taky galéru i s tím ohnivým strojem."
Čekal, celý rozzářený, aby se ujistil, že se jeho zachmuřený král při té správě rozveselí. Shef zíral na přecpaný přístav a Cwiccovi pomalu došlo, že jeho naděje budou opět zklamány.
"Nade vše chceš ten oheň," vzpomněl si Shef na Lokiho hlas. "Pošlu ti ho. Řekni Řekům -" Co to měl říct Řekům?
"Chytil Hardred i řecké operatéry?" zeptal se Shef téměř nepřítomně.
"To nevím," odpověděl Cwicca. "Nevím, proč by ne."
Shef se otočil ke Svandís. "Budeš mít práci, abys mi vysvětlila ten poslední sen," utrousil. "Protože již vidím, že se plní."

o o o

Římský císař se výsledku bitvy s amírovým vojskem, kterou vyprovokoval, nebál. Byla pravda, že stál proti těžké přesile. Také byla pravda, že Arabové celá staletí proti křesťanům na poloostrově a v pohraničních horách vyhrávali - podle císařova názoru to byl jistý důkaz, že se mezi nimi pevně zakořenilo kacířství, jak jinak by mohl Bůh dopustit, aby Jeho věřící někdo porazil? Avšak proti tomu si Bruno jasně uvědomoval špatnou morálku nepřítele, pokud byla pravda aspoň desetina z toho, co říkali zběhové - a vlastně zběhů bylo tolik, že to bylo důkazem samo o sobě. Jeho oddíly, ať již oddaní Lanzenbrüder, na něž se spoléhal, nebo francští a němečtí rytíři, které svolal z celé své říše, či dokonce normálně nestálí a vrtošiví místní odvedenci, byli naproti tomu odhodlaní a zvyklí na úspěchy, získané při mnoha obléháních menších pevností a šarvátkách, jež vybojoval, když vyháněl muslimské bandity ze svého území. Trocha lesku zmizela, když se jim nepodařilo dobýt Septimánii, ale ani to nebyla tak docela špatná věc. Když se stahovali od města, všiml si, že se jim rozhodně zvedla nálada. Přisoudil to jejich pověrčivému strachu, který někteří získali z muže, jemuž říkali - pokud nebyl nablízku žádný důstojník - jediný král. Až se vrátí, aby si to vyřídil se svým skutečným nepřítelem, bude je muset přesvědčit. Ale boj s amírem většině ve srovnání s tím připadal jako zábava. Menší odpor a mnohem větší kořist.
V každém případě se císař spoléhal na dva faktory. Jedním byla víra v Boha. Čas od času se dotkl citlivé, ale hojící se nosní přepážky a v duchu se usmál. Pokání, které si nepřivodil sám, vítal. V duchu byl stále odhodlanější dosadit

svého důvěryhodného jáhna, jakkoliv měl stále nižší svěcení, na stolec svatého Petra. Byl to skrček a cizinec. Jenomže kdyby měl císař důvěrníka, svěřil by mu, že mužík má větší odvahu než on. A pokud nebyl Němec, byl hned druhé nejlepší národnosti. Nikoli poprvé císaři vrátil jeho víru.
A víra nevíra, jak si císař naposledy prohlížel rozestavení vojsk, bylo to něco, na co by se mohl spolehnout, i kdyby byl jen uctívač ďábla, jako poutničtí Seveřané a jejich odpadlí angličtí druhové. Neustálé války mezi Pippinem Prostředním a Karlem Martelem přeměnily všechny armády křesťanské Evropy, až na zpátečnické Anglosasy, v moderní bojové síly. Na křídlech měl obléhací stroje a balisty, jak své vlastní, tak ty okopírované od poutnických nepřátel. Za nimi čekal hlavní úderný oddíl pěti set těžkooděných kopiníků, prozatím čekali opěšalí a ve stínu. Na kopcích postávaly čety Lanzenbrüder, připravené vyrazit a vytvořit neporazitelnou pěchotní formaci. Císař viděl jen jediný problém, a to bylo pokání, jež mu určil Erkenbert. Ne to, že musel bojovat v čele - to by byl udělal stejně. Ale bojovat po boku nejméně spolehlivých lidí ve svém vojsku, křesťanů či pseudokřesťanských zběhů.
Avšak i to se dalo využít. Císař přecházel sem a tam podél nervózních řad, stále oděných jenom v látce, vybavených jako vojsko, z něhož dezertovali jen s oštěpy, šamšíry a proutěnými štíty. Nerozuměli mu ani slovo, ale chápali, že je tu s nimi. Tlumočníci jim vysvětlili, jaká je odměna za úspěch a že teď, když odvrhli Alláha, už se v žádném případě nemůžou vrátit zpátky. Trest za selhání si všichni velmi živě pamatovali, baštonádu a kůly. Budou bojovat ze všech sil.
A on podnikl kroky, aby zajistil, že budou bojovat s odvahou a dokonce s humorem. Zatímco mezi nimi procházeli kněží a podávali poháry vína a hostie, Bruno jim šel příkladem, klekl si a pokorně přijal chléb a víno. Pak se otočil k ohňům hořícím před nimi na dně údolí.
"Nejdřív hostie, potom hostina," zvolal. "Přelož to," dodal tiše. Pak došel k nejbližšímu ohni, vytáhl od pasu nůž, odřízl dlouhý plátek masa a s přehnanou chutí začal žvýkat. Posunkem vybídl pochybující zběhy, aby se k němu připojili, vzali si maso, chleba a ředěné víno ze sudů. Ať si dají do nosu, řekl si. Rozveselí je to. Půlka z nich se tváří, jako by jim zásoby došly už před týdnem. Nebo jim je ukradli důstojníci.

o o o

O kus dál v údolí se Mujatíja díval dalekohledem na postupující arabskou pěchotu, zvedající oblak prachu. Jakkoliv byl na svého pána pyšný, odmítal používat posuvnou trubičku. Ponechá si to, co mu Alláh poslal.
"Co dělají nevěřící?" zeptal se za ním amír. Stál ve stínu pod zvednutou stříškou velkého stanu, který nechal postavit na kraji bitevního pole, aby ukázal svou důvěru.
Mujatíja se k němu obrátil a zatvářil se vztekle. Vztek byl v blízkosti amíra nejbezpečnější cit, pokud byl namířen ven.
"Amíre, nástupce Kurajšovců, nevěřící se vysmívají Bohu. Před svou frontou zapálili ohně a opékají na nich prasata. A ti, kteří zběhli z našeho vojska, ti, kteří se obrátili zády k šahádě, jedí nečisté maso tváří v tvář tobě a věřícím."
Ze stanu se ozval zděšený sbor. Potom ženy volaly povzbuzení. "Smeť je, pane. Ať pocítí tvůj hněv." A velmi odvážný hlas vykřikl amírovo oblíbené rčení. "'Věřící, bojujte s těmi nevěřícími, kteříž jsou vám nejblíže.' Nyní jsou dost blízko! Smeť je! Ách, kdybych tak byla mužem."
Amír pomalu kývl a vytáhl si od pasu šamšír s jílcem posetým drahokamy, který dokázal přeseknout hedvábí. Pochvu odhodil. Obřadně popošel dopředu. Gardisté ho obstoupili a trubky ohlásily útok. Tucty jezdeckých šarvátek mezi islámským jezdectvem a bacheliers z Camargue, probíhajících na stráni porostlé křovím, ustaly, obě strany zvažovaly situaci. Pak ben Ma'mún, velitel amírovy kavalerie a ben Firnásův bratranec, své muže odvolal a zamířil k samotnému stanu. Bacheliers se pustili do dobře nacvičeného předstíraného boje, přičemž byli připravení k okamžitému úprku.
Bruno si uřízl poslední kousek s připojenou ledvinkou, z níž se ještě kouřilo, a s hraným nezájmem poslal muže do hrubé, jen tak tak disciplinované řady. Arabští pěšáci, ohlížející se přes rameno pro povzbuzení, je našli v oštěpech amírových gardistů, a tak se pustili do chaotického útoku, který byl jejich jedinou taktikou. Vepředu běželi gházíjové, volající Alláha za svědka své mučednické smrti a víry.
Mučednická smrt přišla rychle. Když uběhli čtvrt míle, dělící je od zběhů na druhé straně, těch, kteří zapomněli na Boha, začaly na ně dopadat kameny a šípy. Bruno nechal po obou stranách údolí, v němž zaujal postavení, rozmístit tucet balist. Zbraně to byly nepřesné, ale schopné v davu napáchat těžké škody. A krátké luky, které proti zbroji neměly žádnou účinnost, bavlnou a proutím proletěly snadno. Uprostřed řady stál nebojácný Bruno a uvědomil si, že jen neochvějná víra a náboženství podporující sebevraždu mohly dostat muže přes bouři, jíž čelili. Také si všiml, že je tam nedostaly všechny. Svým zkušeným okem viděl, jak muži zpomalují do kroku, stahují se do boku, a někteří, ačkoliv asi nebyli zasaženi, padají k zemi a zůstávají ležet. Viděl, že je následuje disciplinovaný oddíl, ale příliš malý a v příliš krátké řadě. Vzbouřenci mohli uniknout na jednu či druhou stranu. Sto nádechů, za tuto dobu dokázal lajdácký kněz oddrmolit mši. Pak jeho pokání skončí. Doufal, že mu Bůh dovolí prolít krev za víru, čímž smyje svou vinu.
Ale neproleje ji zbytečně. Když hlouček gházíjů vyrazil proti firinghíjům v kroužkové brni pod orlí zástavou Říma, Bruno znovu políbil kopí, jež nosil v bezpečí za štítem, sehnul se pod prvním letícím šamšírem a úhledně muži probodl hrudní kost. Jenom čtyři palce, ne víc, otočit, vytáhnout a připravit se odrazit čepelí další výpad. Padesát z určených sto nádechů stál Bruno zcela pevně mezi bleskovými souboji zoufalých gházíjů se sebevědomými zběhy. Jopp, Tasso a ostatní osobní strážci mu hlídali záda. Pohyboval se jako stroj, vysoko kryl, nízko sekl a stočil štít, aby odrazil hrot, nebo ho obrátil, aby zachytil čepel naplocho. Každých pár vteřin vyletěla jeho čepel jako jazyk hada a další nepřítel couvl. Pak, když jeden bojovník, zoufale toužící po slávě, sekl shora, míře na hlavu, Bruno automaticky kryl, silné ostří proti špičce. Šamšír praskl, špička letěla dál a jako břitva ostrý konec rozsekl císaři levé obočí. Když mu začala téci krev a zpola ho oslepila, Bruno se uvolnil. Praštil muže štítem, rozbil mu lebku sekem přes ruku a udělal první krok zpátky pod ochranu mužů za sebou.
"Zatrubte," nakázal.

Čety opěšalých Lanzenbrüder se pohnuly dřív, než uslyšely znamení, vydaly se dolů z kopce a stavěly se do dvouřadu, jenž se na koncích stáčel směrem ke zmatené bitvě. Jakmile válečníci narazili na odpor, začali drsně, mechanicky křičet a snažili se na kamenitém svahu udržet na nohou. Při každém druhém kroku bodli doprava a hlídali si levou stranu. Kromě těch demoralizovaných tu žádní gházíjové nezůstali. Když velitel rytířů na koních viděl, jak se bitva rozvíjí, poslal své muže lehkým klusem vpřed. Snažili se vyhnout vlastní pěchotě a získat prostor pro konečný útok, jímž smetou všechny protivníky.
Amír, v čele své osobní gardy, nevěřícně přihlížel, jak se jeho útok rozpadá. Ještě nikdy se nestalo, aby někdo nesplnil jeho přání. Ale po celém údolí se muži stahovali na křídla nebo do týlu, zvedali se ze země a ustupovali, nevšímajíce si bitvy, jako kdyby všichni byli tajnými křesťany. Amír se rozhlédl kolem sebe, ne proto, že by hledal cestu k útěku, ale proto, aby se podíval, zda může povolat další posily. Za sebou měl pouze svůj stan. Mezi ním a stanem stál jen velitel kavalerie, sedící na své slavné klisně. Abdurrahmán si odkašlal, aby ho přivolal, a rozčileně ho poslal do bitvy. Ben Ma'mún si ho všiml první. On také mávl, drzé gesto rozloučení. A pak byl pryč v doprovodu svých mužů, kteří se stáhli z nesmyslných bojů s křesťanskou lehkou jízdou. Amír před sebou najednou uviděl orlí zástavu Rúmíjů a pod ní muže, jenž musel být amírem křesťanů. Zvedl šamšír a rozběhl se po kamenité půdě s výkřikem: "Prokletí na ty, kdo přidávají božstva k Bohu!"
Jopp, který se prodral dopředu, aby zaštítil svého císaře, než mu obvážou oko, zachytil šamšír plochou štítu - čepel, nemající sobě rovna, proťala dřevo i kůži, až štít visel jenom na železné obrubě - a bodl neozbrojeného muže přes žebra do srdce. Trojúhelníková čepel přesekla i páteř. Když sklonil zbraň, amír, Sokol Kurajšovců, se překulil a zůstal ležet na svahu. Skvělá córdobská čepel praskla pod okovanou botou.
S pádem amíra a střemhlavým ústupem jeho osobní stráže se bitva najednou soustředila na amírův stan ze zeleného hedvábí, nejviditelnějším kouskem, který se dal na kopci ukrást. Bacheliers z Camargue na svých polodivokých koních se k němu dostali první. Eunuchy, kteří ho hlídali, okamžitě nabodli na deset stop dlouhé bodce. Pak divocí honáci seskákali z koní a s jekem se vrhli dovnitř.
"Řekni jim to, Berto," prskla Alfled, krčící se za závěsem. "Musejí to být Frankové."
"On est francais," začala Berta nejistě. Její francčtina byla po deseti letech zajetí trochu rezavá. Honáci nemluvili než svou rodnou occitánštinou a před sebou viděli jen desítku žen, sice zahalených, ale s holýma nohama, děvky a běhny uctívačů Proroka, kteří je tak dlouho utiskovali, a tak se s oplzlým voláním vydali k nim.
Alfled odstrčila svou hloupou kamarádku stranou, padla na kolena, strhla si závoj a pokřižovala se. Honáci se nejistě zastavili. Světlo zastínily větší postavy. Obrnění muži, Ritters des Lanzenordens.
"We beoth cristene," zkoušela to ustrašeně Alfled. "Theowenne on ellorlande."
"Ellorland," zopakoval vedoucí Ritter, sám původem z Alsaska, a v jeho rodné němčině to bylo Ellorsetz. "Dobře ty ženy hlídejte. Ať o jejich vině rozhodne císař. A hlídejte i kořist," dodal, když profesionálním okem odhadl hedvábí a ozdoby. "No tak, vykopejte odsud ty honáky."
Sto kroků za ním císař, stále opěšalý, s obočím hrubě sešitým, procházel po bojišti a všiml si malého počtu mrtvol. Jen málo jich zůstalo bojovat. Doufal, že žádné vojsko, jemuž kdy bude velet, se nikdy takhle nerozuteče. Ukazovalo to, jak málo lidí mělo víru, skutečnou víru, v to, zač bojují, a ve svého boha. Ale víra jen na jazyku neměla žádnou cenu. Musel ten problém předložit moudrému a učenému Erkenbertovi.

o o o

Richier, nejmladší perfectus, měl sucho v ústech, když ho vojáci dovedli k dlouhému černému přístřešku, kde teprve před pár dny měl uskladněny své kůže a rouna Tartarin, kupec s vlnou. Už to nebyla jenom část místní ekonomiky. Za necelého půl měsíce se stal součástí místní mytologie. Ti, kteří tam vstoupili, již nikdy nevyšli - pokud to nebyli císařovi služebníci. A dokonce ani císařovi služebníci, ať už do nich nalili sebevíc vína, neřekli, co se s nimi stalo. Většina říkala jen: "Zeptej se jáhna." Ale k malému, černě oděnému mužíkovi, který se probíral svými papíry a volal si jednoho muže za druhým, jednu ženu za druhou a jedno dítě za druhým, aby mu zodpověděli jeho otázky, se neodvažoval nikdo ani přiblížit. Nikdy nebylo pochyb o tom, že je ve spojení s ďáblem, protože se prohlašoval za služebníka Boha, o němž všichni kacíři věděli, že je to ďábel. Pokud by však nějaké pochyby existovaly, zmizely by, když mužík, třebaže nevěděl nic o krajině a neznal ani slovo ze zdejšího jazyka, přesto odhaloval jednu faleš za druhou a každou okamžitě a nemilosrdně trestal bičem či holí, špalkem či provazem, podle pohlaví a věku provinilého. Richier nevěděl, která odpověď ho odsoudila k poslední cestě, cestě, z níž se nikdo nevrátil. Nedokázal uhodnout dokonce ani to, jaká lež by mu posloužila. A černý jáhen se ho ani nenamáhal doprovodit do kůlny - té kůlny. Často se mu zdálo, že za svou víru trpí, ale utrpení bylo vznešené, veřejné vyhlášení víry, nebo ve společnosti, jako byla sebevražda na Puigpunyent. Tohle vypadalo spíš jako cesta ovce na jatka - stejně lhostejné. Znovu se pokusil navlhčit si rty popraskaným jazykem, když dva mniši-vojáci trhli za provaz, na němž ho vedli, a táhli ho ke dveřím budovy bez oken.
Při svém pátrání po posvátném graduale se Erkenbert řídil principem, který ho nakonec dovedl k posvátnému kopí, nebo aspoň k jeho poslednímu lidskému vlastníkovi. Někdo to musel vědět. Počet těch lidí se dal zúžit. Byl to někdo řekněme v dosahu dvaceti mil na jihovýchod a jihozápad od Puigpunyent. Pravda, obyvatele horských vesnic bylo těžké chytit. Ale nejhůř se sháněli nejstarší a nejdůležitější, kteří to museli nejspíš vědět. Začni s nimi.
Ale než začneš skutečně vyslýchat nejdůležitější osoby, zařiď si zázemí. Napiš seznamy. Erkenbert začal se seznamem vesnic. Pak přišli na řadu lidé v nich, jejich povolání, manželky, děti a příbuzní. Zajímaly ho důkazy o kacířství, ale nebyly tím nejdůležitějším. Erkenbert je považoval za kacíře všechny, včetně vesnických kazatelů, pokud tady nějací byli. Důležité bylo určit pravdu, aby jakákoliv odchylka od ní, jakákoliv lež vyšla na světlo a označila mluvčího za lháře. Člověka, který má o čem lhát.

Nějakou dobu to trvalo, ale Erkenbert si brzy všiml, že se odpovědi v některých věcech navzájem potvrzují a přicházejí dobrovolně, v jiných věcech si odporují. Pak už to byla jen otázka toho, najít někoho ze spolehlivé oblasti, který podá spolehlivé informace o nespolehlivých oblastech. Potom najít jádro nespolehlivosti. Dokonce i jména vesnic mu pomohla. Jakmile získal jména všech vesnic v této oblasti, která mu dodali cizinci, například vandrovní a mezkaři, bylo pozoruhodné, jak často lidé, kteří je museli dobře znát, vynechávali jména tří z nich. V duchu jim říkal Skryté vesnice. Pak, když požádal o seznam obyvatelstva v těchto vesnicích, jak často lidé kupodivu zapomínali na významné muže, občas dokonce blízké příbuzné. Tyto muže nedokázal najít ani chytit. Ale to, jak se amatérští lháři snažili popřít existenci svých příbuzných, mu prozradilo, koho musí chytit. I když jejich lži nebyly důležité, lháři byli potrestáni jako odstrašující případ pro další lháře. Ti, které začal Erkenbert podezírat, nakonec skončili v kůlně. Jáhen nevěřil na mučení, pokud, jako v případě mladého Mauryho, jste nevěděli, že oběť něco ví, a nevěděli jste také, co ví. Bylo to časově náročné a mučení navíc vyneslo na povrch mnoho věcí, které mohly být pravdivé, ale nebylo možné je ověřit. Kůlna byla lepší odpovědí.
Richierovo sebeovládání povolilo, když vojáci otevřeli dveře. "Co je tam?" zachraptěl.
"Pojď se podívat," opáčil Lanzenbruder.
Tajemství bylo prosté a Richier to pochopil jediným pohledem. Uprostřed kůlny byla kláda. Přes kládu byly přehozeny tenké šňůry. Na každém provaze visel jeden z mužů, které odvedli dovnitř, s oprátkou kolem krku, ruce svázané, někteří se dokonce téměř otírali nohama o zem. Pár mrtvol se v horku a dusnu uzavřené místnosti nafouklo k nepoznání. Na jiných, které tu visely teprve den dva, byla vidět hrůza a bolest umírání. Viseli tu dva perfecti, které Richier poznal. Posledního muže v řadě znal jako zuřivého odpůrce kacířů a oddaného katolíka, třebaže z kacířské rodiny. On také visel na škrticí šňůře.
Mniši přitáhli trojnožku a zvedli na ni Richiera se svázanýma rukama. Vzápětí měl kolem krku šňůru. Cítil, jak se mu zařezává do krku, až příliš živě si uměl představit, jak se dál stahuje. Ale nezlomí mu vaz. Bude umírat pomalu a sám.
Jeden mnich se k němu otočil, byl vysoký, takže se Richierovi díval do očí, i když stál na stoličce.
"Poslouchej," řekl. "A poslouchej dobře." Němci bylo stěží rozumět. V tom, že křesťané ani neposlali tlumočníka, bylo cosi děsivého, jako by jim ani nezáleželo na tom, jestli někdo skutečně promluví. Němci bylo lhostejné, jestli Richier bude žít, či zemře. Řídil se rozkazy, otočí klíčem od kůlny a bez přemýšlení odsud odejde.
"Víš, kde je ten graal, povíš mi to, já přivedu jáhna. Nepovíš, vykopnu stoličku. Nevíš, vykopnu stoličku. Někdo mi to nakonec řekne. Máme spoustu provazů a spoustu místa."
Muž se zazubil. "Potřebujeme jenom jednu stoličku."
Jeho druh zaprskal něco nesrozumitelného ve vlastním jazyce a oba se zasmáli. Usoudili, že se tomuto úkolu věnovali již dostatečně dlouho, první se napřáhl po stoličce a druhý zamířil ke dveřím. Nechtěl ani počkat, dokud se jeho oběť neuškrtí.
"Já to vím," zachrčel Richier.
Němec se zarazil. "Ty to víš?" Zavolal cosi přes rameno. Jeho druh se vrátil, krátce se radili.
"Víš, kde je graal?"
"Vím, kde je graal. Povím vám to."
Oba popravčí se poprvé zatvářili nejistě, jako by pro tuto možnost neměli rozkazy nebo jako by je zapomněli.
"Seženeme jáhna," řekl první nakonec. "Ty. Ty zůstaneš tady."
Když se otáčel, došlo mu, jaký vtip právě udělal, a zopakoval ho svému druhovi s dalším výbuchem smíchu. Richier stál na stoličce a doufal, že se mu nohy ve tmě a zápachu nepodlomí. Když se znovu objevilo světlo a malý jáhen se na něj podíval, viděl, že mu navždy povolily nervy.
"Sundejte ho," nařídil Erkenbert. "Dejte mu vodu. Teď ty. Okamžitě mi pověz, co víš."
Richier začal blekotat. Místo. Potřebují průvodce, sám bude průvodce, pokud zemře, nikdy to nenajdou. Jak ho zachránil. Jednooký, jehož považovali za mesiáše. Jeho faleš, zrada. Erkenbert ho nechal, než to ze sebe dostane, a věřil, že muž tak zlomený se nečestnou dohodu nepokusí porušit. A nakonec se Richier odvážil říci něco, co nebylo podstatné.
"Ti muži, které jsi tu zabil," zašeptal. "Někteří byli s námi, jiní ne. Nebudeš se zodpovídat svému Bohu - pravému Bohu - za katolíky, které jsi zabil?"
Erkenbert se na něj divně podíval. "Co na tom záleží?" zeptal se. "Bůh je nechal zemřít ve Své službě a čeká je jistá odměna. Myslíš, že Bůh nepozná Své služebníky?"

## Kapitola 26

Erkenbert se pochybovačně a podezíravě díval na staré dřevo, které mu ukázali. Už viděl mnoho relikvií: kosti svatého Wilfrída a svatého Guthlaka, svatého Cuthberta a ctihodného Bede, dokonce jednou i úlomek pravého kříže, když byl vystaven k uctívání. Ještě nikdy neviděl žádnou, která by byla úplně bez ozdob. Tahle vypadala jako žebřík, který rolník nechá dvacet roků za stodolou a zapomene ho spálit. Byl starý, to ano. Vypadal přesně jako přívěsek, jejž ten jednooký pohan nosil na krku.
"Jsi si jistý, že je to on?" ujišťoval se.
Zrádce Richier začal blábolit, že ano.
"Ty ne. Ty, Siegharte. Je to skutečně ta posvátná věc, kterou hledá císař?"
"Bylo to dobře ukryté," odpověděl Sieghart netečně. "Hluboko v hoře, všude byly pasti. Taky léčky. Ztratil jsem pár chlapů. Ale tuhle krysu jsem si držel na vodítku a nechal jsem hořet spoustu pochodní. Nakonec jsme to našli. Na

divném místě. Spousta spálených kostí."
"Odpověz mi na otázku!"
Sieghart zkřivil tvář námahou učinit rozhodnutí. "Ano, myslím, že je. Teda aspoň oni si to myslí. Našli jsme tam spoustu dalších krámů."
Trhl palcem a přistoupili k nim čtyři muži. Na další pokyn otevřeli pytle a vysypali obsah na hliněnou podlahu chatrče, v níž si Erkenbert zřídil svou základnu. Jáhen se při pohledu na zlaté talíře, číše, kadidelnice a předměty pro bohoslužbu nadechl. Ne, pro modloslužbu, opravil se. Ale nebyl to žádný světský poklad, dokonce ani královský poklad. Cosi ho napadlo. Zároveň uprostřed kořisti zahlédl nečekané předměty. Knihy. Dvě.
Jednu zvedl a otevřel ji. "Co je to?" zeptal se zoufalého Richiera.
"To jsou svaté knihy naší - naší kacířské víry. Jsou jenom dvě." Richier chtěl říci "zbývají jenom dvě", ale nějaký pochybený pud sebezáchovy ho varoval.
"A co je na nich svatého?"
"Vyprávějí příběh - prý vyprávějí příběh o tom, co se stalo po... poté, co byl Kristus snesen z kříže."
"Ale ten příběh je v Nikodémově evangeliu. Sice to není dílo, které církev připustila do biblického kánonu, ale je hodno úcty. V křesťanských knihovnách existuje mnoho kopií."
"Tady se vypráví jiný příběh," zašeptal Richier. Neodvažoval se ani naznačit jaký.
Erkenbert se začal odhodlaně probírat stránkami. Latina, jíž byl text psán, mu nečinila potíže, i když ohrnoval pysk opovržením nad barbarským stylem. Pak se zatvářil ještě ponuřeji. Došel k tvrzení, že Kristus přežil. Nezemřel. Nevstal z mrtvých. Uprchl, oženil se, vychoval děti. Odvrhl svou víru.
Odvrhl svou víru.
"Tys tu knihu četl?" zeptal se Erkenbert tiše.
"Ne. Nikdy."
"Lžeš. Věděls, že vypráví jiný příběh. Siegharte! Co jsi udělal s těmi muži, které jste pověsili v kůlně?"
"Vykopali jim hrob. Čekají, až se nad nimi pomodlí kněz. Někteří mohli být dobří katolíci."
"Žádná pohřební modlitba nebude. Někteří byli určitě kacíři. Kacíři tak hnusní, že si žádný pohřeb nezaslouží, nebýt toho smradu, který po sobě zanechávají. Ale smrad těchto knih je silnější. Než hrob zaplníš, Siegharte, přihodíš je tam. Nepůjdou do čistého plamene, budou ležet a hnít se svými prohnilými autory. A Siegharte..."
Podívali se jeden druhému do očí. Sieghart vytáhl dýku a tiše se zeptal: "Hned?" Další kývnutí. Richier pochopil, co to znamená, a na kolenou se začal plazit jáhnovi a blekotat: "Přivedl jsem tě ke graalu, zasloužím si odměnu..."
Dýka mu projela do spodiny lebeční. "Máš svou odměnu," řekl Erkenbert ležící mrtvole. "Propustil jsem tě z tvého strachu. Nezasloužil sis rozhřešení a spásu. Jsi horší než Pelagius, horší než Arius. Ti přinesli falešnou víru, ale ty... ty bys nechal křesťany úplně bez víry. Neotevírej ty knihy, Siegharte, pro spásu své duše."
"To je v pořádku, magister," utrousil lhostejně Sieghart. "Neumím číst."
"Čtení je jen pro moudré," potvrdil Erkenbert.

o o o

O dva dny později a třicet mil dál na jih za horskými průsmyky si Erkenbert přesně načasoval vstup na královskou hostinu. Tři po sobě jdoucí noci zůstal císař na bitevním poli, nechal své muže odpočívat a pohřbít mrtvé a rozdělil kořist z amírova majetku. Za oltářem postaveným ze zajatých zbraní si poslechl kněze svého vojska, když zpívali Te Deum laudamus. Nyní seděl v čele vysokého stolu ve velkém stanu s utrženými vnitřními závěsy, aby všichni mohli hodovat tam, kde kdysi přebýval amírův harém.
Erkenbert k němu pomalu přistoupil a za ním vážně kráčelo šest Lanzenbrüder se zbrojí vyleštěnou do vysokého lesku. Císařovi minstrelové přestali hrát, sloužící a šenkové, když poznali vážnost situace, couvli k hedvábným stěnám. Císař také zachytil známky velké důležitosti. Zbledl, jak se ho zmocnila naděje. Vstal a všichni okamžitě umlkli.
Erkenbert neříkal nic a šel dál. Pak se zastavil jakoby v sebezapírání, ikona křesťanské pokory, s jeho malou postavou a matně černým hábitem. Ukázal na Siegharta.
Ritter, nadýmající se pýchou, odsunul zdobnou oltářní pokrývku, která zakrývala graduale, a podal ji svému zástupci. Mlčky zvedl dřevěný žebřík nad hlavu jako bojovou zástavu.
"To je, to je..." začal císař.
"To je žebřík Josefa z Arimatie, na němž nesli tělo Páně do Božího hrobu," vykřikl Erkenbert z plných plic. "Z něhož podle Písma třetí den povstal! Povstal podle apoštolské víry! Ať ho všichni vidí a vědí, že jejich víra byla potvrzena."
Císař ihned poklekl a po chvíli ho následovali i všichni ostatní ve stanu kromě Siegharta, jenž stál jako oslnivá socha.
Nakonec Sieghart opatrně postavil graduale na zem a císař a jeho poddaní jako kompenzační stroj povstali. Bruno natáhl ruku. Sieghart popošel a vložil mu do ní grál. Bruno dal k sobě grál a kopí, jež držel v druhé ruce.
"Smrt a život," zamumlal a z očí mu kanuly slzy. "Život a smrt. Ale Erkenberte... Je to obyčejné dřevo."
Erkenbert mávl na čtyři zbylé Ritter a oni, stejně jako předtím, vysypali obsah pytlů na podlahu stanu.
"Posvátné nádoby kacířů," řekl Erkenbert. "Získané k větší slávě boží."
"A Bůh je všechny dostane," slíbil Bruno. "Přísahám, že nikdo nedostane ani měďák z toho, co jste získali. Vojsku a Lanzenorden to vynahradím ze své pokladnice. Ale každá unce toho, co jste získali, vytvoří největší reliquarium Západu, kde bude tato relikvie navěky uložena.
A přísahám toto," zaječel Bruno, když vytasil meč a držel ho napříč před sebou. "Z vděčnosti za milost, jíž mne Hospodin obdařil, přísahám, že pro katolickou církev dobudu celé Španělsko, nebo při tom zemřu. Víc! Na území starého císařství nenechám žít nikoho, kdo nepřijme autoritu svatého Petra. Ať v Hispánii, Mauretánii nebo Dácii."

"Nebo Anglii," doplnil Erkenbert.
"Nebo Anglii," zopakoval Bruno. "A dál přísahám toto. Z vděčnosti za víru, již mi jáhen Erkenbert přinesl, za víru, o níž jsem já, slabý, zapochyboval, nejenže této zemi přinesu apoštolskou církev, ale jeho učiním nástupcem svatého Petra a dosadím na papežský stolec. A spolu povládneme církvi a císařství. Z Říma!"
Posluchači se zavrtěli, nikdo se však neodvažoval něco podotknout. Nepochybovali o tom, že císař má moc jmenovat papeže. Má ale i právo? Někteří neměli námitek. Lepší Angličan, kterého viděli s sebou na tažení, než nějaký neznámý Ital, který nikdy neopustil město.
"Nuže, Erkenberte," Bruno začal mluvit normálně. "Ulož grál na čestné místo a pověz mi, jak jsi ho získal. A potřebuji tvou radu. Spolu s tlupou ostatních jsem zajal i tvou krajanku, tady je, roznáší víno. Byly to amírovy kurvy, Bůh zatraťjejich nemanželské způsoby. Není to ale její vina. Co s ní mám udělat, vlastně se všemi?"
Erkenbert vrhl přísný pohled na krasavici, která napjatě sledovala rozhovor v dolnoněmčině, které příliš nerozuměla. Odsuzující pohled.
"Ať svůj hřích odpyká," zachraptěl. "Ona i ty druhé. Založ řád grálu, řád jeptišek. Přísný řád pro kajícnice." Vzpomněl si na zlo v knihách, které zničil, jejich prokletou smyšlenku, že si Kristus vzal Magdalénu. "Nazvi ho řádem svaté Maří Magdalény. Bůh ví, že na světě je dost kurev, aby ho zaplnily."
Alfled se při dolévání ruce neroztřásly. Měla za sebou dlouhý výcvik v sebeovládání.

o o o

Shef strávil dlouhé dny tím, že se snažil připravit celou svou flotu k plavbě. Zásoby se musely přenést z nových lodí na staré, na všech lodích doplnit zásoby vody a dodat tolik konzervovaných potravin, kolik se jich jen v Septimánii našlo, zorganizovat oddíly, které hledaly a přitesávaly kameny do mezků a vracely stroje z hradeb zpátky na lodě.
Práce byla s postupem času snazší. Občas se mu opravdu zdálo, jako by tím, že sem dorazily neočekávané posily, překročil nějaký brod. Buď to, nebo - a toho se v duchu bál - mu bohové poskytli nějaký další dar. Nebo spíš osvobozený bůh.
Císařovy oddíly, značně oslabené tím, že císař odjel bojovat s amírem, zrušily jedné noci obléhání a zmizely. Brzy do města začaly proudit potraviny a zprávy, neboť horalé si uvědomili, že cesty jsou znovu volné. Bedny vesele poletovaly, jak Tolman a jeho kamarádi nově příchozím vesele předváděli své umění. Na oplátku Farman přinesl tucet dalekohledů, vyrobených skláři ve Stamfordu. Čočky sice nebyly tak čisté a broušení i nejjemnějším pískem a křídou je poškrábalo, ale byly důkazem, že se arabskému umění zanedlouho vyrovnají. Cwicca a jeho banda pečlivě a pomalu postavili náhradu za velkou balistu, tentokrát se správnými výztužemi, a střídali z ní, dokud si nebyli jistí, že ji kdykoliv dokážou rozebrat, uskladnit a znovu složit. Steffiho rakety ozařovaly den i noc, jak mužík neuspěchaně a bez omezování cvičil. Šalomoun na trhu našel zařízení z drátů a kuliček, které vylepšilo Shefovy čáry a sloupce v písku.
Shef sám si pozorně prohlédl všechny součástky řeckého vynálezu ze zajaté galéry, všiml si nádrže na palivo a očichal a ochutnal podivnou látku v ní, prozkoumal pomalou zápalku, pánev na žhavé uhlí i měchy a zapumpoval si s držadlem podivné tlakové pumpy, která zřejmě byla pro celou operaci nezbytná. Neodvážil se zařízení vyzkoušet. Pošlu ti oheň, řekl Loki, a taky to udělal. To však neznamenalo, že ho Shef musí používat nebo platit Lokiho cenu.
Jednou se do toho možná pustí a přinutí zkušené Řeky, aby porušili svůj slib mlčení. Prozatím byl spokojený s vědomím, že je nejsilnější námořní silou na Vnitřním moři, dokáže zahnat řeckou flotu i za bezvětří či ji kdykoliv přinutit k boji a potopit. Kromě toho si říkal, že postačí pouhý pohled na měděnou kupoli na jedné z jeho lodí a Řekové se budou zdráhat přiblížit. Znovu se dostal do čela techniky, což bylo na chvíli ohroženo. Zkrátka, zatímco císař vládl na zemi, on vládl na moři. Únikovou cestu měl volnou, pokud by se rozhodl odplout.
Ale starosti mu dělaly další věci. Věci, které nebyly nijak naléhavé, spíš otázky pro filozofy, nicméně mu instinkt říkal, že je musí vyřešit. Musí je vyřešit, než skočí Lokimu na špek. Dlouho přemýšlel o scéně, kterou mu ukázal Ríg, v níž byl Loki a Logi, Loki obr a Loki bůh. Při konkláve Cesty vždycky hořela hranice uvnitř kruhu. Neměl by být bůh ohně také uvnitř?
Tehdy svolal konkláve za zastíněný dvůr, kde nechal překládat kacířskou knihu. Pozval kněze Cesty, čtveřici, která plula s ním, Thorvina, Skaldfinna, Hagbarda a Hunda, a s nimi zřece Farmana, který viděl, že potřebují novou flotu, a přivezl ji s sebou, své zastupující důstojníky, Branda a Hardreda, Gudmunda a Ordlafa, dva Angličany a dva Nory. A k tomu ještě žida Šalomouna a Svandís, která znovu provokativně natáhla bílé kněžské roucho. Z jedenácti mužů a jedné ženy nosili až na dva všichni přívěsky Cesty, výjimkou byl žid Šalomoun a Hardred, jenž se stejně jako jeho pán Alfréd nikdy nevzdal křesťanské víry, ve které vyrostl. Poté Shef schválně vyrobil stůl, k němuž všichni zasedli. Oválný stůl jako ovál, kde kněží drželi své konkláve. Ale kolem nenatáhl posvátnou šňůru s jeřabinami pro život, ani nezapálil hranici, podle níž kněží určovali délku zasedání. Za sebe do písku ale zarazil sedmistopý bojový oštěp, o němž dobře věděl, že je symbolem Odina. Všiml si, jak se po sobě kněží dívají, když poznali napodobení - má to být výsměch, či výzva? - jejich vlastního obřadu.
Zaklepal kotníky na stůl. "Svolal jsem vás sem, abychom zvážili plány pro budoucnost. Ale než to uděláme, musíme se poučit z toho, co se stalo."
Podíval se na posluchače, zvlášť na Svandís. "Víme jedno, že se Svandís mýlila. Řekla mi, řekla nám všem, že bohové neexistují, že je stvořili lidé ze zloby ve své duši či ve své slabosti. A že vidění, která mi posílají, byly pouhé sny, výplody mého mozku, jako když se hladovému zdá o jídle či vystrašenému o tom, čeho se bojí. Teď konečně víme, že to není pravda. Farman, tisíc mil daleko, viděl, v jakých jsme potížích, a přišel nám na pomoc. Jeho vidění bylo pravdivé. Ale taky děsivé, protože viděl, co jsem viděl i já, co jsem viděl už třikrát. Loki je volný. Loki se zbavil svých řetězů. Je připravený propustit vlka Fenriho z pouta Gleipni a přivést na svět ragnarök.

A tak se musíme znovu zamyslet nad bohy. Existují. Ale Svandís má možná také trochu pravdu. Protože bohové a jejich uctívači mají něco společného. Obracím se na Hunda. Pověz nám všem, Hunde, ne jenom těm, kterým jsi to již řekl, jaký je tvůj názor na bohy."
"Řekl bych, že Svandís má částečně pravdu," začal Hund. Nezvedl oči, nepodíval se na ni. "Bohy tvoří lidé. Ale jakmile jsou jednou stvořeni, stávají se skutečnými. Jsou stvořeni z myslí, zrozeni z naší víry, ale jakmile se zrodí, získávají moc dokonce i nad těmi, kdo v ně nevěří. Já si rovněž myslím, že jsou zlí, stvoření ze špatnosti."
"Myslíš i Idunn?" zeptal se drsně Thorvin s pohledem upřeným na Hundův přívěsek - jablko, znamení bohyně léčitelky. Hund neodpověděl.
"Jestli má ale Hund pravdu," pokračoval místo něj Shef, "tak musíme přijmout ještě jednu věc. Existují i jiní bohové kromě bohů Cesty. Křesťanský bůh. Židovský bůh. Alláh Arabů."
"Tak proč nás nezničili?" zeptal se Hagbard. "Jejich vyznavači nás nenávidí dost na to, aby to chtěli, aby v to uvěřili."
"Hund na to má dobrou odpověď. Připomíná nám, kolik z nás tady - jeho a mne nevyjímaje - bylo v kolébce pokřtěných, a přesto nevěří vůbec v nic. Jen ze zvyku. Je možné, že materiál, z něhož jsou bohové stvořeni, je křehký a ošidný, jako řecký oheň. Třeba ho netvoří všechny mysli, možná většina. A nezapomeňte, křesťané mají také své světce a zřece.
Kromě toho, pokud bohové pocházejí z nás, tak mají naši sílu i naše slabosti. Právě jak říkala Svandís. Křesťanský Bůh nejedná na tomto světě, bere své uctívače do jiného." Shef si vzpomněl na odporné vidění poté, co kolem něj prošel král Edmund, umučený pohany, na cestě za nějakým neznámým osudem. "Naši bohové, bohové Cesty, fungují na světě, stejně jako jejich kněží a uctívači. Věří ve věci vyrobené rukama."
Když Brand viděl zoufalé tváře kolem stolu, útrpně se zasmál. "Já jsem muž Cesty," zvolal. "Za Cestu jsem přece zatahal za vousy i Ragnarssony, no ne? Ale čím víc vidím a slyším, tím míň věřím v cokoliv kromě tří věcí, a to je moje loď, moje zlato a tady 'Bojový troll'." Zvedl stříbrem vykládanou sekeru, zamával jí a napil se ze džbánu piva, které nová flota přivezla.
"Zatím ti rozumíme," ozval se Thorvin. "Nelíbí se mi, co vykládáš o křesťanském Bohu, ale jsem ochoten to přijmout. Nakonec jsme vždy říkali - tys vždycky říkal, a dokázal jsi to svými činy, jak dokazuje tady Hardred - že my nemáme spor s Kristem nebo křesťany, ale s církví, která pochází z Říma. Protože zatímco my posloucháme tvá slova a přemýšlíme o nich, kdybys to řekl císaři a byl v jeho moci, měl bys štěstí, kdyby tě jenom zabil. Křesťanská církev nesnese žádné soupeře! Nebude se dělit o moc nebo o nárok na pravdu. Tohle viděl a předvídal náš zakladatel vévoda Radbod. Proto kážeme cestu. Aby si každý mohl zvolit svou vlastní."
"Každý si může zvolit vlastní cestu," zopakoval Shef. "Proto jsme tady." Zhluboka se nadechl, protože nadešel rozhodující okamžik. "Myslím, že je čas na nové cesty."
"Nové cesty?"
"Nové přívěsky. Nové poznatky. Svandís to začala se svým brkem. Zastupuje studium naší mysli, zapisování toho, co nám připadá nejprchavější. Studium mysli. Kdo je bůh, kterého sis zvolila za patrona, Svandís?"
"Žádného boha," odpověděla Ivarova dcera. "Ani bohyni. Jméno z našich bájí. Nosím brk za Eddu, to znamená 'prabába', za staré příběhy a tradice."
"Edo v latině znamená 'já píši'," poznamenal Skaldfinn. "Svandís to nevěděla. Takové náhody nám sesílají bohové. Myslím, že je to nový poznatek, který bychom měli přijmout."
"Potřebujeme další přívěsek," pokračoval Shef. "Arabské znamení pro sifr, kulatou díru, která znamená 'nic'. Mocné nic. Kdybych již neměl znamení, zvolil bych si tohle. Měl by to být znak pro ty, kteří umějí počítat, a jejich bohem byl měl být Forseti , který urovnává hádky a přináší jistotu.
A třetí, Völundova křídla. Pro Tolmana a letce." Shef se na všechny podíval, aby zjistil, jakou má podporu, snažil se přesvědčit váhavce silou své vůle. Zatím s ním všichni souhlasili. Kněží Völunda a Forsetiho budou noví, ale vítaní. Poutničtí kněží měli odjakživa rádi nová řemesla, ať už létání, výrobu čoček či počty. Teď přišla ta těžší část.
"Já říkám, že potřebujeme čtvrté. Pro takové, jako je Steffi, který si spálil ruce, aby nám přinesl světlo. Potřebujeme muže, kteří budou nosit znamení ohně. Za Lokiho."
Thorvin okamžitě vyskočil a popadl kladivo. Skaldfinn, Hagbard i Farman se zatvářili zděšeně.
"To znamení nesmí nosit nikdo! Necháváme jeho oheň hořet, aby nám připomínal, proti čemu stojíme. Ale neuctíváme ho, ani jeho boha. Dokonce i kdyby všechno to, co jsi říkal, byla pravda, že lidé tvoří bohy, proč bychom měli stvořit boha jako on? Kejklíře, otce nestvůr. Zhoubce Baldra."
"Proč bychom měli? Už jsme to udělali." Shef se po nich podíval, aby viděl, jestli jim jeho slova došla. "Jestli má Hund pravdu a on existuje, tak jsme ho stvořili. Stvořili jsme ho ze strachu a nenávisti. Nechali jsme ho zabíjet dobro a krásu, protože na ně žárlíme. Spoutali jsme ho, abychom to za vinu nemuseli dávat sami sobě. Dohnali jsme ho k šílenství. A teď je volný. Já se ho bojím víc než vy. Ale říkám jedno. Svobodu pro Lokiho stejně jako pro Thora. Protože zlo je stejně dobré jako dobro. Pokud na nás zaútočí, zničíme ho. Ale oheň nám může stejně tak i sloužit."
Thorvin se tvářil, jako kdyby čekal, že z bezmračné oblohy uhodí blesk. "Svobodu pro Lokiho stejně jako pro Thora!" zopakoval. "Ale on je otcem nestvůr, sám jsi je viděl. Setkal ses s nimi." Nejistě spočinul očima na Svandís, jako by si nebyl jistý, jak daleko může zajít. Shef věděl, že Thorvin je přesvědčený o tom, že Ivar Měkkýš, Svandísin otec, byl stvořením Lokiho, které ve světě bohů nemá lidské tělo. Když na to přišlo, tak Shef tomu věřil taky. Ale Loki byl tehdy spoutaný a šílený bolestí.
"Svoboda není totéž jako nezákonnost," podotkl. "Pokud by Lokiho vyznavač přišel a tvrdil, že ho jeho víra nutí obětovat otroky v mohyle nebo pro své potěšení rozřezávat ženy na kusy, řekli bychom mu, že trestem za činy mord je smrt. Podle poutnického práva to již funguje, tím se lišíme od pohanů. Já ale nevím, proč Loki zabil Baldra, proč si lidé začali představovat Lokiho a Baldra a to, že jeden druhého zabil. Vím ale, že pokud máme vyléčit zraněný svět a přivést

Baldra zpět, tak musíme věřit v něco jiného než věčné nepřátelství."
Farman se zavrtěl a potichu promluvil. Nebyl nějak zvlášť působivý, poprvé ho Shef viděl ve vidění o Völundovi, kde byl Shef chromým, ale mocným kovářem bohů a Farman jen myška vykukující z díry. Shef ho občas slýchával a vídával jako myš. Přesto si Farmana lidé vážili. Všichni se shodovali v tom, že jeho vidění jsou pravá. S Vigleikem byli zřeci Cesty.
"Pověz nám o pláči pro Baldra," pravil s očima upřenýma na Thorvina.
Thorvin se zatvářil podezíravě, byl si jistý, že tentokrát budou o jeho vyprávění pochybovat. Ale podle zvyků Cesty nemohl odmítnout. "Víte," začal, "že po Baldrově smrti skrze machinace Lokiho Laufeyjarsona Odin pro svého syna nechal postavit pohřební hranici a položil ho na ni. Ale než byl oheň zapálen, Odin poslal svého sluhu Hermóda, největšího hrdinu z einherjů, do Helu, aby se zeptal, jestli existuje nějaký způsob, jak by mohl být Baldr propuštěn. A Hermód sjel dolů po mostu Gjallabrú až k bráně Helu a na koni ji přeskočil."
Shef se taky ošil, třebaže toto byl příběh, který slyšel, nebyl to příběh, který viděl.
"Jel dál a prosil bohyni Hel, aby Baldra propustila, ale ona odmítla říkouc, že Baldr smí Hel opustit jenom v případě, že všechno na světě, živé či mrtvé, pro něj bude plakat. Pokud jediný tvor odmítne, musí zůstat.
A tak se Hermód vrátil a bohové všem tvorům na světě nařídili, aby plakali pro to, co bylo ztraceno. A oni poslechli, lidé, zvířata, země, kameny i stromy. Ale nakonec poslové bohů dorazili k obryni sedící u jeskyně a ona řekla," - Thorvin začal zpívat hlasem, jejž si schovával pro přednes svatých písní:

"Tökk žádné slzy po tvářích nepotekou
pro mrtvého Baldra. A jednooký, ač je
sebevíc moudrý, ji jen prokleje.
Ať Hel ponechá si, co její jest.

A tak nebyl Helin požadavek splněn a Baldr nebyl propuštěn. Místo toho ho spálili na hranici a s ním i jeho ženu Nannu, která zemřela žalem. Většina lidí si myslí, že ta obryně byl Loki Laufeyjarson v jiné podobě."
"Hezky a pravdivě řečeno, Thorvine," ozval se Farman, "ale jsou tu nějaké otázky. Víš, že slina, která teče z tlamy vlka Fenriho, se jmenuje Von, což znamená naděje, a má nám ukázat, abychom ji neztráceli, jako to dělají křesťani, a přestat usilovat, když už je všechna naděje pryč, je pod důstojnost válečníka. Ale jaký je význam jména obryně Tökk - což znamená 'díky', stejně jako Von znamená 'naděje'?"
Thorvin potřásl hlavou.
"Nemohlo by to znamenat, že cena za navrácení Baldra je jen poděkování?"
"Poděkování za co?" zavrčel Thorvin.
"Poděkování za to, co Loki v minulosti udělal."
"V příbězích stojí, že to byl Thorův kamarád a spolu šli za Útgardským Lokim bojovat se Stářím a zvednout mitgardského hada," připojil se Hagbard.
"Loki byl tenkrát dobrý kamarád proti Lokimu," řekl Farman. "Ale když to přátelství nikdo nebral v potaz a ani mu za něj nikdo nepoděkoval, stal se tím, co jsme z něj udělali. Navrhuje snad král poděkovat a uznat dobrého Lokiho? Poštvat ho proti tomu šílenému?"
"Hermód se do Helu nedostal," přisadil si Shef s drtivou jistotou pocházející z jeho vidění. "Zastavila ho mříž. Ale vzal kohouta, uřízl mu hlavu, hodil ji přes mříž a odjel. Ale ještě předtím uslyšel, jak na drahé straně kokrhá kohout."
"Takže i na místě smrti je život," usoudil Farman. "I tam, kde je Baldr. Takže je možné... Je možné vyléčit svět a zase do něj přinést krásu." Podíval se na Shefa a mluvil jenom k němu. "A tak stařec omládne. Ne jako draci, tím, že si drží, co je jejich. Ale jako zmije, když svléknou kůži. Kůži překonané víry. Staré, odumřelé vědomosti."
Měl mnohem víc stejných vidin, uvědomil si Shef, i když jsem to nevěděl.
Thorvin se rozhlédl, cítil, že se mu beseda vymyká z rukou, viděl výrazy od Hardredovy otupělosti po Skaldfinnův rodící se zájem, i rozhněvané přesvědčení u Svandís.
"Bude to muset jít před plnou kněžskou radu," hrál o čas.
"Nakonec," souhlasil Farman.
"Ale jak to ovlivní všechny naše plány? Naše plány pro teď a tady?"
"Povím vám tohle," řekl Shef. "Já mám dojem, že bychom mohli udělat spoustu věcí. Mohli bychom jet domů a cestou smést Řeky."
"A cestou si trochu přivydělat," navrhl Gudmund.
"Mohli bychom vplout do Guadalquiviru a táhnout na Córdobu. Už nemá žádného amíra, pokud je to, co jsme slyšeli, pravda. Mám na mysli, že bychom tam mohli požadovat právo kázat Cestu. Poslední amír by to byl zakázal, vlastně každý amír. Ale teď - no, kdo ví?"
"V Córdobě bychom mohli zcela jistě hodně vydělat," řekl Gudmundovi Brand. "Tys to místo neviděl, ale já ti povídám, že Ragnarssonové při svém nájezdu před patnácti lety jenom oškrábali povrch."
"Ale pokud to, co tvrdíme, je pravda," pokračoval Shef, "myslím, že bychom měli udělat něco jiného. Protože to, co jsme tu říkali, co říkal Hund a Svandís a dokonce i Farman, je, že síla na tomto světě pochází z víry. Takže my musíme posílit naši i víru těch, kdo nám jsou přátelsky nakloněni nebo nás aspoň nechávají na pokoji.
A musíme zničit víru těch, kteří ostatním nedávají žádné místo. Kteří nedávají svobodu ani Lokimu, ani Thorovi. Ani někomu jinému než svému Jedinému bohu."
"A jak to uděláme?" otázal se žid Šalomoun s nucenou zdvořilostí.
"S papírem v jedné ruce. A s vyslanci v druhé. Vysvětlím vám to..."

Kapitola 27

Z Hlidskjálfu, rozhledny bohů, shlížela áská božstva na zemi. Hluboko dole viděla plamenné špičky, jako hroty oštěpů v ohni, dívala se, jak se shromažďují vlci a krkavci. Heimdall, který slyšel i trávu růst a myšlenky lidi či bohů, naklonil hlavu a zvedl obočí na bratra Ríga. Odinova myšlenka byla: "Tohle se nám vymyká z ruky." Ale Praotec to neřekl nahlas a Heimdall mlčel.
"Rád bych věděl, kdo zlomil jeho pouta," pravil Odin nakonec.
Dokonce ani Heimdall nevěděl, že to Ríg udělal, protože Ríg dokázal své myšlenky udržet v tajnosti, když chtěl.
"Všechno časem slábne," utrousil Ríg.
Nebyla to zrovna nejtaktnější poznámka k někomu, kdo neuznával žádné meze své moci - třebaže pravdou bylo, že jeho moc rozhodně omezená byla. Ríg vyzkoušel i druhou půlku. "Ale sémě může s časem vyrůst."
"O čem to vlastně mluvíte?" prskl Odin. "Loki je volný, Heimdall je připravený zadout na roh, poslední bitva mužů a lidí může kdykoliv začít, s ohnivými zbraněmi a létajícími tvory, a teď se naši vlastní stoupenci obracejí k Lokimu. Tvůj to už udělal."
"Ještě nezměnil přívěsek," namítl Ríg. "Ptám se tě, Praotče, vzpomeň si na něco před pár pokoleními. Jací jsme byli tenkrát? Slabí. Věřilo v nás pár dřevařů a pirátů. Smrskli jsme se na pouhé kobboldy nebo nixy. Teď jsme zesílili. Ne z obětí v Uppsale, které děsily tisíce pro víru dvou desítek. Ale z víry a oddanosti."
"Jak to pomohlo Lokimu se osvobodit? A lidi připravilo k tomu, že ho uctívají?"
"Loki nebyl vždycky zlý."
Odin na Ríga upřel strašlivé oko. "Zabil mého syna. Vzal ze světa světlo a nechal ho bledý."
Rig se nebál, ale Odinovu oku bylo těžké čelit. Sám tedy zrak sklopil, nicméně promluvil dál. "Kdysi to byl přítel. Kdybychom to uznali, nebyl by pocítil žárlivost, závist, která ho přiměla použít jmelí a zradit Höda."
"Řekl nám mnoho ošklivých věcí v naší vlastní síni," připojil se Heimdall. "Mě nazval 'blátošlapem', tvrdil, že jsem otrokem bohů a nikdy nesmím usnout."
"Ty taky nikdy nespíš," podotkl Ríg.
"Tohle ovšem má co dělat s tvým synem," pravil Odin. "Tvým synem a stoupencem, kterého jsi mě kdysi donutil ušetřit, vlastně dvakrát. To on Lokiho pustil, volá ho zpátky do světa. I když zřejmě nechce to samé co Loki. Ale řekni mi, proč bych ho měl ušetřit potřetí." Zvedl oštěp Gungni a namířil na daleké modré Vnitřní moře.
"Nežádám, abys ho ušetřil," prohlásil Ríg.
Všichni bohové, byl jich tu tucet, se na bratra pochybovačně podívali.
"Vezmi si ho, jestli chceš. Bude to nepříjemný rekrut pro tvůj einherjar, Odine. Než desetkrát vypijí Heidrúninu nádobu s medovinou, budou tví hrdinové kovat nové zbraně, aby spolu mohli bojovat z dálky, a nejslabší budou nejsilnější. Ale vezmi si ho, jestli chceš. Já říkám jen tohle: počkejme a uvidíme. Je možné, že když bude po jeho, bohové, kteří jsou silní, zeslábnou a bohové, kteří byli kdysi slabí - jako jsme byli my před několika pokoleními, jako jsem byl já, téměř zapomenutý - by mohli znovu zesílit."
Heimdall si uvědomil, že to je pravda, že před necelými dvaceti lety, podle lidského počítání, byl Ríg jen stínem na okraji božské hostiny, ne dost důležitý, aby se mu Loki posmíval nebo se s ním Odin radil. Nyní jeho přívěsek nosili mnozí a bratři mu uhýbali z cesty. A jak k tomu došlo?
"Kdo podle tebe zeslábne?" zeptal se Heimdall nakonec.
"Ti bohové, kteří se nedokážou dělit o moc nebo získat srdce lidí bez nátlaku."
"To myslíš mě?" zeptal se výhružně Odin.
"Ne, otče. Ať o tobě Loki bude říkat cokoliv, některé věci nemůže říct, poněvadž nejsou pravda. Nikdo tě nikdy nenazval žárlivým bohem."
Asové se zamysleli nad významem bratrových slov. Někteří se znovu podívali na scénu dole, na rozlehlou Středozem, na níž jejich uctívači byli jen roztroušení na okraji. Tvářili se bezvýrazně jako koňští handlíři, kteří si všimli nezákonné sázky.
"Ale tvůj syn nepřivede mého syna zpátky."
"Proroctví zní, že po ragnaröku ti, kteří budou ušetřeni, uvidí nový věk a znovuzrození Baldra do lepšího světa. Ty však ušetřen nebudeš. Čeká na tebe vlk Fenri a Surt na Freye. Ale když žádný ragnarök nebude, když žádný ragnarök nebude, můžeme říct, že se Baldr nemůže znovu narodit i tak? Jakmile bude i Loki ochoten pro něj zaplakat? Jestli chceš znovu vidět svého syna mimo Helinu síň, tak musíš něco udělat."
Tentokrát se změnil Odinův výraz, zatvářil se jako někdo, kdo daleko před sebou uviděl nějakou výhodu.

o o o

"Jak ses dostala pryč?" zeptala se Svandís. Naproti ní čekala žena, kterou potkala a s níž si poplakala u fontány na nádvoří v Córdobě, bývalá nepřítelkyně, nyní kolegyně.
Alfled opovržlivě pokrčila rameny a shrnula si vlasy z obličeje zarudlého od slunce. "Ten malý černý parchant řekl tomu parchantovi se širokými rameny, aby z nás nadělal jeptišky. Berta - ta francká dívka, taky jsi ji potkala, pamatuješ - s tím byla naprosto spokojená, ona si na muže nikdy moc nepotrpěla. Jenomže Ouled se nechce stát křesťankou a já nechci být jeptiškou. Když jsem byla v amírově harému, viděla jsem dost mužů. Nyní toho chci využít!"
"A jak?"

"Ale, muže je snadné zvládnout, víš. V konvoji, když nás vezli na nějaké Alláhem zapomenuté místo, jsem mluvila s jedním strážným. Řekla jsem mu, jak nespravedlivé to je, být půlku života zamčená a pak být zamčená zas někde jinde. Dívala jsem se na něj, dokud se on nepodíval na mě, a pak jsem se dívala ještě chvíli, než jsem sklopila oči. Chtěla jsem, aby si myslel, že ho obdivuji. Jsou tak marniví, tak slabí.
Když za mnou v noci přišel, nechala jsem ho, aby sundal řetěz na dveřích a odtáhl mě do křoví. Ale nevšiml si, že za ním jde Ouled s jehlicí do vlasů." Náhle se zasmála. "Byl to rychlý milenec, to mu musím nechat. Je docela možné, že zemřel šťastný. Potom jsme s Ouled šly z jedné vesnice do druhé a vyměňovaly tohle a tamto za to, co jsme potřebovaly. Vyprávěla jsi mi, že jsi to udělala taky."
Svandís kývla. "A teď, co chcete teď?"
"Král tady je prý Angličan, osvobozuje otroky. Dokonce i muži tady říkají, že jsou osvobození otroci, ti, co mluví anglicky. Mě určitě osvobodí taky a vezme mě domů."
"Tvá rodina nebude nadšená, že tě vidí," řekla Svandís. "Zneuctěná žena. Nemáš manžela, ale nemáš právo nosit vlasy rozpuštěné jako panna."
"Jsem vdova," prohlásila Alfled pevně. "Vdovy mají právo se znovu vzdát. A žádný manžel jim nemůže klást za vinu, že vědí o některých věcech víc než panna. S Ouled víme o moc víc než kterákoliv panna nebo manželka v celém křesťanském světě. Myslím, že si dokážu najít muže, ať tady nebo v Londýně nebo ve Winchesteru. A Ouled, ta se chce jenom v pořádku dostat do Córdoby, protože chce udělat totéž co já."
"Co si myslíš o mužích tady?" zeptala se Svandís.
"No, nic moc. Ti, co mluví anglicky, jsou synové otroků. Když mě doma chytili, žádný zeman by s takovým nepromluvil bez biče v ruce. Nechápu, proč by je měli osvobozovat. Jediný nevypadá na prince."
"Tenhle ano," podotkla Svandís a ukázala z okna na Styrra, který procházel kolem a svými koňskými zuby žvýkal pomeranč.
"Vypadá aspoň jako válečník. Ale tihle jsou Seveřané. Jako ty. Tví lidé mě chytili a prodali sem na jih. S někým z vás bych žít nedokázala."
"V Anglii je pořád ještě hodně zemanů a zemanských synků," prohlásila Svandís, "a řekla bych, že nějakého dokážeš ulovit docela snadno. Jsi své vlastní věno a po svatební noci budeš moct ráno požádat o jakýkoliv jitřní dar."
Čerkeska Ouled, poslouchající rozhovor v jazyce, kterému nerozuměla, si poposedla a vzhlédla při nezaměnitelném tónu hlasu, kdy si ženy začínají nadávat. Použila tajné harémové znamení, roztáhla prsty a podívala se na nehty. Znamenalo to nebojuj. Zatáhni drápky. Alfled spolkla opovržlivou odpověď a snažila se tvářit pobaveně.
"Myslím, že bys mohla prokázat službu jedinému králi," navrhla Svandís. "Jedinému králi, který řekl, že ze mě udělá svou královnu."
Muži říkají spoustu věcí, aby dostali, co chtějí, pomyslela si Alfled, ale nahlas to neřekla, jen tázavě zvedla obočí.
"Potřebuje informace o stavu věcí v Córdobě, když je teď amír mrtvý. Taky by mohl potřebovat vyslance, někoho, kdo mluví líp arabsky než my. Jednou věcí si můžeš být jistá, je velkorysý k těm, kdo mu slouží. A máš pravdu, má v srdci slabé místo pro ty, kteří byli otroky jako ty."
Uvidíme, jestli pro mě někde jinde nemá tvrdé místo, pomyslela si zachmuřeně Alfled. Měděné vlasy, modré oči, pleť jako maurský dělník. V harému by si tě předvolali jednou, ze zvědavosti, ale víckrát už ne. "Jsem ti zavázaná," odpověděla s uvážlivě sklopenýma očima. "Oč se král zajímá konkrétně?"
"Právě v této chvíli se zajímá o výrobu svatých knih a o jejich vznik."
Biče, básně, malí chlapci, vonné oleje a teď svaté knihy, řekla si Alfled. Bože nebo Alláhu nebo Ježíši, pošli mi jednou muže s prostými zájmy.

o o o

V místnosti hluboko pod knížecím palácem stál Shef před čtyřmi řadami lavic. Před každou lavicí se táhl dlouhý stůl a na lavici sedělo šest písařů. Brky a kalamáře měli po ruce a každý měl před sebou list zvláštního orientálního papíru. Škrábání nožíků na ořezávání brků utichlo a dva tucty obličejů se vyčkávavě zvedly k barbarskému králi, jenž zahnal císaře nazarénů.
K písařům promluvil Šalomoun. "Tady král," začal, "objevil dokument, který vrhá velké pochybnosti na křesťanskou víru, řekl by jim - kdyby o něm věděli - že jejich mesiáš je, jak již my dobře víme, falešný, jen zvěstuje toho, který teprve přijde. Chtěl by mít mnoho kopií, aby tento poznatek rozšířil po křesťanském světě. A tak jsme svolali vás. Bude vám diktovat verzi toho, co mi přečetl, já to přeložím do obchodního jazyka Španělska, arabštiny, kterou všichni znáte, a vy to zapíšete. Později uděláme víc kopií jak v tomto jazyce, tak v jazyce Římanů z jihu. Možná i v latině. Ale tohle je začátek."
Zvednutá ruka, skeptický dotaz. "Jak dlouhé to bude, Šalomoune?"
"Král říká, že jediný list."
"Jak dlouhý byl první dokument?"
"Jako kniha Judit."
"To bude chtít umění, zredukovat to na jediný list."
"Král ví, co chce," prohlásil Šalomoun rázně.
Shef naslouchal rozhovoru v hebrejštině, aniž by mu rozuměl, a počkal, až se šustot a smích utiší. Šalomoun kývl na znamení, že písaři jsou připravení. Shef popošel s kacířskou knihou, jejím anglo-norským překladem, v ruce - ne aby četl, protože čtení run mu stále moc nešlo, ale měl ji jako pobídku.
Když se podíval na řady tváří a prázdné listy před nimi, přestalo mu to myslet, jako když se přes oheň hodí mokrá

přikrývka. Všechno bylo pryč. Před chvílí byl připraven mluvit, vyprávět příběh o Ježíšově záchraně a útěku z kříže slovy, jimž by všichni rozuměli. Teď tam nic nebylo. Hlavou mu táhly zbloudilé věty: "Říkali mi Ježíš... To, co jste slyšeli, není pravda... Zamysleli jste se nad smrtí?" Nic z toho zřejmě nikam nevedlo. Uvědomil si, že má otevřenou pusu, musel vypadat jako idiot, všiml si úšklebků a opovržlivých výrazů mužů před sebou.
Sklopil zrak. Tu si připomněl, že se tyto muže snaží poučovat o tom, co dělali, o knihách a o tom, jak se vyrábějí. Jak by se jim vedlo, kdyby přišli k němu do tábora a začali Cwiccovi vykládat, jak má navíjet balistu? Pomyšlení na zuřivé oplzlosti, s nimiž by učené písaře přijali u táborových ohňů, ho na chvíli pobavilo, jako by prorazilo díru do přehrady ticha. Vzpamatuj se, řekl si znovu. Musíš vzít příběh, který byl zapsán, a udělat z něj apel. Musíš to změnit z příběhu o sobě do příběhu o nich. Začni s tím. Jestli nevíš, kde začít, začni na začátku.
Zvedl hlavu a zadíval se na místnost plnou mužů, kteří po sobě již pokukovali a pošklebovali se neschopnému barbarovi. Když se na ně zamračil, když se na ně zamračil muž, který stál tváří v tvář Ivarovi, šampionovi Severu, a zabil Kjallaka Silného na Královském kameni Švédů, písaři znovu zmlkli. Shef se rozhovořil tónem potlačeného vzteku. Jak mluvil, tak slovo za slovem, větu za větou ho tiše doprovázel Šalomounův hlas a následovalo škrábání mnoha brků.

o o o

"Stoupenci Krista," deklamoval Shef, "všichni jste slyšeli o radostech nebeských a ohních pekelných. S nadějí na to první a ze strachu z toho druhého dáváte své děti křtít, zpovídáte se ze všech svých hříchů a pravidelně platíte desátek. Nosíte kříž. O Velikonocích se ke kříži plazíte po kolenou a kněz vám ho drží před smrtí před očima.
Proč? Protože je znamením života, života po smrti. Doufáte, že po smrti budete žít v ráji, kvůli Tomu, jenž se kdysi vrátil a prohlásil, že má moc nad smrtí a po smrti. Všechny vaše naděje spočívají na kříži a ve vzkříšení.
Ale co když žádné vzkříšení nebylo? Kde by byla vaše naděje pak a k čemu desátky? K čemu by vám byl kněz? A kdo vám vyprávěl příběh o vzkříšení? Byl to kněz? Koupili byste koně na slovo muže, který si vezme vaše peníze? Přičemž jste koně nikdy neviděli? Tak si raději poslechněte tento příběh.
Kdysi žil muž jménem Ježíš a Pilát Pontský ho před mnoha lety ukřižoval. Ale katani to ve spěchu zpackali a on nezemřel. On nezemřel. Místo toho přišli jeho přátelé a odnesli tělo na žebřík a přivedli ho zpět k životu. Když muž znovu nabral sílu, uprchl a začal žít novým životem, a v tomto novém životě vzal zpět mnoho věcí, které předtím řekl. Řekl, že nebe je na tomto světě a muži by si ho měli takový udělat. A ženy též.
Žijete v nebi? Nebo v pekle? Zeptejte se svého kněze, zeptejte se ho, jak ví, co ví. Zeptejte se ho, kde je kříž? Kde je žebřík? Až se budete ptát, dívejte se mu do očí a myslete na prodej koní. Jestli mu neuvěříte, přemýšlejte o tom, co dokážete."

o o o

"Byla to zajímavá žádost," poznamenal písař Mojše k Šalomounovi, když spolu odcházeli a pro tuto chvíli se zase chovali přátelsky. "Samozřejmě hloupá."
Šalomoun zvedl obočí, avšak proti Mojšeho názoru nic nenamítal. "Při překladu jsem měl místy potíže," přiznal. "Jeho slova pro 'křest' a 'vzkříšení' jsou velmi jednoduchá a já dělal vše, co mohl. V čem spočívá jeho hloupost?"
"Ále, několik řečnických otázek za sebou, jako školáček, který nepocítil rákosku. Neustálé opakování, koně a kati a žebříky a desátky, všechno smíchané se životem a smrtí a záhadami víry. Vůbec žádná velkolepost. Ani nejmenší ponětí o stylu. Červenal bych se, kdyby vešlo ve známost, že jsem něco takového napsal. Ale pro tvého jediného krále jsem jenom součástí stroje, stroje na vyrábění kopií."
Tak tohle mu zcela jistě zopakuji, řekl si Šalomoun. Nápad se strojem na mnoho kopií. A to, co Mojšeho zrovna nepotěšilo, nicméně mohlo mít velký vliv na lidi, o nichž, jak zjistil, Mojše vůbec nic nevěděl. Například na nevzdělané. Těch je spousta a ne všichni jsou hloupí.

o o o

"Odkud jsi?" zeptal se Shef.
"Sebrali mne v Kentu," odpověděla žena. Stále byla oblečená do zbytků arabského bur qa, které halilo celou postavu, ale neměla závoj a kapuci měla shrnutou, takže byly vidět plavé vlasy a modré oči. Mluvila anglicky - starou angličtinou, uvědomil si šokovaně Shef, jistým způsobem lepší, než byla jeho, jak byl nyní zvyklý cpát do ní slova a obraty sebrané z poutnické norštiny. Již dvakrát si všiml, že se mračí, jak se ho snažila sledovat.
"Kent. To je v říši mého spolukrále Alfréda."
"Králem za mých časů byl Ethelred. Před ním Ethelbert. Mám dojem, že jsem slyšela, že Alfréd je jejich mladší bratr. Došlo k mnoha změnám. Přesto bych se moc ráda vrátila. Pokud to půjde. Pokud najdu svou rodinu a pokud mě, zneuctěnou ženu, přijmou zpátky."
Sklopila oči a předstírala, že si je utírá rukávem. Hraje na soucit, uvědomil si Shef. A snaží se přitom vypadat přitažlivě. Už je to dávno, co se nějaká žena namáhala kvůli mně. Ale v jejím postavení, co jiného jí zbývá?
"V Kentu pro tebe bude místo, pokud tam chceš jít," řekl Shef. "Král Alfréd je velkodušný pán a krasavice jako ty nebude mít nedostatek nápadníků. Můžu ti dát dost, aby to tvou rodinu potěšilo. Anglie je nyní bohatá země a už ji ani nesužují piráti, takže budeš v bezpečí."
Šalomoun, jenž je pozoroval, si všiml, že Shef reaguje na její slabost tak, že se ji snaží posílit, ne využít, jak od něj žena čekala. To je u krále dobrá vlastnost, jenže byla otázka, jestli to ta žena chápe.

Shef Alfled poplácal po ruce a mluvil zcela obchodně. "Ale je tady, myslím, něco, co bys mohla udělat pro nás, poněvadž znáš mnohá nebo snad všechna tajemství amírova dvora. Řekni mi, věříš v Alláha?"
"Složila jsem šahádu. Vyznání víry," dodala Alfled. "Zní to: Lá illáha illá 'lláh wa Muhammadan rasúlu 'lláh, a znamená to: 'Není božstva kromě Boha a Muhammad je posel boží.' Ale co jsem mohla dělat? Mohla jsem to říct nebo zemřít nebo se stát jednou z nejnižších otrokyň v bordelu pro dělníky."
"Takže v něj nevěříš?"
Pokrčila rameny. "Stejně jako věřím v ty ostatní. Vychovali mě ve víře v Boha. On mi ale nepomohl proti pohanům, kteří mě zajali, i když jsem se k Němu mockrát modlila. Jediný rozdíl mezi křesťanským Bohem a arabským Alláhem vidím v tom, že Arabové věří v Muhammada a ten svůj korán."
"Různé knihy, různé víry. Pověz, je v Córdobě hodně lidí, co se zajímají o to, jak se vyrábějí knihy?"
Teď to přijde, pomyslela si Alfled. Třeba mě požádá, abych ho ztloukla brkem nebo ho vyprázdnila na pergamen. Musí být něco, co pro něj ta jeho žena neudělá. Vždy je. "Jsou tam krámy, kde se prodávají knížky," odpověděla, "kde se na objednávku dělají kopie. Třeba ben Firnásova milostná poezie. Anebo by to mohla být Kniha tisíce a jednoho potěšení."
"Takové knížky král na mysli neměl," přerušila ji Svandís, která je bedlivě sledovala. "On myslí svaté knihy, knihy, ze kterých pochází víra. Odkud přišel korán. Nebo bible. Protože někdo, nějaká osoba, je musela někdy napsat, i když jsou svaté. Napsat je rukou, perem a inkoustem." Poklepala si na brk, který jí visel na prsou.
"Korán nadiktoval Bůh Muhammadovi," řekla Alfled. "Aspoň se to povídá. Ale někteří... ano. Mu'tazilité, tak se jim říká. Isháq, strážce svitků k nim patřil."
"A v co věří?" Král na ni upíral oko se zuřivým zájmem.
"Oni věří... Věří, že korán není věčný, i když je to Alláhovo slovo. Prý je to Alláhovo slovo tak, jak je slyšel Muhammad, ale existuje i mnoho dalších slov. Prý nestačí jen sbírat hadíthy, totiž tradiční výroky, ale člověk musí také používat mozek, který je darem od Alláha."
Mojšemu se tenhle názor nebude líbit, až jej uslyší, řekl si Šalomoun. On si myslí, že první povinností učence je chránit tóru a poslední sbírat k ní komentáře. Získávat rozum z ní, ne rozumovat o ní.
Shef pomalu kývl. "Nechtějí ničit knihy. To je dobře. Ale jsou ochotní o nich přemýšlet. To je lepší. Kdybych dokázal dosadit mu'tazilitského amíra do Córdoby a papeže do Říma bez vojska, tak by to, myslím, odvrátilo ragnarök a Lokiho by to uklidnilo. Ale kořenem k tomu je dostat knihy k mnoha lidem. Nejspíš ani všichni knihkupci v Córdobě, ani všichni písaři v Septimánii nedokážou vyrobit všechny knížky, jež potřebujeme. Co jsi to říkal, Šalomoune, že potřebujeme stroj, který bude vyrábět mnoho kopií rychleji, než muž píše? Naneštěstí ale neznám způsob, jak spojit kolo s písařovou rukou, i když dokáže vykonat práci za kováře."
"Amír často musel podepisovat víc dokumentů, než jeho ruka zvládla," odvážila se Alfled.
"Co udělal?"
"Nechal si vyrobit kvádřík ze zlata s držátkem ze slonoviny. Ale naspodu byla měděná destička, na které bylo jeho jméno, vyčnívalo z povrchu a zbytek sežraly chytré kyseliny, nevím, jak to udělali. On položil destičku na korek napuštěný inkoustem a pak bušil kvádříkem na dokumenty tak rychle, jak mu je Isháq podával. Povídá se, že Isháq tam občas za peníze podstrčil dokumenty, které amír ani nečetl. Bylo to jako když značkuješ dobytek."
"Jako značkovací železo," zopakoval Shef. "Jako značkovací železo. Ale nikdo nedokáže vypálit značku na papír nebo pergamen."
"A na konci toho všeho je falešný papír," řekla Svandís znechuceně. "Papír, který nikdo nečetl a nikdo nepodepsal."
"To je jedna z cest, jak by se mohly vyrábět knížky," souhlasil Šalomoun.

## Kapitola 28

Zpráva o pohromě pro islám se na jih dostala zdánlivě rychleji, než dokázal běžet kůň. Tedy rozhodně rychleji než jediný kůň nebo jezdec. Když do toho kterého města dorazily první zprávy, které roznášeli kavaleristi, prchající z boje, každému muži pomohli z koně a odnesli ho dovnitř, kde ho v chládku pohostili šerbetem a vyptali se na další informace. Veškeré informace, které z něho dostali, pak důvěryhodní poslové zanesli těm, o kterých si místní guvernér nebo městský kádí myslel, že je potřebují slyšet. Když ti, co přežili, znovu vyrazili na cestu, zpráva už byla často před nimi a jejich příběhy se rozrůstaly, a pokaždé, když je opakovali, byly vyšperkovanější a výmluvnější.
A když poddaní bývalého amíra dostali tyto zprávy, pečlivě se zamysleli nad svým postavením. Kdo nastoupí po amírovi? Vědělo se, že má hodně dětí, ale nikdo nebyl určen a žádný syn nebyl dost starý a silný, aby přežil občanskou válku, která hrozila. Měl také mnoho bratrů a polobratrů. Většina byla mrtvá, skončila na koženém koberci nebo tětivě luku. Mnozí byli naprosto nepřijatelní, děti must'aríbek. Ale byli ještě stále tak nepřijatelní? Někteří z nich - hlavně guvernéři na severu - začali přemýšlet o své síle a svých spojencích. Jezdci jezdili sem a tam, sbíraly se oddíly, guvernéři přemýšleli, kolik z odvedenců, jež poslali na sever, se vrátí. A jak se pomalu vraceli, a bylo jich překvapivě hodně na bitvu, v níž se, podle zpráv prvních uprchlíků, bojovalo s velkou udatností, guvernéři se nad svou silou zamysleli znovu. Skoro všichni došli ke stejnému závěru. Je příliš brzy zaútočit či vzdát se naděje. Udělej, co je nasnadě, a nemůže ti to uškodit. Vyjádři věrnost víře. Obklop se tolika ozbrojenci, kolik jich jen seženeš. A mezitím, protože máš ty muže a musíš je platit, je tu spousta soukromých rozmíšek, které můžeš naprosto klidně vyřídit. Opět vzplála stará zášť mezi Alcalá a Alicante, pobřežím a horami, spory kvůli vodě a půdě.
Když zprávy dorazily až do samotné Córdoby, nastalo zděšení a hrůza. Poplach nevznikl, protože nevěřící určitě nemohli ohrozit zavedené civilizace na jihu a v Andalusii, ale přišel strach z Alláhova soudu. Každého posluchače

okamžitě napadla otázka nástupnictví. V několika dnech přestalo branami do města proudit zboží na trh, drůbež, stáda ovcí a dobytka na porážku, poněvadž rolníci z údolí Guadalquiviru se báli přiblížit k místu, kde mohla vypuknout krvavá občanská válka. Pár amírových poloberberských polobratří zmizelo do svých pevností a vědělo se o nich, že si na pomoc volají muže od příbuzných v severní Africe. Každou chvíli mohla připlout flotila z Alžírska či Maroka a vydat se proti proudu řeky. Nebo, tvrdili pesimisté, by se do toho mohli vložit egyptští Túlúnovci, obyčejní Turci ze stepí.
Při tom pomyšlení křesťané z města a židé z Juderie, svého ghetta, rovněž začali zvažovat své síly. Amírova vláda byla k těm, kdo odmítli šahádu, a k těm, co hledali mučednickou smrt, až příliš krutá. Ve srovnání s mimoděkou a nevýnosnou krutostí Turků nebo Berberů, dychtících kvůli svému nedávnému a pochybnému přestoupení na víru dokázat svou věrnost, však byla jako pohlazení.
Lepší nějaký amír než žádný, tvrdily moudřejší hlavy ve městě. A nejlepší by byl amír vyhovující všem. Ale kdo? Z trosek a zkázy se vynořil mladý Mujatíja, žák ben Firnásův, jenž jel celou cestu bez přestávky od chvíle, kdy mu amír zemřel v náruči - alespoň to tvrdil. Ten volal, aby na polštář usedl Ghaníja, amírův nejstarší polobratr a důvěryhodný vyslanec k Seveřanům. Ghaníja, křičel na tržištích, Ghaníjovi lze věřit, že vytáhne do války. A nejen do války proti křesťanům. I do války proti majus, pohanským uctívačům ohně, kteří amíra vlákali do války a porážky. Ale hlavně do války proti bezvěrcům a tajným zrádcům. Copak na vlastní oči (a přes vynález svého učitele) neviděl, jak se vojáci amírovy armády postavili proti němu a na bitevním poli jedli pečené vepřové? Kolik dalších pojídačů sviní se skrývá v ulicích Córdoby? Je nutné je vykořenit! Společně s křesťany, kteří je ukrývali z pomýlené laskavosti bývalého amíra. Nadělat z nich otroky, poslat je do vyhnanství, narazit na kůl ty, kteří odvrhli svou víru...
"Už jich bylo naraženo dost," poznamenal ben Ma'mún, bývalý velitel jezdectva ve vojsku Proroka ke svému bratranci ben Firnásovi, když ve stínu učencova domu na břehu řeky pojídali hroznové víno. "Nemůžeš čekat, že muži budou bojovat, když každý den nějaké odvlečou a oni pak každou noc slyší své kamarády křičet. Je to samozřejmě tvůj žák, synu bratra mé matky..."
"Ale ne hotový učenec," opáčil bratranec. "Mám dojem - jakkoliv ochotně podporuji šarí'u - že by teď měla přijít trocha uvolnění. V tomhle se mnou souhlasí také další učení muži, například Isháq, strážce amírových svitků. Aniž by zacházel tak daleko jako sekta súfíjců, připomíná, že v Bagdádě byl kdysi založen dům moudrosti a pod vládou mu'tazilitů vzkvétal. Proč by měl mít Bagdád něco, co nemá Córdoba?"
"Přišla i další hlášení o tom, co se stalo po bitvě, po tom, co moje muže zahnali z pole," odpověděl bratranec. "Několik amírových žen uniklo křesťanům, kteří je zajali, a dostaly se na lodi a na koni do Córdoby. Jedna je rodem křesťanka, takže o její věrnosti nelze pochybovat, když se obrátila zády k víře svých otců. Do svého harému jsem si vzal jinou, půvabnou Čerkesku. Ony rovněž tvrdí, že amír byl až příliš přísný - říkají, že to mělo kompenzovat jisté... nedostatky. Prý také vkládal příliš velkou důvěru ve tvého žáka." Ben Ma'mún se koutkem oka přesvědčil, jak byla jeho poznámka přijata.
"Už to není můj žák," prohlásil ben Firnás rázně. "Stahuji svou ochranu." Když se ben Ma'mún zase pohodlně opřel a vzpomínal na výhrůžky a urážky a zvažoval, kterého ze svých mužů by měl poslat, aby Mujatíjovi zarazil ty jeho bláboly, ben Firnás pokračoval. "A připojíš se pak k Isháqovi a mým učeným přátelům ke zpěvu a poezii a snad menší debatě?"
"Ano," slíbil ben Ma'mún, čímž splatil cenu za to, že dostal ohledně Mujatíji volnou ruku. "A přivedu s sebou svého přítele kádího," dodal, aby ukázal, že se do zápasu pouští ze všech sil. "Stav města mu dělá starosti. Tvá poezie ho uklidní. Uvnitř hradeb má samozřejmě pouze on dost ozbrojených mužů."
Oba muži si dokonale rozuměli a dále naslouchali zpěvu otrokyně a přemýšleli, jeden o pomstě a moci, druhý o svobodě rozumu a učení se od nevzdělanců a fanatiků.

o o o

V Římě zprávu o bitvě přijali s radostí - rozezněly se zvony a zpívalo se Te Deum. O něco pozdější zpráva o tom, že císař získal svatou relikvii, graduale, a přísahal, že svého osobního poradce pozvedne na stolec svatého Petra, byla přijata jinak. Kdyby šlo všechno dobře, současný papež Jan VIII., slabé dítě z mocné toskánské rodiny, by se o tom ani nedozvěděl, jeho osud by zprávu předběhl. Jenomže někde mezi císařovým táborem a Vatikánem se o tom doslechl někdo, kdo zůstal věrný. Když o tom zpravili papeže, okamžitě sebral svou družinu a z nebezpečného města odjel na panství své rodiny. Když se to dozvěděl Gunther, bývalý arcibiskup kolínský a nyní římský kardinál, okamžitě vyrazil se svým bývalým kaplanem Arnem a tuctem německých ozbrojenců ze své gardy, aby papeže uklidnil a udržel ho v nevědomosti, dokud nebude císařovo přání jasnější. Ocitl se tváří v tvář přesile Janových italských urozených příbuzných a přívržen ců. Obě strany si vyměnily pozdravy a námitky a velitelé gardy se navzájem zvažovali. Stiletta a navoněné vlasy, říkal si Němec, na zadních schodištích bodají nepřátele do zad. Jenže my nemáme osníře ani štíty. Velké tupé meče a dech páchnoucí po cibuli, říkal si Ital, ale jsou připravení je použít. Obě strany vycouvaly a ujišťovaly se o vzájemném přátelství a zájmu.
Přes prosby, aby neopouštěl své ovečky, papež odhodlaně opustil Řím. Přes ujištění o radosti a blahopřání císaři k vítězství se Gunther zmocnil nadvlády nad kurií, vypudil kardinály, kteří nepatřili k jeho národnosti či frakci a připravil se na pochybné volby. Byl by zašel dál, ale zpráva, že se císař upjal na anglického jáhna Erkenberta, ho vyděsila a nahlodala jeho věrnost císaři a Lanzenorden, jejž sám stvořil. Věděl, že Erkenbert je kamarád. Ale papež? Gunther v duchu pro tento úřad, až bude znovu prázdný, vybral jiného, vhodnějšího kandidáta, muže, jenž již byl církevním knížetem a ne jáhnem. Ale uprázdnění stolce bylo rozhodně žádoucí, přinejmenším s tím souhlasil...

Teď na to ale bude potřeba armáda. Ačkoliv císařova armáda se již blížila, táhla pohraničím jižní Francie a severní Itálie

a byla na dosah Říma. Aspoň se to říkalo.

o o o

V chladném podzemí v jeskyni, kde se kdysi lisoval olej, si Shef pozorně prohlížel řady a řady malých olověných bločků, pevně zaklíněných do ocelového rámu. Nenamáhal se je číst. Čtení mu stále dělalo potíže a čtení zrcadlově obrácených písmen na bločcích otočených na druhou stranu a navíc v jazyce, který stejně neznal, bylo rozhodně nad jeho síly. Takové věci nechával Šalomounovi. Sám se jen díval na technickou stránku věci. Písmena byla pevná, všechna stejně velká a stejně vysoká. Shef konečně spokojeně kývl a předal je.
S Alfledinou představou značkovacího železa představa značkování papíru vykrystalizovala docela snadno. Ale železo mělo jen označit majitele. Jedna značka stačila. Brzy začalo být jasné, že vyrobit značkovač se dvěma sty slovy by trvalo léta, a stačila jediná změna, aby ho mohli vyhodit. Šalomoun navrhl, aby udělali značku nebo železo nebo jak se tomu bude říkat, pro každé slovo, jako to dělal amír Abdurrahman. To se brzy ukázalo také jako falešná cesta, když začalo být jasné, kolik práce je potřeba k výrobě jednotlivých slov, a některé ve větším množství. Až Shef navrhl, aby udělali malé kostičky pro každé písmeno. Potom už to bylo snadné. Obratní klenotníci vyřezali jednotlivá písmena z mosazi a otiskli je do hlíny, aby měli formu. Do vypálené hliněné formy pak nalili roztavené olovo. A tak pořád dokola, až měly tácy plné olověných písmenek.
Několik zkoušek prokázalo, že je nutné udělat zrcadlový obraz místo normálního. Pak přišel problém se sestavováním písmenek. S vyrobením dost přilnavého inkoustu, jenž by držel na olovu a nestékal při tisknutí na papír. Nejsnazší bylo najít zařízení, které by drželo písmenka u sebe, celou tištěnou stránku, místo podpisu, jaký používal Abdurrahmán. Každý Středozemec, jehož jídelníček závisel na víně a olivovém oleji, kteréžto potraviny bylo nutné lisovat, věděl, co je to lis. Shef prostě sebral lis na olivy a umístil na něj plochou ocelovou desku, na kterou pak položil písmenka.
Teď přišel čas pro zkoušku naostro. Pečlivě sestavené krychličky ocelových písmenek spočívaly na dně lisu. Na ně otiskli plátno napuštěné inkoustem a teď na ně položili list bílého papíru. Shef kývl na Šalomouna, který si vyžádal poctu zkusit to jako první. Šalomoun na papír položil desku a pak zatáhl za páku, která desku přitlačila. Shef varovně zvedl ruku. Příliš velký tlak, a inkoust by se rozmazal. Mávl rukou a Šalomoun přestal tlačit a zvedl desku. Svandís natištěný papír vytáhla. Shef si nevšímal obdivného křiku, strčil dovnitř další papír a znovu mávl na Šalomouna. A znovu. A ještě jednou. A ještě. Teprve po deseti pokusech se otočil ke Svandís.
"Nepotřebujeme vědět, jestli to funguje," pravil. "Potřebujeme vědět, jestli to funguje rychleji. Jestli to není rychlejší než tým písařů, tak to nemá smysl dělat. Zatím to rychlejší není, když vezmeš v úvahu čas, který jsme do toho investovali."
Svandís mu podala papír. Shef se na něj podíval a podal ho Šalomounovi, který si ho pečlivě prohlédl. "Vypadá v pořádku," prohlásil žid zamyšleně. "A co se týká rychlosti... Právě jsme za sto úderů srdce natiskli deset stránek. Zkušený písař napíše tak čtyřicet stránek za den. Tahle chvilka a tři lidé a máme dvouhodinovou práci zkušeného písaře. Nevím..."
"Já ano," prohlásil Shef, obrátil se k přístroji z korálků a drátu opodál. Zkušeně posouval kuličky sem a tam. "Za hodinu tři tisíce úderů srdce," mumlal. "Řekněme pětadvacet tisíc pro celodenní práci. Pětadvacet tisíc děleno stem krát deset..." Narovnal se. "Tři lidé zvládnou práci šedesáti písařů. Jakmile je lis postavený. Lis, je to tak správně?"
"Říkej tomu tisk," navrhla Svandís.
"Šedesát písařů," zopakoval užasle Šalomoun. "To bude přinejmenším znamenat, že každé dítě může mít vlastní talmud. Kdo by tomu věřil?"
Víc talmudů nemusí znamenat více víry, pomyslel si Shef, ale nahlas to neřekl.
Když později procházel ulicemi Septimánie s mulou naloženou natištěným papírem, sešel se Šalomoun s učeným Mojšem. Mojšeho zraku nemohlo uniknout nic, co mělo něco společného s knihami. Mojše si vzal jednu kopii a podezíravě si ji prohlížel. "Tohle není hebrejské písmo," podotkl. "A ať to psal kdokoliv, byl to břídil. Písmenka jsou špatně vykroužená a nejsou spojená, jako by to psal školáček." Očichal papír. "A taky to smrtí sazemi."
Jsou potřebné pro přilnavost, pomyslel si Šalomoun - nicméně mlčel.
"Je to románský jazyk," dodal Mojše vyčítavě. "Románské písmo poznám, ale tohle není ani latina!" Hluboce zakořeněná úcta k psanému slovu mu zabránila hodit urážlivý předmět na zem, takže s ním jen opovržlivě mával. "Co tam stojí?"
"Je to delší verze toho, co jednooký král nedávno diktoval. Útok na nazarénskou víru. Mám jich tady pět set. Zítra budu mít pět set dalších, latinsky, pro vzdělanější věřící."
Mojše si odfrkl, nemohl se rozhodnout, zda souhlasí s útokem proti křesťanství, nebo nesouhlasí s útokem proti víře. Věřil, že by každý měl zůstat u víry svých předků, takže ti, kteří jsou pravé víry, dojdou své odměny a falešníkům se dostane spravedlivého trestu. "Pět set?" zopakoval. "V celé Septimánii není dost písařů, aby toho tolik napsali."
"Přesto se to dá docela dobře zvládnout," prohlásil Šalomoun. "Většinu si vezme jediný král, aby je rozšířil po křesťanských ostrovech, které hodlá obeplout - jeho muži jsou, obávám se, původně piráti a chtějí si vydělat na živobytí, když se teď křesťanské vojsko stáhlo."
"A zbytek?"
"Ten připadne mně. Abych je rozdal tam, kde to podle mě nejvíc prospěje." Nebo uškodí, ale to nahlas neřekl. Protože to jsou knihy, ale také to jsou anti-knihy, knihy, které lid Knihy odvrátí od jejich bible, což je jejich výraz pro "knihu". Myslím, že tohle bych učenému Mojšemu vykládat neměl. Je to způsob využití učení, který se on nenaučí přijmout.

o o o

Jediný král již byl na moři a mířil k ostrovu Mallorca. Celá jeho flota se kolem rozmístila do cestovní formace a všichni sledovali, jak letci zápolí s nesmírně neohrabaným zařízením, které Shef navrhl. Tolman stál opodál s výrazem hlubokého nesouhlasu.
"Zopakuj mi to ještě," vybídl Shef dítě. "Na co nesmím zapomenout."
"No, pro začátek, drž konec otevřený, ten větší konec otevřený a otočený do větru. Musíš cítit vítr v očích. Když se změní, musíš rovněž změnit polohu." Chlapec vzal krále autoritativně za ruce. "Když je vítr nad tebou, otoč ruce takhle. Když je pod tebou, tak takhle. Ocasní klapky se pohybují jako kormidlo, takže to pochopíš. Základní je, když si řekneš, že něco není v pořádku, tak už je pozdě. Musíš se pořád pohybovat, ani na chvíli nesmíš zůstat v klidu. Jako pták. Chce to čas, aby ses to naučil," dodal hoch blahosklonně. "Já taky mockrát spadl do moře."
Cwicca je poslouchal a napadlo ho, že šedesát liber vážící dítě dopadne mnohem lehčeji nežli stodevadesátiliberní válečník. Z dlouhé zkušenosti ovšem věděl, že jediný král nedbá na počet pravděpodobnosti. Aspoň uměl dobře plavat. Cwicca sám mu naostřil nůž, až byl jako břitva, pro případ, že by se ve vodě musel osvobodit. Brand vybral tucet nejlepších plavců, včetně sebe, a po dvojicích je rozmístil do záchranných člunů.
Pokus pořád vypadal neproveditelně. Shef si podle svých výpočtů objednal novou bednu se čtyřnásobným povrchem, než měla Tolmanova. Byla tak obrovská, že na všech stranách včetně zádi přesahovala palubu Fafnisbane. Prvním problémem bylo to, že pod královou hmotností by křehké tyče, zavěšené mezi zábradlím, praskly. Shef si objednal kozy, na kterých pak ležel, zatímco čekal, až ho zvedne vítr.
Aspoň že vál silný vítr. Všechny lodi ve flotě, přes šedesát jich bylo, se ve větru hnaly stejně rychle jako běžící člověk či klusající kůň. Známá bezmračná oblaha byla bezmračná, ale měla tmavší odstín modři. Ordlaf předpovídal bouři, ačkoliv se všichni shodli, že bouře na tomhle rybníku se rozhodně nedá srovnávat s tou, která v Severním moři dělá z žen námořníků vdovy. Jediný král do svých výpočtů zahrnul i sílu větru.
"Připraven," řekl. Vylezl po krátkém žebříku, správném, dvoužerďovém, žádném pitomém graduale nebo kraki - a zalezl nohama napřed do koženého závěsu. Dřevo zapraskalo a prohnulo se. Muži se znepokojeně podívali na švy a zkoušeli provazy. Bedna, napínající provazy, zůstávala hrozivě nehybná, ležela tam, jako by byla z olova.
Shef popadl ovládání a obracel držadla sem a tam. On také cítil, že se bedna nehýbe, a chvíli uvažoval, co se asi stane. Bude tu prostě ležet jako šunka na prkýnku? Hodí ho přes bok a budou se dívat, jak prostě padá, jako ten trouba, co před měsíci skočil z věže Domu moudrosti ve svém völundském obleku?
Rozhlédl se po nervózních tvářích kolem sebe. Jednou věcí si byl jistý. Ať uspěje či ne, představa, že lidé mohou létat, již byla pevně zakořeněná. Kolem krku nejméně polovině mužů z leteckých oddílů visely nové okřídlené přívěsky pro Völunda, nebo Waylanda, jak mu říkali Angličané. Tito muži byli pyšní na to, že si můžou říkat letci. Ti nezapomenou. Vytvořil nové řemeslo. Víc než jedno nové řemeslo.
"Jsem připravený," řekl.
Osm nejvyšších mužů z lodi se sehnulo a oběma rukama popadlo rám. Teď to převzal Cwicca jako startovač.
"Zvednout," křikl.
Osm mužů se prohnulo dozadu jako rameno balisty a pak bednu vyhodilo nahoru do vzduchu. Shef se lekl, cítil, jak bedna klouže dozadu, jako by zpod něj. Zachytil ho vítr, jenomže ho stahoval dolů pod bok Fafnisbane, aby ho strhl do hlubiny, kde by se utopil ve změti polámaných tyčí. Namátkou otáčel držadly a cítil, jak se bedna nebezpečně naklání a muži na závětrné straně zábradlí na něj civí s otevřenou pusou. Zakroutil na druhou stranu.
Boční klapky se otočily, vítr se opřel do velké plochy navoskovaného plátna a začal vát přes vršek. Celá konstrukce tak zápolila s mrtvou váhou jezdce a začala stoupat do vzduchu. Provazníci ucítili tah a opatrně začali povolovat, snažili se udržet odpor bez toho, aby tahali. Měli dlouhou praxi.
Nahoře se Shef snažil rozpomenout na to, co mu Tolman vykládal, a pokoušel se to využít. Měl vítr pod očima, tak otočit sem. Ne, nahoře, tak zpátky. A celou dobu ujížděl na stranu, tak zapracovat koleny na ocasní klapce, ne, ne, obráceně.
Nakratičko zavládla rovnováha a Shef se mohl podívat dolů. Pod sebou měl loď jako dětskou hračku na rybníce. Všichni se dívali na něj. Jasně rozeznával obličeje, poznal Branda v jednom ze záchranných člunů na návětrné straně. Mohl by zamávat a zavolat na něj?
Chvilková ztráta soustředění větru docela stačila. Bedna se začala otáčet, dva provazníci se pokusili stáhnout rám dolů a Shef se zároveň snažil upravit let.
Diváci viděli, jak se bedna naklonila nosem dolů, náhle prudce uhnula doprava a jako by úplně ztratila vítr a vztlak. Padala do moře jako ranec hader. Fafnisbane se jemně naklonil a provazníci se zároveň zhoupli. Brandův Narwhal už byl před nimi a plavci skákali do vody a spěchali ke konstrukci na hladině.
Shef se s nimi setkal ve vodě. "Nemusel jsem se uvolňovat," řekl. "Stačilo vyklouznout. Vytáhněte ji," křikl na Ordlafa na blížící se Fafnisbane, "a zkontrolujte, jestli není něco zlomené."
"Pak co?" chtěl vědět Cwicca, když se promočený král vyškrábal na palubu.
"Pak to zkusím znovu, co jiného. Jak dlouho Tolmanovi trvalo, než se to naučil?"
"Když se to naučil Tolman," vrčel Cwicca, "proč musíš ty? Děláš to jenom pro zábavu?"
Shef se na něho podíval. "Ale ne," řekl. "Musíme dělat, co je v našich silách, abychom se zlepšili. Ve všem zlepšili. Protože tam někde jsou lidé, kteří rovněž dělají, co můžou. A nesnaží se nám zrovna usnadnit život."

o o o

Císař se pozorně zadíval na papír, který mu Erkenbert podal. Nic to pro něj neznamenalo. Dokázal okamžitě zkušeně

odhadnout zemi, řeky, zbroj, kvality koně a postroje, jenže nikdy se nenaučil převést čáry na papíře do reality.
"Co to dělá?" zeptal se.
"Zkrátí to čas dobíjení našich nových balist o víc než polovinu. Vidíš," Erkenbert poklepal na papír, "potíž je vždycky v tom, jak stáhnout kratší rameno, to, které drží protiváhu. Kdybychom byli rychlejší -" Větu nedokončil. Kdyby byl rychlejší před hradbami Septimánie, mohl vystřelit třikrát a rozbít hradbu dřív, než by nepřítel stačil zareagovat. Pak by vyřešili své největší potíže.
"No," pokračoval, "vyzkoušeli jsme různé způsoby a nakonec jsem se pokusil stáhnout rameno na provazech přes válec. Nyní jsem navrhl dvě kola, každé na jedné straně rámu. V každém budou muži. Budou šlapat a kola se budou otáčet. Kola ovládají ozubené kolo a dva ozuby táhnou železný řetěz. Ten řetěz stahuje protiváhu."
"Funguje to?"
"To nezjistím, když budeme každý den na pochodu. Potřebuju čas, abych našel kováře a nechal vyrobit ta kola, ozubené i šlapací. Ale bude to fungovat. Ve Vegétiovi je obrázek, to je návod." Třebaže hovořili německy, použili latinské slovo auctoritatem, jež pochází z výrazu autor, psané dílo, všeobecně přijímaná kniha.
Bruno kývl. "Pochod se na jeden den zastaví. Potom budu potřebovat tvůj nový vynález. Tentokrát ne jenom jeden. Šest, tucet, musím do těch italských hlav vtlouct trochu rozumu. A možná i do jiných. Pojď, podíváme se, co pro nás vymyslel Agilulf."
Oba vyšli ze stanu a procházeli rozlehlým táborem. Stany již byly postaveny, ještě však nebylo po večerce. Venku čekal maršál Agilulf. Erkenbert se s profesionálním zájmem znovu podíval na zaschlé puchýře a mrtvou kůži, táhnoucí se mu jako stopa po ráně širokým opaskem po krku a obličeji - následek řeckého ohně. Když ho vytáhli z moře, Agilulf proležel týdny v bolestech a horečce. Kupodivu přežil. Nebylo divu, že teď byl ještě nevrlejší.
"Jak silní jsme teď?" zeptal se Bruno.
"Asi stejně. Čtyři tisíce chátry." Chátrou myslel odvedence svolané z okresů, jimiž Bruno táhl, nejdřív španělským pohraničím, pak pobřežím jižní Francie a pláněmi severní Itálie. Jak vojsko postupovalo k Římu a svatopetrskému stolci, stálý proud zběhů nahrazovali stále noví a noví odvedenci. Jen málo z nich bude ve vážném boji k užitku a některé Bruno poslal pryč rovnou, jako poloarabské dezertéry, které odeslal plenit a vyvolávat neshody v jejich vlastních zemích.
"Asi pět set honáků. Drží se nás, dokud jim dovolujeme loupit a znásilňovat mimo domov."
"Pár jich pověs," nařídil lhostejně Bruno. "Až přestanou být užiteční, oběsím je všechny."
"Pět set franckých rytířů se stovkou Lanzenritter na posílení. Sedm set pěších Lanzenbrüder. Tucet onagerů s jedním Lanzenbruder u každého, aby osádce zabránil zběhnout. Další budeme mít, až bude mít Svatý otec čas je vyrobit."
"Svatý otec" byl Agilulfův jediný žert. Byl jedním z těch, kteří z celého srdce podporovali nadcházející pozvednutí Erkenberta na svatopetrskou stolici. Malý jáhen ho ošetřil a dával mu římbabu proti horečce. Nikdy se nevzdaloval z boje a nikdy nedával najevo strach. V omezeném světě císařské armády platilo, že všichni mimo ni, ať Němec, Ital nebo Frank, neznamená nic. Národnost byla méně důležitá než kamarádství.
"Jsou dost dobří, aby pohany tentokrát porazili?" zeptal se Bruno.
"Nemyslím, že útoku Lanzenritter někdo odolá. Ale z dálky je můžou rozstřílet stroje. Zblízka - Lanzenbruder jsou silní chlapi. Ale ti zatracení Dáni - ti jsou taky siláci."
"Jsou lépe vybavení?"
"Naše taktika štítu a oštěpu na ně vůbec nezabírá. Jsou příliš silní a rychle se učí. Žádný štít nezadrží ty jejich sekery, když je použijí. Můžeme jenom udržet řadu a doufat v jezdce."
"A stroje," dodal Erkenbert.
"Všechno," prohlásil Bruno. "Všechno zároveň. Abychom svrhli své nepřátele a sjednotili křesťanstvo, takže nebude mít soupeře."

## Kapitola 29

Venkovský farář z Aups, malé vesničky na jihu Francie nedaleko Carcassonne, nervózně vyhlédl z okna své chaloupky a pak se vrátil k nahrubo psanému pamfletu, který držel v ruce. Byl napsaný na papíře, ale to kněz nevěděl. Byl tištěný, spíš než psaný, jenže to kněz taky nevěděl. Kněz vlastnil pouze jedinou knihu, a tou byl misál, podle něhož vedl bohoslužby. A ty stejně uměl nazpaměť. Kromě bohoslužby znal ještě otčenáš, Apoštolské vyznání víry, desatero přikázání a sedm smrtelných hříchů. To všechno kázal svým farníkům.
A nyní přišlo tohle, přinesl mu to mezkař Gaston, který jezdil mezi Aups a Carcassonne s náklady oleje, vína, dřevěného uhlí, látek, tretek a cetek. Těch několik věcí, které si vesničané nedokázali opatřit sami. a měli pár mincí, aby je zaplatili. Přivezl to a tvrdil, že to dostal - dostal, neplatil za to - od jakéhosi muže na trhu. Gaston neuměl číst. Myslel si, že by se to faráři mohlo líbit.
Farářovou povinností bylo Gastona veřejně odsoudit - protože i když neuměl číst, nebylo pravděpodobné, že by si něco vzal a nezeptal se, co to je. Pak by přišli biskupovi katani, Gastona by mučili a vytáhli z něj jméno nebo popis muže, kterého potkal na trhu. A kdyby je to neuspokojilo, tak nějakého jiného muže. A kdyby je neuspokojilo ani to - kdo ví, jaký příběh by Gastonovi vložili do úst? Možná to, že ho jeho farář pro tu knihu poslal. Kacířskou knihu. Už jen to, že ji držel, znamenalo pro faráře smrtelné nebezpečí.
Takže by neměl Gastona udat, ale zahodit knihu. Farář se zdráhal zahazovat jakýkoliv spisek. Bylo jich příliš málo, byly příliš drahocenné. A kromě toho, tenhle vyprávěl příběh, který měl velmi zvláštní, svůdné kouzlo. Možná to kouzlo pocházelo od ďábla, jak farář neustále kázal svým farníkům o svůdném pokušení. Jenže tahle kniha tvrdila, že ďábel je

ve skutečnosti tím, koho sama církev označovala za Boha. Otec, který poslal svého syna na smrt. Jaký to je otec?
Existoval ještě další důvod, proč farář nechtěl knihu zničit. Pokud ji četl správně - a další zvláštností bylo, že nebyla napsána jeho dialektem, ale nářečím velmi podobným a velmi odlišným od církevní latiny, z níž se farář naučil pár zlomků, když před mnoha lety chodil do špatné školy - pokud ji četl správně, tak kniha tvrdila, že šťastný život na zemi, muž a žena pohromadě, je součástí nebes. Farář měl nejednou potíže s biskupem a arcijáhnem kvůli Marii, hospodyni, která s ním žila a utěšovala ho v jeho středním věku. Kněží musejí žít v celibátu, opakovali mu pořád dokola. Nebo by do světa přiváděli bastardy a utráceli na ně církevní majetek. Jenže Marie byla vdova a děti už mít nemohla. Tak komu škodilo, co spolu dělali za studených nocí?
Biskup se mýlí, pomyslel si farář v prvním záchvěvu nezávislosti v životě. Rozhodl se, že si tu knížku nechá. Přečte si ji znovu. Možná to je kacířské dílo. Jenomže to nebylo kacířství těch odporných kacířů za horami, kteří se odpírali těla a trvali na tom, že muži a ženy dosáhnou dokonalosti jen tím, že na svět nepřivedou žádné děti. Tato kniha totiž říkala, že muži a ženy nejsou odsouzeni k věčnému rození dětí. Prý existují způsoby, jak se navzájem potěšit, zažít ráj na zemi, jak to v knize nazývali, bez toho, aby riskovali oplození. Farář osmistránkovou knížečku provinile, ale odhodlaně otevřel znovu a pročítal si pasáž, která výrazy tak prostými, jak jen Shef dokázal s pomocí Svandís a Alfled vymyslet, popisovala techniku carezza, prodloužení potěšení pro ženu i pro muže.
Venkovský farář v nedalekém Pontiacu splnil svou povinnost a ohlásil knihu i farníka, který mu ji dal. O pár dní později, když se ho biskupovi agenti pokusili znovu přinutit, aby přiznal, že je součástí katolického spiknutí, si v duchu slíbil, že již nikdy nic nepřizná. Poté, co ho pustili, zlomeného starce, a nechali ho vrátit se, pod přísným dohledem, do své vesnice, neřekl nic. Když se však navraceli farníci, jež povolali k císařově vojsku, a vyprávěli o démonech na obloze a moci pohanských či kacířských čarodějů, jejich farář jim neodporoval.
Biskup z Carcassonne se s velkým úsilím snažil sebrat všechen takový materiál, který se dostal do jeho diecéze, a vykořenit všechny ty, kdo ho roznášeli. Nakonec poslal sebrané výtisky svému arcibiskupovi v Lyonu a požádal ho o pomoc v boji proti šíření kacířských písemností. Byl přísně potrestán za to, že vůbec dovolil, aby něco takového existovalo. Řekli mu, že žádný jiný biskup jich nenašel tolik a většina vůbec nic. Jeho obročí musí být prohnilé nedostatkem víry. A jsou-li ovečky nakažené a prolezlé svrabem, láteřil dále arcibiskup, komu jinému to lze klást za vinu než jejich ovčákovi? Podívej se na Besancon! Tam žádnou herezi nenajdeš.
Biskup z Besanconu ve skutečnosti obdržel jak occitánskou, tak latinskou verzi pamfletu a obě si několikrát pozorně přečetl. Biskup byl nyní zchudlý, protože musel zaplatit svou roční daň do císařovy pokladnice za hádku s baronem z Béziers. Kromě toho jej ještě bolela záda po mnoha dnech bičování, které musel vytrpět od křenícího se německého převora, dokud peníze nedorazily. Peníze, získané za příšerný úrok, aby ukončily bičování. V každém případě neměl biskup jednu milenku vdovu, ale malou stáj mladých žen. Jejich neustálé těhotenství ho dohánělo k šílenství, poněvadž musel zaopatřit jejich děti nebo je nechat adoptovat, pokud matka souhlasila, ale ony často nesouhlasily, a v mládí jim opatřit jídlo a ošacení a později věno nebo tovaryšský poplatek, když dorostly. Představa, že potěšení nemusí vést k dětem dokonce i s mladou ženou a že mladou ženu může uspokojivě potěšit i muž, který již není z nejmladších, pokud ten muž zná tajemství carezza - biskupa zaujala natolik, že ho nemohl odvrátit ani strach z kacířství. Osud jeho bratra v Carcassonne to jenom podtrhl.
Pravdou bylo, že v celé zemi Langue d'Oc, stejně jako ve spřátelené říši Katalánii za horami, mělo křesťanství mělké kořeny. Když sem víra za časů Říma dorazila, církev se uchytila ve městech, kde se měšťanská třída řídila římskou a říšskou módou a kde bylo možné jmenovat biskupy ze šlechtických rodin, což byl další způsob, jak upevnit vládu nad zemí, skrze písemně zaručené pronájmy a donace, z nichž se neplatily daně, světským autoritám, přičemž ji bylo možno udržet v rodině. Mimo města žili po latinsku pagani, ti, kteří žili na pagus, půdě. V italštině se z toho stalo slovo paesano a ve francouzštině paysan - rolník, ten, kdo žije na půdě, mimo církev. Církev pro venkovany znamenala málo, jenom sílu z měst, která jim čas od času naruší život. V severní Francii a v Německu se mohlo objevit nadšení ke konverzi či křížové výpravě. Na jihu bylo těžké odlišit Marii od staré římské Minervy či tří bohyň-matek, jež tu před dávnými časy uctívali Keltové, než se pagani naučili svou špatnou a zkomolenou latinu. A velikonoční procesí se až příliš podobalo oplakávání Adónida či legionářskému kultu obětování berana nebo jehněte Mithrovi ze starých časů. V zemi, kde byly psané knihy vzácné a kde to, co v nich stálo, brali doslova jako evangelium, bylo jen málo zděděného odporu k semenům, která Shef, Šalomoun a Svandís zaseli, byl tu však nadbytek úrodné půdy.

o o o

V Andalusii byla jiná situace, ale ne stabilnější. Islám se na Pyrenejský poloostrov dostal až v roce 711, když na Gibraltaru, nebo Džebel at-Táriq v jejich jazyce, přistáli Umajjovci, spálili lodě a vyslechli slova svého velitele: "Za vámi je moře a před vámi jsou nevěřící. Můžete dobývat nebo zemřít!" A oni dobývali - svrhli krátkodobou vládu germánských Vandalů, kteří dali Andalusii její jméno, a zaujali jejich místo. Jenže pod pozlátkem vandalské nebo arabské aristokracie zůstala masa iberské populace stejná. Většina z nich opustila křesťanství pozdní římské říše a obrátila se na víru pravou bez větších obtíží. Lákala je mírná vláda islámu, která byla oproštěna od zoufalých a nebezpečných teologických rozmíšek Říma a Byzance a nepožadovala víc než šahádu, pětkrát za den se pomodlit, nepít víno a nejíst vepřové.
Ale ačkoliv tu bylo jenom málo, s čím se dalo nesouhlasit či co by vyvolávalo vzpouru proti vládě amírů, zároveň tu nebylo žádné kouzlo. Žádná tajuplnost. Abdurrahmán dovoloval stále méně bádání. Córdobské lékařství by bylo ve světě zázrakem, pokud by se o něm svět dozvěděl, stejně jako objevy ben Firnáse či velké dílo matematika al-Chwárizmího, jeho Hisáb al-Džabr wa'l Mugabalá čili "Kniha o přinášení neznámého ke známému". Jenomže o tom skoro nikdo nevěděl, jakkoliv dychtivě by jeho praktické aspekty využili obchodníci a bankéři. Dům moudrosti v

Bagdádu před třiceti lety zavřeli ti, kteří tvrdili, že mimo korán žádné moudrosti není, a korán je třeba se naučit nazpaměť, ne o něm přemýšlet. Pro některé intelektuály znamenal konec bádání bolest. Pro jiné, nepronásledované, ale daněmi zatížené zbytky křesťanů, bylo každé volání muezzina urážkou. Většině bylo náboženství lhostejné. Ale pokud by nějakou náhodou došlo k uvolnění omezení, rozhodování kádího dvora by mohlo slevit z přísného výkladu koránu a pusté askeze, která jej vytvořila - no, ať se o tom, jestli Alláh nebo korán jsou víc nebo stejně věční, klidně hádají učenci. Většina nejvíc toužila po míru, dobré vládě a spravedlivém rozdělování vody v zavodňovacích kanálech.
"Myslím, že Ghaníja nebude dobrý," poznamenal jednoho dne ben Firnás ke svému bratranci ben Ma'múnovi. "Nakonec je to z poloviny Berber."
"Myslím, že nám žádný čistokrevný potomek Kurajšovců nezůstal," opáčil bratranec.
"Můj žák Mujatíja by mohl být tím pravým," zkusil to filozof. "Je urozeného rodu a snadno se mnou, když už ne nikým jiným, nechá ovlivnit."
"Příliš pozdě," opáčil kavalerista. "My z vojska bývalého amíra jsme ho obvinili před kádím z křivopřísežnictví. U dvora se nechali slyšet otcové mnoha těch, které dal nabodnout na kůl. Měl štěstí. Protože to býval tvůj žák, kádí ho odsoudil jen na kožený koberec a k meči, ne na kůl nebo k ukamenování. Bojoval se strážemi a zemřel v záchvatu zuřivosti, bez důstojnosti."
Ben Firnás si povzdechl, ani tak ne kvůli smrti mladého muže, spíš proto, že nebyl splněn slib. "Tak kdo?" zeptal se po slušné odmlce. "Nemůžeme jen tak vybrat někoho z guvernérů provincií, všichni ostatní by se okamžitě vzbouřili."
Isháq, strážce svitků, se napil studené vody, která byla na parném konci spalujícího španělského léta tím nejlepším osvěžením, a promluvil do zamyšleného ticha.
"Mně se zdá, že není třeba s rozhodnutím spěchat. Když římský císař našel tu hloupou nazarénskou relikvii, tak odtáhl od našich hranic, aspoň jsem to slyšel. Nepotřebujeme jediného vládce. Proč neposlat do Bagdádu a nepožádat Ábdulláhovy potomky, aby nám poslali vicekrále?"
"To by trvalo věčnost!" vyhrkl ben Ma'mún. "Věčnost, než se tam posel dostane, a ještě déle, než se rozhodnou. A guvernéři ho určitě nepřijmou, ať už nám abbásovští chalífové pošlou kohokoliv."
"Ale za tu dobu by bylo možné zavést dočasná opatření," radil Isháq. "Povládne rada. Rada moudrých. Přísně dočasná, samozřejmě. Ale za dočasného stavu by se mohly zřídit instituce, které by byly tak důležité, že by je žádný pozdější amír nemohl zrušit. Kolej lékařů. Kolej matematiků."
"Věž astronomů," přidal se ben Firnás, "vybavenou dalekohledy s většími a lepšími čočkami, abychom mohli studovat hvězdy."
"Nový zavodňovací systém, vedoucí od horských pramenů až k pobřeží," přisadil si ben Ma'mún. "Statkáři by za něj zaplatili - pokud by si byli jistí, že zaplatí všichni a všichni na něm budou mít podíl."
"Knihovna," řekl Isháq. "Taková, kde by byly i řecké práce vedle hadíthů. Přeložených do arabštiny, aby si je mohl přečíst kdokoliv. Nebo i do latiny. Pokud by někdo pochyboval o našich záměrech, mohli bychom říct, že chceme obrátit Rúmíje na naši víru zvukem argumentů, stejně jako mečem. A také naše bratrance židy."
"Slyšel jsem," poznamenal ben Firnás, "že tahle záležitost s relikvií obsahuje nějakou strašnou ránu křesťanské víře. Povídá se o tom na súku mezi kupci ze severu."
Isháq lhostejně pokrčil rameny. "Taková víra žádnou ránu nepotřebuje. Ale dohodněme se, že naši víru by měl potvrdit rozum. A že rada moudrých by to mohla dokázat."
"Ráno si promluvíme s přáteli," souhlasil ben Ma'mún. "Ať Berber Ghaníja následuje hlupáka Mujatíju a můžeme to zařídit."

o o o

Poutnická flota kotvila v zátoce Palma na ostrově Mallorca přesně v místě, kde se předtím zastavili Arabové, než je zničil řecký oheň. Rybáři již barvitě vylíčili, co se tehdy stalo, a Shef byl natolik ustaraný, že nechal vzlétnout bednu, v níž se střídal Tolman se třemi čtyřmi dalšími. Nelétali volně - o to se po smrti Ubby a Helmiho nikdo nepokusil - viseli klidně na provaze v mírném vánku.
Chvilku po tom, co se Shef pokusil letět sám, Středozemní moře opravdu ukázalo, že dokáže vyvolat bouři, a poryvy větru byly stále hodně citelné. Nicméně to bylo převlečené požehnání v tom, že se poutnická flota nepozorovaně dostala téměř až do přístavu. Na břeh se dychtivě vyhrnuly oddíly pícovníků pod vedením Gudmunda, samí zkušení piráti, a okamžitě se zmocnili křesťanské katedrály, v které našli hojnost kořisti. Původně tam poklad uložili křesťanští páni ostrova, zůstal tam i během krátké islámské nadvlády, a když následně dobyl ostrov císař a jeho řečtí spojenci, ještě k němu přispěli. Oddíly, které tu císař zanechal, uprchly do vnitrozemí. Poutníci, kteří dostali přísný rozkaz chovat se mírně a byli pod dohledem svých kněží, ohlásili, že v domorodcích těžko získají spojence, ač jsou křesťany jen na povrchu. Šalomoun dále hlásil, že křesťanští kněží ochotně a zvědavě přijali knihy v occitánštině i latině. Domorodci na ostrově uvízli ve svém vlastní nářečí, mallorštině, ještě nikdy neviděli knihu, kterou by si mohli přečíst ve vlastním jazyce, a occitánština jim byla dost blízká, aby to aspoň zkusili.
Šalomoun však nezůstal dlouho, aby se díval na pokus, co Shef připravoval. I Thorvin, který rovněž nesouhlasil, zmizel, vyřizoval vlastní záležitosti stejně jako Hund a Hagbard. S tlumočením se tedy Shef musel spolehnout na Skaldfinna. I zřec Farman byl ochoten přihlížet.
Řecký ohnivý přístroj sundali ze zpola potopené galéry a dávali velký pozor, aby nic nerozbili a neohnuli trubky. Pak ho přenesli a pečlivě uskladnili v podpalubí Fafnisbane a na Ordlafův rozkaz ho dnem i nocí hlídal jeden muž, aby je upozornil, kdyby se objevil oheň nebo začalo něco vytékat. Když však došlo na pokusy, Ordlaf se vzbouřil. Shef si nakonec vzal malý mallorský rybářský člun, přenesl aparát do něj a odplul čtvrt míle na moře. Celé hodiny nad tím se

Steffim hloubali, prohlédli všechny součástky, uvažovali, k čemu můžou sloužit, a připomínali si, co již věděli jistě. Nakonec se aspoň shodli.
Shodli se na tom, že velká nádrž, oddělená od zbytku, je zásobník na palivo. Hadice ji nepochybně spojovala s menší měděnou kupolí. Ale jedinou funkcí toho spojení bylo doplnit palivo ve chvíli, kdy byla funkční nádrž prázdná. Trubka spojovala horní konec kupole ne se zásobní nádrží, ale s aparátem, který již byl na místě. Opatrně ho sundali a zjistili, že to jsou měchy: píst tlačil válec, který nedělal nic jiného, než že do funkční nádrže vháněl vzduch. "Vypadá to," zamumlal Steffi, "že vzduch má váhu." Shef si vzpomněl na sílu větru pod bednou a kývl. Ta představa byla směšná. Jak mohl někdo zvážit vzduch? Ale to, že ho nikdo zvážit nedokázal, ještě nepotvrzovalo, že nemá hmotnost - nápad pro budoucnost.
Další záhadou byla klapka připevněná ke krátké trubce na kupoli. Trubka byla na konci zašpuntovaná, ale na boku do ní byla udělaná díra. Nedávalo to smysl.
K čemu pak byla pánev na žhavé uhlí a klasické měchy pod kupolí? Očividně měly ohřívat palivo v kupoli na pracovní teplotu. Jenže proč? Shef ani Steffi neznali slovo vyjadřující "těkavý", ale viděli vřít vodu a viděli, jak voda v kotli vyvřela. Shef si rovněž vzpomněl na pokusy svého bývalého kolegy Udda, když destiloval zimní pivo. "Některé látky hoří při menším teple než voda," vysvětloval Steffimu. "Je možné, že ta látka v kotli je jednou z nich. Takže když otočíš klapku, z hubice vyjde ta lehčí látka, jako to pití, co Udd udělal z pivní páry."
"Není ale pára jenom voda?" chtěl vědět Steffi.
"Ne, když ohřeješ pivo nebo víno," řekl Shef. "Ta silnější látka vyjde dřív před vodou. Je to opak zimního piva. Voda v zimě zamrzne první a v horku vře poslední." Když to řekl, ztuhl, vrátila se mu Lokiho slova. Co to říkal, nabízel mu to jako zástavu? "Nejlepší je v zimě po ránu." Nerozuměl tomu, ale mělo to něco společného s tímto problémem. Bude si to pamatovat. Kdyby to fungovalo... Pak by Lokimu něco dlužil. Provede v praxi plán, který vymyslel. Bude to spravedlivý test, spravedlivá oplátka.
Všechno, co dělal, pozoroval s opovržlivě stisknutými rty řecký siphonistos, jehož chytili na galéře.
"Vyzkoušíme to," řekl Shef Skaldfinnovi. "Všichni, kdo tu být nemusí, ať jdou pryč." Řek se okamžitě otočil k bárce.
"Takže nám trochu rozumí," poznamenal Shef. "Zeptej se ho, proč nám nepomůže."
"Prý jste barbaři."
"Řekni mu, že ho barbaři přivážou k té kupoli, takže jestli se něco zvrtne, ucítí oheň jako první. Uvidí. Zůstane s námi a bude riskovat stejně jako my. Vy ostatní - ať už jste pryč. Teď -" Shef se zase obrátil ke Steffimu a jeho třem mužům se sebedůvěrou, již necítil. "Zapálit oheň! Ty u měchů, připrav se a začni, až to bude hořet."
"Mně dělá starosti ta pumpa," zavrčel tiše Steffi. "Chápu, co to dělá, ale nevím, k čemu je."
"Já taky ne. Budeme to muset vyzkoušet. Začni pumpovat."
Řek couval, přípravy pozoroval s rostoucím strachem. Už z pouhého pomyšlení na výbuch se mu dělalo zle. Viděl několik ukázek toho, co se stane, když se aparát přehřeje. Zavřeli bezpečnostní klapku, aniž by si uvědomili, k čemu tu je. Pokud ne barbaři, tak on věděl, že zdaleka nejsou v bezpečí.
S osobním strachem v něm soupeřil strach o víru a zemi. Barbaři se tvářili sebejistě. Dlouhou dobu jen pozorovali, dělali jednoduché pokusy, vše dělali pomalu a nic neuspěchávali - ne jako barbaři, které si představoval, ale jako zkušení muži. Je možné, že problém dokážou vyřešit? I kdyby ano, vnitřní hlas mu připomínal, že existuje jedna věc, na kterou žádný génius nepřijde: zvláštní průsaky v Tmutorakánu za Černým mořem, kde ze země vytéká olej.
Oheň hořel, pumpa pumpovala, šilhající barbar se při práci potil. Siphonistos v kostech cítil sílící tlak. Musel vzrůst, ale ne příliš, horko a tlak se musely správně vyrovnat.
Shef zajatého Řeka koutkem oka pozorně sledoval a viděl rostoucí známky napětí. Ten se ohně bál snad víc než oni. A na rozdíl od nich pozná chvíli, kdy dojde ke katastrofě. Je odhodlaný čelit smrti? Shef si byl jistý, že se nějak prozradí. Pokud ano, tak se Steffim okamžitě skočí přes palubu do vody. Jenže to Řek nevěděl.
"Pumpuj," nařídil.
Cítil, jak teplo vychází ne z hořícího ohně pod kupolí, nýbrž z kupole samotné. Jak žár sílil, Řek se svíjel strachy. Barbaři se nebáli, protože tomu nerozuměli! Nakonec se neovládl. Popadl hadr, přiskočil a otočil klapku nahoře. Z díry v trubce vyletěl pronikavý hvizd.
"Klapka! Musíte okamžitě otevřít klapku!" ječel v náhle nalezené angličtině a slova podpořil šíleným gestem.
Shef křikl: "Otoč!"
Poslední ze Steffiho mužů rychle otočil klapku, která vedla od spodku měděné kupole - klapku vedoucí k hubici. Shef okamžitě ucítil, jak z mosazné hubice cosi uniká, pronikavě a kysele to páchlo. Vzal zapálenou pomalu hořící zápalku a v natažené ruce ji přistrčil k hubici.
Dračí dech vyletěl ven a vyvrhl plamen na padesát stop do moře, oblaka černého kouře stoupala dokonce i nad vodou. Moře hořelo dlouho a Shef i muž u klapky couvli, automaticky se krčili před zuřivým žárem.
Nakonec se Shef vzpamatoval a znovu křikl: "Otoč!" Klapka se zavřela a plamen zmizel. Steffi okamžitě přestal pumpovat, druhý muž odtáhl měchy a třetí zpod měděné kupole rychle vytáhl pánev s uhlím. Všech pět mužů couvlo od kupole až na kraj člunu a napjatě na ni hleděli. Nepumpovali moc silně? Vrátí se plamen z moře a zažehne zbloudilou kapku? Po chvíli si všichni slyšitelně oddechli.
"Je to nějaký olej," řekl Shef.
"Avšak ne olivový," podotkl Steffi. "Ten jsem se snažil zapálit a skoro to nejde."
"Mohl by to být velrybí tuk," zkusil to Shef, když si vzpomněl, jak zápalné šípy královny Ragnhild zažehly výtěžek velrybího tuku v dalekém Halogalandu.
"Je to jinak cítit," podotkl jeden z mužů, bývalý rybář z Ordlafovy vesnice Bridlingtonu.
"Nevím, co to do Helu je," řekl Steffi. "Ale vsadím se, že jak jednou spálíme tenhle, další už nebude. Aspoň víme, kdy

otevřít klapku. Ta píšťala nahoře slouží jako varování."
"Můžete vědět, jak to funguje," zaječel vztekle Řek špatnou angličtinou, kterou až dosud popíral, že zná. "Na zemi existuje jedno místo, kde je naphtha, a vy ho nikdy nenajdete. A já vám to neprozradím, i když mě budete mučit."
Shef na něj chladně pohlédl. "Mučení není potřeba, a když teď mám stroj, vím, kde získat palivo. Nejlepší je v zimě po ránu, není to tak?"
Řekovi pokleslo srdce. Siphon zvládli snadno. Teď zřejmě mají i olej. A kdo nakonec mohl říci, jestli na barbarském západě neexistuje nějaký Tmutorakán stejně jako na barbarském východě? A až získají obě poloviny tajemství, jak na tom vlastně bude Byzanc? A mohl si být jistý, že jakmile se roznese, že je tajemství venku, nepřivítají ho v Byzanci zrovna s otevřenou náručí. Každý Řek by měl poznat, kdy je čas změnit strany, a ten čas nastal teď.
"Poslouchej mě, jednooký," zamumlal, "za jistou cenu tvé omyly opravím."
Shef klidně kývl, jako kdyby tuto odpověď čekal, a chvíli se hrabal v měšci. Nechal si ty věci tajně vyrobit jedním stříbrotepcem v Septimánii a zaplatil mu z vlastního měšce.
"Steffi," řekl, "chci, abyste se svými muži nosili tohle." Vytáhl stříbrné přívěsky.
"Co, a vzdát se těch, co už máme?" vyhrkl Steffi a popadl Thorovo kladivo, které měl kolem krku.
"Ano. Ty máš Thora a jeden z tvých druhů taky a druzí dva nosí Freyův falus a Rígův žebřík jako já. Ale to jsou jenom znamení, které jste si vzali jen tak nebo okopírovali od ostatních. Já se musím držet svého kraki, poněvadž je to znamení mého otce, ale vy byste měli nosit znamení svého řemesla, když ho teď máte. Je to také čestné znamení za vaši odvahu."
"Co je to?" zeptal se jeden z mužů s tváří zářící pýchou. Většinu života strávil v otroctví. Teď s ním mluvil jediný král, jako by byl velký válečník.
"Je to ohnivé znamení pro muže, kteří pracují s ohněm, raketami a válčením."
Muži si mlčky vzali přívěsky, sundali ty, co měli na krku, a nasadili si nové.
"Který bůh je patronem nás, ohnivých válečníků?" zeptal se jeden.
"Je to Loki, ohnivý bůh, kdysi v řetězech, nyní volný."
Do člunu vstoupil Skaldfinn a ztuhl hrůzou, jakmile to uslyšel a uviděl ohnivá znamení poprvé otevřeně nošená. Ohlédl se na Farmana za sebou. Zřec se zarazil a pak pomalu kývl na souhlas. Steffi a jeho banda, všechno Angličané a bývalí křesťané s nepatrnou znalostí posvátných bájí Cesty, to jméno vyslechli klidně.
"Loki," zamumlal Steffi, aby si to zapamatoval. "Loki ohnivý bůh. Je dobrý mít vlastního boha. Budeme mu věrně sloužit."

## Kapitola 30

Císař civěl na knížečku ve své ruce. Uměl číst, byť pomalu, ale tentokrát nemusel. Obsah knížky mu již do podrobností vysvětlil důvěryhodný kamarád.
"Odkud to k čertu přišlo?" zeptal se nakonec. Císař se nikdy vědomě nerouhal, nebral jméno boží nadarmo ani nepoužíval náboženská slova jinak než v jejich pravém významu. Erkenbert si uvědomil, že tentokrát mu kniha připadá doslova ďábelská. To bylo dobře. Odpověď na otázku už tak dobrá nebyla. Erkenbert si již dávno uvědomil, že ten ukňouraný kacíř, který zradil grál a vysloužil si tím smrt, mu neřekl pravdu, když tvrdil, že existují pouze dvě kopie. Měl ho nechat naživu. Nebylo nutné se k té chybě přiznávat.
"Jeden bratr to našel na faře. Aha, ano," zvedl varovně ruku, "s farářem už to bylo vyřízeno. Ale slyšel jsem, že tyhle věci jsou všude a šíří se s ďábelskou rychlostí. A také jim věří. Prý právě toto graduale, které jsi vzal s sebou a prohlásil za pravý žebřík, na němž našeho Pána nesli k jeho hrobu, prý právě to, že se po tak dlouhé době objevilo, je důkazem, že to, co tu stojí, je pravda. Kopí je smrt, říkají, grál je život. Dokazuje to, že se Ježíš vrátil do života i ve skutečnosti, nikdy tento svět neopustil, spíš než by se na něj vrátil. Takže neexistuje vzkříšení, posmrtný život, nástupnictvi svatého Petra a není potřeba církev. Říkají to i někteří kněží."
Císař rudl, nebyl však žádný trouba. Uvědomoval si, že mu to říkají schválně, ne jen aby ho rozzuřili. Nebo ho možná chtěli rozzuřit.
"No," prohlásil mírně, "asi lidem dokážeme zabránit, aby to říkali nahlas. Jenže my chceme, aby na to přestali i myslet. Jsem si jistý, že už víš, jak by se to dalo zařídit. Poslechnu si to."
Erkenbert kývl. Byli již staří spojenci, pracovní partneři. Přesto pro něj bylo stále úlevou pracovat pro vladaře s rozhledem.
"Dva nápady," řekl. "Jeden je prostý. Potřebujeme několik spolehlivých mužů, kteří budou vyhledávat kacíře. Dostanou moc větší, než umožňuje současný zákon. Moc provazu a skřipce, kůlu a jámy. Navrhuji, abychom je nazvali Inquisitio Imperialis, císařská inkvizice."
"Souhlasím," souhlasil okamžitě Bruno. "A co ta druhá věc?"
"Víš, kdy se církev a říše poprvé spojily? Protože Římská říše byla zprvu pohanská, víš, kde křesťany pronásledovali."
Bruno kývl. Vzpomínal si na příběh svatého Petra a jak šel do Říma k soudu před císařem, který musel být nepřítelem. Nenapadlo ho, že v nějakém okamžiku císařství muselo změnit náboženství, když se však o tom Erkenbert teď zmínil, bylo mu jasné, že k tomu muselo dojít.
"První křesťanský císař, jak víš, byl Konstantin, který se císařem prohlásil v mém vlastním městě Eboracu - Yorku, jak mu říkají ti ohavní pohani, kteří ho teď drží."
"Dobré znamení," prohlásil Bruno sebevědomě.
"Lze v to doufat. Stalo se to, že byl v obležení vzbouřenců - jako ty, císaři - a v noci před bitvou měl sen. V tom snu za

ním přišel anděl, ukázal mu svaté znamení kříže a řekl mu: In hoc signo vinces. 'Pod tímto znamením zvítězíš.' Tenkrát význam toho znamení neznal, ale druhý den nařídil mužům, aby si ho dali na štíty, a bitvu vyhrál. Pak, když mu moudří muži vysvětlili význam toho znamení, přijal je i křesťanské náboženství a vnutil ho celé říši. Udělal ale ještě něco, císaři. Vytvořil Konstantinovu donaci.
Církev i říše jsou založeny právě na tomto dokumentu. Dává církvi autoritu na tomto světě. Z něj říše získává legitimnost z onoho světa. Proto jsou císaři pomazaní Páně. A papež by měl být císařovým výtvorem."
"To zní velice dobře," prohlásil Bruno skepticky, "ale já dělám papeže bez nějakého papíru. A moje autorita pochází z relikvií, které jsem získal - my jsme je získali. K čemu potřebuji nějakou donaci?"
"Myslím, že stejně jako císařskou inkvizici potřebujeme i novou donaci."
Císař varovně zvedl obočí. Už poznal, že ho tento rozhovor nutí k tomu, svrhnout obtížného Jana silou a zamknout kolegium kardinálů, dokud nebudou hlasovat správně pro jeho kandidáta. Třebaže to Erkenbert nevěděl - Bruno nechtěl, aby nový papež měl cokoliv společného se zmizením starého - již vyslal velmi silný oddíl, který měl papeže Jana vyřídit, a důraznou výzvu vrtošivým německým kardinálům, aby se vzpamatovali a přiměli italské kolegy udělat totéž. Jenže představa donací se mu nelíbila. Církev již byla bohatá až dost.
"Bude to donace církve císařství," prohlásil Erkenbert rázně. "A ne císařství církvi. Desetina současného majetku církve bude odevzdána pro určené úkoly. K porážce pohanů. Ke zničení hereze. Na válku s Prorokovými vyznavači. Na válku proti rozkolníkům v Byzanci. Na nové řády válečníků, které budou zakládány po celém křesťanstvu, ne jenom v Německu. Na založení císařské inkvizice proti vzbouřencům a kacířům. Nazveme to donací Šimona Petra."
"Šimona Petra?" opáčil císař a hlava se mu ještě točila z toho, co bylo řečeno a kam až to může všechno vést.
"Vezmu si papežské jméno Petr," řekl Erkenbert rázně. "V dějinách to měli všichni papeži od prvního zakázáno. Ale já si ho nevezmu z pýchy, nýbrž z pokory, jako znamení, že církev potřebuje začít znova, očištěná od slabosti a nadbytku. Ve vatikánských katakombách najdeme dokument napsaný samotným Šimonem Petrem, ve kterém vyjadřuje své přání, že by církev měla být věrným služebníkem křesťanské říše."
"Najdeme dokument?" zopakoval Bruno. "Ale jak ho můžeme najít, když nevíme, jestli tam je?"
"Našel jsem ti grál, ne?" řekl Erkenbert. "Můžeš se na mě spolehnout, že najdu Petrovu donaci."
Myslí tím, že ji zfalšuje, došlo najednou Brunovi. To je proti všem zákonům božím i lidským. Ale desetina církevního majetku... Tlustí mnichové a líné jeptišky budou vymýceni, jejich půda bude podporovat válečníky... Už nebude počítat Ritter a Bruderschaft ve stovkách... A zbožný záměr jistě ospravedlní hříšné prostředky.
Je to podvod, a on ví, že je to podvod, říkal si Erkenbert. Ale bude s tím souhlasit. Neví ovšem, že Konstantinova donace je taky podvod, to pozná každý učenec, latina je na to, co tvrdí, z úplně jiného období. Napsal ji Frank, nebo jsem já Ital. Rád bych věděl, kolik dokumentů je falešných. To je skutečné nebezpečí takových věcí. Vzal císaři z rukou kacířskou knížku, přetrhl ji vejpůl a hodil do ohřívadla. Lidé pak přemýšlejí o tom, jestli je pravá vůbec nějaká kniha. Musíme to zničit. Jen pár knih a všechny svaté, to musí být naším cílem. Ať už budou pravdivé nebo ne - to rozhodnu já.

o o o

Shef upíral zrak na chochol kouře, líně stoupající o kousek dál napravo před přídí, jako moucha, snažící se uniknout pavoukovi. Plavba probíhala dobře, neobyčejně dobře. O ostrovy ve Středozemním moři se hodně bojovalo, ale mnoho let je zřejmě nikdo nevyplenil. Soupeři možná dychtili jen po tom, aby změnili náboženství ostrovanů, nechtěli tu získat kořist. Lodě ve flotě byly silně naložené, plné zásob vody a potravin a také církevním nádobím, brokáty a látkami neznámých barev.
Nejdůležitější byl poplatek, který vymohli na Mallorce, Menorce, Ibize a Formenteře, pak na Korsice a Sardinii, výpalné ve zlatých a stříbrných mincích Arabů, Řeků, Franků, Římanů a zemí, o nichž Shef nikdy neslyšel a ani Skaldfinn, ani Šalomoun neznali jejich písmo. Teď byla na řadě Sicílie, ležící na jihu pod Vulkánovým ostrovem s kouřící horou. Potomci z italské pevniny? Dokonce i Gudmunda slyšeli, jak říká, že v nejlepším se má přestat, a než se objeví rovnodenní větry, vydat se na dlouhou cestu domů.
Zatím bylo třeba uspokojit Steffiho. Své obrácení k ohnivému přívěsku a ohnivému bohu Lokimu vzal velmi vážně. Nyní se nebavil o ničem jiném než o ohni a pochopil princip, který Shef tak často vyhlašoval. Na světě existuje víc vědomostí, než si lidé uvědomují. Steffi se rozhodl, že zjistí vše, co lidé vědí o ohni a hořlavých, svítících i žhoucích látkách. Z řeckého zajatce se vyklubalo zklamání. Znal své řemeslo, pravda, a pověděl jim vše, co věděl, o stahování a čištění látky, která vytékala ze země. Ale ačkoliv věděl, jak vykonávat svoje řemeslo, náhražky ho nezajímaly. Utajili před ním skutečnosti, že na západě žádné olejové pole, jaké měli Řekové na východě, není, ale bez nějaké náhrady měli jen půl nádrže oleje a nic víc.
Ale Steffiho to neodradilo. Mluvil se Řekem, se Šalomounem, s Brandem, se Shefem, s posádkami rybářských člunů, které zastavili, vyslechli a propustili, se svými druhy. V monologu pokračoval, i když stál na přídi a stejně jako Shef se díval na kouř, ale on se díval jako milenec do okna své milované.
"Je to legrace, víš," zopakoval. "Když jsem se začal vyptávat, myslel by sis, že půlka floty ví, že když zapáliš oheň na zemi, kterou vyhrabali z chlíva nebo jeskyně nebo tak, tak hoří vážně silně. Tak jsem se jich zeptal, co ještě to dělá, a oni přišli kde s čím. Šalomoun tvrdí, že Arabové mají nějakou látku, co jí Řekové říkají naphtha, ale Řek říkal, že to není totéž. Šalomoun povídal, že Arabové z té jejich dělají ohnivé rance, jako jsou naše rakety, ale házou je, nestřílejí je z balist. Rád bych dostal trochu tý naphthy, ale zatím máme rybí tuk, máme ten sanytr, máme vosk..."
"A potom se jeden mládenec zmínil o tom, co máš na tlejících kládách, jak to potmě svítí, i když to nehoří. Podle Šalomouna se to jmenuje phosphor, prý když ho dostaneš skutečně silný, hoří ve vodě tak, že ho nemůžeš uhasit,

musíš ho seškrábat z kůže. Řek říkal, že o tom slyšel a že se ho snažili smíchat s olejem, co používají, ale není to bezpečné. Občas ho míchají s nějakou pryskyřicí."
"Taky ji dávají do vína," přisadil si Shef.
"Jenom proto, že jí utěsňují sudy. Ale pryskyřice hoří a stejně tak ambra, jak mi řekl jeden z kluků."
"Nemůžeme si dovolit ambrové rakety," namítl Shef.
Steffi se nad tím zlehčováním zamračil. "Ne. Ale mám jiný nápad. Znáš to zimní pivo a víno, co vyrábějí ve Stamfordu, když ho odpaří a zachytí páru? No, jednomu mládenci trocha zbyla a já to od něj koupil. A hoří to moc dobře. Šalomoun mi řekl, že Arabové to dělají taky, nazývají to al-kuhl."
"Arabové vždycky všechno znají, když je poslouchás. Létají, dělají čočky, vymysleli počty, dělají ohnivé věci, al-kuhl, al-džabr, al-kimíja, al-qilí... Potíž je, že zřejmě nikdy nic neudělali s tím." Shef také poslouchal, co Šalomoun vykládá, a už ho to unavovalo.
"No, rád bych to měl všechno, ať je to cokoliv, naftu, fosfor, alkohol a to ostatní a sanytr, a začal to míchat. Uvidíme, co se stane.
A taky dřevěný uhlí, to používáme všichni, proč hoří líp než dřevo? Ale nejvíc ze všeho chci vidět, co je támhle. Ohnivá hora. Hořící skála. A ten smrad. Všichni říkají, že z hory je cosi divně cítit. Prý sírou. Ale víš, na blatech, odkud pocházím..."
"Já taky," připomněl mu Shef.
"...máme to, čemu se říká bludička. Ohně, co hoří a vedou tě do močálu. Prý to je z mrtvých těl. No, taky to smrdí. Jsem si jistý, že tenhle sanytr máme i doma ve stodolách a holubnících a tak různě. Možná máme i síru. Chci to vidět. Dát to dohromady."
Sloup ohně v noci, oblak kouře ve dne. O tom se snažil přemýšlet. Mělo to něco společného s biblickými lekcemi otce Andrease. Děti Izraele prchající z otroctví? Otec Andreas tvrdil, že je to obraz křesťanské duše hledající nebe. Shef si ale nemyslel, že sloup kouře, k němuž mířili, je zemí zaslíbenou. Steffi ano. Třeba byl Steffiho názor důležitější.
Flota nějakou dobu mířila za rybářským člunem, plujícím pod lehkou latinskou plachtou. Nesnažil se jim uniknout - nejspíš se rozšířila zpráva, že cizinci chudákům neubližují, dokonce jim platí za informace. Člun již zamířil k nim, stočil se a srovnal na závětrné straně. Skaldfinn a Šalomoun pokřikovali na rybáře a Shef čekal na překlad.
Vypadalo to, že rybář řekl cosi důležitého, neboť za ním Skaldfinn došel s podivným výrazem ve tváři.
"Prý mají v Římě nového papeže, i když starý papež ještě není mrtvý. Víc než to, ten nový papež je prý cizinec, cizák. Nazývá ho Anglus. Tehdy si odplivl na palubu a Ordlaf ho praštil."
"Anglický papež?" Novinka se rozšířila mezi posádkou a muži ji přivítali smíchem a opovržením.
"Ten mužík není ani kněz. Rybář tvrdil, že vyhlásil svatou válku po celé říši proti všem kacířům, pohanům a nevěřícím. Prý se tu brzy objeví císař s flotou ohnivých lodí a vojskem železných mužů a zničí všechny, kteří nepokleknou před svatým Petrem. Pak Řím povládne světu."
Ohnivé lodě, říkal si Shef. Možná nakonec nejsou tak daleko. A Řím taky ne. Mimoděk si vzpomněl na mapu, kterou mu před pár měsíci seslal božský patron - mapu, v jejímž středu byl Řím. Ríg mu pověděl, že v Římě jeho potíže skončí. Nechtěl tam jezdit. Stejně jako Gudmund toužil po domově.
"Můj děd Ragnar se jednou pokusil Řím vyloupit," prohodila Svandís. "Omylem vyloupil jiné město, ale věřil, že to byl Řím, protože získal tak obrovskou kořist."
"Jestli je Erkenbert v Římě a káže svatou válku a další křížovou výpravu, tak to může být jedině proti nám," poznamenal Thorvin. "Lepší bojovat se zemí jiného člověka než se svou vlastní."
Ve flotě máme stěží tři tisíce mužů, pomyslel si Shef, a císař má mnohem víc. Ale mí muži jsou vybraní, střelci s kušemi, s balistami a raketami a dokonce s řeckým ohněm. Chce, abych znovu bojoval. Ale já se s Lokim usmířil, aspoň jsem si to myslel. Chci odvrátit ragnarök, ne ho přivolat.
"Poslechneme si Branda," navrhl diplomaticky Skaldfinn.
"Dobře," odpověděl Shef. "Ale pojedeme dál k té ohnivé hoře, k Vulkánově ostrovu. U něj dneska zakotvíme na noc."

o o o

Shef ležel v síti v mírně se houpající kajutě na Fafnisbane. Měl stejný pocit, jako když se rozhodl, že pojede na tuto výpravu do středu světa, že všichni jsou proti němu, že ho do něčeho nutí. Manipulovali s ním. Chtěli, aby našel císaře a bojoval s ním. Nechtěl to udělat. Chtěl jet domů, zavést v zemi pořádek a čekat, až si pro něj osud a smrt přijdou ve správný čas. Svandís, ležící v síti vedle něj, byla těhotná, byl si tím jistý. Oči jí nezářily jenom ze slunce a mořského vzduchu, byla to záře nového života. Před lety to viděl u Godivy. Tentokrát uvidí, jak se dítě narodí, a bude vědět, že je jeho.
Věděl, že ho budou přemlouvat. Nejen muži, ale i bohové. Byl připraven na sen, který měl přijít, a bylo mu jedno, jestli přijde od bohů nebo z jeho mysli či od toho vlka, co roste v žitě. Noc byla jeho nepřítelem a on se jí postaví.

o o o

Sen začal náhle a přímo. Jakýsi muž spěchal tmou ulicemi města. Ten muž se bál, hrozně se bál, a zároveň se styděl. Bál se něčeho, co již viděl. Styděl se nejen proto, že se bál, ale protože se bál už předtím a vzdal se předtím a přísahal, že to už nikdy neudělá - ale tady byl, běžel ulicemi, aby se dostal na otevřené prostranství, aby se ztratil, změnil si jméno. Jmenoval se Petr. Petr, který byl kdysi Šimon.
Když došel až k městské hradbě, napětí stouplo. Byla tam brána a v bráně branka, která se dala otevřít bez těžké dřiny

se zvedáním závor a otevíráním křídel posouvajících se na válcích. Branka byla otevřená. Ale kde je hlídka? Támhle. Spí, s hlavou zvrácenou dozadu. Svůj oštěp, zbraň římské pěchoty, kterou měl Shef v rukou jako posvátné kopí, měl opřený mezi nohama. Nikdo jiný tu nebyl, strážnice byla zavřená a tmavá. Petr, který býval Šimon a chtěl jím být zas, se plížil jako stín, opřel se o branku a otevíral ji, jen čekal na zrádné vrznutí. Neozvalo se. Už byl venku, hradbu měl za zády, čekal ho život a bezpečí. Právě jako mě, pomyslel si Shef.
Před ním kdosi byl. Věděl, že tam bude. Člověk, ale na hlavě měl trnovou korunu. Popošel blíž a kolem něj se šířilo bledé mrtvolné světlo. Podíval se na krčícího se učedníka. "Petre, quo vadis?" zeptal se. Petře, kam kráčíš?
Řekni mu to, radil Shef. Řekni mu, že utíkáš! Řekni mu, že není ani mrtvý, že celá tahle věc je omyl, že žije, je v pořádku a s Maří Magdalénou v horách! Píše knihu!
Petr couvl, se svěšenými rameny se vracel do města, do Říma, k vězení, smrti a ukřižování. Shef si vzpomněl, že požádá, aby ho ukřižovali hlavou dolů, neboť není hoden stejné smrti jako Spasitel, jehož zradil. Nebude to fungovat, říkal si Shef. Můžeš si říkat quo vadis, kolikrát budeš chtít.
Další obrázek, bliknutí, a měl ho před očima. Na útěku tu byl jiný muž, ale tenhle spal. Ve snu neviděl Krista z předchozího vidění, ale Petra. Ne však zahanbeného a skleslého, nýbrž vážného, majestátního, se zachmuřeným výrazem v očích. Křičel, ale Shef neslyšel co. V ruce držel důtky, klášterní disciplinu, knutu s mnoha prameny a uzly na konci. Popošel blíž, kostnatým prstem srazil přízrak spícího muže, strhl mu ze zad šaty a začal do něj mlátit disciplinou, až tryskala krev, a trestaný se vzpíral a křičel.
Scéna zmizela a Shef se opět díval do očí svého patrona. Chytrých, lstivých očí.
"Takové věci já nedělám," poznamenal Ríg. "Jestli se chceš vyhnout povinnosti, tak jen do toho. Nebudu tě nutit k poslušnosti ani tlouct. Jenom chci, aby ses podíval, co to bude znamenat."
"Tak mi to ukaž. Stejně to uděláš."
Shef se připravil na hrůzy, jenomže nic takového nepřišlo. Uviděl své město, které založil, Stamford. Stál tam Dům moudrosti se spoustou dílen, kováren a skladišť. Byly větší, než se pamatoval, starší, šedý kámen byl porostlý lišejníkem. Tiše, bez vysvětlení, se Dům moudrosti rozpadl. Záblesk, prásknutí, o němž věděl, že by mu z něj praskly bubínky, kdyby zde nebyla nějaká bariéra, oblak kouře a v kouři kameny létající k obloze.
Když dopadly, Shef viděl, co se děje v troskách. Všude byli vojáci v bílých surcotech s červeným křížem. Křižáci, stejní, jaké proti němu kdysi přivedli král Karel a papež Mikuláš. Jenomže tihle neměli těžké osníře a jezdecké holínky franckých rytířů ani císařových Lanzenritter. Byli to lehkooděnci, pohybovali se rychle a nesli dlouhé trubice.
"Svoboda pro Lokiho stejně jako pro Thora," řekl Ríg. "Dobře. Ale na čí straně Loki bude? Nebo zůstane? Nafta, fosfor, síra, sanytr, alkohol a dřevěné uhlí. Kromě Steffiho si i jiní dokážou dát dvě a dvě dohromady. Nebo jedna a jedna a jedna. Nakonec sjednocená církev a císařství zvítězí. Ne za tvých časů. Ale ty svůj život prožiješ s vědomím, že se to stane - že jsi to mohl odvrátit. Na to dohlédnu."
Shef ležel němý a vzdorný. "Ukážu ti víc," pokračoval lstivý hlas. "Je tu nové město."
Shefovi se před zavřenýma očima pomalu rozvíjel div. Bílé město s lesklými hradbami a v jeho srdci shluk věží sahajících k nebi. Na každé věži vlál prapor, na každém praporu svatý obrázek, zkřížené klíče, zavřená kniha, svatý Šebestián se šípy, svatý Vavřinec s roštem. Shef věděl, že pod věžemi je množství mužů, jejichž povinností je chválit Hospodina a studovat bibli. Nebyla to jeho bible, ale zatoužil po takovém životě v rozjímání a studiu, klidu a míru, jako by dostal hlad. Zpod zavřených víček mu kanuly slzy nad tím, co neměl.
"Podívej se líp," vybídl ho bůh.
V přednáškových síních stáli muži a předčítali z knih. Studenti poslouchali. Nic nepsali. Jejich povinností bylo si pamatovat. Když přednášející skončili, zašli do ústřední místnosti a odevzdali knihy, které pak byly přepočítány, překontrolovány podle seznamu a uzamčeny do železné truhly. Byly bezpečně uskladněny do příště. V celém městě nikdo nevlastnil jedinou knihu sám pro sebe. Nikdo nenapsal nové slovo či si nepomyslel novou myšlenku. Kováři dělali, co se jim řeklo, stejně jako jejich předkové. Shefa svrběla ruka touhou uchopit kladivo, vytlouct odpověď na otázku, ale ta touha zůstane navždy nenaplněna.
"Tohle je svět Skuld," řekl Ríg. "Kde je Loki konečně volný, aby sloužil církvi, a pak spoutaný ještě pevnějšími pouty, dokud neumře hladem. A svět zůstane stejný po celé věky. Stále svatý, neměnný. Každá kniha se stane biblí. Tvůj pomník, tvé dědictví."
"A když budu bojovat?" zeptal se Shef. "Bude Loki místo toho se mnou? Bude plakat pro Baldra a propustí Hel jeho bratra? Jak to bude vypadat pak?"
Vzápětí pohled na město zmizel, rozšířil se v obraz devíti světů, z nichž Středozem byla jen jedním. Shef viděl tmavé álfy v podzemí a světlé álfy nad nimi, viděl most Bifröst vedoucí do Asgardu a most Gjallabrú, po němž duše odcházejí do Helu - ne tmavý, ale svraštělý, nějak pošpiněný, jako by ho viděl přes zaprášené sklo. Odněkud z hlubiny slyšel praskání, jako když se rozbíhá rezavý stroj, rozbíhá se k životu.
To se otevírala mříž. Mříž oddělující mrtvé od živých, kovová mříž, skrze niž Shef kdysi viděl dítě a ženy, které zničil. Viděl otrokyni Edtheow, která ho vybízela, aby pokračoval. Mříž se otevírala pro Baldra. A nejenom pro Baldra. Shef věděl, že jakmile bude otevřená, duše se budou moci vrátit. Znovu se narodit ve svých potomcích a prožít šťastný život, který jim byl odepřen. Otrokyně, jež našel v mohyle starého krále, pohřbené zaživa s přeraženou páteří. Stařena, jejíž smrt kdysi viděl, když se snažila zemřít bez povšimnutí. Edtheow, která zemřela v pustině, a ubohá otrokyně, kterou v norské vesnici daleko od domova zabila rakovina. Cuthred. Karli. Malý Harold.
Když se mříž otevřela, cosi z ní uniklo. Ne světlo nebo barva, ale něco, co před sebou umetalo prach, co světu navrátí světlo a barvy, které v něm měly být. Zevnitř se ozýval hluk, smích a silný jasný hlas, volající na ostatní, aby s ním sdíleli nový život. Krásný Baldr. Aby šli tvořit nový svět, nový svět, jaký měl být vždy. Shef si koutkem oka všiml, že na něj hledí všichni asgardští bohové, Thor s ryšavou bradou a zuřivým výrazem, Odin s tváří jako lámající se ledovec.

A vedle Odina stál Loki, zrádný bůh, vyhnaný bůh, nyní opět stojící po otcově boku. Čekali, až jeho bratra propustí z Helu. Propustí ho vítězství. A oběti.

o o o

Shef se probudil a ležel v síti. Tvář měl mokrou od slz. Neprobral se se známým šokem a brekem, jen se zhluboka nadechl. Musím to udělat, říkal si. Už mám na svědomí příliš mnoho životů. Musím je dostat ven, dát jim další šanci. Já ale moc velkou šanci nemám, říkal si. Budu taky volný? Nebo jsem obětí pro ostatní? Položil ruku Svandís na bok. Tohohle se vzdávám. V temné noci věděl s naprostou jistotou, že tu oběť za něj nikdo jiný nepodstoupí, a vzpomněl si na to, co křičel Kristus na kříži: Eloi, eloi, lema sabachtani.
Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?

## Kapitola 31

Tolman zoufale signalizoval na konci pět set stop dlouhého lana. Ostražitě se blížili k Ostii, římskému přístavu, ve dvoustupu. Poutnická flota měla ve zvyku mít neustále ve vzduchu bednu. Sto yardů výšky navíc poskytovalo Tolmanovi rozhled větší o celé míle a oni tak měli jistotu. Ale nikomu se nepodařilo přijít na způsob, jak by mohl předávat informace o tom, co vidí, dolů, jinak než máváním barevnými hadry - bílá barva znamenala plachtu, modrá pevninu, červená nebezpečí. Zvlášť červené galéry a řecký oheň. A tentokrát to byla červená.
Provazníci ho již stahovali dolů, ani nepotřebovali rozkaz. Nebylo třeba navinout celý provaz, jakmile jim sdělí svou zprávu, hned zase poletí. Asi padesát stop nad Fafnisbane zůstala bedna viset ve svěžím větru s nádechem blížící se zimy.
"Galéry!" zakřičel Tolman.
"Kde?"
"V přístavu. V dlouhé řadě na druhé straně pravé přístavní hráze. Zakotvené."
"Kolik jich je?"
"Všechny."
Shef mávl rukou a provazníci pustili provaz a vyslali chlapce zpátky na pozici. Shef se rozhlédl a spočítal si vzdálenost k hrázi, která označovala vjezd do ostijského přístavu. Dvě míle. Podle Ordlafova měření dělali sedm uzlů. Budou mít galéry dost času poslat muže k veslům, zapálit uhlí a vyjet mu vstříc? Pokud by již byli muži na místech a uviděli ho zároveň jako Tolman je, tak ano.
Shef si myslel, že ne. Podíval se na Hagbarda a Ordlafa, čekající na rozkazy na svých lodích, a na Hardreda na lodi Wada, plující v čele druhého zástupu o padesát yardů dál. Galéry ho kdysi překvapily na otevřeném moři. Teď se role obrátí.
Lodi se hnaly pod plachtami a seřadily se do útočné formace. V čele byly lodě s mezky v co nejtěsnějším zástupu, dlouhé lodě pak na závětrné straně nalevo od nich. Pokud by Shef hádal špatně a nepřítel by po nich začal vrhat oheň, budou mít Vikingové aspoň šanci se obrátit a zmizet. Avšak lodě s mezky by měly odvést svůj díl práce, než k tomu dojde.
"Přitáhněte Tolmana," nařídil Shef, když se před nimi objevil vjezd do přístavu. Tolman stále ukazoval doprava, takže útok z nečekané strany nehrozil. Cwicca u předního mezka už zaměřoval, otáčel zbraň při každém zhoupnutí přídě a mířil na kraj přístavní hráze. Co je na druhé straně? Již na ně míří galéra? Pokud ano, tak budou vzápětí pod vodou. Každou chvíli mohli začít hořet. Když se hráz přiblížila na dostřel, Shef opustil místo u kormidelního vesla a došel k mezkovi na přídi. Pokud přiletí oheň, král mu musí čelit první.
Když příď Fafnisbane proplouvala padesátiyardovým vjezdem, Shef viděl, jak Cwicca mává rukou. Střelec škubl za provaz, rameno vyletělo, jako obvykle rychleji, než mohlo oko sledovat, a bylo slyšet prásknutí. Chvíli čekal, než Fafnisbane vpluje do přístavu a bude vidět vnitřní přístavní hráz. Pak pocítil úlevu. Nejbližší galéra byla třicet yardů od nich, stále ukotvená na přídi i zádi. Na palubě byli muži a začaly z ní létat šípy, které se zarážely do pažení a jeden do štítu, co před něj chvatně zvedl jeho válečník. Ale žádný kouř, řvaní měchů. Překvapili je.
První galéra se od přídě pomalu potápěla, stále ukotvená, s kýlem přeraženým kamenem. Shef přeběhl na záď, ukázal na druhou loď a nařídil Osmondovi vydržet, než mu větší úhel umožní přesnější střelbu. Loď za lodí vjížděla do přístavu a poté se stáčela obloukem s Fafnisbane a Wadou v čele a na galéry seřazené jako cvičné cíle u hradby, těsně mimo dostřel slabých luků, se sypaly kameny.
Shef je nechal střílet, dokud z nepřítele nezůstaly jen třísky, příď a záď visící na kotevních lanech, a mezi nimi jen rozbitá prkna a občas se někde zaleskla měď. Galéry se nevzmohly na odpor, jen muži prchali do bezpečí - a bylo jich překvapivě málo. Jediný odpor přišel od Steffiho, který krále pořád chytal za ruku a prosil ho, ať přestane střílet, ať mu dovolí vzít na břeh oddíl mužů a posbírat sifony a nádrže s palivem. Shef ho pokaždé nepřítomně setřásl, jako když jalovice setřásá střečka. Vypadalo to, že na nepřátelských lodích prostě skoro nikdo není. Ale Shef nehodlal riskovat kvůli Steffiho zvědavosti.
Nakonec zvedl ruce a vydal příkaz ukončit střelbu. Otočil se k Ordlafovi. "Zakotvíme tam u hráze, kde je volno. Čtyři lodi vedle sebe. Pak vyložíme muže a zásoby. No, Steffi?"
Steffi měl v očích slzy a již žebral. "Jenom dvacet mužů, pane král, dvacet mužů, než zakotvíme a vylodíme se. Víc nežádám. Už jsou potopený, mohlo by se však najít něco, co by se dalo zachránit, jedna nádrž s olejem, kterou kameny nerozbily, to by mně stačilo."

Shef si vzpomněl, jak šel po yorské hradbě a stejně prosil Branda o dvacet mužů, aby mohl zachránit balistu, aby viděl, jak funguje. Brand odmítl a nařídil mu, aby se místo toho zúčastnil drancování města. Žádnou kořist nezískali, avšak nyní byl on ten bez zvědavosti, upnutý na vlastní cíle.
"Dvacet mužů," souhlasil. "Ale ať jsou připravení vytáhnout s ostatními."
Přišel k němu Farman s vykulenýma, nemrkajícíma očima, jako by viděl něco v dálce. "Vezmeš s sebou všechny muže?" zeptal se.
"Přirozeně nechám stráž u lodí."
"Tak já zůstanu s ní," řekl zřec. "Válečníků máš až dost."
Nebyl čas se hádat nebo vyptávat, tak jen kývl na souhlas a znovu se začal věnovat problému, jak dostat vojsko na břeh a zabezpečit floru. V Ostii zřejmě skoro nikdo nebyl, rozhodně se jim nikdo nepostavil na odpor. Těch pár Řeků, co byli u lodí, uprchlo. Shef si sundal zlaté náramky z paže, svůdně je podržel v ruce, zavolal si Cwiccu a tři kušištníky jako tělesnou stráž a vydal se k nejbližším chatrčím v docích. Chamtivost mu určitě opatří informace. Ne že by se toho potřeboval dozvědět moc. Tohle byla Ostie a patnáct mil odtud stál Řím. Stačilo dostat se k němu, vyplenit ho a zabít anglického papeže. I když se o to jenom pokusí, přitáhne to k němu císaře a pak bude jejich dlouhý spor vyřešen.
Zvláštní bylo, že si Shef neuměl představit, jak charismatický Bruno prohrává. Možná už je zasvěcený smrti, jak říkali Angličani, již ho ochromuje blížící se konec. Šel k chajdám, mával zlatem a cestou utrhl nějaké bejlí na znamení míru.

o o o

Císař římský dostal zprávu, nesoucí stopy pisatelovy těžké ruky, o zničení spojenecké flory v Římě. Za Kapitolem stoupal k obloze chochol dýmu a odnášel ho sílící vítr. V ulicích ležela nepohřbená těla. Povaleči a kanální krysy se proti těžkooděncům nevzmohli na silnější odpor. Měli své kyje, dlažební kostky a barikády z vozů a snažili se bránit svého papeže proti cizímu uchvatiteli a zaplatili za to. Ani město, ani římská církev zatím od římského císaře, který přísahal, že je bude chránit, nezískaly nic.
Jenom prozatím, říkal si Bruno. "Nebuď tak smutný, člověče," dodal obraceje se na řeckého admirála Georgia, když si všiml jeho ohromení. "V zimě bude čas tvou flotu přestavět. Tvůj císař o nic nepřijde, na to ti dávám slovo."
Nebuď tak smutný? pomyslel si Georgios. Všechny mé galéry, které zničily tolik arabských flotil, potopili za jediné dopoledne. Mí námořní pěšáci museli bojovat v ulicích proti pouliční chátře za cizího císaře. A tajemství řeckého ohně - určitě není prozrazené. Ale mohlo by být. Ten muž je blázen.
Bruno si pojednou uvědomil, že se jeho nejlepší rádce tváří zamyšleně. Georgiovi to mohlo stačit. Ale Agilulf... Nálada se mu zlepšila v perverzním protikladu k jejich.
"Dobrá," pravil. "V Ostii nás zastihli nepřipravené. Pořád máme menší potíže s tou městskou lůzou. Papež Jan mi uniká. Nyní poslyšte. Na ničem z toho nezáleží. Nebo ano, Erkenberte, Svatosti? Vzpomeňte si, co řekl kaplan Arno. V každém tažení musíte najít Schwerpunkt, to je důležité. A tady je důležitá jediná věc, jediná věc, která byla vždycky důležitá, když teď máme grál. Musíme porazit našeho nepřítele jediného krále jednou provždy. Pokud to dokážeme, všechno bude snadné. Město budeme mít pod kontrolou do týdne. Jana nám přivede nějaký zrádce. Flotu znovu postavíme. Ale jestli nedokážeme tohle..."
"Budeme mít všechny v zádech," shrnul to Agilulf, "a my se taky rozpadneme." Při posledních slovech loupl okem po Georgiovi. Agilulf nezapomněl, kdo spálil jeho a jeho muže, ani nevěřil Georgiovu tvrzení, že to byla nešťastná náhoda.
"Ale my to dokážeme," řekl Erkenbert. Papež Petr II., jak si nyní říkal, ještě nesundal vyrudlý černý hábit a nevyměnil ho za papežské roucho. Pravé odznaky úřadu zatím nezískali a jeho nástup na papežský stolec nebyl ničím víc než uspěchanou a výstřední záležitostí, jíž se zúčastnila stěží třetina kolegia kardinálů. Ale císař měl pravdu. Kardinálové můžou hlasovat znovu a odznaky moci najdou nebo vyrobí nové. Pokud zvítězí.
"Jsem ochoten odložit papežství stranou a vrátit se ke svým povinnostem druha v císařově vojsku," pokračoval Erkenbert. "Nástupci 'Válečného vlka' jsou připraveni. Na rozkaz se přesunou na pole."
"Jak můžeme použít obléhací stroje proti pochodujícímu vojsku?" chtěl vědět Agilulf.
"Kdo ví?" opáčil císař. "Nestojíme proti obyčejnému muži, na to nezapomínejte, nikdo z vás. Ošálil každého nepřítele, proti kterému stál. Ošálil i mě. Ale nakonec jsem grál získal já. Musíme být stejně prohnaní jako on. Děkuji, Svatosti. Kdyby měl každý muž v mém vojsku tvou odvahu, vítězství bychom měli zajištěno."
"Vítězství je zajištěno," prohlásil Erkenbert. "In hoc signo vinces, pod tímto znamením zvítězíš." Rozbitým oknem vyrabované vily ukázal na prapor s graduale, zaražený nad zlatým relikviářem, kde byl nyní uskladněn samotný grál. Kolem něj vždycky stáli čtyři Ritter v plné zbroji s tasenými meči a znaky nové vojenské církve a Petrovy donace.
Je to i znamení nepřítele, pomyslel si Agilulf. Dvě strany se stejným znamení. Dva chytří vůdci. Dva, možná tři tisíce pravých mužů na obou stranách a Bůh ví, kolik šmejdů je na naší. Tuhle bitvu rozhodnou maličkosti.

o o o

Poutnické vojsko dusalo po velké kamenné silnici vedoucí z přístavu do města Říma, středu světa. Muži zprvu jásali a žasli, jenže jak šli dál, jejich nadšení utlumila velikost kamenných bloků lemujících silnici. Na každém kopci byly kamenné domy a krajina působila nesmírným stářím a dávno minulou silou. Viděli Stamford, a ten byl ve srovnání s tímhle pouhou vesnicí. Viděli i Córdobu, což nebyla žádná díra, nýbrž metropole, v počtu obyvatel, obchodu a majetku převyšující i samotný Řím. Tady se ve vzduchu vznášel pocit, že každé obrácení hlíny lopatou vynese na povrch prach velikosti.
Shef usoudil, že muži začínají být nervózní. Poslal dopředu sto Vikingů pod velením Gudmunda, který se vždycky

nemohl dočkat, aby se ke každé kořisti dostal první. Chtěl je udržet mimo silnici a prozkoumat boční cesty kvůli léčkám. Bylo tu příliš mnoho křoví a zdí. V silném slunečním světle se vrátili doprostřed cesty a nyní kráčeli jen sto yardů před kušištníky doprovácejícími trén s balistami. Až se slunce posune, nechá zastavit a změní formaci.
Na kopci napravo se ozvala trubka. Další jí odpověděly zleva. Léčka políčená na dlouhý zástup mužů a strojů? Doufal v to. Přepadení ze stran by muselo překonat čtvrt míle cesty pod palbou pěti set kuší.
Místo toho z olivového háje padesát yardů před vikinskou předsunutou hlídkou vyrazila lehká jízda, tvořená camargueskými honáky, které sem přitáhl císařský edikt. Shef měl sotva čas si všimnout jejich klobouků se širokou krempou a asi deset stop dlouhých bodců, původně určených na pohánění dobytka, když sklopili bodce k útoku a zmizeli v oblaku prachu.
Vikingy překvapili, ale nezdrtili. Vmžiku tasili meče a chopili se seker. Volný shluk při pochodu se automaticky přeměnil v úzkou formaci se zdviženými štíty a napřaženými oštěpy. Honáci se nepokoušeli zaútočit, jen se klínu vyhnuli a procválali po stranách. Ze zástupu neosedlaných koní jen bodali bodci po tvářích a krcích. Muži ječeli a padali na své druhy. Zástupy jezdců se za pěšáky otočily v šílené čtverylce a vyrazily zpátky, bodce napřažené na slabá místa otřesené řady, kde byli válečníci otočení na špatnou stranu, mávali zbraněmi a řvali na nepřítele, ať se jim postaví čelem.
Kušištníci natáhli zbraně a hnali se dopředu, aby našli vhodné místo ke střelbě a viděli přes prach. Shef viděl, jak si jeden klekl a pečlivě zamířil na jezdce na vzpínajícím se koni. Jezdec sklouzl ze hřbetu - neměl ani sedlo - a visel na druhé straně koně za hřívu a kotník. Když kušištník zamířil aspoň na koně, z prachu vyrazil další ječící kentaur, bodl ho mezi ramena, vytrhl bodec, cestou pryč přeskočil zeď jako štvaný jelen a zmizel mezi stromy.
Na obou stranách znovu zazněly polnice a muži se rozhlíželi na všechny strany. Nic se nedělo. V nastalém tichu Shef slyšel sípění vojáka s proraženými plícemi. Na tělech ležících na silnici se usazoval prach. Nebylo jich mnoho, tucet, a zhruba nad tolika dalšími se skláněli jejich druhové a zkoumali, jak jsou rány hluboké. Po nepříteli nebylo ani stopy, nezůstal tu ležet jediný muž či kůň a jenom málokdo po nich stačil vystřelit či zasadit ránu. Mohli to kdykoliv zopakovat. Shef začal křičet rozkazy, aby zavedl novou formaci.
Na prašné silnici a v horku se zdrželi delší dobu, než naložili raněné na soumary či vozy, a zástup se znovu vydal na cestu. Shef se zamyslel nad problémem útoku ze zálohy. Měl osm set kuší se třemi stovkami anglických halapartníků na podporu, protože jim kušištníci věřili víc než svým vikinským spojencům. Vikingů bylo asi tisíc, těžká pěchota toho druhu, který před příchodem Poutníků do Anglie rozhodl mnoho bitev. Všechny mezky nechali na lodích, protože vážili tunu a čtvrt a Shef se zdráhal tahat se s nimi na neznámou vzdálenost. Místo toho měli tucet torzních katapult, které rachotily za párem mezků. Osádky pochodovaly vedle nich. A pak zde byla Steffího banda. Shef si nebyl jistý, co s nimi, poněvadž kolem svých nových přívěsků a řemesla dělali pořád víc tajností. A také měli půl tuctu balist starého, pomalého trakčního typu. Na pochodu nebyly k ničemu, ale stejně je museli chránit.
Zástup nyní pokračoval v cestě s oddílem kušištníků prostoupeným halapartníky v čele. Další kušištníci postupovali na křídlech a kvůli nim se muselo neustále zastavovat, jak přelézali zdi soukromých vil a koryta, která občas vedla propustmi pod kamennou silnicí. Uprostřed zástupu mrzutě pochodovali v nechtěné hanbě pod ochranou Vikingové s meči a sekerami po obou stranách mezků. Shef usoudil, že pokud se honáci vrátí, kušištníci při jejich útoku přece jen pár sedel vyprázdní, a další při ústupu. Halapartny aspoň lehké jezdce zadrží.
Honáci se nevrátili. Zástup se dostal na mírný kopec a zrychlil krok. A tam v dálce Shef zahlédl zářící hradby Věčného města, shluk kopců zdánlivě cele pokrytých kamennými stavbami, věžemi a kupolemi, chytajícími slunce. Když na to s otevřenou pusou zíral, zahlédl náhle známou stoupající a klesající šmouhu kamene z onageru. Nebyl čas hádat, kam dopadne. Shef se okamžitě vrhl stranou od cesty, překulil se v kamení a s krvácejícími koleny se narovnal, aby se podíval, kam se kámen poděl. Třicet yardů před ním ještě visel ve vzduchu oblak prachu a kamenné úlomky odletovaly od místa, kde balvan zasáhl kamennou silnici. Avšak před ním, v rýze vyryté mezi pochodujícími kušištníky pět řad hluboké, leželi muži na zemi a jeden se snažil podívat na dovnitř vražený hrudník, který ho za okamžik zabije. Přeživší zděšeně hleděli na rozdrcené druhy a Shef uviděl další rýhu a další, muži padali jako klasy pod srpem. A pořád civěli kolem sebe a někteří nejistě natahovali kuše proti neviditelnému nepříteli. Shef se k nim rozběhl a ječel na ně, ať se rozptýlí, uhnou ze silnice, zalehnou za zdi. Poslechli a mezitím přiletěl další dvacetiliberní kámen a rozbil silnici, až odštěpky létaly na všechny strany. Dvacet třicet mužů již bylo na zemi a nepřítele pořád ani okem nezahlédli. Ale byl tu, Shef již viděli baterii o půl míle dál na kopci, kde muži bezstarostně obcházeli kolem svých strojů, natahovali provazy a mířili. Každou chvíli vystřelí znovu. Shef se přikrčil, když kolem proletěl další kámen, tentokrát dobře namířený. Za ním oddíly od mezků prchaly ze silnice a Vikingové se nedůstojně krčili za stromy a zdmi.
Tam budou v pořádku. Shef zaostřil dalekohled a získal jasný obraz mužů kolem strojů. Nikde ale neviděl Erkenberta, jak zpola čekal. Touhle dobou už však musel vycvičit dost mužů, které mohl poslat místo sebe. Jak je dostat? Jeho jedinými zbraněmi s dostatečným dostřelem byly katapulty. Budou ale stačit, jsou lepší proti mužům než proti strojům. Shef zavolal na střelce, aby vypřáhli mezky, zbraně natočili a začali se zdlouhavým natahováním a mířením. A mezitím... Kameny mu létaly nad hlavou, onagery se soustředily na katapulty. Shef se s řevem rozběhl k otřeseným kušištníkům. Dlouhou dobu se odmítali pohnout, jen poslouchali instinktivní strach ze střel létajících z velké dálky. Zalehnout, nehýbat se, odplazit se. Shef ječel a kopal do muže u svých nohou, obracel se na jejich hrdost. Pohled na jednoho stojícího, jehož to okamžitě nesrazilo k zemi, jim vrátil trochu rozumu, připomněl jim, jak jsou mezkové nepřesní, mají-li trefit jedinou osobu. Šouravě se rozběhli dopředu. Shef na ně křičel, ať neutíkají pořád dál. Deset kroků, dvacet, zalehnout, pak běží další, zatímco první se kryje. Neutíkat rovně. Ať jim znemožní pořádně zamířit.
Ze svahu vedle onagerů se Erkenbert se svým císařem díval na chvatně organizovaný útok. Jim to připadalo, jako by po svahu naproti lezli mravenci, žádný nemířil přímo k nim, ale masa se neustále blížila. Mezi nimi létaly střely z katapult. Jednu Erkenbertovu osádku to odhodilo zpátky s páteřemi přeraženými pět stop dlouhou střelou. Jeden stroj přímo

zasáhl kámen z mezka, takže se rozletěl na kusy a prasklá lana přesekávala paže a hlavy.
"Zahlédl jsem ho tam," poznamenal Bruno. "Škoda, že nezůstal dost dlouho na místě, aby tví muži mohli zamířit. Tím by se všechno okamžitě vyřešilo."
"Stejně jako tvou smrtí," opáčil Erkenbert.
"Ještě mě ani neviděl."
Mezi kameny kolem baterie onagerů začaly dopadat šipky z kuše. Navíječi sebou trhali a ohlíželi se přes rameno. Shef usoudil, že tunový onager prostě nedokážou zapřáhnout a odvést do bezpečí, ne narychlo. Když na ně bude tlačit, mohl by zajmout celou baterii, třeba okamžitý útok nečekali.
Nebo možná čekali. Zatím rozhodovali o všem, co se týkalo této bitvy. S děsivým strachem, až nemohl dýchat, si vzpomněl na Karla Holého a jak se tlačil dál ve snaze zajmout stroje lákavě vystavené přímo před ním. Teď sám dělal totéž. Ale tentokrát to byl nepřítel, kdo znal terén a měl plán, a on se hnal dopředu s důvěrou v lepší zbraně.
"Stát," zavolal, "seřadit a střílet. Přestaňte utíkat!" Slyšeli ho jen ti nejbližší, ostatní viděli, jak nepřítel váhá, a tak spěchali, aby se pomstili za svůj strach.
"To bude stačit," řekl Bruno a kývl na trubače. Ze země nikoho mezi kušemi a onagery, v olivových hájích a za zdmi vil se vynořilo těžké jezdectvo, jež bylo chloubou císařské armády, kroužky se leskly, ocelové podkovy vykřesávaly jiskry z kamene, hroty kopí se sklápěly. Všechny skupiny okamžitě vyrazily proti nepříteli, nepokoušely se seřadit. Útok přišel z necelých padesáti yardů, k neozbrojeným mužům to válečným hřebcům trvalo jen chvilku.
Shef byl kousek za nejzbrklejšími kušištníky, viděl, jak zastavují a váhají, pak se všichni do jednoho otočili a prchali, na kamenitém svahu skákali sem a tam, aby se vyhnuli kopím za sebou. Jeden si klekl a otočil kuši. Když stiskl spoušť, probodlo ho kopí a zvedlo ho ze země, jeho šipka letěla k obloze. Kopiníci byli rození jezdci, použili kopí a pak, když se jim zlomila nebo uvízla v mrtvých tělech, vytáhli z pochev u sedla široké meče. Shef si náhle uvědomil, že si ho jeden z jezdců vybral jako cíl. Jejich oči se setkaly, pak po něm kůň skočil a od huby mu stříkala pěna, jak ho jezdec pobízel dlouhými ostruhami. Shef sáhl pro kuši, ale uvědomil si, že je znovu až na nůž neozbrojený. Utíkat by byla hanba, rozsekali by ho zezadu a potom by se mu vysmívali. Pokusit se uhnout?
Kdosi ho odhodil na bok a v zorném poli se mu objevila široká kovová záda. Byl to Styrr, který, celý uřícený, přiběhl z vikinského zástupu. Frank - neměl na štítě kopí Lanzenritter - koleny stočil koně, aby Styrra minul zprava, a rozpřáhl se mečem. Styrr sám ťal obrovskou silou sekerou, za výpadem byla koncentrovaná síla a nenávist. Mířil na koně - ne na jezdce. Rána jako od řezníka, a kopiník letěl koni přes hlavu, schoulil se do klubíčka a zvedl se Shefovi u nohou. Shef ho bez rozmýšlení praštil pěstí do brady, jak mu kdysi ukázal nyní mrtvý Karli v močálech Ditmarshe. Kopiník se zapotácel dozadu a Styrr zatím uvolnil sekeru, sekl ho do krku a okamžitě se obrátil k dalšímu nepříteli.
Kopec byl opět volný, jezdci zmizeli, jako by to byly jenom přeludy. Zpátky do úkrytu. Když se Shef rozhlížel, aby viděl, co se stalo, kámen z onageru mu přeletěl nad hlavou tak těsně, že mu zavlály vlasy. Příliš rychle, říkal si omámeně. Než se vyřeší jedna věc, začne druhá.
Styrr zavrčel, jak se snažil uvolnit sekeru z koňské lebky, znovu zavrčel, uvolnil roh a sekeru vytáhl. Pozorně si prohlédl čepel, pak se zakřenil.
"Tohle jsem ještě nedělal," prohodil. "Co teď?" Vikingy, vzpomněl si Shef, je možné porazit, ale ne vyděsit. Rozhlédl se kolem a začal vydávat rozkazy. Jedna věc byla jasná. Dál do bludiště pastí už pokračovat nebude. Otázkou bylo, jak se teď dokáže uvolnit?

## Kapitola 32

"Studna je otrávená," řekl Hund.
Shef na něj zíral, zíral na vědro, které Hund právě prohlédl. Dřevo bylo potažené zeleným šlemem a voda špinavá. Na tom nezáleželo, dalo se to pít. Když dorazil do kacířské vesnice a odmítl vodu, myslel si, že umře žízní. Tohle bylo horší. Tady nešlo o pýchu, byla to voda a vypadala v pořádku...
Hund mu vytrhl vědro z rukou a podíval se na něj s trpkou záští. "Říkal jsem otrávená! A když je špatná pro tebe, co teprve mí ranění?"
Shef si olízl rozpraskané rty. Už byla tma. Celé dlouhé odpoledne a krátký večer procházeli pecí, prachem a kamením, a dostali se k vile na kopci, kde musela být studna. A jak se stalo pokaždé od přistání, nepříteli to myslelo rychleji. Nevěděl, jestli je ve studni mrtvý člověk nebo něco jistějšího, třeba jedovaté bobule. Musel Hundovi věřit. Musel získat vodu. Trén raněných byl hrozivě tichý. Styrr, který mu zachránil život, se na něj mlčky díval. Styrr odolával horku a žízni hůř než většina mužů. Nocí se nesl ohlušující sbor cvrčků z olivových hájů, který dokázal zakrýt jakoukoliv léčku. A právě tohle nepřítel chtěl.
Brand kohosi strkal dopředu, byl to šedobradý dědek. Shef si vzpomněl, jak mu Brand říkal, že se vždycky najde někdo, kdo se rozhodne zůstat, bez ohledu na blížící se nebezpečí.
"Zeptej se ho, kde je nejbližší voda," nařídil. "Skaldfinne, překládej."
Následující hovor připomínal církevní latinu. Usoudil, že zdejší lidé jsou zdegenerovaní potomci starých Římanů, kteří stále mluví jejich jazykem, ale špatně, byť ne tak špatně jako Francouzi.
"Dole pod kopcem prý vede akvadukt. Vychází z Říma, který napájejí vlastní akvadukty."
"Co je to akvadukt?"
"Jako kanál, akorát je z cihel nebo kamení."
Zůstal šedobradý z hlouposti nebo slabosti, či ho tu nechali, aby řekl právě tohle? Bude lhát. Shef potřeboval vědět pravdu. Cuthred kdysi vyprávěl, že Ragnar, Ivarův otec a Svandísin děd, věděl, jak jednat s takovými lidmi. Shef ale

nevěděl, jestli by to dokázal sám.
Přistoupil ke starci, srazil ho na kolena a palec mu strčil do oka. Matně si vzpomněl, že Ragnar si nechával narůst nehet na palci právě pro tyto příležitosti. Muselo to práci usnadnit. Ragnar každému jedno oko vydloubl předtím, než se ho na něco zeptal, jen aby mu ukázal, že to myslí vážně. To Shef nedokázal.
"Řekni mu, že mu vydloubnu oko, pokud mi neřekne, proč bych mu měl věřit," pronesl.
"Jak by tě měl přesvědčit?" zeptal se Skaldfinn.
"Nevím. Na to ať přijde on."
Stařec už brečel, Shef cítil jeho slzy na palci, a tak trochu přitlačil. Hund na něj civěl s tváří zkřivenou nenávistí, připravený dědka zachránit, ale nemohl to riskovat. Svandís tu stála taky, tvářila se nejistě - často se svým předkem vychloubala, tak ať vidí, jaký byl doopravdy. Brand měl zdvižené obočí a Styrr se křenil.
"Prý tu žádné lepší místo není, ale císařovi vojáci budou čekat. Slyšel je mluvit, ne všichni jsou Němci. Myslím, že mluví pravdu," dodal Skaldfinn. "Nesnaží se nás vlákat do pasti. Říká nám, že tam ta past je."
Shef starce pustil na podlahu. Všechno, co dneska udělal, bylo špatně. Byl čas to napravit.
"Tu vodu dostaneme," prohlásil. "Najděte Steffiho, Cwiccu a Osmonda."
"Pro nás Seveřany žádná práce není?" zeptal se chraplavě Styrr.
"Práce pro Lokiho," odpověděl Shef.

o o o

"Co můžeme použít?" chtěl vědět Shef. Teď už nikdo neřekl ani slovo, pokud nemusel. Měli úplně sucho v krku.
"Spoustu raket," odpověděl Steffi. "Vylepšili jsme je. Tu minulou várku jsem musel zapálit a držet, pamatuješ. Teď umíme napustit provaz tím roztokem sanytru, co dobře hoří a ve vzduchu nezhasne."
"Co dál?"
"Snažil jsem se vyrobit takové - koule řeckýho ohně, co by se daly házet, ne stříkat."
"Budou fungovat?"
"Nedokážu zařídit, aby se po dopadu rozstříkly. Ale zapálí, na co dopadnou, a voda je neuhasí, jen plamen roznese. Jsou z kůry se sírou a sanytrem a napuštěný řeckým olejem. Všechno je to zašitý do navoskovaný bavlny. Se zápalnou šňůrou."
"To bude stačit." Shef zakašlal, jak ho dráždil prach. Na svahu vedoucím dolů k akvaduktu byla tma jako v pytli, měsíc ještě nevyšel. Stromy, zdi a chatrče chudáků poskytovaly úkryt. Shef nepochyboval, že nepřítel čeká, až vyrazí. Chraplavě vydal rozkazy.

Shromáždili raněné, chodící i na nosítkách, a odvolali stráže kolem tábora. Cwiccovi střelci se pustili do práce. Nebylo nutné mlčet, ale málokomu bylo do řeči. Katapulty rozestavili zhruba do oblouku směrem ze svahu a doprava, k moři. Za nimi Steffi umístil své stroje. Na rozkaz začali jeho muži vrhat připravené ohnivé koule z kopce, z kopce a doprava. Na Shefův rozkaz byla ohnivá koule jen každá třetí střela, druhé dvě byly kameny ze zásob nebo z kamenité zahrady vily.
"Takhle někoho trefíme leda náhodou," namítal Steffi.
"To oni nevědí."
"Nezbyde nám nic na později."
"Stejně je tady necháme."
Steffi už nic nenamítal. Jeho lidé svrhli kameny do tmy, kde se s rachotem skutálely do údolí. Ohnivé koule mezi nimi nenadělaly žádný hluk, jen se za nimi táhla slabá červená záře hořící zápalné šňůry. Když střelba pokračovala a nic se nedělo, ze tmy se neozvala žádná odpověď, nikdo neječel, nekřičel rozkazy ani nestřílel na oplátku, přihlížející kušištníci začali znepokojeně mumlat.
Agilulf za zdí poslouchal, jak kolem hvízdají kameny. Zatím se žádný nedostal blíž než na dvacet yardů od něj. Nevěděl, co se děje. Věděl, že nastala nebezpečná chvíle. Co znamenají ty záblesky světla ve vzduchu? Světlušky? Oceli se postavit dokázal, ale ohni už znovu ne. Císař si to měl zapamatovat.
Do Shefa dloubl Steffi a ukázal na náhle vzplanuvší oheň sto yardů daleko. První zápalná šňůra se dostala k ohnivému jádru. Ve světle plamenů se objevil strom a vypadal, jako kdyby se nakláněl k ohni. Chytila jedna větev a plameny se rozběhly ke kmeni. Ve tmě se objevovaly stále další jiskry a zažíhaly se rychleji, než bylo možné spočítat. Údolím vál vítr a každý, kdo se ocitl mezi ohněm a Poutníky, musel ustupovat jejich směrem.
Náhle se pohnul černý stín, poprvé uviděli stopy života. Na siluetě byla jasně vidět přílba Ritter. Vzápětí byla pryč, a Shef zaječel na oddíly u katapult, že minuly cíl. Ale tak, jak se z ničeho nic objevily na úbočí plameny, celá stráň náhle oživla. Muži byli nuceni vylézt ze svých úkrytů a snažili se proskočit mezerami v ohni, aby se dostali na druhou stranu. Někteří se dokonce pokoušeli plameny utloukat, jenže tím je jenom rozšiřovali dál, nehasili je.
K praskání plamenů a cvrkotu cvrčků se přidalo ostré pleskání tětiv a hlubší drnčení torzních strojů, vypouštějících těžké střely na bezprostřední vzdálenost. Shef už viděl, jak vojáci padají a svíjejí se, ale nějaký vzduchový klam mu bránil uslyšet nad sílícím hukotem plamenů lidský křik. Umírající byli jako stínové divadlo na stěnách chýše.
Shef Brandovi rázně poklepal na rameno a ukázal palcem. Do toho. Brand vedl svých šedesát mužů, posádky ze dvou lodí, přímo dolů z kopce. Okamžitě za nimi následoval oddíl kušištníků a pak další oddíl Vikingů. Všichni měli rozkaz držet se na určenou vzdálenost. Bylo lákavé uhnout doleva směrem od požáru. Shef jim nařídil opak. Zamířit co nejblíž k ohni. Ty, kteří by vás chtěli zastavit, zastřelit, pokud neutečou. Dostat se co nejrychleji dolů, než vás bude též vidět proti ohni.

Muži se hnali ze stráně, dokonce i nosiči s nosítky trhaně běželi po nerovné zemi. Shef si uvědomil, že touží po vodě a nehodlají poslouchat. Steffiho muži již vystříleli munici a nejistě postávali u strojů.
"Rozeberem je a vezmem s sebou," prosil Steffi. "Aspoň dva."
Shef ho odstrčil. "Nechte je být. Vezměte to ohnivé zařízení, jestli můžete. Pohyb."
Katapulty stále střílely na cíle, jak plameny ozařovaly stále větší oblast. Snadné cíle byly pryč, složily je šipky z kuší, ale muži se ještě pohybovali. Mysleli si, že jsou mimo dostřel? Shefovi došlo, že se snaží pomáhat vlastním raněným, odtáhnout je z dosahu šířícího se požáru. Shef popošel ke stroji a ukázal na muže, který se snažil odplazit z již hořícího houští. A opravdu, dva další mu přiskočili na pomoc, viděl, jak k němu obracejí hlavu. Uvědomil si, že neztratili mnoho mužů, ale zaútočili na ně ze tmy vojáci, které neviděli. Slabý pohyb mimo stezku, další zadrnčení, a jednoho zachránce to odhodilo stranou, druhý se podivně zapotácel a na okamžik se otočil na bok. Diváci viděli, že mu obrovská střela probila obě stehna. Rádobyzachránce spadl do plamenů ve chvíli, kdy se dostaly k muži, jehož se snažil zachránit.
Shef pocítil divokou radost. Poplácal Cwiccu po zádech a trhl palcem na znamení "Pohyb". Nebyl čas zapřáhnout mezky, ale katapulty na kolech se ovládaly snáz než Steffiho stroje. Cwiccovy oddíly bez rozkazů popadly lafety a hnaly se z kopce. S nimi běžel poslední oddíl s kušemi a halapartnami, určený jako zadní stráž. Všichni pelášili dolů i se Shefem, se zbraněmi připravenými pro případ dalšího přepadení ze zálohy. Přepadení, které již probíhalo.
Rány ve tmě, jak se pár Lanzenbrüder vrhlo na nepřítele, místo aby couvlo za oheň. Přicházeli ze světla do tmy a čepele či šipky, které je srazily, ani nezahlédli. A pak byli u akvaduktu, dlouhé kamenné čáry čtyři stopy vysoké, a cítili sladkou vodu. Shefovi muži se hnali přes zeď, jejich vůdcové mezi nimi, a nevšímali si pronásledování, jen ponořili tváře do studeného, pomalého proudu.
Když Shef konečně zvedl hlavu, uviděl nad sebou Branda. "Kudy?" zeptal se Viking stroze.
Shef se poprvé podíval na akvadukt. Měl zásobovat čistou vodou vily bohatých kupců podél silnice do Ostie, místo znečištěné Tibery. Byl šest stop široký, většinou překrytý kamennými deskami, aby se zabránilo odpařování. Ale ne všude. Stroje na kolech by se po něm vézt nedaly. Po obou stranách byl chodník, ale mohli po něm jít nejvýš dva muži vedle sebe, kára nebo stroj by se sem nevešly. Shef se ale nade vše chtěl vrátit ke svým lodím, zanechat tohoto zkaženého útoku.
Něco mu říkalo, že to nepůjde, stejný instinkt, díky němuž nutil své muže střílet po raněných. Tuhle bitvu musí ukončit hned. Jestli ustoupí, budou ho pronásledovat a zničí ho. Jeden konec měl akvadukt v Římě, druhý neznámo kde. Bůh mu řekl - co to bylo? Že v Římě najde klid. Možná klid ve smrti. Budiž.
"Tudy," řekl a ukázal doleva. "Ať pohnou, Cwicco, ty stroje nechte být."
Cwicca své stroje opečovával na celé víc než tisícimílové cestě. Stroje ho pozvedly z otroctví. Automaticky se vzepřel, jako to, k úžasu krále Alfréda, udělal již tolikrát předtím. Tentokrát už to Shef odmítal snášet. Když mužík začal protestovat, Shef, ustrašený a přetažený, ho praštil do zubů.
"Pohyb," zavřískl. "Nebo ti vrátím ten obojek." Jeho starý přítel vyplivl krev, vytáhl si další uvolněný zub a jen tupě civěl. Pak poslechl rozkaz.
"Všichni pánové jsou nakonec stejný," poznamenal jeden z jeho druhů, když přesekával provazy, aby byly balisty aspoň dočasně k nepotřebě. Cwicca neodpověděl. Ve tmě Tolman a tři hoši s ním zaváhali nad ranci s látkou, tyčemi a provazy. Byly dost lehké, aby je kluci unesli, ale stejně to bylo břemeno. Cwicca dva rance zvedl a přehodil si je přes ramena.
"Vemu tydle," zašišlal. Tolman viděl, jak se mu po tváři koulejí slzy, ale neříkal nic.
O pár hodin později se unavený zástup doplazil k hradbám samotného Věčného města. Běželi celou noc jako poutníci pronásledovaní vlky. Dlouhý tenký zástup neustále někdo přepadal, muži, kteří vyjeli dopředu a zabočili k čáře, již nemohli minout, útočili z obou stran. Kuše si mezi útočníky vybraly těžkou daň, ale několikrát byl zástup rozdělen ve dva a došlo k zuřivému boji na meče potmě, než se mohly obě poloviny zase spojit. Pokaždé zůstalo pár mužů ležet, další byli zmrzačení a v bezvědomí. Jejich druhové házeli mrtvé do vody, a jak noc pokračovala, házeli tam i ty, o nichž si nebyli tak docela jistí. Nesli jenom pár zraněných. V horké noci zpoceným a vyčerpaným mužům, kteří zbyli, připadala smrt utopením jako požehnání. Shef věděl, že se Hund několikrát navztekal a porval se ve tmě, jak jeho svěřence opustili nebo jim poskytli válečnickou smrt. Neměl čas ani sílu se do toho vměšovat.
Na východě se objevilo světlo a Shef vedl zadní stráž po posledním mírném svahu k táboru, který předsunutá hlídka postavila na hradbách Říma, přímo na svahu Aventina. Světlo, pomyslel si.
A přístřeší. Možnost vidět, co se děje. Převzít iniciativu, ovládnout bitvu, místo na ni jen reagovat. Víc než po jídle, odpočinku či vodě však toužil po tom, aby měl víc času. Potřeboval ho jako prohrávající zápasník dobrý chyt.
Když dorazil k hradbě, uviděl zbytky svého oddílu na nechráněném ochozu. Otočil se a vyšel nahoru, aby na zpoceném těle ucítil ranní vítr.
O dvě stě yardů dál řekl Erkenbert s pomstychtivou úlevou veliteli balist: "Pal." Dlouhé rameno vyletělo a smyčka vyhodila náboj k obloze, ne úhledně, nýbrž ve změti pokroucených údů.
Shef na ochoze jen zahlédl, jak na něj cosi letí. Zvedl ruku a ucítil náraz. Najednou se ocitl na zemi a cosi leželo na něm. Snažil se to odstrčit a sáhl do čehosi tuhého a lepkavého. Pak to bylo dole a muži ho zvedali na nohy. Uvědomil si, že mu ruce uvízly v lidských vnitřnostech prasklého těla vedle. Byl to Trimma, kušištník, s mrtvou tváří zkřivenou z mučení.
"Střílejí na nás vlastní mrtvé," vysvětlil mu Brand. "Museli vědět, kam míříme, a přivézt ty velké balisty. Tyhle muže zabili v noci."
Zase jsou napřed, pomyslel si Shef. Zase jsou napřed. Nevím, co teď.
"Jsou všude kolem nás," dodal Brand. "Pochybuji, že nás zbyla aspoň polovička."

o o o

"Takže uctívání Lokiho nám nic moc nepřineslo," poznamenal Thorvin. Mluvil hořce, bílé šaty měl potrhané a zakrvácené. V noci bojoval s kladivem. Nedokázal zachránit Skaldfinna, jehož zabili u akvaduktu. Žid Šalomoun zmizel, nikdo nevěděl jak. Ze Shefovy rady zůstalo jen šest: on, Thorvin, Brand a Hagbard. Byli tu i Hund a Svandís. Měl si na ni v noci vzpomenout, říkal si Shef, ale nevzpomněl. Ragnarova krev se o sebe obvykle dokázala postarat sama. Ale v sobě teď nesla i jeho a Rígovu krev. Proč nezůstal s ní? Měl jiné povinnosti.
A měl je i teď. Každou chvíli se hradby pod nimi otřásly, jak dopadl další kámen ze strojů s protiváhou, jež používal Erkenbert. Vylepšil je, Shef se podíval jediným zbylým dalekohledem. Ani je nepotřeboval, protože neměl soupeře. Shefova rada byla apatická či zoufalá. Dokonce i Brand byl zřejmě odhodlaný ušlechtile to skoncovat, nic víc.
Shefovi něco říkalo, že je to špatně. Věděli, čím trpí. Nevěděli, čím trpí druhá strana. V noci musela rovněž utrpět těžké ztráty od ohně a střel a v bezpočtu skrumáží ve tmě. Byl to axiom, že těžké jezdectvo by se nemělo používat v boji nablízko a potmě, kdy cenné a dlouho cvičené muže mohli srazit obyčejní kuchtíci. Ale právě to císař udělal. Poutnické vojsko přišlo o stroje, to bylo vše. Kdysi uměli bojovat bez nich. A neztratili všechny.
Shefovi padl zrak na dlouhé svazky, které kdosi položil na cimbuří. Nevěděl, že je někdo vzal, a kdyby si toho všiml, byl by to zakázal. Když tu teď ale byly... Ano, támhle střílnou vyhlížel Tolman a pokaždé, když se zeď otřásla pod novou ranou, ucukl.
Shef vstal, nasadil veselou a povzbudivou masku a došel k vyděšenému chlapci.
"Nechceš si zalítat?" zeptal se. "Nahoře je to bezpečnější než tady. Vzlítni a podívej se, co plánuje druhá strana. Cwicco! Vybal to a postav bednu. Co se ti stalo se zuby, někoho jsi kousl?"
Propuštěnci se po sobě podívali a začali skládat bednu. S otroctvím měli delší zkušenosti než se svobodou a staré zvyky se vracely snadno. "Už zapomněl, že tě praštil," zamumlal kdosi koutkem ke Cwiccovi. "A kluk je strachy bez sebe."
"Drž hubu a uvaž to," odsekl Cwicca. Napadlo ho, jestli jsou všichni páni nakonec stejní. Podíval se na svůj okřídlený přívěsek, nyní znamení kasty letců. Pán nepán, dokázal věci, které nikdo jiný nedokázal.
Ve chvilce byl Tolman v postroji a šest mužů ho zvedlo nad hradbu. Vítr sílil a oni byli dobrých čtyřicet stop nad zemí. Dostane se tak nad půlkruh strojů a lidí tlačících na ně zvenčí, Shef však chtěl, aby použil oči na to, co neviděl, na oddíly, které se za hradbami jistě sbíraly k útoku.
"Jak zamáváš, hned tě stáhnem," opakoval. "Udělej to co nejrychleji."
Vyděšený kluk kývl, muži ho zvedli do vzduchu, aby chytil vítr, počkali a pak ho shodili z hradby. Chvíli padal a Shef si všiml, že vítr duje podél hradby. Chlapce to strhlo zpátky, visel na silném kotevním laně a spoustě tenčích ovládacích provazů - ovládacích provazů, které chlapec skoro nepotřeboval, tak dobře zvládal klapky. Shef obdivoval jeho zručnost, když stoupal nahoru a od hradby. Jeho let trval jen pár minut. Jednou, až bude na světě mír, povede si lépe.

o o o

"Pořád se drží těch svých triků," prohlásil císař Bruno ke svému nově jmenovanému papeži Petrovi, jenž býval Erkenbertem. Stáli v sakristii za hradbami, které před lety zničili Mauři. Bruno měl v levici posvátné kopí, v pouzdře vedle řemenu, za nějž držel štít. Za ním stáli čtyři rytíři grálu kolem své relikvie a praporu. Nikdo z nich nebojoval, ne ze strachu, ale proto, že se císař bál, že by drahocenná relikvie mohla padnout do rukou nepřítele. Bruna začínal rozčilovat nepřítelův vzdor. Vzdorovali nejen jemu, ale i svému Spasiteli, Jeho církvi a Jeho relikvii na zemi. Pohané pronikli do samotného Říma, byli skoro na dostřel balisty od Leoninské hradby a Svatopetrské baziliky, srdci víry. Musel to vyřídit dnes.
"Jestli to zkusí znovu, tak mám taky jeden trik," opáčil Erkenbert. "Ale už ho stahují. Má štěstí."

o o o

"Co jsi viděl?" zeptal se Shef.
Hoch mluvil ještě v postroji, ani se nenamáhal vylézt. "Za hradbami jsou muži ve zbroji, tam na té straně," ukázal. "Asi dvě nebo tři stovky. Na druhé straně nebylo nikoho vidět."
Nic víc, řekl si Shef. Mimo dohled jich určitě bude víc. Ale utrpěli těžké ztráty.
"Nikde žádní jezdci?"
"Ne. Viděl jsem císaře. Za mnou, skoro u toho zbořeného domu, kde zůstal kousek bílé kupole. Myslím, že to byl on. Vedle něj stál muž v černém a u sebe měl prapor."
"Co na něm bylo?"
"Byl tvůj, pane." Tolman ukázal bradou na přívěsek, který měl Shef pověšený na tunice.
Kdybychom jenom mohli střílet z nebe, říkal si Shef. Nebo na ně spustit tu Steffiho hořlavinu. Potom by císař zemřel a válka by skončila. Všechny války by skončily.
Potíž s válečnými stroji je, že je nakonec získají obě strany. Tytéž stroje. To je skutečný význam Písně o obryni, kterou mu kdysi zpíval Farman.
"Mazej nahoru," nařídil. "Podívej se, jestli jsou někde poblíž císaře dveře do hradby, kam bychom se mohli dostat. Pokusíme se o výpad."
Vyplašený kluk kývl, muži se připravili. Když Erkenbert o dvě stě yardů dál uviděl, jak se nad cimbuřím znovu vynořuje bedna, spokojeně vykřikl. Ze stínu zničené sakristie vyšli muži a do země zatloukli pevný pětistopý kůl, na němž bylo

zařízení, které vypadalo jako obrácený železným třmen s kuší. Obrovskou kuší, šest stop na délku.
"Je to tisové dřevo," podotkl Erkenbert. "Vegétius nevysvětluje tajemství oceli, z níž dělají luky pohani. Ani tohle. Nechal jsem to vyrobit, když jsem viděl, jak ta bedna lítá nad židovským městem. Ale tohle bude první zkouška na obranu svatého Petra a jeho města."

o o o

Tolman už viděl, jak na něj letí šíp, když po něm stříleli obléhatelé ze Septimánie. Věděl, že dostřel šípu nahoru je kratší než na dálku. Obyčejných luků se nebál, dokonce ani těžkých kuší svých kolegů. Když kolem něj prosvištěla první, yard dlouhá šipka a protrhla boční klapku, nepochopil, co to je. Pak skoro přímo pod sebou uviděl, jak znovu napínají kuši, a uvědomil si nebezpečí.
"Dává znamení, aby ho stáhli," řekl Shef, dívající se dalekohledem. Provazník začal naviječ, kvůli rumpálu natáčel lano přes loket.
"Něco se zvrtlo." Druhý šíp proletěl chlapci tělem, všichni to viděli. Zasáhl Tolmana do kolene. Jak sebou hoch škubl a zkroutil se bolestí, málem bednu otočil. Pak se vzpamatoval a snažil se otočit po větru tak, aby pomáhal naviječi a zároveň se ještě udržel ve vzduchu. Jak šel k zemi, náměr se snižoval a vzdálenost pro těžký tisový luk se zkracovala. Dobíjení trvalo déle než u pěšácké kuše a dva muži stáhli tětivu čirou silou a zahákli ji za ořech. Stále měli dost času na třetí výstřel.
Tolman byl jen asi deset stop nad hradbou a bezpečím, když muži, připravení ho zachytit, uslyšeli hvízdnout šíp a viděli, jak sebou po nárazu trhl. Stále neviděli, co ho zasáhlo. Když ho stáhli na ochoz, chtěli ho vytáhnout z postroje. Tolman se nemohl hnout, byl nějak zaklíněný. Pak se Shef natáhl dovnitř, aby uvolnil překážku, a uviděl velký šíp, který prorazil postroj i tělo a na druhé straně vyjel ven. Odřízl plátno i šňůry. Nemohli ho položit, šíp by se zaryl ještě hlouběji. Tak tam Shef stál, držel chlapce a krev mu smáčela tuniku.
"Kde je Hund?" zavolal.
Malý ranhojič již byl u něj. Převzal chlapce z jeho náručí, opatrně ho položil na bok a rychle odřízl smyčku a šaty. Dřepl si na paty a na uklidněnou chlapce poplácal po tváři. Shef už ho to viděl dělat. Byl to ortel smrti.
"Nemusíš nic říkat," zamumlal tiše. Jenže Tolman se teď tvářil spíš ustaraně než v bolestech. Snažil se něco říci, obracel se k Shefovi. Král se sklonil a snažil se zachytit slova umírajícího. Mělo to něco společného s císařem...
"Co? Co to bylo?" zeptal se.
Hlava klesla na stranu a Hund ji nechal spadnou, jen mu zkušenou rukou zatlačil oči. Vzhlédl ke svému pánovi a bývalému příteli s odporem a nenávistí, jako již tolikrát během jejich plavby. Shef mu nevěnoval pozornost.
"Něco viděl. Snažil se mi něco říct. Něco důležitého. Máme další bednu? Někoho, kdo v ní poletí?"
"Přitáhli tvou bednu, tu velkou," ohlásil kdosi.
"Můžeš se kouknout sám," dodal další.
"Leda byš chtěl pohšbít dalšího kluka," připojil se třetí. Byl to Cwicca, stále šišlal kvůli vyraženým předním zubům. Shef si náhle vzpomněl, jak ho v noci praštil a vyhrožoval mu, že z něj zase udělá otroka. Ale nemohl si vzpomenout proč. Všichni se na něj dívali rozzlobeně, dokonce s opovržením. Ještě nikdy je takové neviděl, ne své muže, které osvobodil od jejich pánů. Ale jednou ten výraz viděl, u Godivy. Tehdy, když ho posílala na tuhle výpravu.
"Tak mi připravte tu bednu a pomozte mi do ní," řekl a vlastní hlas mu zněl vzdáleně.
Zdánlivě vzápětí byl v postroji a tucet mužů ho držel ve vzduchu. Obličej měl jen stopu od Cwiccy.
"Mrzí mě to," řekl.
Pustili ho do sílícího větru.
Stejně jako Tolman, i on okamžitě spadl dolů. Dlouho viděl, jen jak se kolem míhají velké kamenné čtverce, a myslel na muže, který skočil z věže Domu moudrosti, skočil a letěl rovnou k zemi. Pak znovu ucítil vztlak, zachytil ho vítr. Popouštěli, jak nejrychleji to šlo, a konečně začal stoupat, již viděl přes zeď. Viděl, jak Brand řve a tluče muže, kteří ho vypustili, viděl kušištníky na ochoze, vyhlíželi dolů, aby mohli zabít či rozptýlit muže, kteří zabili Tolmana. Byl čas rozhlédnout se a zjistit, proč Tolman zemřel. Tam, ano, nepřátelské oddíly se řadí k útoku. Ne tam, kde původně říkal Tolman, nýbrž za vilou, odkud vedly schody na hradbu, kde stáli jeho zbývající muži. Předklonil se, jak to jen šlo, aniž by křehké zařízení překotil, a z plných plic zakřičel. Měl silnější hlas než Tolman.
"Tam! Tam!" Uvolnil si ruku a ukázal. Brand ho konečně pochopil a vyrazil správným směrem. Steffi už byl také na ochoze a dělal cosi se svým vybavením a náručí hliněných hrnců.
"Upalíme ty parchanty zaživa," jásal Steffi a lil smrtící směs do hrnců, které sebral v kuchyni nedaleké strážnice.
"Ať přijdou do půlky schodů, než budete střílet," zařval Brand, organizující obranu. "Nestřílejte, abyste je zabili, mířte jim na břicho. To ty ostatní vyděsí."
Hund vstal od mrtvého kluka, vzpomněl si na pacienty, které v noci ztratil, vzpomněl si na popálené muže, které ošetřoval až do konce, vzpomněl si na smrt a chaos a uctívání Lokiho. Vytrhl Cwiccovi od pasu těžký sax a přesekl kotevní lano. Bedna sebou trhla a začala stoupat. Jeden z provazníků se ji pokusil strhnout, přehnal to a okamžitě provaz pustil, než bednu převrátí. Hund přesekal ostatní lana a muži mu uhýbali. Ve chvilce držel jen provaz v rohu a stahoval bednu dolů, aniž by to ostatní šňůry vyrovnávaly. Muž provaz pustil.
Bedna se postavila na ocas, neohrabaně se naklonila, pak se otočila a odletěla přes otevřenou krajinu. Celou dobu ztrácela výšku, jak se ji nezkušený operátor snažil ovládnout.
Za zvuků trubky se císařovi útočníci nahrnuli na schodiště, které nyní bránily jen sekery a meče.

Kapitola 33

Když provazy povolily, Shef cítil, jak se bedna nepředvídatelně naklání sem a tam, pocítil instinktivní strach z pádu, z prázdného prostoru pod sebou. Pak se uvolnilo poslední lano a plachta nabrala vítr a držela ho jako teplé moře plavce. Zároveň si Shef uvědomil, že ho to žene dozadu a nahoru, římské hradby ustupovaly a již byly příliš daleko, aby viděl víc než jen bílé skvrny obličejů otáčejících se za ním.
Vzpomněl si, že, aby mohl letět volně, musí se otočit od větru, ne po něm. Tolman to dokázal. Nervy mu povolovaly při představě, že to zkusí. Lepší jen nechat se unášet větrem, možná se dostane daleko od války a bolesti.
Tak se to nestane. Vítr se změní, mrští jím o kámen nebo ho shodí do rokle, kde zemře žízní s přeraženou páteří. Musel se hned otočit. Tolman říkal, že je to, jako když se loď rychle obrací pod vesly. Zvednout klapku na jedné straně, spustit tu druhou, přetočit se spolu s bednou, vybrat zatáčku a narovnat se. Shef zapracoval na ovládání, dřív než mu v tom zabrání strach, a snažil se otočit rychle a hladce. Bedna se okamžitě překotila a jeho tělo se automaticky snažilo převrátit na druhou stranu a vyrovnat propad. Musel se ovládnout. Udělat, co říkal Tolman. Shef se snažil přimět zádové a břišní svaly udělat to, co chtěl. Padal, stále překlopený na bok. Musel to vyrovnat, zapracovat na bočních klapkách a kotníky švihnout ocasem. Chvíli padal jako jestřáb na svah s vilami a jeho stín se hnal před ním, pryč od města a vycházejícího slunce. Letěl! Letěl, jako Völund, kovář, který visel ve vzduchu, zatímco jeho katani lamentovali dole, i on unikl svým nepřátelům. Ve chvíli extáze Shef křičel verše z Völund Lay, kterou často zpíval Thorvin, zoufalé verše zlého krále Nidhada, kterému jeho zmrzačený nepřítel unikal z dosahu:

"Nikdo nedokáže srazit tě z koně.
Není tak bystrý, aby tě střelil.
Tam, kde visíš, vysoko na nebi,
svíjíš se jak losos, když je doba tření."

Země se blížila rychle, příliš rychle, věděl, že nedokáže pád zabrzdit. Zvednout předek bedny jako lyžař v prašanu? Pohyboval oběma klapkami a cítil, jak se předek zvedá, až už neviděl na zem. Stoupá? Nebo snad klouže vzduchem s břichem vystaveným kamenům?
Když dopadl na zem, zadek bedny vyletěl do vzduchu a Shef uviděl, jak se k němu řítí kamenitá zídka terasového pole. Pokusil se...
Náraz mu vyrazil dech, cítil, jak klouže po látce a rozbitém rámu, snažil se uvolnit ruce, aby si chránil hlavu. Něco ho udeřilo do obličeje. Pak všechen pohyb ustal.
Chvíli jen nehybně ležel, nebyl v bezvědomí, ale omámený. Ale byl dole. A živý. Musel zjistit, jak vážně je zraněný. Pomalu si přejel jazykem ústní dutinu a počítal zuby. Vytáhl levou ruku a sáhl si na nos, jestli ho nemá zlomený. Zatím všechno v pořádku. Už měl volné obě ruce a sahal pro nůž u pasu. Přeřezal šňůry a kožený postroj. Konečně věděl, kde je nahoře a kde dole, ležel na břiše za zídkou, přes niž musel přeletět. Teď se snažil vyplazit.
Zjistil, že má zlomený levý kotník. Noha mu trčela v nemožném úhlu. Nebolelo to, vůbec ho necítil, ale věděl, že musí dávat pozor, aby si neublížil ještě víc. Převalil se na pravý bok, vylezl z plachty a snažil se nenarazit zraněnou nohou o žádný výstupek. Pak se převrátil na záda.
Viděl, jak to Hund dělá. Rychle srovnat kosti, než má pacient možnost zaječet nebo zatnout svaly. Je to snazší, když se člověk nemusí předklánět. Shef natáhl nohy a předklonil se. Zabolelo ho v žebrech, což mu prozradilo, že má další zlomeniny. Uchopil nohu ohnutou do pravého úhlu a rázně ji narovnal.
Pořád necítil bolest, jen v kloubu zadrhlo. Kdyby tu byl Hund, kotník by rozřízl, kosti narovnal rukou a ránu vyčistil Uddovým alkoholem, jejž Arabové nazývali al-kuhl. Snad bude zase chodit. Teď musel slézt z kopce. Aspoň byl naživu. Chtěl se vytáhnout na zídku, přelézt po ní, z olivovníku si ulomit větev a udělat si berlu. Pak se chtěl dostat na silnici a stopnout vůz. A vrátit se do přístavu, kde čekal Farman se zadní stráží. Jeho boj skončil.
Když se vytáhl na zeď, objevily se na druhé straně hlavy. Přilby. Osníře. Na druhou stranu přeskočili dva muži s tasenými meči. Na odpor neměl naději, bez opory se ani neudržel na nohou. Možná to byli Italové, přátelé sesazeného papeže, mohl by je podplatit zlatými náramky...
"Wi habben den Heidenkuning gefangen," pravil jeden z nich, "den Einooger."
Dost se to podobalo jeho rodné angličtině, aby jim rozuměl. Chytili jsme pohanského krále, toho jednookého. Dolnoněmčina. Bratři kopí.
Odvedou ho k císaři.

o o o

Pokud byl jejich císař naživu. Shef měl pravdu, když si myslel, že jedna strana málokdy zná slabiny té druhé. Po rozednění císař spočítal své ztráty a uvědomil si, že, i když je nepřítel na pozici, která bude brzy neudržitelná, on sám má jen stěží dost mužů, aby toho využil. Když bitva začala, jádro jeho armády tvořily tři tisíce mužů. Teď neměl ani dva - nejen následkem zranění, ale také tajné dezerce ve tmě.
Přesto mu bylo docela jasné, co musí udělat. Zatímco Erkenbertovy obří balisty ničily protivníka, on sám rozestavil méně vycvičené oddíly zhruba do půlkruhu za hradbu. Byli to řečtí mariňáci, francouzští lučištníci a camargueští honáci. Pokud by Poutníci vylezli, znovu by je zničila léčka a útok na nerovném terénu.
Své skvěle vycvičené oddíly poslal za hradbu. Některé měly vytvořit barikády po obou stranách nepřítele v ulicích. Nechtěl, aby někdo unikl napravo nebo nalevo. Zbytek se schoval mimo dohled, aby měli co největší šanci na konečný

útok po širokém schodišti na cimbuří, kde stály zbytky Poutníků. Tady je měli vyřídit a jejich odpadlého krále s nimi. Lanzenbrüder a Lanzenritter byli všichni tu, až na malý oddíl, který hlídal svatý grál a Jeho Svatost za hradbami. Frančtí rytíři, kteří byli ještě naživu a připravení bojovat, se seřadili za nimi. Dohromady tak šest set mužů. Poslední záloha křesťanského vojska, říkal si Bruno. Ale byl připravený svou poslední zálohu použít v posledním útoku. Prošel kolem jejich řad v bojovém odění. Pod štítem měl stále posvátné kopí. Jak procházel kolem, bratři kopí a rytíři kopí se dotýkali vyčnívající hlavice, a on jim tu laskavost prokazoval s úsměvem. Zazvonil zvonec a všichni vojáci padli na kolena, strčili si do pusy trávu, slámu nebo i hlínu a polkli jako poslední přijímání před smrtí. Kněží jim dávali všeobecné rozhřešení za všechny hříchy, jako pokání určili udatný boj a slibovali rajské radosti těm, kteří padnou v boji proti pohanům.
Pak vojáci vstali a rozdělili se do dvou zástupů, každý měl zaútočit na jedno schodiště, osm stop široké a třicet vysoké. Brunovi zbývající lučištníci se seřadili a začali ze svých slabých luků střílet na ochoz. Jejich jedinou povinností bylo zahnat kušištníky, tedy zabránit jim ve střelbě dolů na ozbrojence pochodující do útoku. Chvíli jen sem a tam poletovaly šípy a šipky, potom kušištníci přestali, protože většinu šipek použili v noci a nepřátelské šípy do svých specializovaných zbraní nenacpali. Brunovi trubači zatroubili do útoku.
Císař sám se do čela nepostavil a také Agilulfovi, velícímu druhému zástupu, nařídil totéž. Vepředu byli nejmladší z Ritter, dychtící po slávě, zapálení oddaností ke Spasiteli a císaři. Když obrněnci spěchali po schodišti, postavili se jim vikinští bojovníci, pět proti pěti na obou schodištích. Švédský podkrál Gudmund vedl jeden tupý klín, Brandův bratranec Styrr druhý. Když se bratři kopí přiblížili, Styrr se jim postavil a nevšímal si šípů, odrážející se od kamení kolem, sekeru držel oběma rukama vodorovně na šíři ramen od sebe. Najednou sekeru přeskočil s koleny u brady, takže ji měl za zády, a hned zase skočil zpátky. Jeho muži se smáli a jásali a Styrr sekeru vesele vyhodil do vzduchu a hned ji chytil.
První Ritter posledních pár kroků běžel, aby se k tomu vousatému pitomci dostal, dokud si ještě hraje. Bodl mečem na stehno, ale Styrr, o dva stupně výš, znovu vyskočil, přeskočil čepel, a když dopadl, vší silou se rozpřáhl. Ritter ránu zachytil štítem, jak Styrr čekal, ale trn sekery projel dřevem, kůží a kovem hluboko do paže. Styrr zbraň vytrhl, aby nezůstala vězet ve dřevě, odrazil toporem ránu mečem naplocho, sekl přes ruku a zasáhl mladého rytíře do ramene. Předstíraný výpad, další, a třetí rána zasáhla cíl mezi štítem a mečem a prorazila nepříteli hradní kost.
Brand kriticky přihlížel a pochvalně kývl. Strávil dlouhou dobu tím, že bratranci ukazoval, jak bojovat sekerou proti meči, kdy slabší dřevěné držadlo vyrovnávalo těžší konečný úder. Styrr se to naučil dobře. Za řinčení kovu Vikingové zatlačili nepřítele dolů po schodech a couvli, takže mezi bojovníky zůstal volný prostor posetý mrtvými a raněnými, kteří se rozlézali ke svým.
Bruno se podíval z jedné strany na druhou. Oba zástupy byly zastaveny a lučištníci obrněné muže vysoko nahoře nijak neohrožovali. Nadešel čas, aby se do toho pustil sám a posloužil Bohu. Chtěl vyndat posvátné kopí z pouzdra, ale rozmyslel si to. Dneska sloužil Bohu, možná dělal tu největší službu ze všech. S kopím byl neporazitelný. Postavil se před vojáky u schodů.
Brand ho okamžitě poznal podle šířky ramen, díky níž vypadal při své střední výšce připosražený jako opice. Polekal se, zastudilo ho v břiše, kam ho bodl Ivar mečem. Bál se, jako se nebál v boji s menšími muži. Avšak nyní přišel skutečný šampion. Třeba by se mu měl postavit spíš Styrr. Měl sílu po společných marbendilských předcích a krev Barna Trollssona. Nikdy neutrpěl vážnější zranění, byl mladý a sebevědomý, jako býval Brand.
Bruno vyběhl po schodech jako panter, zprvu je bral po dvou, pak skákal ze strany na stranu mezi mrtvolami, jako by byl na rovné zemi a jeho zbroj nic neválžila. Styrr mu popošel vstříc a jeho muži zůstali stát, aby mohl výzvě čelit sám. Když císař vyskákal nahoru, Styrr zatočil sekerou a udeřil do štítu. Příliš brzy, řekl si Brand, příliš rychle. Protlačil se mezi přihlížejícími Vikingy, aby svému příbuznému mohl přispěchat na pomoc.
Bruno zachytil sekeru štítem, který však již byl prohnutý, takže ránu srazil stranou, místo aby sekera uvízla. Než se Styrr vzpamatoval, Bruno po něm ťal a bodl štítem se želenou puklicí. Sekera a meč se chvíli míhaly sem a tam a štíty zvonily. Styrr již krvácel z ran na paži a lýtku a pokaždé ránu odrazil, než mu mohla přerazit kost, avšak ve chvilce bude přemožen. Couvl a Vikingové za ním zaúpěli. Brand se již dostal skoro dopředu. Císař útočil, aby si Styrr nemohl vydechnout, což tolik potřeboval...
Steffi, který se od rána dřel s ohňovým zařízením a hliněnými hrnci a poháry, které ukradl ze strážnice, hodil císaři na hlavu první ohnivou kouli. Bruno ji bez přemýšlení odrazil štítem. Koule se odrazila od kůže, dopadla na mrtvolu a neškodně se skutálela ze schodů. Steffi na to nevěřícně zíral. Kdyby ji prostě hodil na zem, rozbila by se a zápalná šňůra by zapálila obsah... Teď, když stačilo, jen aby se rozbila, chovala se jako ze železa.
Styrr mrštil štít císaři do obličeje a následoval výpad zespodu. Nepřítel na úzkých schodech ukročil jako tanečník, takže ho sekera minula, a bodl obra vyvedeného z rovnováhy do pusy, přes zuby a patro do mozku, načež couvl, aby se vyhnul padajícímu tělu.
Chvíle ticha, kdy obě strany vstřebávaly to, co právě viděly - a následoval řev rytířů kopí, jež do sebe divoce šťouchali. Brand, vzteky bez sebe, se dostal dopředu a rozmáchl se "Bojovým trollem", aby pomstil příbuzného. Steffi si válečníků a jejich nepsaného zákona cti nevšímal a pokusil se znovu. Tentokrát hodil hliněný korbel ucpaný látkou, nikoliv na muže, ale na kamenné schody před sebou. Střep se rozbil a žhavá zápalka padla do směsi síry, sanytru a oleje. Zablesklo se a císaři pod nohama vyšlehly plameny. Proskočil jimi, sekl po Brandovi a vykryl jeho výpad. Náhle couvl, pustil meč, odskočil a začal utloukat plameny, které mu běžely po nohou. Brand ho následoval s napřaženou sekerou, pomyšlení na drengskap odhodil stranou. Rozbil se další korbel, tentokrát jemu u nohou, a pak létaly další a další, jak Steffiho muži, nadšení úspěchem, házeli na kamení, které viděli na schodech, ohnivé hrnce. Rytíři kopí teď hasili císaři hořící šaty rukavicemi i holýma rukama. Na druhém schodišti se Agilulf snažil vyřídit Gudmunda a nyní se prostě otočil a prchal. Cestou shodil tucet mužů ze schodů, jak ho vyděsily plameny, které ho již

poznačily. Vikingové vyrazili do útoku, ale před ohněm zaváhali.
Obě strany ustupovaly, jediným zvukem byl hukot plamenů na kameni, strašidelný oheň vydával černý dým a zdánlivě hořel na ničem. Jakýsi kušištník, který celé dopoledne narovnával poškozenou kuši, zvedl zbraň a prostřelil štít a tělo jednoho z Lanzenbrüder.
"Dejte mě dolů," zafuněl císař na muže, kteří ho odnášeli z dostřelu, "a nalejte na mě vodu, musíme to zkusit znovu."
"Tentokrát nemáš štěstí, Kaiser," prohlásil Bavor Tasso. "Toho velkýho parchanta jsi dostal, ale byli na nás připravení. To prozatím stačí."
Mezi vojáky se kdosi dral. Jeden z rytířů, kteří měli hlídat grál. Své místo by neopustil, pokud by to nebylo nutné, avšak nyní se usmíval.
"Erkenbert, teda Jeho Svatost, říkal, že za ním máš hned přijít. Má něco, co budeš chtít vidět. Nebo někoho."

o o o

Znecitlivění v kotníku pominulo a tepala v něm bolest, jako by ji vyvolal každý stah srdce. Bosou nohu měl zarudlou a nateklou. Držel ji nad zemí, až ho bolely svaly, ale z představy, že se něčeho dotkne, mu bylo zle. Snažil se stát zpříma a tvářit se klidně, jako dreng čelící smrti, jenže tělo se mu začínalo chvět šokem, bolestí a únavou. Řeknou, že je to strach. Co to povídal Brand? "Muž by neměl kulhat, dokud má obě nohy stejně dlouhé." Pokusí se.
Stráže přestaly mumlat a Shef, opírající se o zídku s rukama přivázanýma k větvi nad sebou, se pokusil narovnat.
Pak před ním stál císař s Erkenbertem po boku.
Neviděli se od Braethraborgu, ačkoliv na sebe mysleli každý den. Teď se na sebe dívali, probírali své vzpomínky, aby viděli, co vykonal čas.
Císař byl rovněž zraněn, drsná, zpustošená tvář se mu občas zachvěla bolestí. Byl cítit krví a spáleninou a rýhy v obličeji měl hlubší. Císař viděl muže, jemuž ještě nebylo třicet, ale na spáncích již měl bílé vlasy a vrásky kolem očí jako někdo o dvacet let starší. Kůži kolem chybějícího oka měl propadlou a svraštělou. Vypadal, že umírá únavou, ve stoje ho udržoval jen provaz na rukou. Oba kdysi toho druhého ušetřili. Oba na druhém viděli známky rozhodování a zodpovědnosti.
"Jsi odpadlík a vzbouřil ses proti Bohu," řekl Bruno.
"Proti Bohu ne, ani tvému, ani jinému. Jenom proti tvé církvi. V Anglii není pronásledován žádný kněz, ani žádnému křesťanovi neubližují za to, že je křesťanem."
Císař promluvil ostřeji. "Skryl jsi přede mnou svatý grál. Ukradls mi ho před nosem."
"Našel jsem ti posvátné kopí. Beze mne bys ho nikdy nezískal."
Císař zřejmě nevěděl, co říci. Jeho nejistotou pronikl hlas fanatika Erkenberta.
"Napsal jsi falešné knihy a falešná evangelia a rozeslal je po křesťanstvu!"
"Jak víš, že jsou falešné?"
"Vidíš!" Erkenbert se obrátil na císaře. "Ty jsi ochoten mu odpustit ještě i teď, v dobrotě svého srdce. Pomysli na tohle. I jiní kacíři zhřešili proti víře, avšak tento muž - pokud to je muž - vrhl pochyby na všechny věrouky dohromady. Pokud bude po jeho, všechny knihy se stanou pouhými slovy, která bude možné obracet sem a tam. Zacházet s nimi jako se sliby koňského handlíře nebo děvky."
"Knihy jsou pouhá slova," poukázal Shef slabým hlasem, protože ho opouštěly smysly. "Jenže se nemůžeš autora zeptat, jestli říká pravdu. Nemůžeš se mu podívat do očí."
"Pochybuje o slově božím," prohlásil Bruno. "To je hřích proti Duchu svatému. Jak má zemřít, Svatosti?"
"Tohle je Řím. Udělejme to jako Římané a ukřižujme ho."
"Zaslouží si smrt našeho Spasitele?"
"Svatého Petra ukřižovali hlavou dolů, protože nebyl hoden napodobit Hospodina. Ukřižujme tohohle s rukama nad hlavou."
Hlavně mně nesahejte na nohu, říkal si Shef. Hloupá myšlenka. Nohy mu probodnou taky. Začal se věšet za provazy. Čím dřív omdlí, tím líp.
"Uděláme to tam, kde ho uvidí jeho muži?" zeptal se kdosi ze tmy, která se kolem něj uzavírala.
"Ne. Ne. Lepší, když se o tom nikdo nedozví, když prostě jenom zmizí. Vezměte ho někam do zahrady. Ať ho hlídají rytíři grálu, dokud nezemře."
Provaz na rukou byl uvolněn a Shef zakopl, došlápl na zraněnou nohu a upadl. Císař se díval, jak ho rytíři odvlékají.
"Mohl z něho být skvělý bojovník za víru," poznamenal.
"Satan byl kdysi Lucifer, nejjasnější anděl na nebesích," opáčil Erkenbert.

o o o

Ruce měl natažené nad hlavu a nohy dolů. Ještě necítil hřeby v zápěstí. Jakmile se hřeb dotkl zlomeného kotníku, kousl se hluboko do jazyka, aby nekřičel, ale po první ráně už nic necítil. Mazaní vojáci mu pod nohy dali prkno, jen tři palce, a o ně se mohl opřít. Až příliš dobře. Když už ho noha neudržela, sesul se a stáhla se mu žebra. Když omdlel, opřel se o zraněnou nohu a bolest ho opět probrala k vědomí. Jak slunce stoupalo k poledni, stále střídavě omdléval a probíral se.

o o o

Bohové se na něj dívali z Asgardu bez lítosti nebo soucitu, ale se zájmem a vypočítavostí. Byl tu jeho otec Ríg s liščí

tváří a lstivýma očima. Völund, chromý kovář, jehož místo Shef jednou zaujal, kdysi muž, jehož přijali do Asgardu pro jeho umění. A hlavně jednooký Odin, Shefův nepřítel a ochránce jeho nepřátel. A vedle něj, ano, poznal to podle stop bolesti a jedu na tváři, které se však vyhlazovaly a hojily. Ze všech tváří, které zde viděl, byla Lokiho nejméně nepřátelská. A nejméně lidská. Nebyl otcem i matkou plemene nestvůr jenom tak pro nic za nic. Shef rovněž přivedl na svět nestvůry.
"Visí jako kdysi ty, otče," poznamenal Loki. "Tys visel devět dní, abys získal moudrost. Pro něj je již příliš pozdě, aby ji získal."
"Ještě by mohl," ozval se Ríg. "Dodal ji ostatním."
"Jako ty, když jsi plodil s Eddou, Ammou a Módir, matkou, bábou a prabábou," řekl Loki popravdě, ale ostře. "Podvedl jsi jejich manžely a vytvořil lepší plemeno. Ale semeno tohohle zemře s ním. K čemu je to dobré?"
"Možná nezemře s ním," řekl Ríg.
"V každém případě," zavrčel Völund s podřezanými podkolenními šlachami, vynálezce létání, "jeho pravé semeno není tělesné, Loki. Jeho synové jsou osvobození otroci. Ocelář Udd a námořník Ordlaf. Létavec Cwicca, který teď nosí moje znamení, a šilhavý Steffi, co nosí tvoje. Měl bys mu poděkovat, Loki. Jsi volný a síliš a budeš sílit dál, ale nebýt toho, že on dal lidem důvod věřit v tebe, ještě bys šílel pod hadími zuby."
"Shef nebude mít žádné syny, Sheafingy, jako měl Shield své Shieldingy," řekl Odin.
Ríg mlčel, avšak Heimdall slyšel jeho myšlenky i myšlenky umírajícího. Tví Shieldingové zklamali, když zemřel Sigurd, myslel si Ríg. Můj syn poslal svět po stezce Sheafingů. Nejen mírové, nejen válečné, ale po stezce, kde naši synové a dcery budou svobodní, aby mohli tvořit sebe a své bohy k obrazu svému. K dobrému či zlému, podle toho, co si vyberou.
Možná mi Völund schová místo ve své kovárně, myslel si Shef a nevšímal si Rígovy myšlenky. To by bylo lepší místo než banda mého otce Ríga.

o o o

Vidění zmizelo a Shef se vrátil do světa žhavého slunce a bolesti. Slunce už mu nesvítilo do očí, měl ho nad hlavou a propalovalo se mu hustými, vybělenými vlasy. Dají mi vodu? napadlo ho. Římští vojáci Ježíši napít dali, viděl jsem je. Co udělal Bílý Kristus? Nevěřím v něj, ale možná je to můj nepřítel.

o o o

Pak za ním přišel bývalý východoanglický král Edmund. Jedné letní noci před deseti lety společně čekali na smrt. Král zemřel dřív, zabil ho Ivarův nůž a dláto a jeho krvavý orel. Přišel za Shefem, když ležel v bolestech po polovičním oslepeni, visel z Hlidskjálfu za oko na bodci, stejně jako teď visel na hřebech v zápěstích a kotnících. Kam se ale král poděl? Bojoval a zemřel za svou křesťanskou víru, odmítl se vzdát i na mučení. Jestli mohl Bílý Kristus zachránit kohokoliv, mohl to udělat i pro něj?
Král už nedržel v ruce svou páteř. Díval se z mnohem větší výšky, mnohem větší výšky, než stál Hlidskjálf, odkud asgardští bohově se zájmem pozorovali lidské záležitosti. Edmunda, krále a mučedníka, už nic takového nezajímalo. Odešel někam jinam.
"Na počátku bylo slovo," řekl a jeho hlas se dolů nesl jako topolová semínka na větru. "A to slovo bylo Bůh." Jeho hlas se změnil. "Ale to slovo nebylo Bůh. To slovo vytvořili lidé. Bibli, zákon, talmud, tóru, hadíthy, korán, komentáře. Je to práce lidi. Muži přeměnili práci mužů ve slova boží."
"Větší je práce než holé slovo," odpověděl v duchu Shef citací anglického přísloví.
"To je pravda. A tak můžeš dojít odpuštění. Z toho, co jsi udělal, slova blednou, ztrácejí autoritu, kterou by nikdo nepřiznal jejich autorům, neboť to byli obyčejní muži. Autorita, která pochází z víry, může přetrvat. Ti, kteří chtějí věřit v křesťanskou spásu, v islámskou šarí'u, v židovský zákon - klidně můžou. Ale nesmějí lidem říkat, že jejich slova jsou svatá, a nikdo jim nesmí odporovat. Každému výkladu lze odporovat. Ukázal jsi to svému příteli Thorvinovi. Tobě to ukázala tvá přítelkyně Svandís. Ve slově je pravda, ale ne jediná."
"Můžu věřit tvému slovu?" snažil se Shef zeptat blednoucí postavy. "Je pravda v mých viděních?"
"Zeptej se Farmana," řekl král pisklavě. "Zeptej se Formana."

o o o

Je u lodí, pomyslel si Shef. U vody. Je tu nějaká voda? Slunce na mě svítí z druhé strany. Snažil se zavolat na rytíře, kteří ho hlídali, chtěl požádat o vodu nebo smrt, ale jenom chrčivě krákal jako vrána. Rytíři si povídali, neslyšeli ho.
"Jestli je nezlomí tentokrát, tak zlomí oni jeho."
"On zlomí je."
"Italové se scházejí, aby bránili svého antipapeže."
Smích. "Italové!"
"Prý viděli arabskou flotu..."
"Řekové ji potopí. Kde je tvoje víra?"
Ticho. Pochybovačný hlas řekl: "Rád bych bojoval s císařem."
"Jsme tu, abychom hlídali grál. A tady toho kacíře."
"Před kým?" zavrčel pochybovač.

o o o

Shef věděl, že je blízek smrti, a žízeň mu přestala dělat starosti. Co chtěl? Znovu vidět Godivu? Ne, ona bude žít šťastně až do smrti tak daleko od něj jako král Edmund. Vidět dítě, které budou se Svandís mít? Pokud se to dítě narodí, taková matka nebude potřebovat otce, aby je chránil. Přál si, aby nebyl uhodil Cwiccu. Rád by ještě viděl Dům moudrosti a to, co Udd dokázal za další mírové léto.

o o o

Dům moudrosti neviděl, ale uviděl jeho hlavu, Farmana, Freyjina kněze. Už předtím viděl ve svých viděních muže, které znal, ale jen jediný muž viděl jej, reagoval na něj, jako by tam byl, a to byl Forman v kovárně bohů. Teď tu byl zase a naléhavě mluvil.
"Kde jsi?"
"Nevím. V nějaké zahradě."
"Řím je na východ od tebe," řekl Farman. "Akvadukt na jihu. Podívej se na stíny."
Shef otevřel oko a viděl, že stín stromu, na němž visel, je již docela dlouhý. Kdyby měl korálky a drát, mohl by spočítat, spočítat...
"To bude stačit. To bude stačit."

o o o

Shefovi sklouzla noha z opory, která nebyla milosrdenstvím, ale prodlužovala agonii umírání. Celou váhou spočinul na rukou a zlomeném kotníku. Tentokrát ho bolest neprobrala, ale milosrdně poslala do hlubokého bezvědomí.

## Kapitola 34

Císař seřadil zbývající oddíly pod schodištěm, z něhož je ráno vyhnali. Tentokrát se nesnažil o utajení či překvapení. Bylo to jako ta vojácká hra. Dva muži si sednou proti sobě ke stolu, uchopí se za ruce a snaží se stlačit tomu druhému předloktí dolů. Zkouška síly, zkouška vůle mezi stejně silnými muži. Když to dělali vojáci a byli dost opilí, zatloukli do stolu hřebíky, které poraženému propíchly zápěstí. To vůli velmi posílilo. A takhle věci vypadaly teď. Celý den se objevovaly klepy a panika, Italové povstali, u pobřeží se objevila arabská flota, pohanský král unikl na kouzelných křídlech, aby přivedl nové vojsko. Na ničem z toho nezáleželo. Pohanský král byl mrtvý, nebo brzy bude. Jeho vojsko bude do západu slunce zničeno. Pak měl Bruno v plánu ustoupit do kopců, stáhnout se až do Německa, než sebere síly a vrátí se. Ale nenechá tady nedokončenou práci, žádné centrum, kolem něhož by mohla vyrůst legenda.
Brand strávil odpoledne leštěním zbroje a prohlížením zbraní. Myslel na totéž co císař. Většina vojáků byla odsouzena k dívání, buď byli zranění, nebo jim došla munice. Věděl, že protivníkovo vojsko je na tom zhruba stejně. Viděl, jak se stráže na hradbách stále vytrácejí. Mizeli zběhové, vojáci odcházeli ke spolehlivým jednotkám, jež čelily bezprostřednímu nebezpečí za hradbou. Nyní dojde ke střetu několika mužů. Možná, napadlo ho, dvou.
Otázkou bylo, co si na toho parchanta vzít. Brand si nemyslel, že císař je stejně rychlý jako Ivar nebo silný jako on sám. Ale rozhodně byl rychlejší než Styrr i Brand a silnější než Ivar. Brand se rozhodl, že si nevezme sekeru. Proti skutečně dobrému šermíři to byla spíš nevýhoda. Vypůjčil si od Gudmunda meč, několikrát ho ohnul a zahodil. Nakonec se spolehl na svou sílu, neboť byl silnější než kdokoliv jiný. Vzal si halberdu od jednoho z těch anglických zakrslíků, uřízl půlku ratiště a vyrobil si tak obrovskou sekeru. Nikdo jiný by takovou zbraň nezvládl jednou rukou. V tom bude mít výhodu. Sekera na jedné straně, hrot na druhé a hlavice kopí nahoře. Tři zbraně v jedné a všechny neohrabané. Svůj štít si taky nevzal, sebral jeden mrtvému, osekal ho na polovinu a napevno si ho přivázal k předloktí, takže měl levou ruku volnou. Kolem pasu a přes osníř si ovázal koženou kazajku jiného mrtvého a nalevo ji přehnul, takže měl lépe chráněnou stranu, kam štít nedosáhl.
Když se znovu ozvaly nepřátelské polnice, Brand došel ke schodům. Bylo mu horko a měl žízeň - poněvadž jim přehradili cestu k akvaduktu. Už se přestal bát.
Císař byl v čele svého oddílu německých těžkooděných pěšáků. Mezi nimi byla podivná zařízení. "Co to je?" zamumlal ke Steffimu, jenž stál vedle a držel poslední tři hrnce.
"Vidím hubice," odpověděl Steffi. "Myslím, že je to na vodu. Nějak se tím zřejmě pumpuje voda. Možná na hašení ohňů." Skutečně to byli římští městští hasiči, které Brunovi agenti vytáhli ze skrýší.
"Ty nebudeš potřebovat," zavolal Brand norsky. Věděl, že mu Bruno rozumí, protože se dlouho toulal cizinou, když hledal posvátné kopí. Obrátil Steffiho a jemně ho odstrčil.
"Tak pojď dolů a bojuj, kolohnáte," zavolal Bruno.
"Už jdu."
"Vzdají se tví muži, když vyhraju?"
"Jestli vyhraješ, můžeš se jich zeptat. Jestli vyhraju já, zeptám se tvých."
Když se Brand vydal dolů, Němci couvli, takže vznikl volný prostor.
Ne všichni však sledovali výjev pod hradbou. Vysoko na cimbuří si šeptali Cwicca a Osmond.
"Co se podle tebe stalo šéfovi?"

"Spadl. Musejí ho najít."
"Mrtvý, co myslíš?"
"Uvidíme," řekl Cwicca a stále šišlal. "Ať tam dole vyhrajem nebo prohrajem, jakmile se setmí, spustíme lana - udělal jsem pár silných, sebral jsem je z bedny - a slezem dolů. Aspoň my Angličani. Pak můžem vypadnout a podívat se po něm."
"Dole nás rozsekají na kusy. Kuše jsou k ničemu."
"Jsou jako my a spousta jich má dost. Jsou nás tři stovky, s nožema a mizernou náladou - prorazíme. Půjdeme tam, co byly ty všivý stroje, dokud se nevzdají, a uvidíme, koho chytíme."
"Slyšela jsem vás," přerušila jejich šepot Svandís. "Půjdu s vámi."
Za ní zařinčel kov.

o o o

Obvyklý formální šerm znamenal seky a kryty, použití meče a štítu zároveň, výsledek závisel na rychlosti reakce a síle zápěstí. Takhle Brand bojovat nechtěl. Pokud by to udělal, byl by to jeho konec.
První střet přišel, když císař, aniž by pozdravil či varoval, přiskočil a sekl nízko na nechráněnou stranu. Brand ránu stěží vykryl včas ocelovou halberdou a uhnul před prudkým bodnutím přes ruku. Vzápětí už se hýbal rovněž, váhu měl na špičkách, otáčel se dokola, vždycky doprava směrem od císařova meče k jeho štítu, za nímž znovu vyčuhovalo kopí. Po první ráně se Brand nesnažil krýt, jen se vyhýbal výpadům a držel se z dosahu. Dokonce i proti dlouhorukému císaři s opičími plecemi měl výhodu delšího dosahu. Držel se zpátky a každou chvíli předstíral výpad svou neohrabanou zbraní. Když se císař připravil k dalšímu skoku, popošel blíž a sekl. Mávl dvacetiliberní železnou hlavicí s nabroušeným ostřím jako chlapec usekávající kopřivu. Císař ránu zachytil štítem, srazilo ho to na bok, klopýtl a vzpamatoval se. Znepokojeně mrkl dovnitř štítu, kde měl v pouzdře posvátné kopí. Bylo stále na místě, i když po něm stékala krev z rány, kterou měl Bruno na paži. Stékala tam, kde před osmi sty lety tekla krev Spasitele.
"Teď ti relikvie nepomůže," zavrčel Brand, který již ztěžka dýchal. Stále se pohyboval lehce, ale halapartnu měl opřenou o pravé rameno a připravenou k úderu.
"Rouhači!" opáčil císař a bodl nízko na slabinu.
Brand před bodnutím uhnul a sekl na obličej, byl však odražen. Avšak císařův štít, který utržil dvě velmi silné rány, byl prasklý. Ještě dvě rány a Bruno zůstane bez ochrany. Bez ochrany štítu i relikvie. Císař pustil štít a snažil se nahmatat kopí, aby ho měl, i když štít spadne. Brand si všiml jeho nejistoty, popošel blíž a sekl doleva a doprava, nahoru a dolů, masivní ocel hvízdla vzduchem, jak použil sílu obou rukou, medvědí sílu. Císař se otočil a zvedl ruce. Ostří mu prosvištělo kolem břicha. Byl zatlačen téměř ke svým mužům a Brand couvl, svým ústupem se mu vysmíval, vybízel ho, aby se vrátil do středu volného prostoru.
Ne všichni sledovali souboj. Když se začalo smrákat, Hund využil příležitosti. Rovněž slyšel, co si Cwicca s Osmondem šeptají. Tajně si vzal provaz, který Cwicca připravil. Svandís, přihlížející boji na kraji zástupu, ucítila ruku na rameni. Hund na ni kývl a ona se mlčky otočila. V houstnoucím šeru se tiše odplížili pryč a dostali se k akvaduktu, kterým přilezli předešlé noci. Byl nehlídaný, hlídky se dívaly jinam. Hund na Svandís kývl, aby šla na kolena, potom prolezl do kanálu, kde ho chránily čtyři stopy vysoké zdi. O pár yardů dál ho Svandís dohonila a zašeptala: "Na druhé straně jsou stráže!"
Hund jí ukázal provaz. "Slezeme dřív, než se dostaneme dolů. Ve stínu opěrné zdi. Snad nás neuvidí. Císař má nejlepší muže u sebe za hradbou."
Zapadající slunce nyní překáželo oběma bojovníkům, ale císaři víc. Brand měl slunce za sebou na západě těsně nad hradbou. Hlavu a ramena měl ve světle, zbytek těla ve stínu. Občas útočil ze stínu, občas ze slunce, a císař měl štít na cucky, jeden řemen byl přeťatý a samotné posvátné kopí viselo volně. Ale Brand byl viditelně stále unavenější, kdežto císař vypadal stejně silný a hbitý jako vždy. Diváci zprvu mlčeli, na obou stranách byli nejistí a nervózní, ale teď začali vzrušeně volat ve změti jazyků.
"Použij štít, Brande!"
"Použij hrot, herra!"
"Nezastavuj se!"
"Bodni ho kopím!"
Erkenbert si také myslel, že přišla chvíle rozhodnutí. V duchu to byl on, kdo svým včasným zásahem se sekerou rozhodl o výsledku v den, kdy byl zničen královský dub v Uppsale. Až přijde čas na psaní jeho hagiografie, musí tu být něco, co označí jeho přítomnost i v tento druhý den pohanské zkázy. Vytrhl prapor grálu, odstoupil od vojáků, zvedl prapor vysoko a zakřičel z plných plic: "In hoc signo vinces!"
Brand viděl, že císař na křik reaguje, a poprvé uchopil halberdu do obou rukou. Odrazil sek na hlavu a popošel za ustupujícím nepřítelem, který se nyní znovu dostal téměř ke kruhu mužů, a vší silou ťal po trupu. Sek šel příliš vysoko, aby ho bylo možné přeskočit, a příliš nízko, aby se pod něho dalo sehnout, a nikde nebylo místo na ústup.
Císař udělal krok dopředu, do rány, a ťal jako břitva ostrou čepelí z nejlepší španělské oceli ne na halberdu, ale na zápěstí. Halberda ještě pokračovala, narazila do císařova rozbitého štítu a vyrazila Brunovi kopí z ruky. Pak dopadla na zem, stále v sevření uťaté ruky. Brandovi ze zápěstí stříkala krev a jeho muži zaúpěli.
Císař sklopil meč, všiml si, že mu štít vypadl z ruky, a znepokojeně se obrátil pro posvátné kopí, ležící vedle uťaté ruky. Brand znovu přikročil a pravá paže mu bezvládně visela u těla. Na levé však měl stále přivázaný štítek, který doposud nepoužil. Se zaťatou pěstí udeřil a silný okraj štítu se střetl s císařovým krkem, když se Bruno shýbal pro svůj talisman. Mezi hradbami jasně zaznělo křupnutí kosti. Potom, v naprostém tichu, císař dopadl na břicho s hlavou ohnutou v

nepřirozeném úhlu.
Brand se sehnul a vytrhl z již mrtvé ruky posvátné kopí. Tucet Lanzenritter automaticky popošel, muži se sápali po své relikvii. Brand couvl a jeho muži se kolem něj nahrnuli. Brand se otočil a levou rukou přehodil kopí přes hradbu, kde zlatem vykládané kříže zachytily poslední sluneční paprsky.
"Váš Bůh vás zklamal!" křikl, když ho kdosi popadl a začal mu kolem zápěstí stahovat šňůru.
Někteří z Ritter mu rozuměli, jiní ne. Všichni však cítili stejnou pověrčivou hrůzu. Už nebudou bojovat. Nejdřív tomu potřebovali porozumět. Rytíři i bratři couvali do uliček, odkud přišli, a chtěli se jen dostat ke koním a prchnout z prokletého města.
Dva z nich, Bavor Tasso a Burgunďan Jopp, ještě zvedli císařovo tělo ze země. Tasso si ho přehodil přes rameno a Jopp tasil meč a šel za ním pro případ, že by se objevil nepřítel. Když odcházel, uviděl ze země trčet prapor grálu. Kam se poděl ten malý jáhen, ze kterého jeho pán udělal papeže? pomyslel si vztekle a zoufale. Opustil ho, jeho i to jeho falešné znamení! Přesekl žerď a prapor se zřítil na zem. Slunce zapadlo.

o o o

Shef již věděl, že umírá, kolem byla tma. Nevěděl, jestli je noc nebo mu selhává zrak. Stále slyšel. Ze tmy kdosi volal, hlas, který poprvé slyšel před mnoha lety v Yorku v den Ragnarovy smrti, když začal jeho skutečný život. Byl to Erkenbert a volal: "Císař je mrtvý!" Jak se to mohlo stát?
Změť hlasů pod ním. V hlavě se mu konečně vyjasnilo a rozuměl, co říkají, ale nevěnoval jim pozornost. Rytíři grálu se hádali, nemohli uvěřit, že jejich svatá věc a vůdce zklamali. Potom došlo na obvinění ze zrady, rvačka o zlaté pouzdro, v němž přechovávali grál, došlo na rány. Shef nevěděl, kdo vyhrál.
Po nějaké době si uvědomil, že mýtina, nyní celá ve tmě, je už prázdná. Jeho strážci byli pryč. Přece ho asi měli probodnout, než odešli, ne? Úplně prázdná nebyla. Otevřel oko a uviděl pod stromem postavu. Nějak se mu podařilo dostat nohu na oporu, která ho tak dlouho udržela při životě, takže viděl a mohl myslet. Byl tady jáhen Erkenbert, poznal tonzuru a černý hábit. Mužík někde našel oštěp a nezkušeně se ho připravoval bodnout do žeber, jako to germánský centurion udělal s Kristem kdysi dávno v jeho vidění u norského fjordu.
"Falešný proroku!" zasyčel zdola hlas. "Falešný mesiáši!"
Za Erkenbertem se objevili další lidé, Hund a Svandís, poměrně velký kus před ostatními Poutníky, kteří se seřadili a vypochodovali z města na Cwiccovo pobízení, že musejí zachránit svého vůdce. Hund a Svandís uslyšeli hádku kolem grálu a připlížili se přes háje a zahrady, aby se podívali, oč jde. Hund neměl zbraň a Svandís jen dlouhou jehlici do vlasů. Potomkovi Ragnara a Ivara to nicméně stačilo. Když se bývalý jáhen připravil bodnout, mezi obratle mu zajel tenký hrot. Přepadl na zem pod strom.
"Jak ho dostaneme dolů?" zeptal se Hund.
Svandís ukázala na staré dřevěné graduale, použité kdysi dávno za stejným účelem, na zemi, kam ho zrádně odhodili rozzuření rytíři, když sebrali obal.
Hund ho opřel o strom, vyšplhal nahoru a snažil se vytáhnout dlouhý hřeb v zápěstích nad Shefovou hlavou.
"Potřebuju nástroje," řekl. "Thorvin bude něco mít."
"Mám, co potřebuješ," ozval se čísi hlas. Svandís se otočila. Ze šera se vynořily další dvě postavy. Ke svému úžasu poznala zřece Farmana, o němž si myslela, že je ještě u lodí, a žida Šalomouna, který včera v noci zmizel během bojů.
"Potkal jsem Šalomouna na cestě," řekl Farman. "Z úkrytu dnes viděl hodně věcí. Ale já už věděl, že váš člověk je tady a co mu udělali. Ne všechna vidění přicházejí z mysli, Svandís. Na, kleště."
Po chvíli dřiny Shefa položili na zem. Hund mu poslechl srdce a na rozpukané rty mu nalil vodu. Očichal zčernalé rány na nateklých nohou.
"Zajdu pro Thorvina a ostatní," navrhla Svandís. "Potřebuje střechu nad hlavou a ochranu."
Farman ji zastavil. "To ano. Ale ne od Thorvina. Ne od Cesty. Jestli se teď vrátí k moci a kralování, jen si pomysli, co řeknou. Jednooký král, ukřižovaný za městskou hradbou, chromý kovář, co se vrátil z říše mrtvých. Udělali by z něj boha.
Ne. Ať teď odejde do tmy a nechá svět odpočívat. Vyslal svět na novou cestu a to stačí."
"Ty ho chceš nechat umřít?"
"Já to zařídím," ozval se ze země Hund. "Kdysi dávno jsme byli přátelé. Často mluvil o tom, jak si někde na blatech pořídí chalupu, bude lovit úhoře, pěstovat ječmen a žít v míru. Jestli to přežije, vezmu ho zpátky na blata. Myslím, že nepřežije, co budu muset udělat, ale mohl by."
"Norfolská blata jsou tisíc mil daleko!" vykřikla Svandís.
"Septimánie je blíž," ozval se Šalomoun. "Můžu ho na chvíli schovat tam. Mí lidé už nechtějí, aby svět obtěžoval další mesiáš."
"Vy tři ho vezměte," pravil Farman. "Pořád má zlato na pažích a tady je další z lodí." Hodil na zem pytel. "Schovejte ho tady, dokud císařovi a naši muži neodejdou a místní se nevrátí. Jestli přežije, vezměte ho domů, ale ať ho nikdo nevidí. Cesta už ho nepotřebuje."
Sklonil se a strhl Shefovi Rígův přívěsek. "Nechám to někde, aby to našli. Lidé si budou myslet, že je mrtvý."
"Ale nebudou to vědět," namítla Svandís.
"Takže si místo toho budou vykládat příběhy. O tom, jak ho jeho věrní přátelé odnesli z bojiště a už ho nikdy nikdo neviděl. Odešel do Asgardu, do Valhaly, do Fólkvangu. Vzali ho bohové a udělali z něj boha. Není bůh, který se stal člověkem, ale člověk, který se stal bohem. To bude pro lidi dobrá víra, až přijde čas."
Farman se obrátil a bez dalšího slova zmizel ve tmě. Opodál se ozval křik, objevily se pochodně. Poutníci s Cwiccou a

Thorvinem v čele hledali svého ztraceného vůdce.
"Musíme jít," řekl Šalomoun.
"Jak ho odneseme?"
"Použijeme graduale. Může vykonat poslední službu a pak ho spálíme, než zabije další lidi."
Když dva muži přivazovali bezvládného Shefa na starý žebřík, zavrtěl se a něco řekl.
"Co povídal?" chtěla vědět Svandís.
"Neslyšel jsem," odvětil Šalomoun.
"Já ano," řekl Hund. "Jeho mysl se toulá po dalekých místech."
"Tak co říkal?"
"Řekl: 'Nahoru po žebříku a do světla.' Ale nevím, ze kterého žaláře si myslí, že prchá."
Dva muži a žena odnesli své břemeno pryč od pátrajících pochodní do temnoty.

Poselstvo

Roční doby pomalu míjely. Uběhlo pět zim. Teď mráz ustupoval a začínalo tát. Jaro přišlo časně. Oráči ryli brázdy v zelených polích anglického jara a na každé mezi se bělali kvetoucí hlohy.
Král západních Sasů, Alfréd esteadig, se s manželkou procházel soukromou zahradou a opodál si pod dozorem chův hrály jejich děti. "To dnešní poselstvo," řekl náhle. "Bylo od papeže. Konečně."
"Od papeže?" opáčila Godiva překvapeně a poněkud ustaraně. "Kterého?"
"Toho pravého. Myslím, že to je Jan VIII. Ten, kterého se pokusili sesadit ve prospěch toho Angličana. Nakonec se znovu ujal úřadu a věčné rozmíšky ve Věčném městě konečně skončily, alespoň prozatím. Posledního lžipapeže vyhnali - či zavraždili. Těžko říct. Jako první oficiální čin nám nový papež nabídl, že zruší církevní klatbu na Anglii. Že nás znovu přibere do církevní komunity."
"Odmítneš?"
"Řeknu mu, že nebudu platit žádné daně a nevrátím církvi žádný majetek, Cesta bude mít i nadále právo modlit se tu a získávat věřící. Pokud se pak rozhodne nás prohlásit za součást církevní obce, nebude to pro nás znamenat žádný rozdíl. Myslím, že je to dobré znamení. Církev se učí pokoře. Myslím, že se bude učit dál."
"Co tím myslíš?"
"Myslím, že moc se nyní přesunula nadobro. Všechna hlášení z minulých let říkají, že žádná říše nezůstala, dokonce se na ni zapomnělo. Křesťanstvo se rozpadlo do menších států pod místními vládci. Z jihu od Prorokových vyznavačů už nic nehrozí. Řekové nejsou nebezpeční. Velké říše a vojska už nejsou potřeba."
"Ale naše říše se taky rozpadá. Co jsme přišli o..."
"Co jsme přišli o jediného krále," souhlasil Alfréd. "To je pravda, ta stará dohoda, co jsme spolu uzavřeli, nevydrží. Gudmund a ostatní se mi nepodvolí a já jim rovněž ne. Ale v poslední době jsme se naučili spolupracovat. Myslím, že to vydrží. Nebude válka a Vikingové se k našim břehům nevrátí. Známe svou sílu až příliš dobře. Kromě toho veteráni z vojska jediného krále proti sobě bojovat nebudou. Mluví teď stejným jazykem, nikdo jiný jim nerozumí. Zachovají mír a donutí ostatní, aby ho zachovávali taky. Z věrnosti ke svému pánovi."
Dlouhá odmlka, Godiva přemýšlela o jméně, které ani jeden nevyslovil.
"Myslíš, že je mrtvý?" zeptala se. "Tělo se nenašlo."
"Myslím, že je. Tolik se jich nenašlo. Bedna spadla na zem, jeho bezbranného odtáhli a zabili někde na poli. Našli jeho přívěsek s přetrženým řetízkem. Už ses na to ptala mockrát," dodal laskavě. "Nech mrtvé odpočívat v pokoji."
Neslyšela ho - nebo možná nechtěla poslouchat, co povídá. Dál se přehrabovala ve vzpomínkách, jako když jazyk stále naráží na vykotlaný zub. "Hund se taky nevrátil," poznamenala. Ona znala pouto mezi těmi dvěma muži lépe než kdo jiný.
"O tom jsme už taky mluvili. Prý uprchl z hradby, možná si dělal výčitky. Asi ho taky zabil nějaký opozdilec. Hledali ho dlouho, víš, Brand, Cwicca a ostatní, protože měli taky výčitky. Když Cwicca odmítl rychtářství, které jsem mu nabídl, říkal, že už nikdy žádnému pánovi sloužit nebude. Vrátil se na svůj statek jako tolik jiných."
"A Brand pro tebe drží York jako jarl z Northumbrie."
"Lepší on než potomek některého z jejich starých králů. Chvíli potrvá, než severní kraje přijmou moji vládu. Tohle nové hlavní město, Londýn, se mi líbí. Je blíž středu Anglie, než býval Winchester. Ale Stamford je Shefovo město, a stejně jako Cwicca nebude přijímat rozkazy jiného krále. Vždycky to bude město Cesty. Cesty, která stále sílí. Není divu, že papež cítí potřebu uzavřít spojenectví."
Godiva neodpověděla. Myslela na to, jak Cwicca odmítl dalšího pána. Napadlo ji jedno staré rčení: "První láska je i poslední." O Cwiccovi to platilo. Bude to platit i o ní?
"Doufám, že je mrtvý," řekla polohlasem. "Ne chudý a ztracený, toulající se někde nebo žebrající o chleba."

o o o

Jaro. Jarní ráno mnohem mírnější než studené a bouřlivé anglické. Noční bouře již téměř přešla a bouřkové vlny, rozbíjející se o útes dole, ztrácely v mělkém moři sílu. Dlouhán, zabalený v plášti proti posledním teplým přeháňkám, seděl u paty rozbitého kamenného sloupu a hleděl na moře. Levou nohu měl nataženou před sebe, aby ulevil tlaku dřevěné protézy na pahýl. Noha mu končila těsně pod kolenem. Déšť ustal a vyšlo slunce. Zátoku překlenula duha, zdánlivě končící na vrcholku kouřící sopky. Muž si z hlavy shrnul promočenou kapuci a upravil si posunutou klapku přes prázdný oční důlek.

Když za sebou uslyšel křupnout větev, otočil se rychle jako válečník. Mezi borovicemi však uviděl přicházet půvabnou postavu a usmál se.
"Chlapec spí," pravila Svandís. "Kdyby se vzbudil, je u něho Hund."
"Pojď si sem sednout," vybídl ji Shef. "Taková bouře nám rozbila člun, takže jsme skoro ztroskotali na útesech."
"To už je pět let. Nenapadlo tě někdy... že odejdeš?"
"Ano, na začátku. Teď jen zřídkakdy."
"Každý den, když se probudím, myslím na Sever. Na ostrý mráz a bílý sníh -"
"Chceš se vrátit?"
"Občas. Potom si uvědomím, jak šťastní jsme byli tu první zimu, když jsme tábořili se Šalomounem. Šťastnější než kdy předtím, jakmile jsme zjistili, že se uzdravíš."
"Možná jsme se měli víc snažit dostat se za Šalomounem k němu domů."
"Možná." Svandís zaváhala. Svůj názor na bohy nezměnila. Ale začala také věřit ve štěstí, v jakési usměrňování. "Ale myslím, že na tenhle kozí ostrov nás zahnal šťastný vítr. Na lidi, na rolníky se někdy hrozně zlobím. Ale je tu teplo, víno je dobré a - ty jsi šťastný."
"Myslím, že jsem. Když znovu pracuju rukama, vím, že chci být kovář, ne král. A když občas vykovám něco divného a nového - no, najdeme někoho, komu to připíšou. Nikdo se neptá, co se stalo s Völundem poté, co si udělal křídla a odletěl. Možná se vrátil ke své labutí ženě, své Svandís , a žili spokojeně v tajnosti."
"Jestli to udělal, víš, co mu podle mě dělalo po vší té bolesti, krvi a vítězství největší radost?"
"Jeho řemeslo?" navrhl Shef.
"Jeho děti," řekla Svandís.
"Souhlasím s obojím. Ale podle mě se díval, co ostatní udělali s jeho dědictvím. Díval se z ohniště, z kovárny nebo z krbu. Už jsem to říkal. Ať to s Lokim, Odinem, Baldrem, Kristem a Rígem vyřídí ostatní."
"Ale měl bys moc a vládl."
"Tohle je vyřízené - a neschází mi to." Ukázal na řadu převržených sloupů a zbytky mozaiky mezi nimi. "Vědělas, že tohle býval palác, který si postavil jeden starý římský císař? Jeden z dvanácti, které tady na ostrově postavil, protože to tu miloval. Je to přes osm set let a místní o něm stále mluví, jako by to bylo včera. Hund říkal, že se ve skutečnosti jmenoval Tiberius, ale tady mu říkají Timberio , jako členu rodiny."
"Takhle chceš, aby se na tebe pamatovali?"
"Možná. Ale doopravdy na tom nezáleží, ne? Jestli se svět vydal po lepší cestě, jak říkal Farman, která vede pryč od světa Skuld křesťanů, tak jsem spokojený. Ale hlavně -" poplácal si hrubou tuniku. "Jsem spokojený, protože teď nenosím žádný přívěsek. Žádný otrocký obojek, královskou korunu ani božské znamení. A to mi stačí."
"Mně rovněž." Vzala ho za ruku a naklonila se blíž. "Dokonce i Hund se zřejmě uklidnil. Jeho pověst ranhojiče se dostala až do Neapole a dál. Lidé za ním přicházejí, aby je léčil. Všechno teď zapisuje. Prý píše knížku, kde bude všechno, co zná. Chce, aby ji jednou vytiskli."
Při zmínce o tisku Shef sáhl do pláště a vyndal přeložený papír.
"Hund se pořád ptá po novinkách ze světa a místo zlata vezme raději tyhle natištěné papíry. Zatím byly všechny latinsky, která mu moc nejde. Ale koukni na tohle."
Svandís se usmála a dotkla se brku prababy Eddy, který stále nosila na krku. "Já studuju staré příběhy, ne novinky z Říma nebo klepy z Neapole."
"Avšak tohle je anglicky - vytištěné v Londýně. Povídá se tu o vážných věcech, velkých událostech..."
"O válce taky?"
"Ne. Mír trvá."
"Tak víc vědět nepotřebuju. A tady máme mír taky. Náš syn roste do síly. Mír po tak dlouhé válce. To mi stačí. Ale stačí to tobě?"
Shef neodpověděl. Možná ani nemohl. Podíval se na kouř stoupající z Vesuvu, který nyní strhával vítr. Pak kývl.
A pod ním nad mořem půvabně proletěli první čápi, kteří se koncem zimy vraceli z Afriky do Evropy.